A MAGYAR SZOCIALISTA MUNKÁSPÁRT HATÁROZATAI ÉS DOKUMENTUMAI 1956–1962

AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK
PÁRTTÖRTÉNETI INTÉZETE

A MAGYAR SZOCIALISTA MUNKÁSPÁRT HATÁROZATAI ÉS DOKUMENTUMAI 1956–1962

KOSSUTH KÖNYVKIADÓ • BUDAPEST 1964

ELŐSZÓ

Az 1956 decembere és 1962 decembere között eltelt hat esztendő pártunk és népünk történetének eseményekben gazdag, kiemelkedő korszaka. Amíg ennek az időszaknak a tudományos feldolgozása megtörténik, a szakemberek és a politika iránt érdeklődők számára a korszak áttekintéséhez alapot adnak az eddig csak szétszórtan található és most e kötetben kiadásra kerülő párthatározatok és dokumentumok. A Kommunista Párt határozatai, dokumentumai tartalmazzák az adott időszak elemzését, nélkülözhetetlenek a korszak fő összefüggéseinek megértéséhez, útmutatást nyújtanak az ideológiai, politikai, gazdasági munkához. Különösen jelentősek az ellenforradalom után létrejött párthatározatok és dokumentumok. Az MSZMP leküzdötte a személyi kultuszt, a párt soraiban korábban ható, a munkásosztály forradalmi álláspontjától idegen kispolgári nézeteket és elhajlásokat. Határozataiban, amelyek az alkotó marxizmus jegyében, a tények sokoldalú elemzése alapján születnek, összpontosul a párt kollektív bölcsessége.

Különösen fontos ezeknek a határozatoknak a tanulmányozása és ismerete napjainkban, amikor a gazdasági szervező és nevelőmunka, az ideológiai harc került szocializmust építő tevékenységünk előterébe. A bennük felhalmozott tapasztalatok, elvi útmutatások mai és holnapi feladatainkhoz is irányt mutatnak.

Az MSZMP határozatai segítséget nyújtanak az elmúlt évtized konkrét társadalmi kérdéseinek vizsgálatához is. Közvetve és közvetlenül is utat mutatnak népünk legújabbkori történetének helyes értékeléséhez.

A kötetben közölt dokumentumok a munkáshatalom helyreállításától a szocializmus alapjainak lerakásáig, a fejlett szocialista társadalom építésének megkezdéséig terjedő forradalmi harc és munka tükörképét adják. Ebben az időszakban kellett helyreállítani és megszilárdítani a munkáshatalmat, ezekben az években takarítottuk el az ellenforradalom maradványait, valamint azt a szellemi zűrzavart, amelyet a reakció, a revizionizmus és a szektás dogmatizmus az emberek fejében okozott. Pártunk mindenfajta ferdítéssel szemben megvédte a marxizmus—leninizmus tanításait, és olyan nagy történelmi feladatokat oldott meg a néppel egyetértésben és a nép tevékeny közreműködésével, mint a mezőgazdaság nagyüzemi szocialista átépítése, a szocializmus alapjainak lerakása. E harcok közben —

és csak ezek alapján — erősödött pártunk eszmei és szervezeti egysége, vezető szerepe, a proletariátus diktatúrája, a munkásosztály és a többi dolgozó osztályok, rétegek szövetsége, népünk összefogása, nemzeti egysége.

A szocializmusért vívott harc magyarországi tapasztalatainak összessége fejeződik ki ezekben a határozatokban. Mutatják a megtett út bonyolultságát, a hősies küzdelmet, amelynek során az MSZMP megoldotta a hazánk belső fejlődése és a nemzetközi helyzet által elébe tűzött feladatokat. A párt helyes politikájáról számolnak be ezek a dokumentumok, ország-világ előtt félreérthetetlenül igazolják az intézkedések értékét — amelyek által az ország erejének megfelelően javult a dolgozók élete —, s hogy a nép növekvő bizalommal követte a pártot. Kitűnik belőlük, hogy eredményeinket nem „csodák" szülték, hanem ennek fő forrásai: a párt következetes elvi politikája, a marxizmus—leninizmus eszméitől idegen torzításokkal szemben vívott következetes harca, a nép iránti mélységes bizalma, a nemzetközi munkásmozgalomhoz, a szocialista táborhoz, a Szovjetunióhoz való hűsége, a haladás és a béke odaadó szolgálata.

Az e kötetben közzétett határozatok és dokumentumok nemzetközi érdeklődésre is számot tarthatnak. Az 1956. évi őszi ellenforradalmi eseményeknek nagy visszhangja volt világszerte. Az ellenség népünk ellen, a szocialista tábor, a kommunista pártok ellen akarta felhasználni e tragikus eseményeket. Pártunk intézkedéseinek, határozatainak meghozatalánál mindig szem előtt tartotta, hogy a szocializmus hazai sikerei csapást mérnek a nemzetközi reakcióra, népünk eredményei erősítik a szocialista tábort, segítséget nyújtanak a világ haladó erőinek is a reakció elleni harcukban. Segítette a nemzetközi kommunista mozgalmat pártunk hűsége a marxizmus—leninizmus eszméihez, következetes küzdelme a revizionizmus és a dogmatizmus ellen mind hazai, mind pedig nemzetközi síkon, a magyar forradalmi munkás-paraszt kormány külpolitikája, amelyet mindenkor a haladó erők, a moszkvai nyilatkozatokból származó feladatok és hazánk érdekeinek egysége szabtak meg. Az MSZMP tevékenységét a proletár nemzetköziség szelleme hatja át, és ennek köszönhetők azok az eredmények, amelyekről barátaink nagy elismeréssel adóznak, és amelyek alapján megszilárdult hazánk nemzetközi helyzete.

A kötetben közölt dokumentumok azt is tükrözik, hogy pártunk a marxizmus—leninizmus általános törvényszerűségeinek és a magyarországi sajátosságoknak számba vétele mellett mindig merített a nemzetközi munkásmozgalom, különösen pedig az SZKP gazdag forradalmi tapasztalataiból. Nagy segítséget adtak — mint az egész nemzetközi munkásmozgalomnak — pártunknak is az SZKP 1956 óta lezajlott kongresszusainak határozatai, valamint az 1957 novemberi és 1960 novemberi moszkvai tanácskozások dokumentumai, amelyek korunk tudományos jellemzése alapján meghatározták a nemzetközi méretekben folyó osztályharc jelenlegi fő formáit és területeit, a nemzetközi kommunista mozgalom időszerű feladatait. Nem érhettünk volna el ilyen jelentős eredményeket, ha nem hasznosítottuk volna saját viszonyaink között a XX. és a XXII. kongresszus és a moszkvai nyilatkozatok egyetemes érvényű tanításait. A konszolidáció gyors sikerei,

a szocializmus építésében elért eredményeink nem jöhettek volna létre a kommunista mozgalom, a szocialista országok aktív és sokoldalú támogatása nélkül. Ezek az eredmények és saját tapasztalataink együtt a gyakorlatban igazolják a nemzetközi kommunista mozgalom fő politikai vonalának helyességét. A kötet anyagából is kitűnik, hogy pártunk erejéhez képest kivette részét a világbékéért és a kommunista világmozgalom egységéért vívott küzdelemből.

*

Pártunk és népünk történetének 1956—1962 között eltelt hat esztendeje egységes időszak. Egységét és felfelé ívelő vonalát a forradalmi elmélet és a forradalmi gyakorlat összhangja, a marxizmus—leninizmushoz való hűség adja meg mind a belpolitikában, mind a külpolitikában. Ebben az egységes korszakban két — mereven el nem választható — szakasz különböztethető meg. Az első szakaszban rendkívül bonyolult körülmények között kellett kialakítani a párt politikáját. Olyan feltételek között, amelyekről az MSZMP Ideiglenes Központi Bizottságának 1956 decemberi határozata megállapította, hogy még az ellenforradalom okainak és előzményeinek minden részletében való pontos feltárásához is további rendszeres adatgyűjtésre és elemzésre van szükség. De a történelem nem tűrt halasztást. És ha a fejlődés tapasztalatai alapján egyes részletkérdések megítélése — mint például Nagy Imre és csoportja teljes politikai arculatának, vagy a munkástanácsok szerepének értékelése — módosult is, kötetünk anyaga szemléltetően bizonyítja, hogy az MSZMP az ellenforradalom okozta káosz közepette is helyesen szabta meg a kibontakozásért, a proletárdiktatúráért, a szocializmusért vívott harc feladatait és módszereit. A párt minden intézkedésénél abból indult ki, hogy a nép csak akkor lehet szabad, ha ellenségei számára nincsen szabadság. Következetesen szem előtt tartotta a diktatúra és a demokrácia követelményeit, és ezzel világossá tette a nép számára a szocialista államhatalom, a proletárdiktatúra és a szocialista humanizmus lényegét, amely jogokat és emberséget jelent a népnek és kíméletlen harcot a nép érdekeire törő ellenséggel szemben. Mindennek feltételeként harcolni kellett a revizionista torzítások ellen, ki kellett javítani a régi pártvezetés dogmatikus hibáit, helyre kellett állítani a pártélet lenini normáit, a párt és a nép közötti bizalmat, s meg kellett teremteni a szocializmus további építésének objektív és szubjektív feltételeit.

Csak az első szakasz feladatainak megoldása alapján kerülhetett sor az összetettebb, bonyolultabb feladatok végrehajtására, a konszolidáció körülményei között. Ebben az időszakban a párt a kultúrforradalom további kibontakoztatására, az emberek szocialista gondolkodásának formálására, a mezőgazdaság szocialista átszervezésére, a szocializmus alapjainak lerakására koncentrálta figyelmét. Ennek a két szakasznak a jegyei az egyes határozatokban, az 1956 és 1958, valamint az 1959—1962 között keletkezett határozatok célkitűzéseiben és a gyakorlati intézkedések meghatározásában nyomon követhetők.

A fejlődés természetszerűen előtérbe állított olyan feladatokat, amelyek

a korábbi időben nem kerülhettek jelentőségüknek megfelelő mértékben napirendre. A történelmi helyzet változását a párt politikája is követi és viszont; a párt helyes politikája a fejlődést előrelendíti. Nyilvánvaló pl., hogy a mezőgazdaság szocialista átépítésének meggyorsítását csak az 1958-ig folytatott politikai, ideológiai, gazdasági harc eredményei alapján lehetett napirendre tűzni. A párt szakított a régi sémákkal, és mindenkor úgy szabta meg a feladatokat, hogy a megtett út tapasztalatait elemezte, értékelte, nem tévesztve szem elől a hazai lehetőségeket és a nemzetközi feltételek alakulását. Ezek a határozatok arról tanúskodnak, hogy a párt számításba vette az élet új jelenségeit, a tömegek igényeit és véleményét, s politikáját a valóság sokoldalú tanulmányozása alapján alakította ki.

A kötetben közölt dokumentumokat áthatja a nép iránti hűség szelleme, a nép szolgálata, a párt állandó gondoskodása a tömegekről. A párt korántsem taktikából szorgalmazza a tömegekhez fűződő kapcsolatainak állandó fejlesztését, hanem a történelmi fejlődés törvényszerűségeinek felismerése alapján. A párt politikája nem öncél, hanem a szocializmus építését, a békét, hazánk fejlődését, a tömegek életszínvonalának állandó és fokozatos fejlesztését szolgálja. A szocialista társadalmat egyedül a kommunisták sohasem lettek volna és lennének képesek felépíteni. Csak a tömegekkel együtt, minden becsületes állampolgár közreműködésével lehetett azokat a bonyolult feladatokat sorban megoldani, amelyeket a magyar fejlődés napirendre tűzött és a nemzetközi élet népünk elé állított.

A párt számára tehát létkérdés jó kapcsolata a tömegekhez, a tömegek bizalma, támogatása, hiszen e nélkül a proletárdiktatúra nem töltheti be történelmi hivatását. Ehhez viszont az szükséges, hogy a párt politikája, gyakorlati tevékenysége helyesen fejezze ki a tömegek érdekeit, hogy a párt a tömegekkel szoros kapcsolatban éljen, mert csak így tudja felismerni és számbavenni az élet által felvetett új problémákat, helyesen kialakítani politikáját. Ehhez elvi szilárdságra van szükség, és arra, hogy a párt tudjon „az ár ellen úszni", ha a történelmi helyzet és a tömegek valóságos (és nem vélt) érdekei azt kívánják. „... a vezetésnek nem az a feladata, hogy a tömegek óhaját és akaratát valósítsa meg ... Véleményem szerint a vezetés feladata, hogy a tömegek érdekeit valósítsa meg ... — mondotta Kádár János elvtárs 1957-ben az MSZMP Országos Értekezletén. — Lehet pillanatnyi sikert elérni, de a vezetésnek akkor lesz tekintélye, ha mindig válaszol a tömegek kérdésére, mindig a tömegek érdekeinek megfelelően és nem a pillanatnyi hangulat szerint. Ez a vezetés a legjobb, mert ez összeforr a tömegekkel.[1]" A pártnak ez a politikája tükröződik határozataiban, dokumentumaiban.

A kötet dokumentumai világosan mutatják, hogy a párt következetes, cikcakkoktól mentes politikát folytatott társadalmi életünk minden területén. Ez a politika nem szorult állandó helyesbítésekre, és sohasem ígért többet, mint amennyit nyújtani tudott. Reálisan tervezett, számba véve az ország lehetőségeit, a nemzetközi együttműködésből származó előnyöket

[1] Lásd *Kádár János*: Szilárd népi hatalom — független Magyarország. Kossuth Könyvkiadó 1959. 139. old.

és kötelezettségeket, és mindig hangsúlyozta a tömegek előtt, hogy további *előrehaladásunk anyagi alapját magunknak kell megteremtenünk, ez csak a termelés eredményeiből jöhet létre.* A párt mindenkor őszintén, szépítgetés nélkül feltárta a nép előtt azokat a gondokat és nehézségeket, amelyeket le kellett küzdeni, ha sikeresen tovább akartunk haladni. A párt arra nevelte a kommunistákat, hogy ebben a harcban a nép önzetlen katonáiként példát mutassanak, élenjárjanak. Így volt ez az ellenforradalom alatt és után, és így van ez napjainkban is.

A Magyar Szocialista Munkáspárt elutasította a régi pártvezetőség elvont, dogmatikus, antimarxista szemléletmódját, káros politikai gyakorlatát. Tevékenységében azonban visszanyúlt az előző korszak legjobb történelmi hagyományaihoz, felhasználta mindazokat a jó és előremutató tapasztalatokat, amelyeket a magyar kommunista mozgalom sok évtizedes harcai során felhalmozott. A kötet anyaga híven bizonyítja, hogy a Magyar Szocialista Munkáspárt a magyar munkásmozgalom múltjának, jelenének és jövőjének egységét testesíti meg. Felismerte, hogy a múlt hibáinak kíméletlen bírálata és e hibák megszüntetése a jövő építésének is záloga. Ugyanakkor tudta, hogy a múlt egyoldalú bírálata, a múlt hibáinak egyoldalú ostorozása a jövő építésének is akadályává válhat. Azok a párthatározatok, amelyek behatóan tárgyalják és értékelik az 1957 előtti időszak eseményeit, az ellenforradalom okait, a személyi kultusz elburjánzásának körülményeit, és amelyek hatékony intézkedéseket foganatosítottak a múltban elkövetett hibák kiküszöböléséhez, éppen a múlt elemzéséből levont következtetéseikkel adnak útmutatást mai és a soron következő feladataink jobb elvégzéséhez. A múlt tapasztalatainak számbavétele segítséget nyújt a burzsoá eszmei befolyás maradványainak leküzdéséhez, a revizionista métely és szektás dogmatizmus szülte hibák megismétlődése elleni harchoz.

A párt szakított a korábbi időszak hibás vezetési munkastílusával. Elvetette az állami és társadalmi szervek munkájába való közvetlen beavatkozás és utasítgatás módszereit. A kötetben közölt határozatokból és dokumentumokból az is kitűnik, hogy a párt irányító munkája elsősorban a célok és utak helyes meghatározására irányul. Ezek a célok egy-egy területen az ott dolgozó kommunisták szakmai, politikai, ideológiai munkája nyomán jutnak el a dolgozók eszéhez és szívéhez. A párt vezető szerepe pedig mindenütt érvényesül, ahol megvalósítják a párt politikáját, a munkásosztály és az egész nép érdekeinek megfelelő politikáját.

Az MSZMP Központi Bizottsága nagy figyelmet fordított arra, hogy a demokratikus centralizmus elve érvényesüljön a párt vezetésében, mindennapi gyakorlatában és állami életünk minden területén. Ennek alapján bontakozott ki a tömegek aktivitása, részvétele a szocializmus építésében. Az ország sorsát érintő legfontosabb határozatok előkészítésébe a párt vezetősége bevonta a párttag és pártonkívüli szakembereket. A párt döntései ezért is a nép egyetértésével találkoztak, határozatai „össznépi" jellegűek. Ügyelt arra, hogy szabad és széles körű viták előzzék meg a határozatok létrejöttét, és a kollektív döntések után érvényesüljön a végrehajtás kötelező volta fenn és lenn egyaránt. Ennek érdekében pártunk vezetősége nagy

önállóságot biztosított a párt- és állami szerveknek, hogy növekedjék a helyi vezető testületek felelőssége, fejlődjék ki a pártmunka társadalmi jellege, váljék mind szorosabbá a párttagok és a pártonkívüliek baráti együttműködése társadalmi életünk minden területén.

Ezt a politikát — a korszak bonyolult ellentmondásainak számbavétele mellett — csak olyan eszmeileg és szervezetileg egységes párt tudta kidolgozni és alkalmazni, amely a társadalmi törvényszerűségek felismerésére és az ezekből levont helyes következtetésekre alapozza tevékenységét, egy pillanatra sem téveszti szem elől, hogy legfőbb hivatása: a dolgozó nép, a munkás-nemzetköziség, a haladás szolgálata.

*

Gyűjteményünk időrendben tartalmazza az MSZMP Központi Bizottságának, Politikai Bizottságának (az Országos Pártértekezletig Intéző Bizottságának) és Titkárságának, az 1957. évi Országos Értekezletének, valamint a VII. és a VIII. kongresszusának legfontosabb határozatait. Közöljük a kötetben a Központi Bizottság mellett működő Elméleti Munkaközösségek által kidolgozott gazdasági, ideológiai, kultúrpolitikai tárgyú dokumentumokat is. Helyet kaptak a kiadványban olyan jelentések, tájékoztatók, amelyek jóváhagyásuk után általános irányelvül szolgáltak a munkához.

A kötetben közzétett dokumentumoknak mintegy a fele 1957—1958-ban keletkezett, abban az időben, amikor a proletárdiktatúra megszilárdításának feladatai álltak előtérben. Különösen az osztályharc élesebb szakaszában — 1956 végén és 1957 első felében — született határozatok egyes megállapításai *a történelmi helyzet változása és a szocializmus építése és a gyakorlat tapasztalatai* alapján más megvilágításba kerültek vagy tovább kellett őket fejleszteni. A legszükségesebbnek látszó esetekben ezeket a változásokat és okaikat a lap alján, jegyzetekben közöljük. Hasonlóképpen tájékoztatjuk az olvasókat a határozatokat követő intézkedésekről.

Aránylag sok dokumentum (14) tárgyalja a szocialista mezőgazdasági nagyüzem kialakításához szükséges társadalmi és gazdasági feltételek megteremtése érdekében végzett politikai, gazdasági munkát. Ez is mutatja, milyen fontos helyet foglalt el a mezőgazdaság szocialista átalakítása a szocialista forradalom fejlődésében. A dokumentumokból kitűnnek azok a sajátos módszerek, amelyeknek alkalmazásával Magyarországon ez a történelmi jelentőségű forradalmi változás viszonylag rövid idő alatt, a mezőgazdasági termelés csökkenése nélkül végbement.

A kötetben közölt ideológiai-kulturális határozatok nagy száma mutatja, hogy ebben a történelmi szakaszban milyen nagy figyelmet fordított a párt a burzsoá ideológia és maradványai elleni küzdelemre, a marxizmus—leninizmustól idegen revizionista és dogmatikus nézetek leleplezésére, a kommunista eszmék térhódításának segítésére, az irodalom és a kultúra pártirányítása helyes módszereinek kialakítására.

Több olyan dokumentumot közlünk a kötetben, amely ezúttal először kerül nyilvánosságra. Ily módon szakembereknek és az érdeklődő olvasóknak

az eddiginél tágabb lehetőségük nyílik az időszak történetének áttekintésére. Ezeknél az először publikálásra kerülő dokumentumoknál megjelenési hely természetesen nem szerepel, a forrás maga a kéziratos szöveg. A sajtóban vagy könyvben is többször kiadásra került anyagoknál az utolsó megjelenési helyet közöltük forrásként.

A közölt határozatok és dokumentumok teljes szövege került a kötetbe. A gyakorlati részletintézkedéseket felsoroló *rendelkező részeket*, illetve záradékokat azonban elhagytuk, tartalmukat jegyzetben ismertetjük. A címeket egységesítettük (nevek, vezető szervek írásmódja stb.), és a határozatok létrejöttének időpontját mindenütt a címek alatt helyeztük el. Olykor eltérés mutatkozik az egyes határozatok meghozatalának és megjelenésének időpontja között. Ilyen esetekben a határozat elfogadásának dátumát jelöltük meg a dokumentumon.

Tekintve, hogy ez a kötet a tárgyalt korszak válogatott dokumentumait tartalmazza, az egyazon témáról szóló határozatok közül mindig a legfontosabbat vettük be a kötetbe. A korábbi határozatok végrehajtásának ellenőrzését szolgáló dokumentumokat nem közöljük. Ha a közlésre nem kerülő dokumentumok valamelyike új tételt tartalmaz vagy a régebbi határozatot fejleszti tovább, ezt a témáról közölt határozatnál jegyzetben ismertetjük.

A jegyzetben — ahol erre szükség volt — utalunk azokra az állami rendeletekre, törvényekre, amelyek az érintett párthatározatok elvi útmutatásainak gyakorlati megvalósítását tartalmazzák.

A kötet használhatóságát kívánja segíteni a részletes tartalomjegyzék.

MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK
PÁRTTÖRTÉNETI INTÉZETE

1

AZ MSZMP IDEIGLENES KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK 1956 DECEMBERI HATÁROZATA

(1956. DECEMBER 5.)

A Magyar Szocialista Munkáspárt Ideiglenes Központi Bizottsága 1956. december 2-án, 3-án és 5-én folytatólagos ülést tartott. Az ülés napirendjén a politikai helyzet és a párt feladatainak megvitatása szerepelt. A napirend előadója Kádár János elvtárs volt. A beható tárgyalás és vita során az Ideiglenes Központi Bizottság 23 tagja közül 21 elvtárs szólalt fel. Ennek alapján az Ideiglenes Központi Bizottság az alábbi határozatot hozta:

I. A HAZÁNKBAN 1956. OKTÓBER 23-ÁN KEZDŐDÖTT ESEMÉNYEK OKAI ÉS ELŐZMÉNYEI

A hazánkban 1956. október 23-án kezdődött események okainak és előzményeinek minden részletében való pontos feltárásához még további rendszeres adatgyűjtésre és elemzésre van szükség. De az események kiváltó okai, fő mozgató erői és jellemző sajátosságai ma is teljesen világosak.

Az eseményeknek négy alapvető oka, ill. mozgató tényezője volt. Ezek az okok és tényezők már jóval az októberi események kirobbanása előtt egy időben, egymás mellett, egymásba kapcsolódva és egymással kölcsönhatásban hatottak, s együttesen vezették az eseményeket tragikus alakulásuk felé. Ezek az okok és hatóerők a következők:

1. A Rákosi—Gerő-klikk, amelynek a Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetőségében és a Magyar Népköztársaság kormányában döntő befolyása volt, 1948 végétől kezdve letért a marxizmus—leninizmus elvi alapjáról. A párt- és állami életben, valamint a gazdasági élet irányításában szektás és dogmatikus politikát, ellentmondást nem tűrő, parancsolgató és bürokratikus vezetési módszereket honosított meg. Káros módszereik rendkívül súlyos hibákhoz és bűnökhöz vezettek párt- és állami életünkben egyaránt. Akadályozták a párt- és társadalmi élet demokratizmusának kiszélesítését, durván megsértették a szocialista törvényességet. Olyan gazdasági politikát erőltettek a népre, amely figyelmen kívül hagyta az ország gazdasági adottságait, gátolta a dolgozók életszínvonalának emelését. Az önkéntesség lenini elvének megsértésével a termelőszövetkezeti mozgalmat súlyosan kompromittálták a parasztság jelentős része előtt. A szovjet példa gépies másolásával, a szovjet—magyar barátság helytelen értelmezésével, a nemzeti érdekek háttérbe szorításával, haladó hagyományaink és nemzeti értékeink

lebecsülésével és semmibevevésével súlyosan megsértették a magyar nép nemzeti és hazafias érzéseit.

A Rákosi—Gerő-klikk antileninista, a Kommunista Párttól idegen vezetési módszereivel szakadást idézett elő a párt vezetősége és tagsága, a párt és munkásosztály, a munkásosztály és szövetségese, a parasztság, valamint a párt és az értelmiségi dolgozók között. Aláásták és gyengítették a párt tekintélyét.

Ez a vezető klikk képtelen volt arra, hogy súlyos hibáit és bűneit beismerje és kijavítsa. Magatartásán lényegében a Szovjetunió Kommunista Pártja történelmi jelentőségű XX. kongresszusa után sem változtatott, annak útmutatásait figyelmen kívül hagyta. Hatalmi állásához még akkor is görcsösen ragaszkodott, amikor — főleg 1956 március elejétől kezdve — már szemben állt vele a Központi Vezetőség jelentős része, a pártfunkcionáriusok többsége, úgyszólván az egész párttagság, és lényegében már egy elszigetelt klikk helyzetében volt. A pártegységre hivatkozva, minden jogos kritikát frakciózásnak minősítve, akadályozta a hibák pártszerű és demokratikus kijavítását.

A régi pártvezetés szektás politikája széles, demokratikus ellenzéki mozgalmat hozott létre az 1953 nyarát követő időben, elsősorban a pártban, majd a kommunisták legjobbjainak vezetésével a dolgozók között. A súlyos hibák következtében mélyen elkeseredett kommunisták és pártonkívüli demokratikus tömegek *e hibák kijavításáért harcoltak, de hűek maradtak a kommunizmus eszméihez, a szocialista társadalmi rendhez, a Magyar Népköztársasághoz.* A szocializmushoz hű, széles, demokratikus tömegmozgalom résztvevői ennek félreérthetetlenül hangot adtak az októberi események előtt, az októberi események alatt és azok után is.

2. Az októberi események keletkezésében és azok tragikus fordulatában súlyos szerepet játszott a korábbi években kialakult és állandóan növekvő pártellenzéknek az a szárnya is, amely Nagy Imrét és Losonczy Gézát választotta zászlajául. A pártellenzék e csoportjának tevékenysége pozitívnak tekinthető mindaddig, amíg harcuk — az egész pártellenzékkel együtt — a Rákosi—Gerő-klikk politikája ellen irányult. 1956 tavaszán azonban tevékenységükben olyan fordulat következett be, amely fellépésük jellegét alapvetően megváltoztatta.[1] A kritikát — helytelenül — a párton kívülre,

[1] Nagy Imre és csoportjának teljes politikai arculatára csak a későbbi, széles körű vizsgálatok derítettek fényt. Mint az Igazságügyminisztérium 1958. június 17-i közleménye ismertette: Nagy Imre és legközvetlenebb társai, abból a célból, hogy erőszakos úton megragadják a hatalmat és megdöntsék a Magyar Népköztársaságot — 1955 decemberében titkos államellenes szervezkedést hoztak létre. A szervezkedés politikai platformját, közvetlen feladatait, módszereit és távolabbi célkitűzéseit Nagy Imre több művében részletesen kidolgozta. Az összeesküvő csoport a hazai reakció különböző áramlataival együttműködött, és a külföldi imperialistákkal szövetségben, puccskísérletet hajtott végre. Nagy Imre és társai a revizionista, burzsoá nacionalista nézetektől törvényszerűen jutottak el a legreakciósabb, imperialista erőkkel való szövetséghez, a munkáshatalom, a népi demokratikus rendszer, a dolgozó magyar nép és a szocialista haza elárulásáig. (Lásd az Igazságügyi Minisztérium közleményét: Népszabadság, 1958. június 17.)

A Legfelsőbb Bíróság Népbírósági Tanácsa a lefolytatott bizonyítási eljárás és a tárgyalás alapján Nagy Imrét, Gimes Miklóst, Maléter Pált, dr. Szilágyi Józsefet halálra, a többi vádlottat 5—12 évig terjedő börtönre ítélte.

az utcára vitték ki, amelybe a reakciós elemek is bekapcsolódtak. Ilyenformán ez a kritika eltorzult, s többé már nem a Rákosi—Gerő-klikk pozícióit fenyegette, hanem a párt még meglevő tekintélyét rombolta, a munkásosztály, a magyar népi demokratikus rend pozícióit és alapjait támadta. A pártellenzéknek ez a csoportja, amely a hibák kijavításához pozitív programot nem adott, egyoldalúan csak a pártot támadta, s egyidejűleg a reakciótól nem határolta el magát. Felbátorította a reakció erőit, és jelentős mértékben hozzájárult az ellenforradalom kirobbantásához.

3. Az októberi események előkészítésében és kirobbantásában alapvető tényező volt a Horthy-fasiszta és a magyar kapitalista-földesúri ellenforradalom, amelynek jelentős erői működtek illegálisan idehaza, fő erői pedig Nyugat-Németországban gyülekeztek és szervezkedtek. A magyar ellenforradalom célja a kapitalista- földesúri rendszer visszaállítása volt, amelyről az 1945-ben elszenvedett veresége óta egy pillanatra sem mondott le. Ellenkezőleg, azóta állandóan szervezkedett, és csak a kedvező alkalomra várt, hogy lecsapjon népi demokratikus rendszerünkre és ellenforradalmi céljait valóra váltsa.

4. A magyarországi eseményekben végül döntő és alapvető szerepet játszott a nemzetközi imperializmus, amelynek céljai természetesen túlmentek a magyar kérdésen. A közelmúltból világszerte ismeretesek a vietnami, koreai, tajvani és szuezi nemzetközi imperialista provokációk. Ezek a példák azt mutatják, hogy a nemzetközi imperializmus nem mondott le a népek leigázására és kizsákmányolásának további fenntartására irányuló törekvéseiről, nem mondott le a helyi háborúk és egy új, harmadik világháború kirobbantásának tervéről. A nemzetközi imperialistáknak a magyar eseményekbe való beavatkozását és szerepét az októberi események előkészítésében az a mindenki által ismert tény is bizonyítja, hogy a kezükben levő nyugati rádiók és adóállomások (Amerika Hangja és Szabad Európa) az elmúlt 12 év alatt egy percig sem szűntek meg a Magyar Népköztársaság és intézményei ellen uszítani. 1945-ben a földreform ellen, majd a gyárak, bányák és bankok államosítása ellen uszítottak. A legutóbbi három év alatt pedig minden erejüket megfeszítették, hogy a ténylegesen meglevő hibákat mértéktelenül eltúlozva a rendszer elleni uszításra használják fel. Céljuk az volt, hogy a magyar kommunistákat, a demokratikus érzésű tömegeket a szocialista eszme s a népi demokratikus rendszer, a Magyar Népköztársaság ellen fordítsák. A háttérben meghúzódó s onnan irányító nemzetközi imperialista körök bűnös szerepét a magyar események kirobbantásában bizonyítja továbbá az a tény, hogy Nyugat-Németországban ellenforradalmi célokra már évekkel ezelőtt összegyűjtötték a volt horthysta hadseregnek és csendőrségnek a Hitler-fasisztákkal együtt nyngatra menekült maradványait. Egyenruhákba öltöztették, fegyverrel látták el, katonai kiképzésben részesítették és amerikai dollárokkal fizették őket. Előőrseiket hónapokkal az októberi események előtt növekvő számban küldték Magyarországra, hogy aknamunkát folytassanak népi demokratikus rendszerünk ellen.

Az imperializmusnak Magyarországon az ellenforradalom nyeregbe segítésével egy új háborús tűzfészek létrehozása volt a célja, most már itt — Európa térségében.

II. AZ OKTÓBER 23-ÁN KEZDŐDÖTT ESEMÉNYEK

Az országban lejátszódott események helyileg és időrendben — egyes szakaszaiban is — különböznek egymástól.

Az október 23-án Budapesten tüntető fiatalok többségét a Rákosi—Gerő-klikk hibái és vezetési módszerei feletti elkeseredettségében az a szándék vezette, hogy e hibákat megszüntetve, a népi demokratikus rendszer alapjait megerősítve, a szocializmus építésének útján haladjon előre az ország. Ez még határozottabban és szembetűnőbben így volt vidéken, az ott megmozduló tüntető dolgozóknál.

Az októberi események minden részvevője tudja azt is, hogy már a budapesti fegyveres felkelést megelőző órákban — a délutáni diáktüntetésen — megjelentek az olyan, kimondottan ellenforradalmi jelszavak és követelések is, mint „Le a vörös csillagokkal!" „Ne használd az elvtárs szót!" „Nem, nem soha!" — s ugyanakkor megkezdődött a vörös zászlók égetése is.

Az ellenforradalom azonban hosszú ideig gondosan álcázta magát a tömegek előtt, és csak október 30-a után, a tűzszünet idején lépett fel nyíltan, álarc nélkül. Az az ellenforradalmi erő, amely akkor kommunistákat és más haladó, munkás, paraszt és értelmiségi dolgozókat mészárolt le az utcán, már a felkelés első óráiban, október 23-a estéjének katonai akcióiban is szervezetten vett részt, és tudatosan, saját céljai irányában befolyásolta az eseményeket. Ugyanezt az erőt képviselték Mindszenty, B. Szabó, Lichtenstein herceg és a többiek rádióbeszédeikkel, herceg Eszterházy és gróf Takách-Tolvay fellépésükkel nyíltan a kapitalizmus visszaállítására uszítva.

Mindenki előtt világos, hogy azokat a katonai manővereket, amelyek gerilla-csoportok részvételével — a rádió ostromával egyidejűleg — a legfontosabb katonai és állami vezetési szervek — a józsefvárosi telefonközpont nemzetközi vonalának osztálya, a Nyugati pályaudvar, a lakihegyi rádióállomás, a Ferihegyi Repülőtér, a Fegyvergyár, a Timót utcai katonai fegyverraktár — elfoglalását célozták, nem az október 23-án délután békésen tüntető egyetemi hallgatók, hanem csak igen tapasztalt és képzett ellenforradalmi diverzánsok szervezhették meg.

Világos az is, hogy az ellenforradalom célja nem a hibák kijavítása, hanem a néphatalom, a Magyar Népköztársaság államának megdöntése, a szocialista vívmányok megsemmisítése volt. Arra a kérdésre, hogy mi volt a Magyarországon október 23-án kezdődött fegyveres felkelés alapvető jellegzetessége: forradalom vagy nemzeti forradalom-e, szembenézve a tényekkel, csak azt válaszolhatjuk: nem volt sem az egyik, sem a másik, hanem ellenforradalom volt. Ezt az igazságot annak tudatában is meg kell mondani, hogy az események során az országban

megmozdult tömegek túlnyomó többsége célkitűzéseiben, szándékaiban és érzéseiben a Magyar Népköztársaság hű fia, becsületes dolgozó és jó hazafi volt, nem pedig ellenforradalmár.

Az októberi eseményekben becsületes szándékkal részt vett tömegeknek látniuk kell azt a keserű igazságot, hogy a népköztársaság államrendje és intézményei ellen a fegyveres felkelés azok részéről is az ellenforradalom céljait mozdítja elő, akiknek az nem volt szándékában.

Hasonlóan tudniuk kell azoknak is, akik a Magyar Népköztársaság elleni fegyveres támadás idején sztrájkoltak és tüntettek — ha egyébként teljesen indokolt és jogos gazdasági és politikai követeléseket hangoztattak is —, hogy fellépésükkel a megtámadott Magyar Népköztársaság államrendjének erejét gyengítették, és ezzel ténylegesen az ellenforradalom esélyeit növelték, amely — mint ismeretes — a munkásosztály hatalmának megdöntéséért harcolt.

Az októberi eseményekről szólva, rá kell mutatni arra az elítélendő szerepre is, amelyet a Nagy Imre-kormány játszott ezekben a napokban. Az ellenforradalmi erők előretörését megkönnyítette a kormány tehetetlensége és állandó jobbratolódása. Ezt mutatja olyan követelések elfogadása, mint pl. a garancia nélküli semlegesség önkényes kimondása, a Varsói Egyezmény azonnali hatályú, törvénytelen felmondása, az ENSZ-beavatkozás kérése, az ellenforradalom leverésére segítségül hívott szovjet csapatokkal szembeni ellenállásra való felhívás; az ellenforradalmi pártok tevékenységének és garázdálkodásának eltűrése, valamint a többpártrendszer olyan értelmű deklarálása, amely a szocializmus alapjainak feladásával volt egyenlő.

A Nagy Imre-kormány — amelynek élén kommunista miniszterelnök állott — azzal, hogy a fehérterror nyílt dühöngésének napjaiban sem lépett fel nyíltan az ellenforradalommal szemben, azt nevével fedezte és leplezte, a tömegek előtt gátolta, hogy felismerjék az ellenforradalmi veszély igazi nagyságát.[2]

III. A JELENLEGI HELYZET

A jelenlegi helyzet főbb sajátosságai a következők: Az ellenforradalom fegyveres támadását a Magyar Népköztársaság államhatalma ellen november 4-én és az azt követő napokban szétzúzták. Utána az ellenforradalom visszavonult, és ismét korábbi taktikáját alkalmazta. A nyílt ellenforradalmi jelszavakat, amelyeket október 30-a és november 4-e között nyíltan hangoztatott, és amelyeknek valóra váltását akkor meg is kezdte, újra elködösítette, és „forradalmi", sőt „munkás" jelzőkkel álcázva igyekezett azokat a tömegek közé visszacsempészni. A dolgozókat sztrájkra és bojkottra szólította fel. Miután pedig a sztrájk és bojkott a munkára, törvényes

[2] Az ország függetlenségét veszélyeztető ENSZ-beavatkozás kérése, és az ellenforradalom leverésére segítségül hívott szovjet csapatokkal szembeni ellenállásra való felhívás volt a Nagy Imre-kormány utolsó intézkedése. Bár Nagy Imre még ekkor kommunistának álcázva lépett fel, programja egyértelműen a proletárdiktatúra megsemmisítésére irányult.

rendre és békességre vágyó munkások, parasztok és értelmiségiek nagy többségének józanságán megtört, ezeket a jelszavakat is félretette, és a harc új eszközeihez nyúlt.

Most a „sztálinisták és rákosisták" elleni harc ürügyén folyik a kommunisták üldözése. Mindenütt — ahol erre az ellenforradalomnak még módja és lehetősége van — igyekszik az állami intézményekből, üzemekből, vállalatokból eltávolítani a kommunistákat, az egyszerű, becsületes munkásokat, parasztokat és értelmiségieket, a haladó embereket. Azok az emberek, akik ellen az ellenforradalom ma „sztálinisták és rákosisták" címén uszít, túlnyomó többségükben igaz hazafiak, akik a Horthy-rendszer alatt illegalitásban harcoltak a munkásság és a parasztság felszabadításáért, akik mint partizánok küzdöttek a második világháború éveiben a hitleristák ellen az ország függetlenségéért, akik a felszabadulás után a földreformért, a gyárak, a bányák és bankok államosításáért és a néphatalom megteremtéséért harcoltak. Ezek legtöbbje szemben állt a régi pártvezetéssel, és ha az elmúlt években tévedtek is, a párttal együtt tévedtek, s ma a párttal együtt javítják ki a múlt hibáit. Minden tisztességes embernek meg kell értenie, hogy nem lehet forradalmi, munkás, nemzeti vagy demokratikus követeléseknek tekinteni olyan követeléseket, amelyek lényege kommunistaellenes, demokráciaellenes, szovjetellenes. Ezek nem forradalmi, még kevésbé munkáskövetelések, ellenkezőleg, népi demokratikus rendszerünk alapjait támadó ellenforradalmi követelések.

Az ellenforradalom a fegyveres harc, valamint a sztrájk és bojkott csatájának elvesztése után nem adta fel a harcot. Most a rémhírterjesztés és a népellenes provokációk eszközeire tért át, hogy a visszatérő nyugalmat, a megkezdődött munka folyamatát és a megszilárduló törvényes rendet újból megzavarja. Arra törekedik, hogy az ország nehéz gazdasági helyzetét súlyosbítsa, és a politikai kérdések demokratikus megoldását gátolja és késleltesse — s ha csak helyileg is —, újabb összeütközéseket provokáljon ki, és növelje a sok szenvedésen átment nép gyötrelmeit.

E kísérletek közé tartoznak azok a provokációk, amelyeket a napokban követtek el, többek között a megtévesztett és félrevezetett nők felhasználásával ellenforradalmi céljaik elérésére. Ide tartozik a békés lakosságot újabb fegyveres harcokkal rémisztgető illegális röpiratok és hírek terjesztése is. Az ellenforradalom, amely látja, hogy ereje és tömegbefolyása napról napra csökken, elkeseredett kísérleteket és kétségbeesett erőfeszítéseket tesz vesztett ügye megmentésére. A békét és nyugalmat óhajtó lakosság azonban egyre inkább látja, hogy ezek a provokációk csak akadályozzák a belpolitikai és a nemzeti szuverenitásunkkal összefüggő kérdések rendezését, és mindinkább elhatárolja magát az ellenforradalmi erőktől, sőt a magyar karhatalommal együttműködve, mindinkább szembefordul velük.

Végigtekintve a most lejátszódott súlyos események egész menetén, azt látjuk, hogy a magyar ellenforradalomnak és a nemzetközi imperializmus magyarországi fellépésének fontos tanulságai vannak a magyar nép számára. Az egyik legfőbb tanulsága az ellenforradalom álcázott fellépése. Korunk-

ban az emberiség haladó eszméje a szocializmus. A szocialista és népi demokratikus országok egész sorának létrejöttével a szocializmus már világrendszerré változott, és hatalmas vonzóerőt gyakorol a kapitalista országok és a gyarmati iga ellen harcoló népek tömegeire. Az ellenforradalom és az imperializmus éppen ezért már nem tud többé a népek előtt saját zászlaja alatt az ellenforradalom, a kapitalizmus és az imperializmus jelszavaival fellépni.[3] Kalóz módjára, idegen zászló alatt kényszerült fellépni nálunk is, hogy a néptömegek bizalmát megnyerje, kénytelen olyan jelszavakat hangoztatni, amelyek a nép előtt rokonszenvesek. Ellenforradalom helyett „forradalom", az imperialista gyarmati elnyomás helyett a „szabadság" és a „nemzeti függetlenség" jelszavaival lopakodik be a tömegek közé, csapja be és vezeti félre őket.

IV. A PÁRT EGYES KÉRDÉSEI

Súlyos előzmények után, nehéz helyzetben kell szembenézniük a feladatokkal a Magyar Szocialista Munkáspárt — ma már az egész országban működő — pártszervezeteinek és tagjainak. Az Ideiglenes Központi Bizottság[4]

[3] A Nagy Imre-kormány fellépése — mikor az ENSZ-csapatok magyarországi beavatkozását kérte — megegyezett az imperialisták terveivel, akik az ENSZ segítségével akarták Magyarországon a burzsoá rendszer restaurációját végrehajtani. Az ENSZ XI. rendkívüli közgyűlése 1956. november 4-én és 10-én az imperialista „szavazógépezet" segítségével ilyen értelmű határozatot is hozott, amelyre a magyar forradalmi munkás-paraszt kormány november 12-én jegyzékben válaszolt. A jegyzék hangsúlyozza, hogy a közgyűlés határozata beavatkozást jelent a magyar belügyekbe, ezért ellentétben áll az ENSZ-alapokmány második cikkelyének 7. pontjával.

Az ENSZ-közgyűlés ezután is többször tárgyalta az ún. „magyar kérdést", és amerikai nyomásra ENSZ-megfigyelő fogadását akarta a magyar kormányra kényszeríteni. A hazánkkal szembeni ellenséges célzatú határozatok miatt, a Magyar Népköztársaság külügyminisztere, Horváth Imre elvtárs 1956. december 11-én nyilatkozatot tett közzé, amelyben közölte: „Magyarország nem vesz részt az ENSZ közgyűlésén addig, amíg a »magyar kérdés« tárgyalása nem az alapokmány szellemében történik."

Az ENSZ-közgyűlés amerikai nyomásra javaslatot fogadott el, amelynek alapján — a „magyar kérdés" további napirenden tartása céljából — 1957. január 9-én — Ötös Bizottságot hoztak létre, hogy az a Magyar Népköztársaság ellen terjesztett imperialista, reakciós rágalmakat a hazánkkal szemben ellenséges disszidensek tanúvallomásaival dokumentálja.

Az ENSZ Ötös Bizottságának a kérdésre vonatkozó jelentéséről a magyar Külügyminisztérium 1957. augusztus 7-én nyilatkozatot tett közzé, amelyben hangsúlyozza, hogy „törvénytelennek és belügyeinkbe való durva beavatkozásnak tekinti a bizottság jelentését". Ennek ellenére az ENSZ-közgyűlés 1957. szeptember 10-én ismét napirendre tűzte a „magyar kérdést", az Ötös Bizottság célzatos jelentése alapján.

Népünk tiltakozása, a baráti államok hatékony segítsége az ENSZ-ben, az ország helyzetének gyors konszolidálódása, nemzetközi kapcsolataink erősödése mindjobban háttérbe szorította az ún. „magyar kérdés"-t. Bár az amerikai küldöttség minden évben az ENSZ-közgyűlés napirendjére erőszakolta, a provokatív, hidegháborús célokat szolgáló kérdés iránt az érdeklődés mindinkább csökkent. 1962-ben a magyar ENSZ-küldöttséggel szembeni kivételezettség lényegében megszűnt.

[4] Az újjászervezett MSZMP vezetését az Ideiglenes Központi Bizottság látta el 1956. november 11-től 1957. június 27—29-ig, az Országos Pártértekezletig. Az Ideiglenes Központi Bizottságnak 23 rendes és 10 póttagja volt. Az Ideiglenes Intéző Bizottság — amelynek hatásköre megegyezett a Politikai Bizottságéval —, 10 tagból állt.

Az 1957 júniusi Országos Pártértekezlet a Központi Bizottságba 53 rendes és 10 póttagot, a Politikai Bizottságba 11 rendes és 2 póttagot választott.

meg van győződve arról, hogy az október 30-a és november 4-e közötti legmélyebb válságon már túljutottunk. Ha világosan látjuk az eseményeket, s következésképpen a jelenlegi helyzetet és tennivalókat, akkor minden előfeltétele megvan annak, hogy a párt a néptömegekkel összeforrva, velük együtt élve és harcolva, becsülettel betölthesse nehéz, ugyanakkor megtisztelő történelmi feladatát.

1. A PÁRT TEVÉKENYSÉGÉNEK ELMÉLETI ÉS POLITIKAI ALAPJAI

A Magyar Szocialista Munkáspárt a világ munkásságának élenjáró elmélete, a marxizmus-leninizmus tanításai alapján végzi tevékenységét. Visszavonhatatlanul szakít mindazzal, ami a múltban rossz és helytelen volt, ugyanakkor ápolja és továbbfejleszti mindazokat a nagy értékeket, amelyek megvoltak mindvégig a magyar kommunista mozgalom 38 éves történelmi harcában. Élesen elítéli az MDP vezetésének bűnös, dogmatikus hibáit, a leninizmus eltorzítását.

A párt történelmi feladata, hogy vezesse, segítse dolgozó népünket a szocialista társadalmi rend felépítésére hazánkban. Védi és továbbfejleszti a szocializmus építésének mindazokat a történelmi jelentőségű vívmányait, amelyeket népünk az elmúlt 12 év alatt — a hibás vezetési módszerek ellenére is — az alapvető tevékenységében marxista—leninista párt, a Magyar Dolgozók Pártja vezetésével ért el.

A Magyar Szocialista Munkáspárt a magyar munkásosztály egységes, forradalmi pártja. A Kommunista és Szociáldemokrata Párt szervezeti és politikai egységét megteremtő 1948. évi egyesítő kongresszus történelmi jelentőségű határozata alapján áll. A párt Ideiglenes Központi Bizottsága elítél minden olyan törekvést, amely a munkásosztály történelmileg kialakult egységét meg akarja bontani.

A Magyar Szocialista Munkáspárt a marxizmus—leninizmust alkotó módon alkalmazva, a szocializmust a magyar sajátosságoknak és a jelen történelmi követelményeknek megfelelően kívánja megvalósítani. Nem fogja más, szocializmust építő országok gyakorlatát gépiesen másolni, hanem történelmi tapasztalataikat és eredményeiket figyelembe véve, a hazai adottságok alapján, a szocializmus építésének sajátos, magyar útján akar haladni.

2. A PÁRT SZERVEZETI ÉS VEZETÉSI MÓDSZEREI

A Magyar Szocialista Munkáspárt tiszta és puritán munkáspárt legyen. A pártszervezetek megalapításában támaszkodni kell az MDP erőire; azokat, akik szilárdan és ingadozás nélkül kitartanak a dolgozó nép, a szocializmus ügye mellett, át kell venni az MSZMP-be. Megértő, baráti, elvtársi kapcsolatot kell fenntartani azokkal a volt MDP-tagokkal is, akik még az elmúlt időszak megrázó eseményeinek hatása alatt állanak, és egyelőre nem kívánnak a párt tagjai lenni.

Nem lehetnek a párt tagjai azok, akik az internacionalizmus elveivel szembenállva, nacionalista álláspontot képviselnek.

Pártunk tisztaságának megóvása érdekében nincs helye az MSZMP soraiban a karrierista elemeknek sem.

A megalakuló pártszervezetek és pártszervek a lenini szabályoknak megfelelően dolgozzanak. A demokratikus centralizmus elvének alapján állva, szabad és széles viták után, a párttagok többségének döntése alapján hozzanak határozatokat. E határozatok, valamint a felsőbb pártszervezetek határozatainak végrehajtása minden párttag számára kötelező. A párthatározatok kötelező végrehajtása mellett minden párttagnak jogában áll véleményét fenntartani, és azt — ha szükségesnek látja — a felsőbb pártszervekkel ismertetni.

A Magyar Szocialista Munkáspárt minden egyes szervét demokratikusan, alulról választják meg. Az Ideiglenes Központi Bizottság szükségesnek tartja a párt programjának és szervezeti szabályzatának mielőbbi kidolgozását és a pártkongresszus előkészítését. A program és szervezeti szabályzat tervezetét a párttagság egészével meg kell vitatni.

A párt minden szervezete és tagja bátran lépjen fel a régi szektás, antidemokratikus vezetési módszerek felujításának kísérletei ellen.

A Magyar Szocialista Munkáspárt határozottan szakítani kíván azzal a régi, káros gyakorlattal is, amely eddig a pártnak az állami szervekhez, valamint más társadalmi szervekhez való viszonyát jellemezte. A párt politikai és ideológiai vezető szerepét az állami szervek tevékenységében és a dolgozók más társadalmi szerveiben nem utasításokkal, nem a kötelezőként kimondott határozatokkal biztosítja, hanem a célok és feladatok helyes meghatározásával, a dolgozó nép és az ország felemelkedését szolgáló javaslatokkal, e szervekben dolgozó párttagok példamutató, szerény, áldozatkész munkájával. A párt szervei és tagjai — Lenin szellemében — a dolgozó nép élettapasztalatában és bölcsességében bízva, segítsék elő, hogy a szocializmus építésében minél teljesebben érvényesülhessen a nép alkotó ereje.

Az MSZMP minden tagja köteles pártmunkát végezni. Az eddigi gyakorlattal szemben — amikor a párt munkája jelentékeny mértékben a nagy apparátusra épült — most és a jövőben is munkáját a párttagok önként vállalt társadalmi tevékenysége útján fejti ki.

V. A PÁRT ELŐTT ÁLLÓ LEGFONTOSABB FELADATOK

1. A kommunistáknak most elsősorban türelmes felvilágosító munkával, meggyőzéssel, az ellenség leleplezésével és politikai elszigetelésével — s ha kell, fegyverrel is — küzdeniük kell az ellenforradalmi veszély ellen. Meg kell értetniük a jóhiszemű, de félrevezetett emberekkel, hogy aki ma a termelőmunkát akadályozza vagy zavarja, az nemcsak anyagilag károsítja meg a dolgozókat, hanem egyúttal a munkáshatalom gazdasági és politikai alapját is gyengíti. Meg kell értetniük azt is, hogy a kommunisták üldözésére és megfélemlítésére irányuló kísérletek, csakúgy, mint azok a törekvések, hogy a munkástanácsokból kirekesszék a kommunistákat, az egész munkásosztályt és végeredményben a dolgozók hatalmát fenyegető reakciós támadások. Vissza kell verni az ellenforradalomnak azt a próbálkozását, hogy a munkástanácsok segítségével — részben félrevezetve őket, rész-

ben közéjük csempészett emberei segítségével — kiragadja a hatalmat a népköztársaság törvényes államhatalmi szervei kezéből.

2. A kommunisták annak tudatában végezzék munkájukat, hogy a munkástanácsok a munkásosztály fontos szervei most is, és a jövőben is azok lesznek.[5] Ennek megfelelően nagy figyelmet szenteljenek a munkástanácsokban végzendő politikai munkának. Segítsék elő, hogy a tanácsok mielőbb betöltsék feladataikat; az üzemekben, a munkástanácsokon keresztül valóban érvényesüljön a munkásság joga, az önigazgatás. Ennek érdekében a munkások legszélesebb köreinek bevonásával részleteiben is ki kell dolgozni a munkástanácsok feladatkörét, és hozzá kell segíteni a munkástanácsok tagjait, hogy a feladataik ellátásához szükséges ismereteket elsajátíthassák. Segítséget kell nyújtani az üzemek dolgozóinak ahhoz is, hogy munkástanácsaikat megtisztíthassák az oda nem való, demagóg, deklasszált, helyenként fasiszta elemektől.

3. A kommunistáknak mozgósítaniuk kell az összes becsületes dolgozókat a szakszervezetek, a munkásosztály hagyományos érdekvédelmi szerveinek megvédésére, az osztályellenség támadásaival szemben. Minden segítséget és támogatást meg kell adni ahhoz, hogy a szakszervezetek tevékenységükben leküzdjék a korábbi években volt bürokratikus vonásokat, és valóban a dolgozók érdekeinek hathatós védelmezőivé és képviselőivé váljanak.

4. Az Ideiglenes Központi Bizottság azt tartja, hogy a kormányuak az illetékes állami szervek és a legjobb gazdasági szakemberek bevonásával mielőbb ki kell dolgoznia az új helyzetnek megfelelő gazdaságpolitikát. E gazdaságpolitikának minden tekintetben gazdasági adottságainkon és sajátosságainkon kell épülnie. Segítenie kell messzemenően az egyéni kezde-

[5] 1956. október 25-től kezdve alakultak meg az üzemekben a munkástanácsok. A magyar forradalmi munkás-paraszt kormány november 12-én rendeletben (25. sz. tvr.) szabályozta a munkástanácsok működését, hatáskörüket az üzemi munkásellenőrzésben jelölte meg. Újraválasztásukról oly módon rendelkezett, hogy az a munkásság teljes részvételével, a munka felvétele után számított három héten belül történjék meg.

A munkástanácsok döntő többsége azonban, különösen pedig a Nagy-Budapesti Központi Munkástanács nem a termelés megsegítésével foglalkozott, hanem ellenforradalmi követelésekkel lépett fel. (Sztrájkokat, tüntetéseket szervezett.) A Központi Munkástanács célul tűzte ki, hogy ellenkormánnyá váljék.

December 10-én a kormány a Központi Munkástanácsot, a budapesti kerületi, a vidéki, megyei és városi, valamint a területi munkástanácsokat törvényen kívül helyezte, és működésüket azonnali hatállyal megszüntette. Ugyanakkor utasította az ipari minisztériumokat, iparigazgatóságokat, a tanácsokat, hogy nyújtsanak segítséget és támogatást az üzemi munkástanácsoknak a törvényben előírt gazdasági feladataik elvégzésére és az üzemi demokrácia kiszélesítésének biztosítására.

Az MSZMP Országos Értekezletének határozata kimondta, hogy „a munkástanácsok működésének kérdését a tapasztalatok gondos tanulmányozása és a dolgozókkal folytatandó tárgyalás, beható vita alapján kell rendezni . . . Ebben a kérdésben sem a forma a fontos, hanem a lényeg: a korábbi helyzethez képest a dolgozóknak több lehetőséget kell biztosítani a termelés ügyeinek intézésében."

A munkástanácsok tevékenységének későbbi negatív tapasztalatai alapján a Népköztársaság Elnöki Tanácsa 1957. évi 63. sz. tvr.-vel a munkástanácsokról szóló 1956. évi 25. sz. tvr.-et hatályon kívül helyezte. Ugyanakkor az üzemi demokrácia fejlesztése érdekében a magyar forradalmi munkás-paraszt kormány és a SZOT 1086/1957. november 17. sz. határozatában létrehozta az üzemi tanácsokat. Az üzemi tanácsok szervezetileg közvetlenül a szakszervezetek, ideológiailag és politikailag pedig a pártszervezetek irányításával végzik munkájukat.

ményezés és szaktudás érvényesítését. A népgazdaság érdekeinek megfelelően alkalmazni kell az anyagi ösztönzést minden területen, így a műszaki fejlesztés előmozdítására, a minőség javítására, az önköltség csökkentésére, a munka termelékenységének emelésére. A tervezés fontossága nem csökkent, de a feladatkörének meg kell változnia, és elsősorban a népgazdaság legfontosabb arányai és fejlesztési aránya megállapítására kell figyelmét fordítani, ahol ez a szocializmus építését nem veszélyezteti, nagyobb lehetőséget kell biztosítani a magánszektor fejlesztésére.

Egész gazdaságpolitikánk fő kérdése, hogy a nemzeti jövedelem elosztásában, gazdasági beruházási terveink készítésében elsődleges szempont a dolgozók életszínvonalának fokozatos emelése legyen.

5. A Magyar Szocialista Munkáspárt egyik legfőbb feladatának tekinti a népi államhatalom alapjának, a munkás-paraszt szövetségnek állandó erősítését. Kormányzatunk mezőgazdasági politikájának ezen alapvető célkitűzést kell szolgálnia. A dolgozók életszínvonala emelése érdekében elő kell segítenie a mezőgazdasági termelés erőteljes fellendítését, az egyéni paraszti gazdaságokban és a mezőgazdaság szocialista szektorában egyaránt. Ezt kívánja előmozdítani a kormány a begyűjtési rendszer megszüntetésével, úgyszintén a szövetkezeti és állami felvásárlás kiszélesítésével.

6. A szocializmus építésének tudományos alapokon és tudományos módszerekkel kell történnie. Mindent meg kell tenni, hogy a tudomány fejlődése számára a legkedvezőbb feltételek alakuljanak ki, beleértve a szabad vitákat, a kommunista és nem kommunista tudósok együttműködését, a szocialista és nem szocialista országok tudományos eredményeinek megismerését, külföldi utazások és tanácskozásokon való részvétel formájában is.

Az irodalmi és művészeti életben biztosítani kell nemzeti hagyományaink ápolását és fejlesztését. A szocialista realista művészeti irányzat támogatása mellett biztosítani kívánjuk minden haladó irányzat és haladó alkotó művész érvényesülését.

Tudósainknak, művészeinknek és a különböző szakterületeken dolgozó értelmiségieknek — megfelelő szervezeti formák megteremtésével — meg kell adni a lehetőséget arra, hogy a saját területükön a legnagyobb mértékben érvényesíthessék tudásukat és képességeiket.

A Magyar Szocialista Munkáspárt mindent megtesz azért, hogy az ifjúság nyugodtan visszatérhessen az iskola padjaihoz, hogy a valóban demokratikus és nemzeti követelései teljesülhessenek, hogy oktatási rendszerünk megtisztulhasson a múlt hibáitól.

7. A jelenlegi helyzetben különösen fontos feladat az ellenforradalmi veszély leküzdésére az erős, demokratikus karhatalom megteremtése és később a gyári munkásőrségek megszervezése. Az öntudatos kommunistáknak, a régi szervezett munkások ezreinek ma a karhatalomban van a helyük, mert erős, szilárd karhatalmi századok, forradalmi honvédezredek a néphatalom, a szocializmus vívmányainak védelmezői mindenféle ellenforradalmi próbálkozással szemben.

*

A Magyar Szocialista Munkáspárt proletár internacionalista álláspontja, hogy külpolitikánk alapja a Szovjetunióval és a népi demokráciák országaival szoros barátság és együttműködés, a teljes nemzeti függetlenség, önállóság és szuverenitás elvei szerint. A párt politikája elsőrendű feladatának tartja, hogy miliamarabb tárgyalások induljanak az SZKP és MSZMP vezetősége, valamint a Szovjetunió és a Magyar Népköztársaság kormánya között, hogy a szocialista országok közötti teljes egyenjogúság és önállóság, valamint az egymás belügyeibe való be nem avatkozás alapján rendezzék a két ország közötti viszonyt.

Az Ideiglenes Központi Bizottság sürgető feladatnak tartja és javasolja a kormánynak, hogy készítse el a november 4-i kormánydeklaráció célkitűzéseinek megfelelően a fő politikai és gazdasági kérdések megoldásának tervét, a kibontakozás programját, a nemzet haladó erőinek összefogása és a szocialista demokrácia továbbfejlesztésének alapján.

Elvtársak! Előttünk, kommunisták előtt nemegyszer állottak már a mihoz hasonló súlyos, nehéz és bonyolult feladatok, de a munkásosztály legyőzhetetlen erejére támaszkodva, szövetségben a parasztsággal és együtt a haladó értelmiséggel, most is leküzdjük az ellenforradalmat, és megteremtjük a független, szabad, demokratikus és szocialista Magyarországot.

Megjelent: Népszabadság, 1956. december 8.

2

AZ MSZMP IDEIGLENES KÖZPONTI BIZOTTSÁGA INTÉZŐ BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA A MUNKÁSŐRSÉG FELÁLLÍTÁSÁRÓL[1]

(1957. FEBRUÁR 12.)

A munkásőrség felállítását szükségessé tette: A nép hatalmát ért súlyos támadást — mivel a kommunisták és a szocializmushoz hű munkások és parasztok fegyvertelenek voltak — csak a Szovjetunió segítségével sikerült leverni. Az ellenforradalmárok, fasiszták vereségükbe nem nyugodtak bele, fegyvereiket elrejtették, igyekeztek izgalomban tartani a békés lakosságot, terrorizálni a népi hatalom híveit, akadályozni a termelőmunkát.

A munkásőrség feladata: A rendőrségnek és a néphadseregnek segítséget nyújt a néphatalom, a rend, a békés építőmunka védelmében. Biztosítja a gyárak, az állami és a szövetkezeti tulajdon védelmét. Védi a párt és a népi hatalom egyéb szervezeteit, gyűléseiket, épületeiket (ellátja a rendezőgárda feladatait is).

A munkásőrség tagjai lehetnek: A munkásőrség elsősorban üzemi munkásokból áll. A munkásőrség egységeiben való részvétel önkéntes.

Tagjai lehetnek azok a munkások, szegényparasztok, tsz-tagok, állami gazdasági és gépállomási dolgozók, akik az 1919-es forradalmi harcokban részt vettek, partizánok voltak, akik 1945 előtt részt vettek a munkásmozgalomban, valamint azok, akik a felszabadulás utáni években a szocializmus építésében szilárdan helytálltak és nem inogtak meg az október 23-át követő hetekben sem. A munkásőrségbe való felvétel és kötelékéből való kizárás az illetékes párt intéző bizottságok javaslata alapján történik.

Szervezeti felépítése: A munkásőrség egységei: raj, szakasz, század, illetve zászlóalj erejűek. Ezeket gyárakban, bányákban, állami gazdaságokban, valamint községekben, járásokban, városokban, városi kerületekben és megyékben kell létrehozni.

A munkásőrség vezetése: A munkásőrség szervezeti és szakszempontból az illetékes rendőrkapitánysághoz, rendelkezés és felhasználás szempontjából az MSZMP illetékes intéző bizottságának elnökéhez tartozik.

[1] Az MSZMP Ideiglenes Intéző Bizottsága 1957. január 29-én „A polgári fegyveres karhatalom kialakítására" határozatot hozott. A határozatból 1957. február 12-én az itt közölt kivonat jelent meg a KB Tájékoztatójában. Az Ideiglenes Intéző Bizottság elvi döntése nyomán az Elnöki Tanács rendeletet hozott a munkásőrség felállítására a népi demokratikus államrend fokozottabb védelmének, a dolgozó nép nyugalmának, a termelés zavartalanságának biztosítása, továbbá az ellenforradalmi elemek restaurációs kísérleteinek hatékonyabb elhárítása érdekében.

A kiképzés ideje: Általában heti két óra és havonta egy félnap munkaidőn kívül. A munkásőrség szervezését azonnal megkezdik. Az erre vonatkozó törvényerejű rendelet és a végrehajtási utasítás a napokban megjelenik. A politikai helyzettől függően először nem az üzemi stb., hanem a területi munkásőrségek szervezése kerül sorra.

A munkásőrségek felállításával az összes korábbi civil fegyveres alakulatok (kivétel a karhatalom) megszűnnek.[2]

[2] A munkásőrség működésének kezdeti eredményeit és a munkásőrség feladatait a Politikai Bizottság 1957. november 27-i ülésén tárgyalta. Határozatában a pártirányítás és -ellenőrzés, a fokozottabb politikai nevelőmunka kérdéseivel, valamint a testület társadalmi jellegével és kiképzésével foglalkozott. E határozat végrehajtását a Központi Bizottság Titkársága 1959. január 16-i ülésén ellenőrizte, határozatba foglalta a munkásőrség tevékenységének és pártirányításának addigi tapasztalatait. A határozat útmutatásokat tartalmaz a vezetés módszereinek megjavítására, és intézkedik a munkásőrségben még fellelhető hibák (pl. önelégültség, jogtalan előnyök követelése stb.) megszüntetésére.

3

AZ MSZMP IDEIGLENES KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK 1957 FEBRUÁRI HATÁROZATA AZ IDŐSZERŰ KÉRDÉSEKRŐL ÉS FELADATOKRÓL

(1957. FEBRUÁR 26.)

A Magyar Szocialista Munkáspárt Ideiglenes Központi Bizottsága 1957. február 26-án ülést tartott. A Központi Bizottság Kádár János és Kiss Károly elvtársak előadói beszédei alapján megtárgyalta az: 1. Időszerű kérdések és feladatok, valamint a 2. Szervezeti és személyi kérdések című napirendi pontokat. A két napirendi pont együttes tárgyalása során az előadókon kívül 17 elvtárs szólalt fel. A Központi Bizottság a napirendi pontokkal kapcsolatban több határozatot hozott.

A Központi Bizottság megállapítja, hogy az ellenforradalmi erőkkel folytatott szakadatlan harc közben, a decemberi párthatározat végrehajtása eredményeként, jelentős sikerek születtek mind a politikai, mind a gazdasági és kulturális élet, mind a párt- és a tömegszervezetek fejlesztése terén.

I. A PÁRT ÉPÍTÉSE

A proletárdiktatúra, a népi demokrácia vezető ereje, a párt építése alapjában véve egészségesen és kielégítő ütemben halad előre. Párttagságunk jelenleg heti átlagban 8—12 ezer fővel növekszik, és túlhaladta a 190 ezret. A városi pártszervezeteken kívül az ország falvainak 75%-ában megalakult a pártszervezet; a párt alapszervezeteinek száma lényegesen meghaladta a 8 ezret.

A párt központi lapja, a „Népszabadság", hétköznap 620 ezer, vasárnap 690 ezer példányban jelenik meg, az egyéni előfizetők száma elérte a 250 ezret. A párt rendezvényeit általában a magas fokú látogatottság, az élénk, szabad elvi és építő jellegű vita, az üres, sablonos vonások eltűnése, a harcos hangulat és egység jellemzi.

A párt egészséges fejlődését elsősorban azzal értük el, hogy élesen elhatároltuk magunkat a Nagy Imre—Losonczy-féle pártellenes csoporttól, szilárd és megalkuvás nélküli harcot folytattunk mindazok ellen, akik megkísérelték e káros, végeredményben az ellenforradalom céljait szolgáló politika felújítását pártunkban.

Visszavertük azt az ellenforradalmi támadást is, amelyet a „sztálinizmus", „rákosizmus" hamis jelszavával indítottak pártunk ellen, azzal a céllal, hogy a párt újjászervezését gátolják, a becsületes, aktív kommunistákat befeketítsék és üldözzék.

A pártépítés eredményei továbbá annak a határozottságnak köszönhetők, amellyel Központi Bizottságunk fellépett és fellép a szektás politika veszélye ellen is. E veszély leküzdése érdekében biztosítottuk a vezető szervek megfelelő személyi összetételét, hathatós intézkedéseket tettünk a belső pártdemokrácia érvényesülésére, a párt tevékenységének az önkéntes társadalmi munka alapjára való helyezésére. A függetlenített pártapparátus létszámát 64 százalékkal csökkentettük.

Politikánk szilárd elvi alapokra való helyezésével s következetes gyakorlati keresztülvitelével sikerült biztosítani pártunk elvi, politikai és szervezési egységét. Ennek eredményeként sikerült elérni azt is, hogy pártunk vezető szerepe a Magyar Népköztársaság állami és társadalmi életében mind hatékonyabban érvényesüljön. A pártegységért való elvi harc, a proletárdiktatúra erősítése s a párt vezető szerepének biztosítása a jövőben is minden kommunista első és legfontosabb kötelessége.

Az elmult két és fél hónap sikereiről szólva, nem hallgathatunk a pártmunka azon gyengeségeiről sem, amelyek az általános fejlődésen belül megmutatkoztak s a további egészséges fejlődést fékezik.

Határozottan elítéljük egyes párttagjainknál megnyilvánuló elzárkózó magatartást az értelmiségi dolgozókkal, úgyszintén a munkástanácsokkal szemben, mint káros és szektás hibát. Elítéljük azt a szektás nézetet is, amely szerint, „akik eddig nem léptek be a pártba, azokra már nincs is szükség". Az MDP-nek azokkal a volt tagjaival szemben, akik eddig nem léptek be a pártba, türelmes, elvtársi és baráti viszonyt kell teremteni; az MSZMP-t az MDP volt tagságának túlnyomó részével a szocializmus győzelméért vívott hosszú és eredményes közös harc kötelékei fűzik össze. A volt MDP-tagok közül azokat, akik 1957. május 1-ig felvételre jelentkeznek, régi párttagsági idejük elismerésével kell felvenni a pártba. Ez után az időpont után csak mint új tagok kérhetik felvételüket.

A Központi Bizottság élesen elítéli az olyan, helyenként megmutatkozó elvtársiatlan és intrikus magatartást, amely mindenáron és mindenkiben hibát keres. Ezt egészségtelen, vagy éppen a párt növekvő ereje és egysége láttán elkeseredett ellenforradalmi elemek szítják kívülről.

Komoly fogyatékossága a pártépítés eredményeinek az, hogy viszonylagos elmaradás mutatkozik néhány budapesti és vidéki üzemben, egyes értelmiségi pártszervezetek fejlődésében és a kisebb falvak pártszervezeteinek építésében.

Pártmunkánk komoly fogyatékossága volt az is, hogy a pártszervezetek rendszeres központi irányítása gyenge volt.

A hibák kijavítása érdekében a Központi Bizottság elhatározza:

1. A Központi Bizottság és az Intéző Bizottság pártvonatkozású határozatainak végrehajtása s az operatív feladatok megoldása érdekében létre kell hozni a Központi Bizottság titkárságát.

2. Újból meg kell szervezni a Központi Ellenőrző Bizottságot, amely a párt sorainak tisztasága felett őrködik. Működéséért a Központi Bizottságnak felel.

3. Valamennyi pártszervnek a pártmunka egyik legfontosabb feladata-

ként meg kell kezdeni a rendszeres kádermunkát, az eddiginél azonban lényegesen korlátozottabb hatáskörben.

4. A funkcionáriusok elméleti képzése érdekében hathónapos pártiskolát kell szervezni.

5. Az elméleti kérdések megfelelő feldolgozásának elősegítésére meg kell indítani a párt tudományos folyóiratát: a „Társadalmi Szemlé"-t.

6. Központi előadássorozatot kell indítani a legfontosabb elméleti kérdések tisztázására, a Nagy Imre—Losonczy-féle csoport által képviselt, a marxizmus—leninizmust meghamisító revizionista nézetek és osztályáruló politika leleplezésére, az októberi események helyes, marxista—leninista értékelésének kidolgozására: ezen előadások alapján széles körben helyi előadássorozatot kell szervezni.

7. Elő kell készíteni és néhány hónapon belül össze kell hívni az Országos Pártértekezletet a párt helyzetének és feladatainak megtárgyalása, a pártmunka új tapasztalatainak megvitatása, a párt vezető szerveinek megerősítése és véglegesítése céljából.

II. A SZOCIALIZMUS ERŐINEK ÖSSZEFOGÁSA

A párt építésével párhuzamosan jelentős előrehaladás történt a szocializmus összes fő erőinek az ellenforradalom elleni harcra való aktivizálása és tömörítése terén. A küzdelem e célkitűzés sikeres és teljes megvalósításáért igen bonyolult politikai helyzetben indult meg és még távolról sem ért véget.

Decembertől, miután az ellenforradalom nyílt erőit (a fegyveres osztagokat s az október 23-a után gombamódra szaporodó fasiszta és egyéb burzsoá restaurációs pártokat és szervezeteket) szétvertük, maradványukat pedig illegalitásba szorítottuk, a harc új szakasza kezdődött. Ismeretes, hogy az ún. „területi" és „központi" munkástanácsok, a különböző „forradalmi bizottságok", valamint az író- és az újságírószövetség — becsületes tagjainak tiltakozása ellenére —, a valóságban a nyílt harcban vereséget szenvedett ellenforradalom rejtett állásai voltak. E szervezetek közül egyesek feloszlatása, mások működésének felfüggesztése teljesen helyes intézkedéseknek bizonyult.

Az ellenforradalom erőinek teljes és végleges megsemmisítéséhez a proletárdiktatúra eszközeinek következetes és erélyes alkalmazása elengedhetetlenül szükséges, de nem elegendő. A megtorló intézkedések mellett feltétlenül szükség van az ellenforradalom eszmei és politikai leleplezésére és elszigetelésére.

A Magyar Népköztársaság megdöntésére irányuló támadás során az ellenforradalom a fő csapást a proletárdiktatúra vezető ereje, a párt ellen irányította (a párt rágalmazása, tekintélyének rombolása, a pártszervezetek, a pártházak, más pártintézmények feldúlása, a párttagok megfélemlítése, üldözése és fizikai megsemmisítése), hogy ezután a szocializmus vezető nélkül maradt tömegeinek egy részét szembeállíthassa a népi hatalommal, azaz saját érdekével. Az ellenforradalom a régi pártvezetés által elkövetett

hibák miatt a tömegek egy részében meglevő jogos elégedetlenséget felhasználva, a dolgozók osztályöntudatát soviniszta, nacionalista, revizionista, antiszemita és más burzsoá ellenforradalmi nézetekkel igyekezett megzavarni, a megtévesztett embereket tartalékerőként megnyerni, s támadást indítani a népi államhatalom ellen.

Az ellenforradalom a kisajátított gyárosokon, földbirtokosokon, nagykereskedőkön, kulákokon, a volt horthysta-fasiszta tiszteken, rendőrtiszteken, csendőrökön kívül még december közepén is rendelkezett olyan jelentékeny tartalékokkal, amelyek a megzavart és átmenetileg az ellenforradalom eszmei és politikai befolyása alá került rétegekből — kismértékben munkás- és parasztrétegekből is, nagyobb mértékben egyes értelmiségi, még jelentősebb mértékben fiatal értelmiségi (egyetemista, diák) rétegekből — tevődtek össze.

Egyes dolgozó rétegek ideológiai megzavarását, a párt, a szocializmus erőinek megbénítását mindenekelőtt Nagy Imréék idézték elő antimarxista, revizionista, valójában a proletárdiktatúra tagadását jelentő burzsoá, nacionalista, szovjetellenes nézeteikkel. Nagy Imréék revizionista nézeteikkel egy frontba kerültek az imperialista burzsoáziával, s október 23-a előtt az ellenforradalom előőrseinek, a november 4-i fordulat után pedig utóvédeinek szerepét töltötték be.

A szocializmus erőinek tömörítése az elmúlt két és fél hónap alatt azért haladt viszonylag gyorsan és sikeresen előre, mert a párt a tömegek előtt nyíltan fellépett a Nagy Imre-csoport által képviselt revizionista nézetekkel szemben, és magasra emelte a marxizmus—leninizmus, a proletárdiktatúra, a proletár nemzetköziség általuk elárult zászlaját.

A közelmúlt eseményeinek megítélésében a Magyar Szocialista Munkáspárt szervezeteiben elvi-politikai egység alakult ki. Párttagságunk egyre világosabban látja a Nagy Imre—Losonczy-csoport áruló tevékenységét, és az a véleménye, hogy sikeres előrehaladásunk előfeltétele a jövőben is az lesz, ha e csoport antimarxista nézeteit véglegesen felszámoljuk. Amilyen mértékben sikerült ezt a feladatot megoldani, olyan mértékben szabadítjuk fel a dolgozók megtévesztett rétegeit az ellenforradalom eszmei-politikai befolyása alól, és tömörítjük őket újra a néphatalom védelmére és a szocializmus építésére.

A revizionista nézetek elleni harcban indult meg s folyik még ma is a munkásosztály régi szervezeteinek, a szakszervezeteknek a megszilárdítása. A párttól és a munkás-paraszt kormánytól „független" szakszervezetek, valamint a munkásállammal szembeni sztrájkjog reakciós követelését visszautasítottuk.

A munkástanácsok jelentékeny része megalakulása után még hosszú ideig az ellenforradalom tartalékerőit képezte. A területi munkástanácsok feloszlatása óta azonban a munkástanácsok általában komoly pozitív fejlődésen mentek át, s ma már kezdik betölteni népgazdaságunk fejlődésében hasznos szerepüket. Hasonló eredmények mutatkoznak az ellenforradalom tömegbefolyásának visszaszorításában más területen is. Különösen nagy eredménynek kell tekinteni a magyar bányászok helytállását. A szén-

termelés fokozatos emelkedése, gyáraink és üzemeink folyamatos munkájának biztosítása s ezzel a munkanélküliség veszélyének elhárítása szintén jelentősen hozzájárult az ellenforradalom politikai befolyásának csökkenéséhez s a szocializmus erőinek további tömörítéséhez. A szocializmus biztos támaszai azok a termelőszövetkezetek, amelyeket az ellenforradalom támadása sem tudott megingatni. Örvendetes az is, hogy az ellenforradalom nyomása alatt szétesett termelőszövetkezetek nagy számban újjászerveződnek. Mindez meggyőzően bizonyítja, hogy a termelőszövetkezeti mozgalom, a szocializmus mélyen begyökereződött a magyar falu életébe.

Az élet általános konszolidálásának ez a viszonylag gyors folyamata is bizonyítja, mennyire alaptalan az ellenforradalmi elemeknek az az állítása, mintha befolyásuk a dolgozók soraiban szilárd lenne. A tények azt mutatják, hogy ha a munkásosztály, a parasztság és az értelmiség egy része az ellenforradalmi támadás napjaiban meg is volt zavarodva, a többség kitartott a szocializmus és a népi államhatalom mellett. A dolgozók átmenetileg megtévesztett része is, pártunk felvilágosító munkája, az ellenforradalmi ténykedések lelepleződése és a népi hatalom megszilárdulása eredményeként vagy már kiszabadult, vagy pedig kiszabadulóban van az ellenforradalom eszmei-politikai befolyása alól.

Az ellenforradalom ideológiájának, pártellenes, munkásosztály-ellenes, Szovjetunió-ellenes nézeteinek („nemzeti kommunizmus", „semlegesség" stb.) végleges megsemmisítése pártunktól további komoly eszmei munkát és politikai agitációt követel. A folyamat meggyorsítása érdekében folytatni kell aktívaértekezleteket, nyilvános pártnapok, gyűlések tartását.

III. AZ ÁLLAMIGAZGATÁS ÉS AZ ÁLLAMHATALMI SZERVEK MUNKÁJA

A kormány tevékenysége az ország életének rendbehozatala terén az elmúlt két és fél hónap alatt jelentékeny eredményekre vezetett.

A közrendet és közbiztonságot, amelyet az ellenforradalmi fegyveres bandák és e bandákban nagy számban aktivizálódott, börtönből kiszabadított fasiszta és közönséges bűnözők megbontottak és veszélyeztettek, sikerült helyreállítani. Ezt követően az országban megindult a közlekedés, és a mindennapi termelőmunka folyamata rendes mederben folyik.

E munkában a belügyi és honvédségi szervek — azokon belül különösen a karhatalmi szervek — megállották helyüket; híven teljesítették kötelességüket. Fokozatosan javítják munkájukat a kezdetben bizonytalankodó igazságügyi szervek is. Az államigazgatási szervek (minisztériumok, tanácsok) munkája is jelentős haladást ért el. Mindennek eredményeképpen a kormányszervek és a tanácsigazgatási szervek irányító munkája megszilárdult, s ezzel együtt növekedett tekintélyük az állampolgárok előtt.

Ehhez hozzájárult, hogy az ellenforradalommal szembeni erélyes adminisztratív intézkedésekkel párhuzamosan az államigazgatás terén is komoly lépés történt a bürokratizmus csökkentésére. A minisztériumok egy részének összevonása, a központi hivatalok tisztviselői létszámának mintegy

45%-os, a megyei és járási tanácsok apparátusának mintegy 40%-os csökkentése — helyesen —, a községi tanácsok tisztviselői létszámának mintegy 4500 fővel való növelésével együtt került, ill. kerül végrehajtásra.

A határozott megtorló rendszabályok alkalmazása az ellenforradalmárokkal szemben, s ezzel egyidejűleg az állam bürokratikus kinövéseinek lefaragása erősíti a diktatúrát az osztályellenséggel szemben, és ugyanakkor biztosítja a szocialista demokrácia továbbfejlesztését a dolgozó tömegek javára.

Habár az ellenforradalom döntő vereséget szenvedett, és kudarcra van ítélve minden provokációs kísérlete, a jövőben is szükség van az állami szervek és a dolgozó nép éberségére és elszántságára az ellenforradalom minden mozgolódásával szemben.

Az ellenforradalom erői ugyanis, amelyeket a nyugati imperialista körök anyagi eszközökkel és uszító propagandahadjárattal támogattak és támogatnak, nem adták fel a harcot. Szétszórt erői illegalitásba vonulva, titkosan szervezkednek, újabb provokációkkal próbálkoznak, rém- és álhírek terjesztésével igyekeznek gátolni a nép békés, alkotó munkájának fejlődését, a sebek begyógyításának munkáját. Januárban pl. a klerikális reakció a hitoktatás ürügyén politikai támadást szervezett az iskolákban a népi demokratikus rendszer ellen.

A Központi Bizottság véleménye szerint az államigazgatási szervek munkájának területén erősíteni kell a kormány irányító tevékenységét, hogy a Minisztertanács s a különböző állami szervek kielégítően megoldhassák a rendes kerékvágásba került államélet sokrétű feladatát. Az ország életének stabilizálása elérte azt a fokot, amikor az államigazgatási szervek működése mellett időszerűvé vált az államhatalmi szervek rendes, alkotmányos tevékenységének megkezdése, illetve folytatása.

A kormányzati és államhatalmi szervek munkájával kapcsolatban a következő intézkedésekre van szükség:

1. Szervezettebbé kell tenni a minisztériumok, főhatóságok, valamint a budapesti és megyei tanácsok vezetőinek irányítását, tájékoztatását, és feladataik ellátása közben több segítséget kell nyújtani részükre.

2. Az államigazgatási szervek munkájának további javítása érdekében a jelenlegi helyzetben különösen fontos a vezetés megerősítése.

3. Főleg három területre kell nagy figyelmet fordítani: *a)* a közoktatási és kulturális kérdésekre, *b)* az állami tervezés és gazdasági vezetés kérdéseire, *c)* a belügyi, honvédelmi és igazságügyi kérdésekre.

4. Mind az államigazgatási, mind a társadalmi munka területén meg kell tenni minden szükséges intézkedést, hogy a munkásőrség, amelynek szervezése ezekben a napokban kezdődik az üzemekben, a bányákban, az állami gazdaságokban és termelőszövetkezetekben, munkás-paraszt államunk, szocialista rendünk és népünk vagyonának erős védelmező erejévé váljon minden ellenforradalmi támadási kísérlettel szemben.

5. Az ország törvényes rendjének helyreállítása lehetővé és egyben szükségessé teszi, hogy a Magyar Népköztársaság legfőbb államhatalmi szerve, az Országgyűlés minél előbb megkezdje törvényhozó tevékenységét. Ennek

elősegítésére az Országgyűlés valamennyi szervének haladéktalanul el kell kezdenie munkáját. Az Elnöki Tanácsban és a kormányban dolgozó párttagok kezdeményezzék azoknak a jelentéseknek és törvényjavaslatoknak kidolgozását, amelyeket az alkotmány szerint az Országgyűlés elé kell terjeszteni.

6. A budapesti, megyei, járási és a helyi tanácsok (Budapest és más városok kerületi, ill. a községek tanácsai) a törvényben előírt módon és hatáskörben készítsék elő s hívják össze teljes ülésüket.

7. A Magyar Szocialista Munkáspárt azon tagjai, akik az Országgyűlésben s annak különböző bizottságaiban, a tanácsi szervekben s a tanácsok végrehajtó bizottságaiban tagként helyet foglalnak, a megfelelő pártszervek irányítása mellett az említett államhatalmi szervek munkájának megkezdése előtt üljenek össze, alakítsák meg pártcsoportjukat, tárgyalják meg az alkotmányos munka megfelelő politikai előkészítésének kérdéseit, a napirendre kerülő konkrét kérdéseket, és határozzák meg a pártcsoport tagjaira kötelező egységes álláspontot.

8. A Központi Bizottság üdvözli a Hazafias Népfront megyei képviselőcsoportjainak már megkezdett működését. A képviselőcsoportok ülései általában igen pozitívak. Hasznos tevékenységet folytat máris a Magyar Népköztársaság és választóik javára képviselői munkája során a képviselők egész sora. Javasoljuk, hogy a képviselői csoportok munkáját a Hazafias Népfront helyi bizottságai továbbra is rendszeresen irányítsák.

A Központi Bizottság véleménye szerint szükséges a Hazafias Népfront Országos Tanácsa, valamint annak Elnöksége munkájának megindítása is.

A súlyos próbatétel idején a népfront szerveiben működő vezetők közül néhányan magatartásukkal méltatlanná váltak a dolgozó nép bizalmára. Ugyanakkor örvendetes módon kitűnt az is, hogy az előbbieknél jóval nagyobb azoknak a száma, akik korábban nem voltak ismert politikai vezetők, de az ellenforradalom támadása idején a szocialista forradalom hűséges védelmezőinek bizonyultak. Helyes, ha az ilyen emberek szerepet kapnak a Hazafias Népfront legmagasabb vezető szerveiben is. Szükségessé vált az is, hogy a Hazafias Népfront vezetésében, különböző szerveinek személyi összetételében változtatásokat hajtsunk végre, és a népfront munkájába nagyobb mértékben vonjanak be a néphatalomhoz hű, különböző pártállású és pártonkívüli személyeket.[1]

A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága a Hazafias Népfrontot, mint a kommunista és pártonkívüli hazafiak tömörülését nagyra értékeli, és ennek megfelelően úgy véli, hogy be kell töltenie az ország közéletében azt a megtisztelő helyet, amely megilleti.

[1] A Központi Bizottságnak a különböző pártállású személyekre vonatkozó megállapítása arra utalt, hogy a Hazafias Népfront jelentősebb tisztségviselői és ismert vezetői között számosan voltak olyanok, akik a felszabadulást követő években működő más pártok soraiban foglaltak helyet. A kérdésről bővebben lásd: A Politikai Bizottságnak „A Hazafias Népfront-mozgalom megerősítéséről" hozott, 1957. november 2-i határozatát, amelyben a „korábban más pártokban tevékenykedő" személyekről szintén említés történik. *(Lásd e kötetben a 21. számú dokumentumot 145—152. old.)*

A magyar népnek — a munkásoknak, a parasztoknak, az értelmiségieknek — a párt és a kormány kezdeményezése nyomán elért egyik döntő sikere az ellenforradalmi támadás következtében megbénult termelőmunka megindítása és a gazdasági élet helyreállítása. A termelőmunkában a bányász elvtársak haladnak az élen. A széntermelés lendületes emelkedése, a napi 60 ezer tonnás termelési szint elérése a gazdasági élet vérkeringése megindításának legfőbb előfeltételét teremtette meg. A széntermelés emelkedése nyomán megindult a normális termelés mind a nehéz-, mind a könnyűiparban. A mezőgazdasági termelés a dolgozó parasztság szorgalmas munkája eredményeként nagyobb törést nem is szenvedett. A vasút, valamint a közlekedés és szállítás más területén a személy- és teherforgalom helyreállt és állandóan fejlődik. A közellátás a rendkívüli események ellenére mindvégig kielégítő volt, sőt, sok téren meghaladta a korábbi évek életszínvonalát.

Az állami bolti kiskereskedelem ez év januárjában 10%-kal, a szövetkezeti kiskereskedelem 22%-kal több árut adott el, mint a múlt év januárjában.

A közellátás színvonalának fenntartásában, a gazdasági vérkeringés megindításában, az ország fizetőképességének biztosításában saját erőfeszítéseink mellett döntő szerepe volt a testvéri szocialista országok segítségének. Különösen a szovjet nép vállalt magára a gazdasági segítségnyújtás terén is igen nagy részt. Február 1-ig a testvéri országokból 700 millió forint értékű segítség érkezett, s további 200 millió forint értékű segítség szállítása indult meg hazánkba. Még a térítés nélküli segítségnyújtásnál is nagyobb értékű támogatást jelent számunkra a szocialista országok által nyújtott, ill. kilátásba helyezett mintegy 300 millió dollár értékű áruhitel, továbbá a Szovjetunió 60 millió dollár, Kína 25 millió dollár összegű szabad devizában nyújtott hitelsegítsége.

Népünk munkája és a szocialista országoknak a proletár internacionalizmus szellemében nyújtott testvéri segítsége együttesen hozzásegített bennünket ahhoz, hogy pénzünk szilárdságát biztosítsuk, s a nagyobb arányú munkanélküliséget elkerüljük.

A Központi Bizottság megállapítja, hogy az Intéző Bizottság és a Minisztertanács által kezdeményezett párt- és kormányintézkedések az ipar, a mezőgazdaság, a közlekedés és kereskedelem vonalán a termelés s a gazdasági élet helyreállítására általában, amint ezt a gyakorlati élet igazolta. helyesek voltak.

Sikereink mellett látnunk kell hiányosságainkat is. Még hozzá sem kezdhettünk a korábban is súlyos tehernek érzett bajok orvoslásához, már újabb nehézségek jelentkeznek. Az ipar termelési költségei az ellenforradalom előtti időkhöz képest — részben az indokolt béremelések, még inkább azonban egyéb okok, éspedig a meglazult munkafegyelem, a teljesítménybérezés indokolatlan felszámolása, a teljesítmények csökkenése és a teljesítőképesség rossz kihasználása következtében — nagymértékben emelkedtek. Így az államnak az iparból a korábbinál jóval kevesebb a bevétele. De a meglazult állami fegyelem következtében csökkent a lakosság adó-

fizetése is. Ezeket a hiányosságokat sürgősen ki kell küszöbölnünk ahhoz, hogy a baráti országok nagyszabású segítségét ésszerűen felhasználva, tartósan biztosítani tudjuk a vásárlóerő és az árualap egyensúlyát, a költségvetés egyensúlyát és a külkereskedelem egyensúlyát, s ily módon megvédjük népünket egy esetleges pénzromlás veszélyétől.

Mindez elengedhetetlen feltétele annak, hogy teljes erővel hozzájárulhassunk népgazdaságunk termelési szerkezetének átalakításához, a gazdasági vezetés decentralizálásához, megjavításához, valamint a leghaladottabb ipari országokkal szemben fennálló technikai elmaradottságunk felszámolásához, és ezzel biztos alapot teremtsünk legfőbb célunk, a dolgozó nép életszínvonalának és életkörülményeinek további következetes javítása számára.

Gazdasági téren a kommunisták és főleg a kommunista vezetők fő feladatai ma a következők:

1. A szocialista bérezés elvének helyes alkalmazásával, a teljesítmény nélkül történő bérfizetések megszüntetésével, a munkafegyelem megszilárdításával és a termelés ésszerű megszervezésével biztosítani kell a munka termelékenységének növelését és a termelési költségek lényeges csökkentését.

2. Vissza kell állítani az adófegyelmet, biztosítani kell a lakosság adóinak pontos befizetését.

3. A szocialista tervgazdaság elvének érvényesítése mellett meg kell valósítani a gazdasági vezetés decentralizálását, a vállalatok, állami gazdaságok, termelőszövetkezetek önálló gazdasági vezetésének fejlesztését. Érvényesíteni kell a termelőüzemekben egyrészről az igazgatók, főmérnökök, főagronómusok, főkönyvelők útján a központi irányítást, másrészről biztosítani kell a munkástanácsoknak ezt kiegészítő szerepét az üzemek igazgatásában.

4. Hozzá kell fogni a hazai adottságokra épülő és a helyes arányok kialakítását biztosító új — 1958 január elejével kezdődő — hároméves terv kidolgozásához. Ugyanakkor egyes népgazdasági ágakban, ahol ez a helyes fejlesztés érdekében szükséges (energiabiztosítás, városfejlesztés), hosszabb időre (10—15 évre) szóló távlati terveket is kell készíteni.

5. A mezőgazdasági termelés fejlesztése s egyben a közellátás zavartalansága céljából ki kell dolgozni az állami szabadfelvásárlás és a szerződéses termelés megfelelő fejlesztését. A mezőgazdasági árrendszernek a közérdek figyelembe vételével serkentenie kell a termelési kedvet.

6. A mezőgazdasági termelés általános és főleg szocialista irányú fejlesztésének elősegítésére párt- és állami szerveink nyújtsanak kellő támogatást az állami gazdaságok dolgozóinak, valamint a termelőszövetkezeteknek, hogy gazdaságaikat fejleszthessék és gazdaságossá tehessék.

7. A mezőgazdaság helyes irányú fejlesztését egy mielőbb elkészítendő mezőgazdasági program kidolgozásával is biztosítani kell.

8. A Központi Bizottság helyesli a kormány eddigi bérügyi intézkedéseit, a bányászok és ipari munkások bérének emelését, és szükségesnek tartja a dolgozók számos további kategóriájának, s elsősorban a műszaki értelmi-

ségiek és a pedagógusok kereseti viszonyainak rendezését. A bérügyi intézkedések mértékének és időpontjának megállapításánál azonban mindig mérlegelni kell a bérből és fizetésből élők legfőbb gazdasági érdekének, a forint értékállandóságának védelmét.

V. A TÖMEGSZERVEZETI MUNKA TERÜLETÉN

Az új viszonyok között a tömegszervezetekben végzendő munka — a párt tömegkapcsolatai szempontjából — visszanyerte azt a nagy fontosságát, amelyet Lenin tulajdonított neki. A párt taglétszámának a munkásosztály tömegeihez viszonyított rendellenesen magas aránya megszűnt. Ezért van most különös jelentősége annak, hogy a pártnak az általános célkitűzéseiért folytatott harcát — a pártszervezetek közvetlen munkáján kívül — kiegészítsük a különböző tömegszervezeteken keresztül a tömegekkel kiépített sokoldalú új kapcsolatokkal. Külön nagy figyelmet kíván e munka azért is, mert pártunk — szakítva a rossz, adminisztratív és bürokratikus vezetési módszerekkel — most alakítja ki a tömegszervezetekkel kapcsolatban az ideológiai és politikai vezetésnek azokat az új formáit, amelyek a párt befolyásának érvényesítése mellett biztosítják a tömegszervezetek működésének önállóságát is.

A Központi Bizottság decemberi ülése óta végzett munkánk ezen a téren is eredményes volt, jóllehet néhány fontos feladat megoldása még hátra van.

Melyek ezek a feladatok?

1. A munkásosztály politikai erődjeiben, az üzemekben, bányákban és állami gazdaságokban az elmúlt két és fél hónap alatt a helyzet előnyünkre gyökeresen megváltozott. Minden fontos helyen megalakult, működik és fejlődik a pártszervezet. A munkásosztály régi, hagyományos érdekképviselete: a szakszervezet is újjászerveződött, és megkezdte rendes tevékenységét. A munkástanácsok többsége is fokozatosan megtalálja a törvényes rendeletekben előírt hasznos tevékenységének körét és formáit. Most fontos feladat, hogy a kommunisták politikai irányításával mindenütt kialakuljon a pártszervezet, a szakszervezet és a munkástanács egymást szervesen kiegészítő, önálló és ugyanakkor összefüggő munkája.[2]

2. A szakszervezetekkel kapcsolatban ma a legfontosabb feladat az, hogy a munkásosztály e régi szervezeteit — rendeltetésszerű feladatukon, a dolgozók érdekvédelmének jó ellátásán keresztül — a munkáshatalom szilárd támaszává tegyük. Pártunk politikájának fontos elvi alapja a a munkásosztály politikai egysége. Ennek tudatában szembe kell néznünk bizonyos — az ellenforradalmi hullám üledékeként visszamaradt — kedvezőtlen jelenségekkel, és le kell küzdenünk azokat. Arról van szó, hogy egyes szakszervezetek központjaiban is, több helyi szakszervezeti csoportban is a munkásosztály egységével szemben álló, azt bomlasztó jobboldali szociáldemokrata törekvések érvényesülnek, amelyeket külföldi imperialista körök is szítanak. Ezek leleplezése és elszigetelése egyik legfontosabb feladatunk.

[2] A munkástanácsok szerepéről lásd e kötet 22. oldalán, az 5. számú jegyzetet.

3. A munkástanácsokkal kapcsolatban egyfelől még mindig az a legfőbb feladat, hogy a bennük érvényesülő idegen vagy ellenséges politikai befolyás maradványait is megszüntessük. Másrészről viszont küzdeni kell a munkástanácsokkal szemben egyes helyeken még megnyilvánuló szektás elzárkózás helytelen politikája ellen is. Tudatában kell lenni annak is, hogy a munkástanácsok hatásos és erős fegyverré válhatnak, ha működésüket a magyar viszonyoknak megfelelően fejlesztjük ki, segítséget nyújthatnak az üzemigazgatás bürokratikus vonásainak leküzdésében, a gazdaságosság és a termelés színvonalának javításában, az önköltség csökkentésében, a termelékenység növelésében és mindezeken keresztül a dolgozók életszínvonalának reális emelésében.

A termelés kettős irányításának elkerülése érdekében meg kell találni a módját annak, hogy a pártszervezetek közvetlenül csak a termelés néhány legalapvetőbb kérdésével foglalkozzanak, a termelés részkérdéseinek ellenőrzése pedig közvetve a munkástanácsokon keresztül valósuljon meg.

4. A nők közötti politikai munka általános követelménye továbbra is az, hogy hazánk öntudatos dolgozó asszonyai és leányai a társadalmi és állami élet minden területén, így a pártban és a szakszervezetekben, az állami és más funkciókban is megfelelő mértékben képviselve legyenek s aktív szerepet játsszanak.

A nők közötti külön politikai munka ma az újonnan szervezett Országos Nőbizottság irányításával folyik. Hetek óta megjelenik a „Nők Lapja" is. A Központi Bizottság szükségesnek tartja, hogy politikai jellegű, ugyanakkor a dolgozó nők különleges kérdéseit is napirenden tartó nőmozgalmi szervezet alakuljon. E szervezet működésének elvi alapjait s a gyakorlati megvalósításra irányuló elgondolásokat sürgősen ki kell dolgozni.

5. A párt politikai munkájának egyik központi kérdése ma és a jövőben még inkább, az ifjúság erkölcsi-politikai nevelésének és általában az ifjúság jelenéről és jövőjéről való gondoskodásnak a kérdése.

Az ellenforradalom csak önmagát ámítja és csapja be, amikor azt állítja, hogy a magyar ifjúság nagy része az ő oldalán áll vagy állt. Az azonban kétségtelen, hogy az ifjúság soraiban nagymértékben rombolt az eszmei zavar, a nacionalizmus és más burzsoá nézetek. A magyar ifjúság ma működő ún. rétegszervezetei (Forradalmi Ifjúmunkás Szövetség, EPOSZ, MEFESZ, Diákszövetség) élén az ifjúság legjobbjai eredményes munkát végeztek eddig is azért, hogy az ifjúság egy részénél érvényesült ellenforradalmi befolyást leküzdjék. Ez a munka azonban még nem fejeződött be, ezt még továbbra is folytatni kell.

A párt Központi Bizottságának az a nézete, hogy az új, marxista—leninista világnézetű, kommunista nemzedék nevelése érdekében, továbbá azért, hogy a rétegszervezetekre tagolódott ifjúsági mozgalomnak átfogó politikai irányító szerve is legyen, szükséges létrehozni egy kommunista ifjúsági szövetséget. E feladat megoldását a magyar kommunista mozgalom nagy kérdéseként kell tekinteni, és megfelelő előkészítés után a Központi Bizottság e kérdés megvitatására összehívott ülésén kell megtárgyalni.

6. A Központi Bizottság helyesli és teljes mértékben támogatja az Intéző

Bizottság által elfoglalt és a pedagógusok február 18-i országos megbeszélésén is elfogadott álláspontot, hogy a magyar úttörőmozgalmat újjá kell szervezni. Az ifjúság e szervezeténél a jövőben építeni kell az úttörőmozgalom nemes és kedves hagyományaira, s a múlt gyakorlatából feltétlenül ki kell küszöbölni a formális és felesleges, nemegyszer egyenesen káros vonásokat.

Az úttörőmozgalom a jövőben ne legyen sem napi politikával foglalkozó szervezet, sem pedig a gyermek szabad idejét teljesen igénybe vevő második iskolai elfoglaltság. Az úttörőmozgalom segítsen felébreszteni a gyermeki lélekben azokat a nemes és szép érzéseket és hajlamokat, amelyek a szocialista emberiesség szellemében formálják életüket s a társadalomhoz való viszonyukat. Nyújtson a gyerekeknek gondolkodásukat és jellemüket fejlesztő kulturált szórakozást és játékot, olyan vonzó és megnyerő formában, hogy az úttörőmozgalom a szülői és iskolai nevelés szerencsés kiegészítője és továbbfejlesztője lehessen. Ehhez, természetesen, elengedhetetlenül szükség van a pedagógusok és szülők közreműködésére és szerető támogatására.

7. A különböző tömegszervezetek hivatottak a dolgozók és az egész lakosság sokoldalú igényeinek kielégítésére, s így társadalmi funkciójuk a népi demokrácia rendszerében igen jelentős. A kommunisták társadalmi tevékenységének fontos része a különböző tömegszervezetekben végzendő munka. A Központi Bizottság felhívja a párt tagjait, hogy a tömegek bizalmából vállaljanak munkát és funkciót e szervezetekben.

A tömegszervezetekben tevékenykedő kommunisták munkájának szervezettebbé tevése, megfelelő fejlesztése és irányítása érdekében az illetékes pártvezetőségek irányításával hozzák létre az MSZMP pártcsoportjait.

VI. A PÁRT NEMZETKÖZI KAPCSOLATAI

Pártunk, kormányunk, munkásosztályunk és népünk harcát a magyar szocialista forradalom és a nemzeti függetlenség megvédésének ügyéért, teljes erővel támogatja a szocialista országok, a világ kommunista és munkáspártjainak internacionalista tábora, amelynek vezető ereje a Szovjetunió és annak Kommunista Pártja. Pártunk a proletár internacionalizmus szellemében sikeresen fejlesztette és erősítette nemzetközi kapcsolatait a Központi Bizottság decemberi ülése óta is.

Pártunk a közelmúltban fontos nemzetközi találkozók résztvevője volt. Részt vettünk az öt párt (Bolgár Kommunista Párt, Csehszlovák Kommunista Párt, Magyar Szocialista Munkáspárt, Román Munkáspárt, a Szovjetunió Kommunista Pártja) küldötteinek újévi budapesti találkozásán. Január közepén részt vettünk három párt (Kína Kommunista Pártja, Magyar Szocialista Munkáspárt, a Szovjetunió Kommunista Pártja) küldötteinek moszkvai találkozásán. Ugyanekkor budapesti látogatásra hívtuk meg Csou En-laj elvtársat, Kína Kommunista Pártja Elnökségének tagját. A közelmúltban találkoztunk és tárgyaltunk az Olasz Kommunista Párt Politikai Bizottsága képviselőivel.

Mindezeken a találkozásokon a testvéri kommunista és munkáspártok egyenjogúságának elve érvényesült, és egyetértés alakult ki közöttük a nemzetközi munkásmozgalom összes főbb kérdéseiben. A testvéri pártok támogatást nyújtottak az ellenforradalom ellen vívott harcunkhoz, és meggyőződésünk szerint e találkozók hozzájárultak a szocialista tábor további megerősödéséhez is.

A Központi Bizottság helyesli az Intéző Bizottság intézkedéseit és döntéseit, amelyeket a nemzetközi találkozások kapcsán tett, és jóváhagyja azokat az egyezményeket és megállapodásokat, amelyeket pártunk küldöttei kötöttek.

A Központi Bizottság ugyanakkor sajnálattal állapítja meg, hogy a Jugoszláviával fennálló normális állami kapcsolatok mellett, a Magyar Szocialista Munkáspárt álláspontja és a Jugoszláv Kommunisták Szövetsége egyes vezetőinek nyilvánosan kifejtett álláspontja között lényegbevágó nézeteltérés áll fenn fontos kérdésekben, mint például a párt építése és a magyar, ún. „területi munkástanácsok" értékelése kérdésében. Reméljük azonban, hogy nézeteltéréseink a kommunisták között szokásos elvtársias vita keretében tisztázódnak.

A Központi Bizottság a párt eszmei színvonalának emelése és a Magyar Népköztársaság államérdeke szempontjából nagy súlyt helyez mind a párt tagságának hazafias és egyben proletár internacionalista szellemben való nevelésére, mind a párt nemzetközi kapcsolatainak további erősítésére. Ennek érdekében jelenleg is és a jövőben is kezdeményezőleg fog fellépni, s készséggel vesz részt minden olyan találkozáson, és csatlakozik minden olyan közös akcióhoz, mely a proletár internacionalizmus erősítését szolgálja.

Megjelent: Népszabadság, 1957. február 28.

4

AZ MSZMP IDEIGLENES KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA AZ IFJÚSÁG NEVELÉSÉNEK NÉHÁNY KÉRDÉSÉRŐL ÉS A MAGYAR KOMMUNISTA IFJÚSÁGI SZÖVETSÉG MEGALAKÍTÁSÁRÓL

(1957. MÁRCIUS 11.)

I. AZ OKTÓBERI ESEMÉNYEK ÉS AZ IFJÚSÁG

Dolgozó népünk a Magyar Szocialista Munkáspárt vezetésével visszaverte az ellenforradalom támadását. A múlt év októberében fellángolt harcok, az ellenforradalom dúlása következtében súlyos politikai és gazdasági helyzetbe került az ország. Az ellenforradalom leverésének eredményeként a párt és a kormány intézkedései, népünk erőfeszítései, a testvéri államok támogatása nyomán úrrá leszünk a nehézségeken.

A rend helyreállítása lehetővé tette, hogy pártunk Központi Bizottsága megvizsgálja az ifjúság mai helyzetét, és meghatározza pártunk, egész dolgozó népünk feladatait az ifjúság nevelésében.

Az ellenforradalom álhazafias és álszocialista jelszavakkal csapta be ifjúságunkat. A hazánkat szerető, a szocializmust akaró fiatalok, egyetemi hallgatók, középiskolás diákok, munkás- és parasztfiatalok között nem egy csoportot sikerült átmenetileg megtévesztenie, befolyása alá vonnia és ellenforradalmi cselekedetekbe sodornia. Szomorú szívvel nézünk azokra, akik még nem ocsúdtak fel az ellenforradalmárok rágalmai okozta kábulatukból, és még ma sem találták meg a népünkhöz visszavezető utat.

Vajon miért tudott az ellenforradalmárok agitációja az ifjúság körében tért hódítani?

Az utóbbi években a párt és a DISZ tevékenységében elkövetett hibák, a személyi kultusz és ennek következményei az ifjúság jelentős tömegeiben zavart okoztak. Ezért sokan tévesen ítélték meg a párt programját, a szocializmus eszméit. A pártot, a szocializmust a hibákkal azonosították.

A párt, a DISZ munkájában, a gazdasági élet vezetésében elkövetett hibákat használták fel a magukat kommunistáknak álcázó elemek, Nagy Imre és Losonczy Géza csoportja, írók, újságírók, fiatal értelmiségiek egy része, a párt elleni támadásra. Csak a hibákról beszéltek, a kis hibákat is óriásira nagyították, hogy ezzel megingassák az ifjúságnak a pártba vetett hitét. A párt tevékenységének a múltban elkövetett hibákkal való azonosítása azzal a következménnyel járt, hogy az ifjúság egy része az ellenforradalom eszköze lett. Ezt a törekvést támogatták a nyugati imperialista körök is, amelyek gyarmati sorba akarják taszítani hazánkat. Rádiójukban, léggömbökkel szállított uszító röpiratokkal, suttogó propagan-

dával, ügynökeik útján támadták a pártot, a néphatalmat, és képmutatóan hamis színben tüntették fel a tőkés társadalmat. Az ifjúság természetesen nem emlékszik a tőkés Magyarország szörnyűségeire, s ezért sokan hitelt adtak ennek a hírverésnek.

A hitszegő Nagy—Losonczy-csoport azt hirdette, hogy az ifjúság hivatott „a hibák elleni harcban vezető szerepet betölteni". Ezzel a hamis jelszóval azt akarták elérni, hogy az ifjúság szembekerüljön a párttal.

Népünk ellenségei a nemzeti érzésre hivatkozva akarták szembeállítani ifjúságunkat felszabadítónkkal, a Szovjetunióval. Széles körű nacionalista kampányt folytattak, amivel elérték, hogy jelentős rétegek osztályöntudata elhomályosult, és ezáltal egy táborba kerültek herceg Eszterházyval, Mindszentyvel, a pesti alvilág csatornatöltelékeivel. Az ellenség el akarta szakítani hazánkat erős szövetségeseitől, hogy a magára maradt országot könnyedén legyűrhesse. Meg kell tanulnunk — most már nemcsak 1849 és 1919 tragédiájából, de 1956 tanulságaiból is —, hogy népünk csak erős és önzetlen barátokkal őrizheti meg szabadságát, függetlenségét.

Az ellenség az ország súlyos gazdasági helyzetét uszító demagógiával igyekezett saját céljaira felhasználni és megtagadtatni ifjúságunkkal az idősebb nemzedék hatalmas erőfeszítéseinek eredményeit. Főpapok, akik 13 esztendővel ezelőtt még hajcsárként dolgoztatták ezer holdjaikon a béreseket, ügyvédek, akik a burzsujok érdekeinek védelmében szerezték egykor bérházaikat, most két kézzel szórták az ígéreteket az ifjúság közé, hogy saját szekerükbe fogják őket. Így történt, hogy a magyar ifjúság egy része nem ismerte fel, vagy lebecsülte azokat a nagy politikai és gazdasági vívmányokat, amelyeket a magyar munkásosztály a dolgozó parasztokkal szövetségben a 12 esztendő alatt elért. A fától nem látták az erdőt, a hibáktól az eredményeket és a legnagyobb vívmányt — a nép uralmát.

Amikor a múlt év júliusában a párt bátran feltárta a vezetés hibáit, eltávolította a vezetésből Rákosi Mátyást, és megkezdte a hibákat kijavító intézkedések sorát, a pártellenes agitáció az ifjúság, főként a diákifjúság soraiban tovább becsmérelte a hibák kijavításáért, a sikeres munka folytatásáért vívott küzdelem eredményeit. A magyar ifjúság jelentős része jóhiszeműen, a hibák kijavításáért lépett fel október 23-án, mégis — akarata ellenére — már a tüntetés első pillanatától kezdve valójában az ellenforradalmárok céljait segítette elő. Az ifjúságnak az a része tehát, amely ily módon az ellenforradalom oldalán ment harcba, súlyos hibát követett el a dolgozó nép, a magyar haza, a magyar ifjúság jelene és jövője ellen. Tévedése súlyos következményekkel járt. A párt és minden magyar hazafi fontos feladata, hogy a megtévesztett fiatalokat felvilágosítsa az októberi események valóságos jellegéről. A párt bízik az ifjúságnak a nép és a szocializmus iránti hűségében, és mindent el fog követni, hogy ifjúságunk tisztán lássa a közelmúlt fájdalmas eseményeit.

Valótlan az az ellenséges beállítás, hogy az egész magyar ifjúság részt vett az ellenforradalmi cselekményekben. A valóság az, hogy a tüntetésekben és harcokban a fiatalságnak csak egy kisebbsége vett részt. A munkás-, paraszt- és értelmiségi fiatalok jelentős többsége az ellenforradalmi eseményekben nem

vett részt. A szocializmushoz hű fiatalok nagy részét tétlenségre kárhoztatta a párt és a kormány vezetésében történt árulás. Voltak szép számmal olyan öntudatos fiatalok is, akik időben felismerték a dolgozó nép hatalmát végpusztulással fenyegető veszélyt, hősiesen szembeszálltak az ellenforradalmárokkal, és számosan közülük utolsó leheletükig fegyverrel védték a nép hatalmát. Becsület és dicsőség a néphatalom oldalán küzdő fiataloknak!

Az ellenforradalmi támadás katonailag vereséget szenvedett. Amikor a fegyverek elnémultak, az ellenséges propaganda a megfélemlítés eszközeivel, a nyugati kapitalizmus hazug feldicsérésével a magyar fiatalok tízezreit bírta rá arra, hogy elhagyják szülőföldjüket. A külföldre távozott fiatalokat eleinte diadalkapuval fogadták, de amikor munkába állításukra került a sor, kiderült, hogy jó részüknek csak bérrabszolgaság lehet kint a sorsa. Ma már a külföldre távozott fiatalok többsége előtt világos, hogy hitvány árulás, hazugsághadjárat áldozatai lettek. Azok a fiatalok, akiket az ellenforradalmi agitáció átmenetileg megtévesztett, fokozatosan kijózanodnak. Ma már sokan egyre világosabban látják, hogy félrevezették, rossz ügy érdekében használták fel őket.

A magyar dolgozó és tanulóifjúság legjobbjai az 1956. november 4. óta eltelt időben a Magyar Szocialista Munkáspárt és a forradalmi munkás-paraszt kormány köré tömörültek.

Van azonban a dolgozó ifjúságnak olyan része is, amely még tartózkodó magatartást tanúsít. Ezeknek felvilágosítása, a néphatalom mellé való felsorakoztatása egyik legfontosabb feladatunk.

II. AZ IFJÚSÁG HELYZETÉRŐL

Hazánk felszabadulása óta a magyar ifjúság politikai és gazdasági helyzetében döntő változás történt. A magyar munkásosztály a parasztsággal szövetségben az egykori hárommillió koldus országában megvalósította a földreformot, végrehajtotta a gyárak, a bányák, a bankok államosítását, megszervezte a néphatalmat, a szocialista államot.

Az ifjúság részt vesz az állam ügyeinek intézésében, kifejtheti véleményét a politikai és gazdasági élet kérdéseiben. A szocializmus építésének kezdete ifjúságunk előtt az alkotó munka beláthatatlan távlatait nyitotta meg. Az ifjú nemzedék magának építi a kizsákmányolásmentes, magas technikai és kulturális fokon álló szocialista, kommunista társadalmat. Ennek a nemzedéknek ez az életfeladata. Úgy kell készülnie, dolgoznia, hogy ezt a lelkesítő feladatot el tudja végezni.

A fiatalságnak nagy vívmányai vannak országunkban. A fiatal munkások egyenlő munkáért egyenlő bért kapnak az idősebbekkel. Örökre megszűnt a régi Horthy-világ hírhedt inasrendszere. A fiatalok tízezrei tanulnak kedvező körülmények között szakmát. Társadalombiztosítási rendszerünk, ingyenes egészségügyi hálózatunk, a szociális intézmények egész rendszere könnyíti az ifjúság helyzetét.

A földosztás a dolgozó parasztfiatalok számára is örökre megszüntette a szörnyű létbizonytalanságot. A földreform megszüntette a lehetőséget, hogy

a falu fiatalságát a kizsákmányolók olcsó munkaerőként használhassák. Eltűnt a magyar faluból a földbirtokosi és kulákgazdaságban sínylődő kisbéresek tömege. A termelőszövetkezetek és a szocialista állami gazdaságok megalakulása a parasztfiatalság előtt új távlatokat nyitott meg. A gépállomások létrehozása és az iparosítás következtében igen sok falusi fiatal tanult szakmát és került ennek következtében jobb gazdasági helyzetbe. Kultúrházak, könyvtárak, filmszínházak ezrei szolgálják már a falusi ifjúság egyre növekvő kultúrigényeit.

Megszűnt a volt uralkodó osztályok művelődési kiváltsága is. A Horthy-rendszerben az iskolaköteles gyerekek egynegyed része a négy elemit sem végezhette el. A középiskolákban tanuló diákok száma az 1937—1938-as tanévben 52 349 volt. Az összes középiskolai tanulóknak mindössze 4%-a volt munkás- és parasztszármazású. Ezzel szemben az 1956—1957-es tanévben 125 500 fiatal jár középiskolába. A tanulók 55%-a munkás- és parasztszülők gyermeke.

Hasonló a helyzet az egyetemeken. 1937—1938-ban a 11 747 egyetemi hallgató közül a munkás- és parasztszármazású fiatalok az egyetemi hallgatóknak alig 3%-át tették ki. Az 1956—1957-es tanévben ezzel szemben közel 40 000 hallgató jár az egyetemre. Az egyetemi hallgatóknak ugyancsak 55%-a munkás- és parasztszármazású. Az első ötéves tervben harmincötször annyit fordítottunk a felsőoktatás fejlesztésére, mint Horthyék 1933 és 1938 között. Igen sokan részesülnek különféle ösztöndíjakban, megsokszorozódott a diákszállók és menzák száma.

Vannak ifjúságunknak jogos sérelmei is. A lakáshiány miatt a családalapítás Budapesten és az ipari városokban súlyos nehézségekkel jár. Az utóbbi években évente több ezer általános iskolát végzett ifjú számára nem tudtunk megfelelő továbbképzési és foglalkozási lehetőséget biztosítani. Nehézségeink vannak a gimnáziumot és egyetemet végzett egyes fiatalok megfelelő elhelyezésével is. A párt és a forradalmi munkás-paraszt kormány arra törekszik, hogy a hibákat és a gazdasági helyzetből fakadó nehézségeket orvosolja. Ehhez azonban szükség van az ifjúság munkájára is.

Csak a demagógok, a nép ellenségei ígérnek nyakló nélkül fűt-fát, mert eszük ágában sincs az ígéretek beváltása. Mindenkinek tudnia kell, hogy az életben sok küzdelem vár rá, és hogy csak a kitartó, becsületes munka teremtheti meg a jólétet biztosító szocialista társadalmat.

Akit nem vakított el az ellenség hírverése, tudja, hogy korunk vezérlőeszméje a kommunizmus. A kapitalizmus a múlt, a szocializmus, a kommunizmus a jövő. Ennek az eszmének hordozója Magyarországon a Magyar Szocialista Munkáspárt. Ezt a pártot követni, harcában segíteni tiszteletre méltó feladata az öntudatos fiatalok százezreinek.

III. A MAGYAR KOMMUNISTA IFJÚSÁGI SZÖVETSÉG MEGALAKÍTÁSA ÉS FELADATAINK A FIATALOK SZOCIALISTA NEVELÉSÉBEN

A felszabadulás óta a magyar fiatalságnak egy sor politikai, társadalmi, kulturális szervezete volt. Egységes szervezetként működött az utolsó hat esztendőben a Dolgozó Ifjúság Szövetsége. A párt vezetése alatt álló egységes ifjúsági szervezet létrehozása helyes volt.

A DISZ számottevő sikereket ért el. Sok ezer fiatalt ismertetett meg a marxizmus-leninizmus világnézetével. Tízezreket vont be a társadalmi tevékenységbe, tanított meg igaz hazaszeretetre, proletár internacionalizmusra. Az ifjúság körében ma is azok állnak a népi hatalomért folytatott küzdelem első sorában, akiket a párt vezetésével a DISZ nevelt kommunistává.

A DISZ sikeresen szervezte az ifjúsági bányászbrigádok, cséplőcsapatok versenyét, mozgósította a fiatalokat az árvizek ellen. A DISZ harcolt a fiatalság kulturális és sportigényeinek kielégítéséért.

A DISZ nevelő munkája a helyes célkitűzések ellenére azonban nem számolt eléggé az ifjúság életkori sajátosságaival, műveltségi színvonalának különbözőségével, az egyes ifjúsági rétegek sajátos igényeivel. Nem vette igénybe eléggé a tapasztalt pedagógusok segítségét. A régi pártvezetés nem készítette fel eléggé a DISZ-ben dolgozó ifjú kommunistákat felelősségteljes feladataik ellátására. A taglétszám növelésének erőltetett ütemével nem tartott lépést a szervezet tagjainak kommunista nevelése.

A népuralom megdöntésére törő ellenséges elemek nem azért támadták a DISZ-t, mert az hibákat követett el. Az ilyen hibáknak az ellenség csak örül. A DISZ-t azért bomlasztotta az ellenség, mert joggal látta benne a párt ifjúsági politikájának letéteményesét. A DISZ megsemmisítésével a kommunista vezetést akarták az ifjúság körében megakadályozni, hogy ezzel megnyissák az utat a népellenes agitáció számára.

Az ifjúság egy részének bizalma a DISZ iránt ezekben a napokban és az azt megelőző hónapokban sem azért rendült meg, mert a párthoz tartozó ifjúsági szervezet volt, hanem azért, mert tevékenysége összefonódott a párt politikájában jelentkező hibákkal. Az ellenforradalmi erők ezeket a hibákat az ifjúság körében a DISZ tekintélyének rombolására használták fel.

Most olyan ifjúsági szervezetet kell létrehoznunk, amely felhasználja a DISZ és más magyar ifjúsági szervezetek tapasztalatait, de nem követi el azok hibáit. Olyan szervezetre van szükség, mely a szocialista Magyarországért folytatott hősi küzdelemre ösztönzi, lelkesíti a magyar ifjúságot.

A DISZ felbomlása folyamán és azt követően több ifjúsági szövetség jött létre. Jelenleg működik a Magyar Forradalmi Ifjúmunkás Szövetség, az Egységes Parasztifjúság Országos Szövetsége, a Magyar Egyetemisták és Főiskolások Egységes Szövetsége és a Magyar Diákok Nemzeti Szövetsége. Ezeknek a szervezeteknek létrejöttével egyeidejűleg az ellenség nagy erőfeszítésekbe kezdett annak érdekében, hogy e szervezetek vezetését kezébe kaparintsa. A szocializmushoz valóban hű fiatalok a támadásokat visszaverték és befolyásukat mindjobban erősítik.

A külföldi és belföldi ellenforradalmi erők továbbra is mindent elkövetnek, hogy az ifjúsági szervezetek körében befolyásukat érvényesítsék. Ez ellen küzdeni minden ifjú kommunista, minden népéhez hű fiatal feladata.

Az MSZMP Ideiglenes Központi Bizottsága az ifjúsági szervezetek eredményei ellenére nem tartja kielégítőnek az ifjúsági mozgalom jelenlegi állapotát. Ezért szükségesnek tartja — a magyar ifjúság szocialista egységének megteremtése, a magyar ifjúság kommunista nevelésének elősegítése és a párt utánpótlásának biztosítása érdekében — a Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség létrehozását.

A Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség a kommunisták pártja: a Magyar Szocialista Munkáspárt ifjúsági szövetsége. A párt határozatai a KISZ szervezeteire nézve kötelezőek. A Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség fő feladata: a szocialista társadalom építésének szolgálata, harcoljon a párt célkitűzéseiért az ifjúság között és nevelje az ifjúságot kommunista szellemben.

Legyen a KISZ a magyar ifjúság legszebb hagyományainak örököse, a márciusi ifjak, a KIMSZ áldozatos küzdelmeinek folytatója. Használja fel a MADISZ, a SZIT, a DISZ legjobb tapasztalatait.[1] Nyújtson minden fiatalnak segítő kezet, fejtsen ki a szocializmus érdekében önálló tevékenységet.

Az ellenforradalom teljes szétzúzásáért, a szocializmus győzelméért folyó küzdelemben a pártnak szüksége van a magyar ifjúság élenjáró rétegének odaadó támogatására. A KISZ támogassa a pártot, a nép államát minden nehézség leküzdésében. Tömörítse soraiban a magyar ifjúság leghaladóbb részét, elsősorban népünk vezető osztályának, a munkásosztálynak ifjú nemzedékét, emellett a parasztifjúság, a katonaifjúság, a tanulóifjúság és a fiatal értelmiség legjobbjait. Legyenek a KISZ tagjai a szocialista társadalom építőinek első soraiban. Harcoljanak a munkás- és parasztifjúság testvéri barátságáért. Segítsenek az ifjúságnak, hogy kedvére tanulhasson, művelődhessen, sportolhasson, szórakozhasson, hogy valóra válthassa munkájával,

[1] *KIMSZ* — A Kommunisták Magyarországi Pártjának ifjúsági szervezete volt, amely 1919. április 6-án alakult meg, a 25 éves ellenforradalmi időszakban illegálisan Kommunista Ifjúmunkások Magyarországi Szövetsége néven működött. 1944. október 28-án Kommunista Ifjúsági Szövetség — KISZ — néven alakult újjá.

MADISZ — A felszabadulást követően a Magyar Kommunista Párt kezdeményezésére alakult meg a Magyar Demokratikus Ifjúsági Szövetség, amely az ifjúság demokratikus egységének megvalósítását tűzte ki céljául.

SZIT — A két munkáspárt közös elhatározása alapján 1945-ben létesült Szakszervezeti Ifjúmunkás- és Tanoncmozgalom. A munkásifjúság körében végzendő szervezési és politikai munka irányító szerveként működött.

DISZ — 1950 júniusában a fent felsorolt és a felszabadulás után létrejött más ifjúsági rétegszervezetek egyesülése nyomán jött létre a Dolgozó Ifjúság Szövetsége, a Magyar Dolgozók Pártjának ifjúsági szervezete.

KISZ — Megalakulásának időpontjában a kötet 44. oldalán felsorolt ifjúsági rétegszervezetek működtek. E szervezetek tagsága az ellenséges elemek elszigetelése után csatlakozott a KISZ-hez. A KISZ, megnyerve az ifjúság többségének támogatását, a párt egységes kommunista ifjúsági tömegszervezetévé vált. A forradalmi munkás-paraszt kormány 1087/1957/XI. 21. sz. alatt rendeletet hozott, hogy minden, az ifjúság érdekét érintő szociális, gazdasági kérdést a KISZ véleményezése alapján és közreműködésével oldjanak meg. *(Lásd Magyar Közlöny, 1957. november 21. sz.)*

szorgalmával céljait, terveit. Ha szükséges, fegyverrel, akár életének feláldozásával védje népi demokratikus rendünket, szocialista hazánk szabadságát, függetlenségét. Tartson fenn a KISZ szoros barátságot a szocialista országok ifjúsági szervezeteivel és fejlessze kapcsolatait a proletár internacionalizmus elvei alapján minden ország ifjúságával. Vegye ki részét a béke védelméért folyó nemzetközi küzdelemből.

Legyen a KISZ-nek demokratikus centralizmus elvein nyugvó szervezeti szabályzata.

A párt azt a felemelő megbízatást adja a KISZ-nek, hogy soraiból a legjobbakat javasolja pártunk tagjaiul. A fiatalok a jövőben általában a KISZ-en keresztül kerüljenek a párt tagjai sorába. A KISZ az ifjú kommunisták nevelője legyen. A Központi Bizottság javasolni fogja az MSZMP Országos Értekezletének, hogy a jövőben a pártba való felvétel korhatárát 18 évről 21 évre emelje. Az ifjú kommunisták a KISZ soraiban végezzék munkájukat.

A KISZ-nek tényleges jogokat kell biztosítani az állami és társadalmi élet minden területén. Képviselje a magyar ifjúságot a párt és a kormány előtt. Vezetői kapjanak minden szinten helyet a párt vezető szerveiben. Megbízottai vegyenek részt azokban a testületekben, ahol az ifjúságot érintő kérdésekben döntenek. A KISZ-nek nagy nevelő feladatai sikeres végrehajtásához meg kell teremteni a megfelelő anyagi alapokat. Legyen sajtója, könyvkiadója, legyenek klubjai, sporteszközei, ifjúsági táborai.

A párt minden szerve, alapszervezete, minden egyes tagja felelős az ifjúság neveléséért, elsősorban a KISZ fejlődéséért. Segítségük azonban ne jelentsen parancsolgatást. A pártszervezetek karolják fel a fiatalok helyes kezdeményezéseit.

Az MSZMP Központi Bizottsága helyesli, hogy a KISZ mellett más ifjúsági szervezetek is működjenek. A kommunista fiatalok, a KISZ tagjai dolgozzanak az egyes ifjúsági, érdekvédelmi, sport- és kulturális szervezetekben, segítsék azok tevékenységét, fejlődését. A KISZ tagjai a különböző ifjúsági szervezetekben végzett jó munkájukkal, eszmei meggyőzéssel segítsék elő annak a távolabbi célkitűzésnek a megvalósítását, hogy maga a KISZ az ifjúság túlnyomó többségének bizalmát és támogatását megnyerve, az egész magyar ifjúság egységes politikai szervezetévé válhasson.

A KISZ fontos feladata az is, hogy sokoldalúan segítse és vezesse az iskolás gyermekek szervezetét, az úttörőmozgalmat, támaszkodva e nagy és fontos munkában a népi demokratikus rendhez hű pedagógusok tapasztalataira és áldozatkész munkájára.

A magyar ifjúság hazafias szellemű, szocializmushoz hű állampolgárokká nevelése egész népünk és államunk ügye. Ezért az MSZMP Központi Bizottsága felhív minden szülőt, pedagógust, idősebb munkást, felkéri a munkásmozgalom régi kipróbált harcosait: a mulasztásokat pótolva, segítsék tanácsaikkal, személyes példamutatásukkal a KISZ munkáját. A párt felhívja az állami és gazdasági szerveket, a tanácsokat, a szakszervezeteket és más szervezeteket és intézményeket, hogy erkölcsileg és anyagilag támogassák a KISZ-t.

Csak pártunk és az egész társadalom együttes, sokoldalú erőfeszítése útján nevelhetünk a néphez, a szocializmus ügyéhez hűséges, öntudatos magyar fiatalságot.

Az MSZMP Központi Bizottsága felhív minden becsületes fiatalt, elsősorban a munkásfiatalságot, tömörüljenek a Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség zászlója köré.

Megjelent: Népszabadság, 1957. március 17.

5

AZ MSZMP IDEIGLENES KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA AZ MDP VOLT TAGJAINAK AZ MSZMP-BE VALÓ ÁTIGAZOLÁSÁRÓL

(1957. ÁPRILIS 9.)

A Magyar Dolgozók Pártja volt tagjainak a Magyar Szocialista Munkáspártba való átigazolását, illetve felvételét a pártszervezetek nem egységes elvek szerint intézik, ennek megszüntetése végett a Központi Bizottság az alábbi határozatot hozza:

1. Azoknak az átigazolási kérelmét, akik 1956. október 23-ig a Magyar Dolgozók Pártja tagjai voltak, a helyileg illetékes pártszervezetek bírálják el. Az alapszervezetek által elutasított olyan párttagok átigazolási kérését, akik semmilyen hatásköri listán nem szerepelnek, végső fokon a fővárosban a budapesti, vidéken a megyei intéző bizottságok bírálják el.

2. Azokat az elvtársakat, akiket az 1948—1949. évi felülvizsgálat során az MDP tagjai sorából töröltek és most kérik felvételüket az MSZMP-be, az új tagokkal azonos elbírálásban kell részesíteni.

3. Az MDP-ből fegyelmi úton kizártak MSZMP-be való felvételét az illetékes pártszervezetnek kell javasolni, felvételükről végső fokon az a pártszerv dönt, amely a kizárást foganatosította, illetve megerősítette. Ugyanennek a pártszervnek kell határozatot hozni az illető párttagsága idejének a beszámításáról is.

4. A pártbüntetések törlése iránti kérésekben egyéni elbírálás szerint azoknak a pártszervezeteknek kell dönteni, amelyek a pártbüntetést kimondták, illetve megerősítették.

6

AZ MSZMP IDEIGLENES KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA A NŐMOZGALOMRÓL

(1957. ÁPRILIS 13.)

A Magyar Nők Demokratikus Szövetsége a felszabadulás után jelentős szerepet töltött be a társadalom életében. A nők körében kifejtett tevékenységével segítette politikai és kulturális nevelésüket. A munka eredményeként jelentős számban kerültek a nők a politikai és gazdasági élet vezető posztjaira. A nőmozgalom sikerrel vette ki részét a szocializmus építéséből.

Később a nőmozgalom tevékenységére is kihatott a párt politikájának eltorzulása. Mindinkább túlsúlyba kerültek az állami és gazdasági feladatok (begyűjtés, munkaverseny-szervezés stb.) a sajátos nőmozgalmi teendők: a család, a gyermek, a nők jogainak védelme rovására. A nőmozgalom tömegbázisa leszűkült, sőt egyes — középparaszt, vallásos, értelmiségi — nőrétegektől elszigetelődött.

Az MDP Központi Bizottsága 1953 novemberi határozatának[1] végrehajtása során a nőmozgalom megélénkült ugyan, de alapvető változást nem sikerült elérni. Később a Hazafias Népfrontba beolvasztották, ez pedig oda vezetett, hogy még tovább gyengült a nőmozgalom.

Az ellenforradalmi események idején a nőmozgalom irányítás nélkül állt. A Hazafias Népfront nem foglalkozott vele, a Magyar Nők Országos Tanácsa Irodája — amely az egyesüléskor a nőmozgalom külföldi kapcsolatainak ápolására alakult — nem tudta a vezetés hiányát pótolni. Az ellenforradalom demagógiája és terrorja nem maradt hatás nélkül a nőkre sem, de Budapest és egyes vidéki városok kivételével nagy nőtömegeket nem tudott mozgatni.

November 4-e után a párt politikájával szimpatizáló asszonyok és az elmúlt évek nőmozgalmának aktivistái spontán, minden felső irányítás nélkül az ország számos helyén önálló nőszervezeteket hoztak létre.

[1] A határozat az MDP Politikai Bizottságának 1953. november 4-i ülésére utal, amely megállapította, hogy a nők különböző rétegei között nem érvényesült eléggé a párt politikája. Megállapítja, hogy az ötvenes években csökkent a nők aktivitása a társadalmi és politikai életben, sok helyen lebecsülik és háttérbe szorítják őket, nem hajtják végre kielégítően a nők munka- és életfeltételeinek megjavítására hozott párt- és kormányhatározatokat.

Az okokat az MDP Politikai Bizottsága a nőmozgalom szervezeti gyengeségeiben jelölte meg, és megállapította, hogy az MNDSZ szervezeti életében, felépítésében, mechanikusan másolta a pártot (belépési nyilatkozat, tagdíj, taggyűlés stb.). Nem figyelt fel időben arra, hogy az MNDSZ-tagokkal szemben támasztott túlzott szervezeti követelmények a nők nagy részét nem vonzották, hanem inkább elriasztották őket attól, hogy részt vegyenek az MNDSZ munkájában.

1. A nők politikai, kulturális és gazdasági helyzetét, valamint az alulról jövő törekvéseket figyelembe véve szükséges, hogy a nőmozgalom ismét önálló mozgalomként működjék. A nőmozgalom politikai jellegű legyen, segítse a párt és a kormány politikájának érvényre juttatását a nők között — ugyanakkor kísérje figyelemmel a család, a gyermek, az anya és a női jogvédelem aktuális problémáit, nyújtson segítséget megoldásukhoz. Célkitűzései fejezzék ki a nők legszélesebb rétegeinek érdekeit, és vonja be őket a szocializmus építésébe.

A nőmozgalom feladata a nők politikai, kulturális nevelése, a béke megvédésére való mozgósításuk. Jó politikai munkával el kell érni, hogy a nők felelősséget érezzenek községük, városuk politikai életéért, jó kezdeményezésekkel járuljanak hozzá az iskolák, óvodák stb. munkájának megjavításához. A nőmozgalom munkájában hasznosítsa az MNDSZ jó tapasztalatait, különös gonddal foglalkozzék a munkásasszonyok körében végzendő tömegmunkával.

2. A nőmozgalom sikeres fejlődése érdekében indokolt, hogy az MSZMP a múltbelinél nagyobb erkölcsi és politikai támogatásban részesítse e politikai mozgalmat. A nőmozgalmi munkát a párt vezető szervei a pártmunka fontos és megbecsült részének tekintsék. A nők közötti politikai munkát, a problémáikkal való törődést az állami és gazdasági szervekben dolgozó kommunisták tekintsék fontos feladatuknak.

A nőmozgalom az MSZMP elvi irányítása és ellenőrzése alatt tevékenykedik. A nőmozgalmi munkáért a Központi Bizottság Párt- és Tömegszervezetek Osztálya és a helyi pártszervezetek titkára a felelős.

A nőmozgalom választott vezető testületeiben dolgozó párttagok alakítsanak pártcsoportokat, amelyeknek feladata biztosítani a párt politikájának megvalósulását.

A nőmozgalom legfontosabb elvi és gyakorlati problémáinak esetenkénti megtárgyalására a párt illetékes szerve központi, illetve megyei kommunista nőaktívát hív össze.

3. A Magyar Nők Országos Tanácsa tartson fenn szoros kapcsolatot állami szervekkel, időben jelezze az illetékes szerveknek a nők körében felmerült véleményeket, bírálatokat, javaslatokat. Az állami szervek támaszkodjanak ezekre a jelzésekre. Az állam központi szervei ugyanakkor vonják be az MNOT-ot minden olyan jellegű törvény, rendelet, intézkedés, tervezet kidolgozásába, amelyben bármely vonatkozásban a nők érdekelve vannak — ugyanígy vonják be a helyi jellegű intézkedésekbe a helyi nőtanácsokat.

4. A nőmozgalom szervezett mozgalom legyen, a megválasztott nőtanácsok akciókon, bizottságokon és különböző politikai, kulturális, szakmai foglalkozásokon aktivizálja az asszonyokat. A feladatokra való mozgósítás módszere ne az utasítás, hanem a meggyőzés legyen.

5. Az egységes nőmozgalom közvetlen irányítását a Magyar Nők Országos Tanácsa végzi. A nőmozgalom, mozgalmi jellegéből kiindulva, szervezeti felépítését illetően — az országos, megyei, városi, kerületi, járási, falusi és termelőszövetkezeti — nőtanácsokra épüljön.

7

AZ MSZMP IDEIGLENES KÖZPONTI BIZOTTSÁGA INTÉZŐ BIZOTTSÁGÁNAK TÁJÉKOZTATÓJA AZ EGYETEMI ÉS FŐISKOLAI ISKOLÁZTATÁSSAL KAPCSOLATOS HATÁROZATRÓL

(1957. MÁJUS 28.)

Az Intéző Bizottság 1957. május 28-i ülésén tárgyalta „Az egyetemi és főiskolai iskoláztatás"-t. Az előterjesztés főleg az egyetemi, főiskolai felvételi létszámok kérdésével és a munkás-, illetve dolgozó paraszt származású tanulók megfelelő arányának biztosításával foglalkozott.

A hozott határozatok alapján az alábbiakra hívja fel a figyelmet:

a) Az egyetemi, főiskolai továbbtanulásra jelentkezett tanulók felvételi javaslatának megtételénél, illetve egyetemi, főiskolai felvételüknél — tanulmányi eredményük, képességeik figyelembevételével — származásukat és politikai magatartásukat, népi demokráciához való hűségüket is figyelembe kell venni. A tanulók származási hovatartozását továbbra is a szülők 1938. évi foglalkozása és vagyoni helyzete szabja meg. Ennek figyelembevételével az 1957. évi I. éves egyetemi-főiskolai felvételeknél biztosítani kell, hogy a munkás és dolgozó paraszt származású hallgatók aránya — országos átlagban — 50% legyen.

b) A határozat megjelöli azok körét, akiket nem szabad egyetemre, főiskolára felvenni. E szerint: volt földbirtokosokat, arisztokratákat, gyár- és üzemtulajdonosokat, a vagyonukból élőket, bérháztulajdonosokat, a háborús bűnökért, ellenforradalmi tevékenységért, a népi demokratikus államrend elleni izgatásért jogerősen elítélteket, és a ma is kuláknak tekintett személyeket; a csendőrtiszteket, a felszabadulás előtt fontosabb politikai vezető állást betöltő személyeket, a volt rendőrség, katonaság néphadseregbe át nem igazolt tiszti állománya tagjait és a csendőröket; azokat az üzlet- és műhelytulajdonosokat, kereskedőket stb., akik a felszabadulás előtt vagy után huzamosabb ideig 2 (illetve 1 egyetemi, főiskolai végzettségű) vagy annál több alkalmazottat foglalkoztattak és a felsoroltak gyermekeit továbbra is osztályidegeneknek kell tekinteni, felvételükre csak kivételképpen, különös tehetség esetén minisztériumi engedéllyel kerülhet sor.

c) A határozat megjelöli azt is, hogy a munkásmozgalomban a felszabadulás előtt is részt vett, érdemeket szerzett szülők, valamint a szocializmus építésében és védelmében kimagasló érdemeket szerzett személyek (karhatalmisták, műszakiak, tudósok, művészek, pedagógusok) gyermekeit, amennyiben a választott szak elvégzésére alkalmasak, lehetőleg akkor is fel kell venni egyetemre, főiskolára, ha nem munkás, vagy dolgozó paraszt

származásúak. Ezeket saját származási kategóriájukon belül, a munkás és dolgozó paraszt származásúakkal azonos elbírálásban kell részesíteni.

d) A határozat előírja, hogy az egyetemi felvételeknél részesítsék előnyben azokat, akik az érettségi után egy-két évig termelőmunkában vettek részt.

e) A határozat a fenti irányelvek érvényre juttatásában nagy jelentőséget tulajdonít az egyetemeken, főiskolákon életrehívandó vizsgáztató, továbbá felvételi bizottságoknak, amelyekben az MSZMP és a KISZ egyetemi szervezeteinek hatékony részvételét kell biztosítani.

Az egyetemi és főiskolai felvételeknek a fentiekben ismertetett elvei a levelező (esti) tagozati felvételre is vonatkoznak, ezért nagy jelentősége van annak, hogy a pártszervek és pártszervezetek az üzemekben, vállalatoknál e tagozatokra jelentkező dolgozók elbírálásánál felvételi javaslataik megtételénél is érvényesítsék a határozat irányelveit.

8

AZ MSZMP IDEIGLENES KÖZPONTI BIZOTTSÁGA INTÉZŐ BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA AZ 1957—1958-AS PÁRTOKTATÁSI ÉV FELADATAIRÓL[1]

(1957. JÚNIUS 5.)

Az MSZMP Intéző Bizottsága 1957. június 5-i ülésén megtárgyalta az 1957—1958-as pártoktatási év feladatait és többek között a következő határozatot hozta:

Pártunk az elmúlt években jelentős munkát végzett a marxista—leninista világnézet terjesztésében, és a szocializmus szellemében nevelte a dolgozók széles tömegeit. A különböző oktatási formákban, elsősorban a pártiskolákon részvevők elsajátították a marxizmus—leninizmus alapjait, és tanulmányozták a marxizmus klasszikusainak műveit.

Az eredmények mellett a propagandamunkát azonban súlyos fogyatékosságok jellemezték. A személyi kultusz és az ideológiai életben uralkodó dogmatizmus megnehezítette az önálló gondolkodást, az alkotó, tudományos elméleti munka kibontakozását. Az MDP vezetősége nem foglalkozott megfelelően az elvi kérdések tisztázásával, s ennek következtében a párt politikájában nemegyszer szubjektivizmus, szűk prakticizmus jelentkezett. Ezek a hibák a párt propagandamunkájában is tükröződtek; pl. a mennyiségi eredmények hajszolása, a mechanikus aktualizálásra való törekvés stb. A pártiskolai rendszerben is sok volt a bürokratizmus és a maximalizmus, az egyre növekvő számú iskola szervezése következtében romlott a hallgatók és tanárok összetétele, csökkent a pártiskolai oktatás színvonala.

Az elméleti és propagandamunka dogmatikus vonásai mellett fellépett a revizionizmus, rombolt a kispolgári-polgári ideológia. Súlyos következményekkel járt, hogy az MDP vezetősége nem folytatott megfelelő elvi harcot a jobboldali opportunizmus és fő képviselői: a Nagy Imre—Losonczy-féle csoport, az ellenforradalom szálláscsinálói ellen.

Az ellenforradalom fegyveres veresége után a reakció elsősorban az ideológiai fronton támad, s ezért a *propagandamunka középpontjában az ellenforradalmi ideológia és a revizionizmus elleni harcnak kell állnia.* Ugyanakkor nagy figyelmet kell fordítani a szektás nézetek, a dogmatizmus leküzdésére is, ami az elmúlt években a pártpropaganda egyik legsúlyosabb hibája volt. A revizionizmus és a dogmatizmus elleni harcot össze kell kapcsolni szocialista

[1] Jelen kötetben az 1957—1958-i pártoktatási év feladataival foglalkozó határozaton kívül az 1958—1959-i pártoktatási év feladataira vonatkozó dokumentumot közöljük. A következő években hozott határozatok az ezekben kimunkált alapelvekre és az említett években szerzett tapasztalatokra épülnek.

építésünk gazdasági, politikai, társadalmi prolémáinak sokoldalú, alkotó kidolgozásával és megoldásával.

A pártoktatás elsősorban a marxizmus—leninizmus klasszikusainak, *Marx, Engels, Lenin műveinek tanulmányozására* épüljön. Egyes elméleti kérdéseknél fel kell használni *Sztálin* műveit is.

Ezek mellett tanulmányozni kell a világ első szocialista államának, a *Szovjetuniónak* a szocializmus építése közben szerzett *általános érvényű tapasztalatait,* s hasonlóképpen testvérpártjaink tapasztalatait is. Valamennyi oktatási formában fel kell használni tananyagként a Központi Bizottság politikai előadássorozatának anyagait is.

Az elkövetkezendő oktatási évben a pártpropagandának továbbra is fontos feladata az *októberi—novemberi események jellegének és tanulságainak magyarázása.*

Az ellenforradalom ideológiai előkészítése során a revizionista támadások előterében a proletárdiktatúráról és az osztályharcról szóló marxi—lenini tanítás állott. A „demokrácia" és a „szabadság" elvont követelése, az osztályharc tagadása a proletárdiktatúra ellen és a burzsoá restaurációs erők cselekvési szabadságának biztosítására irányult. A proletárdiktatúra általános érvényű történelmi tapasztalatainak elvetése és ezzel szemben a magyar sajátosságok jelentőségének felnagyítása ugyanezt a célt szolgálta. Ezért a propagandamunkában jelentős helyet kell elfoglalnia a *proletárdiktatúráról és az osztályharcról szóló lenini tanításnak.*

A burzsoá restaurációs erők és a revizionisták támadásának fő célpontja a Kommunista Párt volt. Ebből kiindulva a propagandamunka egyik fontos feladata, hogy megmagyarázza a *pártnak a proletárdiktatúra rendszerében betöltött vezető szerepét* és szétzúzza az ezzel kapcsolatos revizionista nézeteket. Ugyanakkor meg kell magyarázni azt is, hogy a párt és a proletárdiktatúra gyakorlatában elkövetett szektás hibák a lenini elvek megsértését jelentették, és súlyos károkat okoztak.

Az ellenforradalom előkészítésében fontos szerepet játszott a nacionalizmus amely elsősorban az értelmiség és a városi kispolgárság jelentős rétegének ingadozását fokozta. A polgári-kispolgári illúziók, a nacionalizmus, a szovjetellenesség a dolgozók egyes rétegeit is megfertőzték. A propagandamunka egyik fő feladata, hogy leleplezze és leküzdje az ellenforradalmi, kispolgári nézeteket, s a párttagságot és a tömegeket a *szocialista hazafiság, a proletár nemzetköziség szellemében nevelje.*

A propagandamunkának minden eszközzel elő kell segítenie a *gazdasági kérdések* elvi tisztázását. A valóságnak megfelelően kell tárgyalni az elmúlt 12 év gazdasági fejlődését. A tényleges hibák elemzése mellett ismertetni kell az elért eredményeket és fel kell lépni a hibák felnagyítása ellen. Szembe kell szállni a kistulajdonosi formák idealizálásával és azok lehetőségeinek eltúlzásával. Harcolni kell az anarchista törekvések ellen, az állam gazdasági irányító tevékenységének megszilárdításáért. Az ország reális helyzetének feltárását, a termelés és a *termelékenység emelése, az önköltség csökkentése és az életszínvonal emelése összefüggéseinek megmagyarázását a gazdasági propaganda fontos kérdésének kell tekinteni.*

Sokoldalúan kell megmutatni a szocialista országok gazdasági együttműködésének jelentőségét, a *szocializmus gazdasági rendszerének fölényét* a tőkés gazdaság felett. Teljes ellentmondásosságában kell bemutatni az imperializmus rendszerét, megmagyarázva a néptömegek fokozódó elnyomásának és elnyomorodásának tendenciáját, a gazdasági konjunktúra ingatagságát, a válságok elkerülhetetlenségét és az imperialisták háborús törekvéseit.

A pártpropaganda *tartson lépést a párt előtt álló feladatokkal, hasznosítsa a tudományos kutatások eredményeit, s a maga eszközeivel segítse a gazdasági építés, a politikai és kulturális munka napirenden levő feladatainak megoldását.*

A fenti célok megvalósítása érdekében a pártoktatás rendszere az új oktatási évben az alábbiak szerint alakuljon:

I. PÁRTISKOLÁK

1. 1957 szeptemberében kezdje meg működését az *„MSZMP Központi Bizottságának egyéves iskolája"*.

Az iskolában az alábbi tantárgyakat kell tanítani:

a) Dialektikus és történelmi materializmus.

b) A nemzetközi munkásmozgalom története (a témakörökön belül kell tanítani az SZKP történetének legfontosabb szakaszait, különösen azokat, amelyek közvetlenül hatottak az egész nemzetközi munkásmozgalomra).

c) A magyar munkásmozgalom története.

d) Politikai gazdaságtan és gazdaságpolitika.

e) Pártépítés.

f) Orosz nyelv (fakultatív).

2. 1957 őszén a megyei pártbizottságokkal való megbeszélés alapján Budapesten és vidéken összesen 5—6 helyen induljanak kéthónapos pártiskolák.

Az iskolák tematikája ölelje fel az aktuális elméleti, politikai és gazdasági kérdések tanítását. A tananyag az Országos Pártértekezlet és a központi előadások anyagaira épüljön.

II. ISKOLÁN KÍVÜLI PÁRTOKTATÁS

SZERVEZÉSI ELVEK

1. Minden párttagnak a szervezeti szabályzatban lefektetett kötelessége, hogy fejlessze marxista—leninista műveltségét. Ehhez különböző lehetőségek — pártiskola, állami oktatás, az iskolán kívüli pártoktatás különböző formái, előadások stb. — állnak rendelkezésre: tanulhatnak egyénileg is. A szervezett pártoktatásban való részvétel továbbra is önkéntes. A *marxizmus—leninizmus elsajátítására a pártoktatás nyújtja a legkedvezőbb lehetőségeket. Ezért a pártszervezetek fejtsenek ki széles körű agitációs munkát a tanfolyamokon való részvétel érdekében.*

A pártoktatás szervezésénél be kell tartani az „inkább kevesebbet, de jobban" lenini elvet. Ennek megfelelően a pártszervezetek csak annyi tan-

folyamot hozzanak létre, *ahány megfelelő propagandistát tudnak biztosítani.* Az oktatók, előadók, konzultánsok kiválogatásánál magas követelmények érvényesüljenek.

2. A propagandamunka irányítása terén fokozni kell az *alsóbb pártszervek önállóságát.* A pártszervezetek maguk döntsék el, milyen tanfolyamokat indítanak a központilag meghatározott tanfolyamok közül: hol, mekkora létszámmal, milyen részvevőkkel, milyen időközökben folyjék az oktatás. A propagandisták felkészítése — amely a színvonalas pártoktatásnak egyik legfontosabb része — a járási, városi, nagyüzemi, budapesti-kerületi intéző bizottságok feladata. Az illetékes intéző bizottságok döntsék el, hogy a propagandisták felkészítése milyen módon történjen.

A hatékony *pártoktatásnak igen fontos feltétele, hogy a központi anyagokat helyi vonatkozásúakkal egészítsék ki.*

A pártoktatásban részvevő *pártonkívüliek arányát* is az alsóbb pártszervezetek szabják meg.

ELŐADÁSOS PROPAGANDA

1. *„Az MSZMP Központi Bizottsága Politikai Akadémiája"* címen előadássorozatot kell indítani. Célja, hogy a párt ideológiai irányító munkájának egyik központi fórumaként segítse az elméleti, politikai, gazdasági és kulturális munkát. Az előadásokban új elvi kérdéseket kell tárgyalni, és ezzel is elméleti bátorságra kell nevelni az ideológiai területen dolgozó elvtársakat.

Az előadók intéző bizottsági, illetve központi bizottsági tagok, vezető ideológusok legyenek.

A megyei intéző bizottságok is indítsanak központi előadások alapján *„Politikai Akadémiát" a megyei székhelyeken és a megye néhány fontosabb helységében.*

2. Az aktuális elméleti kérdések kidolgozására *elméleti munkaközösségeket* kell létrehozni.

3. Az időszerű elméleti kérdések ismertetésére az oktatási év során néhány alkalommal *elméleti jellegű előadást, esetleg elméleti pártnapot kell szervezni.*

AZ ISKOLÁN KÍVÜL PÁRTOKTATÁS FORMÁI

1. *Az esti egyetemek* a pártoktatás legsikeresebb formáinak bizonyultak és jól oldották meg az értelmiség, a párt- és az állami funkcionáriusok egy részének a tanulását. Ezért ezek hálózatát ki kell szélesíteni, és *esti egyetemet kell felállítani azokon a megyeszékhelyeken, ahol ezek feltételeit biztosítani tudják.* Az egyetemeken a következő tárgyakat oktassák: filozófia, politikai gazdaságtan, a nemzetközi és a magyar munkásmozgalom története. Időtartama 3 év.

Az esti egyetemek hallgatói közé fel kell venni a párt-, tömegszervezeti és állami funkcionáriusokat, értelmiségieket, valamint azokat a munkásokat, akik olyan alapképzettséggel rendelkeznek, hogy egyetemi színvonalon képesek a marxizmus—leninizmus tanulmányozására.

2. *Az önálló tanulásnak* az eddiginél lényegesen nagyobb helyet kell biztosítani. Részvevők azok az elvtársak legyenek, akik legalább öthónapos

pártiskolát végeztek, vagy ennek a színvonalnak megfelelő marxista képzettségük van és képesek önállóan tanulni.

Az önálló tanulás témakörei:

Politikai gazdaságtan.

Filozófia.

A magyar munkásmozgalom története.

Ezeken kívül szervezhető önálló tanulás egyes nagyobb klasszikus művek vagy a marxizmus valamilyen részkérdésének tanulmányozására, egyénileg összeállított tanterv alapján is. Az önálló tanulók munkáját a megyei, budapesti-kerületi intéző bizottságok által meghívott konzultánsok segítsék és rendszeresen ellenőrizzék.

3. *„Marxizmus—leninizmus kérdései"* tanfolyamot az új oktatási évben is létre kell hozni. Célja: elsősorban az alapszervezetek vezetőinek és aktíváinak képzése.

A tanfolyam időtartama 1 év. Ezalatt a részvevők a marxizmus—leninizmus néhány alapvető kérdésével ismerkednek meg. A tanfolyam anyaga Marx, Engels, Lenin műveire, ezenkívül Sztálinnak „A leninizmus alapjairól" és „A leninizmus kérdéseihez" című munkájára, valamint a központi előadássorozatban elhangzott előadásokra épüljön.

4. *Az időszerű kérdések tanfolyama.* A tanfolyam célja, hogy az egyes párt- és kormányhatározatok, valamint egyéb fontos aktuális kérdések feldolgozásával nyújtson segítséget a párt politikájának végrehajtásához.

Időtartama 1 év.

Részt vehetnek a tanfolyamon kezdők is és olyanok is, akik évek óta tanulnak a pártoktatásban. Ahol nagyobb létszámban jelentkeznek fejlettebb hallgatók, úgy azok számára külön csoportot kell szervezni és az egyes témákat klasszikus irodalommal kiegészítve kell tanítani.

Az első negyedévet az Országos Pártértekezlet anyagainak tanulmányozására kell fordítani.

III. EGYÉB KÉRDÉSEK

1. *A KISZ-vezetők oktatását* — a pártonkívülieket is beleértve — az illetékes pártszervezetek biztosítsák. A KISZ-ben dolgozó többi párttag oktatására vonatkozóan ugyanazok az elvek irányadók, mint amelyek általában a párttagokra vonatkoznak.

A többi KISZ-tag oktatását a KISZ-szervezetek a pártszervezetek segítségével önállóan oldják meg.

2. A Központi Bizottság Agit.-Prop. Osztálya biztosítsa, hogy egyes értelmiségi pártszervezetekben — ahol ezt igénylik — a tagság érdeklődési körének megfelelően külön tanulási formát hozzanak létre. Például egyetemi tanárok, művészek, mérnökök stb. a marxizmus egyes speciális kérdéseit tanulmányozhatják külön tanterv alapján. Ennek érdekében a Központi Bizottság Agit.-Prop. Osztálya tematikát, irodalomjegyzéket adjon ki. A budapesti és a megyei intéző bizottságok agit.-prop. osztályai közvetlenül ellenőrizzék és segítsék a speciális értelmiségi oktatást.

3. A propagandisták továbbképzését az oktatómunkájukat segítő propagandista tanfolyamok vagy konferenciák oldhatják meg. Ezért az oktatási év folyamán a megyékben, kerületekben 3—4 alkalommal konzultációval egybekötött előadásokat kell tartani a propagandisták számára az aktuális elméleti kérdésekről.

4. A pártoktatási év általában az 1957. október 14-ével kezdődő héten induljon és május 31-ig tartson.

Megjelent: Pártélet, 1957. 1. sz. 34—39. old.

9

AZ MSZMP ORSZÁGOS ÉRTEKEZLETÉNEK HATÁROZATA[1]

(1957. JÚNIUS 27—29.)

I. A NÉPI DEMOKRATIKUS REND TOVÁBBI ERŐSÍTÉSE ÉS AZ ELLENFORRADALOM ELLENI KÖVETKEZETES HARC

1. A nemzetközi imperialista erők, élükön az amerikai imperialistákkal, fokozzák a nemzetközi feszültséget, fegyveres összeütközéseket provokálnak. A szocialista tábor és az egész béketábor ellen irányuló háborús terveik érdekében az ENSZ-ben továbbra is igyekeznek napirenden tartani és felhasználni az ún. „magyar kérdést", hogy támogassák az ellenforradalmi erőket hazánkban, és beavatkozzanak a Magyar Népköztársaság belső ügyeibe. A múlt év októberében a magyar munkás-paraszt hatalom megdöntésére az imperialisták által támogatott tőkés-földesúri fegyveres ellenforradalmi felkelés tört ki hazánkban. E felkelés leverése a fasiszta-klerikális ellenforradalom uralmától mentette meg a magyar népet, biztosította a dolgozó nép hatalmát, és elhárította egy új háború közvetlen veszélyét.

Az ellenforradalom leverésére a múlt év november elején megalakult a forradalmi munkás-paraszt kormány. Az Országos Pártértekezlet megállapítja: a forradalmi munkás-paraszt kormány megalakulása a forradalom védelmére történelmileg szükségszerű volt. A kormány óriási érdeme, hogy megszervezte és győzelemre vezette a munkásosztályt, a forradalmi erők ellentámadását, megvédte a népi államhatalmat, helyreállította a közbiztonságot és az ország gazdasági életét.

A forradalmi munkás-paraszt kormány létrehozása a magyar kommunisták hazafias tette volt. E tett helyességét a történelem gyorsan igazolta. A forradalmi munkás-paraszt kormány létrehozásával egy időben alakult meg a párt újjászervezésének irányítására az új Ideiglenes Központi Bizottság, amely körül a kommunisták, a munkásosztály, a dolgozó nép legjobbjai tömörültek. A párt újjászervezése az ellenforradalom leverésének döntő jelentőségű tényezője volt.

Az Országos Pártértekezlet megállapítja azt is, hogy a forradalmi mun-

[1] Az MSZMP Országos Értekezletének feladata volt, hogy az Ideiglenes Központi Bizottság 1956 novembere óta követett politikáját megvitassa; megtárgyalja és határozzon a párt további munkájának irányvonaláról, elfogadja a szervezeti szabályzatot és kiegészítse a párt vezető szerveit. A konferencia megszüntette a pártszervek ideiglenes jellegét és határozatai a pártélet alapjául szolgáltak, egészen az 1959-ben megtartott VII. kongresszusig.

kás-paraszt kormány a magyar nép legszentebb ügyének: szabadságának védelmében, valamint a szocializmus és a béke általános érdekében járt el, amikor a Varsói Szerződés alapján fegyveres segítséget kért a Szovjetunió kormányától, hogy mielőbb leverje az ellenforradalom katonai erőit, megmentse a népet egy hosszabb polgárháború bekövetkezésétől, és elhárítsa az ország kettészakításával is fenyegető háborús veszélyt. A Szovjetunió a magyar nép igazi barátjaként cselekedett, és a proletár internacionalizmus elveiből fakadó kötelességét teljesítette, amikor megadta a kért támogatást. Ezzel nem csupán a belső ellenforradalmi erők leverését segítette elő, hanem biztosította az ország nyugati határait a fegyveres beszivárgással és a katonai betörés veszélyével szemben.

A Szovjetunió, Kína és a szocialista tábor többi országa nagy értékű politikai és erkölcsi segítséget s messzemenő anyagi támogatást is nyújtottak Magyarország forradalmi erőinek, a magyar népnek. E segítség egyik elengedhetetlen feltétele volt annak, hogy a forradalmi erők — amelyeknek sorait az ellenforradalmi támadás a régi vezetés súlyos hibáinak kihasználásával, különösen pedig a szocializmus ügyét hitványul hátbatámadó Nagy Imre—Losonczy-frakció segítségével egy időre demoralizálta és dezorganizálta — gyorsan megszerveződjenek, ellentámadásuk kibontakozzék és győzelmet arassanak a politikai harcban is. A szocialista tábor országaitól kapott messzemenő anyagi támogatás egyben azt is lehetővé tette, hogy elkerüljük a fenyegető inflációt, és biztosítsuk az ország gazdasági életének helyreállítását és fejlődését. A munkáshatalmat megvédő forradalmi erők magyarországi harcát mély együttérzéssel kísérte és támogatta az egész nemzetközi forradalmi munkásmozgalom.

A magyarországi események messzemenő tanulságok levonására késztették az egész nemzetközi kommunista mozgalmat. Ezek közül egyik legfontosabb: meg kell szilárdítani a nemzetközi kommunista mozgalom egységét, meg kell védeni mindenféle támadás, aknamunka ellen. E tanulság eredményeként lényegesen fejlődött a kommunista erők nemzetközi egysége.

Az ellenforradalom el akarta szakítani Magyarországot a szocialista tábortól, és vissza akarta rántani az imperializmus táborába. A forradalom erői a szocialista tábor és mindenekelőtt a Szovjetunió támogatásával győztek. A szocialista népekkel való szilárd testvéri összefogás szabadságunk és fejlődésünk döntő feltétele volt és marad.

A magyar kommunisták feladatai az előállt helyzetben saját népükkel, az egész nemzetközi kommunista mozgalommal és az egész nemzetközi békemozgalommal szemben egyaránt megnövekedtek. Az elmúlt tizenkét év nagy vívmányaira támaszkodva és ezeket az eredményeket minden becsmérlő támadással szemben megvédve kell kijavítani a régi vezetés által elkövetett súlyos hibákat; így kell leküzdeni és megsemmisíteni az ellenforradalom még meglevő erőit; eloszlatni az ellenforradalmi támadás, s különösen a revizionista fertőzés által keletkezett eszmei zavar még meglevő jelentős maradványait; így kell biztosítani az ország adottságait helyesen felhasználó és a szocialista országok együttműködésének óriási lehetőségeit hasznosító szocialista Magyarország felvirágzását.

2. A magyarországi ellenforradalom fő támogatói és irányítói a nyugati imperialista körök voltak. Ezek évek óta nyílt uszítást folytatnak a szocialista országok ellen, és a magyar ellenforradalom segítségével akartak Közép-Európában új háborús tűzfészket teremteni. A hazai ellenforradalmi erők vezetői, a fegyveres felkelés közvetlen szervezői és irányítói a megdöntött tőkés-földbirtokos osztály képviselői és kiszolgálói voltak. Jelentős szerepet játszottak a népi demokrácia elleni felkelésben a régi horthysta vezető körök képviselői, herceg Esterházy, gróf Takách-Tolvay stb., a klerikális reakció élén Mindszenthyvel, a népi demokrácia szerveibe álnok módon befurakodott horthysták, Király Béla és társai, a jobboldali szociáldemokraták és más, volt koalíciós pártok jobboldali vezető körei. Az ellenforradalmi blokk létrejöttében és befolyásának kiszélesedésében, az ellenforradalmi támadás előkészítésében, kifejlesztésében és végrehajtásában s mindenekelőtt a párt erőinek megbénításában különösen nagy szerepe volt a Nagy Imre—Losonczy-féle áruló revizionista frakciónak.

Az ellenforradalmi erők azért támadtak a munkásosztály forradalmi pártjára, hogy megfosszák a munkásságot vezető erejétől, s ezáltal képtelenné tegyék hatalmának megvédésére. A nacionalista-revizionista demagógia a párt erőinek bénultsága idején behatolhatott a munkásság egyes elmaradottabb rétegeibe, főleg ott, ahol egykori tőkés elemek, fasiszták, volt csendőrök stb. is tömörültek. A párt sorainak dezorganizálása következtében a munkásság politikai vezetés nélkül maradt. Az előállt helyzetben szervezett fasiszta csoportok, kispolgári anarchista és jobboldali szociáldemokrata elemekkel közös blokkot alkotva és fegyveres terrorista bandákra támaszkodva átmenetileg számos helyen hangadókká is váltak, befurakodtak az üzemek vezetésébe, a munkástanácsokba, dezorganizálták a termelést, és sok zavart meg kárt okoztak. A munkásosztály alapvető tömegeinek magatartását azonban az határozta meg, hogy a párt harcba hívta-e és harcba tudta-e vezetni őket, a munkáshatalom megmentéséért.

Az ellenforradalmi erők taktikájához tartozott az is, hogy felbomlasszák a munkásosztály és a többi dolgozó osztály szövetségét, szembefordítsák a proletárhatalommal a kispolgárságot, és a tőkés-földbirtokos restauráció számára használják fel azt. A nacionalista-revizionista támadás és a régi vezetés hibái következtében a városi kispolgárság nagy része és az értelmiség jelentős rétege elszakadt a munkásosztálytól, részben visszahúzódott, részben a polgári restauráció, az ellenforradalom erői mellé állt, és annak tömegbázisát alkotta. A proletárdiktatúra elleni lázadásban résztvevő kispolgári tömegek képviselője, szószólója és nyílt politikai vezetője a magyar írók és újságírók bizonyos csoportja volt.

Az ellenforradalmi támadás kiterjedt a falura is, mozgósította a kulákságot és egyéb falusi reakciós elemeket, akik az ellenforradalom idején gyorsan szerveződtek. Az ellenforradalom a parasztok alapvető tömegeit azonban nem tudta maga mellé állítani; a földesúri-kulák reakció gyors jelentkezése a parasztok körében mély aggodalmat és sok helyen aktív ellenállást váltott ki, különösen a tsz-parasztok és a volt agrárproletárok, kisparasztok körében.

A Pártértekezlet megállapítja, hogy bár az ellenforradalom elleni harcban döntő sikereket értünk el — de a harc még távolról sem ért véget. Az imperialisták mostani vereségük után nem mondtak le sem hódító háborús terveikről, sem a népi demokratikus országok, közöttük a Magyar Népköztársaság törvényes rendje elleni aknamunkáról. A hazai ellenforradalmi erők még nem semmisültek meg teljesen; támogatást kapnak a nyugati imperialistáktól, a nyugati rádiók támogatásával és nyugati irányítással folytatják az ideológiai és politikai zavarkeltést, igyekeznek beépülni a pártba, az államapparátusba, a gazdasági és kulturális szervekbe, a tömegszervezetekbe. Rágalmaznak, intrikálnak, hogy zavarják és lassítsák további fejlődésünket. Nagy szükség van tehát az egész párt, az egész munkásosztály, a néphatalom minden igaz hívének éberségére, kérlelhetetlenségére és aktív fellépésére az ellenséges elemekkel szemben.

A párt nem engedheti meg, hogy teret kapjon az éberséget elaltató hangulat, olyasféle illúzió, mintha hazánkban nem nyolc hónappal, hanem nyolc évvel ezelőtt lett volna ellenforradalmi felkelés. Nem lehet elfelejteni az ellenforradalom október-novemberi gaztetteit, amelyeket kész ismét, még nagyobb mértékben elkövetni.

A munkáshatalom további erősítése megköveteli, hogy kíméletlenül megbüntessük azokat, akik bűncselekményeket követtek el, és akik ma is aktívan harcolnak a népi hatalom ellen. Más elbírálásban kell azonban részesíteni azokat, akik cselekményeik népellenes voltát felismerve és megbánva, készek és képesek segíteni az imperialisták és a hazai ellenforradalmárok népellenes törekvései elleni harcban.

A Pártértekezlet elítéli azt a helyenként tapasztalható káros gyakorlatot, hogy a kisebb hibát elkövető dolgozókkal szemben is úgy lépnek fel, mint a tudatos ellenforradalmárokkal szemben. A jószándékú, de megtévesztett dolgozókkal szemben nem a megtorlás, hanem a megnyerés módszerét kell alkalmazni.

A párt szilárd elvi politikáján nyugvó, türelmes felvilágosító munkával el kell érni, hogy a munkásosztállyal való szövetségtől eltávolodott kispolgári és értelmiségi rétegeket újra megnyerjük e szövetség és így a szocialista építés számára.

A pártnak ma nagy tekintélye van, amit az ellenforradalom elleni sikeres küzdelmével és a régi vezetés hibáinak kiküszöbölésével vívott ki a tömegek előtt. De önmagunkat csapnánk be, és ártana az ügynek, ha azzal áltatnánk magunkat, hogy az ellenforradalom már egyáltalán nem tud becsületes embereket befolyásolni, és hogy most már minden jószándékú ember követi a pártot. A párt és a munkás-paraszt állam erős, szabad az út a szocialista társadalom továbbépítése számára. Viszont ahhoz, hogy ezen az úton gyorsabban haladjunk előre, és hogy az ellenség kevésbé tudja fejlődésünket zavarni és fékezni, szükség van a párt tömegkapcsolatainak állandó szélesítésére és szilárdítására. Az ellenséggel szembeni kérlelhetetlenség és a megtévesztett, jószándékú emberek felvilágosítása a néphatalom további erősödésének egymással szorosan összefüggő, alapvető fontosságú feladata.

II. A PÁRT FEJLŐDÉSE ÉS A TOVÁBBI FELADATOK

1. A Magyar Szocialista Munkáspárt — bár tevékenységét néhány lényeges új vonás jellemzi — nem új párt, hanem a munkásosztály újjászervezett marxista—leninista pártja, élcsapata, amely az MDP volt tagságának legszilárdabb, legáldozatkészebb részét egyesíti.

Az az elvileg és politikailag helytelen és káros határozat, amely kimondta a párt feloszlatását és az MSZMP-nek, mint teljesen új, a Magyar Dolgozók Pártjától független pártnak létrehozását, a párt erőinek a legkritikusabb időpontban való teljes megbénítását eredményezte. Ez a határozat a legsúlyosabb időben dezorganizálta a forradalom erőit. Nagy Imre s csoportja revizionista pártot akart létrehozni, amely a „nemzeti kommunizmus" hamis jelszavával, a burzsoá nacionalizmus alapjára helyezkedett volna. Nagy Imréékkel szorosan együttműködve, a magyar munkásosztály egységét próbálták megbontani a jobboldali szociáldemokraták a külön Szociáldemokrata Párt megalakításának kezdeményezésével. A munkásosztály pártja és egysége ellen intézett támadás a munkáshatalom elleni támadás szerves része volt.

Az MSZMP első Intéző Bizottságának november 4-e előtt hozott határozatait, mint a marxizmus—leninizmussal ellentétben álló határozatokat, az Országos Pártértekezlet elveti.

A Magyar Szocialista Munkáspárt vezetésében a munkásosztály forradalmi elmélete és politikája attól az időtől kezdve érvényesül, amikor november 2-án a párt egészséges elemei új ideiglenes központot szerveztek, kirekesztve abból az osztályáruló Nagy Imre—Losonczy-csoport tagjait.

Az Országos Pártértekezlet helyesli a Központi Bizottság döntéseit, amelyeket a munkásosztály forradalmi pártjának újjászervezéséről, vezető szerepének érvényesítéséről és a párttal szemben álló antimarxista nézetek és politikai támadások visszaveréséről hozott. Helyes volt szembeszállni azokkal az ellenforradalmi nézetekkel és törekvésekkel, amelyekkel a párt üzemi szervezésének feladását akarták elérni. Helyes volt szembeszállni a párt vezető szerepét tagadó azon nézetekkel is, amelyek a szakszervezeteket függetleníteni akarták a munkásosztály forradalmi pártjától. Ugyancsak helyes volt, hogy visszautasítottuk a jugoszláv vezető elvtársak által felvetett ama antileninista nézeteket, amelyek alapján javasolták a magyar kommunistáknak, hogy a párt újjászervezése helyett a munkástanácsokat tegyék meg a politikai vezetés szerveivé. Az Országos Pártértekezlet megállapítja, hogy a párt újjászervezése az ellenforradalmi erők elleni szívós harcban sikerrel befejeződött.

Az újjászervezett párt eszmei és politikai vezetése ma ismét biztosítja a Magyar Népköztársaság állami és társadalmi életének kommunista irányítását, a proletárdiktatúra erejét.

A párt újjászervezése során a párttagság számát és összetételét tekintve, általában egészségesen fejlődött. A párttagság létszáma jelenleg 345 733 (ez a volt MDP-tagság 40,2%-át teszi ki). A párttagság társadalmi összetétele a következőképpen alakul: a párttagság 57,9%-a munkás, 16,7%-a

paraszt, 6,9%-a értelmiségi, 10,4%-a eredetileg alkalmazott és 8,1%-a egyéb kategóriákból tevődik össze.

A párttagok 85,2%-a tagja volt az MDP-nek. A párttagság 32,1%-át olyan elvtársak teszik ki, akik 1945 előtt, illetve 1945 után párttagok voltak. A pártalapszervezetek száma 12 985.

A párt további erősítése érdekében mindenekelőtt a párttagok marxista—leninista nevelésére és a pártmunkába való bevonására kell törekedni. A párttagság sorait elsősorban a termelésben közvetlenül résztvevő munkások, dolgozó parasztok és az értelmiség legjobbjaival, új tagok és tagjelöltek felvételével kell erősíteni.

2. A pártszervezetek előtt álló alapvető feladat a párt ideológiai és szervezeti egységének megszilárdítása.

A párt csak a marxista—leninista elmélet segítségével tudja helyesen meghatározni és megoldani azokat a feladatokat, amelyek a szocializmus építése során előtte állanak. Ez elengedhetetlenül szükségessé teszi, hogy őrizzük a marxista—leninista elmélet tisztaságát, s erősítsük a párt elméleti alapjait.

A párt elméleti és politikai tevékenységében ma az egyik alapvető feladat, az elmúlt esztendőkben oda szélesebben benyomult revizionista nézetek, az ezek nyomán lábrakapott megalkuvás és osztályárulás maradványainak megsemmisítése. A revizionista nézetek burzsoá és kispolgári nézetek, amelyek a munkásosztály eszmei és politikai lefegyverzését és a burzsoázia előtti behódolást eredményezik. A revizionista nézetek képviselőinek útja a marxista—leninista elméletet meghamisító ideológiai fellépéstől a frakcióharcon keresztül törvényszerűen az osztályáruláshoz, a burzsoázia táborába való átálláshoz vezet. Ezt az utat járta meg milliók szeme előtt Nagy Imre és csoportja. A revizionizmus, az ún. nemzeti kommunista nézetek az osztályellenséggel való megbékélés nézetei, éppen ezért az ellenforradalom erőivel szembeni harc első feltételeként eszmeileg is, politikailag is meg kell semmisíteni e nézeteket, képviselőiket pedig ki kell űzni a pártból, s eszmei harcot kell folytatni a revizionizmussal való békülékenység megnyilvánulásaival szemben.

Következetes harcot kell vívnia a pártnak a marxizmus—leninizmus dogmatikus kezelése és az annak következményeképpen jelentkező szektás politika újjáéledése ellen. Ez az elméleti és politikai torzulás a személyi kultusz éveiben nálunk nagy méretet öltött, és súlyos károkat okozott a párt elméleti és politikai munkájában. Lazította a párt és a tömegek kapcsolatát, aláásta a proletárdiktatúra erejét. Az ilyen jellegű hibák kiújulásának veszélye két okból is fennáll. Először azért, mert a dogmatizmus és a szektás szemlélet bizonyos mértékig megmaradt sokak gondolkodásmódjában. Másodszor azért, mert a párt újjászervezésének sikerei, a párt jelenleg egészségesen fejlődő tömegkapcsolatai egyeseket máris elbizakodottá tesznek és a tömegek körében végzendő politikai munka lebecsülésére csábítanak. Márpedig szektás álláspontról sem a tömegekért, sem a revizionizmus ellen nem lehet sikerrel harcolni.

A volt Rákosi—Gerő-féle vezetés dogmatikus és szektás hibái fontos tanul-

ságok a párt számára. Ez a vezetés a korábbi években helyesen, a marxista —leninista elmélet alapján dolgozott a tömegek között és a tömegekért. E vezetés akkor nagy eredményeket ért el a párt és a nép javára. Az eredményes munka természetes következményeképpen e vezetés iránt erős bizalom, nagy megbecsülés és tisztelet fejlődött ki, és ez sokféle formában megnyilvánult. A munkában sorozatosan elért sikerek és a tömegek körében élvezett rokonszenv a vezetést később elbizakodottá tette, egyes vezetők tévedhetetlennek tartották magukat. A gyakorlati munka tapasztalatainak marxista—leninista elemzését felváltotta a dogmák hangoztatása, a vezetés elbürokratizálódása s a tömegektől való elszakadás, ami súlyos károkat okozott a párt életében.

Mind a revizionizmus elleni harcban, mind a dogmatikus irányzat kiújulásának lehetősége elleni harcban fontos fegyverünk a marxista ismeretelmélet. A szubjektív szemléleti módot ki kell űzni a párt munkájából. A revizionizmus és dogmatizmus szöges ellentétben állnak egymással, de közös vonásuk, hogy egyaránt kispolgári gyökerekből táplálkoznak. A marxista ismeretelmélettel szemben álló mindkét hiba szubjektív szemléletre és gyakorlatra vezet, és — amint ezt az élet nálunk bebizonyította — táplálja egymást: egyik a másiknak forrása is. A párt valamennyi szervezetének érvényesítenie kell tevékenységében a marxista ismeretelméletet, amely a valóságból indul ki, és a konkrét valóságra építi politikáját.

A pártnak az elméleti és politikai munkában a harcot jelenleg elsősorban a revizionista nézetek és az ellenforradalmár ellenséggel való mindenfajta megalkuvás ellen kell vívnia. Ezt a harcot azonban oly módon kell vezetni, hogy a párt egyben lehetetlenné tegye a dogmatikus és szektás hibák megismétlődését. 1953 nyara után a pártvezetésben a hibák következetes felszámolása helyett szektás, illetve revizionista végletekbe átcsapó politika folyt. Ez a mindkét irányban sokszor szélsőséges politika bizonytalanná tette a vezetést, s magát a párttagságot is. Ezért rendkívül fontos, hogy soha többé sem jobbra, sem balra ne engedjük eltéríteni a pártot a helyes útról.

A pártkonferencia elhatározta:

a) A párt kádereinek marxista—leninista nevelése, a párt eszmei tisztaságának megőrzése érdekében ismét létrehozza a különböző pártiskolákat és megszervezi a pártoktatást.

b) Az állami szerveknek javasolja: az egyetemeken és a főiskolákon tegyék ismét kötelezővé a marxizmus—leninizmus oktatását, s ezzel is biztosítsák a fiatal magyar nemzedék marxizmus—leninizmus szellemében való nevelését.

c) Az elméleti munka elmélyítése érdekében a Központi Bizottság mellett elméleti munkaközösségeket hoz létre, és ennek feladatává teszi, hogy a mindennapi életben felmerült elméleti kérdéseket vizsgálja és tisztázza.

d) A „Népszabadság"-ban rendszeresen közölni kell elméleti kérdéseket tisztázó cikkeket. A „Társadalmi Szemle" színvonalát lényegesen meg kell javítani. Ismét meg kell jelentetni a „Pártélet" című folyóiratot. A folyóiratnak ismertetnie és elemeznie kell a pártélet új jelenségeit, a pártvezetés módszereit, a különböző helyeken szerzett tapasztalatokat, és segítenie kell a párttagság elméleti fejlődését.

3. A párt a népi demokratikus rendszer vezető ereje. Politikailag irányítja az állami, a gazdasági és a társadalmi szervek munkáját. Az októberi ellenforradalmi események előtt és alatt az ellenség főleg a párt vezető szerepe ellen indított támadást. Széles körben terjesztette azt a revizionista nézetet, hogy az atomkorszakban nem a proletariátus, hanem az értelmiség a vezető erő. A munkásosztály vezető szerepének tagadása viszont a proletárdiktatúra tagadását jelenti. Ugyanez volt a célja az ellenforradalomnak a többpártrendszer követelésével is. A pártértekezlet megállapítja: helyesen járt el pártunk Központi Bizottsága, amikor a többpártrendszernek a mi viszonyaink között reakciós követelését visszautasította.

4. A pártnak az újjászervezés során kialakult számbeli nagysága és a munkásosztály tömegeihez viszonyított aránya a korábbi évek túlzottan nagy létszámához hasonlítva, most egészségesebb. Az 1953 júniusa óta a pártot ért többszöri megrázkódtatás, de különösen az ellenforradalmi felkelés és az azóta szerzett tapasztalatok azt bizonyítják, hogy helyesebb, ha a pártban a párt ügyéért aktívan dolgozni kész elvtársak tömörülnek, és nincsenek a pártban jóindulatú rokonszenvezők olyan százezrei, akik a nehézségek idején ingadoznak. Az osztályellenség azonban megpróbál behatolni a pártba. Ezért a pártépítés további munkájában is nagy gonddal kell ügyelni arra, hogy távol tartsuk a párttól a karrierista és az ellenséges, kártékony elemeket. Nem engedhető meg az sem, hogy a pártnak olyan tagjai legyenek, akik nem értenek egyet a párt alapvető elvi kérdéseivel, politikai irányvonalával, s ezzel veszélyeztetik a párt egységét.

5. A párt építésével szorosan összefüggő kérdés annak az elvnek gyakorlati érvényesítése, hogy hazánkban a párttisztség kivételével minden közfunkciót — legyen az társadalmi vagy állami, legyen az a legalacsonyabb vagy a legmagasabb beosztás — pártonkívüli is betölthet. Csak ennek az elvnek az érvényesítésével vehetjük elejét annak, hogy állás megtartása vagy elnyerése céljából olyan egyének is kérjék a pártba való felvételüket, akik számára a pártba való belépés nem elvi kérdés.

6. A párt belső életének lenini alaptörvénye a demokratikus centralizmus. A demokratikus centralizmus elvét az elmúlt években egyfelől a személyi kultusz, másfelől a revizionizmus sértette, s mindkettő mérhetetlenül sok kárt okozott a pártnak. Ezért a párt valamennyi szervének, szervezetének, tagjának kötelessége őrködni a demokratikus centralizmus elveinek betartása fölött. Jelenleg a fő feladat a tagság jogainak teljes tiszteletbentartása mellett a pártfegyelem erősítése. A kérdések eldöntését megelőző, most kialakult bátor és szabad vita megóvása mellett, a legszigorúbban meg kell követelni a határozatoknak megfelelő egységes cselekvést. Teljes mértékben érvényt kell szerezni a párt szervezeti szabályzata azon pontjának, amely előírja, hogy a párt felső szerveinek döntéseit az alsóbb szervek kötelesek végrehajtani.

A közelmúlt súlyos tapasztalatai arra intik a pártot, hogy minden körülmények között biztosítsa az ideológiai, politikai és szervezeti egységet. A pártegység megteremtésének egyik alapvető feltétele a párt alapokmányának, a párt szervezeti szabályzatának betartása és betartatása. A párt-

egység megbontóival szemben — bármely oldalról jelentkeznek is azok — ingadozás nélkül kell fellépni. A Pártértekezlet utasítja a Központi Bizottságot, hogy a pártegység védelmében a legsúlyosabb esetekben a legszigorúbb rendszabályokat is alkalmazza, s inkább oszlasson fel a párt politikájával szembeforduló egyes pártszervezeteket, mintsem még egyszer megismétlődhessék az, hogy a párt ellenségei s ingatag elemek belülről rombolhassák a párt egységét.

A párt jelenlegi egysége és ereje részben abból táplálkozik, hogy jóvátéve a korábbi méltánytalanságokat, kellő megbecsülésben részesíti az első magyar proletárdiktatúra harcosait, a Horthy-korszak illegális pártmunkásait, a két világháború közötti idők szervezett munkásait, a spanyol polgárháború magyar harcosait, a partizánokat, a munkásosztályhoz, a párthoz hűnek bizonyult volt szociáldemokrata elvtársakat, az 1945-ös pártmunkásokat. Kellő megbecsülésben kell részesíteni azokat a kommunistákat is, akik az októberi ellenforradalom napjaiban védték a pártot, a népi államhatalmat, s kommunista kötelességükhöz híven részt vettek az ellenforradalom leverésében, a párt újjászervezésében s a proletárdiktatúra megszilárdításában. Ily módon összeforrott a pártban a munkásmozgalom mindhárom élő nemzedéke. A párttagságot arra kell nevelni, hogy ne csak a békés építőmunkában, hanem a nehézségek és megpróbáltatások idején is megállja a helyét.

7. A párt munkájában fokozott mértékben kell érvényesíteni azt a tanítást, hogy a párt helyes politikájának megvalósítása a káderekén áll vagy bukik. A múltban a kádermunkára a személyi kultusz, a szubjektivizmus nyomta rá a bélyegét. Ma is tapasztalható olyan jelenség, hogy a párt helyes politikájának végrehajtását nehezíti a következetes kádermunka hiánya. Továbbra is küzdenünk kell a kádermunkában még ma is fellelhető szubjektivista nézetek, valamint a politikai megbízhatóság háttérbe szorításának gyakorlata ellen. Fel kell lépni a szakmai rátermettség lebecsülésének káros jelenségei ellen is. A káderek megítélésénél ne tévesszen meg bennünket egyesek formális önkritikája, sem a felelőtlen és intrikus vádaskodás. A káderek elbírálásának fokmérője a párt helyes politikájának végrehajtásában végzett konkrét munka.

Gondot kell fordítani arra, hogy fontos területekre megfelelő élet- és párttapasztalattal rendelkező elvtársak kerüljenek. Ma a pártban az idősebb és fiatalabb párttagok egészséges együttműködése érvényesül, s a jövőben is erre kell törekedni.

8. Pártéletünk egyik új, egészséges vonása, hogy egyre inkább érvényesül benne a kollektív vezetés lenini elve. Az MSZMP eddig elért eredményeinek egyik forrása, hogy a Központi Bizottság s a párt más vezető szervei november 4-e után igazi kollektív vezető szervekké fejlődtek. A múlttal szemben ez lényeges előrehaladást jelent, de még mindig komoly erőfeszítéseket kell tenni annak érdekében, hogy kialakítsuk a kollektív vezetés legjobb formáit és módszereit. Komolyan törekedni kell arra is, hogy a kollektív vezetés elve minél előbb teljes mértékben érvényesüljön a pártszervek munkájában minden fokon. Ezzel függ össze pártéletünk egészséges fejlődésének másik

pozitív vonása: a bátor kritika érvényesülése. Arra kell törekedni, hogy a kritika mellett minden egyes pártszervezetben és pártszervben — a Központi Bizottság példáját követve — jobban fejlődjék az önbírálat szelleme is.

III. A PÁRT ÉS A TÖMEGEK KAPCSOLATAI

A párt és a tömegek kapcsolata a proletárdiktatúra viszonyai között a proletárdiktatúra erejének legfontosabb kérdése. Ha a párt és a tömegek kapcsolata gyengül, gyengül a proletárdiktatúra ereje is. A párt jelenlegi helyzetében, amikor a párttagság száma a munkásosztály számarányához mérten — helyesen — a korábbi évekhez képest kisebb, még nagyobb jelentősége van annak, hogy a pártot nagyon erős kapcsolatok fűzzék egybe a pártonkívüli tömegekkel. A tömegkapcsolatok kérdésében a legfontosabb annak felismerése, hogy a párt az eszmei és politikai meggyőzés eszközével, valamint harcának, munkájának tényleges eredményeivel nyerje meg és erősítse a tömegek bizalmát, és mozgósítsa a tömegeket a szocialista építés feladatainak megoldására. A párt és a tömegek közötti kapcsolat megerősítésének különböző területei vannak. A pártszervezeteknek tehát állandó szoros kapcsolatot kell kiépíteni és fenntartani az üzemek, állami gazdaságok, szövetkezetek, hivatalok, intézmények stb. pártonkívüli dolgozóival. E kapcsolatok rendkívül fontos formája — a közvetlen pártrendezvények, gyűlések, megbeszélések stb. mellett — a tömegszervezetek révén való kapcsolat a tömegekkel.

1. A tömegszervezetek közül a legfontosabbak a munkásság saját legnagyobb osztályszervezetei: a szakszervezetek. Maga az a tény, hogy a szakszervezeteknek csaknem kétmillió tagjuk van, mutatja a feladat nagy jelentőségét. Dolgozzanak a kommunisták azért, hogy a szakszervezetek is segítsék a termelési feladatok minél jobb megoldását, ugyanakkor jól betöltsék a dolgozók helyes érdekvédelmének szerepét. A szakszervezetekre nagy feladatok hárulnak a kulturális nevelőmunka terén is. Mindezen területeken a magyar szakszervezeteknek már jelentős tapasztalataik vannak. Vigyázni kell azonban arra, hogy a dolgozók érdekvédelme terén és más kérdésekben a múltban elkövetett hibák kijavítása ne vezessen újabb hibákhoz, ahhoz, hogy elhanyagolják a termelés kérdéseivel való foglalkozást, a munkaverseny elősegítését. A szakszervezet nem válhat a termeléssel nem törődő, a munkafegyelemmel szemben közönyös, bérdemagógiának teret adó szervezetté, mert akkor kárt okoz a népgazdaságnak, a munkások államának, tehát a munkásságnak magának is, amelynek érdekeit kell magasabb szinten képviselnie. A szakszervezetek nem lehetnek közömbösek a bürokratikus hibák, a túlkapások, a dolgozók mindennapi ügyeivel szemben sem, mert az ilyesmi is komoly kárt okoz mind az egyes munkásnak, mind pedig a közösségnek.

A szakszervezeti munkában különös gonddal kell foglalkozni a női dolgozókkal. Be kell őket vonni a vezetésbe, messzemenően számolni kell a nők sajátos helyzetével a termelésben, foglalkozni kell szociális és társadalmi problémáikkal.

A szakszervezeteknek segítséget kell nyújtaniuk az ifjúság nevelésének igen fontos munkájában is.

Egyetlen kommunista se felejtse el Lenin szavait: a szakszervezetek a kommunizmus iskolái. A kommunisták feladata, hogy a szakszervezeteken belül a meggyőzés eszközével biztosítsák a szakszervezetek ilyen irányú tevékenységét és fejlődését. A kommunistáknak jó munkájukkal kell elnyerniük a szakszervezeti dolgozók bizalmát, és a legjobb pártonkívüli szakszervezeti aktivistákkal együtt kell a szakszervezetek munkáját helyes irányban fejleszteniük; jó munkájukkal kell elnyerniük a szakszervezetek irányításához szükséges vezető tisztségeket is.

A kommunistáknak az eszmei és politikai meggyőzés eszközeivel kell a párt politikáját a munkásosztály tömegei között népszerűsíteni, megértetni. A kommunisták jó munkájának eredményeképpen válnak a szakszervezetek a proletárdiktatúra rendszerében a munkásállam egyik legfontosabb támaszává.

2. Az Országos Pártértekezlet jóváhagyja a Központi Bizottság kezdeményezését a KISZ megalakítására vonatkozóan. Üdvözli a Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetséget, amelynek munkájától nagy eredményeket vár az egész ifjúság és az egész ország javára.

A KISZ-ben tömöríteni kell a szocializmus ügyét támogató, a párt célkitűzéseit magukévá tevő ifjakat és lányokat.

A párt és az állam előtt igen komoly feladatként áll az ifjúság nevelése. A fiatalok között folytatott nacionalista-revizionista demagógia igen komoly eszmei rombolást végzett különösen a diákok körében. A fiatalság soraiban fellelhető eszmei zavar felszámolása az egész párt feladata. Ebben a munkában különleges kötelezettség hárul a kommunista pedagógusokra, úgyszintén a fiatalok körében dolgozó ifjú kommunistákra, a kommunizmus odaadó fiatal harcosaira. Az ifjúság nevelésében, a fiataloknak a szocialista építésbe való aktív bekapcsolásában, internacionalista, hazafias nevelésében éppen ezért különösen fontos szerep vár a KISZ-re.

A KISZ feladataihoz tartozik az is, hogy segítse a többi ifjúsági szervezet helyes irányú vezetését, azok felvilágosító munkáját. A KISZ-nek — viszonylag rövid idő alatt — a szakszervezetek mellett az ország legfontosabb tömegszervezetévé kell fejlődnie, és egyre növekvő szerepet kell betöltenie az ország társadalmi életében.

3. A párt tömegkapcsolatainak igen fontos része az állami szervek útján fenntartott kapcsolata a lakossággal. Ez mindenekelőtt a tanácsok révén valósul meg. A tanácsok munkájának a tanácstagok, valamint a tanácsi állandó bizottságok választott és meghívott tagjainak széles körű közreműködésére s a lakossággal való állandó szoros kapcsolatra kell épülnie. A tanácstagokkal, úgyszintén a tanácsi állandó bizottságok meghívott tagjaival való együttes munka a kommunisták számára különleges jelentőségű azért is, mert a megválasztott tanácstagok több mint 220 ezres létszámának nagyobbik fele és a meghívott állandó bizottsági tagok igen nagy része pártonkívüli. E testületek munkájában tehát a kommunisták és pártonkívüliek együttműködésének kell minél jobban kifejlődnie az ország

szocialista fejlődése érdekében. Olyan közös tevékenység ez, amely igen hasznos a párt, az állami szervek és a lakosság tömegei közötti gyümölcsöző kapcsolatok fejlődésében. Minden kommunistának kötelessége, hogy figyelmes magatartást tanúsítson a dolgozó nép mindennapi ügyei iránt. A tanácsokban dolgozó kommunistáknak sok lehetőségük van arra, hogy segítséget adjanak a dolgozók ügyeinek gyors, pontos elintézésében, és leküzdjék a lélektelen bürokráciát.

4. A párt és a tömegek közötti kapcsolatok fejlődésének igen fontos területe a Hazafias Népfront. A kommunisták és pártonkívüliek együttműködésének ezt a formáját széleskörűen ki kell bontakoztatni mind a tanácsok, mind a különböző gazdasági, kulturális és tudományos szervek munkájának elősegítése, mind pedig az ország általános politikai életének fejlesztése érdekében. Ma a Hazafias Népfront-mozgalom lehetőségei nagyobbak, mint e lehetőségek kihasználásának mértéke. A hazánkban sajátos egypártrendszer nem zárja ki, sőt az adott körülmények között még fokozottan megköveteli, hogy a párt irányítása alatt a Hazafias Népfrontban tömörítsük mindazokat a pártonkívülieket és korábban más pártokban tevékenykedő, a népi hatalomhoz hű személyeket, a nemzet összes haladó erőit, amelyek készek közéleti, tudományos, kulturális és szakmai tevékenységükkel az ország szocialista építésében részt vállalni.

5. A Magyar Nők Országos Tanácsa, valamint a megyei és helyi nőtanácsok feladata, hogy segítséget nyújtsanak egyrészt a nőket érintő társadalmi, gazdasági és egyéb kérdések megoldásában, másrészt a nők közötti felvilágosító munkában. Elősegíthetik a nők fokozottabb bekapcsolását az ország politikai és társadalmi életébe, a szocialista építésbe, a béke védelmének erősítésébe.

A pártszervezeteknek és a kommunistáknak szerepet kell vállalniuk abban, hogy mindenütt ápolják a szovjet—magyar barátságot, és ennek érdekében a Magyar—Szovjet Baráti Társaságot szélesítsék a népi demokrácia minden hívét átfogó tömegmozgalommá.

6. A párt és a tömegek kapcsolatának rendkívül fontos eszköze a sajtó és rádió útján való közvetlen agitáció, továbbá a film, a könyvtárak, a kultúrotthonok nagyértékű nevelési eszközeivel folytatott tömegagitáció.

Igen fontos szerepe van a pártszervek közvetlen találkozásainak a tömegekkel. A pártszervezeteknek állandósítaniuk kell a tömegek közötti munka olyan formáit is, mint a pártonkívüliek bevonásával szervezett aktívaülések, nyilvános pártnapok, előadások, nagygyűlések, gyűlésekkel egybekötött felvonulások, ünnepségek. Ki kell fejleszteni az eddig kellő mértékben nem alkalmazott agitációs formákat, így az egyéni és csoportos beszélgetéseket, kisebb méretű gyűléseket. Elő kell mozdítani a különböző dolgozó rétegek, így pl. a munkások és parasztok, veterán munkásmozgalmi harcosok és fiatalok, a katonák és a polgári lakosság, a magyar és más nemzetiségű dolgozók kölcsönös látogatásait, találkozásait.

A közvetlen tömegkapcsolatoknak e formáin túl a párttagoknak a pártonkívüliekkel a személyes találkozás és levelezés útján is állandó elvtársi és baráti viszonyt kell teremteniük. A párt és a tömegek kapcsolatának erősí-

tésével el kell érni, hogy a kommunisták megismerjék a pártonkívüli tömegek véleményét, és ne csak tanítsák a tömegeket, hanem tanuljanak is tőlük. El kell érni azt is, hogy a tömegek jobban ismerjék és értsék a párt politikáját, állásfoglalásait, tanuljanak a párttól, támogassák harcát, amely a nép érdekéért folyik.

A tömegekkel való állandó és szoros kapcsolat megkönnyíti az egyes pártfunkcionáriusoknak és pártszerveknek különböző hibák elkerülését, és biztosítja a dolgozók növekvő részvételét a szocialista építés feladatainak megoldásában, s növeli pártunk és népi demokratikus rendszerünk erejét.

IV. AZ ÁLLAMHATALOM TOVÁBBI ERŐSÍTÉSE

Népi demokratikus államunk a proletárdiktatúra funkcióit tölti be. Mint ilyen, a nép túlnyomó többségének diktatúráját gyakorolja a volt és jelenlegi kizsákmányoló kisebbséggel, a nép ellenségeivel szemben, irányító, szervező és ellenőrző feladatokat tölt be a gazdasági és kulturális élet területén, továbbá védelmezi az állam szuverenitását és hazánk határait.

A párt szerveinek s az államapparátusban dolgozó kommunistáknak rendszeres munkát kell végezni munkás- és parasztállamunk további erősítése érdekében.

1. A Pártértekezlet megállapítja, hogy az államhatalmi és államigazgatási szervek, valamint a hadsereg, a határőrség, a rendőrség újjászervezése alapjában véve sikeresen megoldódott. Helyes volt létrehozni a munkásőrséget. Az újjászervezett és újonnan megszervezett fegyveres erők: a hadsereg, a határőrség, a rendőrség és a munkásőrség a Magyar Népköztársaság egységes fegyveres erői, amelyek elég erősek, hogy elfojtsanak minden ellenforradalmi kísérletet, és szilárd védelmezői az országnak minden imperialista támadással szemben. Állami szerveinknek biztosítaniuk kell az államellenes elemek és törekvések fékentartását és elnyomását, az ellenforradalmi bűncselekmények megtorlását, egyszersmind a törvénytisztelő állampolgárok jogait, érdekeit és nyugalmát. Maradéktalanul érvényesíteni kell azt az elvet, hogy a Magyar Népköztársaságban ne legyen szabadsága a népköztársaság ellenségeinek, mert csak így biztosítható a dolgozó tömegek, a törvénytisztelő állampolgárok demokratikus jogainak és szabadságának védelme. Védelmezni és erősíteni kell a pártnak, állami szerveinknek és az állampolgároknak is a törvényességet, mégpedig a törvényesség mindkét oldalát: aki a törvényt megsérti, meg kell büntetni, aki a törvényt tiszteli, azt a törvény védje.

A proletárdiktatúra erősítése érdekében a zavarkeltő ellenforradalmi törekvések hatékonyabb elnyomása szükségessé teszi a népellenes elemek kirekesztését bizonyos politikai jogok gyakorlásából.

A népi demokratikus állam erősítése, az ellenforradalom elfojtása semmi esetre sem tekinthető csupán karhatalmi és megtorlási rendszabálynak. Az eszmei és politikai harc, a gazdasági feladatok megoldásáért folyó küzdelem és a törvényes rendnek karhatalmi és büntető eszközökkel való védelme együttesen eredményezi a népi hatalom további erősítését.

Az államhatalom védelmi, gazdasági és kulturális szervei ezt a feladatot csak abban az esetben tölthetik be, ha biztosítva van, hogy e szervek vezetői és munkatársai olyan emberek, akik hűek a Magyar Népköztársaság alkotmányához és törvényeihez, a rendszerhez.

2. A pártszerveknek az állami életben is irányító és ellenőrző szerepet kell betölteniük. E feladat elősegítésére biztosítani kell az állami szervekben működő pártszervezetek megfelelő irányítását. Az állami szervek munkájának javítása megköveteli az állami szervek munkájának építő jellegű bírálatát. Az állami intézményekben működő pártszervek munkája és az építő bírálat olyan legyen, hogy az állami szervek vezetőinek és felelős beosztottainak hatásköre, tekintélye ne csökkenjen, hanem erősödjön.

3. A munkásállam erejének növelése szempontjából különleges jelentőséggel bír a munkás-paraszt szövetség erősítése. A marxizmus—leninizmus szerint a proletárdiktatúra államának legfőbb politikai alapja a munkásosztály által vezetett munkás-paraszt szövetség. A munkásosztály a parasztsággal szövetségben vívta ki 1919-ben a proletárdiktatúrát, harcolt a második világháború időszakában a Horthy—Hitler-fasizmus ellen, a felszabadulás után a földreformért, az ipar államosításáért, a hatalomért.

A munkás-paraszt szövetségben bizonyos lazulás állott be, egyrészt az egyéni parasztokkal szembeni politika hibái, másrészt a termelőszövetkezetek szervezése közben és irányítása során előfordult helytelen módszerek, továbbá a beszolgáltatási rendszer hibái következtében. A régi hibák kiküszöbölése és az ellenforradalommal szemben vívott harc eredményeképpen a munkás-paraszt szövetség ismét erősödött. Az ellenséges elemek zavarkeltési kísérletei azonban a falun sem szűntek meg. A munkás-paraszt szövetség további erősítése tehát megköveteli a munkáshatalom ellenségeivel szembeni állandó küzdelmet, és természetesen a mezőgazdaság fejlesztésének és szocialista átalakításának összefüggő, egymástól elválaszthatatlan feladatainak megoldásáért való lankadatlan harcot.

A népi demokratikus állam egy osztály, a munkásosztály hatalmát testesíti meg, de a munkásosztály e hatalom gyakorlásába bevonja szövetségesét, a parasztságot is. A munkáshatalom ezáltal öltött néphatalom — a népköztársaság állama pedig munkás-paraszt állam jelleget. E jelleg valósul meg a helyi tanácsokban is, s éppen ezért szerették volna az ellenforradalmárok a népi demokrácia e helyi szerveit is megsemmisíteni. A helyi tanácsok munkájának fejlesztése a munkás-paraszt szövetség továbbfejlesztésének és a néphatalom erősítésének egyik legfontosabb feladata.

4. Államunk erősítésében, állami életünk fejlődésében igen fontos szerepet játszik az Országgyűlés, amely hű kifejezője a népi demokráciának, tevékenységét azonban az eddiginél jobban ki kell fejleszteni.

V. A PÁRT GAZDASÁGPOLITIKÁJÁNAK LEGFONTOSABB KÉRDÉSEI

Népgazdasági terveinknek, a tervek megvalósulásának két alapvető célt kell szolgálniuk: biztosítaniuk kell a kizsákmányolástól mentes szocialista társadalom felépítését, és ezzel egyidejűleg a dolgozók életszínvonalának, anyagi és kulturális igényeinek növekvő színvonalú kielégítését a termelőerők állandó fejlesztésének útján.

A párt gazdaságpolitikájának lényege e két alapvető célkitűzés megvalósítása. Ez megkívánja a helyes gazdasági vezetést, az ország gazdasági adottságait figyelembe vevő reális tervezést, amely előtérbe állítja a gazdaságosság szempontjait, és ezt az anyagi ösztönzéssel is előmozdítja. Mindezek csak a dolgozók aktív közreműködésével valósulhatnak meg.

1. Tovább kell folytatni a szocialista iparosítást, ezen belül a nehézipar hazánkban szükséges mértékű fejlesztését — figyelembe véve és hasznosítva az előző esztendőkben szerzett tapasztalatokat. Csak az ipar fejlesztése nyújt biztos alapot a mezőgazdasági termelés növeléséhez és a lakosság közszükségleti cikkekkel való egyre javuló ellátásához. Az ipar fejlesztésében a hazai adottságoknak legjobban megfelelő iparágak fokozott fejlesztésére kell törekedni. Az iparfejlesztés célkitűzéseinek összhangban kell lenniük a fejlesztés legfőbb előfeltételeivel (fűtőanyag-, villamosenergia- és nyersanyagellátás, beruházások, a baráti országokkal való együttműködés lehetőségei stb.).

2. Népgazdaságunkat jelenleg az jellemzi, hogy a szocialista ipar, közlekedés és kereskedelem mellett a mezőgazdaság csak kisebb részében szocialista. Éppen ezért a szocializmus további építésének központi kérdése — a mezőgazdaság általános fejlesztésével egy időben és ennek érdekében — a mezőgazdaság szocialista átalakítása. Ismeretes, hogy ezen a területen a számottevő kezdeti eredmények jelentős hibákkal párosultak. A hibák az önkéntesség lenini elvének megsértéséből, helyenként az anyagi feltételeket meghaladó számszerűség hajhászásából adódtak. Ezeket a hibákat, valamint a szövetkezetek belső szervezési hibáit felhasználta és kiélezte a termelőszövetkezeti mozgalom ellen irányuló jobboldali támadás.

Nagy Imre 1953-ban meghirdetett jobboldali politikája, a Központi Vezetőség helyes határozatának revizionista eltorzítása, majd az 1956 őszén a termelőszövetkezetek ellen is megindult ellenforradalmi terror folytán a magyar termelőszövetkezeti mozgalom már két ízben komoly megrázkódtatáson ment keresztül. A termelőszövetkezetek egy részét azonban ez sem tudta szétverni, sőt ebben az évben az ellenforradalom által erőszakosan felbomlasztott termelőszövetkezetek jelentős hányada újjászerveződött. Cáfolhatatlan bizonyítéka ez annak, hogy a szocialista mezőgazdaság kitéphetetlen gyökereket eresztett.

Most, amikor az ellenforradalmat szétvertük, a termelőszövetkezeti mozgalom fejlesztését zavaró régi hibákat jórészt kijavítottuk — eltöröltük a kötelező beszolgáltatást, enyhítettük a piaci értékesítés korlátozásait, nagyobb önállóságot biztosítunk a termelőszövetkezeteknek, s figyelmünket elsősorban

gazdasági megerősítésükre fordítjuk —, megteremtődtek a kedvező feltételek ahhoz, hogy a termelőszövetkezeti mozgalom egészségesen haladjon előre. Ehhez a pártnak és az államnak minden lehetséges segítséget meg kell adnia. A mezőgazdaság felvirágzásának, a paraszti jólét biztos emelésének egyedüli útja a korszerű mezőgazdasági nagyüzem, amit a parasztság szövetkezeti formában teremt meg és fejleszt ki. A termelőszövetkezeti mozgalomban egyesül az egész népgazdaság, az egész nép és a dolgozó parasztság együttes alapvető érdeke. A termelőszövetkezeti mozgalom a mezőgazdaság igazi fellendülésének, a falu felvirágzásának és a nemzet szocialista fejlődésének nagy kérdése, amelyet pártunk a parasztság elé állított és minden erejével segíteni fogja ennek megoldását.

A Pártértekezlet helyesnek tartja azokat a kedvezményeket biztosító intézkedéseket, amelyek az egyénileg dolgozó parasztság helyzetét könnyítették és termelési biztonságát növelték, mert ez is előmozdítja a munkás-paraszt szövetség megerősödését, a mezőgazdasági termelés fellendülését is, legalább ama korlátok között, ami a kisgazdaságokban még lehetséges. Mezőgazdaságunk fejlődése erősen elmaradt az ipar fejlődése mögött, ennek az aránytalanságnak megszüntetése olyan gazdaságpolitikát kíván, amely az állami gazdaságok és termelőszövetkezetek mellett az egyénileg dolgozó parasztságot is hozzásegíti ahhoz, hogy termelését növelje. Ez azonban nem csupán gazdaságpolitikai kérdés, hanem a munkás-paraszt szövetség fejlesztésének igen fontos politikai kérdése is. A párt szükségesnek tartja a földművesszövetkezetek támogatását és megerősítését, hogy ezek mindinkább mint a dolgozó parasztság tömegszervezetei működjenek, amelyek a parasztságot az összefogás előnyeivel megismertetik, kollektív szellemben nevelik és így segítik a közös termelés felé vivő úton.

3. Népgazdaságunk másik — nem szocialista — része az a kisiparban és a kiskereskedelemben tevékenykedő magántőke, amelynek működési körét az utóbbi időszakban a kormányszervek némiképpen bővítették. Ez a magántőke is hasznosan szolgálhatja a közérdeket, különösen a kisiparban, kisebb részben a kiskereskedelemben is, ha olyan területen elégít ki igényeket, ahol az egészségesen kiegészíti a szocialista ipar és kereskedelem tevékenységét. A párt ebben az értelemben és ebben a keretben támogatja is azokat a kisiparosokat és kiskereskedőket, akik a törvényes rendelkezéseket betartják, adófizetési kötelezettségeiknek pontosan eleget tesznek. Ugyanakkor szigorúan fellépünk a spekuláció ellen.

4. Az ország népgazdaságában a szocialista elem az uralkodó és megvan minden feltétel ahhoz, hogy helyes gazdaságpolitikával a szocialista erőket továbbfejlesszük.

Népgazdaságunkban: a termelésben, a közlekedésben, a bel- és külkereskedelemben a helyzet normalizálódott, de a fejlődést illetően jelenleg még komoly nehézségeink vannak. Ezek a nehézségek részben a népgazdaság szerkezetében korábban bekövetkezett aránytalanságokból, nagyobbrészt pedig az ellenforradalom által közvetlenül és közvetve okozott gazdasági károkból, továbbá az életszínvonalnak a termeléssel még nem teljesen fedezett jelentős emelkedéséből adódtak. A feszültségek a múlt év végén

és ez év elején olyan nagyok voltak, hogy a pénzromlás veszélyét csak a testvéri országok, elsősorban a Szovjetunió és Kína gazdasági segítségével lehetett áthidalni. Gazdasági nehézségeink leküzdésének egyik feltétele, hogy ez évi népgazdasági tervünket teljesítsük. Különös figyelmet kell fordítani a termelékenység növelésére, az önköltség csökkentésére, a fokozott takarékosságra, különösen az energiával és importanyaggal, a termelés tervszerűségének biztosítására, az exporttervek teljesítésére, az állami felvásárlási tervnek az előirányzott árakon való teljesítésére. Az éves népgazdasági terv teljesítésének jelentőségét aláhúzza az, hogy előkészíti a hároméves terv megkezdését. E három év alatt el kell érnünk, hogy saját erőnkből biztosítsuk népgazdaságunk egyensúlyát és egészséges továbbfejlődését.

5. A gazdasági vezetés rendszerével kapcsolatban a Pártértekezlet leszögezi, hogy az állam központi irányító szerepének döntő jelentőséget tulajdonít. A gazdasági irányításnak is a demokratikus centralizmus a leghelyesebb elve. Ezért a Pártértekezlet visszautasítja azokat a helytelen nézeteket, amelyek tagadják az állami központi irányítás és ellenőrzés szükségességét. Ha ezek a nézetek érvényesülnének a gazdasági életben, az anarchiához, a kapitalista elemek erősödéséhez, a szocialista gazdaság és a nép súlyos megkárosításához vezetne.

A párt figyelembe veszi azt is, hogy a gazdasági irányításban a központosítás az elmúlt években a szükségesnél nagyobb mértékű volt, bürokratikus gátak képződtek, amelyek akadályozták a fejlődést. A túlzott központosításhoz vezető intézkedések egy részét már megszüntették, és dolgoznak a legjobban megfelelő gazdasági vezetés kialakításán. A Pártértekezlet szükségesnek tartja, hogy a felsőbb gazdasági és állami irányító szervek még több hatáskört adjanak át az alsóbb szerveknek. Meg kell teremteni a központi irányításnak és a helyi szervek önállóságának azt az egészséges összhangját, amely a tervszerű irányítás és a helyi kezdeményezés legmagasabb fokát biztosítja.

6. A gazdasági kérdések jó megoldása a politikai hatalom további erősítésének és az életszínvonal emelésének alapvető feltétele. A pártnak tehát e feladatok megoldására igen nagy figyelmet kell fordítania. Egyben világosan látni kell, hogy a feladat megvalósítása megköveteli a dolgozók társadalmi mozgósítását, a termelés helyén működő társadalmi szervek aktív közreműködését is. A párt szükségesnek tartja, hogy ezek a társadalmi szervek részt vállaljanak a felelősségből a gazdasági, különösen a termelési tervek végrehajtásában. Százezrek akarata, leleményessége, a dolgozó nép társadalmi ereje nagy emelője az olyan rendkívül fontos és állandó feladatok megoldásának, amilyenek pl. a takarékosság, a termelékenység emelése, az önköltség csökkentése. Fel kell karolni a munkaversenyt, mint a dolgozók sok üzemben megnyilvánult értékes kezdeményezését, alkotó erejük igen fontos megnyilvánulását.

Az üzemi pártbizottságoknak és pártszervezeteknek nemcsak joga, hanem kötelessége is, hogy a termelés kérdéseivel, a termelés ellenőrzésével foglalkozzanak. Nem helyes azonban, ha a pártszervezet beleavatkozik

a gazdasági szervek és vezetők mindennapi munkájának részleteibe. Az a helyes módszer, ha a párt gazdaságpolitikájának helyileg legfontosabb kérdéseivel, a tervek minél jobb teljesítésével foglalkozik, azokra összpontosítja figyelmét, és politikai felvilágosító-szervező munkával az üzemek legégetőbb problémáinak, a fejlődést akadályozó nehézségeknek megoldását segíti elő.

A szakszervezeteknek igen fontos szerepük van a párt által kitűzött gazdaságpolitikai célkitűzések megvalósításában. A szakszervezetekben dolgozó kommunistáknak oda kell hatniuk, hogy a szakszervezet ezt a feladatát minél eredményesebben teljesítse. A szakszervezet ilyen módon is foglalkozzék a dolgozók érdekvédelmével, hogy az életszínvonal-emelés lehetőségének eme döntő feltételét biztosítsa. A pártértekezlet javasolja a Szaktanácsnak és az illetékes állami szerveknek is, hogy a dolgozók versenykezdeményezéseit, a munkaversenyt előrelendítő helyes formákat messzemenően támogassák.

7. A Pártértekezletnek az a véleménye, hogy a munkástanácsok hazánkban ma tevékenységük kísérleti szakaszában vannak. Működésük kezdeti negatív vonásai abban a mértékben szűntek meg, amilyen mértékben és amilyen gyorsan sikerült megszabadulniuk a kezdetben vezető szerephez jutott osztályidegen és ellenforradalmi elemektől. A munkástanácsok működésének kérdéseit a későbbiek során a tapasztalatok gondos tanulmányozása és a dolgozókkal folytatandó tárgyalás, beható vita alapján kell rendezni. A Pártértekezlet megítélése szerint ebben a kérdésben sem a forma a fontos, hanem a lényeg: a korábbi helyzethez képest a dolgozóknak több lehetőséget kell biztosítani a termelés ügyeinek intézésében. Az üzemi demokrácia további szélesítését, ezen belül a munkástanácsok jövőjét annak figyelembevételével kell majd eldönteni, hogy az üzemek életében tovább erősödjék a szakszervezetek szerepe, amelyek nyolc évtizedes jó hagyományokkal rendelkeznek és amelyeket megfelelő — a jelenleginél nagyobb — hatáskörrel kell felruházni. Mindenesetre nagyon fontos, hogy a helyi szakszervezeti bizottságok és a munkástanácsok összefogjanak az üzemi feladatok megoldásának elősegítésére.

VI. FELADATOK A KULTURÁLIS MUNKA TERÜLETÉN

A pártkonferencia megállapítja, hogy az ellenforradalom, kihasználva az elméleti és gyakorlati munkában fellelhető mulasztásokat és fogyatékosságokat, átfogó támadást indított proletárdiktatúránk és annak motorja, a párt ellen a kultúra területén is. A „tiszta demokrácia", a „teljes szabadság" hazug jelszavainak leple mögül a kulturális élet párt- és állami irányításának elvét és gyakorlatát, a születő új kultúránk szocialista tartalmát támadta. Soviniszta, nacionalista demagógiával zűrzavart teremtett, és nagyfokú színvonalsüllyedést okozott az oktatás, valamint a tudományos és művészeti élet csaknem valamennyi területén. A burzsoázia itt is a kapitalista restaurációra tört, kíméletlenül üldözve mindazt, ami kultúránk-

ban a haladást képviselte, igyekezett megsemmisíteni proletárdiktatúránk hatalmas kulturális eredményeit.

Ezért a Pártértekezlet úgy határoz, hogy az adott területeken dolgozó kommunisták vezetésével, szilárdan támaszkodva a rendszerünkhöz hű értelmiségiekre, határozott ellentámadást kell indítanunk az ellenforradalom kulturális életünkben jelentkező térhódítása ellen. Politikailag és szakmailag meg kell erősíteni a párt- és államvezetés hadállásait, eltávolítva a kulturális élet kulcspozícióiból az ellenforradalmi elemeket.

A tudományos kutatások terén elért eredményeink megvédése és továbbfejlesztése érdekében elő kell segítenünk, hogy a személyi kultusz és a dogmatizmus káros jelenségeitől megszabadult marxista társadalomtudomány tárja fel gazdasági, politikai életünk alapvető kérdéseit, tegye széles körben általánossá a marxizmus—leninizmus tanításait, biztosítva ily módon a dialektikus és történelmi materializmus fokozott behatolását az egyes szaktudományokba is.

Oktatási munkánkban a tanulmányi fegyelemért, az ifjúság körében tapasztalható klerikalizmus, nacionalizmus kiküszöböléséért folytatott harc mellett az eddigieknél nagyobb figyelmet kell fordítanunk a pedagógusok politikai nevelésére, társadalmi szerepük növelésére.

A felsőfokú oktatásban nagy gondot kell fordítanunk a hallgatók felvételének politikai szempontjaira, a felvett hallgatók szakmai és világnézeti nevelésére, messzemenően támogatva a főiskolai KISZ-szervezetek munkáját.

Alaposan átgondolt, sokoldalú és magas színvonalú eszmei harcot kell folytatnunk az ideológiai területen még mindig rendkívül erős kispolgári, ellenforradalmi áramlatok és eszmei zűrzavar ellen. A művészeti élet területén elsősorban a pártos, szocialista realista művészeti alkotásokat kell támogatnunk. Elő kell mozdítanunk művészetünk, irodalmunk fejlődését a szocialista realizmus irányában. Helyet kell biztosítanunk más haladó törekvések érvényesülésének is, természetesen mindenkor fenntartva a bírálat jogát is.

A közelmúlt ellenforradalmi eseményei a kultúra területein is bebizonyították, hogy a párt irányító, ellenőrző tevékenysége nélkül lehetetlen a proletárdiktatura következetes osztályharcos politikájának biztosítása. A feladat tehát: erősíteni a párt hadállásait tudományos és kulturális életünkben is, fokozni a marxista—leninista tanítások tisztaságáért folytatott harcot, amely a párt minden tagjának kötelessége.

VII. A PÁRT NEMZETKÖZI KAPCSOLATAI

A párt nemzetközi kapcsolatai a proletár internacionalizmus alapjain nyugszanak. Október óta a testvéri kommunista és munkáspártokkal az egyenjogúság elvének tiszteletbentartása alapján szélesedtek és erősödtek nemzetközi kapcsolataink.

A Pártértekezlet örömmel veszi tudomásul, hogy az elmúlt hónapokban a párt vezetői találkoztak, tárgyalásokat folytattak, és teljes egyetértésben megállapodást kötöttek a Szovjetunió Kommunista Pártjával, a Kínai

Kommunista Párttal, a Csehszlovák Kommunista Párttal, a Német Szocialista Egységpárttal, a Román Munkáspárttal, a Francia Kommunista Párttal, a Bolgár Kommunista Párttal s az Olasz Kommunista Párttal.

Ellenségeinknek, a Nagy Imre-féle áruló csoportnak, s magának az ellenforradalmi fegyveres felkelésnek az volt a célja, hogy pártunkat letérítsék a proletár internacionalizmus útjáról, elszakítsák és szembeállítsák a Szovjetunió Kommunista Pártjával és a többi testvéri kommunista párttal. Az októberi ellenforradalmi és imperialista támadás időszakában azonban kitűnt, hogy a proletár internacionalizmus eszméihez és a szocialista tábor egységéhez való hűség és ragaszkodás nálunk nem szűk pártérdek, nem elvont elvi kérdés, hanem a magyar nép és a Magyar Népköztársaság létérdeke is.

Pártunk ellenségeinek tervei meghiúsultak. Viszonyunk ma a testvérpártokhoz erősebb, mint valaha, még jobban összeforraszt velük az imperialista reakcióval szemben közösen vívott nehéz harc. Ezek a testvérpártok októberben és novemberben nemcsak szavakban fejezték ki szolidaritásukat, hanem maguk is komoly harcot vívtak a magyar proletárdiktatúráért. Nyugati testvérpártjaink szembeszálltak az imperialista provokációkkal, nehéz helyzetben kiálltak pártunk politikája mellett, támogatták intézkedéseinket, megállapították ország-világ előtt, hogy pártunk marxista—leninista párt, az ország vezető ereje és helyesen védelmezi a dolgozó magyar nép érdekeit. A párt és politikája mellett való kiállás állásfoglalás volt a dolgozó magyar nép igaz ügye mellett.

Különösen nagyra becsüljük a Szovjetunió Kommunista Pártjának pártunk iránt tanúsított igaz, odaadó és áldozatkész barátságát.

A kommunista és munkáspártok proletár internacionalizmustól átfűtött harcos szolidaritása arra kötelezi pártunkat, hogy a magyar munkásosztályban és a magyar népben még tovább mélyítsük és erősítsük a proletár internacionalizmus szellemét.

Megjelent: Az MSZMP Országos Értekezletének jegyzőkönyve. Kossuth Könyvkiadó 1957. 244—276. old.

10

AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA A TAGJELÖLTFELVÉTELRŐL

(1957. JÚNIUS 27—29.)

Az Országos Pártértekezlet határozata alapján a párttagság sorait elsősorban a termelésben közvetlenül résztvevő munkások, dolgozó parasztok és az értelmiség legjobbjaival, új tagok és tagjelöltek felvételével kell erősíteni.

A pártba való felvételnél tagjelöltségi időt vezettünk be. A párt szociális összetételének javítása érdekében a tagjelöltség ideje:

a) a termelésben közvetlenül résztvevő munkásoknál, tsz-parasztoknál, állami gazdaságokban, gépállomásokon dolgozó munkásoknál és egyénileg gazdálkodó parasztoknál 6 hónap;

b) a többi kategóriákba tartozóknál 1 év.

A volt MDP-tagoknak régi tagsági idejük munkásmozgalmi múltnak számít.[1]

Megjelent: Pártélet, 1957. 2. sz. 26. old.

[1] A szervezeti szabályzat, és benne a tagjelöltség kérdése a történelmi fejlődés során az új követelményeknek megfelelően változott. Így pl. az MDP III. kongresszusán (1954. május 24—30.) elfogadott szervezeti szabályzat 8. pontja a tagjelöltség idejét egységesen 6 hónapban jelölte meg.

Az 1957. június 27—29-én tartott Országos Pártértekezlet az új körülményeknek megfelelően a tagjelöltség feltételeit a fentieknek megfelelően módosította. Ezeket az alapelveket az MSZMP VII. kongresszusa megerősítette, a párt VIII. kongresszusa pedig az új helyzetnek megfelelően állapította meg a tagjelölt-felvétel új feltételeit. *(Lásd a kötet 563. oldalán.)*

11

AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK ÁLLÁSFOGLALÁSA A MALENKOV—KAGANOVICS—MOLOTOV PÁRTELLENES CSOPORT ÜGYÉBEN

(1957. JÚLIUS 3.)

Az MSZMP Központi Bizottsága folyó hó 3-án ülést tartott, amelyen meghallgatta az SZKP Központi Bizottsága elnökségétől kapott tájékoztatót Malenkov—Kaganovics—Molotov pártellenes csoportjának tevékenységéről, és az SZKP Központi Bizottságának döntésével kapcsolatban a következő határozatot hozta:

A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága helyesli a Szovjetunió Kommunista Pártja Központi Bizottságának azt a határozatát, amellyel feltárta és felszámolta a Malenkov—Kaganovics—Molotov pártellenes csoport tevékenységét.

Üdvözli azt a határozottságot, amellyel megvédelmezte a párt egységét és az SZKP XX. kongresszusának határozatain alapuló politikai irányvonalat — személyekre való tekintet nélkül. A Magyar Szocialista Munkáspárt számára is hathatós segítséget jelent a párt egységének további szilárdításához és megvédéséhez bármely oldalról jövő támadással szemben.

Megjelent: Népszabadság, 1957. július 5.

12

AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGA POLITIKAI BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA A TANÁCSOK PÁRTIRÁNYÍTÁSÁRÓL

(1957. JÚLIUS 9.)

A tanácsok eddigi működésük során alapjában véve megállták helyüket, a hibáik ellenére is pozitív szerepet töltöttek be államunk fejlődésében. Az ellenforradalom leverését követően nyomban elkezdtek dolgozni. Lényegében helyesen hajtották végre a forradalmi munkás-paraszt kormány határozatait és oldották meg a tanácsok előtt álló feladatokat. A pártszervek politikailag helyesen irányították, segítették a tanácsokat az elmúlt hónapokban. A pártszervek jól felkészült, vezetőképes pártmunkásokkal megerősítették a tanácsokat, és segítették azokból eltávolítani az ellenforradalmi elemeket. Amellett, hogy a párt- és a tanácsszervek között általában megfelelő, pártszerű viszony alakult ki, a Központi Bizottság megállapítja, hogy a tanácsok pártirányításában az MDP vezetésében kialakult helytelen és bürokratikus módszereket még nem sikerült teljesen felszámolni.

Egyes pártszervek és pártfunkcionáriusok most is gyakran átveszik a tanácsok feladatait, utasítgatják azokat. Az ilyen gyakorlat sérti a tanácsok önállóságát, csökkenti felelősségét, ellentéteket szül a párt és a tanács vezetői között, és gyengíti a tanács és a tömegek közötti, helyenként még nem kielégítő kapcsolatot.

A tanácsok tevékenysége, közéleti szerepe egyes pártszerveknél, egyes pártfunkcionáriusoknál, nem kapta meg a szükséges megbecsülést és elismerést. Egyes pártszerveknél ma sincs megfelelően elismerve a tanácsi területen dolgozó kommunisták felelősségteljes munkája.

Egyes megyékben és budapesti kerületekben kölcsönös bizalmatlanság nyilvánul meg a tanács és a párt-végrehajtóbizottságok tagjai részéről. Ez elsősorban ott tapasztalható, ahol sem a párt, sem a tanácsi vezetés még nem szilárdult meg kielégítően. Különösen azokban a megyékben, járásokban, városokban, községekben, ahol átmenetileg erősebb a tanácsi vezetés, mint a pártvezetés, a pártvezetés lebecsülése jelentkezik a tanácsi vezetők részéről.

A tanácsok kommunista csoportjainak létrehozása, különösen a községi tanácsoknál igen vontatottan történik. A kommunista csoportok szórványos működése nehezíti a kommunista tanácstagok munkáját és a lakosság bekapcsolását a tanácsok előtt álló feladatok végrehajtásába.

A politikai bizottság a tanácsok pártirányításának megjavítása érdekében az alábbi határozatot hozza:

1. A tanácsok a munkáshatalom igen fontos, a nép által választott helyi szervei. Ezért nagy jelentősége van a tanácsok pártirányításának. A tanácsokat minden szinten a párt megfelelő szervei irányítják.

a) A területi pártszervek törekedjenek a tanácsok pártirányításának és pártellenőrzésének megjavítására. A pártbizottságok, pártvégrehajtóbizottságok, pártvezetőségek a választott tanácsszervekre nem hozhatnak kötelező érvényű határozatokat. A pártszervek a pártpolitikai munka eszközeivel hassanak oda, hogy a tanácsokban érvényesüljön a párt politikája.

A pártbizottságok, párt-végrehajtóbizottságok, pártvezetőségek a tanácsok politikai irányítását elsősorban a tanácsokban dolgozó kommunistákon keresztül valósítsák meg. A pártszervek kötelező érvényű határozatokat a tanácsok választott szerveiben és azok apparátusában dolgozó párttagokra, a tanácsokban létrehozott kommunista csoportokra, a tanácsokban működő hivatali pártszervezetekre hozzanak. Kövessenek el mindent annak érdekében, hogy a tanácsokban dolgozó kommunisták helyes eszközökkel harcoljanak a párthatározatok végrehajtásáért, a tanácsok előtt álló feladatok megoldásáért. A választott tanácsi szervek pártonkívüli tagjait meggyőzéssel, politikai nevelőmunkával, példamutatással nyerjék meg a párt politikájának.

A tanácsokban dolgozó kommunisták rendszeresen tájékoztassák az illetékes területi pártszerveket a tanácsok választott szervei előtt álló legfontosabb feladatokról, intézkedésekről, és előzetesen vitassák meg azokat. Egyes fontos párt- és állami határozatok végrehajtásáról a pártbizottságok, párt-végrehajtóbizottságok, pártvezetőségek rendszeresen számoltassák be a tanácsok kommunista vezetőit. A pártszervek és a tanácsok vezetői kölcsönösen törekedjenek a jó kapcsolat kialakítására, az ezt gátló okok felszámolására.

b) A pártapparátus nem utasíthatja sem a tanácsapparátust, sem a tanács kommunista vezetőit. A pártapparátus a tanácsok munkájával, vezetésével kapcsolatos észrevételeiről tájékoztatja a megfelelő pártszerveket, és szükség szerint jelzi ezeket a tanácsok kommunista vezetőinek, és javaslatokat tesz az egyes fogyatékosságok megszüntetésére.

c) A pártbizottságok, párt-végrehajtóbizottságok és pártvezetőségek fokozottan segítsék elő a tanácsok munkájának társadalmi megbecsülését. A tanácsszervekben dolgozó kommunisták munkáját tekintsék fontos, felelős pártmunkának, az ott dolgozó pártonkívüli tanácsfunkcionáriusokkal is közvetlen elvtársi munkakapcsolatot építsenek ki.

A pártszervek minden szinten védjék meg a tanácsokat és azok vezetőit a jogtalan, ellenséges támadással, rágalmazással és intrikával szemben, vessenek véget a tanácsok lejáratására irányuló törekvéseknek.

d) A pártszervek gondoskodjanak arról, hogy a tanácsok vezetői rendszeresen megfelelő tájékoztatást kapjanak az időszerű politikai és gazdasági kérdésekről, a párt legfontosabb határozatairól.

2. A budapesti, megyei, járási, városi, kerületi párt-végrehajtóbizottságok első titkárait, illetve titkárait, valamint a községi pártvezetőségek titkárait lehetőleg válasszák meg tanácstagnak és végrehajtóbizottsági tagnak. A tanácsok kommunista vezetői minden szinten legyenek tagjai az illetékes párt-végrehajtóbizottságnak, illetve pártszervezet vezetőségének. Egy-egy fontosabb kérdés megtárgyalásában a tanácsok pártonkívüli vezetőit is vonják be.

3. A Központi Bizottság februári határozatának megfelelően meg kell gyorsítani a tanácsokban a kommunista csoportok létrehozását. A területi pártbizottságok gondoskodjanak arról, hogy a kommunista csoportok megfelelő segítséget kapjanak hivatásuk betöltéséhez. A tanácsok pártirányítása érdekében erősítsék a tanácsokban működő kommunista csoportok tevékenységét. A tanácsokban működő kommunista csoportok munkájára, tevékenységére vonatkozó pártirányelveket az illetékes párt-végrehajtóbizottságok határozzák meg.

4. A pártbizottságok, párt-végrehajtóbizottságok, pártvezetőségek nyújtsanak fokozott segítséget ahhoz, hogy a tanácsok a tanácsi munka tényleges irányító szerveivé váljanak. Kísérjék figyelemmel és adják meg a szükséges támogatást a tanácsülések megtartásához, a tanácsok és a dolgozók kapcsolatának erősítéséhez. Biztosítsák, hogy a tanácsok választott szervei a párt és a felsőbb állami szervek határozatait a helyi viszonyokra alkalmazva maradéktalanul hajtsák végre; hogy a kollektív vezetés messzemenően érvényesüljön.

Ismerjék meg a pártszervek az állami munka elvi és gyakorlati kérdéseit.

5. A pártszervek, a kommunisták fokozottabban legyenek kezdeményezői és megvalósítói a város- és községfejlesztési terveknek, programoknak. Mozgósítsák a tanácsokat és kommunistákat a lakosság jogos igényeinek kielégítésére. Használják fel a községpolitikai munkát a dolgozók mozgósítására, a konkrét helyi adottságok, erőforrások és tartalékok feltárására. Ezáltal is erősítsék a tanácsok és a párt kapcsolatát a dolgozó tömegekhez.

6. A tanácsokat tovább kell erősíteni vezetőképes, politikailag szilárd, szakmailag hozzáértő káderekkel. Mindenekelőtt arra kell gondot fordítani, hogy a jelenlegi üres tanács vb elnöki, elnökhelyettesi és titkári funkciók megfelelő személyekkel legyenek betöltve.

Az MSZMP Országos Pártértekezletének határozata értelmében bármely tisztséget pártonkívüli is betölthet. Ezt az elvet a tanácsoknál is érvényesíteni kell. Bátrabban kell bevonni minden szinten tanácsi vezetőnek becsületes, a szocializmushoz hű, tekintélyes, vezetésre alkalmas pártonkívüli dolgozókat. Azokat a meglevő pártonkívüli tanácsi vezetőket, akik egyébként alkalmasak a feladatok ellátására, nem szabad leváltani. Fokozott türelmes politikai és szakmai támogatással, gyakorlati útmutatással segítsék őket a mindennapi munkájukban. Azokat az elvtársakat, akiket a párt a közelmúltban a tanácsok megerősítésére küldött, jelenlegi funkciójukban kell hagyni, más területre nem szabad őket átirányítani.

A pártszervek fordítsanak továbbra is nagy figyelmet a tanácsok megtisztítására az ellenforradalmi elemektől.

7. A budapesti, megyei, járási, városi és kerületi párt-végrehajtóbizottságok fordítsanak nagyobb figyelmet a tanácsok apparátusában működő hivatali pártszervek munkájára. Gondoskodjanak arról, hogy ezek élén megfelelő vezetők álljanak, és biztosítsák, hogy a hivatali pártszervek megfelelő politikai felvilágosító munkát végezzenek a tanácsok dolgozói körében, és a pártpolitikai munka eszközeivel mozgósítsák őket a tanácsok előtt álló feladatok megoldására. A hivatali pártszervek segítsék elő, hogy a tanácsapparátus megfelelően hajtsa végre a tanácsok területén a párt politikáját.

8. Az illetékes pártszervek biztosítsák, hogy a helyi és a központi sajtóban, rádióban gyakrabban jelenjenek meg cikkek, riportok a tanácsok munkájáról, feladatairól, a lakossághoz való viszonyukról. stb.

Megjelent: Pártélet, 1957. 3. sz. 13—16. old.

13

AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGA POLITIKAI BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA A NÉPI ELLENŐRZÉSI SZERV LÉTREHOZÁSÁRÓL[1]

(1957. JÚLIUS 16.)

Az Állami Ellenőrzés Minisztériumának múlt év végén történt megszüntetése óta az ellenőrzésre specializált önálló szervezet Magyarországon nem működik. Az ellenőrzéssel különböző állami és társadalmi szervek, mint működésük, többé-kevésbé fontos részfeladatával foglalkoznak. Egyes állami, párt- és szakszervezeti szervekben az ellenőrzés a munka igen fontos része, ennek ellenére a helyzet az ellenőrzés területén nem kielégítő. Az ellenforradalom mindenfajta fegyelem fellazulására vezetett, és különösen gazdasági téren még ma is rengeteg a lazaság, a lopás, a sikkasztás, a korrupció. Ezeknek a visszaéléseknek nagy részét nem tárják fel és nem torolják meg.

E visszásságok legalább egy részének kiküszöböléséért célszerű önálló ellenőrzési szervezetet létrehozni. Az új ellenőrzési szervezetnek mennél nagyobb mértékben a tömegek aktív részvételére kell építenie, messzemenően fel kell elevenítenie a még Lenin életében létesült munkás-paraszt felügyelet hagyományait. Kívánatos, hogy az alapelvek rögzítése után meginduljon a szervezési munka egy új jellegű népi ellenőrzési szervezet létrehozására.

A Politikai Bizottság a népi ellenőrzés megszervezésének alapelveit a következőkben határozza meg:

1. A létrehozandó ellenőrzési szervezet állami szerv legyen, de munkáját nagyrészt a szervezeten kívül foglalkoztatott dolgozók mennél szélesebb köre végezze, döntően társadalmi munkában. Elnevezése *népi ellenőrzés* legyen, hogy ezzel is utaljon jellegére.

2. A népi ellenőrzésnek legyen egy, az országra kiterjedő aktivista hálózata és kis központi apparátusa.

3. A népi ellenőrzésnek minden megyei és járási székhelyen, Budapesten a kerületekben, továbbá az egyéb jelentékeny városokban (községekben) legyenek megbízottai. Ezeket az aktivistákat tanácstagokból, szakszervezeti és pártaktivistákból az illető helységek vezető pártszerveinek javaslatai alapján kell kiválogatni. A kisebb helységekben egy, a kerületekben és nagyobb helységekben 3—10 aktivistát kell kijelölni. Egy-egy hely aktivistái népi ellenőrző bizottságot alkotnak, vezetőt választanak és együtt megbeszélik munkájuk tapasztalatait és feladataikat. Nem kell őket —

[1] A Politikai Bizottság elvi útmutatása nyomán az 1957. évi VII. törvény rendelkezett a népi ellenőrzés szervezetének létrehozásáról. *(Lásd Magyar Közlöny, 1957. december 30.)*

illetve közülük legfeljebb egyet lehet — függetleníteni, de biztosítani kell számukra helyiséget, ahol dolgozhatnak és egy függetlenített (esetleg nem teljes elfoglaltságú) adminisztratív munkaerőt a levelezés és nyilvántartás ellátására. Célszerűnek látszik, hogy a helyiséget és az adminisztratív munkaerőt a tanács biztosítsa.

4. Az aktivisták működésének megkezdését a nyilvánosság tudomására kell hozni, hogy fokozatosan mennél többen keressék fel őket bejelentéseikkel. Az aktivisták feladata, hogy ezeknek a bejelentéseknek a megvizsgálását más dolgozók bevonásával megszervezzék. Ahol népi ellenőrző bizottság létesült, ott ez — a bejelentések megvizsgálásán kívül — a munkatervébe felvett ellenőrzési feladatokat is elvégzi. Vizsgálatra felkérheti az aktivistákat, illetve a bizottságokat a népi ellenőrzés központi szerve is.

5. Az aktivistáknak is, az általuk bevont dolgozóknak is igyekezniük kell feladatukat munkaidőn kívül ellátni, kivételes esetekben a munka alól mentesíthetők. Ebben az esetben munkahelyükről meg kell kapniuk az erre az időre járó fizetést. (Ki kell dolgozni, hogy ezt a munkaidő-igénybevételt milyen határok közé kell szorítani.)

6. Az aktivistáknak és munkatársaiknak a bejelentések kivizsgálásán kívül feladatuk javaslatot tenni a tapasztalt hibák orvoslására. Kapcsolatot kell tartaniuk a járási és megyei tanácsokkal és ügyészségekkel, hogy a hibákat lehetőleg gyorsan orvosoltathassák. Amennyiben felső szerv beavatkozása látszik szükségesnek, erre vonatkozólag a megyei tanácsi vagy ügyészi szervvel együtt tegyenek javaslatot. Tapasztalataikról rendes időközökben küldjenek összefoglaló tájékoztatót a népi ellenőrzés központi szervének.

7. A népi ellenőrzés aktíváit, illetve a bejelentést tevő dolgozókat határozottan meg kell védeni a hibák felfedése miatti esetleges üldöztetéssel szemben.

8. A népi ellenőrzés felső szerve a kormány felügyelete alá rendelt, a Népköztársaság Elnöki Tanácsa által kinevezett mintegy 15 tagú Központi Népi Ellenőrző Bizottság legyen. A kinevezett népi ellenőrzési bizottság tagjai között lehetőleg többen országgyűlési képviselők, vezető megyei és fővárosi tanácsi funkcionáriusok, központi bizottsági tagok legyenek. A bizottság elnöke a párt- és az állami munka területén nagy gyakorlattal, tapasztalatokkal, szakmai ismeretekkel és tekintéllyel rendelkező vezető beosztású elvtárs legyen. A Központi Népi Ellenőrző Bizottság egy tagja rendszeresen vegyen részt a Központi Ellenőrző Bizottság munkájában.

9. A központi apparátus létszámát célszerűnek látszik 100 főben maximálni azzal, hogy ennél sokkal kisebb — lehetőleg 25—30 főnél ne nagyobb— létszámmal induljon, s a felmerülő szükségleteknek megfelelően egészüljön ki új munkatársakkal.

10. A népi ellenőrzés központi szerve a kormány által jóváhagyott munkaterv és a kormány külön megbízásai alapján végez vizsgálatokat. Ezekbe saját szakértőin kívül, minél nagyobb mértékben vonja be a dolgozókat, különösen a szakembereket, és támaszkodjék a helybeli aktivistákra is.

11. A népi ellenőrzés központi szervének legyen egy tanácsadó szerve (tanácsa). Ebben legyenek képviselve az ellenőrzéssel foglalkozó legfonto-

sabb központi szervek — Pénzügyminisztérium, Nemzeti Bank, szakszervezetek, tanácsok stb. — megbízottai, hogy a különböző szervek tapasztalatainak egybevetése alapján a népi ellenőrzés megbízhatóan tájékoztathassa a párt Központi Bizottságát, továbbá, hogy a tanácson keresztül bizonyos fokig össze lehessen hangolni a különböző szervek által folytatott ellenőrzési munkát.

12. A megszervezendő népi ellenőrzési szerv léte nem csökkenti az állami szervek felelősségét a saját területükön elkövetett hibákért, a hiányosságok felfedéséért és kijavításáért.

13. A Központi Bizottság Káderosztálya két héten belül tegyen javaslatot a Politikai Bizottságnak a népi ellenőrzés központi apparátusa vezetőjének személyére. Ez a vezető politikailag feltétlenül megbízható legyen, erkölcsileg feddhetetlen és lehetőleg rendelkezzék széles körű gazdasági és kulturális tájékozottsággal.

14. A Politikai Bizottság határozata alapján az Államgazdasági Osztály igyekezzék a népi ellenőrzés létrehozásáig a még vitatott és bizonytalan részleteket minél nagyobb mértékben tisztázni és készíttessen a Minisztertanács Titkárságával megfelelő előterjesztést a kormány számára. A népi ellenőrzés kijelölt vezetője a határozatnak megfelelően kezdje meg a munka megszervezését, és 3 hónap múlva tegyen jelentést a Politikai Bizottságnak.[2]

[2] Az MSZMP vezető szervei több ízben foglalkoztak a népi ellenőrzés tapasztalataival. A Központi Bizottság Titkárságának 1959. május 19-i határozata megállapította, hogy „a népi ellenőrzés szervezete, működése a gyakorlatban bevált, alapjában megfelel a dolgozók várakozásának. Munkája hatékonyabb, sokoldalúbb, mint a korábbi állami ellenőrzési szervezeté volt, kevésbé tapasztalhatók a régebbi szervezet bürokratikus hibái. Az eredmények mindenekelőtt annak köszönhetők, hogy széles népi hálózatra támaszkodik, az egyes vizsgálatokban részt vesznek az illető területek legjobb műszaki és gazdasági szakemberei, a területen dolgozó munkások, parasztok és más dolgozók."

A továbbiakban a határozat részletesen foglalkozik a hiányosságokkal (párhuzamos vizsgálatok, a tényfeltáró megállapításokat nem követi megfelelő felelősségrevonás, helyenként nem kielégítő a kapcsolat a népi ellenőrzési bizottságok és a tanácsok között, lazaságok mutatkoznak a társadalmi tulajdon védelmében, a Központi Népi Ellenőrző Bizottság — KNEB — irányító munkájában fogyatékosságok tapasztalhatók). Mindezek kiküszöbölésére a Titkárság határozatot hozott, amelyben leszögezte:

„Tovább kell erősíteni a népi ellenőrzés kapcsolatát a dolgozókkal, fokozottabban kell bevonni fizikai dolgozókat az ellenőrzésbe. Javítani kell a KNEB irányító tevékenységét, az ellenőrzéseket továbbra is a társadalmi tulajdon fokozottabb védelmére, a lazaságok kiküszöbölésére kell összpontosítani. Jogszabály kidolgozása szükséges a bejelentő fokozottabb védelmére és a rágalmazók megbüntetésére." A határozat rendelkező része a népi ellenőrzésnek más szervekhez fűződő kapcsolataival és szervezeti kérdésekkel foglalkozik.

14

AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGA POLITIKAI BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA A PÁRTSZERVEZETEK FELADATAIRÓL A GAZDASÁGI SZERVEZŐ MUNKÁBAN

(1957. JÚLIUS 30.)

I

A felszabadulásunkat követő 12 év alatt az ipari termelésben is számottevő a fejlődés. Az eredmények elérésében a területi és üzemi pártszervezetekben dolgozó kommunistáknak jelentős a szerepük. A párt gazdaságpolitikájában és vezetési módszereiben elkövetett hibák azonban sokszor csökkentették, meddővé tették az alsóbb pártszervezetek erőfeszítéseit, a gazdasági szervező munkában eltorzulásokat okoztak. A pártszervezetek gyakran közvetlenül utasításokkal beleavatkoztak a gazdasági vezetők munkájába. Ezek az utasítások, amelyek nemcsak a kommunistákra, hanem az üzem egészére, valamennyi dolgozójára vonatkoztak, sok esetben nélkülözték a szükséges szakszerűséget, és ez azzal járt, hogy a gazdasági, műszaki vezetők előtt csökkent a helyi pártszervezetek tekintélye, a párt ellenőrzését elkerülhetetlen rossznak tekintették, nem sokra becsülték. Ugyanakkor a közvetlen beavatkozás csökkentette az állami és üzemi vezetők felelősségét, önállóságát is.

A tömegszervezetek szerepe a termelés szervezésében elhomályosult, formálissá vált, gyakorlatilag alacsony szintű szervező jellegű feladatokkal foglalkozik.

A pártélet legsúlyosabb hibái közé tartozott, hogy elválasztották a párt szervezeti erősítését a pártépítést, a gazdasági szervező munkától.

A gazdasági életünkben (de más területeken is) olyan helytelen szemlélet és gyakorlat vált uralkodóvá, hogy vezető beosztásba csak párttagok kerülhetnek, és ez magával hozta, hogy karrierista, ingadozó elemek pozíciójuk érdekében beléptek a pártba.

II

Az ellenforradalmi ideológia kétségbe vonta a párt gazdasági szervező munkájának szükségességét. Ezek a nézetek — a múltban helytelenül alkalmazott módszereink miatt is — visszhangra találtak az államapparátusban, értelmiségi körökben, bizonytalanságot idéztek elő egyes pártszervezetekben is. A párt az ellenforradalom erőinek katonai és politikai megsemmisítésével egy időben fellépett a téves nézetek ellen, és a termelés megindításá-

ban pártszervezeteink már kivették részüket, nagy érdemeket szereztek ennek során. A párt szervező munkája a termelés, az élet megindításában hozzájárult a párt tekintélyének helyreállításához a dolgozó tömegek előtt.

Az ellenség katonai, politikai veresége után a gazdasági kártevés különböző eszközeivel támadja népgazdaságunkat, igyekszik ártani. Egyes esetekben tapasztalható, hogy a kommunisták nem ismerik fel, lebecsülik az ellenséges kártevést, sőt a felfedett hibákkal szemben is közömbösséget tanúsítanak.

A termelés megindítása után a termelés, a gazdasági munka további szervezésében még a dolgok kezdetén állnak pártszervezeteink.

A gazdasági szervező munka komolyabb jelei inkább a megyei, kerületi pártbizottságok munkájában láthatók, az üzemi pártszervezeteknél ez még csak szórványosan tapasztalható.

A politikai és gazdasági sikerek nyomán azonban sok pártszervezetünk visszatér a helytelen módszerekhez. Például azzal az indokolással, hogy a párt szervező munkája leköti minden erejüket, a termelési kérdéseket elhanyagolják, tehát elválasztják a párt építését a gazdasági szervező munkától, a vezetők kiválasztásában szektás nézetek érvényesülnek, alig található vállalat, ahol az igazgató pártonkívüli, a politikai tömegmunka helyett utasításokkal dolgoznak stb.

Számos területen, üzemben a megtévedt munkásokkal, alacsonyabb beosztású műszaki vezetőkkel szemben, a párt politikájával ellentétesen olyan megtorlásokat alkalmaznak — sokszor személyes indoklásoktól, indulatoktól vezetve —, amelyek elkeseredettséget szülnek a kisebb hibákat elkövetett dolgozók körében, és az ellenség malmára hajtják a vizet.

Nyilvánvaló, hogy gazdasági életünk annyira szükséges további fellendülését csak akkor érhetjük el, ha a párt gazdasági szervező munkájának színvonalát növeljük, a múltbeli hibás módszereinken változtatunk, és a gazdasági területen, az üzemekben dolgozó kommunisták előtt tisztázzuk e kérdések politikai, társadalmi jelentőségét.

III

A pártnak a gazdasági életet illetően az a fő feladata, hogy a szocializmus építésének megfelelően meghatározza a gazdaságpolitika fő irányvonalát, pártszerű módszerekkel ellenőrizze ennek végrehajtását, feltárja az állami, gazdasági szervek munkájában mutatkozó hibákat, és intézkedéseket tegyen, elsősorban az ott dolgozó kommunistákon keresztül azok kijavítására. Az egyszerűbb dolgozók a párt politikájának helyességét a számukra kézzelfoghatóan is mutatkozó gazdasági eredményeken mérik le elsősorban. Úgy kell tehát a gazdasági élet irányításával, ellenőrzésével foglalkoznunk, hogy a gazdasági téren elért eredmények, helyes intézkedések erősítsék a párt tekintélyét.

A pártszervezetek gazdasági szervező munkáját gyakorlatban az alábbi legfontosabb tevékenységek jelentsék:

1. A pártszervezetek megteremtik, biztosítják a párt szervezeti erősítésének, a párt építésének és a gazdasági szervező munkának egységét.

A pártszervezetek biztosítják, hogy a gazdasági vezetők a párt gazdaságpolitikájának értelmében a maguk területén megfelelő gazdasági célkitűzéseket határozzanak meg. A pártszervezetek ezek megvalósítására mozgósítják a dolgozókat. A helyesen meghatározott általános és helyi jellegű célok lelkesítik a népüket és a szakmájukat szerető munkásokat és műszakiakat, akik harcolnak ezeknek valóra váltásáért. A pártszervezetek e munkában kitűnt legjobbakból rendszeresen erősítsék a párt sorait.

2. A területi és üzemi pártszervezetek lényeges kötelessége a vezetők kiválasztása, elosztása — a kádermunka.

Az állami területen a vezetőket az országos érdekek figyelembevételével az illetékes állami felsőbb szervek nevezik ki. A vezetők kinevezéséhez (beosztásuktól függően) a párt különböző szerveinek egyetértése szükséges. Ennek során a pártszervezetek érjék el, hogy a gazdasági, a termelőmunka vezetői szakmájukban kiemelkedő képességű szervező és valóban vezetőképes emberek legyenek, akik amennyiben pártonkívüliek, értsenek egyet a szocializmus építésével, pártunk legalapvetőbb célkitűzéseivel. Érvényesíteni kell az 1957. június 27-i Pártértekezlet azon határozatát, hogy országunkban párttisztségektől eltekintve, minden szintű vezetői beosztásban dolgozhatnak pártonkívüliek. A pártonkívüli állami vezetők nevelésére nagy gondot fordítsanak pártszervezeteink, ezek a vezetők is érezzék — ha arra érdemesek —, hogy a párt támogatja, megbecsüli munkájukat. Ha a párttagságot előfeltételként jelöljük meg bármilyen gazdasági beosztáshoz, egyrészt felidézzük annak veszélyét, hogy karrierista elemek igyekeznek befurakodni pártunkba, másrészt szakmájukban kiválóan képzett, becsületes, demokratikusan gondolkozó emberek méltánytalanul háttérbe szorulnak, és ez azzal is jár, hogy a párt tömegbefolyása nem erősödik, hanem gyengül.

3. Termelési feladataink sikeres megoldásában fontos szerepük van a műszaki értelmiségieknek. A pártszervezetek velük szemben meggondolt, szubjektivitásoktól mentes politikát folytassanak. Tartózkodjanak mindenféle általánosítástól. Ahol szükséges, változtassanak az értelmiségiekkel szemben tanúsított elutasító magatartásukon, és biztosítsák, hogy az üzemi dolgozók, vezetők szemlélete a műszakiakkal szemben megfeleljen a párt politikájának. A műszaki dolgozókat anyagi megbecsülésükön túl, igazi társadalmi megbecsülésben kell részesíteni, ami elsősorban azt jelenti, hogy részt vesznek a szakmai vezető testületek munkájában, a párt és a kormány igényli segítségüket, megvalósítja helyes javaslataikat. A pártszervezetek azonban lépjenek fel a szocializmus építésének ügyével szemben ellenséges műszaki dolgozókkal szemben.

A pártszervezetek a dolgozókat a nagyobb termelési eredmények érdekében, elsősorban a kommunisták példamutatásán keresztül mozgósíthatják. A kommunisták — legyenek vezetők, vagy a termelésben dolgozó egyszerű munkások — felelősek a pártnak gazdasági munkájukért is. A pártszervezetek a termelési eredményekért folytatott harc során lássák el párt-

megbízatással az egyes döntő feladatok megvalósításán dolgozó párttagokat. A kommunisták példamutatása nemcsak azt jelenti, hogy saját személyükben kimagasló termelési eredményeket érnek el, hanem azt is, hogy harcolnak a termelést gátló körülmények ellen, feltárják és leküzdik azokat annak érdekében, hogy a dolgozók széles rétegei is jobb eredményeket érhessenek el.

5. A pártszervezetek küzdjenek a gazdasági vezetésben mutatkozó bürokratikus és anarchisztikus törekvésekkel szemben. A bürokratikus vezetési módszerek gyakran a túlzott, felesleges centralizmusban nyilvánulnak meg. A pártszervezetek lépjenek fel ez ellen és kövessenek el mindent ennek során a helyi kezdeményezések kibontakoztatására, ösztönzésére, a legjobb termelési tapasztalatok elterjesztésére. Vonják be a dolgozókat széleskörűen a közügyek és saját üzemeik, vállalataik gazdasági ügyeinek közvetlenebb irányításába, intézésébe, és érjék el, hogy a dolgozók valóban az üzem gazdáinak érezzék magukat.

Az anarchisztikus törekvések jellemzője, hogy egyesek el akarják téríteni a pártot a lenini demokratikus centralizmus alkalmazásától, a nélkülözhetetlen centrális vezetés ellen lépnek fel (gazdasági vezetésben, tervezésben stb.). Ennek számos kísérő jelensége közül most a legveszélyesebb a munkafegyelem meglazulása, amelynek olyan következményeit tapasztalhatjuk, hogy az üzemek egész sorában — annak ellenére, hogy a bérek, a keresetek jelentősen meghaladják az előző évek szintjét — az egy munkásra jutó termelés erősen alatta marad az előző években már elért szinteknek. Az anarchisztikus jelenségek csoportjába tartozik az is, amikor az egyéni, vállalati érdekeket a népgazdasági érdekek fölé helyezik, nem veszik figyelembe, hogy ennek nyomán milyen károk érik az egész népgazdaságot, a munkásosztályt. A pártszervezetek őrködjenek azon, hogy az egyéni, vállalati érdekek ne sértsék a népgazdasági érdekeket, érjék el ezeknek összehangolását.

6. Társadalmi életünk minden területén az elmúlt évekhez képest fokozódott a társadalmi tulajdon megsértése, a kisebb lopásoktól kezdve a korrupcióig. Ennek oka az ellenforradalmi idők alatt meglazult közerkölcs, de gyengült az állami ellenőrzés is. A pártszervezetek a dolgozók segítségével leplezzék le ezeket az eseteket, mutassák meg káros hatásait és azt, hogy a kártevők dolgozótársaikat, a munkásokat károsítják meg. Lépjenek fel az e kérdésekben mutatkozó közömbösség, szájtátiság ellen, követeljék a hibák megelőzését és a visszaélések szigorú megtorlását. Ennek során pártszervezeteink használják fel a tömegekre támaszkodó állami ellenőrzés segítségét.

7. A termelés operatív irányítása a gazdasági, műszaki vezetők feladata. Ezt a pártszervezet nem veheti át tőlük. A pártszervezetek nem adhatnak közvetlen utasítást a gazdasági vezetőknek, de az üzemeik életét érintő alapvető kérdésekben alakítsák ki véleményüket, szabják meg állásfoglalásuk megvalósításának módját, és éljenek a beszámoltatás jogával.

Nyilvánvaló, hogy a jelentősebb, szélesebb dolgozó rétegeket érintő gazdasági intézkedések sikeres megvalósítása, az esetleges zavarok meg-

előzése megfelelő politikai felvilágosító munka nélkül elképzelhetetlen. Ebből következik, hogy pártszervezeteink egyik jelentős feladata a termelési agitáció módszereinek, eszközeinek fejlesztése és rendszeres, szervezett agitációs munka végzése. Az eredményes agitációnak előfeltétele a pártszervezetek megfelelő tájékozottsága a tervezett gazdasági intézkedésekről.

8. A párt a termeléssel kapcsolatos célkitűzéseit a tömegszervezetek, elsősorban a munkásosztály legnagyobb szervezete, a szakszervezetek útján valósítja meg.

Mostani körülményeink között különös jelentőséggel bír e kérdés felismerése, mivel a párt taglétszáma jóval kisebb mint volt, de a szakszervezeti tagok száma nagyjából ugyanannyi maradt. Fel kell számolni a szakszervezetekben végzett pártmunka lebecsülését. Az ezen a területen dolgozó kommunisták munkáját — fontosságának megfelelően — pártmegbízatásnak, nagy értékű pártmunkának kell tekinteni.

A szakszervezeti vezetők előtt pedig világosan álljon, hogy a párt irányítása, segítsége nélkül, összehangolt, jó szakszervezeti munkát nem végezhetnek.

A területi pártbizottságok, üzemi pártszervezetek elsősorban a munkaverseny és a termelési tanácskozások szervezéséhez nyújtsanak a szakszervezeteknek támogatást.

A munkaverseny szervezésénél a pártszervezetek nyújtsanak segítséget: a célkitűzések meghatározásához (amelyek a termelés gazdaságosságára irányuljanak) és a munkaverseny bürokratikus, formális vonásainak a kiküszöböléséhez.

A termelési tanácskozások nagy lehetőséget nyújtanak az üzemi demokrácia kiszélesítéséhez. El kell érni, hogy a kommunisták a termelési tanácskozások szervezéséből, munkájából aktívan kivegyék a részüket, és az üzemi tanácskozásokat a párttaggyűlés után az üzem legfontosabb fórumának tekintsék. A pártszervezetek feladata, hogy a maguk sajátos eszközeivel is biztosítsák a termelési értekezleteken feltárt hibák kijavítását, az ott elhangzott javaslatok megvalósítását, a kezdeményezések felkarolását.

Az üzemi pártszervezet, az üzemi szakszervezetben dolgozó kommunistákon keresztül szerezzen érvényt határozatainak. Segítse a felsőbb szakszervezeti szerv határozatainak az üzem sajátos helyzetének megfelelő konkretizálását és végrehajtását. Segítsék üzemi pártszervezeteink a szakszervezeteket abban, hogy az üzemekben dolgozó nők sajátos problémáival a Magyar Nők Országos Tanácsa elvi szempontjainak megfelelően, eredményesebben foglalkozzanak.

Azokban az üzemekben, ahol a szakszervezetek mellett munkástanácsok is működnek, vegyék igénybe az ő segítségüket is.

9. A pártszervezetek gazdasági szervező munkájában jelentős szerepet kell biztosítani a KISZ-szervezeteknek, az ott dolgozó fiataloknak. A múltból számos tapasztalat bizonyítja, hogy a fiatalok megfelelő célkitűzések alapján és támogatás mellett nagyszerű termelési eredmények elérésére

képesek. Fel kell eleveníteni a fiatalok sajátos munkaverseny-formáit az üzemekben. A pártszervezetek a napi munka során pártmegbízatásokkal lássák el a KISZ-szervezeteket, ellenőrizzék azok végrehajtását, és jutalmazzák, erkölcsi megbecsülésben részesítsék a tényleges eredményeket elérő fiatalokat.[1]

[1] A Központi Bizottság Titkársága 1958. december 11-i ülésén ellenőrizte a fenti határozat végrehajtását.

Megállapította, hogy a határozat nyomán a pártszervezetek gazdasági szervező munkája tartalmában és módszereiben is lényegesen megjavult.

Az „általános irányítás" helyébe a pártszervezetek termelést segítő munkája, a gazdasági kérdések konkrét tanulmányozása és megoldásuk támogatása lépett. A pártbizottságok — kevés kivétellel — szakítottak a sablonos, formális módszerekkel, a közvetlen és kicsinyes beavatkozással, az utasítgatással. Támaszkodnak a kommunista és pártonkívüli gazdasági, műszaki vezetők véleményére, javaslataira, ezért megállapításaik és határozataik egyre megfelelőbbek. Ez növeli a pártszervezetek tekintélyét és tömegbefolyását. A Titkárság elé terjesztett jelentés az üzemi pártszervezetek munkájának hiányosságai közül első helyen említette azt, hogy a termelés pártellenőrzésével jobbára csak az üzemi pártszervezet vezetősége foglalkozik, a párttagság ezt a jogát még nem gyakorolja. Továbbra is fontos feladatnak tekinti az üzemi demokrácia szélesebb körű érvényesítését. A pártépítő munkáról szólva megállapította a jelentés: az üzemi pártszervezetek gondosan ügyelnek arra, hogy a felvételre jelentkezők közül a legjobbakkal növeljék a párt sorait, de ezt a munkát még nem előzi meg tudatos előkészítés és felmérés. Végül a Titkárság megállapította, hogy a Politikai Bizottság 1957. július 30-i határozatának végrehajtása jó úton halad, az abban megjelölt feladatokat módosítani nem kell.

15

AZ MSZMP AGRÁRPOLITIKÁJÁNAK TÉZISEI

(1957 JÚLIUS.)

Hazánkban a szocializmus építése terén az elmúlt 12 év során a magyar kommunisták vezetésével jelentős eredményeket értünk el. Az ország vezetését a dolgozó nép vette kezébe, megteremtette a népi demokratikus államformát, össznépi tulajdonba vette a bányákat, gyárakat, bankokat és a kereskedelem nagy részét, hatalmas eredményeket ért el kulturális és egyéb területeken is. E 12 év során döntő változások következtek be a mezőgazdaság területén is. Ezek közül különösen jelentősek a következők:

1. Gyökeresen megváltoztak a földbirtok- és tulajdonviszonyok a parasztság dolgozó rétegei javára. A felszabadulás előtt az ország szántóterületének közel felén gazdálkodó nagybirtokosok földje és felszerelése a dolgozó parasztok kezébe került. A föld azoké lett, akik megművelik. E nagyarányú változást a Szovjetunió felszabadító harca folytán lehetővé vált, s 1945-ben végrehajtott földreform eredményezte, amelyet a Magyar Kommunista Párt kezdeményezésére és vezetésével hajtottunk végre.

2. Jelentős változások történtek a mezőgazdasági termelés szerkezetében. Az 1945 előttihez képest csökkent a külterjes kultúrák területe. Ugyanakkor jelentősen megnőtt a zöldségfélék, ipari növények, egyes abraktakarmányok (pl. őszi árpa és kukorica) vetésterülete. Az ország állatállománya is, a ló kivételével, minden állattenyésztési ágban nagyobb a felszabadulás előttinél. Alapvető változások történtek a mezőgazdasági munkák gépesítése terén. A traktorok száma három és félszeresére, a traktorekék száma közel háromszorosára nőtt, s az egyéb gépek száma is hatalmas mértékben emelkedett. Mindezek — hozzászámítva a műtrágyafogyasztást és az öntözött, valamint a talajjavítással megjavított területek növekedését és egyéb változásokat is — hozzájárultak ahhoz, hogy a növénytermesztésben és az állattenyésztésben, főleg a szocialista szektorban, bizonyos mértékben emelkedtek a hozamok. Az egy kat. holdra jutó bruttótermelés értéke az első ötéves terv végén a növénytermesztésben és az állattenyésztésben együttvéve 102,8%-a volt az 1938. évinek. A mezőgazdasági termelés fejlődése — ha kismértékben és nagyon lassan is — az elmúlt 12 év alatt a belterjesség irányában indult el.

3. Egyik legnagyobb változást a mezőgazdaság szocialista szektorának megjelenése jelentette. Az állami gazdaságok, a gépállomások, a tsz-ek és az egyszerűbb társulások az új paraszti életforma kialakulásának útját

mutatták meg. 1956-ban az ország szántóterületének mintegy 33%-a az állatállománynak mintegy egyharmada, a mezőgazdasági nagygépeknek csaknem egésze a szocialista szektorhoz tartozott. Az októberi ellenforradalom, annak ellenére, hogy falun a párt szervezeteinek szétverése mellett elsősorban a szocialista szektor ellen irányult, csak részleges eredményeket tudott elérni. A tsz-eknek csaknem 50%-a megmaradt, s azóta 1100-nál több erőszakosan szétvert termelőszövetkezet újból megalakult. Az újonnan alakult szövetkezetekkel együtt jelenleg több mint 3400 mezőgazdasági termelőszövetkezet és termelőcsoport működik 130 000 parasztcsaláddal, összesen 1,4 millió kat. hold területtel. Ez azt bizonyítja, hogy a mezőgazdaság szocialista formái a parasztság körében kitéphetetlen gyökereket eresztettek.

4. Az elmúlt 12 év alatt, a parasztság életkörülményeiben mélyreható változás következett be. Népi demokráciánk egyik legnagyobb vívmánya, hogy az egykori „három és félmillió koldus" emberré lett, anyagi és kulturális tekintetben is. A földreform során több mint 600 000 parasztcsalád jutott földhöz. A dolgozó parasztság nem elnyomott, a hatalomból kivetett osztály többé, hanem mint a munkásosztály szövetségese, bekapcsolódott az államhatalom gyakorlásába. A tanácsokon és más szerveken keresztül a dolgozó parasztok tíz- és százezrei szólnak bele közvetlenül az állam ügyeibe. Döntő változás történt a dolgozó parasztság kulturális felemelkedése irányában is. Az általános iskolai oktatás időtartamának felemelésével a falusi lakosság kulturális színvonala jelentősen emelkedett. Sok tízezer dolgozó paraszt gyermeke végezhetett felsőbb iskolát, lehetett katonatiszt, tanár, mérnök, agronómus, vezető állású dolgozó. Minden faluba eljutott a film, a könyvtár és a rádió. Az ország csaknem minden községében kigyulladt a villany. Az állam a paraszti termelést többféleképpen segítette: részben a gépállomások gépi munkájával, részben a szerződéses akciók révén megfelelő árakkal, továbbá mezőgazdasági szakemberek tömeges kiképzése útján és sok más módon. Az állami segítséget természetesen a legnagyobb mértékben a szövetkezetet alakító parasztság élvezte. A parasztság reáljövedelme, különösen a félproletár és kisparaszti rétegeké, emelkedett, és ez lehetővé tette azt, hogy az elmúlt 12 év során lényegesen több lakóházat építettek falun, mint a Horthy-rendszer 25 éve alatt. Mindezek a falusi lakosság életszínvonalának jelentős javulását eredményezték.

Népi demokráciánk elmúlt 12 éve alatt elért jelentős eredményeinek hatását azonban nagymértékben csökkentették azok a hibák, amelyeket az MDP vezetése — különösen 1949-től kezdve — elkövetett. E hibák a párt politikai tevékenységén, a népgazdaság irányításán, kulturális életünkön túl a mezőgazdaság területén is jelentkeztek. A leglényegesebb hibák ezen a téren a következők voltak:

1. Nem mindig alakult megfelelően a munkásosztály élcsapata, a párt viszonya a parasztság egyes rétegeihez. A munkás-paraszt szövetséget hol jobb-, hol baloldali hibák rontották. Különösen 1949-től kezdve elmulasztotta a párt a mezőgazdasági munkások és törpebirtokos félproletárok politikai szervezését. A mezőgazdasági munkások és félproletárok egy

része az egész magyar munkásosztály legrosszabbul fizetett rétege volt. Ugyanakkor a dolgozó kis- és középparaszti rétegekhez sem tudott a párt igazán közelkerülni és nem tudta megnyerni ezeket a rétegeket a szövetkezeti gondolat számára. Ebben jelentős szerepe volt az alacsony átvételi árak melletti állami begyűjtés fenntartásának. A falusi kizsákmányolók, a kulákok jelentős részét pedig, ahelyett, hogy politikai, gazdasági hatalmukban korlátozta volna, lényegében gazdaságilag felszámolta. Gyakoriak voltak az olyan hibák is, hogy a meggondolatlan kulákkorlátozás során egyes középparaszti rétegeket is kulákként kezeltek. Ez elriasztotta őket s a velük rokonságban álló vagy rokonszenvező dolgozó parasztokat a párttól, a népi demokráciától. Hasonló hatása volt a sok helyen jelentkező erőszakolt tsz-szervezésnek és a gyakori tagosításoknak is.

2. Súlyos hibák történtek a mezőgazdasági termelés irányításában. A mezőgazdasági termelés színvonalának emelését — bár a „kettős feladatot" állandóan hangoztatták — gyakorlatilag alárendelték a szocialista átalakításnak. Holott a mezőgazdaság nagyüzemi átszervezése nem öncél, hanem eszköze, fő módszere a mezőgazdasági termelőerők állandó fejlesztésének, a szocializmus gazdasági alaptörvénye akadálytalan érvényesülésének, a dolgozó nép jóléte állandó növelésének. A tsz-szervezésnél gyakran jelentkező erőszakoskodások és a gyakori tagosítások során szintén sok helyen tapasztalható volt az a hiba, hogy nem biztosítottak megfelelő csereingatlant, illetve nem kártalanították a betagosított területen levő évelő kultúrákért, beruházásokért az érintett parasztokat, kedvetlenséget és termelési bizonytalanságot okoztak. Különösen az egyénileg gazdálkodó parasztság nem érezte magát biztonságban, és ezért sokszor elmulasztotta a megfelelő trágyázást, nem telepített évelő kultúrákat, elhanyagolta a szőlőt, gyümölcsöst stb. Fokozta a hibákat, hogy erőltették a kenyérgabona-termelést, és olyan alapvető feladatra, mint a megnövekedett állatállomány takarmányszükségletének biztosítása, nem voltak tekintettel. Míg az állatállomány a felszabadulás előttihez képest nőtt, a takarmánytermő terület — főként a szálastakarmánytermő terület — csökkent. A paraszti, de különösen a szövetkezeti gazdálkodásba túlzott mértékben beavatkoztak állami és egyéb szervek. Súlyos hiba volt az is, hogy a mezőgazdasági termelés korszerűsítése terén keveset haladtunk előre. A hazai adottságainkhoz nem kellően igazodó iparosítás miatt a mezőgazdaság fejlesztésére nem jutott elegendő anyagi erő. Emiatt a magyar mezőgazdaság még mindig igen kevés műtrágyát használ, gépei meglehetősen korszerűtlenek, rossz kivitelűek és gyenge anyagúak, kevés a modern munkagép, öntözési és egyéb lehetőségeink nincsenek kihasználva stb. Mindezek következtében a katasztrális holdankénti átlagtermések és állati termékhozamok tekintetében a felszabadulás előttihez képest csak keveset haladtunk előre.

3. Súlyos hibák történtek a mezőgazdaság szocialista átalakításánál is. E területen az egészséges fejlődést szintén bal- és jobboldali hibák gátolták. Az MDP vezetői nem számoltak kellően azzal, hogy a szocialista mezőgazdasági nagyüzemek létrehozása csak komoly állami segítséggel lehetséges, és ezért gyorsabb ütemben hoztak létre nagy gazdaságokat, mint ahhoz

az anyagi feltételek megteremtődtek. Ezért — és mert a meglevő anyagi erő nagy részét nem mindig a megfelelő helyen, nemegyszer pazarlóan használták fel — a létrejött termelőszövetkezeti nagyüzemek jó része nem vált példamutató, modern nagyüzemi gazdasággá. A termelőszövetkezetek többségének árutermelése alacsonyabb volt, mint az egyéni gazdaságoké. Tetézte a hibákat az is, hogy 1952-ben — teljesen helytelenül — ugrásszerűen növelték az egyéniekhez viszonyítva a termelőszövetkezetek beadási terheit. Az a körülmény viszont, hogy országunk mezőgazdasága túlnyomórészt szétaprózott, kisárutermelő gazdaságokból áll (részben az 1945. évi földreform következtében), azt eredményezte, hogy a mezőgazdasági termelés egyre jobban elmaradt a követelményektől, és ezért egyre égetőbben jelentkezett a nagyüzemesítés feladata. Ezt a párt akkori vezetői terminusok kiszabásával igyekeztek megoldani. Ebből „szövetkezeti szervezési kampány", sok helyen erőszakoskodás, a lenini szövetkezeti önkéntesség felrúgása származott. Hozzájárult a hibákhoz az is, hogy lebecsülték a különböző átmeneti formák jelentőségét a termelés fejlesztése, a nagyüzemek kialakítása szempontjából. Így az egyszerűbb szövetkezeti formák jelentősége egyre jobban elsikkadt. E túlzásokat 1953-ban — főleg Nagy Imre és követői — arra használták fel, hogy az eredmények elismerése nélkül túlhangsúlyozták az elkövetett hibákat, és ezzel lehetőséget adtak a mezőgazdaság szocialista átalakítása ellenségeinek arra, hogy a szocialista szektort, s elsősorban a termelőszövetkezeteket megtámadják és jelentős károkat okozzanak. Emiatt a termelőszövetkezeti mozgalom fejlődése megtorpant, és jórészt külső nyomásra sok jó termelőszövetkezet is felbomlott. Ezt a hibát azzal igyekeztek ellensúlyozni, hogy 1955-ben ismét terminusokat szabtak a termelőszövetkezet-szervezés terén, amiből újabb erőszakoskodások keletkeztek. 1956 tavaszától ismét felélénkültek a jobboldali termelőszövetkezet-ellenes elemek, és újból az eredmények semmibevételének, a hibák felnagyításának időszaka következett. Ez megzavarta a mezőgazdaság szocialista átépítése híveinek többségét, és nem tudták eredményesen felvenni a harcot a jobboldali támadókkal szemben.

A fenti hibák erősen csökkentették az elért eredmények értékét és fékezték a mezőgazdaság előrehaladását. *Ezért az MSZMP a marxizmus—leninizmus tanításai alapján olyan agrárpolitikát kíván kialakítani, amely figyelembe veszi az elmúlt évek tapasztalatait, jelenlegi helyzetünket, és erősíti a munkás-paraszt szövetséget, fejleszti a mezőgazdasági termelést, a mezőgazdasági munkásokra, félproletárokra és szövetkezeti parasztságra támaszkodva közelebb jut a parasztság fő termelő rétegeihez, a kis- és középparasztokhoz, és sikeresen oldja meg a mezőgazdaság szocialista átépítésének nagy feladatát.* Ennek érdekében felhasználja a többi proletár állam, elsősorban a szocialista Szovjetunió, a szocializmust építő népi demokráciák és a hatalmas Kína gazdag tapasztalatait.

I. A PÁRT POLITIKÁJA A PARASZTSÁG EGYES RÉTEGEIVEL KAPCSOLATBAN

A magyar parasztságot a már megváltozott falusi osztályviszonyok között alapvetően a következő rétegek képviselik:

1. *Termelőszövetkezeti parasztság.* A termelőszövetkezeti parasztság a jövő egységes szocialista parasztosztályának magját képezi. Gazdálkodási módja elvileg és alapjaiban különbözik az egyénileg gazdálkodókétól. A mezőgazdasági termelés és a paraszti életforma új perspektíváját tárja fel a dolgozó parasztság különböző rétegei előtt. A termelőszövetkezeti parasztságot, a mezőgazdasági munkásokkal és félproletárokkal együtt, a párt fő falusi bázisának kell tekinteni. A tsz-tagok szocialista gazdasági helyzete és öntudata között azonban ma még sok esetben tapasztalható ellentmondás. Ez megmutatkozik a volt középparaszti és volt szegényparaszti tagok közötti súrlódásokban, a kistulajdonosi gondolkodási mód káros maradványaiban stb. Ezért a pártnak, a szövetkezeti vezetőknek és minden öntudatos termelőszövetkezeti tagnak a jövőben nagyobb gondot kell fordítania a termelőszövetkezeti parasztság egységének, nevelésének, öntudatának kikovácsolására, az egységes, egészséges szövetkezeti szellem kialakítására. Másik, nem kevésbé fontos feladat: a kilépett termelőszövetkezeti tagokkal való megfelelő bánásmód. Nem szabad mindannyiukat egy kalap alá venni. Általában úgy kell bánni velük, mint leendő szövetkezeti tagokkal, akik előbb vagy utóbb belátják kilépésük helytelenségét, s újra a szövetkezetben találják meg boldogulásuk útját. Ne taszítsuk el őket magunktól, s ne dobjuk az ellenség karjaiba. Ezért türelmes, meggyőző munkával rendszeresen tájékoztatni kell őket a termelőszövetkezet életéről, eredményeiről és nehézségeiről is. Állandóan ébren kell tartani bennük a szövetkezeti nagyüzemi gazdálkodás előnyeiről szerzett tapasztalatokat, konkrét tények alapján.

A termelőszövetkezetek tagjai az állam segítségének okos felhasználásával mindent kövessenek el a közös gazdálkodás rendjének, színvonalának és a terméshozamoknak az emelésére, ennek nyomán bevételeik, életszínvonaluk növelésére, hogy az egyénileg dolgozó parasztoknak — konkrét tények alapján — a gyakorlatban bizonyíthassák be a szövetkezeti gazdálkodás előnyét. A szövetkezeti mozgalom egészséges továbbfejlődésének ez ma egyik legfontosabb feltétele.

2. *Mezőgazdasági munkások, félproletárok.* Számbelileg a falu legnagyobb rétege. Számuk több mint egymillió. Zömmel a mezőgazdaság szocialista szektorában, az állami gazdaságokban, gépállomásokon, erdőgazdaságokban dolgoznak, egy részük az iparban, mint bejáró, kétlaki munkás, más részük kubikmunkán vagy a középparasztoknál, kulákoknál, mint alkalmi munkás dolgozik. Közülük azoknak is, akik kevés földdel bírnak, fő jövedelmi forrásuk a bérmunka. Gondolkodásmódjuk, vágyaik, törekvéseik még ma is inkább paraszti jellegűek. Földjükön hiányos felszereléssel, nagyon alacsony termelési színvonalon dolgoznak.

Az októberi-novemberi ellenforradalmi eseményekben e réteg lényegében

véve szilárdan kiállt a népi demokrácia mellett. A mezőgazdasági munkások és félproletárok politikai szervezésére sokkal nagyobb gondot kell fordítani a jövőben. Legöntudatosabb tagjaikat fel kell venni a pártba, a munkásőrségbe, a helyi tanács különböző állandó bizottságaiba, s minél szélesebb körben be kell kapcsolni őket a mezőgazdasági szakszervezet, a MEDOSZ munkájába. Világosan látni kell, hogy az agrárproletárok a jövőben elsősorban az állami szocialista szektor dolgozói lesznek. Ahhoz, hogy a párt szilárdan tudjon támaszkodni rájuk, segíteni kell anyagi nehézségeiken, fokozatosan rendezni kell kereseti viszonyaikat. A félproletárok részben a termelőszövetkezetekbe, részben az állami szektorba fognak menni. A mezőgazdaság szocialista átszervezésében a pártnak szilárdan kell támaszkodnia e rétegre, és segítenie kell őket belterjes szocialista gazdaságok létrehozásában.

3. *Kisparasztok.* Általában 4—8 kat. holdas parasztok. Számuk több mint negyedmillió. Hazánkban a parasztság egyik jellegzetes rétege. Gazdaságának termelvényeit túlnyomóan önellátásra használja. Árutermelésük alacsony, s ezért jövedelmük kevés. Amennyiben intenzív kultúrát nem folytatnak, családi munkaerejük nincs kihasználva, s bérmunkából kiegészítő jövedelmet kell biztosítaniuk. A beadási kötelezettség eltörlése e rétegen segített a legtöbbet.

A pártnak a kisparasztokkal — mint a jövő szövetkezeti parasztjaival — sokat kell foglalkozni. Ismertetnie kell velük célkitűzéseit, a kormányhatározatokat, a mezőgazdasági termelés fellendítésére irányuló politikát, a szerződéses felvásárlási árakat stb. Mivel e réteg a földreformmal, az igauzsoránál olcsóbban elvégzett gépállomási talajmunkával, a szerződéses termelés stb. segítségével sokat nyert: hívjuk fel figyelmét arra, hogy mindezt a munkásosztálynak, a népi demokrácia államhatalmának köszönheti. A tények segítségével sokoldalúan győzzük meg e réteget arról, hogy a népi demokratikus állam — még az egyéni gazdálkodás viszonyai között is — jobb életkörülményeket biztosított és biztosít számára, mint a kapitalista rendszer. Ugyanakkor kézzelfoghatóan világossá kell tenni számára azt is, hogy jövőjét nem a középparaszti gazdálkodási forma, hanem a jól jövedelmező szövetkezeti nagyüzem jelenti, amellyel a középparaszti gazdaság nem képes felvenni a versenyt.

4. *Középparasztok.* Hazánkban a dolgozó parasztság legtehetősebb rétege. Gazdaságuk zömében árutermelő jellegű. Életkörülményeik az 1945 előttihez viszonyítva javultak. Jelenleg a középparasztság úgy érzi, hogy — főként a beadási kötelezettség eltörlése után kialakult szabad árrendszer mellett — megerősödött egyéni gazdaságában, s egyre inkább ezt igyekszik biztosítani. Ebben a helyzetben a középparaszti gazdaságok egy része természetes úton időnként bővített újratermeléshez juthat. Ezzel erősödnek a középparaszti gazdaságok kapitalista tendenciái. Amíg e tendenciák a mezőgazdasági termelés fellendítését szolgálják, tehát több élelmiszert hoznak a dolgozó népnek és több nyersanyagot az iparnak: a proletárdiktatúra állama célszerű árpolitikával és iparcikkellátással számára megfelelő mederbe tudja terelni azokat. A proletárdiktatúra államának azonban nem

érdeke, hogy a kapitalista tendenciák túlzott mértékben érvényesüljenek. Ezért is szabta meg a családi munkán alapuló paraszti birtok felső határát 20—25 kat. holdban. Ennek az intézkedésnek az a célja, hogy elejét vegye az ennél nagyobb, túlnyomórészt már idegen munkaerő rendszeres kizsákmányolásán alapuló magánbirtokok, úri birtokok stb. kialakulásának.

A pártnak a szocialista építés szakaszában a középparaszthoz való viszonya döntő jelentőségű. A középparaszt árutermelésére a népgazdaságnak szüksége van, s ezért segíteni kell lehetőségeinek kihasználásában. El kell kerülni azt a múltban elkövetett hibát, hogy a középparasztok egy részét a kulákok közé sorolták és harcoltak ellenük. A középparasztnak nagyon nehezére esik a választás az egyéni és a közös gazdálkodás között. Ennek oka az, hogy egyéni gazdálkodási viszonyok között is viszonylag jól él, megfelelő jövedelme van, s a „biztos jelent" nehezen adja fel a „bizonytalan jövőért". Ezért a kollektív nagyüzemi gazdálkodásba nagy türelemmel, fokozatosan és csak a nagyüzemi gazdaságok elvitathatatlan fölényének bizonyító erejével, minden erőszak nélkül lehet és kell bevonni. Meg kell vele ismertetni és kedveltetni a szövetkezeti gondolatot — túlzott tulajdonosi beállítottsága miatt elsősorban az egyszerűbb társulásokon keresztül. Nem szabad félni attól sem, hogy állami szerveink kiadják a működési engedélyt csak középparasztokból alakult termelőszövetkezetnek vagy termelési társulásnak is. Legyünk tudatában annak, hogy a középparaszt csak akkor választja a szövetkezeti utat, ha az magasabb termelési szintet és jövedelmet biztosít, mint az egyéni gazdaság, a paraszti munka megkönnyítését jelenti, és őt a munkásosztály politikája számára hosszú, szívós nevelőmunkával, becsületes módon, erőszak alkalmazása nélkül megnyertük.

A következő években a mezőgazdaság fellendítéséért, szocialista átalakításáért folyó harcban a mezőgazdasági munkások, félproletárok, termelőszövetkezeti parasztok erőire és politikai bázisára támaszkodva mindent el kell követnünk a parasztság igazi derékhadának, a kis- és középparasztoknak a megnyeréséért.

5. *A falusi kizsákmányolók.* A kulákok tőkés vállalkozók a mezőgazdaságban, akik rendszerint több bérmunkással dolgoznak vagy dolgoztak, s a parasztsággal csak a falusi kultúrszínvonal, falusi életmód és a saját gazdaságukban végzett személyes fizikai munka köti össze. Jövedelmüket elsősorban kizsákmányolásból és nem saját tisztességes munkájukból szerzik vagy szerezték. A családi munkaerő kapacitását meghaladó földterülettel rendelkező és kizsákmányolásból élő kulákok száma hazánkban ma már igen csekély. Emellett azonban jóval nagyobb az a rétegük, amely részben vagy egészben lemondott földjéről (vagy elvették tőle), s jelenleg közép- vagy kisparasztként, illetve mezőgazdasági vagy ipari munkásként dolgozik. Korábban betöltött szerepénél fogva és az elmúlt évek hibás politikája miatt a parasztságnak ez a rétege nem lehet híve a munkás-paraszt hatalomnak és a szocializmus építésének.

Súlyos hiba lenne tehát az „osztálybéke" álláspontjára helyezkedni velük szemben, s ennek megfelelően visszaadni földjeiket, felszereléseiket stb. Ugyanakkor az is súlyos hiba lenne, ha visszatérnénk az elmúlt években

szokásos „likvidáló" módszerekhez, és a célszerű korlátozó intézkedések helyett olyan — termelésüket lehetetlenné tevő és őket emberi méltóságukban megalázó — módszereket alkalmaznánk, amelyekkel a dolgozó parasztság zöme, főleg a kis- és középparasztság, nem értene egyet. Ezért a fő küzdelmet politikai befolyásuk csökkentéséért kell folytatni. Ez nem azt jelenti, hogy a párt feladata élezni az ellentéteket a kuláksággal, hanem azt, hogy meg kell gátolni e réteg ellenséges tevékenységét. Meg kell akadályozni, hogy a faluban, üzemben vagy hivatalban, bárhol politikai hatalommal járó tisztséget viseljen. S ha az októberi események alatt vagy után ilyen helyekre befurakodtak, a legsürgősebben el kell onnan távolítani őket. A politikai harc azt is jelenti, hogy nap mint nap le kell leplezni ártalmas rémhíreiket. Amennyiben a népi demokrácia, a munkás-paraszt hatalom, a szocializmus stb. ellen támadnak, határozottan fel kell lépni velük szemben, szigorúan meg kell büntetni, vagyonukat elkobozni stb. Nem lehet cél azonban jelenleg a kulákság gazdasági megsemmisítése. Tegyük lehetővé számukra a termelést, és csupán kizsákmányoló, spekulációs tevékenységüket korlátozzuk. Továbbra sem akadályozzuk meg az idegen munkaerő rendszeres alkalmazását, de ezt a jövőben külön megadóztatjuk. Fiaik, leányaik vagy egyéb közeli rokonaik természetesen más elbírálás alá esnek. Ezek számára általában lehetővé kell tenni az érvényesülést. Természetesen figyelemmel kell lenni arra, hogy a családi befolyás őket is könnyen a munkás-paraszt hatalom ellenségeivé teheti. A falusi kizsákmányolók leszármazottainak, de maguknak a falusi kizsákmányolóknak a megítélésében is, biztosítsunk jelentős szerepet az egyéni elbírálásnak. A kulákok személy szerinti megítélésében legyen döntő szerepe a körülményeket jól ismerő, helyi szegényparaszti közvéleménynek.

A falusi osztályharcban a munkásosztály pártjának és a dolgozók államának az a célja, hogy megtörje — elsősorban a kizsákmányolók részéről — a proletár államhatalommal szembeni ellenállást, megszilárdítsa pozícióit és sikerre vigye a szocializmus építésének ügyét. Az októberi-novemberi ellenforradalom azt bizonyítja, hogy az elmúlt évek során helytelen volt a szocializmussal szembenálló osztályellenség fogalmát falun csak a kulákok körére leszűkíteni. Az osztályellenség fogalma jóval szélesebb a kuláksánál. Az ellenforradalom napjaiban a restaurációs lehetőségeket látva, megmozdultak a volt főszolgabírók, csendőrök, volt horthysta tisztek, nyilasok, úri birtokosok, a letűnt burzsoá és földesúri osztály ittlevő, eddig meghúzódó képviselői, a „munkássá" vált és a mezőgazdasági üzemekben elhelyezkedett deklasszált egyes „értelmiségi" elemek és kulákok stb. Benyomultak a különféle ún. „forradalmi" nemzeti bizottságokba, igen sok helyen a munkástanácsokba, élére álltak a szovjet hősi emlékművek ledöntésének, kezdeményezték a helyi tüntetéseket, a termelőszövetkezetek szétverését. Féktelen ellenforradalmi uszítással, rémhírek áradatával, az „ősi föld" hazug jelszavával igyekeztek zűrzavart kelteni a faluban, és a parasztságot szembefordítani a párttal, a munkásosztállyal, a népi demokrácia államával. Nem rajtuk, hanem a parasztság higgadtságán, a földreform során földet adó népi demokrácia iránti háláján, a munkásosztály iránti hűségén múlott,

hogy ez nem sikerült. E tapasztalatok alapján a pártnak és népi demokráciánk államhatalmának a kulákok mellett az egyéb ellenséges elemek ellen is kíméletlen harcot kell folytatni.

II. A MEZŐGAZDASÁGI TERMELÉS FEJLESZTÉSÉNEK FŐBB IRÁNYELVEI

Népgazdaságunkban a mezőgazdasági termelés igen jelentős szerepet tölt be. A nemzeti jövedelem létrehozásában a mezőgazdaság 1955-ben változatlan (1954. évi) áron 30,1%-kal, folyó áron 33,4%-kal vett részt, az exportban 38,4%-kal részesedett, s az ország lakosságának ma is mintegy 44%-át foglalkoztatja. A mezőgazdasági termelés fejlesztésének lehetőségei országunkban igen nagyok, s az adottságok megközelítően sincsenek kihasználva. Éppen ezért a párt a lakosság életszínvonalának további javítása, az ipar nyersanyagbázisának és a mezőgazdasági exportnak növelése érdekében azt tartja helyesnek, ha a forradalmi munkás-paraszt kormány az egészségesebb ipari szerkezet kialakítása mellett, a falu szocialista átalakításának szem előtt tartása és egyidejű végzése mellett *a mezőgazdasági termelés fokozottabb fellendítését — arccal a belterjesség felé — fő feladatnak tekinti*. Ennek érdekében csökkenteni kell a mezőgazdasági termelési költségeket, részben a hozamok növelésével, részben a gépesítés kiterjesztésével.

1. A nyugodt termelőmunkának, a növénytermesztés és az állattenyésztés hozamai növelésének egyik alapvető feltétele, hogy az állami gazdaságok, termelőszövetkezetek és egyénileg gazdálkodó parasztok biztonságosan termeljenek. A párt helyteleníti és minden erejét latbavetve megakadályozza azokat a törekvéseket, amelyek — sokszor a törvények megkerülésével is — a mezőgazdasági termelés bármely területén termelési bizonytalanságot igyekeznek előidézni. A beadási kötelezettség eltörlése, a vetési kényszer megszüntetése, az erőszakos szövetkezetszervezés és tagosítás hibáinak orvoslása, a földek adásvételének 5 holdig történő engedélyezése, a föld bérbeadásának megkönnyítése, az állami szabadfelvásárlási árak bevezetése, az állami gazdaságok tervezésének egyszerűsítése, a termelőszövetkezetek gazdálkodási önállóságának fokozása stb. ezt a célt szolgálták. A párt a továbbiak során is védi és támogatja a szövetkezeti és állami nagyüzemek, valamint az egyénileg gazdálkodó parasztság biztonságos termelését, ugyanakkor szükségesnek tartja, hogy ők is mindent kövessenek el annak érdekében, hogy saját eszközeikkel fejlesszék gazdaságukat, s maradéktalanul tegyenek eleget az állammal szembeni kötelezettségeiknek. A párt elutasítja az olyan törekvéseket, amelyek a termelési biztonság kihangsúlyozása címén az egyéni gazdálkodási forma konzerválását igyekeznek elérni. Az a véleménye, hogy az egyénileg gazdálkodó dolgozó parasztságnak is növekedjék a bevétele és emelkedjék életszínvonala, annak arányában, ahogyan termelésük és árutermelésük emelkedik, termelési költségük csökken. Ugyanakkor hangsúlyozza, hogy bevételük növekedése és életszínvonaluk emelkedése nagymértékben csak a szövetkezeti nagyüzemi gazdálkodásra való áttérés útján, az ott lehetséges fokozott gépi munka, szaktudás felhasználása, kor-

szerű termelés és ami ezekkel együtt jár, a rendszeres bővített újratermelés útján valósulhat meg.

2. Jelentősen előre kell haladni mezőgazdaságunk termelési kulturáltsága, a belterjesebb gazdálkodás kialakítása terén. Ennek érdekében:

a) Fokozni kell a talaj termőerejét azzal, hogy az eddiginél több és szakszerűbben kezelt istállótrágyát, lényegesen több műtrágyát biztosítunk. Gondoskodjunk ezek szakszerű felhasználásáról, terjesszük ki a zöldtrágyázást és a talajjavító vetésforgók alkalmazását. A termőképességükben leromlott és rossz talajok javítását meg kell gyorsítani, s fásítással, gyepesítéssel, szakszerű talajműveléssel és egyéb módon fokozatosan meg kell akadályozni termőtalajaink további leromlását. Szükséges jelentősen növelni a belvízrendezett területeket, gondoskodni a meglevő berendezések felújításáról és karbantartásáról, s jobban ki kell használni öntözési lehetőségeinket és kiterjeszteni az öntözéses területeket. A kenyérgabona-termelésben a vetésterületek minden áron való növelésére irányuló törekvés helyett fordítsuk a fő súlyt a hozamok növelésére és a minőség javítására. A kenyérgabona-vetésterület csökkenése miatt esetleg szükségessé váló importot más mezőgazdasági termékek exportjának növelésével biztosítsuk. Országunk megnövekedett állatállománya szükségessé teszi, hogy jelentősen növeljük a takarmánynövények — elsősorban a pillangósok — termelését. Ezenkívül takarmánybázisunk kiszélesítése érdekében az eddiginél sokkal nagyobb figyelmet kell fordítani az ország rét- és legelőterületének ápolására, javítására és fűhozamának növelésére. Az ipari nyersanyagbázis miatt fontos növények termesztésénél is nem a vetésterületek növelése, hanem a hozamok fokozása és a minőség javítása az elsőrendű feladat. A növénytermesztés és a kertészet területén biztosítani kell a hagyományos termelési körzeteknek megfelelő kultúrák termelését (gyümölcs, szőlő, paprika, hagyma, minőségi vetőmag stb.). Segítsük ezeket árpolitikai intézkedésekkel, termelési szerződésekkel stb. Helyezzük előtérbe a hazai körülményeink között holdanként legnagyobb termelési eredményt biztosító fajták és hibridek termesztését. Az alapvető agrotechnikai módszerek színvonalának emelése mellett egyre nagyobb szerepet kell biztosítani a mezőgazdasági termelésben a vegyianyagok felhasználásának, a szelektív vegyszeres gyomirtásnak, a vegyi eredetű takarmányoknak, antibiotikumoknak, a hatékony növényvédőszerek alkalmazásának stb. A mezőgazdasági termékek termelésén túl fontos nagy súlyt helyezni a korszerű tárolás és feldolgozás feltételeinek biztosítására, és a növényvédelem részben termelői, részben állami feladatainak megoldására.

b) Az állattenyésztés terén elsősorban a szarvasmarha-tenyésztés és -tartás számára kell kedvező feltételeket biztosítani. A tej- és húshozamot növeljük alapvető és fejlett takarmányozási és állattartási módszerek bevezetésével, s nem utolsósorban kiváló fajták és tájfajták elterjesztése révén. A szarvasmarhatartásban segítsük elő helyes árpolitikával is az anyagi érdekeltség kialakulását, s azt, hogy a szarvasmarha-állományon belül a tehénállomány emelkedjék. Az új hizlalási szerződéskötési idény megindulásával a hízott-sertésárakat csökkenteni kell, az I. osztályú és export minőségű hízott marha felvásárlási árát pedig, a sertéséhez viszonyítva, perspektívában 70—

75%-ban kell megállapítani. Ez a belterjesség felé haladásnak egyik kulcskérdése. A sertéstenyésztésben a jelenlegi állomány további fejlesztése nélkül fokozatosan törekedjünk az intenzívebb tartást igénylő, de a piac igényeinek megfelelőbb hússertés-állomány növelésére, főleg azokon a tájakon, ahol ennek lehetőségei a leginkább biztosítottak. A jelenleginél nagyobb anyagi érdekeltséget kell teremteni a juhtartás számára is, főleg az egyéb állatok által fel nem használható takarmányfélék értékesítése és az ország gyapjúszükségletének nagyobb mérvű fedezése, valamint a tejellátás megjavítása érdekében. Az ország lóállományát általában csökkenteni kell olyan mértékben, ahogyan azt a gépi szállítóeszközök elterjedése és az útviszonyok javulása lehetővé teszi, azért, hogy az így felszabaduló takarmánytermő területek más célra legyenek hasznosíthatók. Baromfiállományunk általában fejlesztendő, főleg a nagyobb tojáshozam és jóminőségű hús irányában.

c) Mezőgazdasági gépellátásunk irányuljon a termés fokozására, a belterjesség növelésére, a nehéz fizikai munka megkönnyítésére, a munka minőségének javítására, a termelési költségek csökkentésére, a munkacsúcsok csökkentésére, a munka optimális időben történő végzésére.

A mezőgazdaság gépesítése terén elsősorban a gépkísérleti szervekre és a magyar iparra várnak fokozott feladatok. Elengedhetetlen, hogy a gépszerkesztésnél figyelembe vegyék a gépeket alkalmazó mezőgazdasági szakemberek, üzemi gazdasági vezetők kívánalmait. Mindenekelőtt azt kell biztosítani, hogy a szocialista nagyüzemek minél előbb gépesíthessék a legmunkaigényesebb termelési ágak (pl. kukoricatermesztés, szálastakarmány-termesztés stb.) összes munkafolyamatait, és ezáltal a termelt termékek önköltségét minél alaposabban leszoríthassák. Másrészt fontos feladat a kisüzemek számára nagy mennyiségű és a kisüzem igényeit kielégítő kisgépeket gyártani. Fel kell számolni a mezőgazdasági gépgyártás terén a külföldi országokhoz viszonyított nagyfokú lemaradást, s ennek érdekében korszerű, könnyen kezelhető, kis önsúlyú, jó anyagból készült gépeket kell előállítani. Biztosítsuk a megfelelő mennyiségű pótalkatrészt és garanciális javítószolgálatot is.

d) A mezőgazdasági termelés kulturáltságának növelése és belterjes irányú fejlesztése szükségessé teszi az állami és társadalmi beruházások célszerű elosztását. Ezért törekedjünk arra, hogy a rendelkezésre álló eszközöket elsősorban olyan területeken használjuk fel, ahol azok gyorsan visszatérülnek, és a termelés fejlesztése — különösen a szocialista szektor termelésének fejlesztése — szempontjából a leghatékonyabbak. Szakítani kell mindenekelőtt azzal az évek óta uralkodó szemlélettel, hogy a mezőgazdaság a nemzeti jövedelemben való magas fokú részesedése ellenére is igen alacsony arányban részesüljön az állami beruházásokból. A jövőben a mezőgazdaság fejlesztésére szánt beruházásokat az állam anyagi erőinek figyelembevételével megfelelően növelni kell. Szükséges, hogy a gazdaságpolitika és az ipar felelős irányítói körében olyan szemlélet alakuljon ki, hogy az ipar egyik fő piaca a mezőgazdaság, s kötelezni kell az ipart, hogy a mezőgazdaságot az eddiginél sokkal jobban szolgálja ki megfelelő mezőgazdasági gépekkel, műtrágyával, növényvédőszerekkel, göngyöleggel, építőanyagokkal stb.

3. A kötelező beadás eltörlésével előállott új helyzetben olyan mezőgazdasági felvásárlási rendszert és árpolitikát kell kialakítani, amely egyrészről elősegíti a mezőgazdasági termelés mennyiségi és minőségi fejlesztését — másrészről a várható nagyobb árufeleslegek és az egészségesebb árucsereforgalom kifejlődésével a lakosság élelmiszerellátásának, az ipar nyersanyagbázisának megjavítását és külföldi adósságaink törlesztésének további növelését, a hagyományos és egyéb mezőgazdasági termékek exportját teszi lehetővé.

a) Biztosítani kell, hogy a parasztság termelvényeit szabadon értékesíthesse az állami és szövetkezeti felvásárló szervek, a bérből és fizetésből élők, valamint a többi termelő részére.

b) Az állam az ellátatlan lakosság élelmiszer- és az ipar nyersanyagellátásához, valamint a mezőgazdasági exporthoz szükséges árualapot a termelőkkel önkéntesen kötött termelési, illetve értékesítési szerződésekkel és állami szabadpiaci felvásárlás útján biztosítsa.

c) A legfontosabb mezőgazdasági termékek esetében (kenyérgabona, takarmánygabona, sertés, vágómarha, nyersrizs, napraforgó) változatlanul fenn kell tartani azt a rendszert, hogy továbbeladásra csak az állam vásárolhat. Ezeket a termékeket tehát a szövetkezetek is csak az állam megbízásából, az állami felvásárló szervek számára vásárolhatják. Ez nem gátolja a termelőket és a fogyasztókat abban, hogy saját szükségletük erejéig a szabadpiacon vásárolhassanak, illetve, hogy terményüket szabadon értékesíthessék.

d) A mezőgazdasági árak megállapításánál a legközelebbi jövőben bizonyos stabilitást akarunk, ami azt jelenti, hogy az átlagos színvonalon gazdálkodók jó közepes termés mellett megtalálják számításukat. Ugyanakkor ügyelni kell arra, hogy a legfőbb cikkek termelési árai a bérekkel arányban álló stabil fogyasztói élelmiszerárakat tegyenek lehetővé.

e) A nagyobb mennyiségű egységes, jó minőségű tételek után — amelyeket elsősorban a szocialista nagyüzemek képesek biztosítani — felárat kell adni.

Az állam piacszabályozó szerepének ellátásához az szükséges, hogy a legfontosabb mezőgazdasági termékekből megfelelő készletek álljanak rendelkezésre. E készleteket az állami gazdaságok árutermelésének fejlesztése révén, állami felvásárlásból, szerződéses termeltetés útján, továbbá a földadó, a cséplési és a malmi vámnyeremények természetbeni fizetésének fenntartásával, szükség esetén importból kell biztosítani. Fontos előfeltétele az állam piacszabályozó szerepe érvényesítésének, hogy a falu megfelelő választékú iparcikkel legyen ellátva. Ezeknek a feltételeknek birtokában az állam piacszabályozó szerepét megfelelő ár-, hitel- és adópolitikával biztosítani lehet.

A termelési és szállítási szerződések kötésében, valamint a mezőgazdasági termékek felvásárlásában az eddiginél sokkal nagyobb szerepet kell juttatni a földművesszövetkezeteknek. Törekedjünk arra, hogy a falvakban minél kevesebb állami alkalmazott végezze a felvásárlást és a szerződéskötést. Ezeket a feladatokat minél nagyobb mértékben bízzuk a földművesszövetkezetekre.

4. A mezőgazdaság területén dolgozó szakembereket részesítsük nagyobb megbecsülésben. A mezőgazdaság szakirányítását arra alkalmas, népi demokráciánkhoz hű, tapasztalt szakemberekre kell építeni. Ezért a felelős állások betöltését fokozatosan képesítéshez és bizonyos gyakorlati időhöz kell kötni. A párt- és egyéb szervek figyeljenek fel a káros, szektariánus, szakember-ellenes magatartás veszélyére. Ugyanakkor becsüljék meg és beosztásukban erősítsék meg a munkájukat jól ellátó, nagy gyakorlati tapasztalattal rendelkező, munkaterületüket jól ismerő, párthoz és népi demokráciához hű — oklevéllel nem rendelkező — munkás- és parasztkádereket.

A mezőgazdasági termelés fejlődését elő kell segíteni a termelők mezőgazdasági szakismeretének a növelésével is. Csökkentsék a mezőgazdasági főiskolákon kiképzendők számát, viszont növeljék a kiképzés színvonalát. Jelentősen szélesíteni kell a különféle mezőgazdasági szaktanfolyamokat, amelyeken mezőgazdasági és szövetkezeti ismereteket is oktassanak. A vidéki általános iskolákban önálló tárgyként mezőgazdasági és szövetkezeti ismereteket oktassanak. Kiterjedt mezőgazdasági szakpropagandát kell folytatni a szakmai ismeretek növelése és a jó tapasztalatok elterjesztése céljából. A mezőgazdasági szakigazgatási szerveket a földművelésügyi minisztériumtól a községekig úgy építsék ki, hogy azok ne a termelés adminisztratív irányításával foglalkozzanak, hanem állami szakigazgatási feladatokat lássanak el és gazdaságpolitikai célkitűzéseket valósítsanak meg.

5. Az állami irányító szervek mellett lehetővé kell tenni különféle termelői és tenyésztői szakegyesületek (legeltetési bizottság, cukorrépatermelők egyesülete, szőlő- és gyümölcstermelőkből létesített hegyközségek stb.) alakulását. E szakegyesületek önkéntes alapon szerveződnek, működési körüket alapszabály határozza meg, s a megyei tanács szakfelügyelete alatt állnak. Az állam a szakegyesületeknek a termelés, tenyésztés, értékesítés, szakoktatás, tanácsadás területén kifejtett munkájukhoz anyagi és erkölcsi támogatást nyújt.

III. A MEZŐGAZDASÁG SZOCIALISTA ÁTÉPÍTÉSÉNEK IRÁNYELVEI

Hazánk mezőgazdaságának szerkezete túlnyomórészt kisárutermelő jellegű. Az ország szántóterületének mintegy 78%-át egyénileg gazdálkodó kisparasztok művelik, és csak 22%-át szocialista nagyüzemek, szövetkezetek és állami gazdaságok. Ezért — és mert még szocialista nagyüzemeink is drágán és keveset termelnek — termelvényeink a világpiacon általában nem versenyképesek. A mezőgazdasági termelés színvonalának nagyarányú emelését és a termelési költségek csökkentését mezőgazdaságunk korszerűtlensége mellett a kisüzemi jelleg akadályozza.

Az MSZMP egész népünk egyetemes érdekét — beleértve a parasztság érdekét is — szem előtt tartva, a mezőgazdasági termelőerők állandó fejlesztésének fő feladata mellett egyik legfontosabb feladatának tekinti annak elősegítését, hogy mezőgazdaságunk fokozatosan korszerű, szocialista nagyüzemű mezőgaz-

daséggá alakuljon át. A nagyüzemű mezőgazdaság kialakításának folyamata a történelem tanúsága szerint kétféleképpen mehet végbe: a kapitalista rendszerű államokban úgy, hogy a kisgazdaságok, mivel drágán termelnek, s nem képesek versenyezni a tőkés nagyüzemekkel, tömegesen mennek tönkre, földjeik fokozatosan a tőkés nagybirtokosok kezébe kerülnek. A szocializmust építő államokban a kisüzemek nem mennek tönkre, hanem erőiket önkéntes szövetkezés útján összefogják és a kisüzemi formát saját elhatározásukból a több és olcsóbb termelésre képes, a bővített újratermelést rendszeresen lehetővé tevő szövetkezeti nagyüzemmel cserélik fel. Népi demokráciánk viszonyai között a nagyüzemi mezőgazdaság csak ez utóbbi, szocialista úton jöhet létre. *A mezőgazdasági termelés fejlesztése és a szocialista átalakítás egységes, elválaszthatatlan feladatot képez. A mezőgazdaság nagyüzemű átszervezése nem öncél, hanem eszköze, fő módszere a mezőgazdasági termelőerők állandó fejlesztésének, a dolgozó nép s ezen belül a parasztság jóléte állandó növelésének.*

A mezőgazdaság szocialista átalakítása csak a párt vezetésével és dolgozó parasztságunkkal együtt hajtható végre. *Ahhoz, hogy dolgozó parasztságunk helyeselje és támogassa a szocialista átalakítást, meg kell szüntetnünk az elmúlt évek hibáit, a mezőgazdaság szocialista átalakításához nélkülözhetetlen nagyarányú állami támogatás jelentőségének a meg nem értését, a meglevő beruházási keretek helytelen felhasználását, az erőszakoskodásokat stb. Emellett világosan és kézzelfoghatóan be kell bizonyítani dolgozó parasztságunknak a korszerű mezőgazdasági nagyüzemek fölényét a kisgazdaságokkal szemben.* Csak ebben az esetben várható a ma még egyénileg gazdálkodó dolgozó parasztság szemléletmódjának gyökeres megváltozása, és ezzel szétaprózott mezőgazdaságunk nagyüzemivé átalakulása. Dolgozó parasztságunk teljes egyetértésének biztosítása, a szövetkezeti mozgalom kiterjedése hatalmas kultúrmunkát és helyes, célszerű gazdaságpolitikát követel. Ennek alapelvei a következők:

1. *Meglevő szocialista mezőgazdasági nagyüzemeinket* (állami gazdaságok, termelőszövetkezetek) *minél előbb példamutató, modern, belterjes gazdaságokká kell fejleszteni. Ezek termelési színvonala és árutermelése haladja meg az egyéni gazdaságokét, termelési költségeik alacsonyabbak legyenek, alkalmazzák a korszerű növénytermelési és állattenyésztési módszereket, termelésüket nagymértékben gépesítsék és a gazdaságok dolgozóinak, a szövetkezet tagjainak élet- és munkakörülményei az egyénileg gazdálkodókénál jobbak legyenek. Ennek érdekében:*

a) Az állam teherbíróképességének megfelelően maximálisra kell emelni a mezőgazdaság fejlesztésére fordított összegeket. Ezek zömét fordítsuk a meglevő szocialista nagyüzemeink fejlesztésére. Az állami eszközöket mindenekelőtt ott használjuk fel, ahol ezek a leggyorsabban, a legnagyobb arányú eredményt biztosítják. Hitelt csak gazdaságos és a termelést előmozdító célokra lehet adni.

b) Termelőszövetkezeteink fejlesztésében nagy szerep vár a gépállomásokra. Elsősorban az alapvető mezőgazdasági munkák gépesítését kell időben és jó minőségben biztosítaniok (szántás, aratás, cséplés). Ezen túl

azonban biztosítani kell a termelőszövetkezetek egyéb gépesíthető munkafolyamatainak ellátását is, amennyiben azokat a termelőszövetkezet nem saját gépeivel oldja meg (silózás, állattenyésztési munkák gépesítése, vetés, növényápolás, szállítás stb.). A gépállomási gépi munkadíj a termelőszövetkezetek részére jóval alacsonyabb legyen, mint az egyénileg dolgozó parasztok részére. Biztosítani kell a gépállomások érdekeltségét — és felelőssé kell tenni őket a termelőszövetkezetek segítéséért.

c) A termelőszövetkezetek jövedelmükből a kombájn, cséplőgép és általában a szántótraktor kivételével minden, a termeléshez szükséges mezőgazdasági gépet (erő- és munkagépet) megvásárolhatnak. E gépek segítségével egészségesen kiegészíthetik a gépállomás által végzett munkákat. A gépállomások kötelesek biztosítani — a termelőszövetkezet kívánsága szerint — a szövetkezeti gépek javítását.

d) Az állami gazdaságok legyenek a korszerű, szocialista nagyüzem mintagazdaságai. Magas termelési eredményeikkel, modern gazdálkodásukkal mutassanak példát az egyénileg dolgozó parasztságnak és a termelőszövetkezeteknek. Emellett a termelőszövetkezeteket lássák el minőségi vetőmagvakkal, tenyészállatokkal és egyéb segítséggel. Az állami gazdaságok és termelőszövetkezetek közti gazdasági kapcsolatokat általában közbeiktatott szervek nélkül kell lebonyolítani.

e) Lehetővé kell tenni azt is, hogy a termelőszövetkezetek termelvényeiket maguk dolgozhassák fel és így értékesíthessék. Ezért módot kell adni arra, hogy kisebb feldolgozó üzemeket (tejfeldolgozó, daráló, szeszfőzde, aszaló stb.) létesítsenek, illetve ilyeneket állami és egyéb szervektől átvegyenek. Emellett engedélyezni kell, hogy áruikat saját üzleteikben, piaci elárusító helyeken árusíthassák, vagy — közös megállapodás alapján — különböző ipari üzemeknek, vállalatoknak, intézményeknek, kórházaknak stb. nagy tételben eladhassák.

f) A meglevő termelőszövetkezetek fejlesztéséhez — a fentieken kívül — jelentős szakmai segítség is szükséges. Ezt a jövőben nem a gépállomási mezőgazdászok, hanem egyrészt a szövetkezetek által alkalmazott, másrészt a tanácsapparátusban dolgozó szakemberek útján kell biztosítani. Lehetővé kell tenni, hogy a termelőszövetkezetek pályázat meghirdetésével alkalmazzanak mezőgazdászokat. Az állam — ahol ez szükséges — a szakemberek fizetésének egy részét vállalja magára. A tanácsapparátusban dolgozó szakembereknek pedig fokozottabban tegye feladatává a termelőszövetkezetek szakmai segítését. Folytassák a termelőszövetkezeti vezetők képzését, a tsz-tagok részére pedig állattenyésztő és növénytermelő tanfolyamokat kell szervezni.

g) Annak érdekében, hogy termelőszövetkezeteink vonzóbbak legyenek a dolgozó parasztok előtt, szükséges a termelőszövetkezetek *belső rendjének* megszilárdítása. Így a vezetés megjavítása, a szövetkezeti tagság egységének kialakítása, a szövetkezeti demokrácia megerősítése, a tagság szocialista szellemű nevelése.

2. A mezőgazdaság szocialista átalakításának fő útja a *mezőgazdasági termelőszövetkezet.* Mezőgazdasági termelőszövetkezetek azok, amelyekben:

a) közösek a termelési eszközök (beleértve az állatállományt is), kivéve a háztáji gazdaságban törvényesen visszahagyható földet, eszközöket, állatokat;

b) a nagyüzemi munkamegosztás előnyeit kihasználva, közösen végzik a munkát a termelés minden ágában;

c) a jövedelem túlnyomó részét a végzett munka alapján osztják el, kisebb részét pedig a földjáradék kifizetésére használják fel;

d) évről évre a jövedelemnek legkevesebb 5%-ával gyarapítják a közös szövetkezeti alapot, és a folyamatos üzemvitelhez szükséges tartalékot képeznek;

e) közösen végzik a beszerzést és értékesítést;

f) a gazdálkodást éves terv alapján folytatják;

g) pontos nyilvántartást vezetnek;

h) szocialista szellemben nevelik tagjaikat, kizsákmányolókat nem vesznek fel a szövetkezetbe, s nem tűrik meg a kizsákmányolás semmiféle formáját sem.

A szocialista állam csak azokat a szövetkezeteket ismerje el mezőgazdasági termelőszövetkezetnek, amelyek gazdálkodásukban ezeket a szocialista alapelveket betartják, és anyagi támogatást is csak ebben az esetben folyósítson részükre.

Bár termelőszövetkezeteink zöme szilárdan kitartott a munkaegységrendszer mellett, nem szabad elutasítani azokat a kezdeményezéseket, új módszereket, amelyek a jövedelemelosztás szocialista elvén épülnek fel, s a munkaegységrendszer továbbfejlesztését, megjavítását célozzák. Ezeket tanulmányozni és a gyakorlati alkalmazásukban szerzett tapasztalatokat hasznosítani kell.

Lehetővé kell tenni, hogy a termelőszövetkezetek, a szocialista alapelvek betartása mellett, a helyi viszonyoknak megfelelően módosításokat eszközöljenek az alapszabályzatukban. Abban az esetben, ha a közös nagyüzemi állatállomány megteremtéséhez szükséges feltételekkel a termelőszövetkezet még nem rendelkezik, megengedhető, hogy egy ideig közös állatállomány nélkül működjék. Meg kell azonban követelni ebben az esetben is, hogy a közös állattenyésztést reálisan megvalósítható időn belül célul tűzzék ki, a közös állattenyésztés alapjainak megteremtését fő feladatnak tekintsék, jövedelmük egy részét rendszeresen erre a célra fordítsák. Az ilyen szövetkezeteknél meg kell követelni azt is, hogy a tagok háztáji állatállományuk arányában a közösen művelt szántóterületre a közgyűlés által megadott mennyiségű istállótrágyát hordjanak ki.

3. Ahhoz, hogy dolgozó parasztságunk fő tömegei a termelőszövetkezeti gazdálkodás útjára lépjenek, szükség van az alacsonyabb típusú, egyegyszerűbb szövetkezeti formák eddiginél hathatósabb felkarolására és támogatására. Az egyszerűbb szövetkezeti formák létrehívásának az a célja, hogy megkönnyítse az erősen tulajdonosi beállítottságú dolgozó parasztok számára az utat a nagyüzemi szocialista gazdasághoz. Ahol a meglevő mezőgazdasági termelőszövetkezetek bővítésére, vagy újak alakítására megvannak az objektív és szubjektív feltételek, azok szervezését

kell minden erővel támogatni. Ahol azonban nincsenek meg ezek a feltételek, ott az alacsonyabb típusú szövetkezetek alakulását kell elősegíteni.

Az egyszerűbb szövetkezeti formák közül a legismertebb és a legelterjedtebb: az *általános földművesszövetkezet*. Ez elsősorban felvásárló, értékesítő, fogyasztási és hitelszövetkezeti tevékenységet fejt ki, s a nagyszámú szakcsoport útján egyre kiterjedtebb a termelési tevékenysége is. A begyűjtés megszűntével igen nagy szerep vár a földművesszövetkezetekre a parasztság árukészletének felvásárlásával. Kívánatos, hogy egyre nagyobb szerepe legyen a különféle növénytermelési, hizlalási szerződéskötéseknél is. Ahhoz, hogy a földművesszövetkezeti mozgalom valóban betöltse szövetkezeti funkcióit, a parasztság széles rétegeit felölelő élő tömegmozgalom legyen, s alkalmassá váljék az igazi szövetkezeti közszellem kialakítására a faluban, mindenekelőtt az szükséges, hogy a földművesszövetkezeteket megszabadítsuk az évek óta rájuk rakódott bürokratikus, kincstári hivatali boltjellegtől. Ennek érdekében az is szükséges, hogy demokratikusan választott dolgozó paraszti vezetőségük legyen.

A földművesszövetkezetek keretében kell — a jelenleginél sokkal kiterjedtebben — létrehozni a termelési szövetkezés legegyszerűbb elemeit tartalmazó *társulásokat* (géphasználati társulás, vízhasználati társulás stb.), valamint a különféle szakszövetkezeteket, a tejszövetkezeteket stb. Ezek a termeléshez szükséges beszerzéseket és termékeik zömének értékesítését végzik közösen. Emellett bizonyos termelést elősegítő közös céltevékenységet is folytatnak (pl. közös géphasználat).

Ugyancsak a földművesszövetkezetek keretében alakuljanak — de ha kérik, önálló működési engedélyt is kaphatnak — *a szakcsoportok*. Ezek a társulásoknál annyiban fejlettebbek, hogy a tiszta jövedelem egy részét rendszeresen a közös vagyon fejlesztésére fordítják.

Végül önálló szövetkezeti üzemként működnek a *termelőcsoportok*, amelyek a mezőgazdasági termelés egy vagy néhány ágát kollektivizálták, s a termelés e területén a munkákat közösen végzik, a közös termelési ág tiszta jövedelmének nagyobb részét a végzett munka alapján osztják el, jövedelmük egy részét rendszeresen a közös alap fejlesztésére fordítják, közös beszerző és értékesítő tevékenységet folytatnak. A termelőcsoportokat, szakcsoportokat és egyéb termelési társulásokat az állam olyan arányban támogassa, amilyen arányban a közös nagyüzemű termelés elemeit kifejlesztik, közös beruházást végeznek.

Az egyszerűbb szövetkezeti formák széles körű kiterjesztése elősegíti a parasztság kultúrszínvonalának emelését, megismerteti velük a szövetkezés számtalan előnyét, megtanulják az egyéni gazdaságnál nagyobb méretekben való gondolkodást, s lehetővé teszi, hogy a szövetkezeti vagyon gyarapításával saját erőforrásukból a leendő termelőszövetkezetekre való áttérés anyagi alapjait megteremtsék. Ezért támogatni kell a parasztság egyszerűbb szövetkezetek alakítására irányuló törekvéseit, meg kell szüntetni az ezzel kapcsolatban kialakult bizonytalanságot, ügyelni kell arra, hogy ezek ne váljanak kizsákmányoló jellegűvé, és ne az egyéni gazdaság

konzerválására szolgáljanak, hanem valóban átmenetet képezzenek a termelőszövetkezet felé.

4. A nagyüzemi gazdálkodás fölényének bizonyításában és az új termelőszövetkezetek alakításában döntő szerepük van a gépállomásoknak. A párt a mezőgazdaság szocialista átalakításáért folytatott harcban a gépállomásokat fontos bázisának tekinti. Világosan látni kell azonban azt, hogy jelenleg ennek a feladatnak a gépállomások csak részben felelnek meg. Ezért mindenekelőtt meg kell javítani a gépállomások vezető és dolgozó kollektívájának szociális és politikai összetételét. El kell távolítani a gépállomásokról a politikailag megbízhatatlan, az osztályidegen, a deklasszált és lumpen elemeket, mindenekelőtt azokat, akik az októberi ellenforradalom során szembefordultak népi demokráciánkkal. A gépállomásokon népi demokráciánkhoz hű, szocialista meggyőződésükben tántoríthatatlan, becsületes agrárproletárok és ipari munkások dolgozzanak. Ezekre támaszkodva alakítsanak ki egészséges viszonyt a termelőszövetkezetekkel és az egyénileg gazdálkodó dolgozó parasztokkal. A termelőszövetkezetekkel való jó viszony kialakítása elsősorban azon múlik, hogy a gépállomások mennyiben képesek kellő időben, jó minőségben és olcsón elvégezni a szükséges munkákat. Ezért — bár fontos célkitűzés, hogy a gépállomások bevételeikből fedezzék kiadásaikat — az állam szükség esetén pénzügyi támogatással is járuljon hozzá ahhoz, hogy a gépállomások termelőszövetkezetek részére végzett munkáinak költsége alacsony legyen. Emellett biztosítani kell, hogy a gépállomásokon korszerű erő- és munkagépek nagy számban álljanak rendelkezésre. Ezért — ha a termelőszövetkezet kéri — a gépállomások az általuk ki nem használt, felesleges munkagépeket adják bérbe a termelőszövetkezeteknek. A gépállomások jó kapcsolatukat az egyéni parasztsággal a gépi munka kiterjesztésén, a szervezett kultúrmunkán stb. túl elsősorban azzal biztosítsák, hogy a gépállomási szolgáltatásokat a jelenleginél sokkal szélesebb területre terjesszék ki. A mezőgazdasági termelőmunkához szükséges szolgáltatásokon túl célszerű fokozatosan áttérni az egyéb műszaki szolgáltatásokra is (kovács-, bognármunkák, kisgépjavítás és egyéb műszaki jellegű munkák stb.). Ennek érdekében célszerű, ha a több község területén dolgozó gépállomások kihelyezett műhelyeket létesítenek.

5. A mezőgazdaság szocialista átalakításának az eredményesen működő nagyüzemek és a kisárutermelők közötti egészséges verseny körülményei között kell végbemenni. Ebben a versenyben az újonnan alakult mezőgazdasági termelőszövetkezetek bizonyos mértékben hátrányosabb feltételekkel indulnak, mint az egyéni gazdaságok, mert üzemeik még nem épültek ki, szemben az évtizedek óta kialakult egyéni gazdaságokkal. Ezért az államnak megfelelő gazdasági politikával, mindenekelőtt hitelpolitikával elő kell segíteni, hogy ebben a versenyben a szövetkezeti gazdaságok minél előbb jelentős fölényt harcolhassanak ki a kisárutermelő gazdaságokkal szemben. Olyan hitelpolitikát kell kialakítani, hogy a jövőben a termelőszövetkezet a termeléshez szükséges forgóeszközökhöz a hitelt az általa megtermelt árualap lekötésével szerezze. Az ilyen hitelpolitika a termelő-

szövetkezeteket az árutermelés növelésére ösztönzi. A kisárutermelő gazdaságok színvonalát lényegesen meghaladó nagyüzemek létrehozása jelentős beruházást követel. Ezeket a beruházásokat egyedül paraszti eszközökből sem a kapitalizmus, sem a szocializmus viszonyai között megvalósítani nem lehet. Szocialista körülmények között ez azt jelenti, hogy az államnak jelentős összegeket kell fordítani a szövetkezeti nagyüzemek létrehozására. Ezért hazánkban az állam teherbíróképességének megfelelően maximálisra kell emelni a mezőgazdasági nagyüzemek korszerű berendezésekkel való ellátására szolgáló állami eszközök mennyiségét. Nyújtsunk a megalakuló új, kellő állóeszközökkel nem rendelkező termelőszövetkezeteknek (2—3 éven keresztül több részletben) olyan mérvű állami indítóhiteleket, hogy az a parasztságnak a nagyüzem létrehozására rendelkezésre álló *saját eszközeivel együtt* a nagyüzemű gazdálkodás feltételeit megfelelő színvonalon biztosítsa. A múlttal szemben e hitelek nagyobb része hosszúlejáratú legyen.

6. A korszerű szocialista nagyüzemek létrehozása a továbbiakban is szükségessé teszi a szétszórt parcellák nagyüzemi táblákba való tagosítását. Ezt azonban az elmúlt évektől eltérően úgy kell végrehajtani, hogy ne okozzon termelési bizonytalanságot. Ezért a nagyüzemi táblákba kerülő egyéni paraszti földekért teljes kártalanítást kell fizetni abban az esetben, ha azon évelő kultúra, beruházási létesítmények stb. vannak, vagy ha cserébe gyengébb minőségű, elhanyagoltabb stb. földet tudnak adni. A tagosítások a jövőben csak az érintett község vagy határrész dolgozó parasztjai többségének kérésére hajthatók végre. *A jövőben tagosítások helyett sokkal kiterjedtebben kell alkalmazni az érdekeltek kölcsönös megegyezésén alapuló önkéntes földcseréket, beleértve az adás-vétel útján történő cseréket is.*

7. A termelőszövetkezeti mozgalom kiterjesztése érdekében szembe kell szállni a spontaneitás szemléletével, amely szerint nem kell folyamatos felvilágosító munkával segíteni a dolgozó parasztok termelőszövetkezeti útra térését, magukra lehet hagyni őket. Ellenkezőleg, ezt a folyamatot rendszeres felvilágosító munkával elő kell segíteni. Ebben döntő szerepe van a meglevő termelőszövetkezetek tagságának, akik az egyénileg dolgozó parasztság felvilágosításában a fő szerepet kell hogy betöltsék. Ezenkívül a gépállomások dolgozói, a mezőgazdasági szakemberek és általában a falusi kommunisták legyenek a termelőszövetkezeti mozgalom propagandistái. A felvilágosító munka irányuljon elsősorban a nagyüzem fölényének és szükségességének bizonyítására. Ezért az iskolákban és tanfolyamokon végzett szövetkezeti oktatásnak, az agitációs és felvilágosító munkának egyaránt főleg helyi, konkrét összehasonlításokra kell épülni. Emellett nem lehet a parasztság különböző rétegei felé azonos politikai felvilágosító munkát folytatni. A félproletárokat és kisparasztokat a most következő időszakban már közvetlen a termelőszövetkezetek alakítására, a meglevőkbe való belépésre kell megnyerni. Ugyanakkor az erősen tulajdonosi beállítottságú középparasztokkal főleg olyan irányban kell foglalkozni, hogy az egyszerűbb szövetkezeti formákat válasszák. A mezőgazdaság szocialista átalakításának későbbi időszakában lehet csak közvetlen cél

e rétegek széles körű bevonása a termelőszövetkezetekbe. Ez természetesen nem jelentheti azt, hogy most elutasítjuk azokat a középparasztokat, akik termelőszövetkezeteket kívánnak alakítani vagy abba belépni.

8. *A mezőgazdaság szocialista átalakításának célja a mezőgazdasági termelés nagyarányú fellendítése. Az átalakítást úgy kell végrehajtani, hogy a termelési színvonal az átalakítás időszakában se csökkenjen, sőt növekedjék.* A mezőgazdaság szocialista átalakításának ütemét elsősorban a következő tényezők határozzák meg:

a) a meglevő nagyüzemek termelési színvonala, fölényük kialakulása az egyéni termelés felett a termelés, az árutermelés, az önköltség, az életszínvonal stb. tekintetében;

b) a termelőszövetkezeti nagyüzemek megteremtésére rendelkezésre bocsátott állami eszközök és egyéb segítség mennyisége;

c) a dolgozó parasztság saját eszközeinek mennyisége, amelyek a szövetkezeti nagyüzem megteremtésére szolgálnak, beleértve az egyszerűbb szövetkezeti formák elterjedését s az ezekben kialakuló szövetkezeti akkumuláció mértékét;

d) a párt-, állami és egyéb szervek által végzett agitációs, felvilágosító és oktató munka eredményeként dolgozó parasztságunk kultúrszínvonalának emelkedése.

A mezőgazdaság szocialista átalakítása tehát csak olyan ütemben lehetséges, amilyen mértékben a korszerű nagyüzemi gazdálkodásra való áttérés e négy alapvető feltételét biztosítani tudjuk.

IV. A FALUSI PÁRTMUNKÁRÓL

Dolgozó népünk életszínvonalának további emelése, az ország gazdasági helyzetének megjavítása érdekében pártunknak a következő évek során nagy figyelmet kell fordítani a párt falusi munkájára. *Ahhoz, hogy a munkásosztály és a dolgozó parasztság szövetsége erősödjön, s ezzel hazánkban a proletárdiktatúra egyre szilárdabb legyen, a mezőgazdasági termelés színvonalát emelni tudjuk és falun is sikerrel fejezzük be a szocializmus építését, szükséges a falusi pártszervezetek megerősítése, a falusi pártmunka megjavítása.* Erre a munkára különösen most kell nagy figyelmet fordítani, mert falusi pártszervezeteink még gyengék, az ellenforradalmi események falun is komoly károkat okoztak, és az osztályellenség tevékenysége élénk. Mindezekből kiindulva, azért, hogy a párt agrárpolitikáját sikeresen végre tudjuk hajtani, a falusi pártmunka terén a következők szerint kell eljárni:

1. A falusi kommunistáknak a megyei és járási pártbizottságok segítségével arra kell törekedniük, hogy minden faluban erős, szilárd pártszervezeteket hozzanak létre. A falusi pártszervezetek mellett mindazokban a termelőszövetkezetekben, állami gazdaságokban, gépállomásokon, ahol a párt taglétszáma megengedi, hozzanak létre önálló üzemi pártszervezeteket is. Ahol azonban kevés párttag van, nem célszerű szétaprózni a falu kommunista erőit és erőltetni az önálló üzemi alapszervezetek megalakítását. Ezeken a helyeken üzemi pártcsoportokat alakítsanak, amelyek rendszeresen fog-

lalkozzanak az üzem problémáival, de tartozzanak bele az egységes falusi pártszervezetbe.

2. Gondosan ügyelni kell arra, hogy a falusi pártszervezetek összetétele megfelelő legyen. Elsősorban a legszilárdabb termelőszövetkezeti tagokat, ipari és mezőgazdasági munkásokat és félproletárokat vegyék fel a pártszervezetekbe. Ezek képezzék a falusi pártszervezetek bázisát. Rajtuk kívül azonban nagy gondot kell fordítani a Kommunista Ifjúsági Szövetség, az EPOSZ legöntudatosabb tagjaira, akiket szintén fel kell venni a pártba. Szakítsanak azzal az elmúlt években kialakult gyakorlattal, amely szerint elhanyagolták a pártépítési munkát a kis- és középparasztok között. E rétegek meglehetősen erős tulajdonosi beállítottsága nem lehet akadálya annak, hogy leghaladottabb elemeit — a jól gazdálkodó, állampolgári kötelezettségét pontosan teljesítő, népi demokráciához hű kis- és középparasztokat — bátran felvegyék pártunk tagjai közé. A pártépítési munkánál törekedjenek arra is, hogy a pártszervezetek tagjai, különösen vezetői, becsületes, köztiszteletben álló, osztályhű és a párt politikájáért harcolni kész elvtársak legyenek.

3. Ahhoz, hogy falusi pártszervezeteink a munkás-paraszt szövetség megerősítését, a mezőgazdasági termelés fellendítését és a mezőgazdaság szocialista átalakítását sikeresen megoldják, szükséges, hogy kialakuljon a falusi pártmunka helyes módszere. Ez egyrészt azt jelenti, hogy a pártszervezetek munkájában kiküszöböljük a korábbi helytelen módszereket — a parancsolgatást, a választott szervek munkájába való túlzott beavatkozást stb. —, másrészt, hogy a falusi lakosság legszélesebb tömegeit bevonjuk a szocialista építés munkájába. Ezért:

a) a pártnak, mint a proletariátus élcsapatának, mindenkor a munkás- és paraszttömegek élén kell járnia. Magára kell vállalni a kezdeményezést és a fő szervező szerepet a szocializmus építésének gyakorlati kérdéseiben, akár politikai, akár gazdasági, akár kulturális feladatokról van szó. A párttagok járjanak élen a párt-, a gazdasági és az államhatalmi szervek munkájában tapasztalható hibák — nemritkán nyílt visszaélések — felfedésében és kijavításában is.

b) A párt politikáját a széles pártonkívüli dolgozó tömegek előtt döntően a tömegszervezeteken keresztül kell érvényesíteni. Ennek érdekében küldjék a legjobb falusi kommunistákat a Hazafias Népfrontba, a községi tanácsokba, a Kommunista Ifjúsági Szövetségbe, az EPOSZ-ba, és gondoskodjanak a pártvezetés biztosításáról a szakszervezetekben és egyéb szervezetekben is. Meg kell alakítani mielőbb mindenütt a falusi nőtanácsot is. A falusi pártszervezetek a különféle szervekben a párt célkitűzéseinek megvalósítását elsősorban azáltal biztosítsák, hogy az ott dolgozó kommunistákat felelőssé teszik a párthatározatok végrehajtásáért.

c) Falusi pártszervezeteink egyik legfontosabb feladata a tömegek politikai nevelésének megszervezése olyanformán, hogy a falvakban valóban tömegméretekben folytassanak írásos és szóbeli kommunista propagandát, agitációt. Ennek érdekében szervezzék meg a könyvek, újságok és egyéb propagandaanyagok terjesztését, végezzenek állandóan szóbeli felvilágo-

sító munkát a tömegek között az aktuális politikai, gazdasági és egyéb kérdésekről. Különösen fontos feladatuk ezen a téren, hogy meggyőző felvilágosító munkát végezzenek a termelőszövetkezetek és általában a mezőgazdasági nagyüzemek népszerűsítése érdekében, leplezzék le az ellenséges hangulatkeltést, jelszavakat, rémhíreket, fedjék fel a párt politikájával szembenálló különféle opportunista, antimarxista nézeteket és mutassák be azok káros voltát, ismertessék és népszerűsítsék a párt és a kormány intézkedéseit stb.

d) Pártszervezeteink ellenőrizzék a gazdasági, államhatalmi és egyéb szervek munkáját. Ez az ellenőrzés elsősorban a tömegek segítségével történjen, azáltal, hogy különös tekintettel legyenek az egyes szervek munkájával szemben a tömegek részéről megnyilvánuló kritikai észrevételekre, keressék meg az elkövetett hibák okait, gondoskodjanak azok megszüntetéséről. Ezenkívül — különösen üzemi pártszervezeteink — számoltassák be időközönként a gazdasági és egyéb szervek vezetőit végzett munkájukról, és a kommunisták és a pártonkívüliek által tett észrevételek alapján bírálják azok munkáját.

Falusi pártszervezeteink feladataikat — köztük a párt agrárcélkitűzéseinek megvalósítását — csak akkor tudják jól végrehajtani, ha fő figyelmüket a pártonkívüli dolgozó tömegekkel való jó viszony kialakítására fordítják. Ha akár jobboldali opportunizmusból, akár túlzó „baloldaliságból" szembekerülnek a dolgozó tömegekkel, elszakadnak tőlük, nem lehetnek a tömegek vezetői. Éppen ezért megyei és járási pártszerveinknek nagy figyelmet kell fordítaniuk a falusi pártszervezetek munkájára. Segíteniük kell abban, hogy a legjobbak (lehetőleg helyi, köztiszteletben álló kommunisták) kerüljenek a pártszervezetek élére, s abban, hogy helyesen politizáljanak a tömegek között. Ez egyik legfontosabb feltétele annak, hogy pártunk agrárpolitikai célkitűzései valóraváljanak.

*

Hazánk társadalmi és gazdasági rendszere a proletárdiktatúra rendszere, amelynek alapja a munkásosztály és a parasztság szövetsége. Olyan szövetség ez, amelyben a munkásosztályé a vezető szerep, és amely a szocializmus megteremtésére irányul. Falusi pártszervezeteink harcoljanak azért, hogy napról napra erősödjék ez a szövetség, amelyben a parasztság a munkásosztály segítségével, a belterjes gazdálkodás útján sikerrel veheti fel harcot a mezőgazdasági termelés fejlesztéséért — egész népünk jóléte és saját életkörülményeinek megjavítása érdekében.

A belterjesebb gazdálkodás kialakításában nem csekélyek az egyéni parasztgazdaságok lehetőségei. De ennél sokkal nagyobb lehetőségek nyílnak a termelőszövetkezetekben, sőt az egyszerűbb termelési társulásokban is, mert hisz a táblásított nagy földterületek a korszerű nagygépek, a mezőgazdasági tudomány vívmányai, a mezőgazdasági szakember jelenléte és mindenekelőtt a fejlettebb munkamegosztás, a szervezett közös munka módot ad erre.

A megújhodó, több üzemágú és valóban demokratikus vezetésű földművesszövetkezeti mozgalom, ha fő tevékenységét a parasztság termelési munkájának elősegítésére fordítja, és képes lesz igazi szövetkezeti közszellem kialakítására tagjai között — nagy segítséget adhat a belterjesebb gazdálkodás, a korszerűbb mezőgazdasági termelés kialakítására. De éppen az egészséges szövetkezeti szellem kifejlesztésével nagy szolgálatot tehet a különféle egyszerűbb társulások elterjesztésében, és abban, hogy részben ezek tapasztalatai alapján is, a parasztság mind szélesebb rétegei a megerősödő, példamutatóvá váló mezőgazdasági termelőszövetkezetek felé forduljanak.

Megjelent: Párthatározatok a mezőgazdaság fejlesztésére.
Kossuth Könyvkiadó 1958. 5—64. old.

16

AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGA TITKÁRSÁGÁNAK HATÁROZATA A TERMELŐSZÖVETKEZETEK POLITIKAI, GAZDASÁGI ÉS SZERVEZETI MEGSZILÁRDÍTÁSÁRÓL

(1957. AUGUSZTUS 13.)

A Magyar Szocialista Munkáspárt Politikai Bizottsága megvizsgálta a termelőszövetkezeti mozgalom helyzetéről szóló jelentést. Megállapította, hogy a termelőszövetkezeti mozgalom nyolc évéből a termelőszövetkezetek — különösen gazdasági téren — 1956-ban érték el a legnagyobb gazdasági eredményeket. Ezt a kedvező folyamatot az ellenforradalom megakasztotta, és mivel támadása falun főleg a párt és a mezőgazdaság szocialista szektora — ezen belül is a termelőszövetkezetek — ellen irányult, a mozgalom meggyengült és visszaesett. A termelőszövetkezetek tagjainak — különösen a szegényparasztoknak — az ellenforradalom során tanúsított helytállása, valamint az a tény, hogy a szétvert termelőszövetkezetek nagy része újból megalakult, azt bizonyítja, hogy termelőszövetkezeti mozgalmunk alapjaiban egészséges, életerős, és a magyar falun mély gyökereket vert. Termelőszövetkezeteinkben jelenleg sok helyes kezdeményezés, törekvés tapasztalható.

Annak érdekében, hogy szövetkezeti mozgalmunk mielőbb kiheverje az ellenforradalom okozta károkat, a mezőgazdaság szocialista átalakítása terén újabb eredményeket érhessünk el és a jelenlegi helyes tendenciák minél szélesebb területen érvényesüljenek: párt- és állami szerveink legfőbb feladata a meglevő termelőszövetkezetek politikai, gazdasági és szervezeti megerősítésének elősegítése. Megkülönböztetett figyelemmel kell foglalkozni és a legnagyobb támogatást kell adni a nagyarányú kilépések miatt meggyengült és újjáalakult termelőszövetkezeteknek. Emellett a meglevő termelőszövetkezetek megerősítésével egyidejűleg, a volt termelőszövetkezeti tagokkal úgy kell foglalkozni, hogy mielőbb ismét visszatérjenek a termelőszövetkezetekbe, illetve termelőszövetkezeteiket újból megalakítsák.

A Politikai Bizottság szükségesnek tartja a szövetkezeti mozgalom terén számos helytelen törekvés és nézet visszaszorítását. A kommunisták feladata hazánkban az, hogy harcolva a helytelen nézetek és törekvések ellen, tudatosítsák a mezőgazdaság szocialista átalakításának szükségességét, gondoskodjanak az agitáció és felvilágosító munka folyamatosságáról, biztosítsák az önkéntesség betartását és a magasabb típusú termelőszövetkezetek propagálása mellett fordítsanak nagyobb gondot az alacsonyabb típusú formák népszerűsítésére is. Emellett minden eszközzel segíteni kell, hogy

a termelőszövetkezetek növeljék terméseredményeiket és fokozzák árutermelésüket.

1. A szövetkezeti nagyüzemi gazdálkodást hazánkban legmagasabb fokon a mezőgazdasági termelőszövetkezetek valósítják meg. Ezért a párt a mezőgazdaság szocialista átalakításában a mezőgazdasági termelőszövetkezetet tekinti a legfontosabb szövetkezeti formának, s ennek megfelelően ezeknek nyújtja a legnagyobb támogatást.

A termelőszövetkezetek működését néhány alapvető feltételhez kell kötni, amely kizárja, hogy álszövetkezetek alakuljanak, és elősegítik a fokozatos továbbfejlődést. Az elmúlt évek tapasztalatait felhasználva a mezőgazdasági termelőszövetkezetek működésének ezen alapelvei a következők:

a) közösek a háztáji gazdaságot meghaladó termelési eszközök, beleértve az állattenyésztést is. A háztáji föld és jószágállomány nem haladhatja meg a törvényes mértéket.

b) A nagyüzemi munkamegosztás előnyeit kihasználva közösen végzik a munkát a termelés minden ágában.

c) A jövedelem túlnyomó részét a végzett munka alapján osztják el. Ennek érdekében a munkát az eddig legjobbnak bizonyult munkaegységgel mérik, kisebb részét pedig a földjáradék kifizetésére használják fel. A földjáradék arányáról a közgyűlés dönt.

d) Évről évre a kioszthatő jövedelemnek legkevesebb 5%-ával gyarapítják a közös szövetkezeti alapot, és a folyamatos üzemvitelhez szükséges tartalékot képeznek.

e) Közösen végzik a beszerzést és értékesítést.

f) A szövetkezet éves termelési tervet és költségvetést készít.

g) Gazdálkodásáról pontos nyilvántartást vezet.

h) Szocialista szellemben nevelik tagjaikat, s nem tűrik meg a kizsákmányolás semmiféle formáját.

Az állam csak azokat a szövetkezeteket ismerje el mezőgazdasági termelőszövetkezeteknek, amelyek gazdálkodásukban ezeket az elveket betartják és anyagi támogatást is csak ez esetben folyósítson részükre.

A termelőszövetkezetek ezekre a szocialista alapelvekre építsék fel alapszabályukat. Emellett lehetővé kell tenni, hogy a szocialista alapelvek betartásán túl a helyi viszonyoknak megfelelően módosításokat eszközöljenek alapszabályaikban. Nem hagyható jóvá azonban olyan alapszabály, amely ütközik az alapelvekkel, ellenkezik hatályos jogszabályokkal és rendelkezésekkel.

A jövedelemelosztás szocialista alapelvétől eltérő részesedési módszerek alkalmazását vissza kell szorítani. Azokat a jövedelemelosztási módszereket pedig, amelyek a jövedelemelosztás szocialista alapelvén épülnek fel, és munkaegység szerinti vagy ezt továbbfejlesztő módszereket alkalmaznak, gyakorlati alkalmazásukban s eredményeikben meg kell vizsgálni és a tapasztalatokat hasznosítani kell.

Meg kell teremteni a közös gazdaság és a háztáji gazdaság közötti helyes arányt. Ezért a felvilágosító munka mellett a közös és a háztáji gazdaságok közötti helyes arány kialakítását gazdasági intézkedésekkel is elő kell segíteni.

a) A háztáji gazdaságok területe továbbra is legfeljebb 800—1600 négyszögöl lehet. A háztáji állatállomány nem haladhatja meg a mintaalapszabályban megállapított kereteket. Ezért azoknál a jelenleg működő termelőszövetkezeteknél, ahol a közös állatállomány feltételei megvannak, s ennek ellenére nincs közös állattartás, záros határidőn belül, de legkésőbb november 1-ig a termelőszövetkezetekbe vissza kell vinni a háztáji gazdaság kereteit meghaladó állatállományt.

b) A kormány javasolja a termelőszövetkezeteknek, kötelezzék a tagokat arra, hogy a közösen művelt szántóterületre háztáji állatállományuk arányában a közgyűlés által megszabott mennyiségű istállótrágyát hordjanak ki.

2. A mezőgazdasági termelőszövetkezetek elsősorban *saját erejükből* fejlesszék közös gazdaságukat. A gazdálkodás színvonalának emelésével, a termelés és árutermelés erőteljes fejlesztésével, a termelési költségek csökkentésével, a szövetkezeti tagok jobb élet- és munkakörülményeinek megteremtésével tegyék vonzóvá a közös gazdálkodást az egyénileg gazdálkodó parasztok előtt. Ezt egészítse ki az állam hatékony gazdasági segítsége. Az állami támogatás alapvető formái: a kedvezményes hitelek, kedvezményes gépi munkadíjak, szerződéses termelés és szállítás rendszere és az államnak nagyobb tételben átadott, egyöntetű minőségű áruért fizetett magasabb ár, valamint a szakemberek alkalmazásához kiegészítő átmeneti támogatás nyújtása legyenek.

Ebben az évben a termelőszövetkezetek részére további hiteltörlést nem lehet engedélyezni.

A Földművelésügyi Minisztérium a Pénzügyminisztériummal közösen készítsen javaslatot a kormány elé a termelőszövetkezetek hitelgazdálkodásának rendezésére. Ennek alapelve az legyen, hogy az állami hitelnyújtás a termelést, az árutermelést és a közös gazdálkodás fejlesztését segítse elő. Szakítani kell a korábbi helytelen gyakorlattal, amely az állami támogatásból a rosszul gazdálkodó termelőszövetkezeteknek munka nélkül is biztosított jövedelmet. Az új hitelezési rendszert 1958. január 1-től kell bevezetni.

3. A termelőszövetkezetek gazdasági megerősödésének, jövedelmezőségének, a tagság életszínvonal-növelésének alapvető feltétele: az *árutermelés fokozása*. Az állam ezt elsősorban gazdasági eszközökkel serkentse. Az állami támogatás fő iránya a jövőben az árutermelés növelésének minden eszközzel való segítése legyen. Ez teszi lehetővé többek között azt is, hogy a termelőszövetkezetek saját erejükből havonta, rendszeresen előleget tudjanak adni tagjaiknak. A szövetkezetek az év közben felmerülő kiadásaikhoz (üzemviteli költség, munkaegységelőleg stb.) szükséges pénzügyi alapot árualap lekötésével szerezzék meg. Ennek érdekében a szállítási szerződések rendszerét valamennyi üzemágra (növénytermelés, állattenyésztés, szőlő- és gyümölcstermelés stb.) a teljes önkéntesség alapján ki kell terjeszteni.

a) A termelőszövetkezetek kérésére a Nemzeti Bank egyéves zöldhitelt folyósíthat, ügyelve arra, nehogy túlelőlegezés következzék be.

A hitelnyújtás feltétele az, hogy a termelőszövetkezet az illetékes termeltető vállalattal szállítási szerződést kössön.

A Nemzeti Bank a rövid lejáratú hitelek elbírálásánál legfontosabb szempontjaként azt tekintse, hogy a hitel fedezetét a szállítási szerződéssel lekötött áruk képezzék.

b) A termelőszövetkezetek számára egyéves kedvezményes hitelre kell adni műtrágyát, azzal a feltétellel, hogy a hitel összegének megfelelő mennyiségű termény eladására köt szállítási szerződést. A műtrágyahitelt készpénzben vagy természetben kell kiegyenlíteni.

A második félévben igénybe vett műtrágyahitel elszámolása csak a következő év végén válik esedékessé.

c) A termelőszövetkezet jövedelemadózási rendszerét úgy kell átalakítani, hogy a közös áruértékesítés növelése irányába hasson. Ennek módozatait a Pénzügyminisztérium és a Földművelésügyi Minisztérium december 1-ig együttesen dolgozza ki.

d) Általában a jövőben a termelőszövetkezeteknél hitelelengedéssel nem élünk. Ha valamely termelőszövetkezet az állami és földművesszövetkezeti szerveknek az FM és a PM által együttesen megállapított 100 kat. holdra eső árumennyiséget eladja, és ugyanakkor eleget tesz valamennyi esedékes kötelezettségének, a hiteltörlesztésnél engedményeket kap.

4. Jelenleg és a legközelebbi években a termelőszövetkezeteket elsősorban a közös nagyüzemi állattenyésztés megteremtése terén kell segíteni. Ezért elsősorban a termelőszövetkezetek saját erejét, de a beruházási hiteleket is ennek a feladatnak a megvalósítására kell összpontosítani. Abban az esetben, ha a közös nagyüzemi állatállomány megteremtéséhez szükséges feltételekkel a termelőszövetkezet még nem rendelkezik, megengedhető, hogy egy ideig közös állatállomány nélkül működjék. Meg kell azonban követelni ebben az esetben is, hogy a közös állattenyésztést reálisan megvalósítható időn belül célul tűzzék ki, de legkésőbb egy év múlva kezdjék meg, s jövedelmük egy részét rendszeresen ennek alapjai (takarmánybázis, istálló stb.) megteremtésére fordítsák.

a) A szövetkezeti gazdaságok közös állatállományát ért súlyos veszteségek pótlására — ha a nagyüzemi állattenyésztés feltételei (istálló, takarmány stb.) biztosítva vannak — szarvasmarha- és sertéstenyésztörzseket kell juttatni. Ahol a termelőszövetkezetek kérik, lehetővé kell tenni, hogy az ellenértéket hízómarhában vagy hízósertésben törleszthessék. Tenyésztörzset csak azok a termelőszövetkezetek kaphatnak, amelyek erre vonatkozó igényüket jegyzőkönyvben rögzített közgyűlési határozattal kérik és a kérelmet kellően megindokolják. A lebonyolítás részletes szabályait a Földművelésügyi Minisztérium a Pénzügyminisztériummal együtt állapítsa meg. Ki kell azonban mondani, hogy a termelőszövetkezet a tenyésztörzset általában nem adhatja el, indokolt esetben azonban kicserélheti. A termelőszövetkezetek tenyészállatvásárlásainál a jelenleg érvényben levő árkedvezményeket kell alkalmazni a tehén, a vemhes- és tenyészüsző vásárlásánál.

b) A párt javasolja a termelőszövetkezeteknek: közgyűlési határozattal mondják ki, hogy a szövetkezetnek elővételi joga van a háztáji tehénállo-

mány szaporulatából származó egyedek megvételére. Az ilyen állatok ellenértékét a termelőszövetkezet és a tag közötti megegyezés alapján térítsék meg.

c) A termelőszövetkezeti közös tulajdonba adott igás- és haszonállatok, takarmány és gazdasági felszerelés ellenértékének kifizetési módját és időpontját a közgyűlés állapítja meg. A bevitt jó minőségű tenyészállatok ellenértékét a termelőszövetkezet egy összegben kifizetheti, és ha erre a szövetkezet saját erejéből nem képes, közép lejáratú hitelt kérhet. A bevitt vagyontárgyak értékének — a közgyűlés határozatától függően — 20—35 %-át továbbra is a fel nem osztható szövetkezeti alaphoz kell csatolni.

d) A termelőszövetkezeti gazdálkodás jövedelmezőségének, a hústermelés fokozásának és a sokhelyt üres állatférőhelyek kihasználásának érdekében ez év folyamán széles körű szarvasmarha-hizlalási akciót kell szervezni. A termelőszövetkezetek sajáttenyésztésű vagy vásárolt szarvasmarhák (bika, tinó, üsző, tehén) hizlalására köthetnek szerződést, amely után a minőségi osztály szerint megállapított magasabb árat és az átadott nagyobb mennyiség után kg-onkénti mennyiségi felárat kapjanak.

A bérhizlalás elősegítésére az állam rövid lejáratú hitelt biztosítson, amit a termelőszövetkezetek a feljavított, illetőleg hizlalt szarvasmarha átadásakor fizethetnek vissza.

e) A három éves terv keretében a közös nagyüzemű állattenyésztés fejlesztését ugyancsak az előbbiekben meghatározott rendszer szerint kell elősegíteni. Az Országos Tervhivatal és a Földművelésügyi Minisztérium az erre vonatkozó javaslatokat a három éves népgazdasági tervben tegye meg.

5. A termelőszövetkezeti mozgalom fejlődése érdekében a gépállomások fő feladata a termelőszövetkezetek megerősítésének elősegítése. Kötelesek a termelőszövetkezetek, az egyszerűbb szövetkezetek és az egyénileg dolgozó parasztság számára jó minőségű gépi munkát végezni, s a gépi munka előnyeinek bizonyításával, a szövetkezetek tagjainak és az egyéni parasztságnak a szocialista irányú nevelését biztosítani.

Azokba a termelőszövetkezetekbe, amelyek az egyes gépállomási gépeket huzamosabb ideig tudják foglalkoztatni, a munkák elvégzéséhez szükséges gépeket állandó jelleggel ki kell helyezni. A gépállomási gépek munkájának irányítását a szövetkezet vezetősége végezze. A szövetkezet elnöke legyen felelős a gépek gazdaságos beosztásáért, a folyamatos üzemeltetésért, a gépállomás igazgatója pedig a gépek műszaki állapotáért és a gépállomási dolgozók fegyelmezett, jó munkájáért.

a) Annak érdekében, hogy a gépállomások a gazdasági kapcsolatok mellett a politikai kapcsolatokat is kiépíthessék, rendezni kell vezető és dolgozó kollektívájuk politikai és szociális összetételét. El kell távolítani a gépállomásokról a politikailag megbízhatatlan, osztályidegen, deklasszált és lumpen elemeket, mindenekelőtt azokat, akik az októberi ellenforradalom során szembefordultak népi demokráciánkkal.

b) A gépállomások kötelesek a termelőszövetkezetekben az alapvető mezőgazdasági munkákat időben és jó minőségben elvégezni (szántás, aratás,

cséplés stb.). Ezenkívül biztosítaniuk kell a termelőszövetkezetek egyéb gépesíthető munkáinak ellátását is, amennyiben azokat a termelőszövetkezet nem saját gépeivel oldja meg. (Silózás, vetés, állattenyésztési munkák gépesítése, szállítás, növényápolás stb.) A gépállomások a termelőszövetkezetek részére a gépi munkák díját az 1957—1958-as gazdasági évben is a jelenleg érvényben levő alapelveknek megfelelően állapítsák meg.

c) A mezőgazdaság gépesítését továbbra is elsősorban a gépállomásokon keresztül kell megvalósítani. Ennek megfelelően a gépállomások gépparkját állandóan fejleszteni kell, és ennek keretében az univerzális traktorokat is elsősorban a gépállomások részére kell biztosítani. Emellett továbbra is lehetővé kell tenni, hogy azok a termelőszövetkezetek, amelyek jól gazdálkodnak, ahol a szakvezetés biztosítva van, a nagyüzemű gépkihasználás feltételei megvannak, az állattenyésztés fejlesztésénél a legfontosabb beruházásokat elvégezték, kötelezettségeiket teljesítik, saját erőből univerzális traktort vásárolhassanak, munkagépekkel együtt. Helyes, ha ugyanakkor a termelőszövetkezetek a lóállományt ésszerűen csökkentik, a szarvasmarhaállományt pedig növelik. Vásárolhatnak továbbá a Zetornál kisebb kerti traktorokat és egyéb gépeket is a belső üzemi munkák, elsősorban az állattenyésztés, a szőlő, a gyümölcstermelés és a kertészet gépesítésére. A termelőszövetkezetek idegenek részére az univerzális traktorral általában nem fuvarozhatnak, de a téli időszakban az erdőgazdaságok, földművesszövetkezetek és más állami vállalatok részére kölcsönös megegyezés alapján végezhetnek fuvarozást.

d) A termelőszövetkezetek alkatrészekkel s üzemanyaggal való ellátását, továbbá traktoraik és munkagépeik — térítés ellenében történő — javítását fokozatosan a gépállomások feladatává kell tenni. Ennek feltételeit a földművelésügyi miniszter, a kohó- és gépipari miniszter, a nehézipari miniszter dolgozzák ki, és már a három éves terv keretében biztosítsák. A földművelésügyi miniszter gondoskodjék arról, hogy azokon a gépállomásokon, ahol erre a lehetőség megvan, a munkákat a gépállomások már most elvégezhessék.

6. A termelőszövetkezetek megerősítésének egyik igen fontos feltétele a szakvezetés kialakítása, a vezetés színvonalának állandó fejlesztése.

a) A párt javasolja, hogy a termelőszövetkezetek az elnököt több évre válasszák. 500 kat. holdon felüli termelőszövetkezet elnökének leváltására irányuló szándékot előzetesen jelentsék be a megyei pártbizottság és a megyei tanács mezőgazdasági osztályvezetőjének.

b) A téli hónapokban valamennyi megyében 4—6 hetes elnök- és könyvelőképző tanfolyamokat kell szervezni. A tanfolyam előadói a legjobb termelőszövetkezeti elnökök és a megye vezető párt- és állami funkcionáriusai legyenek.

c) A jelenleg rendszeresített termelőszövetkezeti vezetőképző tanfolyamok mellett ki kell alakítani a termelőszövetkezeti vezetők levelező oktatását. Ennek érdekében a technikumok, akadémiák, az Agrártudományi Egyetem tanárait fel kell kérni arra, hogy az arra alkalmas termelőszövetkezeti vezetőkkel egyénileg foglalkozzanak.

d) A korszerű nagyüzemi gazdálkodás előmozdítása érdekében a párt és a kormány szükségesnek tartja, hogy minden 500 kat. holdat meghaladó mezőgazdasági nagyüzem, így a termelőszövetkezet is, lehetőleg főiskolai végzettségű, de legalább technikumot végzett mezőgazdasági szakembert alkalmazzon. A jövőben a hitelek odaítélésénél döntően kell figyelembe venni, hogy az érintett termelőszövetkezetben a szakvezetés biztosítva van-e vagy sem. A szakember alkalmazásánál legcélszerűbbnek az látszik, ha a termelőszövetkezet meghívás útján választja ki az illetőt és több évre szerződik vele. Az 500 kat. holdnál kisebb termelőszövetkezeteknek a Politikai Bizottság javasolja, hogy közösen alkalmazzanak egy szakembert. Emellett a községi gazdasági felügyelők legfontosabb feladatává kell tenni a községben levő termelőszövetkezetek segítését. Egyes rászoruló termelőszövetkezetek esetében 800 szakember fizetésének *átlagban 50%-át a Földművelésügyi Minisztérium költségvetéséből fedezze.* Az állami hozzájárulás egyévi időtartamú legyen. A párt javasolja továbbá, hogy a termelőszövetkezetek közgyűlése megfelelő gazdálkodási eredmény esetén állapítson meg prémiumot a szakember részére, és a szövetkezettől járó fizetési hányadot közös megegyezés alapján munkaegységben számolják el.

A szocialista építés időszakában fizetési hozzájárulás céljára — a fentieknek megfelelően — az éves költségvetésben állandó fedezetet kell biztosítani. A létszámkerettel a szükségletnek megfelelően a megyei tanács mezőgazdasági osztályvezetője rendelkezik. A szakemberek munkájának ellenőrzése a megyei és a járási tanácsok mezőgazdasági osztályvezetőinek feladata.

7. A feloszlott, valamint a nagymértékben csökkent termelőszövetkezetek kihasználatlanul álló épületei, melléküzemágai és felszerelései átmeneti hasznosítása érdekében a következőket kell tenni:

Az ellenforradalom előtt a termelőszövetkezet tulajdonában vagy használatában levő és a volt tulajdonosnak jogtalanul visszaadott épületeket és más vagyontárgyakat vissza kell juttatni termelőszövetkezeti tulajdonba, illetve tanácsi kezelésbe. A községi tanácsoknak megőrzésre átadott és jelenleg kihasználatlanul álló épületeket és melléküzemeket elsősorban a községben újjáalakult vagy megmaradt termelőszövetkezeteknek, ha ilyen nincs, akkor alapszabály szerint működő termelőszövetkezeti csoportoknak, a helyi földművesszövetkezetnek vagy a szövetkezet keretében működő termelői szakcsoportnak, legeltetési bizottságnak, esetleg a terményforgalmi vagy állatforgalmi vállalatnak kell egyéves bérlettel átadni, azzal a kikötéssel, hogy azt termelőszövetkezeti igény esetén a bérleti szerződés lejártakor a megalakult termelőszövetkezetnek át kell adni.

8. A Termelőszövetkezeti Tanács a Földművelésügyi Minisztériummal közösen 2 hónapon belül terjessze a Minisztertanács elé javaslatát a termelőszövetkezeti tagok öregségi nyugdíjának rendezésére. Ennek alapelve az legyen, hogy a termelőszövetkezeti tagok saját hozzájárulásaiból kell a feladatot megoldani. A tervezetet, mielőtt a Minisztertanács elé kerül, be kell mutatni a Titkárságnak.

9. A párt szükségesnek tartja a mezőgazdaság szocialista átszervezése szempontjából a fokozatos fejlődés lehetőségeit magukban hordozó egysze-

rűbb, átmeneti szövetkezeti formák — termelőszövetkezeti csoportok, termelői szakcsoportok és mezőgazdasági társulások — részére olyan állami támogatás biztosítását, amely a tagokat a közös — elsősorban termelői — tevékenység fejlesztésére és további kiterjesztésére, valamint a közös alapok megteremtésére és állandó bővítésére ösztönzi. Az alacsonyabb fokú szövetkezetek, illetőleg társulások állami támogatást közös tevékenységük arányában kaphatnak.

Az egyes alacsonyabb fokú szövetkezeti formák működésének alapelvei a következők:

TERMELŐSZÖVETKEZETI CSOPORT:

a) A tagok a bevitt szántóföldeken táblásműveléssel, közös vetésforgóban, közös vetésterv alapján gazdálkodnak.

b) A szántóföldi növénytermelés alapvető munkáit (gépi és fogatos szántás, kalászosok vetése stb.) a tagok — családtagjaik bevonásával — közösen végzik.

c) Közösen végzik a közös termelést szolgáló beszerzést és értékesítést.

d) Éves termelési és pénzügyi tervet készítenek, és az üzemviteli költségek fedezésére elszámolási alapot létesítenek.

e) Gazdasági erejüknek megfelelően fel nem osztható szövetkezeti alapot létesítenek, amelyet jövedelmüknek a közgyűlés által megállapított százalékával, de legalább 5%-ával évről évre növelnek.

Közös betakarítás esetén a tiszta jövedelem elosztásának módját a közgyűlés az alapszabályban maga szabja meg.

TERMELŐI SZAKCSOPORT:

a) A tagok meghatározott — részben összefüggő — helyen fekvő vagy meghatározott művelési ágú földjeiken, illetőleg termelési ágban közösen végzik a mezőgazdasági termelés egyes folyamatait. (Például rizstermelés, öntözéses termelés, szőlő- vagy gyümölcstermelés — zöldségtermelés, szerződéses ipari növények termelése, gyógynövénytermelés, közös géphasználat, állattenyésztés stb.)

b) A tagok a termelői szakcsoport tevékenységében az alapszabályban és a közgyűlés által meghatározott mértékű személyes munkával vesznek részt.

c) Közösen végzik a közös tevékenységet szolgáló beszerzést és értékesítést.

d) A termelői szakcsoportok közös tevékenységére vonatkozóan a gazdálkodási időszakra termelési és pénzügyi tervet készítenek.

e) Közös célkitűzéseiknek megvalósítása érdekében jövedelmük meghatározott részéből közös gazdasági alapot létesítenek, és azt évről évre legalább jövedelmük 5%-ával kiegészítik. Évről évre bizonyos mérvű közös beruházást eszközölnek.

f) A közös tiszta jövedelmet a közös munkában való részvétel arányában osztják ki, a teljesített munka és vagyoni érdekeltség szerint.

a) A tagok (meghatározott időre vagy bizonyos meghatározott gazdasági cél megvalósítása érdekében) egy-egy termelési ágban valamely munkafolyamat (gyümölcs-, szőlőtelepítés, szántás, vetés, permetezés stb.) közös elvégzésére társulnak.

b) A közös műveletet, munkafolyamatot a tagok személyesen végzik el.

c) A közösen beszerzett vagyontárgyak a társulás közös tulajdonát képezik.

d) A közös tiszta jövedelmet a társulásban való közreműködés arányában osztják szét, a teljesített munka és a vagyoni érdekeltség szerint.

A termelői szakcsoportok és társulások a rájuk vonatkozóan — előbbiekben — meghatározott alapelvek betartásával maguk állapítják meg működésük körét. Sem közös tevékenységükben, sem a tagok egyéni gazdaságában a kizsákmányolást nem szabad megengedni.

A termelői szakcsoportok és a mezőgazdasági társulások a földművesszövetkezet keretében működnek. A tevékenységükkel kapcsolatos állami felügyeletet a Földművelésügyi Minisztérium irányításával a megyei és járási szakigazgatási szervek látják el. Működési engedélyüket a járási tanács végrehajtó bizottsága adja ki.

Az egyszerűbb szövetkezeti formák működését az alábbi gazdasági intézkedésekkel kell elősegíteni:

a) A termelőszövetkezeti csoportok részére a gépállomás által végzett szántási munkák díját az egyéni gazdaságoknál kedvezőbben (normálholdanként 120 Ft) kell elszámolni.

b) A termelőszövetkezeti csoportok részére a korábbi jogszabályokban biztosított beruházási hitelkedvezményeket továbbra is fenn kell tartani. Ezen túl a fenti alapelveknek megfelelően működő termelői szakcsoportok és mezőgazdasági társulások részére is biztosítani kell, hogy közös gazdálkodásukat elősegítő, nagyüzemi jellegű beruházásaik megvalósítására — saját anyagi eszközeik kiegészítéseként — kedvezményes hiteleket vehessenek igénybe. Ennek mértékét a Földművelésügyi Minisztérium, a Pénzügyminisztérium és a SZÖVOSZ közösen dolgozzák ki.

Alapelvként kell érvényesülnie azonban annak, hogy a termelői szakcsoportok és társulások beruházásaikat elsősorban tagjaik befizetéséből, illetőleg közös gazdálkodásuk eredményéből teljesítsék. Ezen felül a szükségletnek megfelelően a földművesszövetkezetek a Nemzeti Bank ellenőrzése mellett kölcsönt adhatnak. Állami hitelt csak e források kimerülése után lehet folyósítani. Az állami hitel folyósításánál ki kell kötni, hogy a szakcsoport, társulás tagjai a hitelcél megvalósításához kötelesek 50%-ban hozzájárulni, 50%-ot meghaladó állami hitelt csak nagyobb összegű vagy jelentősebb beruházás, vagy pedig az ellátás és export szempontjából fontos évelő kultúrák telepítése esetén lehet folyósítani.

c) Elő kell segíteni az egyszerűbb szövetkezeti formák eredményes gazdálkodását a szerződéses termelésbe való széles körű bekapcsolásuk révén is. Ennek érdekében a szerződések kötésénél a mezőgazdasági termelőszövetkezetek és a termelőszövetkezeti csoportok elsőbbségének fenntartása

mellett a szakcsoportokat és társulásokat sorrendben előnyben kell részesíteni az egyéni termelőkkel szemben.

d) A közös termelői tevékenységből származó, egy tételben átadott azonos minőségű, nagyobb mennyiségű árukért a termelőcsoport, szakcsoport és társulás ugyanazt a mennyiségi felárat kapja meg, mint a termelőszövetkezetek.

e) A szakcsoportok és mezőgazdasági társulások számára is biztosítani kell a közös tevékenység megvalósításához szükséges, illetőleg a közös termelést elősegítő célhiteleket, ha azt megfelelő árualappal kötik le.

A termelői szakcsoportok és a mezőgazdasági társulások hitelellátásának rendszerét, feltételeit az érdekelt miniszterek: a földművelésügyi miniszter, a pénzügyminiszter, a SZÖVOSZ igazgatóságának elnökével egyetértésben szabályozzák.

10. A párt a termelőszövetkezetek hathatós megerősítését a szövetkezeti mozgalom egészséges továbbfejlődése alapvető feltételének tekinti. Amellett azonban, hogy a jelenlegi legfőbb feladatnak a meglevő szövetkezetek politikai, gazdasági és szervezeti megerősítését tartja, szükségesnek látja a szövetkezeti mozgalom további kiszélesítését is, főként a dolgozó parasztság mind nagyobb tömegeinek a szövetkezetekbe való bevonása, új szövetkezetek alakítása és a meglevő szövetkezetek egészséges növelése útján. Ennek érdekében szembe kell szállni az olyan nézetekkel, törekvésekkel, amelyek szerint a termelőszövetkezeti mozgalom fejlődése spontán lehet. Felvilágosító munkával és a gazdasági törvények helyes felhasználásával a szövetkezeti mozgalom állandó továbbfejlődéséért kell dolgozni. Ugyanakkor meg kell akadályozni, hogy az elmúlt években nemegyszer tapasztalt hibák, a szövetkezetek számszerű fejlesztése érdekében történt erőszakoskodások újra előforduljanak.

Ahol a meglevő mezőgazdasági termelőszövetkezetek bővítésére vagy új szövetkezetek alakítására megvan a megfelelő gazdasági és politikai feltétel, ott azokat kell szorgalmazni. Ahol viszont nincsenek meg ezek a feltételek, ott az alacsonyabb típusú szövetkezetek alakulását kell elősegíteni. Nem kell tartózkodni attól sem, hogy — ahol ezt kívánják — középparaszti termelőszövetkezetek vagy termelőcsoportok, szakcsoportok, társulások alakulhassanak.

A termelőszövetkezeti mozgalom továbbfejlődésének elősegítésére mindenekelőtt a szövetkezetekből kilépett dolgozó parasztokkal és kisparasztokkal kell megfelelően foglalkozni. A volt termelőszövetkezeti tagokkal állandóan ismertetni kell a szövetkezeti mozgalom eredményeit, emlékeztetni kell őket a szövetkezetben szerzett jó tapasztalataikra, és meg kell akadályozni, hogy a jelenlegi szövetkezeti tagok ellenségként kezeljék őket. Ennek érdekében ez év őszén fel kell keresni a volt szövetkezeti tagokat, és segíteni kell nekik abban, hogy a szövetkezetbe visszalépjenek vagy új szövetkezeteket alakítsanak.

A szövetkezeti mozgalom egészséges fejlesztésének rendkívül fontos feltétele, hogy maguk a tagok szervezzék a termelőszövetkezeteket és ennek érdekében ők végezzenek felvilágosító munkát a dolgozó parasztság körében.

Nem szabad a meglevő termelőszövetkezeteket olyan módon fejleszteni, ahogyan az elmúlt években gyakran előfordult, hogy a tagság akarata ellenére léptettek be a szövetkezetbe dolgozó parasztokat. A párt javasolja a termelőszövetkezeti parasztságnak, hogy termelőszövetkezetüknek legésszerűbb körülmények között történő továbbfejlesztésére minden esetben közgyűlésen hozzanak határozatot.

A FALUSI PÁRTMUNKA FELADATAI

11. A mezőgazdaság szocialista átszervezése, a meglevő termelőszövetkezetek megszilárdítása érdekében a következő évek során nagy figyelmet kell fordítani a falusi pártmunkára. Ezért alapvetően meg kell javítani a megyei és járási pártbizottságok irányító tevékenységét.

a) A megyei és járási pártbizottság mezőgazdasággal foglalkozó részlegét meg kell erősíteni úgy, hogy a megyei pártbizottságokon két-három, a járási pártbizottságokon pedig egy-két, a mezőgazdasághoz jól értő szilárd elvtársat kell beállítani erre a munkára. Emellett azonban szükséges, hogy a pártbizottságok minden tagja behatóan foglalkozzon a mezőgazdasággal. Egyik legközelebbi feladatuk erős pártszervezetek szervezése és azok munkájának segítése. A megyei és járási pártbizottságok munkájában kerüljék az adminisztratív, parancsolgató módszereket, s ezek helyett a meggyőző, felvilágosító munkát alkalmazzák.

b) Mindazokban a termelőszövetkezetekben, ahol a párttagok száma lehetővé teszi, szervezzenek önálló üzemi pártszervezetet. Ahol azonban kevés a párttag és az üzemi pártszervezet létrehozása a falu kommunista erőit szétaprózná, az önálló pártszervezet helyett pártcsoportokat kell szervezni. A pártcsoportok rendszeresen foglalkozzanak az üzemük problémáival, valósítsák meg a termelés pártellenőrzését, szervezetileg azonban tartozzanak az egységes falusi pártszervezetbe.

c) A falusi, a mezőgazdasági üzem pártszervezeteinek egyik legfontosabb feladata, hogy tartsanak szoros kapcsolatot a pártonkívüli dolgozók széles tömegeivel, körükben végezzenek meggyőző, felvilágosító munkát, a termelőszövetkezetek népszerűsítése, a mezőgazdaság szocialista átszervezése érdekében. Leplezzék le a szövetkezetellenes hangulatkeltést, a rémhíreket, azok terjesztőit.

d) A falusi és termelőszövetkezeti pártszervezetek folytassanak harcot a szövetkezeteknél meglevő olyan helytelen nézetek, mint például a háztáji gazdaság túlméretezése, a közös állattenyésztés elhanyagolása, a közös áruértékesítés helyett a túlzott mértékű természetbeni jövedelemkiosztás stb. ellen. Használják fel ehhez azokat a párt- és kormányintézkedéseket is, amelyeket a rendellenességek felszámolására adtak ki. Ezek az intézkedések azonban csak akkor vezetnek sikerre, ha párosulnak megfelelő hatékony meggyőző munkával.

e) Véget kell vetni a mezőgazdasági termelőszövetkezeteknél egyszerűbb szövetkezeti formák lebecsülésének. A párt- és állami szerveinkben dolgozó kommunisták, a mezőgazdasági szakemberek türelmes, meggyőző munkával kell neveljék, tanítsák az egyszerűbb szövetkezeti formák vezetőit és tagjait.

Termelőszövetkezeti, gépállomási kommunistáink nevelő, szervező s nem utolsósorban a termelésben végzett munkájától függ, hogy a párt és a kormány által biztosított anyagi és erkölcsi segítség okos felhasználásával, a meglevő termelőszövetkezetek mennyi idő alatt tudnak jól jövedelmező, példamutató, modern nagygazdaságokká fejlődni. Ettől függ egész termelőszövetkezeti mozgalmunk erőteljes, egészséges továbbfejlődése is.

Megjelent: Párthatározatok a mezőgazdaság fejlesztésére 65—94. old.

17

AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGA POLITIKAI BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA A FÖLDMŰVESSZÖVETKEZETI MOZGALOM TOVÁBBFEJLESZTÉSÉRŐL

(1957. AUGUSZTUS 27.)

Az MSZMP Központi Bizottság Politikai Bizottsága megállapítja, hogy a párt agrárpolitikai célkitűzéseinek megvalósításában fontos szerepük van a földművesszövetkezeteknek. Ez a körülmény megköveteli, hogy a megyei, járási pártbizottságok és a helyi pártszervezetek a korábbinál jobban támaszkodjanak a földművesszövetkezetekre. Érjék el, hogy ezen keresztül is fokozottabban érvényesítsék a falusi tömegek körében a párt politikai és gazdasági célkitűzéseit.

A földművesszövetkezetek jövőbeni tevékenységének kialakításánál a lenini elveknek országunk jelenlegi sajátos politikai és gazdasági körülményeihez való alkalmazását kell figyelembe venni. Lenin mindig nagy jelentőséget tulajdonított az áruforgalom terén való szövetkezésnek, amelynek útján jelentős paraszti tömegeket lehet elindítani a termelési szövetkezés felé. Ugyanakkor hangsúlyozta a szövetkezetek kulturális, politikai tennivalóit a kisparcellán gazdálkodó parasztok gondolkodásának átalakítása, a párt eszméinek és a szövetkezés gondolatának terjesztése terén.

A földművesszövetkezeteknek, mint a dolgozó parasztság legnagyobb tömegszervezetének, jelentős szerepük van a munkás-paraszt szövetség erősítésében, mert egyfelől jellegüknél és adottságaiknál fogva magától értetődő szervezeti láncszemei e kapcsolatok állandó kiszélesítésének, másfelől gazdasági és tömegpolitikai munkájuk során leginkább képesek a munkás-paraszt szövetségen belül az árkérdésben megnyilvánuló — nem áthidalhatatlan — ellentmondásokat a paraszti érdekek, valamint a munkásosztály és a népgazdaság érdekeinek helyes összeegyeztetésével megoldani.

A jelenlegi helyzetben a mezőgazdaság szocialista fejlesztése érdekében a jól működő termelőszövetkezetek közvetlen vonzó hatása mellett szükséges az is, hogy az egyénileg dolgozó parasztok számára biztosítsuk a beszerzésre, az értékesítésre és a termelésre való szövetkezés fokozatos és változatos lehetőségeit.

A beadási rendszer megszűnésével számottevően javultak a mezőgazdasági termelés fejlesztésének feltételei, ugyanakkor jelentősen változtak a mezőgazdasági termelés befolyásolásának módszerei és lehetőségei. A tervszerű befolyásolás szempontjából döntő jelentősége van a földművesszövetkezetek termelésszervező és felvásárló tevékenységének.

Lehetővé kell tenni, hogy a földművesszövetkezetek ellássák a dolgozó

parasztság gazdasági érdekvédelmét, ezzel is alátámasztva azt a nézetünket, hogy a legjobb érdekvédelem a szövetkezés. Az érdekvédelemnek magában kell foglalnia a munkásosztály érdekeinek figyelembevételét.

Mindezek alapján a földművesszövetkezeti mozgalom fejlesztése érdekében a szövetkezeti mozgalomban dolgozó kommunistáknak a következő feladatokat kell megoldaniuk:

1. A szövetkezetek demokratizmusának kibontakoztatására:

a) A gazdasági tevékenység bővítése alapján növelni kell az önálló földművesszövetkezetek számát. Fokozatosan minden községben, ahol a gazdaságos működés feltételei biztosítva vannak, önálló földművesszövetkezetet kell létesíteni. Kisebb községekben, ahol a gazdasági tevékenység méretei nem biztosítják a szövetkezet gazdaságos működését, a körzeti földművesszövetkezet üzemágaként önálló helyi szervezetet kell létesíteni. Az üzemágnak legyen helyi vezetősége, az vezesse és tartsa nyilván az üzemág jövedelmezőségét, s arról rendszeresen számoljon be a tagoknak. A helyi szervezet fő tevékenysége a mezőgazdasági termékek értékesítése és a termelés szervezése legyen. A helyi szervezetek (üzemágak) vezetőségei általában társadalmi munkában lássák el a feladatokat, s a lehetőségekhez képest, az eredmény után részesüljenek tiszteletdíjban.

b) A földművesszövetkezetek és irányító szerveik apparátusát határozottan alá kell rendelni a választott vezetőségeknek. Ennek érdekében lehetővé kell tenni, hogy ahol indokolt, a földművesszövetkezet igazgatóságának elnökévé, társadalmi megbízatásként tekintélyes helyi parasztembert válasszanak. Különösen fejleszteni kell a tagság ellenőrző tevékenységét, egyrészt a közgyűléseken keresztül, másrészt a felügyelőbizottságok és a tagbizottságok szélesebb körű működésével. Ugyanakkor érvényt kell szerezni az állami rendelkezéseknek és a központi utasításoknak.

c) A földművesszövetkezetek vezető szerveit 1958 elején újjá kell választani. A vezető helyeken a párttagok mellett a népi demokráciához hű, vezetőképes pártonkívüliek — közöttük középparasztok — is legyenek.

d) Meg kell erősíteni a szövetkezeti mozgalmat káderekkel. A megyei pártbizottságok vizsgálják meg a SZÖVOSZ-szal együtt a MESZÖV-ek FJK-ok,[1] földművesszövetkezetek káderhelyzetét, s szükség esetén irányítsanak a kereskedelemben és mezőgazdaságban jártas és politikailag képzett, szilárd, lehetőleg helybeli kádereket a földművesszövetkezeti szervekhez.

2. A felvásárló-értékesítő tevékenység fejlesztésére:

a) A földművesszövetkezetek szerepét fokozatosan alapvetővé kell tenni a mezőgazdasági termékek felvásárlásában és értékesítésében. Felvásárló-értékesítő tevékenységüket a következő esztendőkben oly mértékben kell szélesíteni, hogy a parasztság áruit túlnyomórészt falun a földművesszövetkezetek vásárolják fel.

b) A földművesszövetkezetek felvásárló-értékesítő tevékenységének szé-

[1] *SZÖVOSZ* — Szövetkezetek Országos Szövetsége (a földművesszövetkezetek országos irányító szerve), ennek megyei, ill. járási szervei a *MESZÖV* — Megyei Szövetkezetek Központja és az *FJK* — Földművesszövetkezetek Járási Központja.

lesítése nem eredményezheti az állami központi készletek csökkenését. Ezért olyan formákat kell alkalmazni, hogy a belső ellátás és export szempontjából legfontosabb cikkeket a földművesszövetkezetek az állami készletgazdálkodó (nagykereskedelmi) szerveknek kötelesek átadni. Ennek megvalósítására elsősorban a megbízásos rendszert kell alkalmazni.

c) A földművesszövetkezetek törekedjenek a parasztság termelésének közvetlen befolyásolására. Minden olyan árut vegyenek át a termelőktől, amelynek értékesítésére lehetőség van. Olyan cikkek felvásárlásával és értékesítésével is foglalkozzanak, amelyek csak a szokásosnál alacsonyabb haszonkulccsal értékesíthetők. A jelenleginél nagyobb érdekeltséget kell biztosítani a jó minőségű áru felvásárlásában.

d) A földművesszövetkezetek felvásárlási tevékenységének kiszélesítése kezdetben nem járhat a felvásárlás költségeinek emelkedésével, majd folyamatosan népgazdasági szinten a felvásárlás költségeinek csökkenését kell eredményeznie. A zöldség- és gyümölcsfelvásárlás és értékesítés területén olyan intézkedéseket kell tenni, amelyek jelentősen csökkentik a felvásárlási és fogyasztói árak közötti különbséget.

e) A felvásárlási feladatok átadásának módját és ütemét az élelmezésügyi miniszter és a SZÖVOSZ igazgatóságának elnöke dolgozzák ki.

3. A termelés szervezése terén:

a) Fel kell számolni az utóbbi éveknek azt a helytelen gyakorlatát, hogy a földművesszövetkezetek mereven elhatárolódtak a mezőgazdasági termeléstől. Ehelyett fel kell eleveníteni a felszabadulás utáni első éveknek a tapasztalatait, amikor a földművesszövetkezetek sokoldalúan segítették tagjaik termelési tevékenységét. A földművesszövetkezetek az egyénileg dolgozó paraszti gazdaságok egészét vagy nagy részét átfogó gazdasági szervezetek legyenek, amelyek bizonyos fokú befolyást gyakoroljanak a dolgozó parasztok termelésére és egész gazdasági tevékenységére.

b) A termelési szerződések kötésének jelenlegi módszerét olyan módon kell megváltoztatni, hogy a nagyszámú állami vállalatok ne közvetlenül minden paraszttal külön-külön kössenek szerződést, hanem a földművesszövetkezet (helyi szervezet) kössön termelési szerződést tagjaival az illetékes állami vállalat részére és megbízásából. A termelési szerződések átvételét 1960-ig, a három éves terv végéig kell végrehajtani. Már az 1957—1958. gazdasági évtől kezdve túlnyomóan a földművesszövetkezetek végezzék a falusi szerződéskötéseket (a jelenlegi termelési felelősök munkáját) minden szerződéses növénynél, kivéve a dohány, cikória, fűszerpaprika, kertimagvak termelését.

A földművesszövetkezetek termeltetési tevékenységének fejlettebb formájaként a termeltető állami vállalatok már ebben az évben kössenek a legerősebb földművesszövetkezetekkel olyan kollektív termelési szerződéseket, amelyek keretében a földművesszövetkezetek az egyénileg dolgozó parasztokkal saját nevükben kötött szerződések alapján jogi személyként állnak kapcsolatban a termeltető vállalatokkal, és ennek keretében az egész termeltetést önállóan végzik el. Ezt a formát 1960-ig fokozatosan alapvető formává kell tenni. Ugyanezen időpontig fokozatosan vegyék át az állat-

nevelési és hizlalási szerződések kötését is. A mezőgazdaság fejlesztését és a szocialista átszervezést szolgáló beruházások egy részét a földművesszövetkezetek részére meg kell téríteni (mintegy évi 20—30 millió forint).

Az átszervezés konkrét lebonyolítását a földművelésügyi miniszter, az élelmiszeripari miniszter és a SZÖVOSZ igazgatóságának elnöke együttesen dolgozzák ki és biztosítsák azok végrehajtását.

c) Valamennyi községben meg kell alakítani a földművesszövetkezeteken belül az önálló termelési üzemágat, amelynek feladata a termeltetési szerződéseken, termelői ankétokon keresztül az egyéni termelők termelésének befolyásolása, a termelési szaktanácsadás, a termelésnek anyagokkal, eszközökkel való segítése, s a szervezett terményértékesítés előmozdítása. A földművesszövetkezeti termelési üzemágak vezetésére szakképzett mezőgazdászt kell beállítani, s ezek köré a földművesszövetkezeti tagokból választott termelési tagbizottságokat kell létrehozni. A tagbizottságok munkája kapcsolódjon a községi tanácsok mezőgazdasági állandó bizottságának munkájához, és tevékenységükről rendszeresen számoljanak be a községi tanácsoknak, időközönként tartsanak gazdagyűléseket, ahol a termeléssel kapcsolatos valamennyi kérdést közösen vitassák meg. A termelési üzemágak kialakításánál abból kell kiindulni, hogy a jövőben ezek a termelőszövetkezetek kifejlődésének fontos emelőivé válhatnak, s ahol jól működnek, folyamatosan elősegítik a dolgozó parasztok egyéni vagy kollektív továbbhaladását a fejlettebb mezőgazdasági termelőszövetkezetek felé.

d) A földművesszövetkezetek termelési üzemágai (helyi szervezetei) fejtsenek ki széles körű mezőgazdasági szakpropagandát a mezőgazdasági szakkönyvek terjesztése, mezőgazdasági szakelőadások szervezése, a trágyakezelés gyakorlati ismertetése, a műtrágyakísérleti parcellák széles körű kialakítása, mezőgazdasági gépbemutatók szervezése stb. útján. Fordítsanak fokozott figyelmet a tájkultúrák fejlesztésére és kialakítására. Ez a szakpropaganda nem pótolhatja és nem helyettesítheti a rendszeres mezőgazdasági szaktanfolyamokat, de fontos kiegészítő szerepet tölthet be. A Földművelésügyi Minisztérium nyújtson ezek megszervezéséhez segítséget.

e) A megkezdett gyakorlat szerint a gépállomások az egyéni termelőkkel egyre inkább a földművesszövetkezeteken keresztül kollektívan kössenek szerződéseket. Emellett tovább kell növelni a földművesszövetkezetek gépkölcsönzési tevékenységét, mindazokból a gépfajtákból, amelyekkel a gépállomások nem foglalkoznak. A kölcsönzésben fokozatosan, de mind nagyobb súllyal be kell vonni a kis parasztgazdaságokban alkalmazható motoros gépeket, valamint közepesnél nem nagyobb munkagépeket és eszközöket. A földművesszövetkezetek fejlesszék ki a mezőgazdasági termelést és értékesítést előmozdító kisegítő üzemeiket, főleg a takarmányfeldolgozás (darálás, silózás), a magtisztítás (szelektorok beállítása) és a mezőgazdasági termékek feldolgozása (aszalás, szeszfőzés, egyszerűbb konzerváló üzemek, mint savanyítás, pulpolás stb.) területén.

f) Az egyéni termelők gazdálkodását segíteni kell a falusi takarékszövetkezetek hálózatának szélesítésével is. Megfelelő szervező és felvilágosító munkával a jelenlegi 52 takarékszövetkezet számát lényegesen növelni kell.

A takarékszövetkezetek a parasztság megtakarítását gyűjtsék össze, és abból folyósítsanak kisebb kölcsönöket, elsősorban a mezőgazdasági termelés növelése céljából.

4. Az alacsonyabb fokú szövetkezés elterjesztése érdekében:

a) Lehetővé kell tenni és segíteni kell minden olyan dolgozó paraszti társulást, amely valamilyen közös tevékenység elvégzésével a mezőgazdasági termelés fejlesztésére irányul. A propaganda- és szervező munkánál kerülni kell a sablonosságot, és minden vidéken a helyileg leginkább megfelelő formákat kell különösen segíteni. A szőlőtermelésben törekedni kell a hegyközségek megszervezésére, amelyek a földművesszövetkezeti mozgalmon belül szakegyesületi jelleggel működjenek. A hegyközségeken belül törekedni kell a szövetkezeti elemek elterjesztésére. Különösen Dunántúlon kell felkarolni a hagyományos tejszövetkezeteket, és lehetővé tenni a fölözött tej lehető legnagyobb részének visszahagyását. E szövetkezetek árui értékesítésének fő területe az állami tejipar legyen. A tejértékesítést általában földművesszövetkezetek keretében működő üzemágak útján kell megoldani, és ott, ahol ennek gazdasági és politikai feltételei megvannak, önálló tejszövetkezeteket is lehet szervezni. Fokozott figyelmet kell fordítani az öntözéses gazdálkodás (vízgazdálkodási és vízhasználati csoportok, társulások) szövetkezeti formáinak kialakítására és fejlesztésére.

b) A társulások és szakcsoportok keretében törekedni kell közös alapok kialakítására anélkül, hogy a társulásoktól mindjárt a kezdetben nagy, közös alapok kialakítását és széles körű közös termelést követeljenek meg. Ugyanakkor erőteljesen fel kell lépni a spekuláció veszélye ellen. Nem szabad teret engedni olyan társulásoknak, amelyek pusztán a szervezett állami vagy szövetkezeti felvásárlás megkerülését célozzák (csak borkimérésre alakulnak stb.).

c) A társulások termelési tevékenységét kedvező feltételek mellett nyújtott termelési hitelekkel is elő kell segíteni. A hitelnyújtás fő formája a termelési szerződéskötés legyen, amelyet különösen az évelő kultúrák közös telepítése esetén kell juttatni. A termelési szerződéseket a társulások, szakcsoportok tagjai kollektíven kössék meg.

d) Ha a társulás működési szabályzata a közös alapok képzését biztosítja, s a társulások tagjai a beruházásokhoz saját eszközökkel is jelentősen hozzájárulnak, a társulások közös tulajdonát képező állóeszközök beszerzésére beruházási hitelt lehet folyósítani.

e) Lehetővé kell tenni, hogy a társulások a gépállomásoktól kihelyezés formájában erő- és munkagépeket vegyenek igénybe, amennyiben azok hasznosítását biztosítani tudják. A földművesszövetkezetek fejlesszék tovább a gépállomásokkal való szervezett kapcsolatukat a gépi munkaszerződések megkötésében.

5. Szélesíteni kell a különböző szövetkezeti formák közötti együttműködést. Mindenekelőtt a földművesszövetkezetek és a termelőszövetkezetek közötti gazdasági és politikai kapcsolatot kell szervezetté tenni. Együtt kell működni a kisipari szövetkezetekkel is. Célszerűnek látszik, hogy kísérletképpen — azokon a helyeken, ahol ennek minden feltétele megvan — a falun

közös szövetkezeti bizottságokat alakítsanak a földművesszövetkezetek, a termelőszövetkezetek és a kisipari szövetkezetek részvételével. A szövetkezeti bizottságok a helyi tanácsok és a szövetkezeti vezető szervek felé javaslattevő szervként is működjenek. A falusi szövetkezeti bizottságok munkáját az illetékes szervek (Termelőszövetkezeti Tanács, SZÖVOSZ, KIOSZ[2]) kísérjék figyelemmel, és további működésükre tegyenek javaslatot.

6. Az új földművesszövetkezeti feladatok eredményes elvégzése mellett továbbra is igen nagy jelentőséget kell tulajdonítani — a földművesszövetkezeti kiskereskedelem továbbfejlesztésével — a falusi lakosság magas színvonalú áruellátásának. Ezen belül fő feladatnak kell tekinteni a dolgozó parasztság és a mezőgazdaság szocialista szektorának termelési eszközökkel való ellátását a földművesszövetkezeti kis- és nagykereskedelem útján.

A jelenleg kilenc megye területén levő járási szövetkezeti árubázisokat tovább kell erősíteni, és tevékenységükben fokozni kell a szövetkezeti jelleget.

A szövetkezeti nagykereskedelmi tevékenységet — beleértve a járási áruraktárakat és a budapesti helyiipari árualapok részbeni értékesítését — a jelenlegi keretek között fenn kell tartani. A Politikai Bizottság felhívja a SZÖVOSZ kommunista vezetőit, hogy a meglevőn túlmenően ne terjesszék ki a szövetkezeti nagykereskedelmet.

A kereskedelmi tevékenységen belül külön nagy figyelmet kell szentelni a falusi könyvterjesztésnek.

7. A földművesszövetkezetek gazdasági tevékenységének szélesítésével — amely jelentősen növeli a tagság anyagi érdekeltségét a földművesszövetkezetek irányában — egyidejűleg erősíteni kell a földművesszövetkezetek érdekképviseleti szerepét, és fokozatosan el kell érni, hogy az állam és az egyéni parasztgazdaságok közötti gazdasági kapcsolatokban a népgazdasági és a termelői érdekeknek a lehető legteljesebb összeegyeztetése alapján a földművesszövetkezetek a dolgozó parasztság tényleges érdekképviseleti szervévé váljanak. A pártszervek, állami intézmények és vállalatok a földművesszövetkezeteket és irányító szerveiket a szövetkezetbe tömörült egyénileg gazdálkodó dolgozó parasztok érdekképviseleti szervének tekintsék. A termelés feltételeinek és a termékek árainak szabályozásánál hallgassák meg véleményüket.

8. A földművesszövetkezetek és irányító szerveik szervezeti önállóságát a párt- és állami szervek vegyék figyelembe, és biztosítsák annak érvényesülését. A SZÖVOSZ felett a felügyeletet közvetlenül a munkás-paraszt forradalmi kormány gyakorolja. Az egyes szakterületeken a hatósági jellegű szakfelügyeletet a szakminisztériumok lássák el. Az egyes szakminiszterek a földművesszövetkezetek felé irányuló hatósági intézkedésekben a SZÖVOSZ-szal egyetértésben járjanak el.

9. Az ellenforradalmat követően a földművesszövetkezeti rendszerben is növekedett a korrupció, a szövetkezeti vagyon elleni bűncselekmények száma. Ez jelentősen rontja a dolgozó parasztság bizalmát a földművesszö-

[2] *KIOSZ* — Kisiparosok Országos Szervezete (a kisiparosok érdekvédelmi szervezete).

vetkezetek iránt. A SZÖVOSZ Igazgatósága tekintse az elkövetkező időkben egyik legfontosabb feladatának, hogy a szövetkezeti tagok bevonásával harcot indítson a korrupció ellen, a szövetkezeti vagyon megvédésére.

10. A SZÖVOSZ IV. kongresszusát 1957 decemberében kell megtartani. Ennek kapcsán október-november hónapban küldöttválasztó közgyűléseket kell tartani. A megyei és járási pártbizottságok megfelelően készítsék elő a szövetkezetekben és a szövetkezeti szervekben dolgozó vezető kommunista dolgozókkal együttesen a községi és megyei közgyűléseket és az országos szövetkezeti küldöttek megválasztását.

11. A földművesszövetkezeti mozgalom továbbfejlesztésére vonatkozó határozatok ismertetése és megvalósítása érdekében,

pártvonalon:

a) októberben ismertetni kell a határozatot az MSZMP megyei mezőgazdasági, a tanács mezőgazdasági osztályvezetőivel, és a megyei MESZÖV-vezetőkkel. Az értekezleten vegyen részt: Fehér Lajos, Dobi István és Nyers Rezső elvtárs.

b) A határozatot le kell lküldeni a járási pártbizottságokig, és a megfelelő pártszervek ismertessék azt a szövetkezeti vonalon dolgozó párttagokkal.

Tömegszervezeti vonalon.

Biztosítsák a földművesszövetkezeti mozgalom kommunista vezetői, hogy a SZÖVOSZ a határozat alapján néhány évre dolgozza ki tevékenységének irányát. Ezt hozza nyilvánosságra.

Megjelent: Párthatározatok a mezőgazdaság fejlesztésére. 95—112. old.

18

AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGA POLITIKAI BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA AZ IRODALOMMAL KAPCSOLATOS EGYES INTÉZKEDÉSEKRŐL

(1957. SZEPTEMBER 12.)

A Politikai Bizottság megállapítja, hogy előrehaladás tapasztalható a párt befolyásának szélesítésében az írók között. Ez elsősorban annak eredménye, hogy a párt politikáját a munkásosztály és a parasztság jelentős tömegei támogatják. A párt befolyása az értelmiségre — így az írókra is — a helyesen folytatott értelmiségi és kultúrpolitika mellett — elsősorban a pártnak a munkásosztály és a parasztság tömegeire gyakorolt befolyásának függvénye. Mivel a párt befolyása a munkásosztály és a parasztság soraiban tovább nő, kedvező helyzet alakult ki arra, hogy helyes intézkedésekkel növeljük a párt befolyását az írók között.

1. Az irodalomban a régi, negatív előjelű egység egyre inkább felbomlik, és a még meglevő csoportok is differenciálódnak. A további differenciálódást helyes politikával segíteni kell. A Politikai Bizottság szükségesnek tartja, hogy egyes írók helytelen politikai nézeteit (soviniszta, nacionalista maradványok, narodnyik, revizionista nézetek stb.) elvi vitákban (sajtóban, rádióban, személyes beszélgetésekben) tisztázzák és a helytelen csoportosulásokat megszüntessék. Különösen fontos az írókkal való egyéni foglalkozás. Azok a vezető párt- és állami funkcionáriusok, akiknek személyes kapcsolatuk van egyes írókkal, egyénileg foglalkozzanak velük. Az elvi vitával egy időben elő kell segíteni, hogy az írói munkában a realista írói törekvések kibontakozhassanak és a szocialista realizmus irányában fejlődjenek. A politikai csoportok megszüntetésének és az irodalmi élet egészséges kibontakozásának alapvető feltétele, hogy a párt politikájában elvi és személyi kérdésekben egyaránt felszámoljuk azokat az ingadozásokat, amelyek az október előtti időszakban jelentkeztek.

2. A párt, az irodalmi élet helyes kibontakozása érdekében, politikai téren elsősorban a kommunista írókra támaszkodjék. Ennek megfelelően harcolni kell a kommunista írók teljes elvi egységéért. A jelenlegi helyzetben a Politikai Bizottság nem tartja helyesnek közös írói pártszervezet létrehozását, viszont szükségesnek tartja, hogy a kommunista írók aktívája rendszeresen működjék, s harcoljon mind a jobboldali, mind pedig a szektás nézetekkel szemben. Azok ellen, akik makacsul kitartanak helytelen nézeteik mellett, és ezáltal akadályozzák a kommunista írók egységének megteremtését, szervezeti intézkedéseket is kell foganatosítani.

3. A párt arra törekszik és elősegíti, hogy mindazok az írók, akik súlyosan

vétkeztek a népi demokrácia ellen, őszintén belássák hibáikat, állást foglaljanak az imperialistákkal szemben, és elhatárolják magukat a külső és belső reakciótól, különösen a Magyar Népköztársaság ellen tevékeny propagandát folytató disszidens íróktól. Az egyes íróknak lehetőséget kell nyújtani arra, hogy különböző formában juttassák kifejezésre állásfoglalásukat: irodalmi munkán keresztül, vagy egyéb módon. (Például antiimperialista állásfoglalás a békemozgalom keretében, esetleg közvetlen politikai nyilatkozat stb.) Akik erre nem képesek, önmagukat zárják ki az irodalmi életből.

4. A Politikai Bizottság azt tartja helyesnek, hogy az írók közéleti és politikai szerepe elsősorban irodalmi munkásságukban tükröződjék. Elutasítja azt a helytelen követelményt, amely az írók számára kötelességszerűen előírta a mindennapi élet apró kérdéseiben való publicisztikai állásfoglalást.

5. Elő kell segíteni, hogy az írók jobban megismerjék a dolgozó tömegek életét, és ne zárkózzanak be a különböző irodalmi körökbe. Ennek érdekében gondoskodni kell arról, hogy az írók képességeiknek megfelelő foglalkozást kapjanak.

6. Párt- és állami szerveink elsősorban olyan alkotások megszületését szorgalmazzák, amelyek társadalmunk mai kérdéseiről és a közelmúltról szólnak. Ez minden kor haladó irodalmának belső követelménye volt, s ez a feladat áll ma is a haladó irodalom előtt. A párt és a kormány elsősorban a szocialista-realista alkotások létrejöttét támogatja, de segítséget ad minden más haladó, realista irányzatnak, s a bírálat jogát fenntartva, nyilvánosságot biztosít olyan nem realista irányzatoknak is, amelyek nem állnak szemben ellenségesen a népi demokráciával. Ugyanakkor elutasít minden olyan törekvést, amely a népi demokrácia állami és társadalmi rendjét akarja aláásni. A szocialista realista irodalom mindenekelőtti támogatása nem jelenthet visszatérést semmiféle sematizmushoz, s nem ad menlevelet a sekélyes, értéktelen írásműveknek. Népünk színvonalas, művészi értékű alkotásokat vár az íróktól.

7. Az irodalmi szerveknél, folyóiratoknál, lapoknál, a kiadók szerkesztőségeiben, valamint minden olyan területen, amelynek tevékenysége az irodalommal kapcsolatos (rádió, színház, film stb.) biztosítani kell a megfelelő párt- és állami irányítást. A pártirányításnak az egyes szerveknél dolgozó kommunisták útján kell érvényesülnie. Az állami irányítás elvi módon történjék, a kicsinyes beavatkozást az alkotó munka folyamatába kerülni kell. Ugyanakkor, ha kell, adminisztratív úton is meg kell akadályozni az ellenséges törekvések érvényesülését.

8. A Politikai Bizottság megállapítja, hogy az Irodalmi Tanács létrehozása helyes volt. A Tanács eddig is fontos szerepet játszott, a mai helyzetben azonban összetétele már nem megfelelő, s ezért ki kell bővíteni, mégpedig olyan módon, hogy a különböző irodalmi áramlatok képviselői helyet kapjanak benne. Az Irodalmi Tanács a művelődésügyi miniszter tanácsadó testülete, munkáját úgy végezze, hogy egy később létrehozandó írói szervezet előfeltételeit megteremtse és e szervezet vezetőségévé válhassék.

9. Az Irodalmi Alap új vezetőségét ki kell nevezni. Gondoskodni kell

arról, hogy az Alap a rendelkezésre álló eszközöket az irodalmi élet egészséges kibontakoztatására, új értékes alkotások létrehozására használja fel.

10. Az „Élet és Irodalom" szerkesztőségét ki kell bővíteni, folytatni kell a „Nagyvilág" megjelentetését, meg kell indítani még e hónapban a „Kortárs" című folyóiratot. A szerkesztőségeket úgy kell összeállítani, hogy azokban — a megfelelő pártirányítás biztosításával — a szocializmushoz közelálló irányzatok képviselői is részt vegyenek.

11. A szépirodalmi kiadók szerkesztőségeit politikailag megbízható, irodalmilag hozzáértő emberekkel kell megerősíteni. A kiadók az eddiginél jobban segítsék elő a társadalmi rendünket támogató írások megjelentetését, és e célból helyesebben használják fel a rendelkezésükre álló gazdasági eszközöket is. Ugyanakkor akadályozzák meg mindenfajta, a népi demokráciát támadó, ellenséges írás megjelentetését.

12. Tekintettel arra, hogy különböző, irodalommal foglalkozó szervek, vállalatok politikai megerősítése nagy nehézségekbe ütközik, mert a megfelelő káderek nem állnak elegendő számban rendelkezésre, a Politikai Bizottság utasítja a Központi Bizottság Káderosztályát, nyújtson segítséget a Művelődésügyi Minisztériumnak a megfelelő káderek kiválasztásában és munkába állításában.

13. Létre kell hozni a kommunista kritikusok aktíváját, s a kritikai munkába az ismert kritikusok mellett az eddiginél jobban be kell vonni az írókat és újságírókat is. A napilapokban, különösen a „Népszabadság"-ban, irodalomkritikai rovatot kell nyitni, s gondoskodni kell arról, hogy marxista irodalomkritikánk kifejlődjék.

14. A Tudományos és Kulturális Osztály és az Agit.-Prop. Osztály tegyenek javaslatot a Titkárságnak egy munkaközösségre, amely feldolgozza irodalmunk 1948 utáni fejlődésének és jelenlegi helyzetének legfontosabb ideológiai problémáit, nagy figyelmet fordítva Lukács György nézeteinek marxista bírálatára. A munkaközösség által elkészített legfontosabb anyagokat a Politikai Bizottság elé kell terjeszteni, majd utána a „Társadalmi Szemle"-ben meg kell jelentetni.

19

AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGA TITKÁRSÁGÁNAK HATÁROZATA A RÉGI MUNKÁSMOZGALMI ELVTÁRSAK ELHELYEZKEDÉSÉRŐL A TÁRSADALMI ÉS ÁLLAMI ÉLETBEN

(1957. OKTOBER 18.)

Az elmúlt 6—7 esztendőben a pártban meglevő hibák — amelyek a személyi kultuszból eredtek — a régi párttagok, a régi mozgalmi elvtársak háttérbe szorítását eredményezték, és ezáltal a párt nagyon értékes erőktől fosztotta meg magát. 1954 szeptemberében a pártközvélemény nyomására a hibák kijavításához hozzákezdtek, azonban az akkor hozott határozat inkább az anyagi és erkölcsi megbecsülés részbeni helyreállítását eredményezte, de a kérdést gyökerében nem oldotta meg.

Az 1956 októberi események során a régi, tapasztalt elvtársak döntő többsége életét nem kímélve szilárdan helytállt a proletárdiktatúra, a párt mellett. Ennek eredményeként október óta a régi harcosok becsülete és tekintélye nagymértékben megnövekedett. A választott pártszervekbe tekintélyes számban kerültek be régi harcosok. A választott testületek sokkal intenzívebben kezdtek foglalkozni a régi mozgalmi harcosok ügyeivel. A Magyar Szocialista Munkáspárt különböző módon igyekezett a sokéves mulasztást pótolni, amelyből már eddig is komoly haszna származott a munkásosztálynak, a pártnak, a népköztársaságnak. Ennek ellenére a régi szemlélet hatása még mindig érezhető.

A párt érdekében álló fontos kérdés gyökeres megoldására a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának Titkársága a következő határozatokat hozta:

1. A Központi Bizottság és a budapesti kerületi pártbizottságok apparátusába 1958. év végéig 200 régi, tapasztalt párttagot — aki erre a munkára alkalmas — be kell vonni. A megyei pártbizottságokat a lehetőségekhez mérten szintén meg kell erősíteni régi, munkásmozgalmi tapasztalattal rendelkező elvtársakkal.

A Központi Bizottság ajánlja a SZOT-nak, törekedjen arra, hogy 1958 végéig a szakszervezetek függetlenített apparátusába a 25%-ot megközelítően kerüljenek be régi, a szakszervezeti mozgalomban a felszabadulás előtt is részt vett harcos, öntudatos elvtársak. Olyan harcosok, akik egyetértenek a párt eszmei, politikai vezetésével a szakszervezetekben, és aktívan támogatják a párt politikáját.

2. A pártbizottságok — különböző szinten — társadalmi munkásaiknak körén belül hozzanak létre régi elvtársakból olyan csoportokat, amelyek a párt politikájának konkrét végrehajtásában ugyan nem vesznek részt, de

tanácsaikkal, javaslataikkal segítséget nyújtanak és így felhasználják ezen elvtársak tapasztalatait.

3. A párt osszon be a KISZ egyes szervei mellé 2—3 régi elvtársat a nevelőmunka megjavítása érdekében.

4. Az egyes pártbizottságok mellett működő bizottságok vizsgálják felül az októberben helytállt régi harcosok helyzetét abból a szempontból, hogy nem kerültek-e hátrányosabb helyzetbe, mint korábban voltak. Az ilyen eseteket a pártbizottság rendezze a méltányosság szempontjainak megfelelően. Függesszék fel általában az ellenforradalmi események során végrehajtott, a régi mozgalmi harcosokra vonatkozó kényszernyugdíjazásokat, és állítsák őket újra képzettségüknek és tapasztalataiknak megfelelő munkába. A fegyveres testületeknél ezt a felülvizsgálatot 1949—1950-ig visszamenően kell lefolytatni. Meg kell szüntetni a fegyveres testületekben azt a gyakorlatot — a régi harcosokkal kapcsolatban —, hogy 45 éves korban nyugdíjazzák őket.

5. A minisztériumok és főhatóságok mérjék fel mindazokat a területeket, amelyeken döntő a megbízhatóság, hogy ilyen beosztásokba elsősorban a munkásmozgalom régi harcosait lehessen beállítani. Erősíteni kell régi elvtársakkal a tanácsi vonalat. Nagy számban kell bevonni régi elvtársakat a most alakuló népi ellenőrzési szervekbe. Az igazságügy területén az ülnökök minél nagyobb számban a munkásmozgalom régi harcosaiból kerüljenek ki.

A minisztériumok, főhatóságok, hivatalok és vállalatok elsősorban saját hatáskörükben intézzék a régi harcosok ügyét.

6. Lehetővé kell tenni az alsóbb fokú oktatási formák elvégzését is a munkásmozgalom régi harcosai részére, így,— az egyetem mellett mintegy 80 régi mozgalmi elvtárs járjon technikumba pártösztöndíjjal.

7. A munkásmozgalom régi harcosainak különböző állami ügyekben (állások betöltésénél, lakásügyekben, gyermekeik egyetemi, technikumi stb. felvételénél) a hasonló feltételekkel rendelkezőkkel szemben elsőbbségi joguk legyen.

8. A magyar munkásmozgalom történetének a személyi kultusz következtében kialakult torzításait a régi munkásmozgalmi elvtársak segítségével meg kell szüntetni, és azt a történelmi hűségnek megfelelően kell ábrázolni.

9. A központi rendezvények protokollrendszerét át kell szervezni, hogy az eddiginél többet hívjanak meg közülük az egyes alkalmakkor. Hasonló szellemben kell a helyi szervekben is a meghívásokat megszervezni.

10. Az 1919-es Tanácsköztársaság előkészítésében, a KMP megszervezésében részt vett elvtársak, valamint a 19-es Vörös Hadsereg tagjai kapjanak a KP megalakulásának 40. évfordulója alkalmából jelvényt vagy érmet. Pótolni kell azt a mulasztást, hogy a Szovjetunióból 1954 óta hazatért, és az első Magyar Tanácsköztársaság harcaiban részt vett elvtársak többsége kimaradt mindenféle kormánykitüntetésből.

11. A Szovjetunió mellett a többi népi demokráciákba is szervezzünk kölcsönös delegációkat, üdültetéseket a munkásmozgalom régi harcosainak bevonásával.[1]

Megjelent: Pártélet, 1958. 1. sz. 27—30. old.

[1] A régi munkásmozgalmi elvtársak részvétele a társadalmi és pártéletben a konszolidáció meggyorsulásának és a pártegység megszilárdulásának fontos feltétele volt. Ezért az 1957 júniusi Országos Pártértekezlet útmutatásai, valamint az itt közölt határozatban foglaltak szellemében a Központi Bizottság Titkársága 1960. február 9-i ülésén újból foglalkozott a kérdéssel, és értékelte a régi párttagok bizottságának munkáját, majd a Központi Bizottság 1961. szeptember 1-én határozatot hozott ebben a tárgykörben.

A Központi Bizottság Titkársága 1960. február 9-i ülésén megállapította, hogy az 1957. október 18-i határozat végrehajtása során „... növekszik a régi elvtársak megbecsülése, és azok mindinkább kiveszik részüket a szocialista építőmunkából". Jelentősen előrehaladt a felszabadulás előtti párttagság igazolása, javult a régi és idős párttagok általános szociális ellátottsága. Ezért a Titkárság utasította a bizottságokat, hogy munkájukat december 31-ig fejezzék be, és felkérte őket, tegyenek javaslatot arra, hogy a jövőben a különböző pártszervek, rendes napi munkájuk keretében hogyan biztosítsák a régi párttagok foglalkoztatását, tapasztalataik értékesítését és problémáik figyelmes intézését.

A Központi Bizottság 1961. szeptember 12-i határozata összegezte az e téren elért eredményeket. Megállapította, hogy a párt- és tömegszervezetek választott szerveibe, fontos politikai és gazdasági posztokra nagy számban kerültek régi párttagok. „A pártszervezetek bevonják őket a politikai munkába, kikérik tanácsaikat és igénylik segítségüket a fiatal nemzedék nevelésében. Gondoskodás történt a több évtizedes harcokban elfáradtakról, megrokkantakról." Miután a felszabadulás előtti párttagok igazolása és nyilvántartásba vétele befejeződött, az 1958-ban e feladatok ellátására felállított bizottságok munkájukat eredményesen elvégezték, és a régi párttagok ügyeit a pártbizottságok kellő körültekintéssel intézik, a Központi Bizottság a régi párttagok bizottságainak működését már szükségtelennek nyilvánította.

20

AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA A NEMZETKÖZI ÉS BELPOLITIKAI HELYZETRŐL, ÉS A PÁRT ELŐTT ÁLLÓ FELADATOKRÓL

(1957. NOVEMBER 1.)

A Központi Bizottság 1957. november 1-i ülésén meghallgatta, megvitatta és tudomásul vette Kádár János elvtárs beszámolóját a nemzetközi és belpolitikai helyzetről, valamint a párt előtt álló feladatokról. Tudomásul vette Fock Jenő elvtárs tájékoztatóját a népgazdaság helyzetéről, és egyetértett a megjelölt tennivalókkal.

1. A Központi Bizottság egyhangúlag megállapította, hogy az Országos Pártértekezlet óta eltelt időben a pártszervezetek általában az értekezlet határozatainak szellemében tevékenykedtek. A vezető szervektől az alapszervezetekig a gyakorlati feladatok végrehajtása közben, eszmei vitában, nyílt, őszinte légkörben kovácsolódott ki és erősödött a párt egysége.

Elért eredményeink bizonyítják, hogy a párt erős, a párt és a dolgozó tömegek között szorosabbá vált a kapcsolat, hogy a rendszer szilárd. A további munkához szükséges, hogy a kommunistáknak egészséges önbizalma legyen, bízzanak a párt és a dolgozó tömegek erejében, azokban az emberekben, akik a párt szavára már eddig is komoly feladatot oldottak meg.

Sikereink következtében néhány helyen önteltség jelei mutatkoznak. Ezt le kell küzdenünk, mert elbizakodásra nincs ok. Vannak még feladataink, amelyek nem nehezebbek ugyan, de bonyolultabbak azoknál, amelyeket az elmúlt évben megoldottunk.

2. Megállapította a Központi Bizottság, hogy a júliusi pártkonferencia határozatainak gyakorlati alkalmazása még nem folyik kielégítően. Ezért minden pártszervezet tanulmányozza továbbra is a pártértekezlet határozatait, vizsgálja a politikai hangulatot, annak alapján szabja meg tennivalóit a maga területén, mind a párton belüli, mind a tömegfelvilágosító és gazdasági szervező munkában. Biztosítsák, hogy a gyakorlati munkában az Országos Pártértekezlet határozatai maradéktalanul érvényesüljenek.

3. Erőfeszítéseket kell tenni a pártépítés és a pártmunka stílusának megjavítására. A lenini munkastílus megvalósítása nemcsak az apparátus létszámának csökkentését jelenti, hanem elsősorban a párt, a kormány és a tömegek közti politikai kapcsolat, és ezen belül egyes helyeken a megrögzött szektás vonások leküzdésének kérdése.

4. Fel kell számolnunk az ideológiai munka gyengeségeit, kezdjünk ideológiai offenzívát a tudományos, a politikai és a kulturális élet különböző területein még elevenen ható revizionizmus és dogmatizmus ellen. Az ideológiai

munka hiányosságainak kiküszöbölése érdekében az elméleti munkaközösségek kezdjék el munkájukat.

5. Az államvezetés munkája általában javult, de az állami szervek tevékenységében nem eléggé érvényesült a párt irányító szerepe, ezért erősíteni kell a párt Központi Bizottságának és szerveinek irányító munkáját. A pártszervezetek fő figyelmüket a gazdasági és ideológiai-kulturális terület pártirányításának és ellenőrzésének erősítésére fordítsák.

6. A párt tömegbefolyása növekedett, az ország politikai és gazdasági rendje szilárd, ezt figyelembe véve javasolja a Központi Bizottság a forradalmi munkás-paraszt kormánynak a statárium hatályon kívül helyezését.[1]

A Központi Bizottság megállapítja, hogy a statárium hatályon kívül helyezése nem jelent amnesztiát azok számára, akik az októberi ellenforradalmi események irányításában aktívan részt vettek. A pártban nem hiányzik a megértés szelleme azokkal szemben, akik egy évvel ezelőtt megtévedtek ugyan, de azóta jó munkájukkal, magatartásukkal igyekeznek kijavítani hibájukat és támogatják a népi demokratikus rendszert. Ugyanakkor azokkal szemben, akik ma is fellépnek a néphatalom ellen, nagyobb szigorral kell eljárni.

7. Biztosítani kell, hogy a népgazdaság és a kulturális élet fontos irányító, bizalmas munkaköreibe büntetett előéletű és az osztályellenséghez tartozó személyek ne kerülhessenek. Az erre vonatkozó rendszabályokat a megfelelő állami szervek dolgozzák ki, és a pártszervezetek e határozat végrehajtásában felelősen vegyenek részt.[2]

8. A gazdasági munkában értékelni kell az 1957. évi népgazdasági terv végrehajtásának tapasztalatait. A tanulságokat levonva, a reális tényezőket jobban figyelembe véve, az 1958. évi népgazdasági tervben feszítettebb feladatokat kell kitűzni.

A Központi Bizottság felhívja a figyelmet arra, hogy minden belső erő maximális mozgósítására van szükség ahhoz, hogy a külföldi hitelek összegét csökkenthessük. Külföldi hiteleket a jövőben elsősorban beruházási célokra vegyünk igénybe.

9. A szocializmus építésének folytatása, az életszínvonal stabilizálása érdekében széles körű közületi és társadalmi takarékossági mozgalmat kell indítani. Ki kell dolgozni a takarékos gazdálkodás szervezett formáit, és ezt szigorúan kell alkalmazni minden üzemben és intézményben.

[1] A statáriumot az 1956. évi 28. sz. tvr. léptette érvénybe *(Magyar Közlöny, 1956. december 11. Rögtönbíráskodás.)*, amelyet kiegészített a rögtönbíráskodás részletes szabályaira vonatkozó 1956. évi 30. és 32. sz. tvr. *(Magyar Közlöny, 1956. december 12., 13.)*

A statáriumot az MSZMP Központi Bizottságának javaslatára a Népköztársaság Elnöki Tanácsa az 1957. évi 62. sz. tvr.-tel hatályon kívül helyezte. *(Magyar Közlöny, 1957. november 3.)*

[2] A fontos és bizalmas munkakörök betöltéséről az Elnöki Tanács 1957. évi 66. sz. tvr.-e intézkedett, amelynek 1. §-a (2.) kimondta, hogy „a büntetlen előéletet erkölcsi bizonyítvánnyal kell igazolni". *(Magyar Közlöny, 1957. december 28.)*

Az Elnöki Tanács tvr.-ének végrehajtásával kapcsolatban megjelent a magyar forradalmi munkás-paraszt kormánynak a fontos és bizalmas munkakör betöltéséről szóló határozata és végrehajtási utasítása (1093/1957. XII. 28. és 1957. évi 66. sz. tvr.), továbbá a belügyminiszter rendelete a hatósági erkölcsi bizonyítvány kiállításának rendjéről. (5/1957/XII. 28. BM. sz.)

10. Az üzemi munkásdemokrácia kiszélesítése, a termelés társadalmi ellenőrzésének fokozása, a dolgozók alkotó kezdeményezéseinek kibontakoztatása érdekében a Központi Bizottság határozatot hozott Üzemi Tanácsok szervezésére.[3] Az Üzemi Tanácsok szervezésében az érdemi munka megindításához a pártszervezetek nyújtsanak aktív segítséget a szakszervezeteknek.

11. Az állampolgári és a munkafegyelem lazasága, a lopások, a sikkasztások, a korrupció elleni harc fokozására, a tömegek aktív segítségére épülő népi ellenőrzési szervezet létrehozását határozta el a Központi Bizottság.[4] A pártszervezetek ismertessék a népi ellenőrzés megszervezéséről szóló határozatot, és biztosítsák a határozat végrehajtását. Kezdjék meg a népi ellenőrzési bizottságok tagjainak és társadalmi munkatársaiknak kiválasztását.

A Központi Bizottság biztos abban, hogy a kommunisták az előttünk álló feladatokat az elmúlt évhez hasonlóan bátran és öntudatos helytállással valósítják meg.

[3] Az Üzemi Tanácsok szervezésével kapcsolatban lásd a 22. oldalon levő jegyzetet.

[4] A népi ellenőrzés szervezetének létrehozásáról szól a Politikai Bizottság 1957. július 16-i határozata *(lásd e kötetben a 13. sz. dokumentumot a 85—87. oldalon.)*, valamint az Országgyűlés 1957. évi december 20-i ülésszakon elfogadott VII. törvényt.

21

AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGA POLITIKAI BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA A HAZAFIAS NÉPFRONT-MOZGALOM MEGERŐSÍTÉSÉRŐL

(1957. NOVEMBER 2.)

Az ellenforradalom leverése, a reakciós erők elleni harc eredményei, a politikai, gazdasági és kulturális élet területén elért konszolidáció lehetővé teszi a szocializmus alapján álló, népünk erkölcsi, politikai egységét, hazánk felvirágzását szolgáló nemzeti összefogás kiszélesítését, a Hazafias Népfront-mozgalom megerősítését.

A kormányzás egypártrendszerének fenntartása mellett szükség van egy erős és széles népfrontra, amely az ország hazafias, haladó erőit tömöríti a munkásosztály, a párt és a kormányzat köré.

Az Országos Pártértekezlet határozata megállapította, hogy „a hazánkban sajátos egypártrendszer nem zárja ki, sőt az adott körülmények között még fokozottabban megköveteli, hogy a Hazafias Népfrontban a párt irányítása alapján tömörítsük mindazokat a pártonkívülieket és korábban más pártokban tevékenykedő, a népi hatalomhoz hű személyeket, akik készek a közéleti, tudományos és kulturális szakmai tevékenységükkel az ország szocialista építésében részt vállalni".

A Hazafias Népfront erősítését szükségessé teszik azok a nagy politikai, gazdasági és kulturális feladatok, amelyek országunk előtt állnak. A népfront erősítése lehetővé teszi, hogy még határozottabban harcot folytassunk az ellenforradalom által okozott károk felszámolásáért, a dolgozó nép életkörülményeinek megjavításáért.

A Hazafias Népfront-mozgalom továbbfejlesztésének és megerősítésének komoly lehetőséget ad az a nagyfokú aktivitás, amely a társadalom különböző rétegeiben jelentkezik. Mind többen kívánnak részt venni az országos és helyi ügyek intézésében.

A Hazafias Népfront fejlődéséhez kedvezőek a feltételek azért is, mert az ellenforradalmi támadás nemcsak a munkásosztály, hanem más dolgozó rétegek, csoportok számára is nagy tanulsággal szolgált, rádöbbentette őket arra, hogy az ellenforradalom győzelme esetén újra visszakerülnek a kapitalizmus jármába.

Az ellenforradalmi támadás nemcsak a kommunisták, hanem a pártonkívüliek, sőt a más pártokban nevelkedett emberek számára is nagy iskola volt.

Hazánk jelenlegi viszonyai között messzemenően szükség van egy olyan erős népfrontmozgalomra, amely átfogja a széles tömegeket, kifejezésre jut-

tatja a népi egységet, igényli az egész dolgozó nép aktív részvételét, egységes és céltudatos munkáját a szocializmus építése érdekében. A tömegek aktív közreműködése nélkül nem oldhatjuk meg sikeresen az előttünk álló nagy feladatokat.

I. A HAZAFIAS NÉPFRONT POLITIKAI TARTALMÁRÓL

A népfrontpolitika a szocializmus építésének, az osztályszövetségnek sajátos, történelmileg meghatározott módja: a munkásosztály és a szocializmushoz hű erők összefogása azokkal a társadalmi rétegekkel és csoportokkal, amelyek nem mindenben értenek egyet velünk, de olyan alapvető kérdésekben, mint a népköztársaság erősítése, a szocializmus építése, a béke védelme, hazánk függetlensége, az életszínvonal emelése és más kérdésekben — helyeslik a párt és a kormány politikáját, készek ezek megvalósításában részt venni.

A népfront vezető, irányító ereje szervezettségénél, harcedzettségénél, kipróbáltságánál, öntudatánál fogva az MSZMP-vel az élén: a munkásosztály. Pártunk és a magyar munkásosztály nemcsak saját osztályérdekeit, hanem az összes dolgozók érdekeit képviseli. A Hazafias Népfront-mozgalomban szüntelenül erősíteni kell a párt, a munkásosztály befolyását, vezető szerepét.

A népfrontmozgalom társadalmi és politikai alapja a munkás-paraszt szövetség. A munkás-paraszt szövetség az egész népfrontmozgalom gerince. A népfront egyik legfontosabb feladata ezért sokoldalú politikai szervező, nevelőmunkával ápolni és erősíteni a munkás-paraszt szövetséget. Különösen fontos, hogy a népfront és szervei növeljék a dolgozó parasztság aktivitását.

A Hazafias Népfrontnak fontos szerepet kell betöltenie a középrétegek, az értelmiségiek és a kispolgárság körében. E rétegek társadalmi súlya nagyobb, mint számarányuk, megnyerésük a népi demokrácia, a szocializmus számára az ellenforradalmi események után fontos feltétele előrehaladásunknak.

A népfront nem tömegszervezet, hanem széles demokratikus társadalmi, politikai tömegmozgalom, amely mint a népi nemzeti egység kifejezője, összekapcsolja a tömegszervezeteket, társadalmi, kulturális szerveket, de legyen szélesebb e szerveknél, hogy hatása terjedjen ki a szervezeteken kívüli hazafias tömegekre is. E tömegek közt is végezzen politikai nevelő, felvilágosító munkát, köztük is hirdesse a párt és a kormány politikáját.

A Hazafias Népfront erősítése népi demokratikus rendszerünk demokratizmusa fejlesztésének is fontos eszköze. A népfrontban széles tömegek tevékenykedhetnek, részt vehetnek az országos és helyi ügyek intézésében, javaslatokat, észrevételeket tehetnek, kritikát gyakorolhatnak egyes helytelen intézkedések felett. A népfront keretei lehetőséget adnak a véleménycserére, alkotó vitára, a különböző ellentmondások helyes eszközökkel való megoldására, a dolgozó tömegekkel való kapcsolat ápolására, népünk erkölcsi, politikai egysége erősítésére.

1. A Hazafias Népfront továbbra is mozgalomként, egyéni tagság és alapszervezetek nélkül fejtse ki tevékenységét. Nem jelent újabb szervezetet, de módot nyújt arra, hogy keretein belül a különböző tömegszervezetek, társadalmi szervek és szervezetlen tömegek széles demokratikus alapon szorosabban fogjanak össze a szocialista építés feladatai megoldására.

2. A Hazafias Népfront szervei: a Hazafias Népfront Országos Tanácsa, a népfront megyei, járási, városi, városi-kerületi, községi bizottságai és azok elnökségei.

A közelmúltban megtartott ülésén a Hazafias Népfront Országos Tanácsa rendezte sorait és közzétette nyilatkozatát. Ez erősítette a népfrontot. A megyei, járási, városi, városi-kerületi bizottságok elnökségei most rendezik soraikat. A bizottságok egy részének összetétele azonban nem megfelelő, taglétszámuk is alacsony, működésük helyenként formális. Most lehetőség van a népfront alsóbb szerveinek további erősítésére és kiszélesítésére.

1958. március 15-ig folyamatosan ki kell egészíteni a budapesti, megyei, járási, városi, városi-kerületi és a községi népfrontbizottságokat s azok elnökségeit. E munka során el kell érni, hogy a népfrontbizottságokba a nép ügyéhez, a szocializmus építéséhez hű, tekintélyes párttagokat és pártonkívülieket válasszanak a társadalom különböző rétegeiből. A falusi népfrontbizottságokban a szegényparasztok, tsz-tagok, állami gazdasági és gépállomási dolgozók mellett megfelelően legyenek képviselve a középparasztok, értelmiségiek, kisemberek. A népfrontbizottságokba megfelelő arányban kell beválasztani szilárd, öntudatos munkásokat, hogy a munkásosztály politikai befolyása, vezető szerepe ilyen vonatkozásban is kifejezésre jusson.

3. Az MSZMP Központi Bizottsága javasolja a Hazafias Népfront Országos Tanácsának a népfront működési szabályzata átdolgozását a következők figyelembevételével:

a) A népfrontmozgalom tevékenységében, akcióiban nemzetiségre, vallásra és nemre való tekintet nélkül — a szocializmus ellenségeinek kivételével — részt vehet minden magyar állampolgár, aki egyetért a népfront célkitűzéseivel, akcióival és részt vesz azok megvalósításában.

A Hazafias Népfront-bizottságoknak nem lehetnek tagjai volt földbirtokosok, volt nagytőkések, háborús bűnösök, kulákok és más ellenséges elemek, s akiket az ellenforradalomban való részvétel miatt elítéltek.

b) A népfrontbizottságok taglétszámát a korábbi állapothoz képest mintegy 30—50%-kal növelni kell, hogy minden dolgozó rétegből megfelelő számban kerülhessenek be a bizottságokba és lehetőség legyen több ember aktivizálására.

c) A népfront bizottságait a csatlakozott szervezetek küldötteiből és meghívott személyekből álló gyűlések válasszák, illetve egészítsék ki. A népfront felsőbb tanácskozásaira a küldötteket a jövőben hasonlóképpen válasszák meg.

d) A gazda- és olvasókörök, a területi klubok (nem kultúrházak) a nép-

front keretében és irányítása alatt működjenek. A Hazafias Népfront helyi szervezetei létrehozhatnak a jövőben olvasóköröket, klubokat, ahol erre szükség van és biztosítva vannak politikai és anyagi feltételei.

4. A népfront ne legyen túlszervezve, előre meghatározott mechanikus, sablonos keretek közé szorítva. Mozgalmi jellegénél fogva alkalmazkodjon a valóságos élethez, legyen rugalmas, és keretei adjanak lehetőséget a helyes kezdeményezések kibontakozásához.

5. A Hazafias Népfront nemcsak a pártonkívüliek mozgalma és nem is lehet a párttól független. Nem lehet valamiféle ellenpárt a Magyar Szocialista Munkáspárttal szemben. A népfrontban együtt dolgoznak a kommunisták és pártonkívüliek az ország előtt álló feladatok megoldása érdekében. A népfront csak az MSZMP irányításával válhat egészséges, a haladás ügyét szolgáló mozgalommá.

6. A tömegszervezetek, társadalmi szervek és vezetőségeik tevékenyen járuljanak hozzá a népfrontmozgalom erősítéséhez. Valamennyi tagszervezet saját programjában és szervezeti, működési szabályzatában is juttassa kifejezésre a népfronthoz való csatlakozását.

A pártbizottságok, pártvezetőségek közreműködésével meg kell javítani a népfrontbizottságok és a különböző tömegszervezetek, társadalmi szervek együttműködését. Szükséges, hogy a népfront szervei és a tömegszervezetek, társadalmi szervek vezetőségei összehangolják tevékenységüket, közösen segítsék egymás akcióit, tájékoztassák egymást, indokolt esetben vegyenek részt egymás értekezletein, koordinálják a különböző rendezvények naptári tervét. Ügyelni kell arra, hogy a társadalom jelenleg meglevő túlszervezettsége ne fokozódjon.

A népfrontszervek nem csorbíthatják a csatlakozó szervek önállóságát, azokat nem irányíthatják és nem hozhatnak rájuk kötelező határozatot.

7. A Hazafias Népfront szervei minden téren legyenek szoros kapcsolatban a tanácsokkal. A politikai munka eszközeivel segítsék a tanácsokat feladataik megoldásában. A népfrontszervek nem irányíthatják a tanácsokat. A tanácsok sem irányíthatják a népfrontszerveket. A maguk eszközeivel minden téren segítsék, támogassák a népfrontmozgalom és szervei munkáját.

III. A HAZAFIAS NÉPFRONT-MOZGALOM LEGFONTOSABB FELADATAIRÓL

A Hazafias Népfront küzdjön a szocialista társadalom felépítéséért. Ennek érdekében politikai, társadalmi, gazdasági és kulturális életünk minden területén fejtse ki tevékenységét. Munkájával segítse elő az MSZMP és a forradalmi munkás-paraszt kormány célkitűzéseinek valóraváltását. A Hazafias Népfrontnak általános politikai programra nincs szüksége, mert politikai tevékenységének alapját a párt és a kormány politikája képezi. De szüksége van olyan akcióprogramokra, amelyek mozgósítják a társadalom erőit bizonyos meghatározott célok érdekében. Ezeket az akcióprogramokat szükség szerint dolgozzák ki a népfront szervei az előttük álló feladatok megvalósítása érdekében.

A Hazafias Népfront tevékenységével erősítse a nép hatalmát, a Magyar Népköztársaságot. Ennek érdekében folytasson következetes harcot az ellenforradalom által okozott politikai, gazdasági, erkölcsi károk felszámolásáért. Küzdjön minden külső és belső ellenséges megnyilvánulás, restaurációs kísérlet ellen. Nevelje a tömegeket az Alkotmány és a haza iránti odaadás, a szocialista erkölcs szellemében. Ismertesse a párt és a kormány célkitűzéseit, mozgósítsa ezek megoldására az ország összes erőit.

Fejlessze és ápolja az egész társadalom felelősségét az ifjúság neveléséért, hogy a szocializmushoz hű, hazáját és munkáját szerető, szüleit, az idősebbeket tisztelő, fegyelmezett, öntudatos, erkölcsös nemzedék nevelődjön fiataljainkból.

A Hazafias Népfront legyen a béke, hazánk függetlensége és szabadsága megvédésére irányuló harc fontos szervezője. Vegyen részt a nemzetközi békemozgalom akcióiban, működjön közre az imperialista rágalmak és mesterkedések leleplezésében. Küzdjön a nyugatimádat, a nacionalizmus, a sovinizmus és más káros, az igaz hazafisággal ellentétes nézetek és eszmék ellen.

Működjön közre annak érdekében, hogy a Szovjetunióval és a többi népi demokratikus állammal fennálló barátságunk és együttműködésünk tovább erősödjön. Nevelje dolgozó népünket a nemzetköziség szellemében. Fűzze szorosabbra népünk barátságát minden függetlenségéért és szabadságáért harcoló néppel. Támogassa a politikai, gazdasági és kulturális kapcsolatok elmélyítését, a békés szándékú együttműködést — társadalmi rendszerektől függetlenül minden országgal — a teljes egyenjogúság alapján. Segítse elő a hazánkban élő nemzeti kisebbségek politikai és kulturális munkáját.

A Hazafias Népfront sokoldalúan munkálkodjon a kultúra felvirágoztatásán, a nemzeti közműveltség fejlesztésén. Szervezzen ismeretterjesztő előadásokat, kulturális ankétokat, filmbemutatókat stb. A népfrontszervek, szorosan együttműködve a gazdasági és állami szervekkel, a tanácsokkal és tömegszervezetekkel — segítsék elő a népgazdasági tervek teljesítéséért, a termelés növeléséért, az önköltség csökkentéséért, a szigorú takarékosságért, a munkafegyelem megszilárdításáért folyó harcot. Segítsék a kibontakozó népi ellenőrzés munkáját, a szocialista tulajdon védelméért folyó harcot, küzdjenek a bürokratizmus, a lopás, a spekuláció, a korrupció, a fegyelmezetlenség, az élősdiség és más káros jelenségek ellen. Tudatosítsák, hogy az életszínvonal emelése csak a több, jobb, olcsóbb termelés útján lehetséges.

A népfront a mezőgazdaságban erősítse a biztonság légkörét, a termelési kedvet. Segítse elő a terméshozamok növeléséért vívott harcot. Népszerűsítse a fejlett agro- és zootechnikai módszereket, munkálkodjon a termelőszövetkezeti és egyénileg dolgozó parasztok politikai összefogásán és mindennapi együttműködésén. Támogassa a párt és a kormány politikáját a mezőgazdaság szocialista átalakítására vonatkozóan.

A népfrontnak fontos szerepet kell betöltenie államhatalmunk központi és helyi szervei megválasztásának előkészítésében, az országgyűlési és tanácsválasztások lebonyolításában. E választások a népfront jegyében folynak le. A népfrontbizottságok állást foglalnak, hogy a lakosság jelölőgyűlé-

seinek javaslatai alapján kit fogadnak el a népfront jelöltjének, kit utasítanak vissza.

A népfront segítse elő, hogy az országgyűlési képviselők és a tanácstagok — mint a népfront jelöltjei és a népfrontpolitika képviselői — szoros kapcsolatban legyenek választóikkal. Tartsanak beszámolókat, fogadóórákat, törődjenek a nép ügyes-bajos dolgaival.

A Hazafias Népfront egyik legfontosabb feladata, hogy biztosítsa a széles dolgozó tömegek részvételét az országos és helyi politikai, gazdasági, kulturális és egyéb kérdések megoldásában. A népfrontnak olyan fórummá kell válnia, ahol a dolgozók bátran elmondhatják véleményüket, javaslatukat, bírálatukat az országos és helyi kérdésekről. A népfront és szervei karolják fel, támogassák a dolgozók reális, jogos és megvalósítható javaslatait, s lépjenek fel a szociális demagógia, a jogtalan vagy meg nem valósítható követelések ellen.

A területi népfrontbizottságok az egyes helyi feladatok megoldását öntevékenyen is kezdeményezzék (pl. kultúrotthonok rendbehozása vagy építése, fásítás, belvízkárok elhárítása, utak, járdák építése stb.). Ennek érdekében tárják fel a helyi tartalékokat, és szükség szerint szervezzenek széles körű társadalmi munkát.

IV. A HAZAFIAS NÉPFRONT PÁRTIRÁNYÍTÁSÁRÓL

A Hazafias Népfront szerveit minden szinten a Magyar Szocialista Munkáspárt megfelelő szervei vezetik és irányítják. A pártbizottságok és pártvezetőségek a népfront választott vezetőségeire kötelező érvényű határozatokat nem hoznak, egyes kérdésekben javaslatokat tesznek. A Hazafias Népfront pártirányítása a népfront választott szerveiben működő kommunista csoportokon és a népfront szerveiben dolgozó kommunistákon keresztül valósul meg.

A Hazafias Népfront pártirányítása, vezetése a pártbizottságok és pártvezetőségek fontos feladata. Minden pártbizottság és pártvezetőség felelős a területén működő népfrontszerv munkájáért, tevékenységéért.

Szükséges, hogy a pártszervek, a kommunisták megértsék, hogy a népfront a kommunisták és a kommunistákkal együttműködő pártonkívüliek szervezete[1], mégpedig a kommunisták vezetése alatt. Ennek tudatában irányítsák, segítsék a népfrontszerveket úgy, hogy annak keretein belül szoros baráti együttműködés alakuljon ki a kommunisták és pártonkívüliek között az ország előtt álló feladatok megoldása, a szocializmus építése érdekében.

A pártbizottságok, pártvezetőségek, kommunista csoportok, a népfrontban dolgozó kommunisták pártpolitikai munkával, meggyőzéssel, következetességgel biztosítsák, hogy a népfront és szervei a párt politikájának szellemében fejtsék ki működésüket. A pártszervek, a kommunisták lépjenek fel minden olyan nézettel és hangulattal szemben, ami eltér a párt politikájától. Ne engedjék meg, hogy a népfrontszervek ellenséges nézetek, véleté-

[1] . . . szervezete (pontatlan szóhasználat) helyette mozgalma.

nyek fórumaivá váljanak. Ne engedjék, hogy az ellenség, az ellenforradalom erői saját célkitűzéseik megvalósítására használják fel a népfront szerveit. Ugyanakkor lépjenek fel a helyenként jelentkező szektás nézetek és hangulatok ellen is, amelyek mindenekelőtt a népfront, a pártonkívüliek és általában a tömegek közt végzett politikai munka lebecsülésében jutnak kifejezésre.

A Hazafias Népfront megerősítésének fontos feltétele, hogy a pártszervezetek, a népfrontbizottságokban dolgozó kommunisták megértsék, hogy a népfront a nemzeti összefogás erősítésének, hazánk függetlensége megvédésének, a dolgozó nép erkölcsi-politikai egysége megszilárdításának, a szocializmus építésének fontos tényezője.

A pártszervek, a kommunisták ne idegenkedjenek, ne húzódozzanak a népfronttól, támaszkodjanak a népfront szerveire, igényeljék segítségüket, közreműködésüket minden fontos feladat megoldásához. Karolják fel és támogassák a népfront helyes akcióit, kezdeményezéseit, használják fel azokat a nagy lehetőségeket, amelyeket a népfrontmozgalom keretei biztosítanak. Ezért a pártszervek a tömegek közt végzett munka nagy részét a népfronton keresztül kezdeményezzék és valósítsák meg.

A pártbizottságok, pártszervezetek, pártvezetőségek, kommunisták a népfrontmozgalom és szervei útján — azok közreműködésével — folytassanak következetes harcot a párt- és a kormányhatározatok megvalósításáért. Személyes példamutatással, politikai meggyőző munkával biztosítsák minél szélesebb tömegek közt a párt politikájának megismerését, elfogadását, a tömegek aktivitásának fokozását.

A kommunisták ne féljenek az esetleges vitáktól a népfront keretein belül. Hirdessék bátran a párt nézeteit és politikáját. Legyenek türelmesek, szerények azokkal a dolgozókkal szemben, akik még nem mindent látnak világosan vagy nem minden kérdésben értenek velünk egyet. A népfrontmozgalomban, a bizottságokban a kommunisták esetenként találkozni fognak egyes pártszervek, egyes kommunisták munkájának, magatartásának jogos, igazságos bírálatával. Ezeket figyelmesen hallgassák meg, továbbítsák a pártszervekhez, és vonják le belőlük a szükséges következtetéseket. A kommunisták úgy dolgozzanak a népfrontban, hogy tevékenységük, magatartásuk vonzza és ne taszítsa a jószándékú embereket.

A pártbizottságok és pártszervezetek érjék el, hogy a Hazafias Népfront szerveiben, a gazda- és olvasókörökben, a területi klubokban politikailag jól felkészült, széles látókörű, népszerű és közkedvelt kommunisták dolgozzanak, akik munkájukkal, magatartásukkal elnyerik a pártonkívüli tömegek bizalmát.

A népfront szervei összetételénél figyelemmel kell lenni arra a párthatározatra, amely kimondja, hogy „párttisztségek kivételével, minden tisztségbe kerülhetnek pártonkívüliek". Nem helyesek azok a törekvések, amelyek arra irányulnak, hogy minden népfrontbizottságban a kommunisták többségben legyenek és minden vezető funkciót kommunisták töltsenek be. A párt vezető szerepének érvényesülését a népfrontmozgalomban nem a párttag népfrontbizottsági tagok számbeli túlsúlyával, hanem alapos politikai munkával kell biztosítani.

Vannak egyes községek, ahol igen alacsony a kommunista párttagok száma, és csak néhányan lesznek közülük a népfrontban, amellett még vannak községek, ahol nincs pártszervezet. Az ilyen helyeken működő népfrontbizottságok irányítására a járási pártbizottságoknak és a járási népfrontbizottságoknak nagy figyelmet kell fordítani.

A pártbizottságok, pártvezetőségek tartsanak szoros kapcsolatot a megfelelő népfrontbizottságokkal, kísérjék figyelemmel és segítsék azok munkáját. Szükség szerint számoltassák be a népfront szerveiben dolgozó kommunistákat. A pártbizottságok, pártvezetőségek vezetői rendszeresen találkozzanak a népfront vezetőivel, hallgassák meg véleményüket, tájékoztassák az időszerű kül- és belpolitikai kérdésekről, párthatározatokról stb.

A budapesti, budapesti-kerületi, megyei, városi, járási pártbizottságok március 15-ig folyamatosan hozzák létre a népfront választott szerveiben a kommunista csoportokat, és gondoskodjanak arról, hogy ezek olyan élő, eleven szervekké váljanak, amelyeken keresztül megvalósulhat a párt irányítása.

Megjelent: Pártélet, 1958. 2. sz. 31—40. old.

22

AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGA POLITIKAI BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA A KÖNYVKIADÁSRÓL

(1957. NOVEMBER 21.)

A Politikai Bizottság 1957. november 21-i ülésén foglalkozott a könyvkiadás helyzetével, feladataival és ezzel kapcsolatban a következő határozatot hozta:

1. A könyvkiadásban az utolsó időszakban sok a helyes új törekvés. Bővült a kiadási kör, megnőtt az aktuális kérdésekkel foglalkozó könyvek száma, közelebb került a könyvkiadás az olvasók igényeihez, s javult a könyvek külső kiállítása. Azonban különösen 1956 végén és 1957 elején a könyvkiadásban is hatottak egyes revizionista nézetek, s ennek következtében eszmeileg hibás könyvek is megjelentek. A Politikai Bizottság felhívja a kiadókat, hogy lépjenek fel mindenekelőtt a jobboldali revizionista nézetek ellen, s nem engedve teret a dogmatikus, szektás jelenségeknek sem, támogassák az eddiginél jobban a párt politikáját.

2. Felhívja a könyvkiadás vezetőinek figyelmét, hogy az adminisztratív és anyagi jellegű intézkedéseken kívül elsősorban politikai eszközökkel segítsék elő a könyvkiadás munkájának megjavítását. Neveljenek olyan szerkesztőket, akik következetesen bírálják a különböző antimarxista irányzatokat.

3. A Politikai Bizottság egyetért azzal, hogy a Budapesti Pártbizottság a kiadók pártszervezeteinek és politikai munkájának megerősítése érdekében káderfejlesztési tervet dolgozzon ki, amelyet későbbi időpontban a Politikai Bizottság elé terjeszt.

4. A szépirodalmi könyvkiadók támogassák a szocialista realista törekvéseket, azokat az irodalmi irányzatokat, amelyek a szocialista realizmus irányába mutatnak. A helytelen nézeteket is tartalmazó, vitatható műveket megfelelő marxista előszóval jelentessék meg, s ugyanakkor határozottan zárkózzanak el az ellenséges munkák megjelentetése elől.

5. A Politikai Bizottság helyesli a kulturális területen dolgozó vezetők azon törekvéseit, hogy befolyásukat szélesítsék a nem kommunista írók körében.

6. Utasítja a kiadókat, akadályozzák meg az értéktelen, alacsony színvonalú szépirodalmi munkák kiadását, amelyek egyáltalában nem járulnak hozzá a magyar irodalom fejlődéséhez. Vizsgálják felül a kiadói terveket, rostálják meg a műveket. A Politikai Bizottság tudomásul veszi, hogy ennek következtében átmenetileg csökkenni fog az új magyar művek száma.

7. Felszólítja a kiadókat, vizsgálják felül a mai írók régebbi műveinek újrakiadását. Végezzenek gondos válogatást a művek között, és megfelelő ütemben jelentessék meg az értékes alkotásokat.

8. Adjanak ki több könyvet aktuális politikai, ideológiai kérdésekről, s fejlesszék a társadalomtudományi könyvkiadást.

9. A szakmai irodalom kiadási tervét vizsgálják felül a hároméves terv kialakítása után. Fordítsanak különös gondot a mezőgazdaság szocialista átalakításával kapcsolatos meggyőző és érdekes irodalom kiadására.

10. Fejleszteni kell az ifjúsági irodalom kiadását, s ezen belül különösen az útleírások kiadását az ifjúság kalandvágyának kielégítésére.

11. A Politikai Bizottság egyetért értékes szórakoztató regények korlátozott kiadásával oly módon, hogy ezek árát a szokásosnál magasabban állapítsák meg. Az így nyert összeget használják fel fontos szépirodalmi és egyéb művek olcsóbbá tételére.

12. A magyar művek idegen nyelvű kiadását felül kell vizsgálni. Ezeknél megfelelő árrendszert kell kialakítani, s általában arra kell törekedni, hogy a külkereskedelemben mutatkozó lehetőségeket maximálisan használják ki.

13. Vidéken össze lehet állítani tájjellegű szépirodalmi munkákat, ezeket azonban csak az országos kiadók jelentethetik meg.

14. A Politikai Bizottság egyetért azzal, hogy egyes magánszemélyek saját költségükön — valamely kiadó politikai felelősségvállalása mellett — disszertációkat és más hasonló műveket megjelentessenek.

15. Megbízza a Művelődésügyi Minisztériumot, dolgozzon ki olyan szépirodalmi honorárium-rendszert, amely lehetővé teszi a jó művek megfelelőbb díjazását, s megszünteti a helytelen egyenlősdit. Felül kell vizsgálni a tudományos és politikai művek szerzői honoráriumait is.

A szépirodalmi műveknél felül kell vizsgálni a szerződéskötés rendszerét abból a szempontból, hogy a kiadók elsősorban kész művekre kössenek szerződéseket. Ugyanakkor az Irodalmi Alapnál megfelelő összeget kell biztosítani előlegekre, amelyeket az írók — indokolt esetben — visszafizetés kötelezettségével igénybe vehetnek. Mindezt fokozatosan és a körülmények gondos elemzése alapján kell megvalósítani.

16. A könyvkiadás 1958-ban a maximális takarékosságot valósítsa meg. Az ezzel kapcsolatos kérdésekről az állami szervek döntsenek.

23

AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA A NAGY OKTÓBERI SZOCIALISTA FORRADALOM 40. ÉVFORDULÓJÁRA MOSZKVÁBA KÜLDÖTT PÁRT- ÉS KORMÁNYKÜLDÖTTSÉG MUNKÁJÁRÓL

(1957. NOVEMBER 29.)

A Központi Bizottság 1957. november 29-i ülésén meghallgatta Kádár János elvtárs beszámolóját a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 40. évfordulójára Moszkvába küldött párt- és kormányküldöttség munkájáról. A Központi Bizottság a beszámolót tudomásul vette, és a következő határozatot hozta:

A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága teljes mértékben egyetért a szocialista országok kommunista és munkáspártjai november 14—16-án tartott értekezletének nyilatkozatával és a testvérpártok november 16—19-i szélesebb értekezletének békekiáltványával.

A Központi Bizottság megbízza a Politikai Bizottságot, dolgozzon ki és tegyen meg minden szükséges intézkedést, hogy a nyilatkozatban és a békekiáltványban megfogalmazott célkitűzések pártunk tevékenységében, hazánk állami és társadalmi életében érvényesüljenek, és azok megvalósításához a magyar dolgozó nép legszélesebb tömegeinek aktív támogatását kibontakoztassa.

A Központi Bizottság a nyilatkozat és a békekiáltvány céljainak megfelelően elsőrendű feladatnak tekinti a béke megvédéséért folytatott harcot. Ennek érdekében még jobban tömörítjük hazánkban a béke megőrzését óhajtó embereket, erősítjük kapcsolatunkat a világ valamennyi békeszerető erőivel, normális és jó viszony kiépítésére törekszünk — társadalmi rendszerétől függetlenül — minden országgal, minden néppel. Elveink és hazánk törvényei értelmében harcolunk azokkal szemben, akik hazánkban a más népek elleni gyűlöletre és háborúra uszítanak. Elszánt harcot folytatunk az emberiség békéjét veszélyeztető nemzetközi imperialista erők aknamunkája, agresszív fellépése, nyílt fenyegetése és háborús uszítása, minden békebontó cselekedete ellen.

A Központi Bizottság pártunk, munkásosztályunk és népünk tapasztalatai alapján nagy jelentőséget tulajdonít a szocialista országok népei, a világ kommunista és munkáspártjai proletár internacionalista tömörülésének és megbonthatatlan egységének. Ezért, mint a szocializmus és a béke ügyének tett hatalmas szolgálatot, üdvözli a szocialista országok pártjainak találkozóját és a több mint hatvan testvérpárt történelmi találkozóját. K B-unk helyesli és üdvözli pártküldöttségünk és néhány más testvérpárt küldöttsége között létrejött különtalálkozókat, elvtársi eszmecseréket is.

A szocialista országok pártjainak, államainak, népeinek és a világ valamennyi kommunista és munkáspártjának egysége biztosítja a szocialista országok fejlődését, védi minden nép nemzeti függetlenségét, az egész emberiség békéjét; féken tartja a békét fenyegető agresszív imperialista erőket.

A proletár internacionalizmus elmélyítése érdekében szüntelenül harcot folytatunk a burzsoá nacionalizmus és a sovinizmus maradványainak felszámolására. A burzsoá eszmék elleni harc, a szocialista építőmunka és a béke védelme érdekében harcolunk a marxizmus—leninizmust álnokul támadó és hazánkban fő veszélyt képező — revizionista nézetek, és a párt fejlődését gátló dogmatikus, szektás nézetek ellen.

E harcunkban egységesek vagyunk, és tovább kívánjuk erősíteni egységünket a világ legelső és vezető szocialista államával, a hatalmas Szovjetunióval, a Kínai Népköztársasággal, valamennyi szocialista országgal, az összes testvéri kommunista és munkáspárttal, a nemzetközi munkásosztállyal.

Megjelent: Népszabadság, 1957. november 30.

24

AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGA POLITIKAI BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA A MEZŐGAZDASÁGI FELVÁSÁRLÁSI RENDSZER TOVÁBBI MEGJAVÍTÁSÁRÓL

(1957. DECEMBER 17.)

A Politikai Bizottság megtárgyalta az új felvásárlási rendszer eddigi tapasztalatairól szóló jelentést. Megállapította, hogy az új felvásárlási rendszerrel sikerült biztosítani a lakosság zavartalan ellátását. A rendszer kedvezően hatott a parasztság termelési kedvére és a dolgozó parasztság politikai hangulatára. Az elért eredményekben nagy segítséget jelentett a vártnál jobb termés, továbbá az a körülmény, hogy az év folyamán mindig megfelelő készletekkel rendelkeztünk, így elejét tudtuk venni a kapkodásnak és sikerült biztosítanunk a fő termékeknél a piac nyugodtságát.

Ugyanakkor a Politikai Bizottság megállapítja, hogy a vártnál jobb termés következtében néhány alapvető mezőgazdasági termék ára magasnak bizonyult. Ez zavarólag hatott a falu szocialista fejlődésére. Egyes területeken gátolja az egészséges fejlődést az is, hogy nem sikerült biztosítani a piaci rendet, megnőtt a spekuláció.

A Politikai Bizottság leszögezi, hogy a legközelebbi években az új felvásárlási rendszert meg kell szilárdítani és tovább kell fejleszteni, meg kell javítani. Fel kell készülni egy esetleges gyengébb termésű esztendőre is.

A felvásárlási rendszer javításával az alábbi feladatokat kell megoldani:

a) A lakosság zavartalan ellátása.

b) A termelési érdekeltség biztosításával a mezőgazdasági termelés növelése és tervszerű befolyásolása, elsősorban az árpolitikán keresztül.

c) A mezőgazdaság szocialista átszervezésének elősegítése. A felvásárlási árakat úgy kell megszabni, hogy azok lehetőleg a falu szocialista átszervezését segítsék elő.

d) A mezőgazdasági árszint lehetőleg biztosítsa a nemzeti jövedelem terv szerinti elosztását a bérből és fizetésből élők és a parasztság között.

e) A mezőgazdasági export növelése.

Ezért a Politikai Bizottság a következő határozatot hozza:

1. A felvásárlási árszintet a hároméves terv folyamán fokozatosan csökkenteni kell, szem előtt tartva a parasztok termelési érdekeltségét és figyelembe véve a fogyasztási árszintet és az export gazdaságosságát. Az egyes gazdasági évekre érvényes felvásárlási árakat a termés (állatállomány) közelebbi ismeretében kell meghatározni. A felvásárlási árszint csökkentése során törekedni kell a mutatkozó aránytalanságok (pl. sertés, takarmány stb.) megszüntetésére, illetve csökkentésére.

1958 február hónapban új sertéshizlalási akciót kell indítani, amelynek során a megállapított hízottsertés-átlagárakat tovább kell csökkenteni. Törekedni kell tavasszal egyes, 1957. évi termésű termékek árának bizonyos mértékű csökkentésére. Egyes szerződéses növények indokolatlanul magas árát a következő gazdasági évben csökkenteni kell. Egyes termékek alacsonyan megszabott árát viszont (barack, csemegeszőlő) emelni kell.

2. A felvásárlás megjavításának, biztonsága emelésének fő útja a szerződéses felvásárlási módszerek széles körű kiterjesztése és rugalmasabb alkalmazása. Biztosítani kell, hogy a szerződés mind az állami vállalat, mind a termelő részére kötelező érvényű legyen. A szerződésben előírt feltételeknek a határidő lejárta után érvényt kell szerezni.

3. Biztosítani kell, hogy az alapvető cikkekből az árutartalékok az 1,5—2 havi szükséglet alá ne süllyedjenek. Idővel a kenyér- és takarmánygabonából több hónapos tartalékot kell gyűjteni.

4. A tervezés biztonságának és az ármegállapítások helyességének fokozására a Földművelésügyi Minisztérium és a Központi Statisztikai Hivatal tegyen intézkedéseket a vetésterületek és az állatállomány számbavételének, valamint a termésbecslések megjavítására.

5. A mezőgazdasági exportot fokozni kell. Véget kell vetni annak a szemléletnek, hogy egy cikket exportálni csak akkor szabad, ha abból a belföldi szükségletet már az utolsó szemig vagy azon túl biztosítottuk.

6. Törekedni kell a paraszti vásárlóerő árufedezetének minél teljesebb biztosítására, lehetőleg az indokolt paraszti keresletnek megfelelő összetételben. Elő kell segíteni a paraszti többletjövedelem minél nagyobb részének a termelés növelését szolgáló befektetésekre való fordítását. Ehhez a lehetőséghez képest biztosítani kell a parasztság műtrágya-, növényvédőszer-, szőlőkaró-, oltvány-, építő- és egyéb termelési anyag igényeit. Rá kell térni a modern mezőgazdasági kisgépek gyártására, elsősorban a termelőszövetkezetek és szakcsoportok részére. Szorgalmazni kell az egyéni parasztság saját erejéből történő és a termelést fejlesztő közös beruházásait, mint pl. a legelőjavítás, a belvízrendezés, közös gyümölcstárolók építése stb.

A Belkereskedelmi Minisztérium biztosítsa, hogy a falusi iparcikkellátás és területi elosztás összhangban legyen a mezőgazdasági árutermeléssel, illetve a felvásárlási tervekkel. Tovább kell fejleszteni a paraszti árukereslet irányának vizsgálatát és a paraszti vásárlóerők lekötésének statisztikai és közgazdasági elemzését.

Felül kell vizsgálni a jelenlegi paraszti jövedelemadó-rendszert, és az adót úgy kell megállapítani, hogy a fölös vásárlóerő egy részét elvonja, hasson az eladási készségre, segítse elő a felvásárlást. Azok a termelőszövetkezeti csoportok és szakcsoportok, amelyek nem alapszabályszerűen gazdálkodnak, közös termelési tevékenységet nem folytatnak, jövedelemadó- és egyéb kedvezményt nem kaphatnak. Biztosítani kell az adóbehajtás és az egyes felvásárlási fő idények összehangolását.

7. A Központi Statisztikai Hivatal évenként végezzen reprezentatív felvételt a parasztgazdaságok jövedelmi viszonyainak részletesebb meg-

állapítása céljából, megyénként, gazdaságcsoportonként és az üzemi jövedelemre kiterjedően. A felmérés és saját adatai alapján a Mezőgazdasági Üzemszervezési Kutató Intézet végezzen beható tudományos elemzést a paraszti reáljövedelem alakulásáról.

8. Fokozni kell az állam piacszabályozó szerepét, a felvásárlás szervezettségét, és biztosítani kell az állami és szövetkezeti egykéz-nagykereskedelem felvásárlási monopóliumát.

A spekuláció visszaszorítására magánkereskedők tevékenységét szűkíteni kell és helyhez kell kötni. Meg kell szüntetni az állami vállalatok, intézmények és a szövetkezeti felvásárló szervek versengését, az állami pénzzel történő árfelhajtást. Tovább kell szélesíteni a földművesszövetkezetek felvásárlási és szerződtetési tevékenységét a falun, ez azonban nem járhat a költségek növelésével. A zöldség-, gyümölcsfelvásárlás és forgalmazás hiányosságait megfelelő szervezési és árpolitikai intézkedésekkel ki kell küszöbölni.

Megjelent: Párthatározatok a mezőgazdaság fejlesztésére. 113—118. old.

25

AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGA POLITIKAI BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA A MAGÁNKISIPAR ÉS A SZÖVETKEZETI IPAR HELYZETÉRŐL ÉS FELADATAIRÓL

(1957. DECEMBER 17.)

I

A kisipari szövetkezetek jelenlegi tevékenysége az adott gazdasági helyzetet figyelembe véve általában hasznos. Törekedni kell azonban arra, hogy a szövetkezeti ipar fokozottabban térjen rá alapvető feladatainak ellátására: a gyáripari termelés kiegészítésére, a lakosság szolgáltatási és javítási szükségleteinek kielégítésére.

El kell érni, hogy — az önkéntességi elv megsértése nélkül — a kisiparosok minél nagyobb számban lépjenek be a szövetkezetekbe.

A Politikai Bizottság felhívja a Gazdasági Bizottság elnökét, a könnyűipari minisztert és az OKISZ [20] elnökét az alábbi feladatok végrehajtására.

1. Felül kell vizsgálni a kisipari szövetkezetek ár-, dotációs, kalkulációs és forgalmi adó rendszerét, és biztosítani kell, hogy ezek ne nyújtsanak lehetőséget spekulációs irányzatok érvényesülésére.

2. Folytatni kell a szövetkezeti (és magánkisiparban) dolgozók bérének, illetve jövedelmének megfelelő arányosítását az állami iparban dolgozó munkások keresetéhez. E tekintetben olyan bérpolitikát kell alkalmazni, amely megszünteti, hogy a szövetkezeti és magánkisipar elszívja az állami iparban dolgozó jó szakembereket. A szövetkezeti dolgozók és a magánkisiparban alkalmazottak keresete, illetve bére csak annyival lehet magasabb, hogy a különbség kiegyenlítse azokat a kedvezményeket (pl. szociális juttatásokat stb.), amelyeket csakis az állami üzemek dolgozói élveznek.

3. Felül kell vizsgálni a szövetkezeti ipar és a magánkisipar szociális juttatási rendszerét, és a továbbiakban megfelelő különbséget kell biztosítani az állami, a szövetkezeti és a magánkisipar között.

4. A szövetkezeti ipar fokozatosan adja át a nagyiparnak a helyi ipari méreteket meghaladó szériák termelését. Ugyanakkor vegye át a kisszériák és gyárilag kevésbé gazdaságosan előállítható cikkek termelését. A profilok fokozatos átrendezését úgy kell végrehajtani, hogy az a termelésben zavarokat ne okozzon. A szövetkezeteknél — a továbbiak során — azokat a termelési területeket kell elsősorban fejleszteni, amelyek által a magánkisiparban még meglevő spekulatív tevékenység gazdaságilag is visszaszorítható.

[1] *OKISZ* — Kisipari Szövetkezetek Országos Szövetsége — a kisipari szövetkezetek és megyei szövetségek központi irányító és érdekképviseleti szerve.

5. Új szövetkezeteket csak ott szabad alakítani, ahol a lakosság ellátását szolgáló kisipari termelés szövetkezeti formában koncentrálható és létesítése gazdaságos, illetve szükséges.

Fel kell oszlatni a népgazdaság érdekeivel ellentétes, spekulatív tevékenységet folytató szövetkezeteket.

6. Külön felül kell vizsgálni az ún. „bedolgozókat" foglalkoztató tanácsi vállalatok és szövetkezetek működését.

Biztosítani kell, hogy ezek a népgazdaság érdekeinek megfelelő tevékenységet fejtsenek ki. Meg kell tisztítani a bedolgozókat foglalkoztató vállalatok és szövetkezetek vezetőségét a befurakodott deklasszált elemektől. Ezzel is elejét kell venni egyesek törvénytelen és erkölcstelen törekvéseinek, amely a bedolgozók kizsákmányolására irányul.

7. A szövetkezeti mozgalom összlétszámán belül növelni kell a volt kisiparosok számarányát, és törekedni kell arra is, hogy az eddiginél nagyobb számban foglalkoztassanak idősebb dolgozókat, csökkent munkaképességűeket, nőket és szakképzettség nélküli fiatalokat. Meg kell szüntetni, a jövőben meg kell akadályozni, hogy osztályidegen elemek egyes szövetkezetek vezetését kezükbe ragadhassák. Ez azonban nem jelenti azt, hogy osztályidegen elemek ne lehessenek szövetkezeti tagok vagy bedolgozók.

II

A Politikai Bizottság megvizsgálta a magánkisiparosság jelenlegi helyzetét és az ebből adódó kérdéseket. A magánkisiparosság zömét a magyar dolgozó társadalom egyik hasznos rétegének tekinti, amelynek munkájára, a lakosság egyre növekvő igényeinek kielégítése szempontjából a kapitalizmusba való átmenet során hosszú időre szükség van. Tevékenységükre az elmúlt évek során is szükség volt a népgazdaság és a lakosság igényeinek kielégítése szempontjából. A magánkisipar az ellenforradalom után a gazdasági helyzet helyreállításában pozitív szerepet töltött be. A magánkisipar népgazdaságunkban a szocialista helyiipar kiegészítője, főként területi vonatkozásban.

A kisipar hasznos és gazdaságilag szükséges tevékenységének támogatásával egyidejűleg, a legerélyesebben véget kell vetni az egyes kisiparosok spekulációs gazdasági tevékenységének.

1. Újabb iparengedélyeket ott kell kiadni, ahol a szocialista szektor a lakosság igényeit kielégíteni még nem tudja. A szolgáltatások és javítások fokozására különösen falun kedvezményeket kell adni. A spekulációs tevékenységet űzőktől vissza kell vonni az iparengedélyeket.

A magánkisipar fejlesztését illetően olyan politikát kell folytatni, amellyel elérjük, hogy a javításokhoz, a rendelések elkészítéséhez, a kívánatos árutermeléshez és az exporthoz szükséges anyagfedezet, valamint az iparjogosítvánnyal működő magánkisiparosok létszáma összhangban legyen. Ezt az elvet céltudatosan és folyamatosan kell megvalósítani, egyrészt az új iparengedélyek kiadásának szabályozása során, másrészt a központi és helyi erőforrásokból történő anyagkiutalások rendezésével. Ezt a folyamatot

szolgálja a törvénytelen üzelmeket folytató kisiparosok iparengedélyének megvonása is.

2. A könnyűipari miniszter vizsgálja meg — és a jövőben rendszeresen elemezze —, melyek azok az iparágak és területek, ahol az iparigazolványok további kiadását fel kell függeszteni, és a KIOSZ meghallgatásával tegye meg a szükséges intézkedéseket.

3. A magánkisiparosok közületi szállításának jelenlegi értékhatárát nem szabad felemelni. Abban az esetben, ha az állami megrendelő fél, a közület adja a munkához szükséges nyersanyagot, a magánkisiparosok számára megállapított értékhatárt 50%-kal csökkenteni kell.

4. A magánkisipari árak további emelését meg kell akadályozni, a különösen felszökött árakat pedig vissza kell szorítani. Erre, ha szükséges, az állami szabályozás jelenleginél szigorúbb formáit (irányárak, árjegyzék stb.) is alkalmazni kell.

5. A magánkisiparosok aránytalanul magas konjunkturális jövedelmét megfelelő pénzügyi intézkedésekkel — például helyesebb adópolitikával — is le kell fölözni, de ezen túlmenően gazdasági eszközökkel is korlátozni kell, mégpedig az állami ipar és egyes esetekben a szövetkezeti ipar versenyével. Ennek lehetőségeit, módszereit a Könnyűipari Minisztérium szükség esetén a többi ipari tárcák segítségével vizsgálja meg, megfelelő intézkedéseket foganatosítson, és tegyen más tárcáknak javaslatokat az intézkedésekre.

6. A Politikai Bizottság szükségesnek tartja, hogy kisipari termékekből (szövetkezeti és magánkisipar) minél nagyobb mennyiségben exportáljunk — még akkor is, ha ezekben a cikkekben a belföldi fogyasztás igényeit teljes mértékig nem tudjuk kielégíteni.

7. A könnyűipari miniszternek meg kell javítania a magánkisipari és a kisipari szövetkezetek működésének elemzését és ellenőrzését szolgáló munkáját.

26

AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGA POLITIKAI BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA A SAJTÓ HELYZETÉRŐL, FELADATAIRÓL

(1958. JANUÁR 21.)

I. SAJTÓNK HELYZETÉNEK NÉHÁNY JELLEGZETESSÉGE

1. A sajtó pártirányítása terén az elmúlt esztendőkben téves és káros nézetek is érvényesültek. Helyet kaptak egyfelől olyan szektás, dogmatikus nézetek, hogy a sajtó pártirányítása egyenlő a szerkesztőségek ügyeibe való operatív beavatkozással, a szerkesztők aprólékos utasításával. Másfelől, különösen az 1956 október előtti hónapokban eluralkodtak revizionista, burzsoá, a sajtó pártirányításának szükségességét tagadó nézetek is. E nézetek hirdetői a sajtónak a munkásosztály pártjától való függetlenségét, ún. semlegességét, az ellenzékieskedés szabadságát követelték, és szabadságot követeltek a burzsoá világnézeti talajon álló sajtónak.

A sajtónak az elmúlt félévben végzett munkája azt igazolja, hogy az újságírók zöme alapjában véve megszabadult az ellenforradalom eszmei befolyásától, és ma igényli, helyesli a pártirányítást, meggyőződéssel szolgálja a sajtó pártosságának ügyét.

Az ellenforradalom leverése után, a kezdeti komoly nehézségek — az eszmei zűrzavar és az ellenforradalmárok szervezte sztrájk — ellenére viszonylag gyorsan fejlődött a sajtó munkája. A lapokból fokozatosan eltűntek a nacionalista, revizionista nézeteket tükröző cikkek, és mind több olyan írás jelent meg, amely segítséget nyújtott a pártnak és a kormánynak az ellenforradalmárok leleplezésében, az események ellenforradalmi jellegének tisztázásában, a sztrájkok megszüntetésében és a termelés megindításában. A sajtó ezzel a munkájával hozzájárult a gyors politikai és gazdasági konszolidációhoz. Sajtónk egésze ma követi és népszerűsíti a párt Központi Bizottságának politikáját.

2. Fejlődtek a lapok szerkesztési módszerei is. Lapjaink újságszerűbbek, érdekesebbek és olvasmányosabbak, mint az elmúlt esztendőkben voltak. Sajtónk hangja őszintébb, lapjaink általában a nép nyelvén beszélnek, eltűnt a szektarianizmus időszakára jellemző két nyelv. A szerkesztők sokkal önállóbbak, mint azelőtt. A sajtó vonzerejét és érdekességét növelik a megszaporodott külföldi tudósítások. Lapjaink színes, népi jellegének kialakítását segítette a lapok oldalterjedelmének bővítése.

3. Noha sajtónk munkája általában javult és a lapok foglalkoznak a legfontosabb kérdésekkel, vannak komoly hiányosságok is. Így pl. a sajtó

kevés helyet szentel a termelés létfontosságú kérdéseinek, kevés írás jelenik meg az üzemek életéről, nem alakították még ki a jó termelési agitáció sajtóformáit. Leggyengébb a lapok ideológiai és kulturális, valamint kritikai munkája. Előfordul, hogy a sajtó megkerüli a kényesebb termelési és bérproblémákat, sőt egyes lapoknál, főként egy-két hetilapnál határozott politikamentességi tendenciákkal is lehet találkozni. Nem elég erélyesek lapjaink a széles körben elterjedt és félrevezető szociális demagógia leleplezésében és visszaverésében sem. Az ellenforradalom után újra jelentkezett és még ma is kísért a sajtóban a burzsoá szenzációhajhászás. Erre különösen a „Hétfői Hírek" és az „Esti Hírlap" szolgáltat kiváló példákat.

Súlyos mulasztása a sajtónak, hogy nem ad elég híranyagot a termelőszövetkezetek életéről, fejlődéséről, nem agitál eléggé a mezőgazdaság szocialista átalakításának érdekében.

Időről időre visszatér a sajtó elszürkülésének és uniformizálódásának veszélye. Kevés a riport, gyakran előfordul, hogy lapjainkban a publicisztikai írások, kommentárok, sőt még a glosszák tartalma is majdnem azonos. E fogyatékosságok nem utolsósorban azzal magyarázhatók, hogy a lapok vezetői és munkatársai túl nagy figyelmet szentelnek az érdekességeknek és a szenzációknak. A szocialista sajtó jellemző tulajdonságát, a harcosságot néha bátortalanság és önállótlanság, az állásfoglalás hiánya, sőt a kérdések elől való meghátrálás váltja fel.

Az említett hibákhoz járul az, hogy egyes lapok nem találják meg a rendeltetésüknek megfelelő hangot, stílust és szerkesztési módot. Így pl. a „Magyar Nemzet", noha az elmúlt hónapokban már javított munkáján, mégis inkább emlékeztet pártlapra, mint a Hazafias Népfront lapjára. A népfrontjelleg nem domborodik ki az írásművek hangvételében, a lapban közlésre kerülő anyagok megválogatásában, terjedelmük bátor kezelésében és a lap tördelésében.

Egyes vezető funkcionáriusok még ma is lebecsülik a sajtó politikai jelentőségét. Kétségtelen, hogy egyes újságírók munkáját, cikkeit hiányos adataik, pontatlanságuk, sőt gyakran felelőtlenség számba menő ferdítések miatt joggal lehet éles bírálat tárgyává tenni. Még ezzel sem menthető azonban, hogy egyes helyeken megkülönböztetés nélkül minden újságíróval és az egész sajtóval szemben elzárkózás, értetlenség, lebecsülés, sajtó- és újságíróellenesség tapasztalható. Még mindig vannak olyan vezető funkcionáriusok, akik félnek a nyilvánosságtól.

4. Négy budapesti napilapunk példányszáma ma — a hadsereg lapját nem számítva — megközelíti az egymilliót. A „Szabad Nép" átlagos 700 ezres példányszámával szemben a „Népszabadság" ma átlag napi 580 ezer példányban jelenik meg. A Magyar Dolgozók Pártjának 900 ezer tagja volt, a Magyar Szocialista Munkáspártnak viszont csak mintegy 400 ezer, ami azt jelenti, hogy a „Népszabadság" olvasóinak száma legalább 50%-kal nagyobb mint a párt taglétszáma. Emellett a „Népszabadság" előfizetése és terjesztése a teljes önkéntesség alapján történik. A SZOT lapjának, a „Népszavá"-nak példányszáma 170 ezer, ami majdnem háromszorosa az ellenforradalom előtti „Népszava" példányszámának. A vidéki lapok össz-

példányszáma több mint 40 ezerrel emelkedett és elérte a 300 ezret. Az „Esti Hírlap" jelenleg 90 ezer, azaz 20 ezerrel több példányszámban jelenik meg, mint elődje, az „Esti Budapest". Ha papírhelyzetünk lehetővé tenné, napilapjainkat, de különösen képes hetilapjainkat még kb. 150—200 ezer olvasó vásárolná meg. Gyakori, hogy egyes sajtótermékek csak felárral vásárolhatók. Mindez nemcsak a sajtó munkájának fejlődését, hanem a dolgozó nép politikai érdeklődésének növekedését is mutatja.

5. A Magyar Újságírók Országos Szövetségének az ellenforradalom előtt 2200 tagja volt. A múlt év augusztusában megkezdődött az újságírók ellenforradalom előtti és alatti magatartásának és tevékenységének felülvizsgálata. A természetes csökkenés, a sajtó területéről való eltanácsolás és a szövetségből való kizárások eredményeként a taglétszám 1957. december 20-ig kb. 800-zal csökkent. Ezenkívül csaknem 100-ra tehető a felülvizsgálat során különböző mértékű büntetésben részesített újságírók száma.

Minthogy az ellenforradalom leverése után jórészt eszmeileg és politikailag megzavarodott újságíró gárda maradt ránk, ezt a kérdést nem oldhatta meg a sajtó területén végbement felülvizsgálat.

Megállapítható, hogy a sajtó mai káderhelyzete még nem felel meg a politikai követelményeknek. Jellegzetessége az, hogy a sajtó és rádió vezetésében aránytalanul kevés a munkás- és paraszti származású értelmiségi. Ez az elmúlt évek nem mindenben helyes kádermunkájának következménye.

II. FELADATOK A SAJTÓ TERÜLETÉN

A sajtó irányítása:

1. A sajtó legyen pártos: munkájában álljon fenntartás nélkül a proletárdiktatúra talaján, álláspontja legyen mindig osztályálláspont. A párt irányításának az egész sajtóban érvényesülnie kell, mert csak így biztosítható a sajtó állásfoglalásának pártossága, csak így kerülhető el a marxizmus—leninizmustól idegen nézetek érvényesülése. A pártirányítás formái azonban különbözőek lehetnek aszerint, hogy a párt lapjairól, vagy pedig tömegszervezeti, illetve más lapokról van-e szó. A pártirányítás részben közvetlenül, részben állami szerveken és társadalmi szerveken keresztül történik. A sajtó pártirányításának elsősorban a szerkesztőségekben dolgozó kommunista vezetőkön és munkatársakon keresztül kell érvényesülnie. A pártirányítás természetesen nem érinti a szerkesztőségek vezetőinek önállóságát, és felelősségüket sem csökkenti.

A lapok és a rádió pártirányításában fontos szerep jut a szerkesztőségi pártszervezeteknek. A szerkesztőségi pártszervezeteknek nincs döntési joguk a szerkesztőségek vezetésének ügyeiben, de joguk és kötelességük figyelemmel kísérni és időnként taggyűléseken megvitatni a szerkesztőségek munkáját, megtárgyalni, hogyan szolgálja a szerkesztőség a párt politikáját, bírálataikkal és javaslataikkal támogatni a lap vezetését.

A Szakszervezetek Országos Tanácsa, a Hazafias Népfront elnöksége és a többi tömegszervezetek vezetősége felelős e szervezetek lapjainak politikájáért. A tömegszervezetek vezetésében és a tömegszervezeti lapoknál dol-

gozó kommunisták felelősek azért, hogy ezekben a lapokban érvényesüljön a párt politikája.

2. A sajtó pártirányításának legfontosabb módszere a szerkesztőségek vezetőinek és munkatársainak rendszeres tájékoztatása. A sajtó csak akkor tud jól politizálni, ha a szerkesztőségek vezetői és munkatársai alaposan ismerik a párt politikáját és határozatait.

a) A Központi Bizottság Agit.-Prop. Osztálya rendszeresen tájékoztassa a szerkesztőségek vezetőit a párt határozatairól. Széles körű aktívahálózat segítségével rendszeresen értékelje a lapok munkáját, és észrevételeit közvetlenül a lapok vezetőivel, ezzel egyidejűleg pedig a tömegszervezetek vagy a felettes állami szervek felelőseivel is közölje. Különösen hathatós segítséget kell nyújtani a párt vidéki lapjainak.

b) A Központi Bizottság első titkára félévenként, a Központi Bizottság illetékes titkára három havonként, a Központi Bizottság Agit.-Prop. Osztály vezetője havonként hívja össze a szerkesztőségek vezetőit, tájékoztassa őket saját munkaterületük problémáiról és folytasson velük beszélgetést.

c) A Központi Bizottság első titkára legalább negyedévenként egyszer fogadja a sajtó és a rádió vezetőit és nyújtson átfogó tájékoztatást a párt politikájáról.

d) A kormány Tájékoztatási Hivatala informálja a sajtó és a rádió vezetőit a Minisztertanács, az Elnöki Tanács, az országgyűlési bizottságok üléseiről, gondoskodjék arról, hogy a minisztériumok és a tömegszervezetek vezetői tájékoztassák a sajtót munkájukról, és szervezzen sajtótájékoztatókat külföldi delegációk számára. A Tájékoztatási Hivatal dolgozza ki és hangolja össze az állami tájékoztatás rendszerét.

3. Mielőbb meg kell szüntetni a sajtó és a rádió munkájában mutatkozó különböző egészségtelen jelenségeket. Meg kell szüntetni az egyes helyeken még ma is tapasztalható mindenáron való ellenzékieskedést, gáncsoskodást, a „kívülállást", a politikamentességet, a megalapozatlan, nem javító szándékú bírálatot, a szenzációk és az érdekességek hajhászását.

4. A különböző vezető beosztásban dolgozó elvtársaknak, miniszereknek, miniszterhelyetteseknek stb. figyelemmel kell lenniük arra, hogy nem lehet hathatós támogatást igényelni a sajtótól, de ugyanakkor elzárni a sajtó munkatársai elől a téjékozódás forrásait. A vezető elvtársak követeljék meg az újságíróktól a pontos és lelkiismeretes munkát, de adják meg számukra a működés lehetőségét. A párt- és az államvezetésnek szüksége van a sajtó támogatására, e támogatás érdekében azonban megfelelően kell tájékoztatni a sajtó munkatársait. A pártot és a kormányt, a népet odaadóan szolgáló újságíróinknak pedig meg kell adni azt a megbecsülést, amely e fontos terület munkásait méltán megilleti.

5. Annak érdekében, hogy a sajtó pártirányítása a követelményeknek megfelelő színvonalon álljon, a KB Agit.-Prop. Osztálya mellett a sajtó vezető munkatársaiból meg kell alakítani a párt sajtóbizottságát. A bizottság rendszeresen dolgozza ki a párt és a kormány politikájából a sajtóra és a rádióra háruló feladatokat. A bizottság személyi összetételére vonatkozóan az Agitációs és Propagandaosztály tegyen javaslatot a titkárságnak.

1. Mostani politikai helyzetünket az jellemzi, hogy bár hatalmas eredményeket értünk el az ország politikai és gazdasági, valamint kulturális életének konszolidálásában, még sok nagy megoldatlan feladatunk van. Nem mondhatjuk még el, hogy pártunk már mindenkit meggyőzött politikájának helyességéről, nem állíthatjuk, hogy a közvéleményben már nincsenek ellenséges, revizionista, nacionalista, jobboldali nézetek. Azt sem mondhatjuk, hogy minden dolgozó világosan látja súlyos gazdasági problémáinkat és gazdasági feladataink nagyságát. Ebben a helyzetben a sajtóra és a rádióra nagy feladatok hárulnak: nevelnie kell a népet, meg kell győznie a párt politikájának helyességéről, alakítania és formálnia kell a közvéleményt, szerveznie és mozgósítania kell a tömegeket, ápolnia és fejlesztenie kell a párt tömegkapcsolatát.

Az ellenforradalmi ideológia elleni további harc, a párt politikájának és vezető szerepének népszerűsítése és a harcos antiimperialista publicisztika, a kulturális élet megtisztításáért vívott küzdelem mellett sajtónknak ma mindenekelőtt gazdasági téren vannak igen nagy feladatai. A sajtónak és a rádiónak az eddiginél jóval többet kell foglalkoznia gazdasági életünk különböző kérdéseivel. Tényekkel és érvekkel kell állandóan rámutatnia a termelés és az életszínvonal összefüggéseire. Különösen sokat kell most tennie sajtónknak azért, hogy minden erejével segítse az 1958-as népgazdasági tervtörvény összes előírásainak maradéktalan végrehajtását. Ismét központi kérdésként kell kezelni a jó gazdasági vezetést, a gazdaságosságot, az önköltség csökkentését, a termelékenység emelését, a takarékosságot, az ujításokat, a jó tapasztalatok és eredmények népszerűsítését. Népszerűsíteni kell a jól dolgozó munkásokat és műszakiakat és a munkaversenyek élő, eredményes formáit.

Harcoljon a sajtó a szociális demagógia, a bérdemagógia mindenféle megnyilvánulása ellen, és különös élességgel és kíméletlenséggel harcoljon a csalások, a lopások, a pazarlás, a népvagyon herdálása és a huliganizmus ellen. Ennek a harcnak személyekre való tekintet nélkül kell folynia. Propagálja a sajtó szüntelenül a munka becsületét, a szorgalmat, az állami és állampolgári fegyelmet, de a munkavédelmet is, ne engedje, hogy a jogos, törvényes igényeket is demagógiának minősítsék.

Pártunk mezőgazdasági politikájának szolgálatában az eddiginél jóval többet kell tennie a sajtónak és a rádiónak annak érdekében, hogy népszerűsítse a mezőgazdaság szocialista perspektíváit. Bátran küzdjön a sajtó a mezőgazdaság szocialista átalakításáért, segítse és népszerűsítse a jó termelőszövetkezeteket, bizonyítsa türelmesen, az egyénieket is többtermelésre biztatva, az egyéni kisgazdaságok korlátait. Többet kell segítenie a sajtónak a falusi fogyasztási és értékesítési szövetkezetek támogatása érdekében is. A mezőgazdaság szocialista átalakításáért különösen a rádiónak és a „Szabad Föld"-nek kell sokat tennie.

3. A sajtó hangja legyen bátor, szókimondó, harcos és ha kell, éles. Legyen a sajtó nyílt és őszinte, ne kerülje meg a legkényesebb kérdéseket sem. Figyelje éberen a közvéleményt és a hangulatot, s harcoljon azért, hogy —

a párt politikájának megfelelően — foglalkozhassék a közvéleményt, a népet foglalkoztató kérdésekkel.

A bírálat a sajtó joga és kötelessége. A kritika azonban mindig átgondolt, megalapozott legyen és azt tükrözze, hogy a bíráló a hibák ellen harcol a párt politikájának védelmében, a szocializmus építése, a proletárdiktatúra erősítése érdekében.

A szerkesztőségek rendszeresen hozzák nyilvánosságra a bírálataik nyomán történt intézkedéseket. Ha azonban egy lapban olyan közlemény jelenik meg, amely nem fedi teljesen a tényeket, vagy hamis információ alapján készült, a szerkesztőségnek kötelessége helyreigazítást közölni. Fel kell számolni azt a helytelen, kommunistákhoz méltatlan szemléletet, hogy a tévedések beismerése árt a lap tekintélyének.

A sajtó legyen színes, eleven, olvasmányos és tartalmas. Törekedjék a legnagyobb műfaji változékonyságra. Agitációjában a közvetlen módszerek mellett éljen a közvetett módszerekkel is. Sohase feledkezzék meg a sajtó arról, hogy nemcsak tanítani, hanem szórakoztatnia is kell, de a szórakoztatásnak is a szocialista nevelés eszközének kell lennie. Mellőznie kell a sajtóban a nagy szavakat, a pufogó frázisokat. A sajtó nyelve legyen színes és magyaros. Írjon és beszéljen az egyszerű nép nyelvén.

Ki kell alakítani a különböző lapok végleges, saját profilját. A tömegszervezetek — a szakszervezetek, a népfront, a nőtanács és a KISZ — adják meg ehhez a megfelelő segítséget. A „Magyar Nemzet" jobban számoljon azzal, hogy mint a Hazafias Népfront lapjának nagyobb mértékben a pártonkívüli tömegekhez, nem utolsósorban az értelmiségiekhez kell szólnia, és azért kell harcolnia, hogy ezek a tömegek kövessék a pártot. Ennek érdekében a kellő bátorsággal kell keresnie a megfelelő hangot, bátran kell bánnia az anyagokkal, bátran kell válogatnia a témákban, és arra kell törekednie, hogy a lap tükrözze a nemzeti összefogás gondolatát. Ugyanígy kell törekednie a „Magyar Ifjúság"-nak és a „Nők Lapjá"-nak arra, hogy megtalálja a megfelelő hangot, stílust és szerkesztési módot az ifjúság és a nők szocialista nevelése érdekében. Ezeknek a lapoknak bőven és bátran kell élniük az agitáció közvetett módszereivel, keresniük kell az olvasókat leginkább érdeklő témákat, arra kell törekedniük, hogy sajátos oldalukról világítsák meg a politikai kérdéseket.

A KÁDERPOLITIKA FELADATAI A SAJTÓBAN:

1. Mindent el kell követni, hogy a szerkesztőségeket politikailag szilárd munkatársakkal megerősítsük. Ennek egyik feltételeként el kell érni, hogy azok az újságírók, akiket a felülvizsgáló bizottság méltatlannak talált a szövetségi tagságra, hivatásos újságíróként ne dolgozhassanak egyetlen szerkesztőségben sem.

Átgondolt, évekre szóló perspektívát mutató káderpolitikát kell kidolgozni, különös tekintettel a sajtó utánpótlására, a tehetséges fiatal újságírók nevelésére és felfrissült újságírói vezető gárda kialakítására. Megkülönböztetett figyelemmel kell foglalkozni a vidéki pártlapok káderkérdéseivel. Folytatni kell a szerkesztőségek megerősítését politikailag szilárd, művelt és

az újságírói mesterség gyors elsajátítására képes olyan munkás- és parasztszármazású értelmiségiekkel, akiknek pártmunkás gyakorlatuk is van. Az újságírók kiválasztásánál — okulva a múlt tanulságain — gondosan kell ügyelni elsősorban a politikai, de ugyanígy a műveltségi és tehetségbeli követelményekre.

Az újságírók szakmai és politikai képzését az eddigieknél hatékonyabbá kell tenni.

a) Az Eötvös Lóránd Tudományegyetem újságírói tanszékét fokozatosan meg kell szüntetni és az alsó évfolyamok hallgatóit más szakra kell íratni.[1]

b) Évenként a szerkesztőségek szükségleteinek megfelelően 10—15 középiskolát végzett és más, jó íráskészséggel rendelkező munkás- és parasztfiatalt kell vinni gyakorlati szerkesztőségi munkára. Ha újságírói készségük a gyakorlatban bebizonyosodott, ösztöndíjasként, a szerkesztőségek költségére egyetemre kell küldeni őket.

c) A nagyobb szerkesztőségek 1958. szeptember 1-től szervezzék meg az újságírók — elsősorban a fiatal újságírók — szakmai továbbképzését.

2. A Magyar Újságírók Országos Szövetségének alapszabályszerű működését 1958 első felében helyre kell állítani.

3. Egyes újságíró kategóriák fizetésének rendezésére a Gazdasági Bizottsághoz kell javaslatot benyújtani.

4. Meg kell vizsgálni a Magyar Távirati Iroda adóberendezéseit, tekintettel arra, hogy az MTI egyik legfontosabb feladatát, a Magyar Népköztársaság életéről való hírközlést önálló adó hiányában csak egészen kezdetlegesen tudja ellátni. Ez jelenlegi nemzetközi helyzetünkben szinte megengedhetetlen.

5. Bővíteni kell a Magyar Távirati Iroda külföldi tudósító hálózatát úgy, hogy lehetőleg még 1958-ban a Közép-Keleten és az ENSZ mellett is legyen az MTI-nek saját tudósítója.

6. Jelenlegi papírhelyzetünk nem teszi lehetővé a lapok iránti kereslet kielégítését. Minthogy a sajtó fontos politikai fegyver a párt kezében, az illetékes szerveknek mindent meg kell tenniük, legalább olyan mennyiségű papír biztosítása végett, hogy a lapok mostani példányszáma és terjedelme tovább ne csökkenjen.

*

A Politikai Bizottság határozatát a megyei és kerületi titkárokkal és a sajtó vezető munkatársaival 1958. február 15-ig, a szerkesztőségek munkatársaival, a sajtóval kapcsolatos szervek dolgozóival és a fontosabb állami szervek vezetőivel 1958. február 20-ig ismertetni kell.

[1] A külön újságíró tagozat nem felelt meg a várakozásoknak. A tapasztalat azt bizonyította, hogy újságírók képzéséhez általános egyetemi műveltség szükséges, tehetségük kibontakozása pedig csakis a lapoknál végzett gyakorlati munka révén várható. A továbbiakban a Politikai Bizottság az Újságíró Szövetség feladatává tette, mind a gyakorlott, mind a kezdő újságírók szakmai és politikai továbbképzésének biztosítását.

27

AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGA POLITIKAI BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA AZ ÁLLAMI GAZDASÁGOK HELYZETÉRŐL ÉS TOVÁBBI FELADATAIRÓL

(1958. MÁRCIUS 18.)

A Politikai Bizottság 1958. március 18-i ülésén tárgyalta „Az állami gazdaságok helyzete és továbbfejlesztésének feladatai" című előterjesztést. Ezzel kapcsolatban az alábbi határozatot hozta:

1. A Politikai Bizottság megállapítja, hogy az állami gazdaságok munkája és vezetése az utóbbi időben jelentősen javult. Bár a gazdaságok nagyobbik fele eredményjavulást ért el, a tapasztalatok szerint a fejlődés egyenlőtlen: a gazdaságok egy része kimagasló terméseredményeket ér el, másik fele viszont az átlagosnál jóval alacsonyabb szintet tud felmutatni. Ezért felhívja az állami gazdaságok vezetőinek figyelmét, hogy vizsgálják meg alaposan a fejlődésben elmaradt gazdaságok helyzetét, s tegyék meg a megfelelő intézkedéseket az elmaradás megszüntetésére.

2. A Politikai Bizottság az állami gazdaságok területén dolgozó kommunisták legfőbb feladatának azt tekinti, hogy a népgazdaság számára komoly terheket jelentő állami hozzájárulás mértékét csökkentsék. Ennek érdekében harcoljanak a termelési költségek csökkentéséért, a termelés színvonalának a mainál jóval erőteljesebb emeléséért, a fegyelem megszilárdításáért. Ez utóbbit elő kell segíteni azáltal is, hogy a dolgozóknak a falusi lakásépítési akcióval biztosítsák a helyben lakást.

3. Néhány év alatt el kell érni, hogy az állami gazdaságok a mezőgazdaság szocialista átalakításának a jelenleginél is fontosabb bázisát képezzék. Ezért mindenekelőtt a mezőgazdaság többi szektorát jelentősen meghaladó termelési eredményekkel és a szocialista mezőgazdasági nagyüzem nagyfokú szervezettségével mutassanak jó példát. Ezen túl azonban a patronáló munka kiterjesztésével nyújtsanak konkrét segítséget a szövetkezeteknek politikai és üzemszervezési, gazdálkodási téren, s a környezetükben levő termelőszövetkezeteket lássák el — megfelelő ellenérték fejében — tenyészállatokkal, vetőmagvakkal vagy segítsék ki kölcsöngépekkel. Tekintsék fontos feladatuknak továbbá, hogy évről évre nagy számmal adjanak át a szövetkezeti mozgalom számára olyan mezőgazdasági szakembereket, akik a szakmai ismereteket a mezőgazdasági szakoktatási intézményekben, a modern, nagyüzemi gazdálkodásban való jártasságukat pedig valamely állami gazdaságban, tapasztalt szakemberek mellett szerezték.

4. A Politikai Bizottság felhívja a megyei pártbizottságok figyelmét

arra, hogy az állami gazdaságok vezetésében körültekintő politikai és kádermunkával segítsék elő a stabilitás kialakulását. Személyi cseréket csak feltétlenül szükséges esetekben, nem kampányszerűen és csak akkor hajtsanak végre, ha az a magasabb színvonalú vezetést segíti elő. A pártbizottságok, üzemi pártszervezetek emellett tekintsék fontos feladatuknak a vezetők, szakemberek részére az alkotó munka számára szükséges nyugodt légkör biztosítását. Az állami gazdaságok vezetőit az eddiginél nagyobb mértékben vonják be pártiskolai oktatásba.

5. Az állami gazdaságok irányításának megjavítása céljából még ebben az évben a Politikai Bizottság elé kell terjeszteni a célgazdaságok irányításának egységesítésére vonatkozó javaslatot.

6. A Politikai Bizottság a fentieken túl még a következőket határozza el azzal az utasítással, hogy az alábbiakban foglaltak szerint kidolgozandó részletes javaslatokat az éves terveken belül a Minisztertanács elé kell terjeszteni:

a) A termelés állandó növekedése mellett nagyobb önálló egységek létrehozásával az önköltségek csökkentését s mindezek következtében a nyereséges gazdálkodást kell biztosítani. Az állami gazdaságok a kenyérgabonához hasonlóan már ebben az évben a kapásnövények termelésében is az országos átlagnál magasabb termelési szintet érjenek el.

b) A hároméves terv keretében a beruházások elsősorban a komplex gépesítés kialakítását, az állattenyésztés gépesítését szolgálják. Ennek érdekében még ebben az évben tanulmányozni kell az e téren legfejlettebb országok mezőgazdaságát. A gyümölcstermelés és az export továbbfejlesztése érdekében megfelelő gépek behozatalát a népi demokratikus országokból biztosítani kell.

c) A célnak meg nem felelő korábbi beruházások hasznosítására a Főigazgatóság 1958. augusztus 1-ig a Gazdasági Bizottságnak tegyen javaslatot.

d) Be kell vezetni, hogy az állami gazdaságok minél több terméket — a feleslegesen közbeiktatott kereskedelem kikapcsolásával — közvetlenül értékesítsenek a feldolgozó vagy exportáló vállalatoknak. (A Politikai Bizottság ülésén elhangzott vita alapján e pont kiegészül azzal: meg kell vizsgálni annak lehetőségét, hogy az állami gazdaságok terven felüli exporttermékeiből származó valutabevételnek jelentős részét az állami gazdaságok importszükségleteinek fedezésére fordítsák.)

e) Az egységes mezőgazdasági árrendszernek az állami gazdaságokra való kiterjesztését a felmerült problémák tisztázása után 1958. augusztus 1-ig a Gazdasági Bizottság elé kell vinni.

Megjelent: Párthatározatok a mezőgazdaság fejlesztésére. 119—123. old.

28

KÖZÖS NYILATKOZAT A MAGYAR NÉPKÖZTÁRSASÁG ÉS A SZOVJETUNIÓ PÁRT- ÉS KORMÁNYKÜLDÖTTSÉGEINEK TÁRGYALÁSAIRÓL

(1958. ÁPRILIS 9.)

A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága és a magyar forradalmi munkás-paraszt kormány meghívására április 2-től 9-ig a magyar párt- és kormányküldöttség múlt évben a Szovjetunióban tett útja viszonzásául a Szovjetunió párt- és kormányküldöttsége látogatást tett a Magyar Népköztársaságban N. Sz. Hruscsovnak, a Szovjetunió Kommunista Pártja Központi Bizottsága első titkárának, a Szovjetunió Minisztertanácsa elnökének vezetésével.

A látogatás idején tárgyalások folytak a Magyar Népköztársaság párt- és kormányküldöttsége, valamint a Szovjetunió párt- és kormányküldöttsége között.

A tárgyaláson részt vett: a Magyar Népköztársaság párt- és kormányküldöttsége:

Kádár János, a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának első titkára, államminiszter (a küldöttség vezetője); *dr. Münnich Ferenc*, az MSZMP Politikai Bizottságának tagja, a magyar forradalmi munkás-paraszt kormány elnöke; *Marosán György*, az MSZMP Politikai Bizottságának tagja, a Központi Bizottság titkára; *Kállai Gyula*, az MSZMP Politikai Bizottságának tagja, a Központi Bizottság titkára; *Kiss Károly*, az MSZMP Politikai Bizottságának tagja, a Központi Bizottság titkára; *Somogyi Miklós*, az MSZMP Politikai Bizottságának tagja, a Szakszervezetek Országos Tanácsának elnöke; *Fock Jenő*, az MSZMP Politikai Bizottságának tagja, a Központi Bizottság titkára és *dr. Sik Endre*, a Magyar Népköztársaság külügyminisztere.

A Szovjetunió párt- és kormányküldöttsége:

N. Sz. Hruscsov, a Szovjetunió Kommunista Pártja Központi Bizottságának első titkára, a Szovjetunió Minisztertanácsának elnöke (a küldöttség vezetője); *F. R. Kozlov*, az SZKP Központi Bizottsága elnökségének tagja, a Szovjetunió Minisztertanácsának első elnökhelyettese; *A. A. Gromiko*, a Szovjetunió külügyminisztere; *V. V. Grisin*, a Szovjet Szakszervezetek Központi Tanácsának elnöke; *P. J. Seleszt* Ukrajna Kommunista Pártja kijevi területi bizottságának első titkára; *A. P. Bojkova*, az SZKP leningrádi városi bizottságának másodtitkára és *J. I. Gromov*, a Szovjetunió magyarországi nagykövete. A tárgyalásokat mindvégig a szívélyes barátság légköre és a teljes egyetértés jellemezte.

A Szovjetunió párt- és kormányküldöttsége részt vett a Magyarország nemzeti ünnepe — a fasiszta iga alól történt felszabadulása 13. évfordulója — alkalmából rendezett országos ünnepségeken, meglátogatott ipari üzemeket, tudományos intézményeket és termelőszövetkezeteket, járt az ország különböző városaiban és falvaiban.

A Szovjetunió párt- és kormányküldöttsége magyarországi látogatása idején számos ízben találkozott és folytatott baráti beszélgetést párt- és állami vezetőkkel, közéleti személyiségekkel, munkásokkal, parasztokkal, értelmiségiekkel. E találkozókon és beszélgetéseken őszinte véleménycsere folyt a két ország baráti, testvéri kapcsolatainak fejlődését és további megerősödését érintő különböző kérdésekről.

A Szovjetunió párt- és kormányküldöttségének alkalma volt meggyőződni a magyar dolgozók növekvő politikai aktivitásáról és munkalendületéről. Mindez arról tanúskodik, hogy a magyar dolgozók rendíthetetlenül hisznek a szocializmus nagy eszméjében, és eltökélték, hogy szorosan összefogva a szocialista tábor többi országával, felépítik hazájuk boldog jövőjét. A küldöttség személyesen is meggyőződött arról, hogy a magyar dolgozókban mélyen él a barátság a szovjet nép iránt, és őszintén kívánják, hogy fejlődjenek és erősödjenek a magyar—szovjet kapcsolatok a testvéri kölcsönös segítség és a proletár internacionalizmus magasztos elvei alapján.

A szovjet küldöttségnek a Magyar Népköztársaságban alkalma volt megismerkedni azokkal a nagy sikerekkel, amelyeket a magyar nép a háború utáni években, majd pedig az ellenforradalmi felkelés következményeinek felszámolásáért és a népi hatalom megerősítéséért vívott harcában elért.

A Magyar Népköztársaság párt- és kormányküldöttsége a maga részéről szükségesnek tartja hangsúlyozni, hogy a Szovjetunió politikai és erkölcsi támogatása jelentős mértékben hozzájárult az ellenforradalom következményeinek gyors felszámolásához, anyagi segítsége pedig hozzásegítette a Magyar Népköztársaság kormányát ahhoz, hogy igen rövid idő alatt úrrá legyen a gazdasági nehézségeken, elhárítsa a munkanélküliség veszélyét és elkerülje az inflációt.

*

A tárgyalásokon a küldöttségek tájékoztatták egymást pártjuk és országuk belső kérdéseiről, eszmecserét folytattak a Magyar Népköztársaság és a Szovjetunió baráti kapcsolatainak továbbfejlesztését szolgáló lépésekről, a nemzetközi helyzetről és a békeharc időszerű problémáiról. A küldöttségek az eszmecsere alapján megállapították, hogy nézeteik valamennyi megtárgyalt kérdésben teljesen azonosak.

A tárgyalásokon a felek megelégedéssel szögezték le, hogy az 1957. március 28-i közös nyilatkozatukban foglaltak végrehajtása előmozdította a két ország testvéri kapcsolatainak elmélyülését, a magyar és a szovjet nép barátságának erősödését. A Magyar Népköztársaság és a Szovjetunió baráti kapcsolatainak és együttműködésének elmélyítése céljából több fontos megállapodást írtak alá. Létrejött a Magyarország területén ideig-

lenesen tartózkodó szovjet csapatok jogi helyzetére vonatkozó egyezmény, a kettős állampolgárságú személyek állampolgárságának rendezéséről szóló egyezmény és a konzuli egyezmény. Előkészületben van több más, a két ország kapcsolatait érintő egyezmény.

A felek nagy megelégedéssel szögezték le, hogy a Magyar Népköztársaság és a Szovjetunió gazdasági együttműködése az 1957. március 28-i közös nyilatkozatban foglaltak szellemében eredményesen fejlődik. A közös nyilatkozatnak megfelelően aláírták az 1958—1960. évi hosszú lejáratú áruszállítási egyezményt, amely biztosítja Magyarország ipari kapacitásának kihasználását és megfelelő magyar iparcikkek exportját a Szovjetunióba.

A hosszú lejáratú kereskedelmi egyezmény a kölcsönös áruszállítások további növelését irányozza elő. A magyar kormány kérésére a szovjet kormány a magyar népgazdaság további fejlődését elősegítendő, kiegészítő gazdasági segélyt nyújt a kohászati, gépgyártási, elektrotechnikai, vegyi-, olaj-, könnyűipari és más ipari és közlekedési üzemek építéséhez és rekonstrukciójához.

Hosszú időre szóló megállapodást kötöttek és annak alapján bővítik a Magyar Népköztársaság és a Szovjetunió iparának tudományos és műszaki együttműködését az erős- és gyengeáramú berendezések, műszerek és Diesel-motorok gyártásában.

A küldöttségek hangsúlyozzák, hogy népgazdaságuk fellendítése, népeik életszínvonalának további emelése végett fokozottabban össze kell hangolniuk népgazdaságfejlesztési terveiket, országaik lehetőségeinek és gazdaságuk fejlesztési távlatainak legmesszebbmenő figyelembevételével.

A felek nagy megelégedéssel állapítják meg, hogy a két ország tudományos és kulturális kapcsolatai eredményesen és gyümölcsözően fejlődnek. A tudományos és kulturális kapcsolatok fejlesztésében elért sikerek nagymértékben hozzájárultak a magyar és szovjet nép barátságának elmélyítéséhez, és egyben gazdagították mindkét nép kultúráját. 1957-ben a magyar tudományos és kulturális élet számos képviselője járt a Szovjetunióban. Nagy számban érkeztek Magyarországra is a szovjet tudomány és kultúra ismert művelői. E látogatások lehetővé teszik a két ország gazdag tudományos és kulturális örökségének kölcsönös megismerését, ami előtt a szocializmus viszonyai között korlátlan távlatok nyílnak. A kulturális és tudományos kapcsolatok további fejlesztése érdekében aláírták az 1958. évi kulturális munkatervet, és a két ország tudományos akadémiájának megállapodását.

A felek nagyra értékelik a Magyar Népköztársaságban és a Szovjetunióban működő baráti társaságok munkáját a két nép kulturális kapcsolatainak bővítése szempontjából, és kijelentik, hogy ezeknek a szervezeteknek minden támogatást megadnak.

*

A tárgyalások folyamán a nézetek teljes azonossága nyilvánult meg a védelmi jellegű Varsói Szerződés szerepét és jelentőségét illetően; ez a szerződés a benne résztvevő országok biztonságának fontos tényezője

az agresszív Észak-Atlanti Tömb mind fokozódó háborús készülődéseivel szemben.

A felek tárgyalásaikon egyöntetűen leszögezték, hogy minden szocialista ország nemzeti függetlenségének és szuverenitásának legfőbb biztosítéka a szocialista államok egységes táborba való szoros tömörülése a kölcsönös testvéri segítség, a teljes egyenjogúság, a területi sértetlenség, az állami függetlenség és szuverenitás, az egymás belügyeibe való be nem avatkozás elveinek tiszteletben tartása alapján. A szocialista államok szolidaritása egyetlen állam ellen sem irányul, hanem az összes népek érdekeit szolgálja, mert fékezi az imperialista körök agresszív törekvéseit és támogatja a béke és haladás nap mint nap növekvő erőit.

A Magyar Népköztársaság és a Szovjetunió külpolitikai téren az egyetemes béke megszilárdítása érdekében, ezután is a hatalmas szocialista tábor összefogásának és további megerősítésének feladataiból indul ki. Semmilyen erő nem képes megbontani ezt az egységet, amely a marxizmus—leninizmus közös nagy eszméin, a kommunista társadalom felépítésének közös célján és a szocialista országoknak azon elszántságán alapul, hogy visszavernek minden kísérletet, amely zavarni próbálná népeink békés építőmunkáját.

A tárgyalásokon megállapítást nyert, hogy mindkét fél azonos álláspontot foglal el a jelenlegi nemzetközi helyzet minden kérdésében.

A Magyar Népköztársaság és a Szovjetunió, híven a kommunista és munkáspártok által 1957 novemberében Moszkvában aláírt nyilatkozat és békekiáltvány elveihez és eszméihez, legfontosabb feladatának tartja, hogy minden erővel elősegítse a béke összes erőinek összefogását a népek valódi biztonságáért, az új háború veszélyének elhárításáért vívott harcban.

A Magyar Népköztársaság és a Szovjetunió megállapítja: a mai nemzetközi helyzet legfőbb problémája továbbra is az, hogy megállapodás jöjjön létre a nemzetközi feszültség enyhítését, a fegyverkezési hajsza megszüntetését, és a mi századunkban az emberiséget súlyos következményekkel fenyegető háború veszélyének elhárítását szolgáló konkrét és halasztást nem tűrő intézkedésekről. A két küldöttség kifejezte azt a mélységes meggyőződését, hogy e téren fontos lépés lenne a vezető államférfiak értekezletének a közeljövőben való összehívása, a kormányfők részvételével.

A Szovjetunió kormánya által a legmagasabb szintű tárgyalásokon megvitatásra javasolt kérdések pozitív megoldása megfelelő alapja lehetne hathatós európai kollektív biztonsági rendszer létrehozásának. Ennek különös jelentősége van a béke védelme szempontjából, hiszen Európa az elmúlt fél évszázadban két ízben is véres és az európai népeknek mérhetetlen szenvedéseket okozó háborúk keletkezésének tűzfészke volt. Ebből a szempontból különösen nagy jelentőségű lenne, ha megkötnék az Észak-Atlanti Tömb és a Varsói Szerződés Szervezete országainak megnemtámadási szerződését. A jelen körülmények között, amikor a népek állhatatosan követelik a legfontosabb nemzetközi problémák rendezését előmozdító intézkedéseket, e megállapodás lehetővé tenné, hogy megkezdődjék az államok viszonyában meglevő feszültség csökkentése, s megtörténjék a kellő fordulat a nemzetközi kapcsolatok alakulásában.

A Magyar Népköztársaság és a Szovjetunió kijelenti, hogy határozottan törekedni fog a sürgető nemzetközi problémák megoldásra érett kérdéseinek rendezésére, így az atom- és hidrogénfegyver-kísérletek azonnali és általános beszüntetésére, a Németország, valamint más, az Észak-Atlanti Szövetséghez és a Varsói Szerződéshez tartozó államok területén tartozkodó külföldi csapatok létszámának csökkentésére, a közép-európai nukleáris és rakétafegyvermentes övezet létrehozására.

A Magyar Népköztársaság küldöttsége történelmi jelentőségűnek tartja a Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsának azt a döntését, amellyel egyoldalúan beszünteti az atom- és hidrogénfegyver-kísérleteket. Ez a mélységesen humánus lépés, amelyet a népek békéjéért való aggódás sugallt, s amelynek célja az emberek egészségét fenyegető atom- és hidrogénfegyver-kísérletek veszélyének megszüntetése, megfelel a népek létfontosságú érdekeinek, és felbecsülhetetlen hozzájárulást jelent a kívánatos nemzetközi bizalom megteremtéséhez. Ez a döntés megnyitja a lehetőségét annak, hogy minden állam örökre beszüntesse az atom- és hidrogénfegyver-kísérleteket.

A két fél kifejezi azt a reményét, hogy a nukleáris fegyverrel rendelkező más hatalmak is haladéktalanul beszüntetik az atom- és hidrogénfegyverekkel folytatott kísérleti robbantásokat, és ezzel maguk is hozzájárulnak a népek közötti béke megszilárdításának nagy ügyéhez.

A Magyar Népköztársaság és a Szovjetunió síkraszáll a leszerelés ügyét szolgáló intézkedésekért, és erélyesen elítéli az Észak-Atlanti Tömb tagállamai által folytatott fegyverkezési versenyt és háborús készülődést. Elítélik az Észak-Atlanti Tömb tagállamainak minden arra irányuló kísérletét, hogy a leszerelés kérdésének megvitatása kapcsán olyan feltételek elfogadását erőszakolják, amelyek sértik a Szovjetunió és a többi szocialista állam biztonságát, ugyanakkor még inkább szabad kezet nyújtanak az Észak-Atlanti Tömb résztvevőinek az agresszív háborús politika megvalósításához. A két ország továbbra is határozottan szembeszáll a hidegháborúval és annak minden megnyilvánulási formájával, és harcol az egyes országok által folytatott háborús propaganda megszüntetéséért, a nemzetközi gazdasági kapcsolatok és a nemzetközi kereskedelem szabad fejlődéséért, ami az államok közötti bizalom megerősítésének legszilárdabb alapja.

A Magyar Népköztársaság és a Szovjetunió következetes híve az idegen területeken levő katonai támaszpontok felszámolásának, minthogy a támaszpontok létezése a nemzetközi viszonyokat mérgező gyanakvás és bizalmatlanság egyik fő oka. A két fél kénytelen komoly aggodalmát kifejezni amiatt, hogy a Német Szövetségi Köztársaság szövetségi gyűlése felhatalmazta a szövetségi kormányt Nyugat-Németország hadseregének atom- és hidrogénfegyverekkel való felszerelésére. A felek kifejezik aggodalmukat amiatt is, hogy Nyugat-Németország területén előkészületek folynak külföldi atom- és rakétatámaszpontok elhelyezésére, minthogy Nyugat-Németország e politikájának eredményeként Európában kialakuló légkör sokban hasonlít ahhoz, amelyet a hitlerista Németország teremtett a második világháborúra való felkészülése idején. A felek remélik, hogy Nyugat-Németországban lesznek erők, amelyek nem engedik meg, hogy

országukat az atomháború előkészítésének veszélyes útjára sodorják; e háború pusztító tüze elsősorban Nyugat-Németország területén söpörne végig.

A két küldöttség kijelenti, hogy Németország egyesítésének ügye teljesen a két szuverén német állam, a Német Demokratikus Köztársaság és a Német Szövetségi Köztársaság hatáskörébe tartozik, és hogy Németország békés egyesítéséhez az első lépés — mint azt a Német Demokratikus Köztársaság kormánya javasolja — a német konföderáció létrehozása lenne. A Magyar Népköztársaság és a Szovjetunió teljes mértékben támogatja az NDK e javaslatát.

A Magyar Népköztársaság és a Szovjetunió úgy véli, hogy a tudomány és technika hatalmas eredményei, amelyek a Szovjetunió által fellőtt első mesterséges holdakban fejeződtek ki, a nemzetközi együttműködés korábban nem létezett új lehetőségeit tárják fel a természet törvényeinek az egész emberiség javát szolgáló megismerése terén. Mindkét fél úgy látja, hogy a kozmikus térségnek katonai célokra való felhasználásának megtiltásáról és az idegen területeken levő külföldi katonai támaszpontok felszámolásáról kötendő megállapodás — amint ezt a Szovjetunió javasolja — nemcsak a kozmikus térség tanulmányozása területén folytatandó széles körű nemzetközi együttműködéshez nyitna utat, hanem egyben olyan jelentős lépés volna, amely elősegítené a lefegyverzés egész problémájának megoldását.

A küldöttségek ismét kifejezik a Magyar Népköztársaságnak és a Szovjetuniónak azt a szilárd elszántságát, hogy erélyes harcot folytatnak az államok közötti ellenségeskedés élesztésében érdekelt körök minden arra irányuló próbálkozása ellen, hogy a nemzetközi légkört olyan provokatív kérdések felvetésével mérgezzék, mint a kelet-európai országokban fennálló helyzet kérdése. A Magyar Népköztársaság és a Szovjetunió határozottan leszögezi, hogy a népi demokratikus országok államrendje nem lehet vita tárgya nemzetközi értekezleteken — mint ahogyan nem lehet az bármely más szuverén állam esetében sem —, mivel ezt a kérdést ezen országok népei már régen eldöntötték, amikor határozottan és véglegesen ráléptek a szocializmus építésének útjára. A népi demokratikus országok helyzetének megvitatását erőszakoló kísérletek mindkét fél véleménye szerint összeegyeztethetetlenek az Egyesült Nemzetek Szervezetének alapokmányában kifejtett elvekkel, és megengedhetetlen beavatkozást jelentenek szuverén országok belügyeibe. A felek határozottan visszautasítják az ilyenfajta, a béke ügyére ártalmas kísérleteket.

A kelet-európai népi demokratikus országokban fennálló helyzet kérdésének felvetését, valamint azt a követelést, hogy nemzetközi értekezleten vitassák meg Németország egyesítésének kérdését — ami a két szuverén német állam illetékességébe tartozik — nem lehet másnak tekinteni, mint arra irányuló kísérletnek, hogy meghiúsítsák a hidegháború felszámolásáról és a fegyverkezési hajsza megszüntetéséről szóló megállapodás létrejöttét. Nem lehet másként értékelni, mint olyan kísérletnek, hogy meghiúsítsák a legmagasabb színvonalú értekezlet összehívását, aminek célja az esztelen fegyverkezési hajsza megszüntetése és a háborús veszély kiküszöbölése

halaszthatatlan kérdéseinek megvitatása Csak olyan törekvésnek lehet tekinteni, hogy a népeket a holnaptól való rettegésben tartsák, fokozzák az ellenségeskedést és a gyanakvást az államok között, szítsák a háborús pszichózist, s ugyanakkor egyesek hatalmas profitot húzzanak a katonai szállításokból.

A küldöttségek kijelentették, hogy a Magyar Népköztásaság és a Szovjetunió teljes mértékben együtt érez a nemzeti felszabadulásukért harcoló gyarmati és függő országok népeivel, s meggyőződésük, hogy a gyarmati rendszernek — egyes országok mások feletti uralmának — pusztulása feltartóztathatatlan történelmi folyamat.

A Magyar Népköztársaság párt- és kormányküldöttsége kijelenti: a Magyar Népköztársaság kormánya arra törekszik, hogy helyreállítsa, ill. megteremtse a normális viszonyt minden országgal, amely ezt kívánja. A küldöttség nagy fontosságot tulajdonít azoknak a lépéseknek, amelyeket a Magyar Népköztársaság a szomszédos Ausztriával való kapcsolatainak megjavítása érdekében tesz, mivel Magyarország és Ausztria együttműködése, amennyiben egymás szuverenitásának és a belügyekbe való be nem avatkozás elvének következetes tiszteletben tartásán alapul, hozzájárulás lenne az európai béke és biztonság megteremtéséhez. A Magyar Népköztársaság kormányának ezen álláspontja a Szovjetunió párt- és kormányküldöttségének teljes megértésével találkozott.

A Magyar Népköztársaság és a Szovjetunió párt- és kormányküldöttsége kifejezi azt a határozott meggyőződését, hogy a népek közötti béke megőrzésének és megszilárdításának nemes céljai, a „hidegháború" és a fegyverkezési hajsza megszüntetése, az összes — kis és nagy — államok együttműködésének kiszélesítése megvalósítható, ha társadalmi rendszerükre való tekintet nélkül betartják az államok békés egymás mellett élésének elvét, amely már széles körű nemzetközi elismerésre talált.

*

A szovjet párt- és kormányküldöttség magyarországi tartózkodása idején a Magyar Szocialista Munkáspárt és a Szovjetunió Kommunista Pártja képviselői között széles körű eszmecsere folyt a két párt kapcsolatait érintő kérdésekről. A szívélyes baráti légkörben lefolyt megbeszéléseken a két párt között az összes megtárgyalt kérdésekben teljes egyetértés nyilvánult meg.

A két párt képviselői megállapították, hogy az MSZMP és az SZKP együttműködése teljes egészében a Magyar Szocialista Munkáspárt és a Szovjetunió Kommunista Pártja küldöttségének tárgyalásairól 1957. március 28-án Moszkvában aláírt nyilatkozat alapján fejlődik. Az elmúlt időszakban a két párt kapcsolatai még jobban megerősödtek, és jelenleg az MSZMP és az SZKP állandó kapcsolatban vannak, hogy tájékoztassák egymást a kölcsönös érdeklődésre számot tartó legfontosabb kérdésekről.

Az MSZMP és az SZKP képviselői egyöntetűen leszögezték: a Magyar Népköztársaság gazdasági és belpolitikai helyzetének gyors konszolidációja annak köszönhető, hogy az MSZMP a marxizmus—leninizmus megingat-

hatatlan elvein alapuló helyes politikát folytat. Ez a politika teljes mértékben megfelel a magyar dolgozó nép alapvető érdekeinek és óhajának, alkotóan egyezteti össze a szocialista forradalom és a szocialista építés általános törvényszerűségeit a Magyar Népköztársaság fejlődésének konkrét történelmi feltételeivel.

Az MSZMP és az SZKP képviselőinek termékeny eszmecseréje a testvéri kommunista és munkáspártok kétoldalú tanácskozásainak feltétlen hasznosságát bizonyítja. A felek hangsúlyozzák, hogy a pártjaikat érdeklő kérdések közös megbeszélése végett a jövőben is találkozni kívánnak. Emellett a két párt képviselőinek véleménye szerint a nemzetközi kommunista és munkásmozgalom érdeke szempontjából hasznos megszervezni a testvéri kommunista és munkáspártok képviselőinek többoldalú, időnkénti találkozóit is. A két küldöttség úgy véli, hogy a testvérpártok képviselőinek 1957 novemberi moszkvai értekezletei nagymértékben hozzájárultak a nemzetközi kommunista mozgalom egységéhez és összekovácsoltságához, valamint a népek közötti béke megvédéséhez.

A két párt képviselői hangsúlyozzák a kommunista és munkásmozgalomban mutatkozó opportunista áramlatok elleni harc és a marxista—leninista tanok eszmei tisztaságáért folyó harc nagy fontosságát.

A jelen körülmények között, amikor az imperialista reakció különös erőfeszítéseket tesz, hogy meggyengítse a kommunista és munkáspártokat, aláássa azok egységét, meggyengítse összekovácsoltságukat és szilárdságukat, a reakció egyik fő fegyvere a revizionizmus különböző áramlatainak támogatása a kommunista és munkáspártokon belül, hogy így fékezze a kommunista eszmék mindinkább növekvő befolyását a világ népeire. Ezért mindkét párt kötelességének tartja, hogy határozott harcot folytasson a revizionizmus, mint a párt egységét fenyegető veszély ellen.

A Magyar Szocialista Munkáspárt és a Szovjetunió Kommunista Pártja képviselői rámutatnak arra a veszélyre is, amelyet a dogmatizmus és a szektásság jelent a kommunista és munkásmozgalomban, minthogy ezek a jelenségek gátolják a marxista—leninista elmélet fejlődését, annak konkrét viszonyokra való alkalmazását, és betűrágással helyettesítik az egyes országokban fennálló konkrét körülmények tanulmányozását. A dogmatizmus és a szektásság elszakítja a pártot a tömegektől, ami semmi esetre sem vezethet a munkásosztály s a szocializmus ügyének győzelméhez.

A Magyar Szocialista Munkáspárt és a Szovjetunió Kommunista Pártja kifejezi a proletár internacionalizmus lenini elveihez való tántoríthatatlan hűségét, és kijelenti, hogy a két párt a jövőben is elszánt harcot folytat az ellenség arra irányuló kísérletei ellen, hogy a nacionalizmust a népek közötti ellenségeskedésre és gyűlöletkeltésre használja fel.

A tárgyalások folyamán a két párt képviselői megvitatták a Magyar Szocialista Munkáspárt és a Szovjetunió Kommunista Pártja testvéri kapcsolatainak további bővítését célzó konkrét intézkedéseket.

*

A Magyar Népköztársaság és a Szovjetunió párt- és kormányküldöttségei teljes megelégedésüket fejezték ki a tárgyalások eredményeivel kapcsolatban, és megállapították, hogy megvan minden lehetősége a két ország közötti baráti együttműködés továbbfejlesztésének a politika, a gazdaság és a kultúra minden területén. Kifejezték szilárd elhatározásukat, hogy népeik javára a jövőben is fejleszteni fogják kapcsolataikat, ami tovább erősíti a szocialista tábor országainak testvéri összefogását és hozzájárul a világbéke megszilárdításához.

Budapest, 1958. április 9-én.

Kádár János,
a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának első titkára, államminiszter

N. Sz. Hruscsov,
a Szovjetunió Kommunista Pártja Központi Bizottságának első titkára, a Szovjetunió Minisztertanácsának elnöke

Megjelent: Népszabadság, 1958. április 10.

29

AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA A FALUSI HELYZETRŐL ÉS A FALUSI POLITIKAI MUNKA MEGJAVÍTÁSÁRÓL

(1958. ÁPRILIS 25.)

Hazánk történetében a fegyveres ellenforradalmi támadás leverésével új fejezet kezdődött. Azóta a falu életében is lényeges változások történtek. Az MSZMP és a forradalmi munkás-paraszt kormány helyes politikája s intézkedései következtében a faluban is helyreállt a rend, visszaszorultak az ellenséges elemek, megindult a termelés szemmel látható fellendülése és erősödtek a szocializmus erői.

I. A FALU JELENLEGI POLITIKAI ÉS GAZDASÁGI HELYZETÉRŐL

1. A falusi lakosság gazdasági helyzete és politikai hangulata jelenleg alapvetően kedvezőnek tekinthető. A paraszti foglalkozásúak reáljövedelme 1956-hoz viszonyítva mintegy 8—10%-kal emelkedett és a kötelező állami beszolgáltatás eltörlése, az új felvásárlási rendszer bevezetése, az erőszakos szövetkezetszervezés megszüntetése, a földkérdés rendezése és más intézkedések hatására bíznak a pártban és a kormányban. Ez a bizalom azonban még sok helyen gyanakvással párosul. Tartanak attól, hogy a mostani agrárpolitika „csak átmeneti" és az eddigi egyenes politikai vonalvezetést — mint ez régebben történt — cikcakkok követik. Ehhez hozzájárul az is, hogy helyenként a párt és a kormány intézkedéseit eltorzítva hajtják végre, a gyakorlat eltér a központi irányelvektől. Tapasztalható az is, hogy — főleg a kis- és középparasztok körében — erősödött a kisparaszti gazdaságba vetett hit, s hogy egy részük nem a termelés fokozásával, hanem spekulációval igyekszik növelni jövedelmét, elhanyagolja állampolgári kötelezettségei teljesítését. Kedvező változás történt a termelőszövetkezeti kérdés szemléletében. Az egyénileg gazdálkodó dolgozó parasztok jelentős része nem ellenségesen szemléli ma már a szövetkezeteket, hanem — különösen a jól gazdálkodó szövetkezetek körzetében — eredményeiket elismeri, s vívódik azzal a gondolattal, hogy meddig maradjon még egyéni gazda. Jelentős szerepe van ebben annak is, hogy szövetkezeti parasztságunk tekintélye — főleg ahol bátran kiálltak az ellenforradalmárokkal szemben és jól gazdálkodnak — megnőtt. Annak oka azonban, hogy a kedvező hangulat még nem általános, részben az egyéni és termelőszövetkezeti parasztságban meglevő kistulajdonosi beállítottság maradványaiban, részben a fokozott ellenséges tevékenységben, részben pedig abban keresendő, hogy a falusi lakosság olyan fontos rétegeit, mint az értelmiség, kisiparosság stb. nem tudták falusi szervezeteink megfelelően aktivizálni. Az ellenforradalom leverése után a párt

helyes politikát folytatott a begyűjtés megszüntetése, a szövetkezeti mozgalom kérdéseiben és más kérdésekben. Ez lehetővé tette, hogy a hatalomért folytatott harc során az egész dolgozó parasztság a népi hatalom mellé állt. A párt helyes marxista—leninista politikájának eredményeként helyreállt és megerősödött a népi hatalom alapja, a munkás-paraszt szövetség. Olyan helyzet alakult ki, hogy ezt a szövetséget tovább erősíthetjük, amelynek alapján eredményesen fejleszthetjük a mezőgazdasági termelést és jelentős lépésekkel haladhatunk előre a mezőgazdaság szocialista átalakítása útján.

2. Az elmúlt közel másfél év során pártszerveink és pártszervezeteink a falun is jelentős eredményeket értek el. Kemény harcot folytattak az ellenforradalmárokkal szemben, sikeresen oldották meg a párt újjászervezését, eredményeket értek el a mezőgazdaság szocialista szektorának megvédésében stb. Nehezíti azonban a falusi pártmunkát, hogy a pártszervezetek döntő többségében kevés a dolgozó paraszt, s nem alakult még ki a pártmunka megfelelő stílusa. Ilyen okok miatt a párttagság tekintélyes részénél az ellenforradalmárokkal szemben tapasztalt harcosság csökkenőben van, s ez máris sok hibát eredményez. Így az osztályellenség mostani tevékenységével szemben (mezőgazdaság szocialista átalakításának hátráltatása, rémhírek terjesztése, kisparaszti gazdaság stabilitásának hirdetése, nacionalista és más ellenséges nézetek terjesztése stb.) tapasztalható bizonytalanság és megalkuvás. Nem foglalkoznak kielégítően a tömegszervezetekkel sem. A párt alapvető határozatait (Országos Pártértekezlet határozata, agrártézisek stb.) a falusi párttagság nagyon sok helyen nem ismeri kielégítően, és sokszor azoktól eltérő véleményeket hangoztatnak, illetve a bennük foglaltaktól eltérően cselekszenek. Mindezek arra mutatnak, hogy bár falusi pártszervezeteink sokat erősödtek, fejlődtek az elmúlt esztendőben és sikeresen oldottak meg számos nagy jelentőségű feladatot, még nagyon komoly gyengeségekkel, nehézségekkel küzdenek, ami a mai helyzetben a továbbhaladás egyik legnagyobb akadálya.

3. Jelentős eredményeket értünk el a mezőgazdasági termelés és a szocialista szektor megerősítése terén is. A párt és a kormány intézkedései hatására nőtt a termelés biztonsága, és egészséges irányban változott mind a növénytermesztés, mind az állattenyésztés összetétele. Az ellenforradalom hatására feloszlott termelőszövetkezetek közül sok visszaalakult, s a kilépett parasztok jelentős része újból szövetkezeti tag. Fejlődtek az egyszerűbb szövetkezetek is, és javult a gépállomások, állami gazdaságok munkája. Hiba azonban, hogy falvaink többségében nem folyik aktív, céltudatos, szövetkezeti agitáció, gyenge az ilyen irányban végzett politikai munka. Ezért, s mert termelőszövetkezeti tagságunk tekintélyes részénél még mindig él a nagyfokú, szektás elzárkózás a kívülállóktól, nem kielégítő a szövetkezeti mozgalom számszerű fejlődése. Akadályozza ezt az is, hogy elég erősen él még mindig az egyszerűbb szövetkezetek lebecsülésének, az erőszakos módszerek helyeslésének, visszavárásának szemlélete. Ezért az ilyen egyszerűbb szövetkezetekben ténylegesen tapasztalható hibák kijavítására nem fordítanak elég gondot.

Mindezek azt mutatják, hogy a párt mezőgazdasági politikájának fő vonala helyes, de gyakorlati megvalósítása terén sok helyen hibák fordulnak elő.

II. A FALUSI POLITIKAI MUNKA MEGJAVÍTÁSÁRÓL

Szükséges, hogy az elért eredményeket megszilárdítva tovább haladjunk a munkás-paraszt szövetség erősítése, a mezőgazdasági termelés színvonalának emelése és a mezőgazdaság szocialista átalakítása terén. Ennek érdekében a következő fontosabb feladatokat kell végrehajtani:

1. Az Országos Pártértekezlet határozata, a Központi Bizottságnak az MSZMP agrárpolitikájának téziseiről és a Politikai Bizottságnak a termelőszövetkezeti mozgalom gazdasági, politikai és szervezeti megerősítéséről szóló határozatai és más határozatok, alapvetően helyes irányban jelölték meg a falusi politikai munka irányát. E határozatokban foglaltaknak jelentős része azonban nem vált még a falusi pártmunka gyakorlatává. Ezért minden erővel elő kell segíteni azt, hogy pártszerveink és pártszervezeteink következetesen harcoljanak ezen alapvető határozatok végrehajtásáért. Tudatosítsák a bennük foglaltakat, és munkájuk során alkalmazzák azokat. Ennek elősegítése érdekében a párt agrárpolitikájával kapcsolatos legfontosabb párthatározatokat a falusi pártmunkások részére kézikönyv formájában ki kell adni, azzal a követelménnyel, hogy a falusi politikai munkában a vezérfonalat az agrárpolitikai tézisek kell hogy képezzék. Azokat minden egyes párttagnak egységes egészként kell felfognia és képviselnie, s a párt politikájától sem jobbra, sem balra semmiféle eltérést nem szabad megengednie.

2. A falusi politikai munka megjavítása érdekében döntő szerepe van az alapszervezetek megerősítésének. E téren a következő feladatokat kell végrehajtani:

a) Megyei és járási pártbizottságaink folyamatos, tervszerű munkával és nem kampányszerűen biztosítsák a falusi alapszervezeti vezetőségekben a pártmunka színvonalának állandó emelkedését. A pártszervezeteket szerény, becsületes, köztiszteletben álló, a helyi viszonyokat jól ismerő, osztályhű, a párt politikáját ismerő és ezért harcoló, tehetséges kommunisták vezessék. Azokat, akik nem tudnak a falusi dolgozó tömegekkel elvi alapokon egészséges viszonyt kialakítani, vagy korrumpálódtak, intrikusak, kiskirályoskodnak, a párt általános politikájától eltérő „saját" vonalat visznek: ha kell adminisztratív rendszabályokkal is, el kell távolítani a vezető tisztségekből. Helyükre bátran be kell állítani olyan helyi káderekét, akik a fenti követelményeknek megfelelnek, vagy jelenleg magasabb munkakörben dolgoznak, de hajlandók visszamenni falujukba, vagy ott vannak a faluban, de még nem bízták meg őket ilyen munkával. Megyei és járási pártszerveink e téren nagy körültekintéssel, türelemmel dolgozzanak, és óvakodjanak attól, hogy felesleges fluktuációt okozzanak. Csak olyan változásokat segítsenek elő, amelyek a vezetésben színvonalemelkedéssel járnak. Ezeket viszont következetesen és megfontoltan mindenkor segítsék elő. Hasonlóképpen kell eljárni a tömegszervezetek vezetőségeinek erősítésénél is. A párt- és tömegszervezetek vezető munkaköreibe az eddiginél bátrabban kell bevonni a népi demokráciához hű értelmiségi dolgozókat és nőket.

b) Gépállomásaink az elmúlt időszakban, sok és számottevő eredményük mellett, a falu politikai és kulturális életében szükséges forradalmasító szerepüket nem töltötték be megfelelően. Jelenleg is igen gyenge az ilyen irányú

tevékenységük. Ezért 1958. december 31-ig minden nagyobb gépállomásra politikailag képzett, tehetséges, a mezőgazdasághoz jól értő, a párt politikáját, határozatait ismerő és ezért harcolni tudó függetlenített párttitkárokat kell beállítani. A Központi Bizottság Párt- és Tömegszervezetek Osztálya, valamint Mezőgazdasági Osztálya a megyei pártbizottságokkal közösen minden megyében válassza ki a függetlenített párttitkárokkal megerősítendő gépállomásokat, és tegyen konkrét javaslatot erre vonatkozóan július 1-ig a Politikai Bizottságnak.

c) A falusi pártszervezetek munkájának megjavítása érdekében nagy súlyt kell helyezni a pártmunka helyes stílusának kialakítására. Megyei és járási pártbizottságaink segítsék hatékonyan a falusi pártszervezetek nagyobb fokú önállóságának kifejlődését. Falusi pártszervezeteink tanulmányozzák és elemezzék mélyrehatóan a falu politikai és gazdasági helyzetét, és az így szerzett tapasztalatok alapján alakítsák ki a párt általános politikájának megfelelő helyi, községi politikát. Szükséges, hogy alaposan szervezzék meg a kitűzött feladatok végrehajtását. Ennek érdekében törekedjenek arra, hogy lehetőleg minden párttagnak legyen konkrét pártmegbízatása, amelynek végrehajtását ellenőrizzék és számoltassák be róla a párttagokat; a pártszervezetek vezetőségei helyezzenek nagy súlyt a tagság megfelelő tájékoztatására, s ennek érdekében informálják őket a különböző jelenségek vizsgálata során szerzett tapasztalatokról, a felsőbb pártszervek és a helyi pártvezetőség határozatairól, s arról is, hogy egyes párttagok pártmegbízatásaikat hogyan teljesítették. Csak a párt általános politikájának megfelelően kialakított eredményes helyi politika, a nem kampányszerű, hanem folyamatos, színvonalas pártszervezeti munka és a párttagság nagy többségének aktív tevékenysége eredményezheti a falusi politikai helyzet további lényeges javulását. Ehhez megyei és járási pártszerveink részéről hatékony segítséget kell adni. Ezért általában kevesebb — az egész megyére, járásra kiterjedő — határozatot hozzanak, lehetőleg csökkentsék a különféle értekezletek számát, és inkább arra törekedjenek, hogy egy-egy alapszervezetnél hosszabb időt töltve konkrét segítséget adjanak a helyes munkastílus kialakításában.

3. A falusi politikai munka jellegét egyre inkább olyan irányba kell fejleszteni, hogy a pártszervezeteket erős kapcsolatok fűzzék egybe a dolgozó tömegekkel. Ennek érdekében alapvetően meg kell javítani a tömegek között végzett politikai munkát, az alábbi feladatok végrehajtása után:

a) A bel- és külpolitikai kérdések általános tudatosítása mellett többet kell foglalkozni a dolgozó parasztok egyes rétegeit sajátosan érintő politikai és gazdasági, termelési kérdésekkel. El kell érni, hogy a párt és a kormány politikája iránt megnyilvánuló bizalom tovább erősödjék, növekedjen a dolgozó parasztok tömegeinek aktivitása a falu politikai és társadalmi életében. Falusi pártszervezeteink a párt általános politikájának megfelelő helyi rétegpolitikát általában a következők szerint alakítsák ki:

A termelőszövetkezeti parasztsággal állandóan éreztessék, hogy a párt és a kormány a szocialista építő munkában legszilárdabb falusi bázisának tekinti őket. Az ő feladatuk elsősorban, hogy bebizonyítsák a szocialista nagy-

üzem fölényét a ma még egyénileg dolgozó parasztoknak. Ennek érdekében munkálkodjanak a falu politikai, társadalmi, kulturális és gazdasági életének fejlesztéséért. Mutassanak példát a mezőgazdasági termelésben. Alakítsanak ki szoros, baráti együttműködést és jó viszonyt az egyénileg gazdálkodó dolgozó parasztokkal, mert ez a termelőszövetkezeti és egyénileg dolgozó parasztok együttes érdeke. Dolgozzanak azért, hogy szövetkezeteik — mindenekelőtt saját erőfeszítéseik és szorgalmas jó munkájuk eredményeként — erős, jól jövedelmező, árutermelő nagyüzemekké fejlődjenek, mind többet, jobbat és olcsóbban termeljenek. Tudatosítani kell közöttük a közös vagyon, a közös munka jelentőségét, az abból származó előnyöket, világosan és egyértelműen megmondva, hogy a háztáji csak kiegészítő gazdaság. A szövetkezeti parasztságot neveljék pártszervezeteink a munkafegyelem további megszilárdítására, a fegyelmezetlenség, a lógás leküzdésére. Lépjenek fel ennek érdekében határozottan a lázító törekvések, a belső torzsalkodások ellen, mert ezek fékezik a szövetkezeti mozgalom fejlődését.

A mezőgazdasági munkásokat és félproletárokat a jelenleginél sokkal jobban be kell vonni a falu társadalmi és politikai életének formálásába. Tudatosítani kell közöttük, hogy a falu szocialista építésében nagy szerepük van. Ugyanakkor tudatosítani kell közöttük azt is, hogy alapvető érdekük a szocializmus építése falun, mert csak így javulhat lényegesen helyzetük. A legöntudatosabb mezőgazdasági munkásokat, félproletárokat be kell kapcsolni a szövetkezeti agitációba, feladatokkal kell megbízni őket, a legjobbjaikból állandóan erősíteni kell a párt sorait. Nagy súlyt kell helyezni arra, hogy maguk a becsületes, szorgalmas mezőgazdasági munkások, félproletárok harcoljanak leginkább a lumpenekkel szemben.

Szélesíteni kell a párt kapcsolatát és befolyását a kis- és középparasztság között. Helyi párt-, tanács- és egyéb szerveink úgy dolgozzanak, hogy erősödjön a kis- és középparasztokban a bizalom a párt és a kormány iránt. Falusi vezetőink, de minden egyes kommunista tekintse fontos pártmegbízatásának azt, hogy minél több egyénileg gazdálkodó dolgozó paraszttal tartson rendszeres kapcsolatot, minél több alkalommal beszélgessen velük, formálja úgy azok gondolkodását, hogy a pártra, a kormányra és ne az osztályellenségre hallgasson. Nyíltan és egyöntetűen tudatosítani kell a kis- és középparasztok között, hogy a párt és a kormány arra törekszik, hogy falun is felépítse a szocializmust, mert csak így lehet jelentősen emelni a termelés színvonalát, az árutermelés mennyiségét, csökkenteni a termelés költségeit és jelentősen megkönnyíteni a paraszti munkát, emelni a parasztság életszínvonalát. Ugyanakkor fokozottan fel kell lépni az olyan helytelen — a mezőgazdaság szocialista átszervezésével kapcsolatban bizalmatlanságot tanúsító — nézetek ellen, amelyek szerint a „mezőgazdaság szocialista átszervezése csak az egyénileg dolgozó parasztok tönkretétele útján lehetséges", vagy „a kisparaszti gazdaságok termelésének növekedése akadályozza a szövetkezeti mozgalom fejlődését".

Pártszervezeteink sokkal bátrabban támaszkodjanak munkájuk során a népi demokráciához hű, a szocializmus építését támogató párttag és pártonkívüli értelmiségi dolgozókra, mindenekelőtt a tanítókra, agronómusokra,

Lássák őket el olyan feladatokkal, amelyeket — mivel sok emberrel beszélnek, s az egyszerű parasztemberek hallgatnak a szavukra — az emberek gondolkodásmódjának formálása érdekében megfelelően tudnak megoldani. Állandóan éreztessék velük, hogy bíznak bennük és igénylik munkájukat.

A megyei és járási pártbizottságok munkájuk súlypontos feladatának tekintsék, hogy a falusi pártszervezeteket hatékonyan segítik abban, hogy kialakuljon a fentiekben meghatározott irányú helyi rétegpolitikai munka.

b) A párt falusi feladatait csak akkor tudja megfelelően ellátni, ha a falusi dolgozó tömegekkel a különféle tömegszervezetekre támaszkodva mind szélesebb kapcsolatot épít ki. Ezért politikailag, szervezetileg állandóan erősítsék a tömegszervezeteket, tömegmozgalmakat. A legjobb kommunistákból küldjenek többet e szervekbe, s rajtuk keresztül biztosítsák, hogy a pártonkívüliek is elfogadják ott a párt irányvonalát s aszerint dolgozzanak. Ily módon biztosítsák, hogy a Hazafias Népfront-bizottságok tekintsék fő feladatuknak az egyénileg dolgozó parasztok között végzett politikai, szakmai, nevelő-, felvilágosító munkát: mindenekelőtt annak érdekében, hogy a különféle, a termelés fejlesztését szolgáló helyi beruházásokhoz, így belvízrendezéshez, talajjavításhoz, rét- és legelőjavításhoz, közös pince, szőlőoltvány-telep létesítéséhez s a különböző szövetkezeti közös alapok létrehozásához — népgazdaságunk szűkös anyagi helyzete miatt — a község parasztsága saját erejéből minél nagyobb mértékben hozzájáruljon. A népfrontbizottságok neveljék továbbá a dolgozó parasztokat az állam iránti kötelezettségek maradéktalan teljesítésére. Segítsék őket termelési feladataik megoldásában, népszerűsítsék a szövetkezeti mozgalmat.

A Kommunista Ifjúsági Szövetség hasson a falusi fiatalság döntő többségére. Fordítson különösen nagy figyelmet a szövetkezeti és az egyénileg dolgozó parasztfiatalok politikai, kulturális és szakmai nevelésére. Ebből a szempontból különösen nagy erkölcsi, politikai jelentősége van az önkéntes ifjúsági segítőbrigádok szervezésének, olyan szempontból, hogy közösségi szellemre nevelik az egyéni parasztfiatalokat is. A KISZ-nek komoly hivatása és feladata ezenkívül, hogy megszerettesse a parasztfiatalsággal a mezőgazdasági munkát. Éppen ezért helyes a KISZ-nek a parasztfiatalok téli gazdasági tanfolyamára, valamint a mezőgazdasági ismétlőiskola fokozatos bevezetésére irányuló javaslata. Úgyszintén helyes az az elhatározása, hogy falun az elkövetkezendő években alapvető feladatának tekinti a dolgozó parasztfiatalság felkészítését a szövetkezetbe való belépésre. Ennek egyik legcélravezetőbb módja az, hogy a KISZ minden termelőszövetkezetben — ahol erre lehetőség van — a fiatalokból agitációs gárdát szervez. Ez az agitációs gárda elsősorban a parasztfiatalság körében végezzen felvilágosító munkát, ismertesse meg vele a szövetkezet életét, gazdálkodását, eredményeit. Ezzel kapcsolatban törekedjen, hogy a parasztfiatalok legjobbjai minél nagyobb számban lépjenek be a KISZ-be.

A falusi nőtanácsok a termelőszövetkezetben dolgozó nők és az egyénileg dolgozó parasztasszonyok között végezzenek fokozott felvilágosító, nevelő-, szervező munkát. Tevékenykedjenek a falu kulturális életének fellendítéséért. A párt és a kormány politikáját mindenkor sajátos módon a dolgozó nők

különböző rétegeit, érdeklődési körét figyelembe véve népszerűsítsék, ismertessék. Növelni kell a nőbizottságokban a dolgozó parasztasszonyok és értelmiségi nők — főleg pedagógusok — tevékenységét. Erősíteni kell a községi nőtanácsok és a földművesszövetkezeti, valamint a termelőszövetkezeti nőbizottságok kapcsolatát, együttműködését, meg kell teremteni a falusi nőmozgalom egységes irányítását.

A helyi tanácsok, államhatalmi feladatuk mind jobb elvégzése mellett, váljanak a falusi lakosság egyre szélesebb rétegeit felölelő demokratikus tömegmozgalommá. Ennek érdekében tegyék lehetővé, hogy az egyszerű dolgozó emberek minél többször elmondhassák véleményüket, panaszaikat, problémáikat, s azok rendezésére tanácsaink fordítsanak rendkívül nagy gondot. Foglalkozzanak behatóbban a határukban levő termelőszövetkezetekkel, termelőcsoportokkal, amelyek megerősödéséért állami vonalon elsősorban ők a felelősek. Nagy szerepe van a tanácsoknak a mezőgazdaság szocialista átalakításának elősegítésében. Támogassák a szövetkezeteket, népszerűsítsék azok eredményeit és aktívan dolgozzanak azért, hogy a dolgozó parasztok tömegeit rávezessék a szövetkezeti gazdálkodás útjára.

c) Falusi pártszervezeteinknek általában az eddigieknél határozottabban kell szembeszállni az osztályellenség tevékenységével. Az ellenséges elemeket nyíltan leplezzék le, és káros tevékenységükkel határozottan szálljanak szembe. Világosan látni kell, hogy az ellenséges elemek elleni harc jelenleg falun döntően politikai harcot jelent, s általában nem gazdasági, és csak bizonyos esetekben (törvények megsértése stb.) adminisztratív harcot. A politikai harcot úgy kell megvívnunk, hogy leleplezzük az ellenséges nézeteket, az ellenséges elemek tevékenységét, rámutatunk arra, hogy ezek mennyiben és hogyan ártalmasak nemcsak a párt, hanem az egész ország, az egész dolgozó nép számára. Ily módon el kell érni, hogy mindinkább elszigeteljük az osztályellenséget és csökkentsük befolyását a dolgozó tömegekre. Jelenleg falun elsősorban a mezőgazdaság szocialista átalakítását hátráltató ellenséges nézetekkel, valamint a nacionalizmus, sovinizmus, irredentizmus, klerikalizmus, burzsoá eszmékkel kell szembeszállni. Fokozottabban kell harcolni azonban a kapitalista tendenciák, a spekuláció ellen, elsősorban a piaci rend szervezetté tételével.

Lépjenek fel pártszervezeteink határozottan a mezőgazdaság szocialista átalakítását hátráltató revizionista, valamint dogmatikus nézetekkel szemben is. Mutassanak rá arra, hogy ezek hogyan és mennyiben segítik az ellenséget céljai elérésében. Ügyelni kell azonban arra, hogy hibás nézeteket számos esetben nemcsak ellenséges elemek, hanem jóhiszemű emberek is hangoztatnak. Ezért a helytelen nézeteket terjesztő, de osztályhelyzetüknél fogva hozzánk tartozó dolgozókat ne tekintsék általában ellenségnek, és elsősorban ne személyük, hanem hibás nézeteik ellen küzdjenek.

d) Falusi pártszervezeteink az eddiginél bátrabban használják fel a felvilágosító és nevelőmunka különböző formáit és módszereit. Törekedni kell arra, hogy a párt-, állami és tömegszervezeti vezetők minél többet találkozzanak a dolgozókkal. A falusi pártszervezetek, tömegszervezetek az egész falu lakosságát átfogó nagygyűléseken, szabad pártnapokon, falugyűléseken,

a gazdakörökben, tanyai iskolákban, lakásokon, csoportos beszélgetéseken vitassanak meg minden fontosabb kérdést a falu dolgozó népével, kérjék ki véleményüket. Ezeken a gyűléseken, beszélgetéseken adjanak választ a dolgozó parasztok kérdéseire, s ismerjék meg véleményüket, problémáikat, javaslataikat. A párt, állami és tömegszervezeti vezetők, aktivisták, de valamennyi párttag tekintse mindennapi feladatának azt is, hogy munkatársai, rokonai, ismerősei körében állandó felvilágosító, nevelőmunkát végezzen.

4. A mezőgazdasági termelés színvonalának nagyarányú emelése, a termelési költségek jelentős csökkentése, mezőgazdaságunk korszerűsítése, s a falusi lakosság élet- és munkakörülményeinek alapvető megjavítása érdekében jelentősen előre kell haladnunk a mezőgazdaság szocialista átalakítása terén, majd teljes sikerre vinnünk a szocialista nagyüzemi mezőgazdaság megteremtésének ügyét. Ezt azonban nem a dolgozó parasztság kényszerítésével, s ami ezzel egyet jelent, nem „leszegényesítésükkel", hanem a meglevő szocialista nagyüzemek példamutató működésének elősegítésével és a politikai meggyőzéssel lehet elérni. Ugyanakkor a mezőgazdaság szocialista átalakítását nem lehet a spontán fejlődésre bízni, hanem céltudatos, tervszerű munkával ezt a folyamatot elő kell segíteni. Ennek érdekében a következő fontosabb feladatokat kell végrehajtani:

a) Hazai és külföldi tapasztalataink azt igazolják, hogy a szövetkezés eszméje nem egyszerre érik meg a különböző vidékeken, sőt nem egy időben jutnak elhatározásra a paraszti lakosság különböző rétegei sem. A mezőgazdaság szocialista átalakításának elősegítésén dolgozó párt-, állami és egyéb szervek munkájának célszerű felhasználása is csak akkor lehetséges, ha biztosítjuk, hogy az erők ne forgácsolódjanak szét. Ezért a mezőgazdaság szocialista átalakítása érdekében súlypontokat kell képezni a megyéken, járásokon belül. Megyei és járási pártbizottságaink gondosan válasszák ki azokat a községeket, amelyeket a szövetkezeti mozgalom fejlesztése érdekében „súlypontosnak" tekintenek. Vegyék figyelembe, hogy csak olyan községek jöhetnek számításba, ahol a fejlesztés számára kedvezőek a feltételek. Elsősorban tehát olyan községek, ahol jól működő szövetkezet van, ahol a fejlődés gazdasági előfeltételei (épületek stb.) megvannak, vagy rövid időn belül megteremthetők, ahol a dolgozó parasztok körében kedvező a hangulat a szövetkezet irányában, ahol a helyi pártszervezetnek nagy befolyása van stb. Ilyen helyeken a szövetkezeti tagokra, párttagokra, a népi demokráciához hű értelmiségi dolgozókra, mezőgazdasági munkásokra és félproletárokra stb. támaszkodva, jól átgondolt, erőszaktól és türelmetlenségtől mentes politikai meggyőző munkával kell a szövetkezeti mozgalmat fejleszteni. A politikai munka alapját a helyi adottságoknak megfelelő, jól átgondolt termelésfejlesztési terv képezze. A terv vegye számba a helyi gazdasági lehetőséget, és olyan termelési mezőgazdaságfejlesztési célokat (belterjesség növelése, talajjavítás, belvízrendezés, legelőjavítás, gépek nagyüzemi kihasználása stb.) tartalmazzon, amelyeknek elérése elsősorban szövetkezés útján valósítható meg és amelyek kézzelfogható eredményeket biztosítanak a szövetkezésben résztvevő parasztok számára. A párt vezetésé-

vel az állami, a gazdasági és a tömegszervezetek mindegyikének aktívan ki kell vennie e munkából a részét. Azokon a helyeken viszont, ahol nem lehet súlypontot képezni, minden erővel az előfeltételek megteremtését kell elősegíteni. Így a meglevő, de még gyenge termelőszövetkezeteket meg kell erősíteni, a pártszervezet befolyását növelni kell, és a dolgozó parasztok kedvező hangulatát ki kell alakítani stb.

b) Ahhoz, hogy a mezőgazdaság szocialista átalakításának nagy feladatát körültekintő, szervező munkával sikeresen megoldhassuk: ki kell dolgozni a szocialista átszervezés részletes tervét. E munkát a Központi Bizottság mezőgazdasági osztályának vezetésével a pártapparátus végezze el, s a javaslatokat szeptemberben a Központi Bizottság elé kell terjeszteni.

c) A mezőgazdaság szocialista átalakításával kapcsolatos alapvető párthatározatok megvalósítását megfelelő agitációs munkával kell elősegíteni. Ezért valamennyi falusi pártszervünknek, pártszervezetünknek és egyéb szerveinknek élő, eleven és állandó szövetkezeti agitációt kell folytatni. Az agitációnak arra kell irányulni, hogy a dolgozó parasztok körében helyes felfogás alakuljon ki a kisüzem-nagyüzem kérdésében. Világosan értsék meg, hogy a kisüzem lehetőségei miért korlátozottak, s a nagyüzem lehetőségei miért sokkal nagyobbak. El kell érni azt is, hogy párhuzamot vonjanak a kapitalista és a szocialista nagyüzemi átalakulás között. Lássák világosan, hogy a kapitalizmusban a kisparaszti gazdaságok tömeges tönkretételével, a szocialista országokban viszont a kisparasztság önkéntes társulása útján tör utat magának a nagyüzem. Az agitációs munka irányuljon arra is, hogy dolgozó parasztságunk világosan értse meg a szövetkezeti forma előnyeit olyan vonatkozásban, hogy ez egyezteti össze legjobban az egyén és a közösség érdekeit. Végül, irányuljon az agitációs munka meglevő szövetkezeti nagyüzemeink népszerűsítésére, fejlesztési lehetőségeinek feltárására. A szövetkezeti agitáció legyen konkrét, kézzelfogható és meggyőző.

d) A mezőgazdasági termelés színvonalának fejlesztése és a szocialista átalakítás elősegítése érdekében falusi pártszervezeteink fordítsanak nagy gondot a meglevő szövetkezetek erősítésére és az egyszerűbb szövetkezetek fejlesztésére. A mezőgazdasági termelőszövetkezetek megerősítését a Politikai Bizottság 1957 augusztusi határozata, és a 3004/1958-as kormányhatározat alapján végezzék. Ezek alapján segítsék elő a közös árutermelés gyors ütemű növekedését, a szövetkezeti demokrácia fejlődését. Legyenek élharcosai olyan fontos feladatok megvalósításának, mint a közös állatállomány növelése, megfelelő mezőgazdasági szakember alkalmazása, a saját erőből történő közös beruházás növelése stb. Szervezzék meg ehhez az állami gazdaságok, mezőgazdasági szakemberek, ipari munkások patronáló segítését is. Falusi párt- és állami szerveink alapvetően változtassák meg munkájukat az egyszerűbb szövetkezeti formák irányában. Segítsék elő azt, hogy munkájukban a közös termelő tevékenység erősödjék, és saját erőből teremtsenek közös alapot, közös beruházásokat. Tudatosítsák, hogy állami támogatást csak a közös tevékenység, a saját erőből történő közös beruházás arányában kaphatnak. Párt- és állami szerveink az egy-

szerűbb szövetkezeteknek adjanak megfelelő politikai segítséget, hogy azok a soraikban ma még meglevő, nem kevés spekulációs törekvést sikerrel leküzdhessék. Helyi szerveink törekedjenek arra, hogy ahol még nem érettek a feltételek a mezőgazdasági termelőszövetkezetek megalakítására, fejlesztésére, dolgozó parasztjaink minél nagyobb számban szervezzenek termelőszövetkezeti csoportokat, szakcsoportokat, társulásokat, erősödjenek a földművesszövetkezetek. Ily módon lépésről lépésre rakják le a szocialista mezőgazdaság alapköveit, amelyek idővel az egész parasztságot átfogó nagyüzemi, szocialista mezőgazdaság megvalósításához vezetnek.[1]

Megjelent: Párthatározatok a mezőgazdaság fejlesztésére. 124—149. old.

[1] A dokumentum további része a határozat feldolgozásának módját írja le. Eszerint a határozatot és az abból eredő feladatokat a megyei, járási és városi pártbizottságok bővített pártbizottsági üléseken, a községi és falusi alapszervezetek taggyűléseken, a községi tanácselnökök járási értekezleteken, a termelőszövetkezetekben és a gépállomásokon pedig közgyűléseken, ill. munkaértekezleteken vitassák meg.

30

AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGA POLITIKAI BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA AZ 1958—1959. ÉVI PÁRTPROPAGANDA MUNKÁRÓL

(1958. MÁJUS 13.)

I

1. Az elmúlt évi pártoktatás hozzájárult az ellenforradalom jellegével, okaival kapcsolatos problémák tisztázásához, a helytelen nézetek leküzdéséhez, a párt politikájának megértetéséhez s eszmei, politikai egységének megszilárdításához.

Az elmúlt évben sikerült jobban összekapcsolni az elméletet a gyakorlattal, növekedett a helyi pártszervek önállósága, kezdeményezése, és ez fokozta a pártpropaganda hatékonyságát.

Mindezek ellenére oktató munkánk elmaradt a követelmények, a párttagság által támasztott megnövekedett igények, a lehetőségek mögött.

Ennek okai:

a) Nem sikerült teljes egészében megértetnünk és megvalósítani azt az elvet, hogy az oktatói munkában legfontosabb a színvonal emelése s nem a mennyiségi eredmények hajszolása.

b) Bár ebben az évben jelentősen javult a propagandisták felkészültsége, eszmei, politikai színvonaluk még mindig nem kielégítő. Évközbeni felkészítésük és továbbképzésük sincs megnyugtatóan megoldva.

c) Az oktatómunka hatékony, a mindenkori politikai feladatokból kiinduló eszmei, tartalmi irányítása sem központilag, sem helyileg nem volt megfelelő.

Az egyes tanfolyamok munkájának főbb tapasztalatai a következők:

Az időszerű kérdések tanfolyama a legsikeresebb tanfolyam volt. Tematikája megfelelt a követelményeknek, helyes választ adott a párttagságot érdeklő kérdésekre, és hatékonyan segítette a párt politikájának megvalósítását.

A marxizmus—leninizmus kérdései tanfolyam is fontos, aktuális kérdésekkel foglalkozott, de túlságosan felduzzasztott létszáma, a tananyagot képező klasszikus művek támasztotta viszonylag magas követelmények és a tematika zsúfoltsága miatt a hallgatóknak csak kisebb része tudta az anyagot elsajátítani.

A politikai gazdaságtan, filozófia és a magyar munkásmozgalom történetének önálló tanulása nem váltotta be a hozzáfűzött reményeket. Ennek oka a létszám túlságos felduzzasztása, melynek következtében az itt tanulók

döntő többsége nem volt képes eleget tenni a követelményeknek, és nem volt elegendő számú megfelelően képzett konzultáns sem. Nehezítette a helyzetet az is, hogy a tanfolyamok időtartama mindössze két évre volt tervezve.

Az esti egyetemeken sikeresen folyt a tanulás, és bebizonyosodott, hogy e forma igen alkalmas a pártkáderek és az értelmiség színvonalas oktatására.

A politikai akadémia sikeres formának bizonyult. Az okozott problémákat, hogy az előadások nem elég rendszeresen követték egymást.

II

A következő oktatási év során oktatói munkánkban elsősorban a következő kérdésekre kell nagy figyelmet fordítanunk:

A pártpropaganda eszmei alapjává kell tennünk a kommunista és munkáspártok moszkvai értekezletének dokumentumait, a 12 kommunista és munkáspárt nyilatkozatát, amely lényegében a nemzetközi kommunista mozgalom hosszú időre szóló programja.

E határozatok, dokumentumok fő eszméinek propagálását össze kell kapcsolnunk az SZKP XX. kongresszusa tanításai és pártunk 1957 júliusi konferenciája határozatainak ismételt megvilágosításával.

A marxizmus—leninizmus tanításai, a szocializmus építése során előttünk álló feladatok, a szocialista iparosítás és a mezőgazdaság szocialista átalakítása problémáinak megvilágítása közben határozott eszmei harcot kell folytatnunk a burzsoá nézetek és a revizionizmus ellen, küzdenünk kell a dogmatikus szemléletmód és a szektás tendenciák ellen.

A következő oktatási évben nagy figyelmet kell fordítanunk a párt szövetségi politikája elvi alapjainak magyarázatára, a szocialista demokráciával kapcsolatos kérdések tisztázására, a szociális demagógia minden megnyilvánulásának leleplezésére.

Fokoznunk kell a harcot a nacionalizmus ellen, a proletár internacionalizmus erősítéséért. Behatóbban kell foglalkoznunk a szocialista tábor egységének kérdéseivel, a testvéri kommunista pártok, elsősorban az SZKP tapasztalatainak terjesztésével.

A pártpropaganda eszközével is szembe kell szállni a klerikális reakcióval, azonban a klerikális reakció elleni politikai harc módszereit nem szabad összetéveszteni a vallás elleni ideológiai harc módszereivel.

Küzdenünk kell a párttagság dialektikus materialista világnézetének kialakításáért, megszilárdításáért, a szubjektivista szemléleti mód visszaszorításáért. A pártpropagandában a kommunista morál elvi alapjainak megvilágítására is megfelelő helyet kell biztosítani.

Oktatói és nevelői munkánk fontos feladata: erősíteni a munkásság osztálytudatát, s ébren tartani a dolgozókban népi demokratikus vívmányaink, eredményeink, a proletárdiktatúra megőrzéséért érzett felelősséget. A párttagsággal azt kell megértetni, hogy a marxizmus— leninizmus a jobb életért folytatott harc tudománya, az elméletet azért kell tanulmányozni,· hogy a kommunisták az elmélettől segítséget kapjanak feladataik megoldásához.

A pártoktatás szerves részét képezi a KISZ-vezetők politikai nevelése is. A KISZ aktivistáit be kell vonni a pártszervezetek által létrehozott tanfolyamok munkájába, másrészt a KISZ által szervezett tanfolyamokat megfelelő propagandistákkal kell segíteni.

III

Az elmúlt év tapasztalatai és a pártpropaganda előtt álló feladatok alapján az 1958—1959. évi pártoktatás rendszere a következő legyen:

1. Meg kell tartani az időszerű kérdések és a marxizmus—leninizmus kérdései tanfolyamot, az önálló tanulás, az esti egyetemek és politikai akadémia rendszerét az alábbi módosításokkal:

a) Az időszerű kérdések tanfolyamán a résztvevők kívánságának megfelelően, az eredményesebb tanulás érdekében, a hallgatók is kapjanak segédanyagot. (Az elmúlt évben csak a propagandisták kaptak.)

Nagyobb számban kell szervezni magasabb színvonalú tanfolyamokat, s a Központi Bizottság Agit.-Prop. Osztálya az itt tanulók számára a segédanyagokon túl irodalomjegyzéket is adjon ki.

b) A marxizmus—leninizmus kérdései tanfolyam hallgatóinak számát jelentékenyen csökkenteni kell, és elsősorban az alapszervezetek vezetői, az aktivisták közül kell a hallgatókat kiválasztani.

A zsúfoltság és a túlságosan gyors tanulási tempó megszüntetése érdekében a témák számát csökkenteni kell. A következő évben a tanfolyam hallgatói két-három kérdéscsoportot dolgozzanak fel alaposabban: például a proletárdiktatúra és az állam szerepe a szocializmus építésében; az osztályharc alakulása az átmeneti időszakban stb.

A klasszikus művek tanulmányozásával járó nagy nehézségek miatt a hallgatók számára népszerűen megírt tankönyvet és irodalomjegyzéket kell kiadni. (Eddig csak irodalomjegyzéket és klasszikus művekből vett szemelvényeket kaptak.)

c) A politikai gazdaságtan, a filozófia és a magyar munkásmozgalom történetének tanulmányozása két formában történjen:

Az egyik forma: a három tanfolyamon együttvéve, országosan mintegy 5—600 elvtárs önállóan tanulmányozza e tudományokat. Az önálló tanulók kiválogatását csak a megyei és budapesti kerületi pártbizottságok végezhetik el. Ezeknek az elvtársaknak a számára a legképzettebb oktatókat (pl. egyetemek, esti egyetemek tanárai) kell biztosítani. Az önállóan tanulók a KB Agit.-Prop. O.-a által kiadott irodalomjegyzékben szereplő klasszikus művek alapján tanuljanak. Az önálló tanulók munkáját rendszeresen ellenőrizni kell azon elv alapján, hogy az oktatásra való jelentkezés önkéntes, de a megjelölt irodalom tanulmányozása és az arról való beszámolás kötelező.

A másik forma: viszonylag szélesebb réteg, a három szakon együttvéve országosan mintegy 5—6000 elvtárs számára konferencia módszerrel működő tanfolyamokat kell szervezni. Az itt tanuló elvtársak tananyaga a politikai gazdaságtan tankönyv, az egyetemi filozófiai jegyzetek és a Párttörténeti Intézet elmúlt évi segédanyaga nyomán készített tankönyv.

Mind az önálló tanulás, mind a konferenciákon való tanulás időtartama 3 év legyen.

d) Az esti egyetemek hálózatát az eddigi 12 egyetem megtartásával — lehetőleg minden megyére ki kell terjeszteni, ha a színvonalas tanítás feltételeit biztosítani tudják.

e) A politikai akadémia előadásait rendszeresen meg kell tartani.

2. A régebben is működő tanfolyamok a fenti módosításokkal hatékonyabban szolgálják a párttagság marxista—leninista nevelését, de olyan oktatási rendszer teljes kialakítása, amely még szorosabban kapcsolódik a párt gyakorlati tevékenységéhez, amely jobban kielégíti a párttagság sokrétű igényeit, több évi feladat, melyet csak fokozatosan lehet kialakítani a meglevő oktatási formák tökéletesítésével, újak létrehozásával. Ezt a munkát már ebben az évben el kell kezdeni. Ennek érdekében:

a) Mind a hallgatók számát, mind az előadások fajtáit illetően ki kell szélesíteni az előadásos propagandát.

A Központi Bizottság Agit.-Prop. Osztálya küldjön előadásokat a megyei szerveknek az elméleti munkaközösségek által kidolgozott témákból, a magyar munkásmozgalom történetének egyes eredményeiről, a testvéri kommunista pártok és a szocialista országok munkájáról, tapasztalatairól.

A helyi pártszervek, a fentieken túl, szervezhetnek előadásokat az időszerű kérdések és a marxizmus—leninizmus kérdései tanfolyam témái alapján és más aktuális, helyileg fontos témákból.

b) A szocializmus építésében előttünk álló feladatok alaposabb magyarázatára és a párttagság ilyen irányú érdeklődésének kielégítésére létre kell hozni a gazdaságpolitikai kérdések tanfolyamát ipari és mezőgazdasági változatban. A tanfolyam célja az előttünk álló feladatok elvi és gyakorlati megvilágítása (a mezőgazdaság szocialista átalakítása, az agrártézisek, az ipar, a népgazdaság vezetésének kérdései, az üzemi tanácsokkal, a munkatermelékenységgel kapcsolatos problémák). A tanfolyam időtartama egy év legyen. A hallgatók elsősorban pártfunkcionáriusok, gazdasági és műszaki vezetők köréből kerüljenek ki. E tanfolyam vezetésében messzemenően támaszkodni kell a kommunista gazdasági szakemberekre.

A hallgatók számára a Központi Bizottság Agit.-Prop. Osztálya adjon ki segédanyagot, amely aktuális irodalmat és bizonyos klasszikus műveket is magában foglaló irodalomjegyzéket is tartalmaz.

IV

A pártoktatás javításának két fő feltétele a propagandisták eszmei, politikai színvonalának emelése, valamint a központi és helyi eszmei irányító munka erősítése.

A megyei és budapesti kerületi pártbizottságok társadalmi aktívacsoportjait meg kell erősíteni, és aktívacsoportokat kell létrehozni a járási, városi és nagyüzemi pártbizottságok mellett.

A társadalmi munkatársak munkájának megjavítása érdekében a

Központi Bizottság Agit.-Prop. Osztálya gondoskodjék a legjobb tapasztalatok elterjesztéséről.

A társadalmi munkatársak és a propagandisták jobb munkafeltételei biztosítása érdekében hozzanak létre a pártbizottságok jól felszerelt tanulószobákat (a pártházakban vagy más mozgalmi központokban, pl. szakszervezeti székházakban, KISZ-helyiségekben, esti egyetemeken stb.), ahol megfelelő könyvtár, irodalom, folyóirat s egyéb — a propagandamunkához nélkülözhetetlen — segédanyag áll rendelkezésre.

A pártoktatás és a pártpropaganda megjavításának feltétele, hogy a pártbizottságok rendszeresen vitassanak meg aktuális elméleti, politikai kérdéseket, a pártpropaganda központi anyagait egészítsék ki helyi vonatkozású anyagokkal.

A Központi Bizottság Agit.-Prop. Osztálya 1958 szeptemberében szervezzen 100—150 résztvevővel bentlakásos tanfolyamot a megyei vezető propagandisták számára, ahol megtárgyalják az aktuális elméleti, politikai kérdéseket és a pártoktatási év feladatait.

A tanfolyam résztvevői ezt követően a járási, városi vezető propagandisták számára a megyében tartsanak hasonló tanfolyamot.

A propagandisták szervezett továbbképzésére — ahol erre lehetőség van — a megyei pártbizottságok használják fel a megyei pártiskolát.

Megjelent: Pártélet, 1958. 7. sz. 50—55. old.

31

AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGA KULTURÁLIS ELMÉLETI MUNKAKÖZÖSSÉGÉNEK ÁLLÁSFOGLALÁSA A „NÉPI" ÍRÓKRÓL

(TÁRSADALMI SZEMLE, 1958 JÚNIUS)

A szocializmus építésének nélkülözhetetlen feltétele az ideológiai munka, a marxista válaszadás az ellenforradalom által felszínre vetett kérdésekre, ill. azokra a problémákra, amelyek már az ellenforradalom előtt is foglalkoztatták a közvéleményt. Az ideológiai tisztulás egyik figyelemre méltó akadálya ma még — különösen értelmiségi és kispolgári körökben — az ún. „népi" írók ideológiája, a „népi" írók múltjának, közelmúltjának és jelenének értelmezésében és értékelésében mutatkozó téveszmék. Az itt közölt összefoglalásnak az a célja, hogy hozzásegítsen a „népiek" körüli ideológiai zavar eloszlatásához, a „népi" írók antimarxista nézeteinek leküzdéséhez. Ez az elemzés a marxista álláspont kifejtésével segítséget kíván nyújtani mindazoknak tévedéseik leküzdéséhez, akik még ma is a „népi" ideológia hatása alatt állanak, nem utolsósorban maguknak a „népi" íróknak, nézeteik és helyzetük tisztázásához, irodalmi tevékenységük szilárd eszmei alapjainak megteremtéséhez, s kiindulópontul kíván szolgálni egy szélesebb körű vitához. Ez a vázlat elsősorban a „népi" mozgalom eszmei-politikai jellemzését tartalmazza, nem tévesztve szem elől, de nem is ölelve fel a mozgalom tevékenységének teljes körét.

I

A „népi" írók mozgalmának értelmezése több évtizedes vita tárgya. Politikai mozgalom vagy „szellemi", irodalmi irányzat? A válasz erre ma már világos: a „népi" írók mozgalma jelentős szépirodalmi tevékenységet felmutató politikai mozgalom, amelynek alapvető eszmei jellemvonása egy erős nacionalizmussal telített „harmadikutas" koncepció; az imperializmus és a szocializmus világméretű küzdelmében egy nemlétező harmadik útnak, a „külön magyar útnak" hamis illúziója. A paraszti érdekvédelem, amely a „népiek" legerősebben hangoztatott törekvése, csak ezen a „harmadikutas" koncepción belül érvényesült. A „népi" írók *jelentős történelmi érdeme a parasztság társadalmi kérdéseinek felszínen tartása a Horthy-rendszer idején*, amikor a szociáldemokrácia az oppurtunista vezetés árulása következtében lemondott a parasztság szervezéséről, a Kommunista Párt pedig csak az illegalitásból és viszonylagos gyengeségéből fakadó korlátok között dolgozhatott. Másrészt viszont a „népi" írók paraszti érdekvédelme, a parasztság gazdasági és

politikai helyzetének felmérése és következetes végiggondolása, a megfelelő következtetések levonása, mindig és szükségszerűen beleütközött a „harmadikutasság" által vont korlátokba, újra és újra példázva azt az igazságot, hogy *nem lehetséges a dolgozó parasztság osztályérdekeinek következetes védelme egy, a parasztság rétegekre bomlását is figyelmen kívül hagyó „harmadikutas" koncepció alapjáról.* Az ebből fakadó ellentmondásokon nem juthattak túl a „népi" írók: ez mozgalmuk történelmi tragédiája.

A „népi" írók belpolitikai koncepciójának „harmadikutas" jellege abban nyilvánul meg, hogy egyrészről látszólag elvetik a burzsoázia társadalmi vezető szerepét, másrészről azonban a társadalmi fejlődés vezető erejének nem a burzsoáziával szemben álló proletariátust tekintik, hanem a középrétegeket, ill. az értelmiséget, s a parasztságot tartják a fejlődés tömegerejének. Elvetik a földbirtokos-nagykapitalista fejlődés perspektíváját, de elutasítják a proletár-szocialista átalakulás koncepcióját is. Mezőgazdasági téren a kisparaszti gazdaságot tekintik célnak és megoldásnak. *A paraszti demokratizmus, mely a „népi" mozgalmon belül az időnként radikalizálódó parasztság antifeudális törekvéseit is tükrözi, végeredményben nem megy túl célkitűzéseiben a polgári demokrácia keretein.* A „harmadik út" tehát lényegében polgári-kispolgári ideológia: agrárprogramjának megvalósítása — egy antifeudális földreform végrehajtása — objektíve a mezőgazdaság kapitalista átalakítására való törekvésnél többet nem jelent.

Mit jelent a „népi" mozgalom ideológiájának *nacionalista* jellege? Azt, hogy a „népiek" szerint Magyarországnak közbülső úton kell járni Nyugat és Kelet között, a szocialista Szovjetunió és az imperialista nyugati hatalmak között. Ezt a felfogásukat részben nacionalista-faji alapon magyarázzák („kis nép" vagyunk; a magyar nép rokontalan Európában), részben a magyar függetlenségi tradíciók nacionalista eltorzításával és a magyar nemzet történelmi szerepének nacionalista felnagyításával (Magyarország „híd" Kelet és Nyugat között stb.). Ez a nacionalista jelleg nem azonos az uralkodó osztályok nagyhatalmi soviniszta nacionalizmusával; ez utóbbival többnyire maguk a „népi" írók is szembefordultak. A nacionalista szemlélet itt bonyolultabban fejeződik ki: elsősorban abban, hogy mind a társadalom belső problémái, mind a nemzetközi erők elemzésénél a „nemzeti-faji" tényezők hangoztatása háttérbe szorítja a világos osztályszemléletet.

Felvetődik a kérdés: milyen osztályok érdekeit, törekvéseit tükrözte objektíve a „népi" mozgalom? Erre a kérdésre csak történelmileg lehet megadni a választ, s ezért is szükséges a továbbiakban a mozgalom történelmi elemzése. Súlyos hiba volna leegyszerűsíteni a kérdést. Igaz az, hogy a mozgalom *egyes szakaszaiban* (pl. Márciusi Front), más szakaszokban pedig *egyes csoportjaiban* (pl. Szabad Szó Köre, 1941—44) szegényparaszti érdekek kifejezője is volt. De igaz az is, hogy *más szakaszokban* (pl. Új Szellemi Front) *s egyes tagjainál* zsírosparaszti polgári osztályérdekeket is kifejezett (pl. a mozgalom jobbszárnya, a Magyar Élet Pártja köré csoportosult írók 1943—44-ben). Ebből azonban nem lehet sem azt a következtetést levonni, hogy a mozgalom osztályjellege szegényparaszti, sem azt, hogy zsírosparaszti-polgári. Ami a mozgalomban állandó, az a *kispolgári jelleg.* A kispolgárság, első-

sorban a kispolgári értelmiség szószólója volt a mozgalom, mégha a mozgalomban résztvevő egyesek szándéka és tudata nem is tükrözte ezt. Ez a kispolgári jelleg érteti meg a mozgalom nagyarányú ingadozásait a különböző történelmi szakaszokban, ez magyarázza meg azt is, hogyan lehetett ugyanaz a mozgalom egyszer a szegényparaszti, máskor a zsírosparaszti-polgári osztályérdekek kifejezője. S lényegileg a kispolgári jelleg érteti meg a mozgalom ellenzéki irányú erős ingadozását a proletárdiktatúra időszakában és a „népiek" szerepét az ellenforradalom idején.

Világosan látnunk kell, hogy a „harmadik út" koncepciója pusztán illúzió, amely a történelem gyakorlatában nem állhatja meg a helyét. Nincs „harmadik út" kapitalizmus és szocializmus között. Igaz, hogy a „harmadikutasság" bizonyos történelmi helyzetekben lehet politikai szövetségese a munkásosztálynak, leválaszthat tömegeket a burzsoáziáról. Általában azonban a „harmadik út" vallói a retrográd erők tartalékai, s így nagymértékben alkalmasak arra, hogy a munkásosztálytól, a munkásmozgalomtól szigeteljenek el tömegeket. *Ideológiai értelemben*, a „harmadikutas" tendencia a kapitalizmus idején is reakciós álláspont, de dogmatikus, szektás hiba volna megfeledkezni arról, hogy *gyakorlati-politikai értelemben* a fasiszta diktatúra, a földesúri-polgári konzervativizmus, a nagybirtok, nagytőke és klérus ellenében kifejezhetett egy *viszonylag* haladó álláspontot, szövetségese lehetett a haladás erőinek.

A „népiek" „harmadikutasságának" lényegéhez tartozik, hogy a mozgalom antikapitalizmusa romantikus antikapitalizmus, melynek elméleti alapját ködös kispolgári-paraszti ideológiák képezik. A romantikus antikapitalista, paraszti „szocialista" eszmék azonban mit sem változtattak a „népi" mozgalom és ideológia polgári demokratikus tartalmán. A „paraszti szocialista" szándék nem volt több a „harmadik útnál", amelynek meghirdetése akkor, amikor kibontakozott a munkásosztály harca a kapitalizmus ellen, alkalmas volt arra, hogy keresztezze a társadalmi haladást legkövetkezetesebben képviselő munkásosztály harcát, dezorientáljon a munkásosztály szövetségeseinek sorában, gátolja az előrehaladás számára sorsdöntő munkás-paraszt szövetség kialakulását és megerősödését. A „harmadik út" által képviselt romantikus antikapitalizmus a szándékoktól függetlenül objektíve nem közelítette a hatása alá került rétegeket a szocializmus valódi képviselőihez, a munkásosztályhoz, a Szovjetunióhoz, hanem inkább távolította azokat, viszont éppen ingatagsága, romanticizmusa miatt alkalmas volt arra, hogy a „népiek" körében kaput nyisson fasiszta nézeteknek is, s a nacionalizmussal együtt frontot alkosson a következetes marxista állásponttal szemben.

Jól tudjuk, hogy a „népi" mozgalom különféle tehetségű és különféle politikai nézeteket valló írókat gyűjtött össze. Soraik között szép számmal vannak irodalomtörténelmi jelentőségű írók, s néhányan a „népi" mozgalomtól jutottak el, annak ellentmondásait végképp leküzdve, a marxizmusig (pl. Darvas József). Jól tudjuk azt is, hogy a mozgalom társadalmi-világnézeti színképe az egyes szakaszokban nagyon is sokrétű volt. A „harmadik útnak" és a nacionalizmusnak, mint a mozgalom eszmei-politikai fővoná-

sainak előtérbe állításával nem az egyes alkotók irodalmi jelentőségét akarjuk kisebbíteni; azt megítélni csak alapos részlettanulmányok alapján lehet. Nem is a mozgalom politikai sokrétűségét, belső differenciáltságát akarjuk ezzel elhomályosítani. Azt kívánjuk csupán hangsúlyozni e fő vonások kiemelésével, hogy *ez az az egységbe hozó mozzanat, amely az egyébként szétesőcsoportokat mozgalommá, „népi" írói táborrá* tette. Ez az a gondolat, amely többé-kevésbé, hol erősebben, hol gyengébben valamennyiük munkásságát áthatotta, s amely más és más mértékben, más és más hangsúllyal jelen volt a mozgalom minden szakaszában. Fenntartás nélkül csak azok tudtak véglegesen szakítani a „harmadik út" koncepciójával és a nacionalizmussal, s azok voltak képesek később megingathatatlanul odaállni a népi demokrácia mellé, akik eljutottak közülük a marxizmusig.

A „népi" mozgalom marxista értékelése eddig lényegében *Révai József* elvtársnak 1938-ban írott könyvére támaszkodott. Ez a tanulmány főleg a „népi" mozgalom radikalizálódásának, a Márciusi Front időszakának elemzésén alapszik. Révai József tanulmánya helyesen mutatott rá a „népi" mozgalom akkor jellemző vonásaira, pozitívumaira és problémáira. Helyesen elemezte a mozgalom rétegeződését, jelentőségét és lehetőségeit a magyar közéletben. Helyesen védelmezte meg a „népieket" a liberális és polgári radikális oldalról jövő támadásokkal szemben. Ugyanakkor, bár látta a mozgalom fasizálódásának veszélyeit, túl nagy reményeket fűzött a mozgalom antifeudális törekvéseihez, nem emelte ki eléggé ennek „hamadikutas" jellegét. Egyes „népi" írókat a fordulat éve után szépirodalmi műveik és közéleti szereplésük alapján, „irodalmi elvtársakká" nyilvánítottak, s ezzel mintegy igazolódni látszott Révai József 1938-as fejtegetésének optimizmusa. Súlyos hibák forrása lett, hogy nem elemeztük behatóan a széles közvélemény előtt a „népi" írók útját 1938 után, s hogy 1945 után a marxisták részéről szórványosan meginduló ideológiai harc a „népi" írók nézeteivel szemben, 1949 után szinte teljesen elhalt. A fordulat éve után sem szellemileg győztük le a „népieket", hanem adminisztratív úton szüntettük meg a folyóiratukat, a „Választ", s így eszméik, nézeteik tovább éltek és hatottak a felszín alatt.

II

A „népiek" mozgalmának történelmi alapja a magyar társadalom sajátos szerkezete: a végig nem vitt polgári forradalom, a feudális nagybirtokrendszer fennmaradása. Csak ezen az alapon, s ezen felül a krónikus agrárválsággal s a húszas évek végétől a világgazdasági válság során egyre fokozódó s szinte katasztrofálissá vált értékesítési nehézségekkel, a parasztság osztályokra bomlásának meggyorsulásával és a szegényparasztság fokozódó elnyomorodásával magyarázhatók a „népi" mozgalom erős antifeudális vonásai. A mozgalom kibontakozását és növekedését a következő fontosabb tényezők segítették elő:

1. A proletárdiktatúra bukása, amelyet az értelmiség úgy értelmezett, hogy a munkásság, a forradalmi munkásmozgalom eljátszotta történelmi szerepét.

2. A proletárdiktatúrának a parasztkérdésben elkövetett hibái.

3. Az ellenforradalom demagóg politikája, amely a falut, a parasztságot igyekezett szembeállítani a várossal, a munkássággal, s nacionalizmussal igyekezett kendőzni a társadalom osztályokra bomlását, aminek következményeképpen a parasztság egyes rétegeiben is elterjedtek a nacionalista eszmék.

4. A trianoni békeszerződés, amely a nem soviniszta nemzeti érzéseket is megsebezte, s amely elleni tiltakozás tartós nacionalista jelleget és főleg bizonyos értelmiségi tömegbázist adott a „népiek"-nek.

5. A baloldali erők szétszórtsága s viszonylagos gyengesége az ellenforradalom első évtizedében; a Peyer-féle áruló szociáldemokrata pártvezetés lemondása a parasztság közötti szervezkedésről.

Tekintetbe kell venni azt is, hogy az első világháború előtti évektől fogva Európa-szerte megerősödtek az irracionalista, misztikus áramlatok, a faji elvre épülő gondolatrendszerek, a kapitalista társadalom visszásságai ellen lázadó, s egyúttal a szocializmustól visszarettenő „harmadikutas" megoldások, a válság-ideológiák. A harmincas években pedig világszerte megerősödött az imperializmus kispolgári bírálata. Mindezeknek az ideológiáknak jelentős hatásuk volt a mi „népi" íróink gondolatrendszerének kialakulására (pl. Németh Lászlónál, Kodolányi Jánosnál, Féja Gézánál, sőt Illyés Gyulánál is nyomon lehet követni ezeket az ösztönzéseket).

A húszas évek végén nálunk szükségszerűen kapcsolódott össze az értelmiségben a „harmadikutas" ideológia a paraszti felemelkedés, a paraszti demokratizmus eszméivel, hiszen egyfelől a munkásosztály történelmi hivatásából való kiábrándulás, másfelől a nagybirtok és a nagytőke szorítása elleni tiltakozás azt az optikai tévedést eredményezte, hogy a soron következő történelmi erő, amely a nemzet problémáit a munkásosztály „csődje" után, a munkásosztály nélkül megoldhatja: a parasztság; s hogy az értelmiségnek az a hivatása, hogy összeforrjon ezzel az erővel, gyakorlatilag vezesse ezt az erőt. Ennek az illúziónak kétségtelenül reális látszatot biztosított az a körülmény, hogy a magyar parasztság milliói élték a nincstelenek életét, hogy a magyar agrárhelyzet súlyos feudális örökséget hordozott egészen 1945-ig, s hogy minden odaállás a parasztság *mellé* a nagybirtok *ellen*: politikailag szembeállított a reakció erőivel, s a forradalmi haladás erőinek potenciális szövetségeseivé tett.

A „népiek" „harmadikutas" koncepciója nacionalista jellegű koncepció volt. A magyar történelmi fejlődés sajátosságaiból következik, hogy nálunk mindig mélyenható és szélesen elterjedt volt a nacionalizmus. Nincs itt helye e kérdés beható elemzésének, éppen csak utalunk arra, hogy a XIX. század elején még sokban haladó tartalmakat hordozó magyar nacionalizmus mint válik később, különösen 1867 után retrográddá, a magyar szupremációnak, a nemzetiségek elnyomásának s társadalmi kérdések háttérbe szorításának ideológiájává. Kétségtelen, hogy értelmiségünket már az első világháború előtti évtizedekben átjárta a nacionalizmus, de parasztságunk sem maradt ettől teljesen mentes. 1919 után pedig a nacionalizmus uralkodó színe lett a magyar politikai életnek, közgondolkodásnak, s a különböző

tényezők (az irredenta mozgalomtól az iskolai oktatáson át egészen a levente-foglalkozásokig) állandóan erősítették, szinte a fehérizzásig fokozták azt.

Közvetlenül Szabó Dezső jelentette a legerősebb szellemi lökést a „népi" ideológia kialakításához. Szabó Dezsőtől kapták a „népiek" eggyégyúrva Nietzsche irracionalizmusát, Barrés aktív „gyökeres" nacionalizmusát, s főleg Szabó Dezső nacionalizmusával keverték azt is, amit a munkásosztály mellé állt Adytól, Ady örökségét súlyosan eltorzítva átvettek. Figyelmet érdemel ez a Szabó Dezső-i indítás már csak azért is, mert a kialakuló mozgalomra ható Szabó Dezsőben („Az elsodort falu") már készen kapták a faji gondolatot, amely szerint a magyar fajiság legtisztább letéteményese a magyar paraszt, sőt a „népi" mozgalom egy részében ható „egységes" parasztság koncepcióját, sőt az antikommunizmust is. „Az elsodort falu" 1919. május 1-én jelent meg, s Németh László már a megjelenés idejétől inspirálva dicsőíti antikommunista éllel a regényt: „A regény a kommunizmus derekán jelent meg, s ha semmi, ez az egyetlen tény is bizonyítja szerzője erkölcsi bátorságát, imponáló félemlíthetetlenségét" (1928). A „népi" mozgalom ideológiája nem azonos a Szabó Dezsőével. De az egyik jelentős eszmei forrása mégiscsak Szabó Dezső volt, aki mindvégig éreztette a maga negatív hatását.

III

A) Vessünk egy pillantást a „népiek" mozgalmának szervezeti előzményeire, azokra a tűzhelyekre, amelyeknél a „népi" gondolat kezd átmelegedni ideológiává, s a gondolat hívei kezdenek mozgalomba tömörülni. A húszas évek közepén-végén egész sor társaság, klub, szervezet alakul, főleg az ellenforradalomból kiábrándult egyetemi ifjakból, akiket az 1929—1931-es gazdasági válság radikalizál, s akinek sorai között már ott találjuk a későbbi „népi" írók egy részét.

Legismertebb és legjelentősebb ezek közül a mozgalmak közül a pozsonyi székhelyű Sarlós-mozgalom, amely nacionalista magyar kisebbségi szervezkedésként indult, de a marxista eszmék és a Kommunista Párt befolyására viszonylag hamar balratolódott. Az 1931-es pozsonyi kongresszusukon már nyíltan szocialistáknak, kommunistáknak vallják megukat. A Bartha Miklós Társaság 1925-ben alakult, főként erdélyi származású, nacionalista egyetemi hallgatókból. A megalakulás idején uralkodó zavaros, faji-mítoszos ideológián Szabó Dezső erős hatása érzik. De a gazdasági válság éveiben mind nagyobb tért hódít a Társaságon belül a baloldali, a marxizmushoz közeledő csoport, amelyhez József Attila is tartozott. Bajcsy-Zsilinszky Endre is kapcsolatot talál a Társasággal, az ő lapja a Társaság fiataljainak egyik orgánuma („Előőrs"). Vitaüléseiken és a tagok cikkeiben felvetődnek a földreform, az agrárproletariátus, az értelmiség, a falujárás stb. problémái. A balfelé orientálódó vezetést 1932-ben megbuktatta a jobboldal, s a Társaság ezután nacionalista, ellenforradalmi egyesületté züllött. Meg kell említenünk a Szegedi Fiatalok agrár-settlement mozgalmát. Kezdetben

Szabó Dezső hatása érvényesült a Szegedi Fiatalokra. Programjukba veszik a falukutatást. A csoport egyes tagjai kapcsolatba kerültek a forradalmi munkásmozgalommal, majd az antifasiszta ellenállással (Történelmi Emlékbizottság). Katolikus jelleg, Szekfű Gyula hatása, reformkonzervativizmus jellemezte a Wesselényi Reform Klubot (1929—1930) és a Fiatal Magyarság Körét. Regős-cserkészet, reformeszmék, Szabó Dezső és Szekfű Gyula elkeveredett hatása ütötte rá bélyegét ezekre a társaságokra.

Az itt ismertetett szervezeteknek közös jellemzője a forradalomból való kiábrándultságra következő *útkeresés*, majd a forradalmi munkásmozgalom dagálya következtében történő balratolódás, ugyanakkor a nacionalista, „harmadikutas" paraszti illúziók erősebb-halványabb továbbélése. Politikai-mozgási irányuk négyfelé mutat:

a) A forradalmi munkásmozgalom felé. (Sarlósok, Erdélyi Fiatalok, Bartha Miklós Társaság és a Szegedi Fiatalok egy része.)

b) A Bajcsy-Zsilinszky-féle agrárpárt felé. (A Bartha Miklós Társaság egy része.)

„Népi" és demokratikus elemeiket elvesztve:

c) a Szekfű—Bethlen féle reform-konzervativizmus irányába. (Fiatal Magyarság, Wesselényi Klub.)

d) A nyílt fasizmus felé csak a Bartha Miklós Társaságnak egy elenyészően kicsiny része orientálódott (pl. Oláh György).

A későbbi „népi írók tábora" tagjainál ekkor a következő megoszlást látjuk: a forradalmi munkásmozgalommal állanak kapcsolatban a húszas években Erdélyi József, Illyés Gyula, Kodolányi János, Veres Péter. A „Nyugat" körül találjuk Sárközi Györgyöt és Szabó Lőrincet, Babits híve még ekkor Németh László is. Bajcsy-Zsilinszky agrárpártjához tartozik Szabó Pál és Féja Géza. Szekfű felé orientálódik Szabó Zoltán.

A Kommunista Párt különösen a Kolozsvárott megjelenő „Korunk"-on keresztül jelentős hatást gyakorol e mozgalmak egy részére; az említett írók és publicisták közül többen munkatársai is lesznek a párt által erősen befolyásolt erdélyi folyóiratnak. Az illegális KMP ideológiai munkája hatott a „népiekre", és elősegítette soraikban az eszmei tisztulást. Ezt a hatást azonban a harmincas évek elején még csökkentették a párt politikájában meglevő szektás hibák.

B) A harmincas évek elején szerveződnek táborrá a „népiek". 1932-ben indul Németh László folyóirata, a „Tanú". 1933. szeptember 1-én jelenik meg a „Nyugat"-ban Illyés Gyula cikke az egykéző baranyai falvakról, ezt követi egy ifjúsághoz intézett felhívása falukutatásra. Ez év decemberében adja ki Németh László a „Debreceni káté"-t, amely Illyés erősen németellenes, antifasiszta nacionalizmusát belefuttatja a maga nyílt „harmadikutas" koncepciójába, írván: „A németekkel szemben a fajtánkat kell védeni, az oroszokkal szemben a lehetőségeinket." 1934-ben veszi át Zilahy Lajos a „Magyarország" című lapot, tudatosan építve benne a hidat a „népi írók" s a Gömbös Gyula által képviselt ellenforradalmi hatalom között. Ugyanekkor indul a „népiek" folyóirata, a „Válasz" is. A „népiek" hatása növekszik: a feléledő Fiatal Magyarság, a Pro Christo,

Diákok Háza, a Soli Deo Gloria, sőt a Turul Szövetség egyik csoportja is erősen, támogatóan reagál a mozgalomra. Hatásuk különösen az egyetemi ifjúság, a vidéki és pesti diákok és a pedagógusok körében érezhető.

A „népi" gondolat mozgalommá szerveződésében, „harmadikutas" lényegének kikristályosodásában nagy szerepe volt az akkori külső és belső politikai-társadalmi helyzetnek: a nemzetközi munkásmozgalmat ért csapásnak (Hitler uralomra jutása); a gazdasági válság nyomásának, amely a társadalmi rendszer ellentmondásaira és a valóság vizsgálatára irányította a jobbak figyelmét; Gömbös Gyula kormányra jutásának, aki uralmát antikommunista szociális demagógiával, „új reformkor" hirdetésével kezdte. A „népi" gondolat mozgalommá szerveződése olyan időszakra esett, amikor egyrészről a gazdasági válság következményei egyre inkább szembefordították a kapitalizmussal és a fennálló rendszerrel nemcsak a munkásosztályt, hanem a parasztság és az értelmiség széles rétegeit is, másrészről, amikor a munkásosztály már kiheverte az 1919-es Tanácsköztársaság leverésének következményeit, gyülekeztette erőit, és kezdte befolyását kiterjeszteni a nem proletár dolgozó rétegek között is. A kormány ebben a helyzetben a vereségét kiheverő és aktívan szervezkedő munkásosztálytól akarja visszatartani a parasztságot és az értelmiségi fiatalságot, s ezért is tűri, sőt több-kevesebb diszkrécióval elő is segíti a „népiek" szervezkedését. Így, ebben a korszakban és ebben az értelemben a „népi" mozgalom — a mozgalomban részvevők nagy részének szubjektív szándéka ellenére is — akadályozta a munkásosztály és a parasztság, a munkásosztály és a haladó értelmiség összefogását, és ezzel az uralkodó osztályok érdekeit is érvényesítette.

Ebben a szakaszban válik a mozgalom ideológusává Németh László. Mint irodalomkritikus, előbb a harmincévesek nemzedékének vezéri igényével fordul szembe átmeneti mesterével, Babitscsal, s a harmincas évek elején írott cikkeiben kezdi kifejteni politikai programját is. Gondolatait elsősorban szépirodalmi anyagon munkálja ki, de a „Tanú" jellege már alapvetően ideológiai-politikai. Németh ideológiájának fő forrásai a modern irracionalista filozófia (Spengler, Ortega); a renegát szocialistának, Henri de Mannak tanai, a német kispolgári — később a fasizmushoz csapódó — anarchista lázadók (Ferdinand Fried) és a fasiszta „ellenzék" (Tatkreis) világnézete; a magyar kispolgári nacionalista hagyomány (Szabó Dezső). Ez az ideológiai kezdés, a következő tézisekben forrja ki magát: a XIX. század racionális kultúrája megbukott. Mind a kapitalizmus, mind a szocializmus ennek szülöttje volt. Új korszak jött el: a teljes ember megvalósításának korszaka, amelyben felszabadulnak az emberi élet és a kultúra irracionális mélyei. A fasizmus szakított ugyan a XIX. századi racionalizmussal, de barbár, híján van a minőségnek. A harmadik oldal: a minőségi szocializmus, amely a „társadalmat tömeggé" süllyesztő kapitalizmussal és a barbár fasizmussal szemben a szellem uralmát jelenti a tömegen, az anyag forradalma helyett a lelkek forradalmát, a kiválóak morális példamutatását. Szellemi-morális erőkkel összetartott új gazdasági egységeket, szövetkezeteket, „telepeket" kell létrehozni. Se hitlerizmus,

sem bolsevizmus, hanem „harmadik út", „magyar út" kell — sugárzik Németh László fejtegetéseiből: — telepes Magyarország kell, amely magához vonzaná a közép-európai kis népeket. Ez az ideológia mélyen nacionalista, antikapitalizmusa romantikus, filozófiai alapja irracionalista. Németh László egyik fő gondolata, a „szocializmus marxizmus nélkül", ekkor alakul ki világosan, s ekkortól fogva lesz — mindmáig — a „népies" ideológia egyik fő alkotóelemévé.

Zilahy Lajos közvetítése nyomán 1935-ben találkozóra jöttek össze a „népi" írók Gömbös Gyula miniszterelnökkel, a magyar fasizmusnak ezzel a jellegzetes képviselőjével. Gömbös a maga szociális, nacionalista demagógiájával rövid időre megnyerte elképzeléseinek a „népieket", akik 1935-ben az Új Szellemi Frontba tömörülve álltak ki a fasiszta miniszterelnök „reformterve" mellett. Hangsúlyozni kell: elsősorban az erős nacionalizmus és szociális demagógia (a népi tehetségek kiemelésének, szociális reformoknak ígérete) látszottak vonzóknak Gömbös programjában, s ez vitte táborába a „népieket". József Attila ekkor harcos, elemző cikkében leplezte le az Új Szellemi Front lényegét, rámutatva egyszersmind a „népi" mozgalom polgári, értelmiségi jellegére: „Arról van szó, hogy ez az írói csoport és közönsége, amely bizonyára a háborúban és forradalmakban még iskoláit járó fiatal értelmiségből került ki, semmit sem tanult az elődök életéből. A népet akarják ellenünk — megmenteni, és át akarják szervezni a társadalmat. »Világszemléletük« annyi, hogy van egy szegény magyar nép, melynek legnagyobb baja az egyke, és van egy derék magyar kormány, amely segít a nép baján, csak rajta segítsenek... A nép majd újból ráeszmélhet a fasizmus és hitlerizmus tenger tanulságai után a maga csalódottságán, becsapottságán arra, hogy minden erejével a demokráciáért, önnön szabadságáért és érvényesüléséért kell küzdenie, mert a mai polgári értelmiség nem is ismeri, nem is érti a dolgozó népnek, a termelésnek, egyszóval annak a társadalomnak problémáit, amelyben él."

A „népi" írók akkor döbbentek rá megcsalatásukra, amikor Gömbös parlamenti szereplése nyilvánvalóvá tette, hogy az ígért „reformokból" semmi sem lesz. „Gömbös Gyula... a középosztálybeli reform-cinizmust képviselte. A mi reform-vetésünknek ő lett az aratója" — írta Németh László 1936-ban. A Gömbös-illúzió csődje első nagy politikai csalódása volt a „népi" íróknak. Németh László „szigetre" vonult vissza, lemaradt a mozgalomról Nagy Lajos, „különbékét" kötött Szabó Lőrinc, visszahúzódott Gulyás Pál. A „népi" írók többsége azonban — a „Válasz" folyóirat körül — ezekben az években radikalizálódik, balra fordul.

C) 1935—1938: ez a szakasz a „népi" mozgalom fénykora. Ekkor áll a mozgalom legközelebb ahhoz, hogy levetkőzve a „harmadik út" gondolatát és nacionalizmusát, a munkás-paraszt szövetség előmozdítója legyen. A demokratikus és antifasiszta törekvések jelentős erősödése, sőt időleges központba kerülése, amit a Márciusi Front 1937-es programja fejezett ki legtisztábban, együtt járt a „népi" írók szépirodalmi tevékenységének mennyiségi és minőségi emelkedésével.

Ebben a szakaszban íródnak, ill. jelennek meg a „népi" irodalom ki-

magasló alkotásai: szépirodalmi művek és szociográfiák egyaránt. (Illyés Gyula, Féja Géza, Erdei Ferenc, Kovács Imre, Szabó Zoltán, Darvas József társadalomleíró, valóságfeltáró művei.) Németh László ekkor fejezi be a „Gyász"-t és írja meg a „Bűn"-t, legkiérleltebb, legkiegyensúlyozottabb művét, amely egyúttal eddigi útjának kritikája is. A harmincas évek elejének nagy versei után ekkor ismét magasra ível Illyés lírája („Rend a romokban"), ekkor születik meg Petőfi tanulmánya. Nem lehet eléggé hangsúlyozni ezeknek a műveknek erjesztő hatását. Bátorságuk, feltárt tényeik, következtetéseik egész rétegeket döbbentenek rá a szegényparaszti sors tűrhetetlenségére, a magyar társadalom alapvető bajaira. Nem véletlen, hogy az uralkodó osztály élesen reagál: elkobzások, perek következnek.

A fellendülés eredményei közé tartozik a „Válasz" jelentőségének megnövekedése: versenytársa lesz a „Nyugat"-nak. A haladó erők egyre szélesebb körét szólaltatja meg. A folyóirat szerkesztését a kormánypárti Németh Imrétől ekkor veszi át Sárközi György. A mozgalmon belül megnő a paraszti demokraták, a paraszti radikálisok szerepe (Veres Péter, Szabó Pál, Féja Géza, Erdei Ferenc). A mozgalom fénypontja: a Márciusi Front megalakulása 1937. március 15-én. A „Válasz" kibővíti szerkesztőbizottságát, s a Márciusi Front folyóirata lesz. Legradikálisabb sajtóorgánummal a debreceni fiatalok rendelkeznek („Tovább"). Ez év novemberében jelenik meg a „Válasz" hasábjain a Makói Kiáltvány: Erdei Ferenc, Féja Géza, Illyés Gyula, Kovács Imre és Veres Péter írják alá. 1938. március 15-én közreadják a Márciusi Front kibővített programját, amelyet Erdei Ferenc, Féja Géza, Illyés Gyula, Sárközi György, Donáth Ferenc készített el.

Honnan kapta a mozgalom ezt a szép lendületet, s mi határozta meg a fejlődés irányát? A tömegek elégedetlensége ezekben az években az elhúzódó válság, a gazdasági pangás, a kormánytól megígért, de füstbement reformtervek s a háborús előkészületek hatására nő. Ez a feltörő szociális elégedetlenség a tömegek egy részénél ugyan a szélsőjobboldal szociális demagógiájának elfogadására vezet (kaszáskeresztes mozgalom), de ugyanakkor kedvező talajt teremt az antifasiszta, a Horthy-rendszer ellen irányuló haladó mozgalmak számára is. Elősegíti a fejlődést, hogy a nemzetközi kommunista mozgalomban is új szakasz kezdődik. A franciaországi népfrontpolitika sikere és a III. Internacionálé 1935 nyarán lezajlott VII. kongresszusának határozata új távlatokat nyit. A KMP is nagy erőfeszítéseket tesz a népfrontpolitika magyarországi megvalósítására. A párt közvetlen ösztönzésére alakul meg a Márciusi Front. A párt befolyásolja a mozgalom programját is. Jelentős segítséget nyújt ekkor Révai József könyve és a „Gondolat" című folyóirat szerkesztőségi munkája. A KMP népfrontpolitikája, a párt eszmei harca volt a legfontosabb tényező a „népi" mozgalom 1935—1938 közötti demokratikus fellendülésében. A Gömböshöz fűzött reform-illúziók csődje, a leszámolás — ha viszonylagosan és átmenetien is — a fentről kiinduló reformok téveszméivel, s ezek politikai kifejezőjével: a hatalommal kötendő szövetség gondolatával, balra tolja a mozgalmat, s egyre világosabban jelentkezik a lentről, a nép oldaláról való megoldás sürgetése.

Határozott állásfoglalás a földreform kérdésében; kiállás a demokratikus szabadságjogok, elsősorban az általános választójog és a sajtószabadság mellett; a fasiszta faji demagógia elutasítása; készség a munkásmozgalommal való együttműködésre; szembenállás a német imperializmussal; a dunai népek összefogásának hirdetése: íme néhány legfontosabb gondolata a „népi" mozgalom akkori szakaszának, a Márciusi Front időszakának. Jellemző tünet, hogy Szabó Dezső, féltve a maga „harmadikutas" ideológiáját a népfrontpolitikától, „óvja" tanítványait a balratolódástól. „A magyar munka, a magyar vetés ügyes tolvajai egy új, igen alkalmatos taktikához folyamodnak" — írja a maga torzító nyelvén a párt akkori politikájáról.

A népfrontpolitika komoly hatással volt a kommunisták és a „népiek" viszonyának alakulására. A párt magához közelíti a már korábban is a marxizmushoz vonzódó Darvas Józsefen kívül a „népiek" más jelentős erőit: az egyébként is marxista indítás alatt küzdő debreceni fiatalokat; erősen hatnak a kommunisták gondolatai Erdei Ferenc nézeteire is. Ez időből valók Veres Péter pozitív megnyilvánulásai a szovjet irodalomról. A „Gondolat"-nak szoros kapcsolata van az egyes „népi" írókkal, s a „Válasz" hasábjain megszólalnak a kommunisták is. Súlyosan ártott az egészséges fejlődésnek a szociáldemokrata és a polgári baloldal értetlensége a „népiekkel" szemben. (Fejtő, Zsolt, Ignotus Pál stb.) Ők nem látták meg a mozgalom balratolódását. Ignotus Pál még a kommunistákat is támadta azért, mert együttműködtek a „népi" írókkal.

A mozgalom azonban korántsem volt egységes. Az elvi tisztázódást akadályozta az ideológiai opportunizmust szülő nemzedéki szolidaritás, a tömegek forradalmi demokratikus aktivitása iránti kétség, a forradalmi munkásmozgalom iránti bizalmatlanság erős hagyománya, s végül de nem utolsósorban: a többé-kevésbé minden árnyalatnál meglevő nacionalizmus. Ezek az ideológiai gyengeségek gátolták a főbb kérdések következetes elvi tisztázását. A mozgalmon belül megférték egymás mellett a „felülről való reform" hívei az alulról kiküzdendő változtatás vallóival, a szellemi mozgalom hívei a politikai megmozdulás szorgalmazóival, a polgári-kispolgári demokraták a magukat szocialistáknak vallókkal. Ez utóbbiak maguk sem tisztázták végleg: valamiféle ködös „paraszti szocializmust" akarnak-e, vagy vállalják a proletariátus diktatúráját. S nem alakult ki félreérthetetlenül tiszta álláspont a fasizmus kérdésében sem. A „Válasz" szerkesztőinek álobjektivitása következtében a hitlerizmus propagandájaként ható cikkek is megjelenhettek a lapban. S nem volt tisztázott és egységes az állásfoglalás az első zsidótörvény kérdésében sem (1938 április).

A mozgalom belső ellentétei, a kedvezőtlenül alakuló körülmények között, megkönnyítették a bomlást, a balratolódás megtorpanását. A mozgalmon belül a demokratizmus és antifasizmus erői elégtelenek voltak a „harmadik úttal" és a nacionalizmussal szemben. A fasizmus győzelme a spanyol háborúban, az anschluss, az antikomintern egyezmény, a müncheni paktum, a hazai reakció előretörése (Imrédy kormánya, 50 nyilas képviselő az 1938-as választások után), a falukutatók elleni hatalmi harc, az írói

perek, s végül a jobboldal lekenyerező gesztusai: csődbe juttatták a Márciusi Frontot. Szabó Lőrinc, Féja — a kormány; Erdélyi, Sinka, Sértő, Matolcsy a szélsőjobboldali pártok mellé állnak. A nagypolgári sajtóban helyezkedik el Zilahy és Szabó Zoltán. Illyés Gyula visszavonul az irodalomba. Újra középpontba kerülnek a „harmadik út" fő ideológiai képviselői: Németh László és Kodolányi János. Több-kevesebb következetességgel kitartanak korábbi álláspontjuk mellett: Darvas József, Erdei Ferenc, Kovács Imre, Veres Péter, Szabó Pál.

D) 1938—1944: a „népi" mozgalom polarizálódásának időszaka. A mozgalom tagjainak egy része határozottan baloldali álláspontra jut, részt vesz az antifasiszta mozgalomban, s többen eljutnak közülük a Kommunista Párthoz is. Ez a csoport számszerűen kisebbség ugyan, történelmi jelentősége mégis nagy. Az ő magatartásuk jelzi, hogy a „népi" mozgalomból vezethetett út a következetes baloldali álláspontho z is.

Kísérlet volt a mozgalom haladó potenciáinak átmentésére a Szabó Pál szerkesztette „Kelet Népe", amely a „népi" írók paraszti baloldalát igyekezett maga köré szervezni. A kísérlet nem vezetett tartós eredményre. A lapot csakhamar Móricz Zsigmond vette át, aki a „hagyd a politikát, építkezz!" jelszavával egyrészt a jobboldali politika útvesztőjébe tévedt „népieket" bírálta, másrészt a mozgalom balszárnyát igyekezett politikai passzivitásban tartani. A lap nem foglalkozik közvetlen politikai kérdésekkel, nem vesz részt az antikommunista és az antiszemita hecckampányban, s egy ideig maga köré gyűjti a mozgalom baloldalát. Babits halála után Illyés „Magyar Csillag" címen szerkeszti a „Nyugat" utódát, humanista programmal urbánusok és „népiek" összefogására alapozza elképzeléseit. Szerette volna, ha az irodalom itt, mintegy „szekértáborban" átvészeli az időket. A lap egészen betiltásáig, 1944 áprilisáig közölte a kommunista írók írásait, s teret adott az akkor már súlyos üldözést szenvedő haladó szellemű, zsidó származású írók munkáinak. Ki kell emelni, hogy ebben az időszakban, a mozgalom neves tagjain kívül a harcos antifasiszta munkások mellett nagyszámú értelmiségi és a mozgalom eszméitől befolyásolt paraszt vett részt a németellenes, antifasiszta egységfrontban, sőt nem egy közülük ebben az időszakban jutott el a „népi" mozgalomtól a Kommunista Pártig. Az ő fejlődésükben jelentős szerepük volt a „népi írók" olyan korábbi műveinek, mint pl. Illyés Gyula „Oroszország"-a és a „Puszták népe". Komolyan elősegítette ezt a balratolódást — éppen a paraszti tömegekre gyakorolt hatása révén — a „Szabad Szó". Ez a lap előbb mint a Parasztpárt, majd mint a Népfront orgánuma, a háború alatti nehéz időszakban is többé-kevésbé következetes baloldali vonalat követett: teret adott kommunista íróknak, publicistáknak, a munkás-paraszt szövetség híve volt. A „népiek" egy része, a legjobbjai eljutottak a Függetlenségi Frontig, a Békepártig, az ellenállás szervezéséig (Darvas, Erdei, Ortutay). A „népiek" balszárnyának ez a fejlődése elválaszthatatlan a kommunisták tevékenységétől és a pártnak a „népi" írókra gyakorolt hatásától. A „népi" mozgalmon belül ez a csoport őrizte meg és terjesztette tovább mindazt, amit a mozgalomban korábban is érték volt.

A mozgalom tagjainak többsége azonban egyre inkább jobbra tolódik. A „népi" írók egyes programpontjai és jelszavai bekerülnek ekkor a horthysta kormányok hivatalos vagy félhivatalos politikai és kultúrpolitikai frazeológiájába. A jobbratolódást magyarázza a hitlerizmus kezdeti győzelmi sorozata. E győzelemnek hatása nagy volt a „népiek" tömegbázisát képező egyetemi értelmiségi ifjúságra. Jobboldali irányba hat s felerősíti a nacionalista vonásokat Észak-Erdélynek, Szlovákia nagyobbrészt magyarlakta területeinek és a Délvidéknek a visszacsatolása is. Mindez a Hitlerrel való szoros szövetségbe taszította és háborús katasztrófa felé vitte az országot: a „népiek" többsége azonban ezt nem vette számba. Teleki Pál, majd később, a háború második szakaszában Kállay Miklós rokonszenvező magatartása a „népi" írók iránt szintén táplálja soraikban a horthysta illúziókat. A német fasizmus háborús győzelmeinek sora, az Európa-szerte folyó faji uszítás erősíti a mozgalmon belül a fasiszta fajvédő tendenciákat. Az 1943-tól kezdődő szovjet győzelmi sorozat, bár kedvezően hat a mozgalmon belüli baloldal fejlődésére — a hazai tájékozatlan értelmiségi tömegek nagy részét inkább bizonytalansággal, félelemmel tölti el a Szovjetunió várható győzelme. Ilyen körülmények között még inkább felerősödik a „harmadikutas" ideológiának szovjetellenes és antiszemita oldala. A „népi" mozgalom ezért nem volt, s nem is lehetett elég erős ahhoz, hogy aktív cselekvésre mozgósítson a hitlerizmus ellen.

A harmincas évek végén, a negyvenes évek elején különösen szembeszökőek a mozgalom jobbratolódásának tényei. Nagy hatású, országos szervezetté nő a Magyar Élet-vállalkozás, lapjával és a vele nem teljesen azonos, de lényegében hasonló politikát folytató könyvkiadójával. Ez a vállalat a mozgalom jobbszárnyának vezetése alatt áll. Szorosan együttműködik vele a Turul Szövetség egy része és a Turul kiadója, a Bolyai Kiadó. A Turul 1941-es Kátéja egyrészt a „népi" gondolat jobboldali vulgarizációját, másrészt a „népi" ideológia összeszövődését jelzi a nyílt fasizmussal. A Magyar Élet-vállalkozás maga köré tömöríti szinte az egész „népi" tábort (Illyést kivéve), s mint erősen nacionalista faji gondolatot ápoló „harmadikutas" védvár propagálja magát. A jobbratolódás jele volt az 1942 novemberében tartott lillafüredi találkozó, ahol a kormány vezetői (Kállay Miklós, Antal István, Szombathelyi vezérkari főnök) találkoztak és tárgyaltak a magyar írókkal, köztük a „népiekkel" is, a fegyveres és a szellemi honvédelem összehangolásáról.

Felszólalt itt többek között Szabó Lőrinc, Féja Géza, Tamási Áron, Veres Péter, Kodolányi János, Erdélyi József, Sinka István. Közülük Veres Péter volt az, aki, ha az adott körülmények között természetes óvatossággal is, de már felvetette a katonai vereség lehetőségét. De Veres Péter próbálkozása és Illyés hallgatása nem szabta meg a tanácskozás jellegét. A „népiek" nagy többsége több-kevesebb szubjektív fenntartásuk ellenére sem tudta maradéktalanul függetleníteni magát a hatalom megejtő hívásától. Annak idején nem vonták le kíméletlen elvi következetességgel a Gömbös-paktum konzekvenciáit, s most újra beletévedtek a fasiszta hatalom utcájába.

Az ingadozó erők túlsúlya jellemezte az 1943-as szárszói konferenciát is.

Németh László itt már a szovjet győzelem bizonyosságának tudatában fejtette ki a „harmadik út", a „bennszülött magyarság" ideológiáját, mintegy felkészítve a magyar értelmiségi ifjúságot a szovjet győzelem utáni magatartásra. Bírálva az angolszász kapitalizmust, rátérve a várható szocializmusra, olyan képet fest előttük: „Képzeljenek el egy szocialista államot, ahol a szabad parasztságot kolhozokba terelték, a kisiparosságnak nagy közös műhelyekben kell dolgoznia, az értelmiség a legszorosabb felügyelet alatt áll, s ebben az államban az ellenőrzöttek a magyarok, az ellenőrzők pedig a busmanok vagy tibetiek. Ugyebár ez a szocialista állam aligha lesz jobb a legsötétebb jobbágyságnál . . ." Németh Lászlóval és a jobboldallal szemben felsorakozott ugyan a mozgalom balszárnya, de a Németh beszédében kifejtett ideológia elevenen hatott nemcsak a szárszói konferencián, hanem a felszabadulás után is, sőt eszmei lökéseit érezhettük még az ellenforradalom alatti és utáni szellemi zűrzavarban is. Végül a jobbratolódás legkirívóbb jele volt néhány „népi" író lepaktálása a szélsőjobboldallal, szereplésük a nyilaskeresztes mozgalomban (Sértő, Erdélyi József). A politikai korrumpálódás rombolóan hatott a szépirodalmi tevékenységre is. A húszas években ragyogóan induló, Petőfi-forrásokból lírai frissülést merítő Erdélyi József a harmincas évek végétől művészileg is lezüllik. A nagy tehetséggel kezdő parasztfiú, Sértő Kálmán pedig a nyilas mozgalom parasztpojácája lesz a pesti aszfalton.

A mozgalom központi ideológusa ekkor Németh László. Legfőbb tételei: marxizmus, liberalizmus és fasizmus a magyarság számára egyaránt idegen ügy. Idegenek (németek, oroszok vagy zsidók) s a nekik behódoló „idegen vezetők" lesznek uralmon. Az igazi magyarság „kisebbségbe" szorul. Szerinte a központi feladat: oda kell állni a kisebbségben élő „mély magyarság" mellé. Szellemi síkon az irodalomban kell kifejezni a nép lelkét, ösztönvilágát, meg kell teremteni a magyar mítoszt, ezen az úton törekedve arra, hogy a kapott idegen rendszert átélje a magyarság. Elmosta ez az elmélet az osztályviszonyokat, elködösítette az osztályellentéteket. Alkalmas volt arra, hogy a dolgozó osztályok szolidaritását a kizsákmányoltakat és kizsákmányolókat egyaránt magábafogó magyar faji szolidaritással helyettesítse, s alkalmas volt arra, hogy szembefordítson a Szovjetunió győzelme nyomán megnyíló szocialista társadalmi fejlődés perspektívájával.

A „harmadikutas" ideológia különféle változatai találhatók meg más íróknál is. Jellemző kifejezője ennek például Kodolányi „Zárt tárgyalása". Féja Géza szerint: „áruló mindenki, aki a magyar vonal létjogosultságát tagadja, és bármelyik oldalon is idegenvezetésre vállalkozik". („A magyar vonal", 1943.) A „magyar vonal", a „magyar megmaradás" gondolatát Sinkánál is, vagy tompítottabb formában Tamási Áronnál is megtaláljuk. Bonyolultabban, de jelen van ez Veres Péter gondolatvilágában is. Szerinte a marxizmus csak az osztályjelleget látja, a fasizmus csak a faji jelleget, s a népi irodalom az, amely megteremti a kettő szintézisét. Igaz, hogy Veres Péter első helyre állítja a társadalmi felszabadulás gondolatát. De ideológiája ezzel a korrekcióval együtt is „harmadikutas" nézeteket tükröz.

Bár a jobbratolódásnak ebben a korszakában is jelentős különbségek vá-

lasztják el az egyes „népi" írók gondolkodását, mégis összeköti őket a többékevésbé mindegyiküknél kísértő nacionalizmus. Ez a nacionalizmus nemcsak a szocializmussal fordította szembe a mozgalmat, hanem, annak ellenére, hogy állandóan hangoztatták a „magyarság" megőrzésének reájuk háruló feladatát, meggátolta őket a valódi nemzeti érdekek felismerésében és az igazi nemzeti fellendülés támogatásában. A nemzet fejlődésének valódi érdekei ebben az időben elválaszthatatlanul egybefonódtak a háború után a munkásosztály vezetésével megvalósítandó szocialista átalakulással, a Szovjetunióval való testvéri szövetséggel.

IV

A felszabadulás fordulópont a magyar történelemben. Változást jelent a „népi" mozgalom történetében is. Míg a felszabadulás előtt a „népiek" ideológiája több-kevesebb következetességgel bizonyos ellenzékiséget jelentett részben a Horthy-rendszerrel és főleg a hitlerizmussal szemben, addig a „harmadik út" és a nacionalizmus a felszabadulás után, különösen a fordulat évét követően, a népi demokráciával került szembe, a szocializmus hadállásait gyöngítette.

a) Amire a „népi" írók önmagukban sohasem voltak képesek, a felszabadulás megrostálta és differenciálta a tábort. Erdélyi József és Matolcsy Mátyás háborús bűnösként került a nép bírósága elé. A mozgalom szélsőjobboldalának képviselői, Féja, Sinka, Kodolányi stb. nem ismerték el morális felelősségüket a tragikus eseményekért, nem voltak képesek szembenézni saját hibáikkal sőt néhányan — mint például Kodolányi is — a fiatal magyar demokráciát támadó írásokkal jelentkeztek a sajtóban. Ezzel Féja, Sinka és Kodolányi önmagukat szorították ki a felszabadulás után az erjedni kezdő demokratikus szellemi életből. Súlyos hibát követtünk el, amikor ezeknek a tényeknek ismeretében szótlanul tűrtük, hogy újrajelentkezésüket ideológiai rehabilitációnak tüntesse fel a jobboldal (1956.) A „népi" írók többé-kevésbé tisztán maradt, sőt antifasiszta magatartásával érdemeket szerzett tábora a Nemzeti Parasztpárt zászlaja alá gyülekezett. Jelentős részt vállalt a földosztás körüli politikai harcban és a földosztás lebonyolításában. A „népi" tábor egykori jobboldala most részben a Parasztpárt jobbszárnyán, részben a Kisgazdapártban helyezkedik el. Ez utóbbi csoport egyre élesebben szembekerült a népi demokratikus fejlődéssel. Nagy Ferenc szűkebb köréhez tartoztak, s nagy részüket ott találjuk a „Magyar Közösség" illegális szervezkedésében, amelyet 1947-ben lepleztek le, mint a demokratikus hatalom megdöntését célzó szervezkedést.

A felszabadulás után közvetlen tere nyílott a „népi" íróknak a politikai cselekvésre, szabadabban, mint korábban bármikor. Felelevenednek a Márciusi Front hagyományai, s a földosztás követelésében és végrehajtásában vállvetve harcolnak a kommunistákkal. A Magyar Kommunista Párt támogatja a Nemzeti Parasztpártot, szoros szövetségesének tekinti, s különösen nagy jelentőséget tulajdonít neki a Kisgazdapárt hatásának ellensúlyozásában (1945-ös választás). A „népi" írók megpezsdülő tevékenysége és biza-

kodása akkori szépirodalmi munkáikban is tükröződik. (Illyés „Egy év", „Honfoglalók közt"; Szabó Pál „Most és mindörökké", majd: „Isten malmai" s filmje: a „Talpalatnyi föld"; a Kommunista Párttal együtt dolgozó Darvas József könyve: „Város az ingoványon".)

A felszabadulás ténye, a Vörös Hadsereg katonáinak aktív segítsége az éhség leküzdésében, a közlekedés helyreállításában, a mezőgazdasági termelés megindulásában stb., a fasiszta propaganda hazugságainak lelepleződése, a haladó erők világméretű előretörése, a kommunista pártok fellendülése világszerte: mindez pozitív irányban hatott a „népi" írókra. De már 1945 őszén jelentkeztek az ellentétek: egyrészt a népi demokrácia értelmezésében a kommunisták és parasztpártiak között, másrészt a Parasztpárt jobb- és baloldala, ill. centruma közt. A Magyar Kommunista Párt ekkor — helyesen — nem élezte ki az ideológiai ellentéteket, sőt megvédte a „népi" írókat a szociáldemokrata jobboldal és a polgári demokraták oldaláról jövő támadásokkal szemben (Zsolt, Faragó László stb., s általában a „Haladás" vonalával szemben). De már 1945 őszén megmutatkoztak azok a problémák, amelyek később szakadást idéznek elő a Parasztpárton belül, s amelyeknek megoldásával csak a marxistává fejlődött „népiek" tudtak megbirkózni.

A Parasztpárt ekkori nyilatkozatai ugyanakkor, amikor dózsai következeteséggel utasítják el a nagytőkés-nagybirtokos rendet, számos nacionalista és a szocializmussal szemben álló nézetet is tartalmaznak. Ezekből, a „népi" íróknak ez időben írott cikkeiből világosan kitetszik, hogy a „harmadik út" és a nacionalizmus az, amely ma is elválasztja őket a haladás következetes erőitől.

A nacionalista jelleg erősen előtérbe ugrott a béketárgyalások idején. A demokratikus koalíció egyöntetűen elutasított minden területmódosítást, amit Hitler adott a hitlerista háborúban való részvétel vérdíjaként. Magyarország úgy került a béketárgyalások asztalához, mint az az ország, amely a hitlerista Németország utolsó csatlósa volt. Ennek következményeit a demokratikus újjászületés enyhítette, de nem szüntethette meg, különösen nem a határkérdésekben. Ennek nyílt beismerése politikai bátorságot és őszinteséget követelt a nemzettel szemben. A „népiek": Kovács Imre, Illyés Gyula, Bibó István és Veres Péter is, erősebben vagy halkabban, de megmaradtak a nacionalista hangulatkeltés talaján, bármennyire is irreális volt ez a talaj. Nacionalista alapon kezdték „védeni" a magyarságot. Ha a magyarság védelmének jelszava 1945 előtt elsősorban a hitlerizmus ellen irányult, most ez a jelszó, amelyet a parasztpárti írók és politikusok ismét hangoztattak, elsősorban a Szovjetunió, pontosabban a nemzeti kérdésben a valóságot a nemzet előtt őszintén kimondó, egyenes politikát folytató marxizmus ellen fordult, ha nincs is kimondva a célzat. S mint 1945 előtt, úgy 1945 után is kísért a jelszóban az antiszemita hangulatkeltés: „csak a Parasztpárt magyar párt, mert a többi demokratikus pártok keletre meg nyugatra kacsingatnak . . . a Parasztpártban csak magyarok vannak, nem kellenek nekünk idegenek, sem svábok, sem zsidók" (Veres Péter). A „harmadikutas" nacionalizmusban ugyanis kezdettől fogva jelen vannak, attól elválaszthatatlanok a fajelmélet elemei. Ez a „magyar vonal", amely

elhomályosítja az *osztályvonalat*, a „harmadikutas" ideológiának ez a magyarságbezárkózást, „magyar öncélúságot" hirdető gondolati éle jelen van Kovács Imre, Bibó István akkori megnyilatkozásaiban, s kifelé, a tömegek felé, nem utolsósorban ez reprezentálta a Parasztpártot. Megmutatkozott ez külpolitikai koncepciójukban is. E szerint „önelvű" magyar politikára van szükség, a demokrácia „középútját" kell járnunk, se nem kapitalista, se nem szocialista úton, hanem — Bibó szerint — valamilyen kispolgári demokrácia útján, amelyet nem lehet sem nyugati, sem keleti demokráciának elskatulyázni. Ennek a demokráciának megvalósítására a legeszményibb belpolitikai képlet: jobboldali ellenzékként a Kisgazdapárt, baloldali ellenzékként a Kommunista Párt, s középen, a hatalom birtokában a Nemzeti Parasztpárt és a Szociáldemokrata Párt. Ennek a Bibó-féle belpolitikai koncepciónak „külpolitikai" csalétke a dunavölgyi kisnépek baráti szövetsége — szemben a Szovjetunióval, szemben a szocializmus országával. A koncepció végül a teljes történelmi irrealitásba, nacionalista nagyzolásba torkollik: „Ha a demokratikus koalíció működni képes Magyarországon, akkor ez az angolszász és a szovjetorosz stílusú demokrácia szintéziseként, gyakorlati mintául szolgálhat az Európa-szerte nehézségekkel küzdő demokratikus koalíciók számára. Ezáltal, bármily nagyigényűen hangzik is, Magyarország fontos és pozitív tényezőjévé válhatik az angolszász—szovjetorosz viszony szerencsés és biztató alakulásának is . . ." Amint látjuk, Bibónál a magyarkodó nagyképűség nem hiányzott. Kiagyalt elképzelésekre építeni — ill. ilyen elképzelésekbe burkolni — politikájukat: ezt tudta. A politikai realitásokkal számolni azonban nem tudott, sőt nem is akart. Mert e realitások a szocialista fejlődést segítő tényezők voltak, s a proletárdiktatúra feltételeit érlelték.

A parasztkérdésnek a munkásosztály vezetésével történő következetesen demokratikus megoldása a Nemzeti Parasztpártot az MKP szövetségesévé tette. De a parasztkérdés értelmezésében is hamarosan kiút a „népiek" nacionalizmusa. Szerintük a magyarság felszabadítása egyet jelent a parasztság felszabadításával, mivel a parasztság a legmagyarabb osztály. „Hogy itt ezer év után van magyarság, azt kizárólag a magyar parasztságnak köszönhetjük" — írta Kovács Imre. Ilyen nézetek megtalálhatók Bibó, Veres Péter, Illyés fejtegetéseiben is. Az ideál a kisbirtokos paraszt, ami egyet jelent a kollektivizálással való szembenállással (lásd Veres Péter: „A paraszti jövendő").

A kollektivizálással szemben hivatkozik a magyar mezőgazdaság sajátos szerkezetére, arra, hogy a minőségi termelésnek és specializálódásnak a kisbirtok felel meg legjobban stb. Veres Péter is, aki 1945 előtt a kollektivizálás mellett foglalt állást, 1945 után azok között van, akik a kisparaszti birtokot igyekeztek összeegyeztetni a szocializmussal, hangoztatva, hogy az nem tőkés gazdaság, nem szül kapitalizmust. Lényegileg tehát ő is a kollektivizált ipar és a kisárutermelő parasztgazdaság alapjain képzelte el a szocializmust. Mindezt azért kell hangsúlyoznunk, hogy világosan lássuk: nem a párt mezőgazdasági politikájában és a Szovjetunióhoz való viszonyunkban fellépő hibák indították a „népieket" a nacionalizmusra és a kollektivizálás ellen-

zésére, hanem e nézetek már akkor éltek bennük, amikor mindezek a hibák még nem jelentkeztek. Látnunk kell ezt, nehogy teret engedjünk annak a velejéig hamis nézetnek, hogy a „népiek" 1956-os magatartása a pártvezetés hibáira való *reagálás* volt. Nem, nézeteik már a hibák előtt készen voltak, a hibák csak elősegítették reaktivizálódásukat, s erősítették bennük igazoltságuk hitét.

Az 1945-ös választások után kiéleződött a harc a Parasztpárt jobb- és balszárnya között. A vita fő kérdései 1. „független parasztpárti politika", szemben a „radikális parasztpárti" osztályharcos politikával; 2. a parasztegység megteremtése, vagy együtt haladás a kommunistákkal a munkás-paraszt szövetség útján: a Kisgazdapárttal kössön-e szövetséget a Parasztpárt vagy az MKP-val? A belső vita első szakasza 1947 februárjában zárult: Kovács Imre és néhány híve kilépett a pártból, Balogh páter Független Demokrata Pártjához csatlakozott, majd disszidált. Kovács Imréék veresége után a centrum (Bibó, Farkas, Jócsik) jobbratolódott, és fellépett a következetes baloldal (Darvas, Erdei) ellen. A fordulat éve teremtette meg a lehetőséget a jobboldallal való végleges leszámolásra. Bibó, Farkas, Jócsik ekkor veszti el irányító szerepét. A Parasztpárt a fordulat éve után gyakorlatilag megszűnik. 1948 júniusában Veres Péter megjelenteti „A paraszti jövendő" című könyvét, amely a kisparaszti illúziókat meglobogtató utóvédharca a Parasztpártnak. Illyés már 1946-ben lemondott pártvezetői tisztéről, és az irodalomba húzódott vissza (1946-tól újra megindult a „Válasz"). Veres Péter és Szabó Pál 1948-tól húzódik vissza az irodalomba. Továbbra is politikusok maradnak a következetes baloldaliak: Darvas és Erdei.

Bírálták a „népieket" polgári radikálisok és szociáldemokraták is. Ezeknek a bírálatoknak közös jellegzetessége, hogy a mozgalom fő vonását csak az antiszemitizmusban látták. Tagadhatatlan, hogy az antiszemitizmus nálunk jellegzetes velejárója a nacionalizmusnak, s a magyar „népiek" legtöbbjének gondolatvilágában is jelentős szerepet játszott; nem egyet közülük ez hajtott a szélsőjobboldal felé. A „népi" mozgalom ideológiájának kétségtelenül vannak egyes, a német fajelmélettel rokon elemei (a fajtiszta parasztság elmélete, az „idegen származású" polgárság és munkásság elítélése, a magyar „faji jellegzetességek" kutatása stb.). Ezek az elemek mindvégig bizonyos összekötő kapcsot jelentettek a „népi" mozgalom ideológiája és a magyar fasiszta kormányok hivatalos álláspontja és propagandája között. A „népiek" antiszemitizmusát, mint egész ideológiai rendszerük *egy részét* kell bírálni, de a polgári és a szociáldemokrata bírálat *csak erre* szűkítette le a kritikát, emellett maga is egy polgári „harmadikutasság" talajáról harcolt, és társadalmilag, pl. a földbirtok és a tőke kérdésében, sokkal kevésbé volt radikális, mint a „népiek".

Bírálták a „népi" jobboldalt a mozgalom balszárnyáról is, rámutatva ideológiájuknak azokra a mozzanataira, amelyek politikailag a jobboldalhoz kötik a tábort. De ezeknek a bírálatoknak is korlátja, hogy nem szakítanak a közösen megtett történelmi útból és a személyes barátságból eredő hamis szolidaritással, nem lépnek fel kellő erővel a nacionalizmus ellen.

A kommunisták helyesen tették, hogy 1945-ben nem élezték ki a harcot

a „népiekkel". Hiba volt azonban, hogy később, különösen 1948—1949-ben ideológiailag nem elemezték behatóan a mozgalmat. Történtek ugyan kísérletek a „népiek" nézeteinek és magatartásának bírálatára, de ezek nem törekedtek a mozgalom egészének részletes értékelésére. Ez is közrejátszott abban, hogy a „népi" csoport velünk tartó tagjaiban sem tisztázódtak a fordulat évében és azt követően olyan alapvető politikai és ideológiai kérdések, mint a proletárdiktatúra szükségessége, a munkásosztály vezető szerepe, a Szovjetunióhoz való viszonyunk stb.

Károsan éreztette hatását az ideológiai elemzés elmaradása arra a népi származású fiatal értelmiségre, amelynek éveken át a népi kollégiumi mozgalom volt a nevelő iskolája. Az 1945—1948-ig fontos, általában előremutató szerepet játszó NÉKOSZ-ra két erős befolyás érvényesült: a Kommunista Párté és a „népi" ideológiáé. A két befolyás sokszor élesen szembekerült egymással, gyakran azonban összevegyült. Sokak fejében bizonyos kompromisszum jött létre a két ideológia között. Ez a „népiességgel" vegyített marxizmus számos fiatal képviselője révén behatolt a Kommunista Pártba, s amikor 1953 után egyre erősödően indult meg az ideológiai bomlás, a nacionalizmus sok volt NÉKOSZ-ista gondolkozásában győzedelmeskedett a marxizmuson.

b) 1948 a fordulat éve a magyar társadalom fejlődésében. Fordulópont ez a „népi" mozgalom történetében is. A proletárdiktatúra kivívása, a szocializmus építésének megkezdése a történelem tényeinek erejével bizonyította be, hogy a magyar nemzet számára a társadalmi fejlődés egyetlen lehetséges útja a szocializmus építése, mégpedig a Kommunista Párt, a munkásosztály vezetésével, testvéri szövetségben a Szovjetunióval. A proletárdiktatúra megteremtése, a szocializmus építésének megkezdése a „népiek" „harmadikutas", nacionalista elképzeléseinek teljes csődjét, katasztrofális vereségét jelentette. Ebben a helyzetben a „népi" íróknak is el kellett dönteni: milyen magatartást tanúsítsanak az épülő szocialista forradalom iránt? Együtt haladni a parasztság, a munkásosztály és az értelmiség milliós tömegeivel, részt vállalni a nemzet történelmi felemelkedésének, a szocializmus építésének nagy munkájában, csak a „népiek" „harmadikutas", nacionalista ideológiájának leküzdése árán lehetett. A „harmadikutas", nacionalista ideológiának megőrzése ilyen körülmények között azt jelentette, hogy ennek az ideológiának a hívei elszakadnak azoktól a paraszti tömegektől, amelyeknek képviseletében léptek fel a felszabadulás előtt, amelyeknek felemelkedése most már elválaszthatatlanul egybeforrt a népi demokrácia sorsával. Ugyanakkor, a „harmadikutas", nacionalista ideológia szembefordulást jelentett a szocializmussal, és alkalmas volt arra, hogy maga köré gyűjtse a szocializmussal elégedetlen, azzal ellenségesen szembenálló polgári és kispolgári elemeket.

1948 után a hatalom ereje, a szocialista építés nagy eredményei, a szövetkezeti mozgalom biztató kezdetei a gondolatok és érzelmek nagy erjedési folyamatát indították meg a „népiekhez" tartozó írókban. Fenntartás nélkül vállalták az új rendet, lényegileg kommunistákká fejlődtek: Darvas József és Erdei Ferenc. Eljutottak a Kommunista Pártig a Parasztpárt

köré csoportosult egyes fiatal írók, mint Erdei Sándor, Fekete Gyula, Kónya Lajos, Örvös Lajos, Sarkadi Imre, Sipos Gyula, Szeberényi Lehel. Az MDP kádereinek jelentős része került ki főleg paraszti származású volt NÉKOSZ-istákból és egykori parasztpárti funkcionáriusokból. Aggályaik fenntartása mellett is szövetséges volt Veres Péter és Szabó Pál. Az ingadozás, fenntartás és vonzódás jellemezte Illyés Gyulát. Az ellenzékiség mutatkozott meg Németh László, Tamási Áron, Féja Géza félrehúzódásában, de ez az ellenzékiség megfelelő eszmei viták útján feloldható lett volna. Görcsösebb, ellenforradalmi színezetű volt Sinka István és Kodolányi János belső emigrációja.

A pozitív fejlődés jele volt egyes „népi" írók szépirodalmi tevékenysége a negyvenes évek végén, ötvenes évek elején (Veres Péter „Próbatétel" és „Pályamunkások", valamint „Szolgaság"; Illyés „Petőfi és Bem" és „Ozorai példa"; Tamási Áron „Bölcső és bagoly"; Szabó Pál „Új föld" és „Hajdú Klári" című művei). E művek egy részében leszámoltak a régi hibákkal: Szabó Pál és Veres Péter egyértelműen állást foglalt a szocialista szövetkezeti út mellett, Illyés Gyula egymarokra fogja drámáiban a nemzeti és osztályérdeket, Tamási Áron szakít paraszti miszticizmusával, Németh László „Égető Eszter"-ében széles realista igényű társadalmi tablót fest, amelyben a művészi becsület annyit kimondat vele, hogy a felszabadulás után nem a „népiek" járták a haladás fő útvonalát. A „népi" írók szépirodalmi munkásságában tehát ez időben a mozgalom legjobb szándékai tükröződnek; sőt egyes művekben már teljesen eltűnni látszanak azok a a különbségek és fenntartások, amelyek őket a proletárdiktatúra, a szocializmus teljes elfogadásától eddig visszatartották („Próbatétel", „Pályamunkások", „Új föld", „Hajdú Klári").

De a „harmadik út" és a nacionalizmus istrángjai újra és újra visszarántják ezeket az írókat az ellenzéki pozícióba. Illyés Gyula írókongresszusi felszólalása (1951), Veres Péter megnyilatkozásai azt bizonyítják, hogy gondolataikban tovább él a régi ideológia. Fenntartásaik a szocializmussal, az irodalom pártirányításával, a szövetkezeti mozgalom irányával szemben, alapvetően nem azért fogalmazódtak meg, mert e téren súlyos hibák fordultak elő, hanem, mert ezeket a fenntartásokat már másfél évtizede beléjük oltotta a „harmadikutas" ideológia, s ennek az oltásnak az erejét nem tudták végképp legyűrni. Ugyanakkor kétségtelen az, hogy a szocialista építés torzulásai erősítették fenntartásaikat, fokozták kételyeiket.

Ez időben hangoztatott legfőbb tételeik: a nép életét nem a politikus, hanem az író vezeti; az irodalmat nem lehet világnézetileg befolyásolni. „Az irodalomnak, művészetnek nem lehet programot adni... Mi a szellem teljes szabadságát akarjuk... Az író még a népnek sem, még a demokráciának se legyen »szolgája« — írta Veres Péter 1948-ban, s ez a felfogás jellemezte lényegileg a rákövetkező években is. Az írói szabadságnak ez az éles szembeállítása a demokrácia szolgálatával, az adott körülmények között kétségtelenül elvi szembefordulást jelentett a marxista irodalomfelfogással, nem pedig jogos kritikát az elkövetett hibákkal szemben.

Bizonyos kettősséget mutat tehát a „népi" mozgalom íróinak műve és

magatartása. Az egyik oldalon a „Próbatétel", a „Pályamunkások", a „Hajdú Klári", az „Új föld", az „Ozorai példa", a „Petőfi és Bem"; a másik oldalon ugyancsak Illyés Gyula verse „Egy mondat a zsarnokságról". Leegyszerűsítenénk a problémát, ha ezt a kettősséget személyes jellemhibák sorozatának fognánk fel. A jellemnek ez a kettőssége a „népiek" ideológiájában gyökerezik, a „harmadikutas" hagyományban leli magyarázatát; ez az ideológia, ez a hagyomány szabja meg a magatartást. Nem a jellemet kell bírálni, hanem az ideológiát.

Egy idő után felerősödött a „harmadikutas" ideológia nacionalista jellege is. Illyés munkásságában pl. érezhetően erősödő tendencia a veszélyeztetettnek vélt nemzeti öntudat fenntartásának gondolata; s nem a szocialista erők támogatása érdekében, hanem ez erők ellen. Míg a „Petőfi és Bem", az „Ozorai példa" egységbe tudta fogni a *magyar* és a *haladó* népi öntudatot, addig ez az egység a „Fáklyaláng"-ban és a „Dózsá"-ban felbomlik. Az „örök magyar paraszti" vonások kerülnek előtérbe Veres Péter „Szegények szerelmé"-ben (ha itt még nem is válnak uralkodóvá), s nacionalista nézetek, hangok jelentkeznek itt-ott Szabó Pál munkáiban. Hogy ez a nacionalizmus most kevéssé jelentkezhet a felszínen, annak legfőbb oka az erős lektori ellenőrzés, az adminisztratív elhárítás légköre és nem az elvi meggyőzés.

Az ötvenes évek eleji közeledést tehát 1952—1954-ben a „népi" mozgalomhoz tartozó írók távolodása követi. A „Próbatétel"-re, az „Almáskert"-re a „Rossz asszony", a „Laci" következik, az „Ozorai példá"-ra a „Dózsa" dráma. Ezt a változást lehetne úgy is értelmezni, mint a rendszer hibáinak szükségszerű bírálatát, amely — pl. Veres Péternél — bizonyos művészi gyarapodással is jár. Ebben is van igazság; de látnunk kell emellett azt is — s ez a döntő —, hogy ez a kritika már túlmegy bizonyos hibák bírálatán, egyetemessé válik, s újra megjelennek az „örök paraszti ideálok", az idealizált falusi erkölcsök stb. Mindezzel párhuzamosan pedig megszaporodnak a „népiek" írásaiban a „helyesen alkalmazkodó", okosan kivárni tudó hősök. Ilyen hőssel találkozunk a „Szegények szerelmé"-ben, ezt példázza Illyés magatartása, ez az erkölcsi és jellemideál hat egyre erősebben a „népiek" felé forduló ifjúság köreiben is. Németh László „Galilei" című drámája is, amely a szerző szubjektív szándékát tekintve közeledést jelentett a népi demokrácia rendszeréhez, objektíve, az adott történelmi helyzetben, az „alkalmazkodás" morális és fizikai tragikumát példázta. Sokban az ő hatásukra is alakul ki az irodalmi életben és a közvéleményben a „becsület"-nek és az „erkölcs"-nek az a torz, a kommunistákat rágalmazó reakciós értelmezése, amely csak a párttal, kommunistákkal szemben állókat vagy passzívan félrehúzódókat minősítette „becsületes"-nek. Ennek a szakasznak képe végül azt mutatja, hogy a „népiek" tábora, amely a fordulat éve idején már széthullóban volt, 1953-ban újra tömörült, előtérbe került mindaz, ami összekötötte őket (nacionalizmus, nemzedéki szolidaritás), s elhalványodtak az ellentétek.

A folyamat ilyen alakulásába súlyosan belejátszottak a pártpolitikában elkövetett hibák (pl. az irodalmi adminisztrációs módszerek, a mezőgazdasági politika erős torzulásai), s a párt megalapozott ideológiai állásfog-

lalásának hiánya a „népiekkel" szemben. A párt politikájának ezeket a hibáit kihasználták egyes „népi" írók, s így az olvasóközönség egy részében visszhangot kelthettek a nemzeti érzést féltő írásaik, a szövetkezeti mozgalommal szemben táplált fenntartásaik, az írói magatartást megfogalmazó és példázó műveik („Petőfi Mezőberényben"). Mivel a párt 1948—1949-ben — számára igen kedvező helyzetben — elmulasztotta a beható ideológiai vitát a „népiekkel", utóbb, a torzulások bekövetkezte után, a marxista kritika képtelen volt elfogadtatni a közvéleménnyel azt, hogy a „népiek" műveiben megfogalmazott bírálat egy antimarxista koncepció része, hogy a bírálatuk nemcsak a hibákat veszi célba, hanem a rendszer alapjait is érinti már. Azért is lehetetlen volt ennek a felfogásnak elfogadtatása, mert a párt vezető politikusai a fordulat éve után sokszor nem elvi következetességgel, hanem taktikázó, udvarló gesztusokkal közeledtek a „népiekhez", csak az összekötő mozzanatokat hangsúlyozták, s nem fejtették ki az elválasztó tényezőket. Csökkent a párttal szövetséges „népiek" tekintélye, s emelkedett az ifjúságon belül a belső emigrációban élő „népiek" személyének, s főleg helytelen nézeteinek befolyása. A nem elvszerű taktikázás és az ideológiai tisztázás elmulasztása oda vezetett, hogy megerősödött a „népiek" egysége, egyre erősödő ellenzéki színezettel. Ennek a fokozódó, de teljes nyíltsággal csak 1956-ban jelentkező ellenzékiségnek tartalma nem elsősorban a hibákkal szembeni jogos elégedetlenség volt, hanem a magát igazolva látó „harmadikutas", nacionalista ideológia megnyilatkozása.

c) 1953 után még jelentősebben megnövekedett a „népiek" befolyása írókra és olvasókra egyaránt. Ehhez hozzájárult a párt politikájának határozatlansága. is. Egyrészről maga a párt mutatott rá teljes nyíltsággal a korábban elkövetett hibákra, közöttük parasztpolitikánk hibáira is, másrészt azonban ezeknek a hibáknak a következetes kijavítását megakadályozták a párt politikai vonalának ingadozásai. Fokozta a nehézségeket, hogy a párt egyes vezetői nem tudtak maradéktalanul szembenézni saját hibáikkal, ami aláásta erkölcsi hitelüket. Ez a helyzet kedvező lehetőséget teremtett a párton belül a jobboldali revizionista elemek fellépésére és előrenyomulására. A revizionizmus megerősödése a párton belül, általános politikai és ideológiai bomlást idézett elő az egész országban. Kifejeződött ez ideológiai fegyverletételben is, azokkal a különböző antimarxista irányzatokkal és nézetekkel szemben, amelyeket a revizionizmus nyomására ideológiailag rehabilitáltak. Ekkor került sor egyes korábban nem megjelenő „népi" írók (Németh László, Erdélyi, Kodolányi, Tatay) műveinek kiadására. Hiba volt, hogy munkáik közül egyeseket korábban nem adtak ki, de még nagyobb hiba volt, hogy ezek most megfelelő bírálat nélkül jelenhettek meg. Így az a látszat keletkezett, hogy a „hallgató" „népieknek" volt igazuk, s hallgatásuk alapoka a párt helytelen politikája volt. Ez pedig távolról sem felelt meg a tényeknek!

Nem lehet elhallgatni azt, hogy a „népi" ideológia felélénkülése ebben az időszakban elválaszthatatlan a marxizmussal és a szocializmussal szemben álló erők általános ideológiai és politikai előrenyomulásától. Az ellenforradalom eszmei felkészülése során támaszkodott a „népi" ideológiára,

mint olyanra, amely a maga „harmadikutas" jellegével kendőzi a szocializmus elleni nyílt támadásokat, és ezáltal legális fórumot teremt a rendszer elleni ideológiai és politikai fellépésre. Ezzel magyarázható a „népi" ideológia és a „népi" írók „népszerűsége" olyan ellenforradalmi körökben is, amelyek korábban, különösen a „népi" mozgalom haladó időszakában, élesen szemben álltak velük.

Mi volt a „népi" írók magatartása ebben a szakaszban?

Általában tartózkodtak a politikai vitáktól, háttérbe húzódtak, s a kívülállók biztonságával és fölényével nézték a párton belüli harcokat. Visszahúzódásuk azonban nem jelentett passzivitást. Ha nem is játszottak központi szerepet, alkalmas helyzetekben, kellő időben mindig megszólaltak, és helytelen irányban befolyásolták az események menetét. „A pártonkívüliek ugyan inkább csak hallgattak, de ezt a hallgatást öncsalás nélkül beleegyezésnek lehetett tekinteni" — írta Veres Péter 1956 július végén. Szabó Pál pedig az Írószövetség 1956 nyarán tartott kibővített vezetőségi üléséről így írt: „Olyanformán éreztem magam ezen a napon, mintha még mindig »népi író« volnék, folytatjuk ott, ahol 1948-ban abbahagytuk. Tisztára a mi régi hangunk! Belenevetek a tenyerembe, hiszen idő és forradalom, történelem bennünket igazolt." („Új Hang", 1956 október.)

Veres Péterék hallatták szavukat már az irodalmi viták szakaszában is (1953—1955). Veres Péter felszólalásai az írószövetségi vitákban, cikkei az „Irodalmi Újság"-ban (1954), Illyés Gyula cikke a pesszimista költészetről, ilyen megnyilvánulásoknak tekinthetők. Ezeknek az írásoknak elvont igazságán lehet vitatkozni, de kétségtelen, hogy az adott helyzetben biztatást jelentettek az ellenzéki szellemnek. Legfőbb gondolataik: az író helye a nemzeti élet közepén van (ami felmelegítése a régi „író a vezető, nem a politikus" elvnek); szembefordulás az irodalom irányításának elvével, a párt politikájának követése helyett egy népi-nemzeti jellegű „közösségi ember" ideáljának megalkotása: annak a tanításnak a feleleventése, hogy a nemzeti jelleg igazi őrzője a magyar paraszt (ennek a nacionalista nézetnek Kónya Lajos adott legerősebben hangot „Kultúránk nemzeti jellegéről" című cikkében). Illyés Gyula művészileg is hatásos lírai muníciója ehhez a harchoz a „Bartók"-vers és a „Levél a vízgyűjtő medencéről és a tölgyről".

Jelentős szerepe volt a viták felszításában s különösen a helytelen, ellenzéki magatartás kiformálásában Veres Péter „Öregek és fiatalok" című cikkének. („Irodalmi Újság", 1955. július 30.) Veres Péter itt is kifejti, hogy a népi demokrácia támogatja az új tehetségeket, de nem hagyja őket élni. A kibontakozást gátló erőt elsősorban a világnézeti megkötöttségben keresi, s arra biztatja a fiatalokat, hogy „harcoljátok meg a szocialista világnézeten belül is a saját íróságotok útját..." Veres cikkének hatása nem az lett, hogy a fiatalok a „szocialista világnézeten belül" harcolták meg a maguk harcát, hanem az, hogy a „világnézeti megkötöttségek" elleni küzdelem címén a marxizmus, a Kommunista Párt ellen indult meg a támadás. Veres Péter cikkének és az azt követő vitának politikai hatása káros volt.

Amikor 1956 tavaszán a problémák az irodalom síkjáról áttevődtek a politikára, a „népiek" megint csak nem jelentkeztek az első sorokban, de magatartásukkal, megnyilatkozásaikkal nem hagytak kétséget afelől, hogy együtt tartanak a revizionista ellenzékkel. Kétségtelen az is, hogy a „népiek" ideológiája és a revizionisták nézetei között sok a rokonság, hogy a revizionisták nem is keveset merítettek a „népiek" eszmeköréből, a „népiek" viszont szövetségest jelentettek, és az ifjúságra gyakorolt hatásuk révén tömeget szállítottak a revizionistáknak. Ilyen közös nézetek: a nemzeti sajátosságok túlhangsúlyozása, az osztályszempontok és az internacionalizmus ellenében, a kisárutermelő paraszti birtok idealizálása, a Szovjetunióhoz fűződő kapcsolataink lényegi revíziója, az értelmiség vezető hivatásának hangsúlyozása stb.

d) Az ellenforradalom idején nyíltan megmutatkozott, hogy a „népiek" ideológiájának „harmadikutassága" és nacionalizmusa egyet jelent az ellenforradalom ideológiai igazolásával, és szükségszerűen — a szubjektív szándékoktól függetlenül — elvezet az ellenforradalommal kötött politikai szövetségig. Megalakították a Petőfi Pártot, napi- és hetilapot indítottak. Eredeti elképzeléseiknél azonban nem tudtak megállni, a reakciós tömeghangulat nyomására a Petőfi Párt vezetősége szinte óráról órára tolódott jobbfelé: nem fogadták el Erdei Ferencet, az eszmei vezetés a régtől jobboldali Bibó István kezébe került, mellette Farkas Ferenc játszott jelentős szerepet, Németh László mellett Féja Géza jelentkezett publicisztikai írásokkal. A „népiek" alapgondolata az volt, hogy az elmúlt tíz évben volt társadalmi haladás Magyarországon, de nem volt nemzeti felszabadulás. A feladat tehát most nemzetileg szabaddá tenni a magyart, nemzeti szemléletet állítani az osztályszemlélet helyére. Ennek a célkitűzésnek az adott helyzetben vitathatatlanul erős szovjetellenes éle volt. Tamási Áron november 1-i nyilatkozatában olvassuk: „Azt vallom, hogy a magyarság egysége legyen szellemi és erkölcsi törvény. Legyen gondunk arra, hogy se a politikai életbe, se a szellemi életbe ne térjenek vissza az osztályjellegű harcok". („Új Magyarország", 1956. november 2.) Ezt Tamási Áron akkor jelentette ki, amikor az uralkodó osztályok képviselői polgári restaurációs céljaik elérésére a teljes nemzeti egység jelszavát adták ki, s közben irtóhadjáratot kezdtek a magyar nép legodaadóbb fiai, a kommunista munkások, tsz-parasztok, értelmiségiek ellen. Az ellenforradalom leküzdése pedig éppen „osztályjellegű" harcot követelt meg, az események osztályjellegének világos feltárását, a dolgozó osztályok tömegeinek mozgósítását a volt kizsákmányoló osztályok ellenforradalmi restaurációs törekvéseivel szemben.

Tamásiéhoz hasonló gondolatok tükröződnek Németh László ekkori cikkeiben („Emelkedő nemzet", „Pártok és egység", „Nemzet és írók"). Németh, évtizedes gondolatainak megfelelően, az „idegen" szocializmus helyett „magyar" szocializmust akar, s szerinte ez a vita „most eldőlt, eldöntötte a meg nem kérdezett nemzet". De szerinte a döntés nem a szocializmus, csak annak tőlünk idegen formája ellen történt. Németh László szerint az új helyzetben a szocializmust hordozza az „írók pártja, a volt Parasztpárt, éppenúgy mint a marxizmus tanait a század és ország megváltozott viszonyai-

val összehangoló szociáldemokrácia, sőt talán a Kommunista Párt örököse, a Szocialista Munkáspárt is".

Németh László ebben a gondolatmenetben ismét feleleveníti a régebbi „szocializmus marxizmus nélkül" tételét, s ezt a marxizmustól megfosztott „szocializmust" szembeállítja az egyetlen létező szocializmussal, amely a Szovjetunióban már megvalósult, és amely a hibák ellenére az elmúlt 13 év alatt hazánkban is jelentős sikereket ért el. „Idegen" és „magyar" szocializmust nem lehet egymással szembeállítani. Szocializmus csak egyféle van a világ összes népe számára, amelyet a szocializmus útjára lépett népek egymással testvéri szövetségben, közös elvek, az egységes marxista—leninista ideológia alapján, a nemzeti sajátságokat is figyelembe véve valósítanak meg. Ezt követelik meg a jól felfogott nemzeti érdekek is. Ennek a felismerésnek alapján lépett a magyar nép is a felszabadulás után a munkásosztály, a Kommunista Párt vezetésével a szocializmus építésének útjára. Németh László cikke a „harmadikutas", nacionalista vonal felmelegítését jelentette az ellenforradalom körülményei között. Ezen mit sem változtat az a tény, hogy Németh Lászlót emberi becsületessége arra késztette, hogy fellépjen november 2-án a polgári restaurációs tevékenység részét képező fasiszta terror ellen.

A „népiek" az ellenforradalom fegyveres leverése után sem könnyítették meg a konszolidációt. Személyi tekintélyükkel, az írószövetségben elfoglalt vezető pozíciókból továbbra is éles ellenzéki álláspontot képviseltek („Gond és hitvallás", Veres Péter szereplése az 1956 decemberi közgyűlésen).

Bár szórványos és erőtlen önkritikai kísérletek történtek (pl. Tamási Áron részéről, aki azonban csak jóhiszeműségét hangoztatja és nem ás le a hibák gyökeréig), a „népi" írók többségére álláspontjuk fenntartása jellemző. Veres Péter a „János és Julcsa" utószavában nacionalista szólamokkal bírálja a népi demokráciát (az osztályharc pusztítja a nemzetet). Illyés Gyula beszédes hallgatásba burkolódzik. Azóta megszólalt Németh László, Veres Péter, Szabó Pál, Kodolányi János, Féja Géza, Sinka István, de semmi jele még annak, hogy átgondolták volna az ellenforradalom és benne a saját szerepük felvetette tanulságokat. Pedig észre kellene végre venniük, hogy az ellenforradalom alatti és utáni magatartásuk a mozgalom nacionalista, „harmadikutas" jellegének lelepleződése, az ellenforradalom leverése, az élet konszolidálása, a marxizmus állásainak megerősödése: a mozgalom ideológiájának végső bukása.

Mostani visszahúzódásuk, egyesek ellenzéki magatartása annál veszélyesebb, mert legális bázist adhat a népi demokrácia ellen törő vagy azzal elégedetlen elemek számára. A „harmadikutas" ideológia mai osztálytartalma már félreérthetetlen: a szétvert uralkodó osztályok, az ingadozó kispolgári elemek, egyes problémákkal küzdő s helyüket nem lelő értelmiségiek ideológiája. Igaz, van még hatása bizonyos, de egyre csökkenő számú paraszti rétegekre is, objektíve azonban a „népiek" ideológiája már nem fejezi ki a dolgozó parasztság egyetlen rétegének érdekét sem, legfeljebb a paraszti konzervativizmusnak válik segítőjévé. A magyar parasztság mai helyzete, hűsége a munkás-paraszt hatalom iránt a legjobb cáfolata

a „népi" ideológiának. Azok, akik szándékuk szerint a szegényparasztság képviselőiként indultak, ma a történelem által elvadultnak nyilvánított nézetek hordozóivá lettek, s mindinkább egy szűk réteg képviselőivé válnak. S amint a „harmadikutasság" egy bizonyos adott helyzetben alkalmas lehetett arra, hogy a burzsoázia oldaláról szakítson le tömegeket, ma arra alkalmas, hogy a proletárhatalom mellől tántorítson el egyes rétegeket vagy csoportokat. A történelem kérlelhetetlen logikája ez; érvényes a „népi" írók szubjektív szándékai ellenére is. Ha becsületesen gondolják végig álláspontjukat, be kell látniuk, hogy nem az általuk szeretett népet szolgálják már.

A nyugati disszidens sajtó hangos a „népiek" dicséretétől. A londoni „Irodalmi Újság" és a „Látóhatár" Illyés Gyulában és társaiban látja nézeteik hazai képviselőit. A „népiek" egykori polgári ellenfelei és jelentéktelen, újsütetű hazaáruló tollforgatók tűzik zászlajukra nevüket. A történelem állítja — immár utoljára — választút elé a „népi" írókat: kiket követnek, kik felé tájékozódnak? Az Ignotus—Faludi—Cs. Szabó—Kovács Imre-féle áruló emigráció felé, vagy a szövetkezeteit megvédő magyar dolgozó parasztság, a nép érdekeiért következetesen kiálló kommunisták felé? Képesek-e szakítani évtizedes tévedéseikkel, képesek-e elutasítani maguktól a polgárság tetszésnyilvánításait, vagy továbbra is rabjai maradnak téves eszméiknek és írói hiúságuknak, amely jelentősebbnek láttatja szemükben néhány francia író dicshimnuszát, mint az ellenforradalommal szembeforduló magyar nép elmarasztaló ítéletét.

V

Ellentmondásos a „népi" mozgalom útja. Tagjainak része és szerepe volt abban, hogy a magyar értelmiségi közvéleményben tért hódított a földbirtokreform gondolata, hogy felfigyeltek a magyar nagybirtokrendszer tarthatatlanságára, a magyar szegényparasztság és mezei munkásság szörnyű életkörülményeire. De részük és szerepük volt abban is, hogy ugyanebben a rétegben hamis, helytelen illúziók ébredhettek az uralkodó osztályok egyes politikai képviselői (Gömbös, Teleki, Kállay) iránt. Érdemük a „népi" íróknak, hogy a magyar értelmiségi ifjúság jelentős részét megóvták a német fasizmus előtti teljes behódolástól; de ugyanakkor felelősség terheli őket is azért, hogy a második világháború idején, a „magyar megmaradás" „harmadikutas" tanítása szellemében a magyar ifjúság értékes rétegei szemlélték passzivitással az eseményeket, nem keresték az utat a forradalmi munkásmozgalommal kötendő szövetséghez. Hangsúlyozni kell emellett, hogy a „népi" mozgalom, különösen 1939 után, erősen polarizálódott.

A felszabadulás után a „népi" mozgalom kérdése egyértelműbben ítélhető meg. A Horthy-fasizmus viszonyai között, a paraszti érdekvédelem, a paraszti demokratizmus, amely mindvégig színezte a mozgalmat, antifeudális, antifasiszta jellegű volt, s forradalmi helyzetben lendítőerővé válhatott. Ugyanez a paraszti demokratizmus 1945, de főleg 1948 után időszerűt-

lenné, antifeudális helyett antiszocialista jellegűvé vált. A kisparaszti gazdaságot eszményítő paraszti demokratizmus, vagy a kapitalisztikus szövetkezeteket idealizáló és példaképnek tekintő „paraszti szocializmus" a „harmadik út" társadalmi programja, fékező, retrográd erő. 1949-től kezdve pedig már nehezen lehet arról is beszélni, hogy paraszti törekvéseket fejeznek ki; a magyar parasztság fejlődése túlhaladt elképzeléseiken.

Érdemük a „népieknek", hogy a Parasztpárt révén elősegítették a népi demokratikus erők győzelmét. De különösen 1953 után — s ezt tehetségük és érdemeik elismerése mellett is ki kell mondani — komoly felelősség terheli őket a proletárdiktatúra államának belső fellazításában, az ellenforradalom szellemi előkészítésében való részvételért. S nem lehet hallgatással mellőzni az ellenforradalom alatti magatartásukat sem. Tudjuk, hogy a „népiek" többsége nem szándékolta a gyárak, a bankok, a földek visszaadását, a külpolitikában a behódolást az imperializmus előtt. De ideológiájukból következett a nacionalizmus, a „harmadik út" hamis illúziója, a proletárdiktatúra elvetése. S ez objektíve az ellenforradalom malmára hajtotta a vizet: feltüzelte a nacionalizmust, elősegítette a „külön magyar út" illúziójának begyökerezését a becsületes emberek tudatába is.

A „népiek" történelmi és ideológiai felelősségének felvetése nem mond ellent annak, hogy a párt és a kormány nagyra becsüli írói tehetségüket, népünk közkincsének tekinti legjobb alkotásaikat; iskolai nevelésünkben, kulturális munkánkban, irodalmi közvéleményünk formálásában továbbra is ott a helye ezeknek a könyveknek, színpadjainkon darabjaiknak. Személyüket nagy megbecsülésben, írói rangjuknak megfelelő értékelésben részesíti, alkotó munkájuk zavartalanságához minden segítséget megad. De ugyanakkor fontos feladatának érzi, hogy elvien és határozottan vitázzon nézeteikkel.

A marxista kritikának szakítani kell eddigi behódoló passzivitásával a „népiekkel" szemben. Világosan kell látni, hogy a velük folytatott vita elsősorban eszmei-politikai, s nem szépirodalmi természetű, bírálatunk a „harmadik út" és a nacionalizmus hatásos és színvonalas változatának bírálata legyen, nem pedig elvtelen, udvarló taktikázás.

A „népi" íróktól azt várjuk, hogy a legutóbbi fejlődés fényében gondolják át mozgalmuk ideológiáját. Nehéz és fájdalmas feladat lesz ez: évtizedes utat felülvizsgálni, meggyökeresedett nézeteket és előítéleteket félredobni. De azt hisszük, hogy ez az egyetlen út számukra. Tehetségükre, írói alkotó munkájukra számít a dolgozó nép, a párt, s reméli, hogy további művekkel fogják gazdagítani irodalmunkat. De a továbblépés előfeltétele: az önvizsgálat, hibás nézeteik megtagadása. Csak így kerülhetik el, hogy magukra ne maradjanak, hogy el ne szigetelődjenek a történelem s a haladás igazi erőitől.

A „népi" írók akkor alkották legmaradandóbb műveiket, amikor a mozgalom radikalizálódott, kapcsolatot talált a munkásmozgalommal, a történelem igazi hajtóerejével — s ez példa lehet a jövőre is. Az önvizsgálat, a megtett út felmérése, a szakítás a történelem által megcáfolt „harmadikutas", nacionalista ideológiával — ez az útja a „népi" mozgalomhoz tartozó

írók művészi, emberi, politikai továbblépésének. Világosan látniuk kell: a párt és az állam nem érthet egyet azzal, hogy mint politikai tömörülés vagy irodalmi csoportosulás szervezkedjenek; viszont hangsúlyozni kívánja: azt szeretné elérni, hogy a volt „népi" írók mint egyének, mint közéleti és irodalmi személyiségek, minél hathatósabban vegyenek részt a népi demokrácia építőmunkájában.

Megjelent: Pártdokumentumok az ideológiai és a kulturális munkáról. Kossuth Könyvkiadó 1962. 61—110. old.

32

AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGA POLITIKAI BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA A VALLÁSOS VILÁGNÉZET ELLENI ESZMEI HARCRÓL, A VALLÁSOS TÖMEGEK KÖZÖTTI FELVILÁGOSÍTÓ ÉS NEVELŐMUNKA FELADATAIRÓL

(1958. JÚLIUS 22.)

Az MSZMP Politikai Bizottsága megállapítja, hogy a vallásos világnézet elleni harcban, a vallásos tömegek közötti felvilágosító és nevelőmunka végzésénél az alábbi tényezőket kell szem előtt tartani:

1. A szocializmus építése, eredményei, társadalmi, politikai és gazdasági viszonyaink változása következtében meglazultak a vallásos világnézet társadalmi gyökerei. A tudományok gyors előrehaladása, a kultúrforradalom eredményei, a marxizmus—leninizmus oktatása, a társadalom és természettudományos propaganda, pártunk tömegnevelő és felvilágosító munkája jelentős szerepet játszottak népünk öntudatának növelésében. Komoly lépést tettünk előre a tudatlanság felszámolása terén, s ezáltal meggyengült a vallásos világnézet ismeretelméleti alapja.

2. A jelentős fejlődés ellenére, a vallásos ideológiának mély gyökerei vannak, elsősorban a társadalom elmaradottabb rétegeiben; a falusi lakosság és a városi kispolgárság között, az elmaradottabb munkásrétegek, asszonyok és fiatalok, valamint az értelmiség között. Egyes párttagoknál is fellelhető a vallásos ideológia hatása.

Bizonyos társadalmi csoportok, elsősorban a volt uralkodó osztályok deklasszált elemei, reakciós politikai beállítottságból, tüntetésként vesznek részt vallásos szertartásokon.

3. Számos tényező gátolja a vallásos ideológia elleni eszmei harc és a világnézeti tömegnevelő munka kibontakoztatását:

a) A világnézeti harc és a nevelő munka gyengesége, az ellenséges ideológiák elleni harc elhanyagolása és lebecsülése, a vallás kérdését liberálisan kezelő jobboldali opportunista felfogás és a baloldali szektás türelmetlenség elterjedése zűrzavart teremtett a párton belül: általános, hogy összekeverik a vallásos világnézet elleni harcot a klerikális reakció elleni harccal.

b) Az új világhelyzetet figyelembe véve, az egyházak nemzetközi méretekben, rendszeresen kidolgozzák taktikájukat a kommunista és munkásmozgalom ellen. A magyarországi egyházak is — elsősorban a katolikus egyház — a számukra kedvezően kínálkozó lehetőségeket felhasználva, kidolgozták taktikájukat a vallásos világnézet elmélyítésére. (Növelik hitéleti tevékenységüket; kísérleteket tesznek a vallás és a marxizmus—leninizmus eszméi között meglevő antagonisztikus ellentét leplezésére,

ködösítésére; nem lehet igazán kulturált ember az — mondják —, aki nem vallásos; a valláserkölcs pozitív szerepét hangsúlyozva azt állítják, hogy a vallás nélkül nincs erkölcs, erkölcsi nevelést igazán csak a vallás ad stb.)

4. Vallásos világnézet alatt az összes egyházak és vallási szekták által terjesztett idealista nézetek összességét értjük, amelyek a természet és a társadalom jelenségeit fantasztikus, emberfeletti és misztikus tulajdonságokkal ruházzák fel.

a) A vallásos világnézet és a marxizmus—leninizmus között kibékíthetetlen ellentét van. A vallásos ideológia elleni harcot a marxizmus—leninizmus fegyvereivel vívjuk mindaddig, amíg a vallásos világnézet az emberek tudatából el nem tűnik.

b) A hivő állampolgárok vallásos meggyőződése és a szocializmus építésének feladatai között a népen belüli ellentmondás egyik formája húzódik meg. Ez az ellentmondás nem antagonisztikus jellegű. Ez az ellentmondás a szocializmus építése politikai, gazdasági és kulturális feladatainak megoldása közben, türelmes eszmei és politikai nevelés útján, fokozatosan feloldódik és teljesen megszűnik.

5. A klerikális reakció vallási köntösbe bújt politikai reakció, s ezért az ellene folyó harc politikai harc.

a) A klerikális reakció a hivő embereket vallásos világnézetükön keresztül próbálja reakciós politikai befolyás alá vonni. A szocialista társadalmi rendszer és a klerikális reakció közötti ellentét, a dolgozó és a reakciós osztályok között levő osztályellentét — kibékíthetetlen, antagonisztikus jellegű. Ezért a klerikális reakció elleni harcot ugyanolyan politikai eszközökkel, módszerekkel folytatjuk, mint a szocialista állam bármely más politikai ellensége ellen.

b) Nem szabad összekeverni a vallás, mint világnézet elleni harc eszközeit, módszereit a klerikális reakció elleni harc módszereivel. Amíg a vallásos világnézet leküzdésében a felvilágosító és nevelő munka eszközeit alkalmazzuk, addig a klerikális reakció ellen a politikai és adminisztratív harc minden eszközét igénybe vesszük.

c) Amikor hangsúlyozzuk, hogy a vallás és a klerikális reakció elleni harcot nem szabad összekeverni, ez nem azt jelenti, hogy a klerikalizmus teljesen elválasztható a vallástól. Ellenkezőleg, a vallásos világnézet és a klerikális reakció szorosan összefüggnek. A klerikalizmus vallási köntösben, a vallás leple alatt jelentkezik. Ugyanakkor határozott különbséget kell tenni az ellenük folytatott harc módszereit illetően.

d) A klerikális reakció elleni harcba a becsületes, vallásos embereket, sőt bizonyos egyházi személyeket is be lehet és be kell vonni.

6. A párt álláspontja az egyházakkal kapcsolatban: a szocializmus építésének korszakában az egyházak még hosszú ideig fennmaradnak, ezért megsemmisítve a klerikális reakció ellenforradalmi kísérleteit, az egyházakkal pozitív együttműködésre törekszünk. Ennek az együttműködésnek tartalmát a szocializmus építésének követelményei határozzák meg. A szocializmust építő állam együttműködése az egyházakkal ugyan átmeneti jellegű, de hosszú ideig tart, egy egész történelmi korszakot ölel fel.

1. Pártunk a vallással kapcsolatos tevékenységét mindenkor az általános politikai harc, az osztályharc érdekeinek rendeli alá.

A vallás elleni világnézeti harc az általános osztályharc része. Számunkra nem az a fő kérdés, hogy ki vallásos és ki ateista, mivel ebben az esetben a harc fő frontja a kapitalizmus és a szocializmus közötti ellentétről, a vallásos és nem vallásos dolgozók ellentétére tevődne át. A fő kérdés az, hogy a munkások, dolgozó parasztok és az értelmiség testvéri összefogással, egyetértésben építsék a szocialista jövőt, amelynek győzelme a vallás társadalmi alapjait megszünteti. Mi az embereket nem a hitelveik, hanem osztályhelyzetük, politikai állásfoglalásaik és cselekedeteik alapján ítéljük meg. A vallással kapcsolatos ideológiai feladatainkat mindig ebből a szempontból kell meghatároznunk.

2. A vallás reakciós világnézet, mert a haladás ellenségeinek egyik eszmei fegyvere. Gyökerei az osztálytársadalom és a tudatlanság. A szocializmus győzelme, az osztálytársadalom felszámolása megszünteti a vallásos ideológiák társadalmi bázisát. A tudományos előrehaladás a természet- és a társadalomtudományok, valamint a gondolkodás területéről fokozatosan kiszorítja a vallás misztikus, tudománytalan tanításait, s ezáltal megszünteti a vallás szellemi alapjait — a tudatlanságot. Ez azonban hosszadalmas, évtizedekig tartó folyamat, s szívós, kitartó munkát és türelmes módszereket követel.

3. A proletárdiktatúra államának egyik fő feladata az egész nép szocialista átnevelése; ebbe beletartozik a vallásos világfelfogás elleni türelmes eszmei harc. Ugyanakkor az összes állampolgári jogok gyakorlása tekintetében az állam a vallást magánügynek tekinti.

a) A tudományok, a tudományos materialista világnézet terjesztése minden állami iskola, az összes egyetemek és főiskolák, minden állami kulturális-felvilágosító intézet feladata. Az állam a tudományos materialista világnézet terjesztésében segítséget nyújt a társadalmi szervezetek és intézmények részére is, biztosítva mindenekelőtt a tudományos materialista világnézet terjesztésének teljes szabadságát.

b) A vallásos világnézet elleni eszmei harc nem sértheti a hivők vallásos érzületét és nem korlátozhatja a vallásgyakorlás szabadságát. Az államot a lojális viszony célkitűzése vezérli az egyházakkal szemben, amelyeknek anyagi segítséget nyújt egyházi funkcióik elvégzéséhez. Az egyházak egyházi tevékenységének szabadsága ugyanakkor nem korlátozhatja a tudományos materialista világnézet terjesztésének szabadságát.

4. A vallás a párt és tagjai számára nem lehet magánügy.

a) Pártunk világnézeti harcot vív a burzsoá ideológia ellen, s így a vallásos eszmék ellen is. A vallásos világnézet elleni eszmei harc a párt világnézetének, a dialektikus materializmusnak a harca az idealizmus ellen. Ebben a harcban nem lehet kompromisszum. E harc törvénye, hogy a

régi, elavult idealista világnézet teljesen megsemmisül. E harc megvívásához a párt minden tagjának együttes erőfeszítésre van szüksége. Ezt az eszmei harcot különböző fokon valamennyi párttagnak folytatnia kell; gyakran önmaguk gondolkodásában meglevő téves eszmék ellen.

Az olyan párttagokkal, akik még vallásosak, még nem szakítottak teljesen a vallásos téveszmékkel, meg kell értetni: a vallást a párttagok számára azért sem tartjuk magánügynek, mert vallásos szemléletükkel idegen, ellenséges nézeteket hoznak be a pártba. Ellenséges nézeteknek pedig a pártban semmi helyük sincs. Az ilyen nézetek megbontják a párt egységét és súlyos veszélyt jelentenek a munkásosztály hatalmára.

A párttagságnak látnia kell, hogy a vallásos, idealista világnézet a letűnt reakciós osztályok érdekeit szolgálja, és ezért nem fér össze a munkásosztály marxista—leninista pártjának világnézetével, a dialektikus materializmussal.

b) A vallásos párttagok többsége küzd a saját tudatában meglevő vallásos eszmék maradványai ellen. E harcban elvtársi segítségre, türelmes nevelő munkára van szükség. A vallásos párttagoknál felvilágosító és nevelőmunkával el kell érni, hogy fokozatosan szakítsanak a gondolkodásukban meglevő vallásos eszmékkel. A meggyőzés és nevelés eszközeivel oda kell hatni, hogy a párttagok ne vegyenek részt vallási szertartásokon és családjukat is ilyen szellemben neveljék. Körmeneteken a vallásos párttagok sem vehetnek részt.

Vannak párttagok, akik a vallásos szertartásokon való részvételüket azzal indokolják, hogy ezt a közvélemény nyomására és a tömegekkel való kapcsolat erősítése érdekében teszik. Az ilyen opportunista nézetek ártanak a párt és a tömegek közötti kapcsolat ügyének. A párt természetesen figyelembe veszi a közvéleményt, azonban nem kerülhet a szellemi elnyomástól, a vallásos öntudatlanságtól terhes közvélemény uszályába. Ellenkezőleg! Az ilyen közvéleményt a pártnak formálni, befolyásolni kell.

c) Az egyházi-vallási szertartásokon való részvétel, a pártfunkcionáriusok, a pártapparátus függetlenített munkatársai és az alapszervezetek vezetőségi tagjai számára megengedhetetlen. E szertartásokon való részvételnél meg kell különböztetni az aktív és a passzív részvételt. Az olyan funkcionáriust, aki saját elhatározásából gyermekét megkereszteltteti, hittanra járatja, bérmáltatja, egyházi esküvőt rendez, templomba jár vagy körmeneteken vesz részt, pártfegyelmi úton felelősségre kell vonni, pártfunkciót nem tölthet be. Azonban számtalan eset adódik, amikor a pártfunkcionáriusoknak nem saját elhatározásukból ugyan, de a körülmények kényszerítő hatására részt kell venniük bizonyos egyházi szertartásokon: pl. temetésen, vagy meghívják keresztelőre, esküvőre. Az ilyen elkerülhetetlen kötelezettségek természetesen ma még előfordulnak és ezt egészen másképp kell megítélni.

A temetéssel kapcsolatban fokozatosan el kell érni, hogy párttagok elhalálozása esetén munkásmozgalmi temetést rendezzenek. Továbbra is törekedni kell arra, hogy olyan hivatalos állami temetési szertartásokat honosít-

sunk meg, amelyek alkalmasak az egyházi szertartás fokozatos kiszorítására.

d) A párt nem engedheti meg, hogy soraiban vallásos nézeteket terjesszenek. Az a párttag, aki figyelmeztetés ellenére, a párton belül vagy a párton kívül vallásos nézeteket terjeszt, nem alkalmas arra, hogy marxista—leninista párt tagja legyen, ezért a pártból ki kell zárni. Pártfunkciót vallásos ember nem tölthet be. A különböző vallási szektákhoz tartozó emberek nem lehetnek a párt tagjai.

e) A tömegek közötti felvilágosító munka sikerének legfőbb feltétele a párttagság marxista—leninista világnézeti és politikai nevelése. Nem lehet eredményes felvilágosító és nevelőmunkát végezni a vallásos pártonkívüliek között, ha párttagjaink egy részének vallásossága zavarja a dolgozók tisztánlátását. A legfontosabb, hogy a párttagság tisztában legyen a vallás lényegével, reakciós szerepével. Ehhez az szükséges, hogy a párttagság rendszeres marxista—leninista világnézeti nevelésben részesüljön. Ezért a fokozatosság szem előtt tartásával, a pártpropagandában messzemenőkig érvényesíteni kell a dialektikus materializmus tanítását.

A vallásos tömegek közötti világnézeti nevelő munka csak akkor lehet eredményes, ha fellépünk mindenféle jobboldali opportunista és baloldali szektás nézet és gyakorlat, valamint mindenféle megbékélés ellen.

A pártnak eszmei és politikai harcot kell folytatni a vallással kapcsolatos különféle jobboldali opportunizmus ellen, amely ebben a kérdésben is a fő veszélyt jelenti. Az opportunizmus a vallásos tömegek érzékenységére hivatkozva, leteszi a fegyvert a vallásos előítéletek előtt. A kispolgári opportunizmus megnyilvánulását jelenti a vallásos nézetek elleni harctól való félelem és meghátrálás is. Mind az egyik, mind a másik hatásukban azonosak: kaput nyitnak a burzsoá ideológia előtt. Ezért rendkívül veszedelmesek a pártra, a proletárdiktatúrára nézve.

Határozottan le kell számolnunk az olyan baloldali szektás nézetekkel, amelyek általában minden vallásos emberrel szemben bizalmatlanságot táplálnak és reakciósnak tekintik őket. Az ilyen álláspont káros a párt és a tömegek közötti kapcsolat erősítése szempontjából. Világosan kell látni, hogy a vallásos hivők jelentős része akarja a szocializmust. A vallásos emberek nem azonosak a szocializmus ellenségeivel. Lehet valaki egy személyben vallásos hivő, a Magyar Népköztársasághoz hű állampolgár és a szocializmus építésének aktív részese is.

f) A fegyveres erők pártonkívüli tisztjeinél, pedagógusoknál, vezető állami funkciót betöltő pártonkívüliek között (járási, megyei, országos szinten) erősíteni kell a marxizmus—leninizmus propagandáját. Meggyőzéssel, neveléssel el kell érni, hogy az e kategóriákba tartozók fokozatosan elhagyják vallásos meggyőződésüket.

5. A társadalom különböző rétegeinek nevelésében egyaránt alkalmazni kell a közvetett és közvetlen eszközöket és módszereket. Messzemenően szem előtt kell tartanunk a fokozatosságot, az emberek eszmei-politikai felkészültségének színvonalát.

a) Az elmaradottabb munkásrétegek, dolgozó parasztok, nők és az ifjúság körében a világnézetileg jól megalapozott természet- és társadalomtudományos propaganda közvetett lehetőségeit kell felhasználni. A természettudományos propagandában, a vallás tudományellenes tételeinek hatékony cáfolására ismertetni kell a modern tudomány legújabb eredményeit; a fizika, a csillagászat, a biológia stb. terén. Természettudományos propagandánkban biztosítani kell az egyértelmű és világos marxista világnézeti következtetések levonását. A társadalomtudományok propagandájában fel kell használni a felvilágosodás klasszikus ateista hagyományainak hazai és külföldi örökségét.

b) A párton belül s a fejlettebb munkások számára közvetlenül kell a vallás és kereszténység eredetéről, a klerikális reakció szerepéről, a vallás tudományellenességéről stb. előadásokat tartani. Ezt egyes helyeken, ahol ennek megfelelő feltételei megvannak, falun is lehet alkalmazni.

c) A tudományos káderek, de általában az értelmiség ideológiai képzésénél különös tekintettel kell lenni arra, hogy elsősorban a szaktudományok területén kell meggyőzni őket a dialektikus és történelmi materializmus tanításainak igazságáról.

6. A klerikális reakció elleni politikai felvilágosító munka irányelvei:

a) A pártszervezetek, állami és társadalmi propaganda szervek rendszeresen ismertessék a klerikális reakciónak a magyar történelemben játszott haladásellenes, hazaáruló szerepét. Támaszkodni kell a haladó magyar gondolkodók, írók, tudósok, politikusok antiklerikális örökségére. Le kell leplezni a klerikális reakció szégyenletes szerepét az ellenforradalmi Horthy-rendszerben, a második világháború alatt, a felszabadulás után, valamint az ellenforradalom idején és az ellenforradalom utáni időszakban. Az agitációban és a propagandában fokozni kell az ilyen tartalmú helyi anyagok feldolgozását.

Különösen fontos a klerikális reakció napjainkban folytatott tevékenységének leleplezése. Az egyházi reakció minden eszközzel igyekszik megbontani az egyházon belüli haladó mozgalmat. Jelentős aktivitást fejt ki elsősorban az ifjúság és a nők között. Tevékenységében egyaránt alkalmazza a legális és illegális eszközöket, valamint maximálisan támaszkodik az egyházak nemzetközi kapcsolataiban rejlő lehetőségekre. Az egyházi reakció kapcsolatban van az egyházon kívüli reakcióval. A klerikális reakció elleni harcot csak a tömegek közötti sokoldalú politikai tömegmunkával lehet megvívni. Adminisztratív rendszabályok ezen a területen is csak akkor hatékonyak, ha azt a tömegek politikai meggyőzése előzi meg, támasztja alá. A klerikális reakció elleni harc a párt- és állami szervek közös feladata.

c) Az antiklerikális propaganda és agitáció csak abban az esetben lesz eredményes és átütő erejű, ha rendszeresen leleplezi az egyházi reakció nemzetközi szerepét, tevékenységét, amelyet hazánk, a Magyar Népköztársaság ellen folytat. Az ország közvéleményét tájékoztatni kell azokról az ellenforradalmi, politikai akciókról, amelyekkel a Vatikán és maga a pápa az ellenforradalom leverése után megpróbálta gátolni az ország helyzetének konszolidálását.

Fel kell tárnunk a Vatikán és az imperialista monopóliumok érdekazonosságát. Meg kell világítani a katolikus pártok és a kereszténységszocialista mozgalmak szerepét a nyugati országokban. Foglalkozni kell a protestáns egyházak világtanácsának tevékenységével, reakciós szerepével. Meg kell mutatni az egyházak szerepét a kapitalista országokban.[1]

[1] A határozat következő, III. fejezete a vallás elleni harccal kapcsolatos feladatokat sorolja fel. Felhívja a figyelmet arra, hogy különös gondot kell fordítani a pedagógusok és a tanuló ifjúság marxista világnézeti nevelésére. A határozat e része kitér a különböző tömegszervezetek feladataira, a sajtó, a rádió, a könyvkiadás, a filmgyártás, a színház és a tudomány növekvő szerepére az ateista nevelésben (tudományos és egyben népszerű antiklerikális hazai és külföldi munkák megjelentetése, a felvilágosodás örökségének felhasználása, művészi dokumentációs filmek stb. útján). Nagy gondot kell fordítani a vallás funkciójának, történelmi szerepének tudományos feldolgozására. Ki kell szélesíteni a természettudományi kutatás kereteit. Felül kell vizsgálni a világnézeti és filozófiai oktatás egész rendszerét. Intézkedéseket kell tenni a munkásmozgalmi temetések rendezésével is a vallási szertartások ellensúlyozására.

33

AZ MSZMP MŰVELŐDÉSI POLITIKÁJÁNAK IRÁNYELVEI

(1958. JÚLIUS 25.)

A szocializmus teljes győzelmének három alapvető belső, társadalmi feltétele közül az első, a munkásosztály politikai hatalma hazánkban megvan. A második, a kapitalista kizsákmányolás megszüntetése, alapjában megtörtént; a szocialista, osztály nélküli társadalom felépítése folyik. A harmadik feltétel megteremtése, az emberek gondolkodásának szocialista átformálása megkezdődött. Törvényszerű, hogy a legszélesebb tömegek, valamennyi dolgozó gondolkodásának megszabadítása a kapitalista, kispolgári maradványoktól, az emberek tudatának szocialista átformálása tömegméretekben nem előzi meg, hanem csak követi a politikai hatalom meghódítását, a tőkés társadalmi rendszer felszámolását. Törvényszerű az is, hogy az emberek gondolkodásának átformálása a leghosszabb, legtovább tartó folyamat valamennyi alapvető társadalmi folyamat közül.

Az a tény, hogy a szocialista gondolkodási mód kialakulása az egész dolgozó népben mindig csak követi a szocialista társadalmi viszonyok kialakulását, és azokhoz képest viszonylag elmarad, bizonyos lehetőségeket ad a volt kizsákmányoló tőkés- és földesúri osztálynak arra, hogy a politikai hatalom és a gazdasági kizsákmányolás lehetőségeinek elvesztése után is eszmei és politikai befolyást gyakoroljon a társadalmi tudat fejlődésében leginkább elmaradt dolgozó rétegekre. A volt kizsákmányolók ezt a lehetőséget ki is használják a szocialista építés fékezésére, sőt, mint az 1956-os ellenforradalmi felkelés idején történt, a politikai hatalom visszaszerzésének megkísérlésére is. Az emberek gondolkodásának szocialista átformálását fejleszteni és gyorsítani a szocializmus ügyének teljes győzelméhez elengedhetetlen, alapvető társadalmi feladat. A tömegek gondolkodásának fejlesztésében a közoktatás, a tudomány, az irodalom és a művészetek jelentősége döntő.

A Magyar Szocialista Munkáspárt 1957 júniusi Országos Pártértekezletének határozata ennek megfelelően rámutatott a kulturális munka fontosságára, és arra, hogy a jelenlegi helyzetben rendkívüli jelentőségű a széles körű és megalkuvás nélküli harc az ellenforradalom előtt és alatt elburjánzott és még végleg le nem küzdött revizionista és burzsoá nézetek ellen.

A Központi Bizottság és kulturális ügyekkel foglalkozó szervei az Országos Pártértekezletet követően behatóan foglalkoztak a művelődéspolitika időszerű kérdéseivel. Széleskörűen megtárgyalták e kérdéseket a párt és a kulturális élet különböző fórumain a legilletékesebbekkel: a kultúra ügyeivel

foglalkozó munkásokkal, dolgozó parasztokkal, pedagógusokkal, alkotó művészekkel, tudósokkal; párttagokkal és pártonkívüliekkel. Átfogó határozatban rögzítették a párt művelődéspolitikájának alapelveit és fontosabb célkitűzéseit. A Központi Bizottság ezt a határozatot az alábbiakban közreadja. A Központi Bizottságot az a meggyőződés vezeti, hogy e határozat közreadása megmutatja a helyes irányt, és hogy a helyes irányban végzett lendületes munkával, a párt vezetésével, az egész dolgozó nép cselekvő részvételével az új, a szocialista kultúra teljes győzelmet fog aratni a régi, a kapitalista kultúra reakciós és elavult maradványai felett.

I. A KULTURÁLIS FORRADALOMRÓL

A kulturális forradalom tartalmilag a szocialista kultúra megteremtéséért vívott harc. A szocialista kultúrát a párt irányításával, a népi demokratikus állam szervezett erejére, kulturális intézményeire támaszkodva, maguk a dolgozó tömegek hozzák létre.

A kulturális forradalom célja:

a) Végleg megszüntetni a volt uralkodó osztályok műveltségi kiváltságait és előnyét. Növelni az egész dolgozó nép műveltségét, tudását, emelni kulturális színvonalát. A kultúra eredményeinek közkinccsé tételével biztosítani, hogy szocialista társadalmunkban a nép kulturális alkotó ereje sokoldalúan kibontakozzék, illetve továbbfejlődjék.

b) Az egész művelődésügyet, valamennyi művészetet, az összes kulturális intézményeket annak a harcnak szolgálatába állítani, amelyet a munkásosztály a szocializmus ügyéért folytat.

c) A munkásosztály, a parasztság és az értelmiség tudatában, gondolkodásában győzelemre vinni a marxizmus—leninizmus világnézetét. Formálni a nép szocialista öntudatát, új erkölcsét, jellemvonásait, magatartását, s ezáltal is előmozdítani az egységes szocialista nemzet kibontakozását.

d) Kialakítani a munkásosztály, a proletárdiktatúra új, szocialista értelmiségét. Ennek érdekében tovább kell folytatni a régi, polgári neveltetésű, de a népi hatalomhoz hű értelmiségiek ideológiai átformálását; képzett munkások és parasztok értelmiségi munkakörökbe helyezését s megfelelő szakmai képzésük biztosítását, hogy feladataikat magas színvonalon láthassák el. Különös gonddal kell törődni a most felnövekvő, többségében munkás- és parasztszármazású fiatal értelmiség szocialista világnézetének megalapozásával, szilárd kommunista magatartásának kialakításával. A munkás-paraszt hatalom szolgálatában s a közös marxista—leninista világnézetben egységbe forrva, ez a három réteg kell hogy alkossa a szocialista értelmiséget.

e) A kultúra eszközeivel segíteni a szellemi és a fizikai munka, valamint a város és a falu közötti lényeges különbség csökkentését, végső fokon megszüntetését.

A szocialista művelődéspolitika céljai nem önmagukért valóak, hanem szerves és elválaszthatatlan részét alkotják annak az egységes feladatnak, amit a szocializmus felépítése jelent. A kulturális forradalom a szocialista átala-

kulás része. Ezért a szocialista kultúrának az a szerepe, hogy alkotásaival, a tudomány és a művészet eszközeivel segítse a szocialista építés feladatainak megoldását.

A kulturális forradalom nem ösztönös és nem automatikus folyamat. A hatalom megragadása, a proletárdiktatúra győzelme csupán megteremtette a kulturális forradalom lehetőségét, de a dolgozó tömegek ezt a lehetőséget csak a párt irányításával és az állam kulturális szervező tevékenysége segítségével válthatják valóra. A gazdasági és politikai életben vereséget szenvedett burzsoázia jelentős részben a kulturális frontra összpontosítja erőit, felhasználva műveltségbeli előnyét és megmaradt pozícióit, s innen indít támadásokat a kibontakozó szocialista rend ellen. A kultúrában a szocializmus térhódításának üteme lassúbb, mint a gazdaságban és a politikában, ezért a szocialista kultúra csak szívósan és céltudatosan vezetett osztályharcban fejlődhet, a marxista—leninista világnézet mind hatékonyabb elterjesztése, a polgári nézetek legyőzése, kiszorítása útján.

A kulturális forradalom harc a kapitalizmustól örökölt elmaradottság megszüntetéséért, a máig is ható burzsoá eszmék és reakciós polgári kultúra ellen. Ebben a harcban támaszkodjunk a szocialista forradalom előtti nemzeti és nemzetközi kultúra demokratikus és szocialista hagyományaira.

II. A MAGYAR MŰVELŐDÉS HELYZETE A FELSZABADULÁS ELŐTT

Ahhoz, hogy a valósághoz híven lemérhessük eddigi kulturális fejlődésünket és meghatározhassuk további feladatainkat, számba kell vennünk a felszabadulás előtti Magyarország szellemi-kulturális örökségét.

Mint minden osztálytársadalomban, a felszabadulás előtti Magyarországon sem volt egységes a kultúra. A kizsákmányoló osztályok uralkodó kultúrája állott szemben a kizsákmányolt néptömegek demokratikus és szocialista elemeket tartalmazó kultúrájával.

1. A VOLT URALKODÓ OSZTÁLYOK KULTÚRPOLITIKÁJA

A negyedszázados ellenforradalmi rendszer uralkodó kultúráját a népellenesség, a kizsákmányoló osztályok kiváltságos helyzetének biztosítására, az osztályellentétek elködösítésére irányuló törekvés, a nemzeti fennhéjázás és gyűlölködés, a nacionalizmus és sovinizmus, a klerikalizmus jellemezte. Az elemi ismeretek terjesztése is csupán a tőkés termelés által igényelt korlátolt műveltségi színvonalat nyújtotta a nép tömegeinek. Az iskolai nevelést a nemzeti gyűlölködés terjesztése révén az imperialista háború eszmei előkészítésének szolgálatába állították. A feudális maradványokkal telített tőkés rendszer talaján a magyar kultúra nem tudott igazán szárnyra kapni. A hivalkodóan emlegetett magyar „kultúrfölény" hamis jelszó volt, és álnokul, imperialista célokat leplezett. Mit jelentett a valóságban ez a „kultúrfölény"? Jelentette a dolgozó tömegek kulturális elmaradottságát, papíron meglevő, de végre nem hajtott iskolatörvényeket, a munkás- és parasztfiatalok kirekesztését a középiskolákból és az egyetemekről, az értelmiség és

a nép szembeállítását, a klerikalizmust, a soviniszta, fasiszta nézetek uralmát, a kispolgári giccs, a ponyva, a szórakoztató ipar tobzódását.

A Horthy-rendszer hatásosan terjesztette a burzsoá ideológiát, mindenekelőtt a nacionalizmust és a sovinizmust. A magyar történelem gazdag az ország függetlenségéért folytatott harc hagyományaiban, s ennek következtében erőteljesen kifejlődött a nemzeti öntudat és a nemzeti érzékenység. Ezeket a függetlenségi harcokat az elmúlt évszázadokban, egészen a munkásosztály fellépéséig, olyan osztályerők vezették, amelyek a nemzeti függetlenségért folyó harcot is osztálytörekvéseiknek rendelték alá. Ezért nemcsak a dolgozó magyar nép társadalmi követeléseit nem teljesítették, hanem elnyomták az ország területén élő nemzeti kisebbségeket. Függetlenségi harcainknak e belső ellentmondása kegyetlenül megbosszulta magát nagy történelmi sorsfordulóinkon, mert a döntő pillanatokban egymás ellen fordította a magyarokat és a szomszéd népeket. Történelmünk e tragikus mozzanatait azután a kizsákmányoló osztályok arra használták fel, hogy a tömegekben a nemzeti kisebbségek és a szomszédos népek ellen gyűlöletet szítsanak. Ezért a nacionalizmus és a sovinizmus a legterhesebb és a legnagyobb erővel ható burzsoá métely. E reakciós örökség hat, annak ellenére, hogy az utóbbi fél évszázad folyamán a gyakorlatban bizonyosodott be: csak pusztulásba képes dönteni az országot.

2. DEMOKRATIKUS TÖREKVÉSEK A HORTHY-RENDSZER IDEJÉN

A magyar kultúra demokratikus törekvései igen régi keletűek: végigkísérik szinte egész történelmünket, legtöbbször összefonódva a nemzet függetlenségi és szabadságharcaival. Erről tanúskodnak irodalmunk és művészetünk maradandó alkotásai. A tudomány materialista szemléletéért, a demokratikus szellemű köznevelésért folytatott küzdelmeknek is van hagyománya nemzeti kultúránkban. A két világháború közötti időben fellépő haladó művelődési törekvések ezeket a demokratikus kezdeményezéseket folytatták. Ám igazi eredmények és nagy teljesítmények a művészet, a tudomány, a dolgozók művelődése terén többnyire csak a rendszer ellenére, az uralkodó nacionalista-soviniszta ideológiával szemben vívott harcban jöhettek létre.

A magyar értelmiség egy kis részét, amelyet főleg a városi élet, különösen a városi kispolgárság kérdései foglalkoztattak, s amelynek irodalmi képviselői főként az ún. „urbánusok"-hoz tartoztak, többé-kevésbé áthatotta a humanista tiltakozás szelleme a Horthy-fasizmussal szemben. Közülük egyesek erőteljesebben, mások bizonytalanabbul bírálták az ellenforradalmi rendszer embertelenségét, reakciós voltát, az ország elmaradottságát, felismerték, hogy az uralkodó társadalmi-politikai viszonyok nem engedhetik meg az emberi képességek szabad és sokoldalú kibontakozását, tehát akadályozzák a kultúra fejlődését is. Ez a polgári jellegű és ezért gyakran következetlen humanizmus a német fasizmus térhódítása idején sok alkotó művészben határozottabb antifasizmussá érlelődött. Magatartásuknak és szemléletüknek azonban többnyire az volt a gyengéje, hogy nem tudtak túllépni osztálykorlátaikon, nem ismerték fel a munkásosztály történelmi szerepét, éppen ezért szembefordulásuk a Horthy-rendszerrel és antifasizmusuk nem lehe-

tett következetes. A bármily őszinte humanista pátosz nem volt, nem is lehetett elegendő az egész nemzeti fejlődést eldöntő sorskérdések felismerésére.

Az értelmiség egy másik rétegére a „népi" írók nézetei hatottak. Ezek az írók a polgári humanisták úgynevezett „urbánus" szárnyával szemben sok vonatkozásban helyesen látták társadalmi kérdéseink megoldatlanságát — mindenekelőtt a paraszti nyomort és elmaradottságot —, és nem egy értékes alkotásban ki is fejezték ezt. Legjobbjaik harca a nagybirtok ellen, a földkérdés radikális megoldásáért, az ország demokratikus átalakulása előtt álló egyik legfőbb akadály lebontását célozta, és ennyiben a magyar kommunisták törekvéseivel is egybeesett. A „népi" írók legjellegzetesebb képviselői azonban a kapitalizmus és a szocializmus közötti „harmadik út" téveszméjét fogalmazták programmá; nem ismerték fel, sőt tagadták a munkásosztály és annak forradalmi pártja, a Kommunista Párt vezető szerepét a nemzet jövőjének alakításában. Szemléletük jellemző vonása volt a nacionalizmus, amely a „népiek" nagyobb részét sok eszmei szállal kötötte az uralkodó osztályok hivatalos ideológiájához. Ezért a „népiek" a fasizmus elleni harc kérdésében erősen megoszlottak, egy részük eljutott a fajelméletig, és a fasizmus álláspontjára helyezkedett, mások a fasizmus elleni harc közben a munkásosztály szövetségesévé váltak.

Az antifasiszta humanizmus és a paraszti orientáció a múltban még elegendőnek bizonyult ahhoz, hogy nagy alkotók életműve számára haladó társadalmi mondanivalót adjon, hogy egyes alkotásokat a demokratikus magyar kultúra csúcsaira, világviszonylatban is jelentős magaslatra emeljen. De ezek egyike sem válhatott olyan hatékony társadalmi és politikai erővé, amely a magyar művelődés útjait meghatározhatta és fejlődésének társadalmi-politikai feltételeit megteremthette volna. Az imperializmus és a proletárforradalmak korában erre csak a munkásosztály forradalmi mozgalma képes, ezért a nemzet felemelkedését csak azok a művészek szolgálhatják, akik magukévá teszik a szocialista forradalom ügyét.

3. A MUNKÁSOSZTÁLY ÉS PÁRTJÁNAK HARCA A HALADÓ KULTÚRÁÉRT

A magyar munkásmozgalom kialakulásának kezdete óta összeforrott a kultúra ügyével. A munkásosztály szervezeteiben: az első világháború előtti szociáldemokrata mozgalomban, a szakszervezetekben, a munkásotthonokban, földmunkáskörökben — attól a meggyőződéstől áthatva, hogy „a tudás hatalom" — eleven kulturális élet folyt. Ezt a hagyományt ápolta megalakulása után a Kommunista Párt.

A Tanácsköztársaság fennállásának rövid ideje alatt is nagy jelentőségű törvényeket alkotott, fontos intézkedéseket hajtott végre. Hozzálátott az elmaradottság felszámolásához, a kizsákmányoló osztályok műveltségi monopóliumának megszüntetéséhez, hogy a kultúra a dolgozó nép közkincsévé lehessen. Megvalósította az oktatásügy reformját, munkásegyetemeket, új tudományos intézeteket hozott létre, és megteremtette az iskolán kívüli népművelés változatos formáit. Mindezzel megkezdte a kommunista művelődési politika alapjainak lerakását hazánkban.

A munkásosztály harca a kapitalista kizsákmányolás ellen, a néptömegek

felszabadításáért, a nemzeti függetlenségért, s a munkásosztály és a fiatal Kommunista Párt történelmi vívmánya: az 1919-es proletárdiktatúra mély hatást gyakorolt a magyar értelmiség leghaladóbb rétegére. A magyar szellemi munkások legjobbjai a Kommunista Párt mellé álltak: maguk is kommunistákká váltak, vagy együttműködtek a kommunistákkal, mert meggyőződtek arról, hogy a dolgozók felszabadítását és a kultúra kivirágoztatását csak a párt vezetésével lehet elérni.

A Horthy-fasizmus éveiben a párt következetesen hirdette, hogy a kulturális viszonyok gyökeres megváltoztatásának, a magyar nép kulturális felemelkedésének alapvető feltétele a feudális maradványok felszámolása és a kapitalizmus megdöntése. Szenvedélyesen leleplezte a Horthy-rendszer művelődési politikáját, harcolt a magyar kultúra egészséges kibontakozásáért, s a magyar múlt haladó kulturális örökségére, valamint a nemzetközi kultúra haladó eredményeire támaszkodva, megtette az adott viszonyok között lehetséges kezdő lépéseket az új, szocialista korszak felé.

A kommunista értelmiség az ellenforradalmi korszak nehéz viszonyai közepette önfeláldozóan küzdött a munkásosztály oldalán, segítette a kultúra fegyvereivel, a Szovjetunió eredményeinek, a szovjet tudomány és művészet nagy alkotásainak megismertetésével. Vállalta az üldöztetést, bebörtönzést és a mártírhalált is.

A felszabadulásért küzdő munkásosztály és a forradalmi munkásmozgalom történelmi szerepével függ össze az, hogy jelentős irodalmi és művészeti alkotások sorában már ekkor megjelentek a szocialista kultúra olyan messzire előremutató példaképei, mint József Attila költészete és Derkovits Gyula festészete, akiknek életműve a legfőbb hagyomány és alap a magyar szocialista kultúra megteremtésében. A kibontakozó proletárdiktatúra szerves és jelentős részét alkotják azoknak a kommunista íróknak és művészeknek a művei is, akik a két világháború között a fasiszta ellenforradalmi fehérterror következtében emigrációba kényszerülve küzdöttek a dolgozó nép érdekeiért.

A Tanácsköztársaság hősi küzdelmeiben és a Horthy-fasizmus elleni harcban a Kommunista Párthoz csatlakozott értelmiségiek a felszabadulás után kialakuló szocialista értelmiség magvát, a kulturális életben a párt egyik fontos támaszát alkották.

III. KULTURÁLIS FEJLŐDÉSÜNK A FELSZABADULÁSTÓL NAPJAINKIG

A fasiszta államhatalom megdöntése, a munkásosztály hatalmának kivívása megteremtette a feltételeket a magyar kultúra új, szocialista jellegű fejlődéséhez.

A felszabadulás után, a szocialista forradalom első szakaszában, az 1945—1948-as időszakban, a párt harcot indított a kultúra demokratizálásáért, demokratikus tartalmú művelődési reformokért, demokratikus és szocialista hagyományaink helyes értelmezéséért és felhasználásáért, a volt uralkodó osztályok művelődési egyeduralmának megtöréséért, a reakciós-

klerikális elemek visszaszorításáért. A párt harcát jelentős eredmények kísérték.

Ezek az eredmények alapul szolgáltak a kulturális forradalom későbbi kibontakozásához. Az 1945—1948 között végbement fejlődésre azonban még jellemző volt a polgári pártokkal kötött koalíció, és az, hogy a politikai és gazdasági fronton sorozatos vereségeket szenvedő volt uralkodó osztályok a kultúra területén igyekeztek kiépíteni hadállásaikat. Ennek ellenére a párt eszmei befolyása a kulturális életre, ezen belül az értelmiség különböző rétegeire is, mind erőteljesebb lett.

Mindez együttvéve elválaszthatatlan része volt annak a küzdelemnek, amelyet a párt azért vívott, hogy a munkásosztály a kezébe vehesse a teljes politikai hatalmat.

1. A KULTURÁLIS FORRADALOM EREDMÉNYEI

A szocialista művelődéspolitika kibontakozására csak a proletárdiktatúra megvalósulása után kerülhetett sor. A párt ekkor célul tűzte ki, hogy szétzúzza és kiszorítja a burzsoá kultúra reakciós hagyatékát és új megnyilvánulásait, nemzeti kultúránk demokratikus és szocialista eredményeire támaszkodva, s hasznosítva a világ haladó kultúrájának örökbecsű alkotásait, biztosítja a magyar szocialista kultúra fokozatos kialakulását.

Nagy jelentőségű volt az a megtermékenyítő hatás, amelyet kulturális életünkre a szovjet irodalommal, művészettel való megismerkedés gyakorolt. Segítette dolgozó népünk szocialista tudatának formálását már akkor is, amikor a magyar szocialista kultúra még csak kialakulóban volt. Példájával megmutatta: milyen magasra ívelhet a nép kulturális felemelkedése, a tudomány és a művészetek fejlődése a kizsákmányolástól megszabadított társadalomban. A szovjet kultúra és a többi szocialista ország kulturális eredményei serkentőleg hatottak és hatnak ma is íróink, művészeink, a kultúra munkásainak tevékenységére. Arra ösztönzik őket, hogy alkotó erejüket a nép szolgálatába állítsák.

A kibontakozó kulturális forradalom nagy eredményeket ért el hazánkban.

Megvalósult az egységes alapműveltséget adó általános iskolák rendszere. Az egyházi iskolákat államosítottuk, és fakultatívvá tettük a hitoktatást. A nép legszélesebb rétegeit érintő alsófokú oktatás fejlődésére jellemző az, hogy míg 1938-ban 33 ezren végezték el a nyolc osztálynak megfelelő iskolát (ideértve a polgári iskolát és az akkori gimnáziumok alsó négy osztályát is), ez a szám 1957-ben már 100 ezer volt. Az emelkedés legnagyobb mértékben a falusi gyermekek javára történt. Az általános iskolákban tanító pedagógusok száma 26 ezerről a kétszeresére emelkedett, 1938-ban 52 ezer, 1955-ben pedig éppen háromszor ennyi volt a középiskolai tanulók száma. Ingyenes lett a középfokú oktatás. A gimnáziumok számának növelése mellett megszerveztük a szakközépiskolák széles hálózatát. Több mint 400 alsó- és középfokú iskola áll a hazai nemzeti kisebbségek gyermekeinek rendelkezésére. Az esti és levelező oktatás segítségével 27 ezer felnőtt dolgozó végezte el az általános iskolát és 52 ezer a különböző középiskolákat 1945 óta.

1937—1938-ban 16 egyetem és főiskola működött 37 karral, 1957—1958-ban 29 egyetemen és főiskolán folyik oktatás, és ezek negyvenhét karra tagozódnak. 1938-ben 11 700-an, 1957—1958-ban 32 900-an jártak az egyetemekre és főiskolákra. A munkás- és parasztszármazású hallgatók aránya 3,5%-ról 50% fölé emelkedett. Az egyetemi és főiskolai hallgatók túlnyomó része ösztöndíjat kap. Az ösztöndíjak átlagos évi összege 100 millió forint. Az elmúlt tíz év alatt az egyetemek nappali, esti és levelező tagozatán több mint 69 ezren szereztek oklevelet. Ezenkívül a pedagógiai főiskolák szaktanári tanfolyamain csaknem 10 ezer tanító nyert szaktanári képesítést. Egész oktatásunkban emelkedett a tudományosság színvonala.

A könyvkiadásban fokozatosan előtérbe kerültek a haladó szellemű alkotások, a múltban népünk elől csaknem teljesen elzárt szovjet kultúra eredményei is. Könyvkiadásunk, könyvtárhálózatunk fejlődése azt jelzi, hogy népünk „könyvolvasó néppé lett". 1938-ban 8152 könyv jelent meg, 17 millió 300 ezer példányban — 1955-ben 17 506 mű, 44 millió 800 ezer példányban. Hatalmas arányokban emelkedett a magyar klasszikus irodalom kiadása. 1945-től 1957-ig klasszikusaink művei a következő példányszámban jelentek meg: Petőfi versei 680 ezer, Mikszáth regényei 1 millió 407 ezer, Ady írásai 214 ezer, Móricz művei 1 millió 985 ezer, József Attila versei 232 ezer példányban. Többszörösére nőtt a tudományos művek és a világirodalom remekműveinek kiadása. Ebben a vonatkozásban ki kell emelni a marxizmus—leninizmus klasszikusainak kiadását és elterjedését. A könyvtárhálózat erősen kiszélesedett, különösen az üzemekben és falun; 1938-ban mindössze 200 falusi könyvtár működött, 1955-ben viszont 3580.

Jelentősen kiszélesedett a mozihálózat: 1938-ban 410, 1957-ben 4152 mozi volt az országban, a növekedés tehát több mint tízszeres. A községek 81%-ában van már mozi. 1938-ban 18,5 millió mozilátogató volt, 1957-ben pedig 133 millió. Az emelkedés különösen nagy a munkások, de még inkább a parasztság körében; a falusi mozilátogatók száma 4 millióról 63 millióra nőtt.

A színházaknak 1938-ban kb. 2,5—3, 1957-ben 7 millió látogatója volt. Az operalátogatók száma 400 ezerről 1 millió 200 ezerre, a vidéki színházak nézőinek száma pedig kb. 800 ezerről 2 millió 300 ezerre emelkedett.

A rádióelőfizetők száma 1938-ban 319 ezer volt, 1957-ben 1 millió 774 ezer (ebből a falusi 785 ezer).

A felszabadulás előtt a művelődési otthonok száma elenyésző volt. 1957-ben viszont 4627 üzemi és területi művelődési otthon működött, ebből 1891 a falvakban. A városi, üzemi, falusi népművelési munkának rendkívül széles hálózata és változatos formái alakultak ki.

Ezek az adatok nem egyszerűen nagyarányú számbeli emelkedésről, hanem a művelődésnek mind tartalmában, mind pedig elterjedésében és hatásában olyan minőségi változásról tanúskodnak, amilyenre nincs példa eddigi történelmünkben. Összefüggésükben azt mutatják, hogy megtörtük és felszámoltuk a volt uralkodó osztályok műveltségi egyeduralmát, erőteljesen növeltük népünk kulturális ellátottságát, emeltük általános műveltségének és szakmai ismereteinek, tudásának színvonalát. Csökkent a

város és a falu közötti kulturális különbség. Kultúránk tartalmában egyre inkább szocialistává vált. Oktatásunkat, valamint az egyes szaktudományokat kezdte áthatni a marxizmus—leninizmus világnézete, a dialektikus és a történelmi materializmus. Társadalomtudományunk maradandó eredményeket ért el, különösen a múlt feltárásában, marxista értékelésében; a természettudományok közelebb kerültek a gyakorlathoz. Az eddigi kutatási irányok újakkal egészültek ki, új tudományos intézetek épültek, elsősorban az ipari kutatások céljaira. Az újjászervezett Magyar Tudományos Akadémia tudományos életünk központjává lett.

Irodalmi, művészeti életünkből jórészt kiszorultak a különböző burzsoá irányzatok (az öncélúság, a formalizmus), ugyanakkor széles körben ismertették meg a haladó hagyományokat. Az alkotó munkában megjelentek a szocialista realizmus első hajtásai. Ezek a szocialista realizmus szovjet, népi demokratikus és nyugati eredményeivel együtt megelevenítették a szocialista világnézethez még el nem jutott művészek realista törekvéseit is.

Mindez tényszerűen megcáfolja az ellenforradalmi propaganda hazugságait, amely igyekezett kisebbíteni, sőt letagadni ezeket a nagy jelentőségű vívmányokat. A párt a kultúra minden területén tettekkel, alkotásokkal bizonyította be, hogy nemzeti művelődéspolitikánk egyetlen járható útja a szocialista út, csak ez vezet a dolgozó tömegek, a szocialista nemzetté váló magyar nép kulturális felemelkedéséhez, és új távlataiban az eddiginél is magasabb rendű kulturális teljesítmények létrejöttéhez.

2. A KULTURÁLIS ÉLETBEN ELKÖVETETT HIBÁK

A politikai és gazdasági életben elkövetett hibák természetszerűen hatottak a kulturális életre, de csupán ezekkel nem magyarázhatók kulturális életünk zavarai. Voltak tévedések magában a művelődési politikában is. Ezek gyökere is a személyi kultusszal összefüggő szubjektivizmus volt, a valóságos helyzet sok vonatkozásban illuzionista megítélése, ami hol a dogmatikus, szektás tendenciákat erősítette, hol megalkuvást, elvtelen engedékenységet szült.

Kulturális forradalmunk korszakalkotó eredményeinek tudatában nyíltan szembenézünk az elmúlt időszakban elkövetett hibákkal, hogy hatásukat megszüntessük, s elkerüljük megismétlődésüket.

1949 és 1953 között megsértettük és részben figyelmen kívül hagytuk azt a lenini elvet, hogy „a kulturális feladatot nem lehet olyan gyorsan megoldani, mint a politikai és a katonai feladatokat . . . Háborúban lehet győzni néhány hónap alatt, kulturális győzelmet aratni azonban nem lehet ilyen rövid idő alatt, a dolog lényegénél fogva itt hosszabb időre van szükség, és alkalmazkodnunk kell ehhez a hosszabb időszakhoz, terveznünk kell a munkánkat, és a lehető legkitartóbban, legállhatatosabban és a lehető legrendszeresebben kell végeznünk." E fontos elv megsértéséből sok minden következett. Egyfelől: nem számoltunk eléggé a burzsoá ideológia mély gyökereivel, széles körű hatásával, azzal, hogy a 25 éves klerikális és fasisztanacionalista nevelés eredményeként ennek az ideológiának a maradványai különösen erősek, és a proletárdiktatúrával szemben álló, s külső imperia-

lista támogatásban részesülő reakciós elemek révén állandóan újratermelődnek. Másfelől, de ezzel szoros összefüggésben: túlsiettettük és túlértékeltük a fejlődést. Nem folytattunk állandó, következetes, elvi, elméleti harcot a burzsoá ideológiai hatások ellen, a helytelen nézetek legyőzéséért, hanem gyakran megelégedtünk ezek rendeleti úton történő elhallgattatásával.

A marxizmus—leninizmus világnézetének elterjesztése, oktatásának színvonala sok helyütt nem volt megfelelő, ezért nem is ért el kellő hatást.

Több vonatkozásban lebecsültük a kultúra sajátos vonásait. Azt a helyes elvet, hogy a kulturális forradalom nem öncél, hanem alá van rendelve a szocialista építés általános szükségleteinek, nemegyszer szektás, dogmatikus módon értelmeztük, és a művelődés feladatainak megoldásától közvetlen termelési, politikai hatást vártunk. Az irányításban elburjánoztak a bürokratikus, adminisztratív formák és módszerek.

Demokratikus és szocialista hagyományaink ápolása, fejlesztése terén is történtek hibák. Egyrészről 1953 előtt túlságosan leszűkítettük a haladó kulturális hagyományok fogalomkörét, indokolatlanul kizártuk belőle a magyar demokratikus kultúra nem egy alkotását. Másrészről 1953 után az „egységes" nemzeti kultúra nacionalista elméletének hatása alatt utat nyitottunk a demokratikus kultúrától távol álló burzsoá örökségnek is. A legsúlyosabb mulasztás azonban az volt, hogy sem 1953 előtt, sem azután nem fordítottunk kellő figyelmet a munkásosztály kulturális hagyományaira, a Tanácsköztársaság örökségére, a két világháború között kifejlődött proletárkultúrára.

Hibákat követtünk el a szovjet kultúra eredményeinek felhasználásában is: sokszor mechanikusan igyekeztünk átültetni azokat.

A kulturális célokra biztosított anyagi eszközök elosztásában nemegyszer aránytalanságok mutatkoztak. Központi, reprezentatív művelődési intézmények létrehozása mellett viszonylag kevés jutott a leginkább rászoruló területek — elsősorban a falu és a munkástelepülések — kulturális fejlesztésére.

Művelődési politikánk általános jellegű hibáin kívül különösen súlyosan estek latba az értelmiségi politikában elkövetett egyéb hibák.

A fordulat évéig, sőt az azt követő egy-két esztendőben is jelentős sikereket ért el a párt az értelmiség szocialista nevelésében. Helyesen ismerte fel, hogy feladatainkat nem tudjuk megoldani szocialista értelmiség nélkül. Az értelmiségi bázisnak a kiszélesedését és összekovácsolódását viszont több hiba is akadályozta. Nem támaszkodtunk eléggé a munkásmozgalom régi, kipróbált kádereire, a párthoz és a néphez hű, marxista—leninista világnézetű értelmiségre, nem szélesítettük körüket kellő szívóssággal és körültekintéssel a kulturális élet egyes területein. A fordulat éve után az értelmiség óriási többségét jelentő tanítók, tanárok, mérnökök, orvosok anyagi és erkölcsi megbecsülését elhanyagoltuk. Nem vontuk be eléggé őket a szocialista építés feladatainak megoldásába. Általánosító jellegű bizalmatlanság érvényesült velük szemben, de helytelen nézeteik alapvető átformálására nem tettünk meg mindent. A magasan kvalifikált — anyagilag általában megfelelően dotált — értelmiséggel kapcsolatos magatartásunkat viszont

inkább az elvtelen udvarlás jellemezte. Nem vettük megfelelőképpen figyelembe, hogy főként az alkotó értelmiség (írók, művészek, tudósok) egyes csoportjai honnan, milyen világnézeti pozícióból indultak el, és hol tartanak eszmei fejlődésükben; hibáikat, helytelen nézeteiket nem bíráltuk. Másrészről, sokszor jogos kritikájukat sem vettük figyelembe.

A fiatal értelmiség nevelésében is követtünk el hibákat. Világnézeti nevelésük nem volt eléggé mély: erősen hatottak rájuk polgári, kispolgári nézetek, elsősorban a nacionalizmus. Az egyetemeken, a főiskolákon nem mindig támasztottunk velük szemben megfelelő követelményeket. A tudományos utánpótlásban nem gondoskodtunk arról, hogy kellő alapvetéssel egy új, politikailag szilárd, szakmailag magas képzettségű gárda nőjön fel, sőt gyakran helytelen kiválasztás érvényesült, a munkáshatalomhoz leghívebb fiatalok elől zárták el a megfelelő fejlődés útját. Egyes területeken viszont túlságosan hamar, elegendő gyakorlat és tapasztalat nélkül helyeztünk vezető állásokba friss diplomásokat. A tervezés hibái miatt egyes értelmiségi szakmákban átmeneti túltermelés és munkábaállítási nehézségek is keletkeztek, ami a fiatal értelmiség körében csalódást okozott.

1953 után a párt e hibák egy részét kijavította, vagy legalábbis hozzálátott kijavításukhoz, míg a hibák egy másik része ekkor mélyült el. A vezetés bizonytalankodása, következetlensége, a megerősödő revizionizmus és az ellene szektás alapról hozott erőtlen, helytelen intézkedések következtében a hibák kijavításának folyamata lelassult, elakadt. A Szovjetunió Kommunista Pártjának XX. kongresszusa és a Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetősége annak szellemében hozott 1956 júliusi határozata után azonban minden lehetőség megvolt arra, hogy a még meglevő hibákat kijavítsuk, ám ezt megakadályozta az ellenforradalom.

3. A REVIZIONIZMUS ÉS AZ ELLENFORRADALOM KÁRTEVÉSE

Az ellenforradalom és annak ideológiai előkészítése súlyos megrázkódtatást és zűrzavart okozott kulturális életünkben.

Kezdetben a szektás eredetű hibák bírálatának jelszavával a marxista mezben jelentkező revizionista nézetek hirdetői voltak a hangadók. Később e nézetek mögött, részben ezekkel összefonódva, majd egyre nyíltabban előtérbe kerültek a leplezetlenül ellenforradalmi állásfoglalások. 1956-ban a Petőfi-körben, az Írószövetségben és más vitafórumokon a revizionisták, majd a burzsoá nézetek leplezetlen képviselői átvették a vezetést, és hadjáratot indítottak kulturális fejlődésünk és szocialista kultúránk ellen. Igen fontos eleme volt ez az ellenforradalom ideológiai előkészítésének. Bebizonyosodott, hogy ahol a párt eszméi háttérbe szorulnak, ott a szocializmus ügye kerül veszélybe.

A revizionisták támadásának fő vonalai a következő irányban bontakoztak ki:

Mérhetetlenül felnagyították az elkövetett hibákat, ugyanakkor elhallgatták vagy lekicsinyelték s végül szinte teljesen elvetették kulturális forradalmunk korszakos eredményeit. Felmelegítették és „marxista" frázisokkal körítették a „művészet, a kultúra szabadsága" ósdi, liberális-burzsoá

jelszavát, és e jelszó mögé húzódva, a kultúra pártosságának lenini elvét s a párt- és az állami irányítást támadták. A világnézetek közötti verseny likvidátori értelmezésével, a „demokrácia mindenki számára" jelszavának hirdetésével eljutottak az osztályharc, a proletárdiktatúra tagadásához.

A nemzeti sajátosságok, a „nemzeti út" egyoldalú hangsúlyozása lényegében a proletár internacionalizmus elvetését jelentette. Logikus folytatása volt ez a magyar revizionisták antimarxista nézetének az „egységes magyar nemzeti kultúráról". A szocialista realizmus elveinek revíziója, később létezésének tagadása, az irodalom és a művészet marxista—leninista értelmezését dobta félre.

A revizionizmus támadása kulturális téren is összefonódott a hazai és a külföldi reakció fellépésével. A nyugati életforma, a dekadens és reakciós művészeti irányzatok propagálása, a polgári demokrácia dicsőítése, a „harmadik utas" illúziók előtérbe kerülése, mind része volt annak a folyamatnak, amely végül is fegyveres ellenforradalmi felkeléshez vezetett.

A revizionista és a nyíltan burzsoá propaganda — részben a múltban elkövetett hibák miatt — eléggé jelentős tömegekre hatott. Ez a támadás — különösen nacionalista és szociális demagógiájával — elsősorban az értelmiség és az ifjúság, főként az értelmiségi ifjúság körében okozott zűrzavart, visszhangra talált a városi kispolgárságban, de nem maradt teljesen hatástalan a munkásság és a parasztság egyes elmaradottabb elemeire sem. Ezt a reakciós erők a maguk ellenforradalmi céljaikra használták fel.

Az ellenforradalom idején, sőt jó ideig utána is, revizionista és más ellenforradalmi elemek igyekeztek — nem is eredménytelenül — megszerezni a kulcspozíciókat oktatási, tudományos, művészeti, kulturális intézményeink jelentős részében. Tudományos és művészeti életünkből, közoktatásunkból ki akarták szorítani a marxizmus—leninizmust. A párt- és az állami irányítás átmenetileg háttérbe szorult. Elburjánzott a kispolgári giccs és a polgári dekadencia.

4. A KULTURÁLIS ÉLET ALAKULÁSA AZ ELLENFORRADALOM UTÁN

1956. november 4-e után a forradalmi erők ellentámadást indítottak a kultúra frontján is, bár az előrehaladás itt nehezebb volt, mint másutt. Ám a reakció minden mesterkedése ellenére, szívós munkával sikerült az ellenforradalom erőit leverni, megtörni és visszavonulásra késztetni a kulturális életben is. A legfontosabb kulcspozíciókat ismét a kezünkbe vettük: megszilárdult és tovább szilárdul a párt- és állami irányítás. Az értelmiség túlnyomó többsége becsülettel dolgozik a szocialista építőmunka feladatainak megoldásán. Eszméink tekintélye az értelmiség soraiban megnőtt. A kommunista értelmiségi csoportok — a párt legfontosabb kulturális bázisai — megerősödtek, tevékenységük megélénkült, eredményesen terjesztik a párt politikáját a pártonkívüli értelmiségiek között. Pártunk alapjában helyes értelmiségi politikájának eredményeként a pártonkívüli értelmiség soraiban egészséges erjedés indult meg: mind többen fordulnak bizalommal a párt felé, kezdik elfogadni és a maguk számára követendőnek tekinteni a párt politikáját. A marxizmus—leninizmus elvi alapjain kialakul

és egyre erősödik a ma még nem marxista értelmiség és a munkásosztály együttműködése a szocializmus építésében. Az együttműködés során eredményeket értünk el az értelmiség eszmei átnevelésében is. Az egyetemeken helyreállítottuk és magasabb színvonalra emeltük a marxizmus—leninizmus oktatását. A párt elméleti munkája, amellyel felderítette az ellenforradalom okait, következményeit, s amellyel választ adott és választ ad mai életünk kérdéseire, megragadja az értelmiség figyelmét. Az egyes értelmiségi szervezetekben — pedagógusoknál, művészeknél — kommunisták vezetésével ezen az alapon bontakozik ki a marxizmus—leninizmus elmélyültebb tanulmányozása. A szocialista tábor és a nemzetközi kommunista mozgalom egységes fellépése néphatalmunk támogatására és pártunk következetes, internacionalista politikája 1956. november 4-e után azt eredményezte, hogy a munkásosztály és a parasztság, de az értelmiség soraiban is elmélyült a dolgozók nemzetközi összefogásának érzése, csökkent a burzsoá nacionalizmus befolyása.

Pártunk az ellenforradalom leverése óta sikeres erőfeszítéseket tett az eszmei-politikai nevelőmunka széleskörű kibontakoztatására és a kulturális élet sajátosságainak megfelelő munkamódszerek kialakítására. Hozzákezdtünk kulturális életünk legfontosabb elméleti kérdéseinek tisztázásához, s az irányítást egységes, pontos, a mi helyzetünknek megfelelő marxista—leninista elvek alapján végezzük.

A tömegek az ellenforradalom idején saját, közvetlen politikai tapasztalataikból győződtek meg arról, hogy a szocializmus, a néphatalom szempontjából milyen nagy jelentősége van a kultúrának. Ezért most fokozott figyelemmel kísérik íróink, művészeink, színházaink, sajtónk munkáját. Ez igen biztató egész kulturális fejlődésünk szempontjából.

Mindezek hatására eredmények mutatkoznak a kulturális alkotásokban is: máris születtek olyan irodalmi, művészeti alkotások, amelyek a szocializmus építésének talajáról ábrázolják népünk hősi küzdelmét az ellenforradalom legyőzéséért, a szocialista jövő megvédéséért. Pártunk további feladata, hogy erősítse kulturális életünknek ezeket a vonásait, és széles körű ideológiai munkával biztosítsa a kulturális forradalom végső győzelmét.

IV. MAI KULTURÁLIS ÉLETÜNK FŐBB KÉRDÉSEI

Művelődéspolitikánk irányelveinek meghatározásakor kulturális életünk mai általános helyzetéből és szocialista építésünk szükségleteiből kell kiindulnunk. Továbbfejlődésünk szilárd alapját jelentik a felszabadulás óta elért eredményeink, melyekre bátran és büszkén támaszkodhatunk. Ám még ma is súlyos tehertételként nehezedik ránk a Horthy-rendszer szellemi öröksége, amely a revizionizmus és az ellenforradalom teremtette zűrzavar eredményeként újult erőre kapott, kölcsönhatásban a nyugatról beszivárgott reakciós eszmékkel. Elég széles értelmiségi és kispolgári rétegekre hatnak olyan nézetek, mint a „népi" ideológia, polgári humanizmus, melyek a Horthy-fasizmussal szemben tartalmaztak haladó elemeket, de ma már maradiak, sőt reakciósak, mert a munkásosztály vezető szerepe ellen hatnak,

tehát szemben állnak szocializmust építő népünk érdekeivel. Nem múlt el nyomtalanul a revizionizmus és az ellenforradalom ideológiai támadása, eszméi felbukkannak a kulturális élet különböző területein.

Szocialista kultúránk, de egész társadalmi életünk világnézeti alapja a marxizmus—leninizmus. Annál súlyosabban esik latba az a tény, hogy az értelmiségnek csak egy része tette magáévá a marxizmus—leninizmus világnézetét, mivel nagy szerepe van a kulturális alkotásban, a műveltség terjesztésében és az ifjúság nevelésében, s számarányánál jóval nagyobb a befolyása a társadalomra. Ezt az ellenforradalom és az azt követő események világosan bebizonyították. Legnagyobb részük lojális a népi demokratikus rendszer iránt, sok mindenben egyetért a párt, a kormány, általában a szocializmus célkitűzéseivel, de világnézetében nem áll szilárd talajon. Ez a helyzet részben akadályozza, hogy teljes erővel, képességük teljes kibontakoztatásával vegyenek részt a szocialista kultúra építésében (még ha szubjektíve meg is van bennük a szándék), részben pedig állandó lehetőséget ad a burzsoá nézetek behatolására.

Számolni kell tehát azzal, hogy a magyar társadalom jelentős része még ki van téve az ingadozásnak, és erősen hat reá a burzsoá ideológia. Ilyen körülmények között — azért is, mert a nyíltan burzsoá, ellenséges nézetek jelentkezésére kevesebb lehetőség van — fokozott veszélyt jelentenek a marxista mezben fellépő revizionista elméletek és a „harmadik út" „népi" ideológiája.

Különösen ártalmasak Lukács György antimarxista politikai-ideológiai nézetei. Az az elgondolás, hogy a különböző társadalmi rendszerű államok békés egymás mellett élésének korszakában a nemzetközi méretekben folyó harc fő ellentéte nem a szocializmus és a kapitalizmus, a munkásosztály és a burzsoázia között feszül, hanem a „demokratizmus és az antidemokratizmus" között, valójában az osztályharc feladását jelenti. Ez az elmélet ma nemcsak nálunk, hanem világszerte kártokozó eszmei ütőkártyája a revizionistáknak, annál is inkább, mert Lukácsnak ez a felfogása kisebb vagy nagyobb mértékben kifejezésre jut a politika, a társadalomtudomány, a filozófia, az esztétika, a művészet, a kultúra kérdéseiről szóló írásaiban és állásfoglalásaiban egyaránt. Lukácsnak ez a véleménye szükségszerűen a pártosság, fiatal szocialista kultúránk és a szovjet kultúra eredményeinek lebecsüléséhez, illetve tagadásához vezetett.

Az ellenforradalom után újjáéledtek olyan régen elavult reakciós elméletek, mint a „népiek" tételei a „nemzetmentő paraszti őserőről", a városi kultúra alacsonyabbrendűségéről és hasonlók, amelyeknek felelevenedésével ismét tápot kapott a fajelmélet, a nacionalizmus, az antiszemitizmus teljesen még ki nem irtott hagyatéka.

Kulturális és ideológiai fejlődésünk egyik legfőbb akadálya továbbra is a nacionalizmus, amelynek a magyar társadalomban mély gyökerei vannak. s ezért az elmaradott rétegekben a nemzeti kultúra nacionalista elképzelése él. Ezt használták ki a revizionisták. Az ellenforradalom egyik súlyos kártevése, hogy megerősítette a nacionalista nézeteket, „hazafiasnak" igyekezvén feltüntetni azokat.

A marxizmus—leninizmus világos határvonalat húz a nacionalizmus

és a jogos nemzeti büszkeség, valamint a nacionalizmus és az igazi hazafiság között. Pártunk méltán tekinti magát forradalmi és szabadságharcos hagyományaink örökösének, és büszke arra, hogy a magyar kommunisták életüket nem kímélve jártak a függetlenségi és népfelszabadító mozgalmak élén. A nacionalizmus lélekmérgező és nemzetvesztő ideológiájával a szocialista hazafiságot állítja szembe; a szocialista hazafiságot, amelynek legfőbb tartalma a haza felvirágoztatása a dolgozó nép javára és a dolgozók hazájának védelme minden támadással szemben, s amelynek kitéphetetlen alkotóeleme a fennhéjázástól mentes nemzeti öntudat éppúgy, mint a nemzetközi összefogás a világ felszabadult, vagy szabadságukért küzdő népeivel.

Mindezeket figyelembe véve, különös jelentősége van annak is, hogy szilárd alapon, minden torzítástól mentesen vessük fel a szocialista kultúra nemzeti sajátosságának kérdéseit.

A születő új kultúra: tartalmában szocialista, formájában nemzeti kultúra. Megőrzi és magába foglalja mindazt a haladó kulturális kincset, amelyet évszázadok fejlődése saját nemzeti alkotásokban és más nemzetektől átvett értékekben felhalmozott, és azok legjobb eredményeit is felhasználva, a szocialista eszmeiségtől áthatva, magasabb szinten valósítja meg a népiség, nemzeti jelleg és humanizmus szintézisét.

A kultúra szocialista eszmeiségének elsődleges fontosságát nyomatékosan kell hangsúlyozni ma, amikor még hatnak bizonyos revizionista nézetek, és amikor — helyesen — nyilvánosságot biztosítunk jó szándékú, a népi demokrácia iránt lojális, de nem szocialista alkotásoknak és állásfoglalásoknak is a kulturális élet különböző területein. A szocialista eszmeiség fűzi össze egész kultúránkat a világ, elsősorban a Szovjetunió és a népi demokratikus országok szocialista kultúrájával. Minden olyan törekvés, amely e szálakat szét akarja szakítani, a nacionalizmust erősíti. A munkásnemzetköziség jegyében lehet csak igazán mai és magyar a mi kultúránk, mert a munkásnemzetköziség nem a Szovjetunió vagy a testvéri népi demokráciák eredményeinek másolását jelenti, hanem azt, hogy ezek az eredmények — kölcsönhatásban — termékenyítően hatnak a mi kultúránk fejlődésére.

A munkásosztály vezető szerepét tagadó revizionizmus terjesztette azt a ma is ható felfogást, hogy korunkban a társadalom vezetése az értelmiséget illeti meg. A fiatalok között folytatott agitációjukban viszont a revizionisták azzal hitegetik az ifjúságot, hogy az övék a vezető szerep. E nézeteket igyekeztek és igyekeznek alátámasztani az ifjúság forradalmi lendületéről, avantgardizmusáról szóló hangzatos frázisokkal, illetőleg azokkal a hamis állításokkal, amelyeket mint az atomenergia békés felhasználása által elindított nagy, tudományos és technikai átalakulásból levont „következtetést" igyekeztek feltüntetni.

A szocializmus építésének általános — és nemcsak kulturális — feladatai mind több és több jól képzett, alapos általános és szakműveltséggel rendelkező dolgozót követelnek meg az élet valamennyi területén. A szocialista fejlődés törvényszerű vejárója, hogy állandóan emelkedik a dolgozók kulturális és technikai színvonala, és nő az értelmiségiek száma. Csakis ezen

az úton biztosítható a szocializmus fölénye a kapitalizmus felett, és csakis így lehet mind magasabb szinten kielégíteni a néptömegek szüntelenül növekvő anyagi és kulturális igényeit. E folyamat végső eredménye a szellemi és fizikai munka közötti lényeges különbség megszüntetése lesz.

Az általános kulturális és technikai színvonalnak még gyorsabb ütemű fejlődését igényli a korunkban végbemenő nagy tudományos és technikai átalakulás. Ezt az új követelményt érvényesíteni kell a kulturális élet különböző területein, és figyelembe kell venni a részletes feladatok meghatározásánál. De semmiféle „technikai forradalom" nem változtat azon az alapvető tényen, hogy a kapitalista társadalom megdöntéséért és a szocialista társadalom felépítéséért folyó harcban a vezető szerep csak azé az osztályé lehet, amelynek létérdeke a szocializmus győzelme. Ez az osztály az „atomkorban" is a munkásosztály. Az értelmiség egyetlen társadalmi rendben sem alkotott önálló osztályt, tagjai mindig a különböző társadalmi osztályokból kerültek ki. Soha nem volt, nem lehetett a társadalom vezetője, bármily fontos és nélkülözhetetlen is társadalmi szerepe. Ugyanígy az ifjúság sem lehet a társadalom vezető ereje. Azt ugyanis, hogy a társadalomban kié a vezető szerep, egyetlen társadalmi formációban sem korosztályok vagy nemzedékek harca, hanem az osztályharc döntötte és dönti el. Az ifjúság sajátos szerepe társadalmunkban abban áll, hogy lelkesedésével, mozgékonyságával segítse a munkásosztály céljainak megvalósítását, a nemzet szocialista felvirágzását.

Szocialista kultúránk kibontakozását akadályozza, hatékonyságát csökkenti, hogy elég jelentős rétegek ízlése — és ezzel együtt kulturális igénye — még ma is a Horthy-rendszertől örökölt kispolgári álkultúra színvonalán mozog. A kispolgári ízlés viszonylag széles körű hatását még nem sikerült megszüntetni, mert ez lassú és nehéz folyamat, s mert a mi munkánk sem volt elég erőteljes. Az ellenforradalom a fejlődést visszavetette, és különösen a szórakozás különböző formáiban újra elszaporodott a kulturális szemét. Művészeti intézményeink — „a dolgozók igényei kielégítésének", „a kultúra demokratizálásának" jelszavai mögé húzódva — sokszor engedtek és engednek a kispolgári ízlés, az igénytelenség nyomásának, szem elől tévesztve a kulturális nevelés, a kulturális színvonal emelésének alapvető feladatait. Gyakran gazdasági, gazdaságossági szempontokkal igazolják ezt a politikájukat, és részben indokoltan, mert egyes, a kulturális területet érintő gazdasági intézkedések valóban keresztezik a szocialista művelődéspolitika helyes útjait.

Nem kevés akadállyal és nehézséggel kell megküzdenünk a szocialista kultúra további fejlődéséért vívott harcunk folyamán. Feladataink nem oldhatók meg egyik napról a másikra, de minden feltétele adva van annak, hogy az eddiginél gyorsabban, biztosabban, megalapozottabban haladjunk előre. A párt szilárd és következetes marxista—leninista politikát folytat, és harcol mind a revizionista árulás, mind a dogmatikus torzítás veszélyei ellen. Nagyok eddigi eredményeink, és a magyar nép nagy többsége nem akarja a múlt visszatérését, bízik a szocialista jövőben. A munkásosztály, a parasztság és az értelmiség legjava máris alkotója és hordozója a szocialista kultú-

rának, és ez a bázis állandóan szélesedik, erősödik. Nem kétséges, hogy kulturális továbbfejlődésünk elveit és céljait örömmel teszik magukévá, és minden eszközzel elősegítik azok sikeres megvalósítását.

V. A KULTURÁLIS MUNKA FŐ FELADATAI

A kulturális helyzet elemzése alapján a párt a következő feladatokat tűzi az oktatás, a népművelés, a művészet, a tudomány dolgozói, az összes párt- és állami szervek elé.

1. VILÁGNÉZETI NEVELÉS

Az ideológiai s ezen belül a kulturális fronton tapasztalható elmaradás és az ellenforradalom rombolása nyomán bekövetkezett visszaesés, eszmei zűrzavar megszüntetése, művelődésügyünk felvirágoztatása megköveteli a marxizmus—leninizmus térhódítását és győzelmét a kultúra valamennyi területén. Az eszmei-politikai harcnak a művelődés területén is a megerősödött jobboldali nézetek: a revizionizmus, a polgári és kispolgári törekvések ellen kell elsősorban irányulnia. Az ellenséges eszmei-politikai irányzatok közül ma a nacionalizmus, a „harmadikutas" felfogás, egyes művészeti ágakban a burzsoá objektivizmus, a „politikamentes" álhumanizmus és a formalizmus a legélőbbek és a legveszedelmesebbek. Ezek többnyire egymással vagy más ellenséges nézetekkel összefonódva jelentkeznek. Ugyanakkor azt sem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy a revizionista fertőzés ellen nem orvosság a dogmatikus, szektás elmélet és gyakorlat; nem hanyagolható el tehát a harc ez utóbbi maradványai ellen sem, annál kevésbé, mert néhány kulturális intézményünkben a szektás szemlélet, a dogmatikus nézetek újjáéledése is tapasztalható.

Az ideológiai előrenyomulásnak nem egyszerűen az a célja, hogy az ellenséges vagy helytelen nézeteket háttérbe szorítsa vagy elnémítsa, elhallgattassa, hanem elsősorban az, hogy ezeket legyőzze, eszmeileg szétzúzza, az emberek gondolkodásából kiűzze. Célja, hogy a marxizmus—leninizmus világnézetét terjessze, s hatékony érveléssel hozzájáruljon a munkásosztály és a parasztság szocialista öntudatának erősítéséhez, elmaradott gondolkodású rétegeinek felvilágosításához, az értelmiség még ingadozó csoportjainak meggyőzéséhez, szocialista szellemű átformálásához.

A legfőbb módszer ezért: az elmélet bátor továbbfejlesztésére irányuló tudományos kutatás, a kultúra valamennyi sajátos eszközének és lehetőségének felhasználása a marxista—leninista eszmék terjesztése, a szocialista világnézet hadállásainak szakadatlan erősítése a művelődés minden ágában, eleven elvi vita, eszmei harc az ellenséges vagy helytelen nézetek legyőzésére. Mindez természetesen nem teszi szükségtelenné, sőt egyenesen megköveteli, hogy hatalmi intézkedésekkel akadályozzuk meg a kultúra területén is mindazokat a törekvéseket, amelyek nyíltan vagy álcázva népi demokratikus rendünk ellen irányulnak.

Az elméleti és kritikai munka, a nevelő és felvilágosító tevékenység számottevő megjavítása nélkül ezek a feladatok nem oldhatók meg. Ahhoz

viszont, hogy a nevelő és felvilágosító tevékenység hatékonysága fokozódjék, hogy élénk kritikai élet bontakozzék ki valamennyi kulturális, művészeti fórumon, elsősorban az elméleti-tudományos munkát kell magasabb szintre emelni. Kellő tudományos megalapozottság híján ugyanis minden vita, minden bírálat csak sekélyes, ötletszerű lehet, mely nemhogy segítené, hanem még zavarja is az eszmei tisztulás folyamatát.

Mindenekelőtt arra kell törekedni, hogy a munkásosztály még jobban összeforrjon a marxizmus—leninizmussal, a kommunista világnézet behatoljon eszmeileg kevésbé fejlett rétegeibe is. Csak így töltheti be eredményesen történelmi küldetését, vezető szerepét a társadalmi, politikai és gazdasági építőmunka valamennyi területén, nem utolsósorban magában a kulturális életben. A munkásosztály marxista—leninista műveltségének további gyarapodása, szocialista öntudatának magasabb szintre emelkedése termékenyítőleg fog hatni a társadalom minden rétege s köztük természetesen az értelmiség politikai fejlődésére is, az eszmei tisztulásra, s így kultúránk és kulturális életünk szocialista átformálására. De még gazdasági előrehaladásunk oly nagy fontosságú összetevői is, mint például a termelés és a termelékenység növekedése, a munkafegyelem megszilárdulása, az új munkamódszerek iránti fogékonyság, a tulajdonhoz való viszony megváltozása — egytől egyig a legszorosabban összefüggnek a munkásosztály kommunista világnézetének megszilárdulásával, a szocialista öntudat megerősödésével.

Valamennyi kulturális szervünket és intézményünket — a sajtót, a rádiót és a televíziót, filmgyártásunkat és könyvkiadásunkat — hassa át az a tudat, hogy nemcsak népi demokráciánk fejlődésének, a szocializmus eredményes építésének, de a sajátos kulturális feladatok megoldásának is alapvető feltétele a munkásosztály szocialista világnézetének elmélyülése, s ezért ne sajnálják a fáradságot mindazoknak az eszközöknek, módszereknek, művészi tartalmaknak és formáknak felkutatására, amelyek ezt a célt a leghatékonyabban szolgálják.

Ebben a vonatkozásban nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy a felszabadulás óta kétségtelenül elért nagy eredmények ellenére a munkásosztály egy részére még hat a burzsoá ideológia. Ez részben a múlt hagyatéka, részben pedig annak a felhígulásnak a következménye, amelynek során kispolgári rétegek és deklasszált elemek kerültek a munkásosztályba. A kispolgárság befolyása főleg Budapesten, de egyes vidéki városokban is erős, és nemcsak politikai, hanem kulturális téren is érezteti hatását. Az ilyen tendenciák ellen türelmes, szívós, sokoldalú nevelőmunkával — elsősorban a kultúra nemes, értékes alkotásai segítségével — kell küzdenünk.

A munkásosztály és a dolgozó parasztság szövetségének további megszilárdítása, de a magyar falu előtt álló nagy feladatok és távlatok is megkívánják, hogy nagyobb gondot fordítsunk a parasztság eszmei-politikai nevelésére. A mezőgazdaság szocialista átszervezésének bonyolult feladata, az önkéntesség elvének párosítása a következetes agitációval, nélkülözhetetlenné teszi ezt a széles körű eszmei felvilágosító munkát. Mindenekelőtt a paraszti gondolkodásmód ama vonásai ellen kell sokoldalúan és türelmesen küzdeni, amelyek gátolják a parasztságot igazi érdekei felismerésében, a

szocialista út melletti döntésben. A maradiság, a megcsontosodott hagyományokhoz való ragaszkodás, a visszahúzó kistulajdonosi szemlélet káros hagyatékával szemben az együvétartozás, a munkásokkal való testvéri összefogás szellemét kell kifejleszteni. Ennél a munkánál abból kell kiindulni, hogy a paraszti gondolkodás átformálódása nemcsak eredménye a falun eddig végbement társadalmi és politikai átalakulásnak, hanem előfeltétele is a további változásoknak. Különösen fontos a termelőszövetkezetek és az állami gazdaságok dolgozóinak szocialista öntudatát növelni, egyrészt a mezőgazdaság szocialista részének megerősítése, s ugyanakkor az egyénileg gazdálkodó parasztság világnézeti fejlődésének megkönnyítése céljából is.

Mint ahogy a városban, falun, a parasztság körében is hatnak — gyakran egyes szórakoztató intézmények elvtelen műsorpolitikájának következtében — a kultúra kispolgári, sőt egyenesen burzsoá szellemű termékei. E kártékony folyamat ellen küzdeni kell, felhasználva az egészséges paraszti hagyományokat, a népművészet remekeit, a magyar és a külföldi kultúra legértékesebb alkotásait.

Értelmiségi politikánk rendkívül fontos feladataként külön is ki kell emelni a nem marxista értelmiség ideológiai átformálásának kérdését. Ezt a munkát az eddiginél magasabb színvonalon kell tovább folytatni, figyelembe véve az egyes értelmiségi rétegek sajátos helyzetét, fejlettségi fokát. Az eszmei meggyőzés eszközeinek alkalmazása mellett vonjuk be őket fokozottabban a szocialista építés gyakorlati feladatainak megoldásába, hogy a különböző szakmájú értelmiségiek munkájuk közben szerzett tapasztalataik alapján győződjenek meg a szocializmus igazságáról és felsőbbrendűségéről. Őszinte együttműködési készségünk a nem marxista értelmiséggel azonban nem zárja ki, hanem feltételezi a segítő szellemű bírálatot: a bírálat is egyik eszköze ideológiai átformálásuknak, de a téves nézetek elleni harc nem válhat személyi üldözéssé, a bírálat nem fajulhat megbélyegzéssé.

Az egész társadalmat átfogó világnézeti nevelőmunka csak akkor járhat tartós eredménnyel, és a jövőre nézve távlatokat nyitó csak akkor lehet, ha az ifjúság marxista szellemű nevelését tekinti egyik legfontosabb feladatának. Minden társadalmi rendszer arra törekszik, hogy ifjúságát a maga világnézetére nevelje. Mi kommunista szellemű és világnézetű, művelt, erkölcsös ifjúságot akarunk nevelni. A szocialista világnézet elterjesztésében, a burzsoá életszemlélet és gondolkodásmód, erkölcs és ízlés visszaszorításában és megsemmisítésében a legnagyobb szerepük azoknak az oktatási intézményeknek van, amelyekre a párt és a kormány ifjúságunk tudatának és magatartásának formálását bízta.

A felnövő új nemzedéknek a korszerű ismeretek és a tudományos eredmények elsajátításával együtt meg kell ismernie és magáévá kell tennie a marxista—leninista világnézet alapjait, gondolkodásában, érzésvilágában, magatartásában ki kell formálnia a szocialista erkölcsöt. Ez olyan követelmény, amit oktatás- és nevelésügyünk feladatai között a legelső helyen kell hangsúlyozni, annál is inkább, mert az ifjúság világnézeti-erkölcsi nevelésében jó néhány év óta súlyos bajok mutatkoznak, s az elért eredmények sem bizonyultak elég szilárdnak. Így eshetett meg, hogy az elmúlt időszak

zűrzavarai, ellentmondásai, majd az ellenforradalom nagymértékben visszavetették ifjúságunk szocialista szellemű fejlődését, s az ellenséges nézetek, főként a nacionalizmus, sovinizmus, irredentizmus, antiszemitizmus romboló hatása ismét jelentkezhetett.

Az átmeneti megtorpanás megszüntetésének minden előfeltételét megteremtette a párt szilárd és helyes politikája. De ha határozottan előre akarunk lépni az ifjúság erkölcsi-politikai nevelésében, látnunk kell, hogy az egyik leglényegesebb feladat: a pedagógusok és a párt kapcsolatának megszilárdítása.

A pedagógusok túlnyomó többsége alapvető kérdésekben egyetért a párt és a kormány politikájával. Ahhoz, hogy a szocialista rendszer meggyőződéses és megingathatatlan híveivé váljanak, biztosítani kell számukra a bizalom légkörét, valamint a további erkölcsi és anyagi megbecsülést. Külön elismerés jusson azoknak, akik az iskolai munkájukon túl is — elsősorban az ifjúsági szervezetekben és a népművelési munkában — segítik szocialista fejlődésünket.

A bizalom és megbecsülés légkörének biztosításával egyenrangú fontosságú, hogy komolyabban törődjünk szakmai, pedagógiai s főként ideológiai fejlődésükkel. Pedagógusaink eszmeileg-politikailag sokat fejlődtek az elmúlt 13 év alatt. De jelentős részük — ha gondolkodásában a szocialista világnézet egyes elemeit magáévá is tette — még nem marxista—leninista. Gyermekeink szocialista szellemű nevelését tehát javarészt nem marxista szemléletű pedagógusok végzik. Ez a helyzet hosszú ideig nem tartható fenn anélkül, hogy az ifjúságra káros hatással ne lenne. Meg kell tehát teremtenünk számukra a feltételeit annak, hogy minél gyorsabban, de magas színvonalon és alaposan sajátíthassák el a marxizmus—leninizmus tanításait, lehetőség szerint egybekapcsolva ideológiai továbbképzésüket szakmai továbbképzésükkel, hogy képesek legyenek szaktárgyaik marxista szellemű oktatására.

Különös gonddal kell törődnünk az új pedagógusok képzésével, annál is inkább, mert a pedagógusképzésnek sok fogyatékossága van, eszmei-politikai és szakmai szempontból egyaránt. Mindenekelőtt a tanítóképzésre áll ez, amelynek problémáját a gimnáziumra épülő tanító- és óvónőképző intézetek rendszere, a tanítóképzés reformja hivatott megoldani.

A szocialista szellemű nevelés keretében nagy figyelmet kell fordítani ifjúságunk jellemének formálására. Erősítsük a gyermekekben a szülők és felnőttek iránti tiszteletet, a hazaszeretetet, a munkaszeretetet, a becsületességet, a társadalmi tulajdon megbecsülését, a szocializmus ügyéért érzett odaadást és felelősséget. Ebben a vonatkozásban külön ki kell emelnünk a munkával és a munkára nevelés módszerének pedagógiai és erkölcsi jelentőségét, amellett, hogy a cél érdekében ifjúságunk szocialista erkölcsi-politikai arculatának kialakításában érzelmi és esztétikai lehetőségeket is fel kell használnunk.

Az ifjúság szocialista szellemű nevelésében a pedagógusokon, a Kommunista Ifjúsági Szövetségen és az Úttörők Szövetségén kívül igen nagy feladatok hárulnak a szülőkre és az egész társadalomra. A pedagógusok ezt a

munkát maguk, a szülők nélkül, vagy éppen azok ellenére, nem tudják sikeresen megoldani. A szülők egy része gyermekeit a maga szocialista meggyőződése szerint a szocializmus iránti szeretetre, a szocializmus építésének feladataira neveli — helyesen —, mert így készíti fel a legjobban a jövőre. Minden gyermek érdeke azt kívánja, hogy szocialista szellemben neveljék, hiszen felnőttként szocialista társadalomban fog élni. Meg kell ezt érteniük azoknak a szülőknek is, akik ma még nem meggyőződéses hívei népi demokratikus rendszerünknek, sőt még azoknak is, akik — mint a volt uralkodó osztályoknak tagjai — kiváltságaik elvesztése következtében vagy egyéb okból szemben állnak a szocializmus ügyével. Szerencsétlenné teszik gyermekeiket mindazok a szülők, akik megpróbálják szembefordítani őket a nép többsége által választott szocialista társadalmi renddel. Az ilyen gyermekekből meghasonlott, a társadalomban helyüket nem találó fiatalok lesznek, akik könnyen esnek áldozatul lelkiismeretlen politikai kalandoroknak. Az ellenforradalmi események sok tragikus példája tanúsítja ezt.

Az ifjúság a jövő letéteményese. Állítsuk egész társadalmunk közgondolkodásának, törődésének középpontjába ifjúságunk nevelésének ügyét, és tekintsük úgy, mint a kulturális élet egyik elsőrendű feladatát. Irodalmunk, filmművészetünk, sajtónk, rádiónk az ifjúság jövőjéért érzett teljes felelősséggel segítsen e feladat megoldásában.

A világnézeti nevelésben, a marxizmus—leninizmus eszméjének elterjesztésében és diadalra juttatásában, ha lehet, még nagyobb jelentőségük és ezzel együtt felelősségük van felsőoktatási intézményeinknek, amelyek a fontos gazdasági és politikai tennivalók megoldására, a szocialista kultúra fejlesztésére és ápolására hivatott fiatal értelmiséget nevelik.

Az egyetemi ifjúság világnézeti nevelésében a legnagyobb szerepe az ideológiai oktatásnak van. Ezen a téren kell először számottevő fejlődést elérni. A hallgatók marxista—leninista oktatásának színvonalát differenciáltabb tantervvel, a tanszékek vezetésének és az oktatók továbbképzésének megjavításával kell emelni. A marxizmus—leninizmus magas színvonalú oktatása alapvető, természetesen nem egyedüli feltétele a hallgatók teljes értékű világnézeti, politikai és erkölcsi nevelésének. Ehhez a szaktárgyi képzés szilárd ideológiai megalapozottságára, világnézetformáló hatására is szükség van. Ki kell egészülnie továbbá az egész oktatói kar céltudatos, rendszeres, a párt- és a KISZ-szervezetekkel egybehangolt, sokoldalú nevelői tevékenységével.

A szocialista szellemű nevelés szempontjából nagy jelentősége van annak is, hogy a diákotthonok életét tartalmasabbá, kulturáltabbá, vonzóbbá tegyük. Ezért a diákotthonokat az értékes pedagógiai hagyományok felhasználása, valamint a tárgyi feltételek fokozatos megteremtése útján kollégiumokká kell fejlesztenünk.

Egyetemi és főiskolai ifjúságunk nevelését csak megfelelően képzett, marxista világnézetű, politikailag szilárd oktatói kar tudja megoldani. Éppen ezért elvárjuk, hogy fokozottan törekedjenek a marxizmus—leninizmus világnézetének megismerésére és elsajátítására. E nélkül képtelenek lesznek a gondjaikra bízott ifjúságot szocialista szellemben oktatni és ne-

velni; a dialektikus materializmus megtermékenyítő hatása nélkül tudományos munkásságuk is előbb-utóbb zsákutcába kerülhet. Az egyetemek és főiskolák munkáját irányító állami és pártszervek tekintsék halasztást nem tűrő feladatuknak, hogy — megfelelő szervezeti formákat teremtve, tudományos viták segítségével — mozdítsák elő az oktatók ideológiai fejlődését.

2. A TUDOMÁNY FEJLESZTÉSE ÉS A MŰVELTSÉGI SZÍNVONAL EMELÉSE

A szocializmus építése növekvő, egyre sokoldalúbb és felelősségteljesebb feladatokat tűz a tudományok művelői elé. A szocialista építőmunka, a népgazdaság és a kultúra fejlődése tudományos megalapozottságot, a korszerű tudomány állandó fejlesztését, eredményeinek széles körű felhasználását igényli. Bátor, alkotó szellemű, céltudatos kutatómunkára van tehát szükség mind a társadalomtudományok, mind a természet- és műszaki tudományok területén. De ez a kutatómunka csak akkor lehet igazán eredményes, a tudomány csak akkor töltheti be társadalmi szerepét, ha áthatja az egyedül tudományos gondolkodás: a marxista—leninista világnézet.

Különös jelentősége van hazánkban a társadalomtudományi kutatómunkának. A kutatások terjedjenek ki a marxizmus—leninizmus általános kérdéseire, tárják fel társadalmi fejlődésünk sajátos problémáit, ellentmondásait, s a konkrét magyar viszonyokból kiinduló elemzések és általánosítások révén járuljanak hozzá a marxista—leninista társadalomtudomány fejlődéséhez, egész ideológiai-politikai nevelőmunkánk, propagandánk és agitációnk tudományos megalapozásához. A legfontosabb feladat: a marxista dialektikus materializmus elméletének és módszerének meghonosítása az egyes tudományágakban, illetve a már megkezdett ilyen irányú munka erélyes folytatása; a reakciós filozófiai irányzatok és a társadalomtudomány különböző területein még mindig élő antimarxista nézetek elleni küzdelem, a szellemtörténeti szemlélet és módszer, a pozitivizmus, a burzsoá objektivizmus, a narodnyikizmus következetes bírálata és befolyásának megszüntetése. A marxista társadalomtudományok nyújtsanak segítséget a bukott horthysta rendszer és a mai kapitalizmus lényegének, jellegének feltárásához, leleplezéséhez, a szocializmus felsőbbrendűségének konkrét megvilágításához és bizonyításához. Valamennyi társadalomtudomány tekintse mind elméleti, mind pedig gyakorlati időszerű vonatkozásai miatt legsajátabb, közvetlen feladatának az 1956 októberi ellenforradalom ideológiájának részletes elemzését és leleplezését.

A ma is ható és az emberek tudatát fertőző ellenséges vagy téves nézetek eloszlatásában sokat tehet filozófiai tudományunk a revizionizmus és a dogmatizmus elméleti alapjainak, ismeretelméleti gyökereinek feltárásával, s nem utolsósorban a modern természettudományok és az egyes társadalomtudományok eredményeinek általánosításával.

Történettudományuk a magyar nép és a magyar munkásmozgalom, valamint a szomszédos szocialista országokhoz fűződő kapcsolataink történetének feldolgozásával, a magyar nacionalizmus és sovinizmus több évszázados előzményeinek, okainak elemzésével, a pesszimista történetszemlélet leleplezésével mozdítja elő népünk szocialista nevelését.

Közgazdaságtudományunk a szocializmus politikai gazdaságtanának továbbfejlesztésével, az elmúlt évek gazdaságtörténetének értékelésével, gazdaságpolitikánk és tervezésünk tudományos alapjainak kidolgozásával járulhat hozzá fejlődésünkhöz.

Esztétikánk, nyelv-, irodalom- és zenetudományunk az eddiginél hatékonyabban és a marxizmus igényesebb alkalmazásával vizsgálja nyelvünk, a magyar és a világirodalom, a zeneművészet belső törvényszerűségeit, fejlődését és eredményeit, s ezzel járuljon hozzá művészeti életünk eszmei tisztulásához, egész népünk kultúrájának, öntudatának és ízlésének fejlesztéséhez.

A természet- és a műszaki tudományos kutatómunkát az alaptudományok és az alkalmazott tudományok, a távlati tervek és az aktuális részletfeladatok helyes arányának kialakításával a népgazdaság igényeinek szolgálatába kell állítani. A természettudományokban a legfontosabb az atomenergia békés felhasználását, az alapanyagipar és az energiabázis kiszélesítését elősegítő kutatás. Különösen az atomfizikai, anyagszerkezeti és kémiai kutatásokat kell fokozni kísérleti és elméleti irányban egyaránt.

A szocialista világrendszer összefogott tudományos erői lehetővé teszik, hogy a hazai tudományos kutatás főleg azokon a területeken folyjék, amelyeken értékes hagyományaink vannak, és a világszint aránylag kisebb erőfeszítéssel elérhető. Általában a kutatás tervszerű kifejlesztésével el kell érni, hogy a hazai természet- és műszaki tudományok eredményei hatékonyan hozzájáruljanak a szocialista építés gazdasági feladatainak megoldásához, és a hazai adottságoknak megfelelően feldolgozzák, alkalmazzák és fejlesszék azokat a vívmányokat, amelyeket a tudományos fejlődés világszerte, különösen pedig a testvéri szocialista országokban, elsősorban a Szovjetunióban elért. Saját erőinkhez mérten részt kell vennünk abban a békés versenyben is, amely a szocialista és a kapitalista világrendszer között folyik a tudományos, a technikai és a kulturális elsőbbségért.

Sokoldalú és tervszerű erőfeszítést kell kifejtenünk egész népünk műveltségi színvonalának emelésére, hogy fokozatosan megszüntethessük azt az ellentmondást, amely korunk, a szocialista építés követelményei és a jelenlegi helyzet között fennáll. A szocialista építés feladatait csak akkor tudjuk megoldani, ha nagy számban vannak kiváló elméleti tudású, de a gyakorlati élettel is szorosan összeforrott tudósaink, minden új iránt fogékony, a termelőmunka módszereinek tökéletesítésén buzgólkodó mérnökeink és technikusaink, jól képzett szakmunkásaink, és általában, ha egész népünk technikai műveltsége, kultúrája szüntelenül mélyül, gazdagodik, lépést tart az új eredményekkel. Ezért halaszthatatlan teendőink között is az egyik legfontosabb egész oktatási rendszerünknek a korszerű tudományosság színvonalára emelése.

Magasabb igényekkel és magasabb színvonalon kell folytatni a szocialista szakemberképzést. Az egyetemeken és főiskolákon a képzés alkalmazkodjék a tudomány rohamos fejlődéséhez és a gyakorlat új igényeihez. Az egyetemek és főiskolák oktatói tevékenysége nem korlátozódhat az ismeretek enciklopédikus átadására. Az oktatás módszereit olyan irányban kell tovább-

fejleszteni, hogy azok — a vizsgakövetelményekben előírt tárgyi ismeretek elsajátítása mellett — segítsék elő a hallgatók önálló gondolkodásának, kezdeményezőkészségének, alkotó erejének kibontakozását. Jó tankönyvek és jegyzetek tervszerű kiadása is hasznosan szolgálhatja ezt a célt.

Szocialista felsőfokú oktatásunk és egész kulturális forradalmunk egyik igen jelentős vívmánya a felnőtt dolgozók egyetemi és főiskolai tanulása a levelező és esti oktatás keretében. Már eddig is fontos hivatást töltött be ez az oktatási forma, főleg felnőtt munkások és parasztok értelmiségi munkára való felkészítésében. A hallgatók jobb kiválogatásával, az oktatás színvonalának emelésével, célravezető módszerekkel és a tanulási feltételek megjavításával biztosítani kell, hogy a levelező és esti tagozatok hallgatói a teljes értékű szaktudás elsajátítása alapján kapják meg diplomájukat.

Az egyetemeknek és főiskoláknak fontos feladataik vannak a szocialista tudomány fejlesztésében és a tudományos utánpótlás nevelésében is, ennek megfelelően fejlesztjük az egyetemi oktatást. Törekedni kell arra, hogy — lépést tartva a tudomány és a technika gyors fejlődésével, a szocialista építés igényeivel — az egyes karok profiljába illő minél több tudományág képviselve legyen az egyetemeken.

Mind az ipar és a mezőgazdaság, mind pedig a tudomány fejlődésének kölcsönösen elengedhetetlen feltétele a termelés s a tudomány szoros kapcsolata. Ezért rendkívül fontos, hogy az egyetemek és főiskolák vegyék ki részüket az ipar- és mezőgazdaságfejlesztés tudományos alapjainak kidolgozásából. Hasonlóképpen szorosabb kapcsolatot kell kiépíteni a tanárképző karok és az általános és középiskolák között. Az egyetemek vállaljanak szerepet a különböző szakterületeken működő értelmiségi dolgozók szakmai továbbképzésében is.

Az általános és középfokú oktatásban mielőbb felül kell vizsgálni és a követelményeknek megfelelően átalakítani, kiegészíteni az általános műveltség hagyományos tartalmát, különös tekintettel az ifjúság életre való felkészítése szempontjából oly nagy jelentőségű gyakorlati műszaki oktatás bevezetésére és kiszélesítésére. Folyamatosan, ahogy gazdasági helyzetünk engedi, el kell látni valamennyi iskolát a természettudományos oktatáshoz, a technikai és technológiai ismeretek elsajátításához szükséges kísérleti és szemléltető eszközökkel, felszerelésekkel és szerszámokkal. Meg kell szervezni az iskolák eleven kapcsolatát a szocialista ipar és mezőgazdaság üzemeivel. Biztosítani kell, hogy a törvény előírásainak megfelelően minden tanköteles korú gyermek elvégezze az általános iskola nyolc osztályát, és lehetőség szerint minél előbb szakrendszerű oktatásban részesüljön. Ehhez mindenekelőtt a tanteremhelyzeten kell segíteni, s első lépésként a következő három évben 3500, a korszerű egészségügyi és pedagógiai követelményeknek megfelelő tantermet kell felépíteni, ezután pedig, ahogy mód nyílik rá, jelentősen gyorsítani kell az iskolaépítés ütemét. Már most gondolnunk kell arra, hogy később bevezetjük a kötelező középiskolai oktatást. Ezért szükségessé válik középiskolai rendszerünk szerkezetének felülvizsgálása.

Oktatásügyünk és a magyar tudomány közös hivatása, hogy segítse emelni a munkásosztály általános és technikai műveltségének színvonalát,

annak a gondolatnak a jegyében, hogy a szocializmus végleges győzelme szempontjából múlhatatlanul szükséges a termelés ütemének jelentős meggyorsítása, általában a termelési kultúra színvonalának ugrásszerű emelése.

E feladatok megoldása egyre nagyobb szakképzettséget és magasabb műveltséget követel. Ez az útja annak is, hogy a legtehetségesebb munkások jól felkészült értelmiségiekké váljanak.

A nagyüzemi gazdálkodásra való áttérés és a mezőgazdasági termelés gyorsabb ütemű fejlesztése megköveteli, hogy emelkedjék a parasztság általános és agrotechnikai műveltségének színvonala, szakmai tudása. A mezőgazdaság előtt álló kettős, egymástól elválaszthatatlan és egy időben megoldandó feladatot: a szocialista átalakítást és az egész mezőgazdaság fejlesztését csak olyan parasztság tudja teljesíteni, amelynek látóköre, igénye napról napra tágul, s az évezredes maradi hagyományokat, elavult módszereket képes a korszerű tudomány vívmányaival felcserélni. Javítani kell a falu kulturális viszonyait azért is, hogy csökkenjen a falusi lakosság — főleg a fiatalság — elvándorlása a városokba.

A falu műveltségi állapotának a megjavítása megköveteli és egyben fel is tételezi, hogy értelmiségiek nagyobb számban helyezkedjenek el vidéken, főként falun. Neveléssel, meggyőzéssel, felelősségérzetük növelésével és az anyagi érdekeltség fokozásával meg kell szüntetni a fiatal értelmiségiek vonakodását a vidéki és különösen a falusi munkától.

Városon és falun egyaránt nagy figyelmet kell fordítani az általános, illetve középiskolát végzett és onnan a termelőmunkába kerülő fiatalokra. Megfelelő tartalmú továbbképzéssel készítsük fel őket arra, hogy helyt tudjanak állani a mezőgazdasági vagy ipari munkában, s emellett célravezető művelődési és nemes szórakozási lehetőségek biztosításával egyengessük helyes irányú kulturális és erkölcsi fejlődésük útját.

A város és a falu közötti kulturális különbség megszüntetésének egyik lépcsőjeként, de általában egész művelődésünk egészségesebb fejlődése, szélesebb alapokra helyezése érdekében is fejleszteni kell a vidéki városok kulturális életét. A főváros kulturális vezetőszerepét fenntartva, törekedjünk arra, hogy erősebb kölcsönhatás alakuljon ki Budapest és a vidéki városok között. A fővárosban és a vidéki városokban egyaránt fokozni kell a munkáslakta kerületek kulturális ellátottságát. A Művelődési Minisztérium és a megyei tanácsok közös munkájával készítsék el az egyes megyék kulturális fejlesztésének programját, a helyi szükségleteket és adottságokat összeegyeztetve az országossal. A tervek elkészítésénél legyenek figyelemmel a leginkább elmaradott megyék, területek helyzetére. Tovább kell fejleszteni hagyományos vidéki kulturális központjainkat, és új kulturális központok kialakítására kell törekedni, összhangban a gazdasági építéssel.

A dolgozó nép művelődésének állandó folyamatában nagy szerepe van a különböző tömegszervezetek világnézeti, politikai, tudományos, művészeti és szakmai ismeretterjesztő tevékenységének. A szakszervezetek tekintsék munkájuk szerves részének a munkások szakmai képzését és igényes kulturális nevelését. A Kommunista Ifjúsági Szövetség segítse a fiatalok művelődését, fejlessze ízlésüket, és keltse fel bennük az érdeklődést a szocialista

kultúra magasrendű alkotásai iránt. A kulturális nevelő munkában jelentős feladatot tölthet be az értelmiségiek tömegszervezete, a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat. Az ismeretterjesztő munka hatékonysága érdekében azonban ki kell küszöbölni mind a sematizmus, a felszínesség maradványait, mind az „apolitikus objektivizmus" tendenciáit. Méltó helyet kapjon benne a természettudományos ismeretek, a materialista világnézet terjesztése. Az előadásokat — bárhonnan vegyék is témájukat — pártosság, a marxizmus—leninizmus szelleme hassa át.

A művelődési otthonok hálózatát — elsősorban társadalmi erőforrások igénybevételével — fokozatosan teljessé kell tenni. Az irányítás megjavításával, a különböző kulturális szervek tevékenységének jobb összehangolásával el kell érni, hogy hivatásuknak megfelelően, valóban művelődési otthonokká váljanak, amelyek művelődési lehetőséget, társas szórakozást és kulturált pihenést biztosítanak a dolgozók különböző rétegeinek. Munkájukban hasznosítsák az egykori munkásotthonok, olvasókörök jó és folytatható hagyományait. A művelődési otthonok biztosíthatják a legmegfelelőbb kereteket a munkások és parasztok öntevékeny művészeti csoportjainak tevékenységéhez. Az énekkarok, a tánc- és színjátszó csoportok vonják be üzemük és falujuk minél több dolgozóját a kulturális munkába, és a szép hagyományok folytatásával, erejükhöz mért feladatok vállalásával szolgálják dolgozótársaik és a maguk nemes szórakoztatását. A kispolgári giccs behatolásának meggátlására, az ízlés fejlesztésére az öntevékeny művészi csoportok tehetnek legtöbbet.

Mielőbb be kell fejeznünk könyvtárhálózatunk kiépítését, elsősorban a még hiányzó járási és falusi könyvtárak létrehozásával. Ezzel párhuzamosan jobban meg kell szervezni az ipari gócpontok, munkáslakta területek és a tanyavilág könyvvel, könyvtárral való ellátását. Szükség van az iskolai könyvtárak nagyarányú fejlesztésére is. A könyvtárak jó munkája értékes hozzájárulást jelent a tömegek ízlésének, műveltségének, erkölcsi és politikai arculatának formálásához.

Egész népművelési munkánk célja az legyen, hogy — az egyes rétegek sajátos helyzetét figyelembe véve és a megfelelő módszereket alkalmazva — elérjük: művelt, magas igényű, fejlett ízlésű emberek, valóban „kiművelt emberfők sokasága" legyen a mi népünk.

3. A MŰVÉSZETEKRŐL

Népünk szocialista nevelésében, ízlésének fejlesztésében a párt nagy jelentőséget tulajdonít a művészeteknek — az irodalomnak, a színház- és a filmművészetnek, a zenének, a képzőművészetnek —, és minden eszközzel elősegíti fejlődésüket.

A párt értékeli azt a tisztulási folyamatot, amely az ellenforradalom fegyveres leverése óta — az általános politikai konszolidáció és a kommunista művészek erőfeszítéseinek eredményeként — végbement, de azt is megállapítja, hogy a művészetek fejlődésének még mindig legnagyobb akadálya a revizionizmus és az ellenforradalom által kiváltott eszmei zűrzavar és művészi bizonytalanság. Azok az alkotó művészek, akik jól ismerik a

magyar valóságot, és az egész szívükkel a munkásosztály mellett állnak, nem inogtak meg. Vannak olyan művészeink is, akik korábban már szocialistáknak vallották magukat, de — őszinte sajnálatunkra — a nehéz időkben nem álltak helyt, és most elfordultak mai életünktől. Ez az elfordulás azt tükrözi, hogy művészeink egy része világnézeti elmaradottsága miatt képtelen megérteni a mai társadalmi folyamatok lényegét, és ezért nem tud teljes szívvel a szocializmus ügye mellé állni. Ezeknek a művészeknek pártunk segít világnézeti elmaradottságuk felszámolásában, hogy közelebb kerüljenek a szocializmus ügyéhez, hogy egybeforrhassanak a szocializmust építő dolgozó néppel, és ennek eredményeként sikeresen ábrázolhassák a múlt harcait és a mai valóságot. A revizionizmus és az ellenforradalom számlájára írandó az is, hogy — főleg fiatal — művészeink egy részére nagy hatással vannak a polgári dekadencia különböző irányzatai a naturalizmustól a szürrealizmusig, s alkotásaikkal művészileg is zsákutcába jutottak. Egyesek felújítanak olyan régi, formalista törekvéseket, amelyeken a legjobb művészek nemcsak a szocialista, hanem a kapitalista országokban is már régen túljutottak. Mi nem értelmezzük vulgárisan a művészetek közérthetőségének helyes követelményét, mert a vulgáris értelmezés az ábrázolás elszegényedését idézi elő, s feleslegesen megköti a művész kezét ott, ahol kezdeményező képessége, önállóságának érvényesülése helyénvaló. De a művészeti dekadencia eszmei üressége, öncélú formarombolása és emberellenes tendenciája idegen a mi társadalmi rendünktől és világnézetünktől, idegen a szocialista humanizmustól. A párt semmiképpen sem nyugodhat bele abba, hogy a polgári dekadencia selejtes formalista termékei s az ezek forrásául szolgáló nézetek gátlástalanul fertőzhessék népünk ízlését és művészeti életünk fejlődését.

A marxista—leninista világnézeten és a művészetek eddigi fejlődésének legjobb hagyományain, legelőremutatóbb eredményein alapszik korunk művészetének legmodernebb, adekvát alkotói módszere: a szocialista realizmus. Meggyőződésünk, hogy csak a szocialista realizmus módszerének segítségével lehet a valóság bonyolult jelenségeit a maguk teljességében, mozgásukban és fejlődésükben, magas művészi fokon ábrázolni, a nép ügyét művészi eszközökkel leghatékonyabban szolgálni.

A stílusvitákat hatalmi szóval, rendeletekkel nem lehet eldönteni, de lehet és kell támogatni minden realista irányzatot, mert úgy véljük, hogy az igazán realista szándékú és szemléletű művész, ha nem zárkózik el a dolgozó nép szocializmusért folytatott harcától és támogatja azt, a valóság tényeitől és a maga belső művészi indítékaitól vezérelve, a nép és a párt segítségével, előbb-utóbb eljut a szocialista realizmushoz. Művészeti életünkben a legnagyobb támogatást éppen ezért a szocialista realista törekvéseknek nyújtjuk.

A művészetek fejlődéséhez szükséges erkölcsi és anyagi támogatás mellett messzemenő szabadságot biztosítunk a népet szolgáló művészeknek: a témaválasztásban, a feldolgozás módjában, az irányzatok, a formakísérletezések kérdésében. A művészetek ábrázolják mindazt a szépséget és nagyságot, amely dolgozó népünk mindennapjaiban oly megkapó erővel

tárul elénk, de mutassák meg életünk nehézségeit is: a népen belüli ellentmondásokat éppúgy, mint a nép és ellenségei közötti kibékíthetetlen ellentétet. Mi ezt értjük alkotó szabadságon, éppen ezért elvetjük a művészet szabadságának individualista, polgári értelmezését, amely formakísérletezés ürügyén visszahúzó tendenciákat kíván érvényesíteni, és a problémák bátor felvetésének címkéjével ellenséges nézetek dugáruját próbálja művészeti életünkbe becsempészni. Az igazi művészetnek nem lehetnek a nép vágyaival, törekvéseivel, érdekeivel ellentétes céljai, s nemcsak politikailag, de művészileg is zsákutcába kerül, aki ezekkel szembefordul.

Művészeti életünk egészséges továbbfejlődése, a mai magyar valóság ábrázolásának igénye megkívánja, hogy az alkotó művészek szoros kapcsolatot teremtsenek dolgozó népünkkel, ismerjék annak mindennapi életét. Ezt a követelményt lehetetlen kielégíteni, ha művészeink jelentős része pusztán élményeire hagyatkozik, vagy bezárkózik a szűk művészeti körökbe. De nem célravezetőek az olyan külsődleges módszerek sem, mint az alkalomszerű üzem- vagy falulátogatások. A problémát még csak súlyosbítja és elmélyíti az, hogy fiatal, kezdő művészeink is kizárólag művészi tevékenységükből kívánnak megélni, húzódoznak más jellegű munka vállalásától, holott az így szerzett tapasztalatok megtermékenyítőleg hatnának művészi fejlődésükre is.

Az egyes művészeti ágakhoz kapcsolódó intézmények: könyvkiadók, szerkesztőségek, filmgyárak, színházak, mozik, a rádió és a televízió, zenei és képzőművészeti szervek, szórakoztató intézmények vezetői és munkatársai biztosítsák a párt művészetpolitikájának érvényrejutását, és állítsák munkájuk középpontjába a minden szűkkeblűségtől mentes, szocialista szellemű népművelés feladatait. Változatos eszközökkel gondoskodjanak arról, hogy a magyar és a nemzetközi kultúra igazi értékei, s mindenekelőtt a szocialista kultúra alkotásai minél szélesebb rétegekhez eljussanak. Küzdjenek a kispolgári ízlés, a giccs, a különböző dekadens burzsoá irányzatok ellen, és a közönség ízlésének jótékony befolyásolásával segítsenek megszüntetni az elmaradottabb tömegek kívánságai és a szocialista kultúra magasabbrendű igényei közötti ellentmondást.

Ezekért a célokért induljanak harcba a kommunista kritikusok, forgassák bátran a kritika fegyverét az új műalkotások eszmei tisztasága, a művészi formák gazdagodása, a burzsoá nézetek és irányzatok leküzdése érdekében.

Nincs szebb feladat, mint a nép szolgálata. Úgy gondoljuk: a magyar művészek túlnyomó többségének is ez az emberi-művészi hitvallása. És meggyőződésünk, hogy a dogmatikus torzításoktól és a revizionista kártevéstől megtisztuló művészeti élet lehetőséget ad olyan művek alkotására, melyek méltók szocializmust építő dolgozó népünk nagyszerű erőfeszítéseihez és eredményeihez.

VI. A KULTURÁLIS ÉLET PÁRT- ÉS ÁLLAMI IRÁNYÍTÁSÁRÓL

A kulturális forradalom véghezvitele, a szocialista kultúra megteremtésének feladata elvszerű, következetes párt- és állami irányítást követel meg a kulturális életben. Elvetünk minden olyan felfogást, amely a kultúra fejlődésének ösztönösségét vallja. A revizionizmus és az ellenforradalom célja a szocialista rendszer elleni támadás, a néphatalom megdöntése volt. Mivel a párt vezető szerepe a proletárdiktatúra rendszerének nélkülözhetetlen alkotó eleme, a pártvezetés elleni támadások egyben a szocializmus alapjait is támadják. A revizionizmus ezért tűzte ki célul a kulturális életben is a pártirányítás felszámolását. Ha nincs párt- és állami irányítás, nincs szocialista kultúra sem, szabadon burjánozhatnak a reakciós burzsoá nézetek, és ha a szocialista tudat meggyengül, könnyebbé válik magának a szocialista gazdasági-társadalmi alapnak a felszámolása is.

A párt- és állami irányítás szükségességének ismételt, nyomatékos leszögezése mellett meg kell határozni azokat a fő módszereket, amelyekkel ez az irányító tevékenység érvényre jut.

A munkásosztály forradalmi pártja az adott helyzet marxista—leninista elemzéséből kiindulva, a reális lehetőségek és szükségletek számbavételével — összhangban a szocialista építés általános feladataival — megszabja a kulturális fejlődés fő vonalát, állást foglal e fejlődés legfőbb elvi-ideológiai kérdéseiben, megszervezi a dolgozó tömegek aktív részvételét a kulturális forradalomban, irányítja és ellenőrzi a megfelelő állami szervek munkáját. Az állami szervek pedig gondoskodnak az elvek gyakorlati megvalósításáról, a szervezeti feltételek biztosításáról, a rendelkezésre álló eszközök helyes felhasználásáról. De az állami szervek feladata a káros, negatív törekvések megfékezése, az ellenséges kísérletek meghiúsítása is. Ezért a romboló hatású művekkel, selejtes fércmunkákkal szemben szervezeti intézkedéseknek is helyük van.

Az irányítás fő eszköze azonban az eszmei befolyásolás. Ez a marxizmus—leninizmus tanításának és az erre épülő pártpolitikának szüntelen magyarázását, a káros, ellenséges nézetek elleni eszmei harcot jelenti. Az irányítás módszereiben is messzemenően figyelembe kell venni az egyes kulturális területek sajátosságait, s harcolni kell az irányítás bürokratizmusa ellen.

A központi irányítás megszilárdításával egyidejűleg fokozni kell a helyi kulturális szervek és intézmények, az alkotóműhelyek önállóságát és felelősségét. Továbbra is támaszkodni kell a kulturális élet legjobb kommunista és pártonkívüli munkásaira, a különböző tanácsadó testületekre, bizottságokra, szövetségekre, és gondoskodni kell arról, hogy a kulturális élet kulcspozícióiba megfelelő emberek kerüljenek: olyan jellemes és párthű, szakmailag hozzáértő kommunisták és pártonkívüliek, akik merik vállalni a felelősséget a rájuk bízott területért, s készek harcolni a párt politikájának érvényre juttatásáért.

Elsősorban az ő támogatásukkal el kell érni, hogy a kulturális intézmények és alkotóműhelyek kommunista szellemben neveljék a művészeket és

tudósokat, és segítsék nemes hagyományokban gazdag tudományunkat és művészetünket új, minden eddiginél magasabb színvonalra emelni.

Az állami irányításban jelentős szerepe van a kulturális élethez szükséges anyagi-technikai eszközök biztosításának és helyes elosztásának. Az elkövetkező időben gazdasági lehetőségeinkkel arányban növelni kell a művelődésre fordított anyagi eszközöket. A különböző minisztériumok, tömegszervezetek és intézmények tárják fel a társadalmi erőforrásokat, és kulturális rendeltetésű pénzösszegeiket összehangoltan, tervszerűen, takarékosan és kellő ellenőrzés mellett használják fel. A kulturális területek dolgozói mindenütt lépjenek fel a pazarlás, a felelőtlenség, valamint a szocialista erkölcsöt sértő összefonódások, juttatások rendszere ellen: sáfárkodjanak hűségesen minden egyes forinttal, fordítsák a dolgozó nép hasznára, amely rendelkezésükre bocsátotta.

*

Tizenhárom esztendeje már, hogy a Szovjetunió hadserege leverte népünk kezéről a fasiszta rabság bilincseit; tizenhárom éve vette kezdetét nemzeti történelmünk legnagyszerűbb korszaka. A parasztsággal szövetséges munkásosztály megteremtette saját hatalmát, és népünk a párt vezetésével a szocialista fejlődés útjára lépett. Az 1956-os ellenforradalmi támadás ellen a szocialista tábor segítségével megvédtük népi demokráciánkat, és ezzel biztosítottuk a szocialista jövő távlatait népünk számára. A szilárd munkáshatalom teszi lehetővé hazánk további előrehaladását és kulturális felemelkedését. A hajdan elnyomott, tudatlanságban élő magyar nép egymás után hódítja meg a kultúra ormait. Ott halad a testvéri népek családtagjaként az emberi fejlődés fő sodrában, s tetteinek nyomán épül a szocialista ország, virágzik a szocialista kultúra.

Büszkén tekinthetünk vissza a megtett útra; nagyok, felemelőek eddigi eredményeink. De sokkal nagyobbak a még meg nem oldott feladatok; a felemelkedés útjának hosszabb és meredekebb része még előttünk van. Itt vázolt céljaink egész népünk érdekeit szolgálják, ezért számítunk minden becsületes, hazáját és népét igazán szerető ember tevékeny közreműködésére abban a harcban, melyet e célok eléréséért folytatunk.

Magyar kultúra munkásai! Tudósok! Írók! Művészek! Pedagógusok!

A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága felhívja a magyar kultúra vezető szerveit és intézményeit, valamennyi dolgozóját, tekintsék e most kibocsátott okmányt munkájuk vezérfonalának. Dolgozzák ki ennek alapján részletes tennivalóikat, és kezdjenek hozzá azok megvalósításához. Népünk javára, szocialista kultúránk érdekében kifejtett erőfeszítéseikhez a párt Központi Bizottsága minden segítséget megad.

Az MSZMP Központi Bizottsága felhívja a párt minden tagját, a dolgozó tömegeket; művelődési politikánk itt lefektetett irányelvei alapján küzdjenek a szocialista kultúra e nagy céljainak valóra váltásáért.

Megjelent: Pártdokumentumok az ideológiai és a kulturális munkáról. Kossuth Könyvkiadó 1962. 5—61. old.

34

AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA A MUNKÁSOSZTÁLLYAL KAPCSOLATOS EGYES FELADATOKRÓL

(1958. OKTÓBER 16.)

A Politikai Bizottság megbízásából ez év május, június hónapjaiban mintegy kétezer, a termelésben, a párt- és tömegszervezetekben, valamint állami és kulturális vonalon dolgozó pártmunkás széles körű vizsgálatot folytatott azzal a céllal, hogy a párt világos képet kapjon a munkásosztály politikai, gazdasági és kulturális helyzetéről. E vizsgálat során a pártmunkások tanulmányozták a kérdésekre vonatkozó adatokat, s az üzemekben mintegy 45 ezer munkással és munkásból lett értelmiségivel beszéltek.

Az összegezés és értékelés után a Központi Bizottság megtárgyalta a tapasztalatokat, és a következő határozatokat hozta:

I. POLITIKAI KÉRDÉSEK

1. Széles körű és általános vélemény a munkástömegekben, hogy a párt Központi Bizottságának politikája, az ezt megvalósító forradalmi munkás-paraszt kormány tevékenysége megerősítette a munkásosztály vezető szerepét a Magyar Népköztársaságban, mert az öntudatos munkástömegek akaratát fejezi ki; híven szolgálja a munkások politikai, gazdasági és kulturális érdekeit.

Az irányvonal általános helyeslése mellett sok jogos bírálat érte a Központi Bizottságot, az egyes pártszervezeteket, mert egyes állami szervek, tanácsok, állami és tanácsvállalatok, kereskedelmi szervek vezetésében, munkájában nem érvényesül megfelelően a párt irányvonala, sőt — ha ritka kivételként is — egyes esetekben azt eltorzítják. Egyes vezetők az általánostól eltérően — helyenként még a munkásosztály soraiból kikerült vezetők is — figyelmen kívül hagyják a dolgozók véleményét, és ezzel olyan érzést váltanak ki a munkásokból, hogy helyileg nem érvényesül megfelelően a munkásosztály érdeke.

Megállapítható, hogy a munkásosztály azt várja, hogy a párt politikáját még több következetességgel minden szinten és területen egyöntetűen alkalmazzák és a végrehajtást hatékonyabban ellenőrizzék.

A munkásosztály vezető szerepe a párt útján valósul meg, mindenütt érvényesül, ahol a párt vezető szerepe létrejött, ezért annak további erősítése mindenekelőtt azt kívánja meg minden kommunistától, a munkáshatalom

minden hívétől, hogy az eddiginél még következetesebben valósítsa meg a párt politikáját, erősítse a párt vezető szerepét.

A pártszervezetek, egyes kommunisták kötelessége, hogy példamutatóak legyenek a párthatározatok végrehajtásában, őrködjenek azok szellemének megtartásán, lépjenek fel a végrehajtás halogatása vagy bármely irányból jelentkező torzítás kísérletével szemben.

A pártszervezetek és valamennyi kommunista mindennapos feladatának tekintse a munkások megnyerését és értessék meg, hogy:

— elsősorban a munkásosztályé a felelősség az ország vezetéséért, a hatalom helyes gyakorlásáért, a nemzeti vagyon kezeléséért, a nép anyagi és kulturális jólétének emeléséért, a szocialista társadalom felépítéséért;

— a munkásosztály vezető szerepe akkor érvényesül hatékonyan, ha az öntudatos munkások minél aktívabban és cselekvőbben támogatják a párt célkitűzéseit.

2. Tovább kell javítani a párt és a munkástömegek politikai kapcsolatait. Ennek érdekében ismét rendszeressé kell tenni a felszabadulás utáni években jól bevált nyilvános pártnapokat, ahol rendszeresen ismertetni kell az időszerű bel- és külpolitikai kérdéseket, a párt és a kormány fontosabb intézkedéseit. Ugyanott meg kell hallgatni a párttagok és pártonkívüli dolgozók véleményét, meg kell válaszolni a felmerülő kérdéseket és megcáfolni a munkások soraiban jelentkező idegen, helytelen nézeteket, visszautasítani az alaptalan igényeket.

3. Odaadó figyelmet kell fordítani a dolgozók mindennapi gondjaira, a velük való bánásmódra, a dolgozók körében végzendő ún. aprómunkára. Ennek előmozdítására az üzemi pártszervezetek tartsanak rendszeres időközönként nyilvános taggyűléseket és különböző tanácskozásokat a munkásokkal. Ezeken a rendezvényeken egyrészről a pártszervezetek megismerik a dolgozókat foglalkoztató kisebb és nagyobb kérdéseket, másrészről a pártonkívüli munkások megismerik a pártszervezet munkáját, határozatait.

4. Fejleszteni kell az üzemekben a tömegszervezetek munkáját. Az üzemi pártszervezet, a szakszervezet, a KISZ, a nőmozgalom és az üzemi tanács egységes rendszert képeznek, amely rendszer hivatva van arra, hogy a pártszervezet vezetésével átfogja és irányítsa az üzem összes dolgozóit, biztosítsa helyes eszmei-politikai művelésüket, a feladatokra való mozgósítást, a dolgozók érdekeinek védelmét, erősítse az üzem állami vezetését és belső demokráciáját. A szakszervezet, az üzemi tanács, a KISZ, a nőmozgalom eszmei-politikai nevelőmunkájával segítse az üzemi pártszervezeteket a munkásosztály öntudatának fejlesztésében, felelősségük növelésében a népi hatalom erősítéséért, a szocializmus felépítéséért.

5. A párttagságon belül a munkások jelenlegi egészséges arányát (a tagok 60,8%-a, a tagjelöltek 64,2%-a munkás) tovább kell javítani. Ezen belül külön gondot kell fordítani a szakmunkások és a munkásnők politikai nevelésére és arányának további javítására.

6. Kiindulva abból, hogy a párt politikájának megvalósítása mindenekelőtt az embereken múlik, átgondolt és az eddiginél következetesebb, hosszú

távlatra szóló káderpolitikát kell folytatni a minisztériumokban és az üzemekben. Irányelv a párt országos értekezletének határozata, amely kimondja, hogy fel kell számolni a káderpolitikában a személyi elfogultságot. A káderek megítélésénél a rendszer iránti hűséget, a hozzáértést és rátermettséget egyesítő elvi követelményből kell kiindulni. A káderek elbírálásánál a párt politikájának, a kormány rendelkezéseinek végrehajtásában végzett munka legyen a döntő.

7. Minden párt-, állami és gazdasági vezető köteles a munkások tömegeivel személyi kapcsolatait tovább javítani.

Minden vezető tartsa kötelességének a kialakulóban levő helyes munkastílusnak — amelynek során újból szoros kapcsolat jött létre a párt és a munkások között — a továbbfejlesztését és tökéletesítését. A párt-, állami és gazdasági vezetők nyújtsanak fokozott segítséget az alsóbb szervek munkájához, a határozatok végrehajtásához, egy-egy központi jellegű kérdés eldöntése előtt huzamosabb ideig a helyszínen tanulmányozzák az azzal kapcsolatos problémákat. A vezetők a párt politikájának, a kormány rendelkezéseinek végrehajtása közben a legmesszebbmenően vegyék figyelembe a munkások véleményét, tanácsait, és igényeljék cselekvő támogatásukat, vegyenek részt rendezvényeken, a termelési tanácskozásokon.

8. Minden kommunista állandó kötelessége, hogy harcoljon a párt és a tömegek jó kapcsolatára mindenkor káros önelégültség, elbizakodottság és a bürokratikus módszerek ellen. Ezeket küzdje le mind a saját, mind a pártszervezetének munkájában. Növeljük a munkások társadalmi aktivitását. A fiataloknak a Hanságban mutatott példájához hasonlóan, vonjuk be a munkások tömegeit a köz érdekét szolgáló létesítmények építésébe. Az ilyen jellegű társadalmi munkában vegyenek részt nagy számban a párt-, az állami és a tömegszervezetek vezetői.

9. A pártszervezetek vezetésével folyó társadalmi harcot — a bürokrácia, a protekció, a megvesztegetés maradványainak megsemmisítéséért — ki kell szélesíteni.

Ennek érdekében elsősorban a munkások további bevonásával erősíteni kell a népi ellenőrző bizottságok erre irányuló tevékenységét.

Az állami és gazdasági szervek munkájában meglevő bürokratikus vonások leküzdésének érdekében tovább kell emelni a szakmai vezetés színvonalát.

II. GAZDASÁGI KÉRDÉSEK

1. A munkások nagy többsége helyesli a pártnak azt az alapvető állásfoglalását, hogy a szocialista építés során a dolgozók életszínvonalának rendszeresen emelkednie kell, az életszínvonal emelését azonban a termelés és a termelékenység emelkedésének kell alátámasztania. Ennek az állásfoglalásnak megfelelően, jelenleg arra törekszünk, hogy az 1957-ben elért életszínvonalat stabilizáljuk és megteremtsük az életszínvonal további emelésének feltételeit.

Ez a feladat megköveteli, hogy a takarékosság fokozott érvényesítésével, az önköltség csökkentésével, a munka termelékenységének növelésével emel-

jük a termelés színvonalát. A tömegek számos kezdeményezése mutatja, hogy ezt a célt magukévá teszik. A pártnak, az állami és gazdasági vezetőknek a tömegek kezdeményezéseire támaszkodva, azokat felkarolva, ki kell szélesíteniük a takarékossági mozgalomnak és a szocialista munkaversenynek minden célravezető és értelmes formáját.

2. Az 1957-ben kialakított és alapjában bevált bérgazdálkodási rendszert fenn kell tartani, egyúttal azonban olyan módszereket kell kidolgozni, amelyek a bérrendszer alkalmazását rugalmasabbá teszik, ösztönöznek a munka termelékenységének emelésére és biztosítják a helyesebb létszámgazdálkodást. Állandóan figyelemmel kell lenni a népgazdaság fontosabb munkaköreinek, szakmáinak helyes kereseti arányaira. Ennek megfelelően már 1959-től kezdve, a népgazdaság teherbíróképességének megfelelően, tervszerűen és fokozatosan csökkenteni kell a keresetek között helyenként fennálló vagy időközben újra keletkező aránytalanságokat.

Az 1958-as gazdasági év eredményeit pontosan fel kell mérni, és a számbavétel után az elért eredményekkel arányban, késlekedés nélkül hozzá kell látni a legfontosabb bérügyi kérdések rendezéséhez. A reálbérek a hároméves tervben előirányzott átlag 6%-os emelését minden körülmények közt biztosítani fogjuk. Ennek keretében egyes aránytalanul kiskeresetű munkáskategóriák és csoportok bérét emelni kell.

3. A reálbérek említett növelésén túlmenően intézkedéseket kell tenni a munkásság életszínvonalának további emelésére. Mint a lefolytatott vizsgálat is megerősítette, az 1957-ben jelentősen megjavult életszínvonal ellenére is, a többiekhez képest, nehéz anyagi körülmények között élnek a többgyermekes családok és a nyugdíjasok jelentős része. Ezért a Központi Bizottság az 1958-as eredményekre építve szükségesnek tartja:

a) hogy addig is, amíg a családi pótlék általános és nagyobb mértékű emelésére az országnak anyagi fedezete lesz, a viszonylag nehéz körülmények között élő nagycsaládosok anyagi helyzetén javítsunk. A Központi Bizottság javasolja a forradalmi munkás-paraszt kormánynak, hogy az ez évi — vártnál jobb — gazdasági eredmények alapján 1959 első felében tegyen intézkedéseket a családi pótlékok olyan emelésére, amely elsősorban a 3 vagy több gyermeket eltartó családok és a 2 vagy több gyermeket egyedül eltartó anyák helyzetén segít.

b) 1959 első felében, az 1958-as esztendő eredményeinek gondos felmérése alapján, lehetőségeink mértékében meg kell javítanunk nyugdíjrendszerünket. A rendezés alapelve a régi és az új rendszerű nyugdíjak közti igazságtalanul nagy különbség lényeges csökkentése, a munkában eltöltött évek számának fokozottabb figyelembe vétele és a városi idő fokozatos felemelése legyen.

4. A munkásosztályt és az összlakosságot legkomolyabban foglalkoztató szociális kérdés a lakáshiány. Az állam eddig is sokat tett és a hároméves tervben is további erőfeszítéseket tesz a lakáshiány enyhítésére. Az eddigi intézkedések azonban csak némi javulást eredményezhettek. A Központi Bizottság elérkezettnek tartja az időt, hogy anyagi erőink összpontosításával, az építőipar, az építőanyag-ipar és különféle más iparágak ilyen szempont-

ból történő fejlesztése útján, nem túlságosan hosszú idő alatt az állandósult lakáshiányt felszámoljuk, s lényegében minden erre igényt tartó önálló családnak önálló lakást biztosítsunk.

Ennek szervezett végrehajtására 1959 első felében 15 éves távlati tervet kell kidolgozni. E tervben abból kell kiindulni, hogy a lakáskérdés megoldása össztársadalmi ügy. Ezért a jövőben az állami lakásépítés és a magánépítkezés jelenlegi formájának fenntartása mellett széleskörűen ki kell fejleszteni a dolgozók lakásépítő szövetkezeteinek mozgalmát. A szövetkezeti lakásépítés az állami támogatás különböző formáit élvezze, de mozgósítsa a lakásépítés jelentős meggyorsítására maguknak az igénylőknek az anyagi eszközeit, bizonyos szövetkezeti építkezéseknél biztosítson munkahozzájárulásokat is.

5. 1959 első felében emelnünk kell a munkájukkal a munkásosztályt és az egész társadalmat szolgáló egészségügyi dolgozók és alsó- és középiskolai pedagógusok fizetését, akiknek jövedelme más kategóriákhoz viszonyítva elmaradt.

III. KULTURÁLIS KÉRDÉSEK

A felszabadulás óta hazánkban végbement kulturális forradalom óriási fejlődést jelentett a munkásosztály többségének. A munkásosztály egyes kategóriái azonban — részben a munkásosztály összetételének változása miatt — még ma is elmaradt kulturális szinten élnek.

Növelni kell minden állami és társadalmi szerv, valamint az egész értelmiség felelősségérzetét a munkásosztály viszonylag még elmaradott rétegei kulturális felemelkedésének meggyorsítása érdekében. Ennek előmozdítására önálló tanfolyamokat kell szervezni, továbbá:

1. az üzemben szervezett különböző szaktanfolyamok mellett szervezzünk általános alapműveltséget nyújtó előadásokat. Ezzel el kell érnünk, hogy a munkások elmaradott része is megszerezhesse az általános iskola nyújtotta alapműveltséget.

2. Az általános iskolai felnőtt oktatás anyagát oly módon kell átdolgozni, hogy az jobban szolgálja a dolgozók világnézeti, politikai képzését.

3. Különös figyelmet kell fordítani és fokozott segítséget kell nyújtani a szakszervezeteknek a munkásszállásokon lakó, többnyire vidékről elszármazott, jórészt fiatal segédmunkások kulturális és általános nevelésére.

4. Az üzemi pártszervezetek és tömegszervezetek folytassanak rendszeres felvilágosító munkát a tehetséges munkásgyermekek továbbképzése érdekében.

5. Az üzemi pártszervezetek és üzemi bizottságok kellő figyelmet szentelve a kulturális munkának, biztosítsák, hogy e munka helyi vezetői szocialista világnézetű művelt munkások, a népi demokráciához hű értelmiségiek legyenek, és távolítsák el onnan az oda befészkelődött, ellenséges világnézetű burzsoá vagy kispolgári elemeket.

IV. ÁLTALÁNOS INTÉZKEDÉSEK

1. A Központi Bizottság külön határozatban utasította a Központi Bizottság osztályvezetőit, a tömegszervezetek vezetésében, a minisztériumokban, gazdasági és kulturális irányító szervekben vezető beosztásban dolgozó párttagokat, hogy a vizsgálat során felszínre jutott egyes fontos kérdések — mint a nagyvárosok jobb zöldségellátásának megszervezése, az üzleti zárórának a munkásigényeknek megfelelő jobb szabályozása, munkásvárosok és kerületek kedvezményes kezelése kultúrintézmények, tantermek tekintetében — megoldására záros határidőn belül tegyék meg a megfelelő intézkedéseket.

2. A Központi Bizottság a munkásosztály körében végzett vizsgálat tapasztalatait összefoglaló teljes tájékoztató jelentést a párt-, állami és gazdasági vezetők rendelkezésére bocsátja azzal, hogy az abban foglalt tájékoztató anyagot és felmerült kérdéseket kötelesek munkájuk végzése közben folyamatosan figyelembe venni, a megoldást kívánó ügyekben intézkedéseket tenni.

3. A Központi Bizottság utasította az Agitációs és Propaganda Osztályt, hogy a vizsgálat során jelentkező nézeteket a pártagitációban megválaszolja, mégpedig úgy, hogy a helyes véleményeket meg kell erősíteni és terjeszteni kell. Az önmagában helyes, de megoldásra még nem érett kérdéseket ebben a megvilágításban kell tárgyalni, a helytelen nézetekről nyíltan meg kell mondani, hogy helytelenek; türelmesen magyarázva helytelenségük mibenlétét.

4. A Központi Bizottság elismerését fejezte ki mindazon pártmunkásoknak, akik részt vettek az adatgyűjtésben és vizsgálatban, köszönetet mond mindazon pártonkívüli munkásoknak, akik a vizsgálat menetében adatközlésükkel és véleményük őszinte, bizalomteljes közlésével segítettek a pártnak a helyzet jó felismeréséhez.

5. A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának a munkásosztállyal kapcsolatos egyes feladatokról szóló határozata végrehajtásának állását a Központi Bizottság egy év múlva ismét napirendre tűzi és végrehajtását megvizsgálja.

Megjelent: Pártélet, 1958. 11. sz. 50—56. old.

35

KÖZLEMÉNY AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGA 1958 DECEMBERI ÜLÉSÉNEK HATÁROZATÁRÓL

(A PÁRT ÁGRÁRPOLITIKÁJÁVAL KAPCSOLATOS EGYES KÉRDÉSEKRŐL ÉS A TERMELŐSZÖVETKEZETI MOZGALOM TOVÁBBFEJLESZTÉSÉRŐL)

(1958. DECEMBER 7.)

A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága 1958 decemberi ülése beható vita után határozatot fogadott el a párt agrárpolitikájával kapcsolatos egyes kérdésekről és a termelőszövetkezeti mozgalom továbbfejlesztéséről.

I

A Központi Bizottság megállapította, hogy az 1956. november 4-e óta hozott, a mezőgazdaságra vonatkozó párt- és kormányhatározatok, valamint intézkedések helyesek voltak, és számos területen kedvező hatásuk volt. Megszaporodott a parasztság soraiban az egyéni kezdeményezés, belterjes irányban fejlődött a mezőgazdaság, nőtt a termelés mennyisége, anyagilag erősödtek mind az egyénileg, mind a szövetkezetekben dolgozó parasztok. Megszilárdultak a termelőszövetkezetek és általában nőtt a tekintélyük az egyénileg gazdálkodó dolgozó parasztok előtt.

Fejlődtek a termelőszövetkezetek ez alatt az idő alatt számszerűen is, de területük és számuk egyaránt még mindig jóval kisebb, mint az ellenforradalom előtt. A Központi Bizottság véleménye szerint a mezőgazdaság szocialista átszervezésének ütemét gyorsítani kell. Ehhez szükség van arra is, hogy a visszamaradás okait feltárjuk és egész pártunkkal megértessük.

Első helyen kell említeni az ellenforradalom után közvetlenül kialakult helyzetet. Korábban elkövetett hibák következtében meglazult a munkás-paraszt szövetség, a proletárdiktatúra alapja. A hibákat ki kellett javítani, a szövetséget újra szorosra kovácsolni. A párt és a forradalmi munkás-paraszt kormány legfőbb feladata és kötelessége a munkáshatalom megvédése és megszilárdítása volt. Ebbe beletartozott az ország rendjének és közbiztonságának helyreállítása, az ellenforradalom dúlásai nyomán keletkezett romok sürgős eltakarítása, a károk jóvátétele, a zavar felszámolása, a gazdasági élet visszavezetése a rendes kerékvágásba, a falunak iparcikkekkel és a városnak élelmiszerekkel való mennél bőségesebb ellátása, — a mezőgazdasági és ipari kisárutermelés és a magánkereskedelem felélénkítése útján is. A párt ebben az időben nem tehette és nem is tette központi kérdéssé a termelőszövetkezetek szervezését.

Ez a helyzet államrendünknek az ellenforradalom leverését követő megszilárdulásával fokozatosan megváltozott. A forradalmi munkás-paraszt kormány 1957. január 6-i nyilatkozata[1] már hangsúlyozta, hogy a kormány egyik fő feladatának tartja a mezőgazdaság szocialista átalakítását, s hogy a szövetkezetek létrehozásához minden támogatást megad. Pártunk Központi Bizottsága 1957 februári ülésén[2] hozott határozata párt- és állami szerveinknek kötelességévé teszi a szövetkezetek támogatását.

De ezen állásfoglalások ellenére a termelőszövetkezeti mozgalom csak nehezen heverte ki az ellenforradalom romboló hatását, és hosszabb időn át jóformán egy helyben topogott. A megmaradt szövetkezetek ugyan fokozatosan megszilárdultak, de általában nem gyakoroltak nagy, vonzó hatást. Az egyénileg gazdálkodó parasztok a megváltozott viszonyok között döntő többségükben nagyon jól megtalálják számításaikat, megelégedettek helyzetükkel, nem törekednek változásra. Egyeseket a múlt különböző rossz tapasztalatai tartanak vissza a szövetkezéstől, és ugyanezek a tapasztalatok sok helyen és esetben bizonytalanná teszik a párt- és a tanácsi apparátus szövetkezetszervező munkáját is.

Időbe tellett az is, míg az ellenforradalom által a fejekben keletkezett zavart sikerült többé-kevésbé eloszlatni. Helytelen nézeteket terjesztett hosszabb időn keresztül a sajtó is. A termelőszövetkezetek fejlesztésével kapcsolatban egyoldalúan főleg az önkéntesség elvének feltétlen betartását követelte, és nem mozgósított szövetkezetek szervezésére; egyoldalúan az alacsonyabb rendű szövetkezeteket népszerűsítette, és nem foglalkozott megfelelően a legfejlettebb szövetkezeti formával.

A tanácsi és pártszervek, valamint a sajtó habozó magatartásában, ingadozásaiban, bizonytalankodásában része volt annak is, hogy egyes párt- és állami szerveink munkájában, különösen 1957 közepéig, de — bár csökkenő mértékben — azóta is egészen a Központi Bizottság mostani üléséig, mezőgazdasági politikánk néhány alapvető kérdésében és ennek következtében a határozatok magyarázásában és végrehajtásában is, egymásnak ellentmondó és részben a párt vonalától jobbra vagy balra eltérő helytelen álláspontok érvényesültek.

Helytelen nézetek jelentkeztek pl. a mezőgazdaság szocialista átszervezése és a mezőgazdasági termelés emelése feladatának tekintetében. Egyesek azt a felfogást képviselték, hogy a mezőgazdaság szocialista átszervezése elkerülhetetlenül a termelés átmeneti visszaesésével jár, s ezt egyszerűen tudomásul kell venni. Mások szerint a termelés emelését minden más szempontot megelőzően kell figyelembe venni, s azt nem szabad a szocialista átszervezés kedvéért kockára tenni.

Hasonlóan eltértek a vélemények a termelőszövetkezeti formák tekintetében. Míg egyesek kizárólag csakis mezőgazdasági termelőszövetkezetek

[1] A forradalmi munkás-paraszt kormány nyilatkozata a legfontosabb feladatokról. *(Népszabadság, 1957. január 6.)*

[2] Az MSZMP Ideiglenes Központi Bizottságának 1957. február 26-i határozata. *(Lásd a kötetben a 3. sz. dokumentumot.)*

alakításában láttak szocialista irányú fejlődést, mások termelőszövetkezeti csoportok szervezésére akarták helyezni a fő súlyt.

Voltak olyanok, akik szerint az egyénileg gazdálkodó parasztok jövedelmét általában jelentősen csökkenteni kell, mert csak így lehet őket a szövetkezetbe való belépésre bírni. Voltak viszont olyanok is, akik egyes egyénileg gazdálkodó parasztok kiugróan nagy jövedelmeiben sem láttak semmi aggasztót.

Némelyek elzárkóztak az egyénileg gazdálkodó parasztoknak a pártba való felvétele elől, mások azt a felfogást vallották, hogy a párt politikájával általában egyetértő egyéni parasztok előtt szélesre kell tárni a párt kapuit.

Hosszabb időn át nem uralkodott vezető szerveinkben egységes felfogás mezőgazdaságunk szocialista irányú fejlesztésének több más kérdésében sem. Különböző, nemegyszer egymásnak ellentmondó szempontok érvényesültek a gépállomás szerepének megítélésében, a termelőszövetkezetek nagygép-, ill. traktor vásárlására vonatkozólag; a termelőszövetkezetek pénzügyi és egyéb támogatásának feltételeire nézve és a tagosítás kérdésében is.

A Központi Bizottság decemberi ülése megvitatta az összes felszínre került kérdést, személyre való tekintet nélkül feltárta és megbírálta az elkövetett hibákat, elítélte a párt vonalától jobb-, vagy baloldalra eltérő állásfoglalásokat. A Központi Bizottság egyhangúlag hozott határozatának egyértelműen és ingadozás nélkül kell érvényesülnie minden párt- és állami szervünk munkájában.

II

1. Társadalmunk szocialista átalakítása csak a mezőgazdaság szocialista átszervezésével válik teljessé, csak ezzel szüntethetjük meg népgazdaságunk egész területén az embernek ember által való kizsákmányolását, csak ezzel foszthatjuk meg mindenütt gazdasági alapjuktól azokat az erőket, amelyek a kapitalizmus visszaállítására törekednek, csak ezzel vesszük elejét újabb ilyen erők keletkezésének. A mezőgazdaság szocialista átszervezése tehát egész társadalmunk alapvető érdeke. Ebből a munkából minden kommunistának, minden haladó és dolgozó embernek ki kell vennie részét.

A Központi Bizottság változatlanul helyesnek tartja agrárpolitikánknak, az elmúlt két évben is iránytadó azt a célkitűzését, hogy mezőgazdaságunk szocialista átalakítását a mezőgazdasági termelés egyidejű állandó fokozása mellett kell végrehajtani. A Központi Bizottság úgy látja, hogy a politikai és gazdasági helyzet lehetővé teszi a termelőszövetkezeti mozgalomnak az eddiginél gyorsabb fejlődését már az 1959-es év folyamán. A fejlődés eddig sem volt mindenütt egyenlő és a jövőben sem lesz az. Egyes megyékben vagy megyéken belül egyes járásokban már ma is lehetséges az országos fejlesztési ütem mértékét meghaladó erőteljesebb fejlesztés.

Az ugrásszerű fejlődés feltételei ma még nincsenek meg. De belátható időn belül ezek a feltételek is biztosíthatók. Ennek érdekében:

a) fő feladat, hogy tovább növeljük, mélyítsük a párt politikája iránti bizalmat, a párt tekintélyét és politikai befolyását a dolgozó paraszti töme-

gekben; azaz tovább erősítsük és szilárdítsuk a munkás-paraszt szövetséget;

b) erősítjük a munkásosztályban annak tudatát, hogy a mezőgazdaság szocialista átszervezése az ő legsajátabb ügye, s az ő feladata a parasztságot a szocializmus útjára vezetni;

c) széles körű felvilágosító munka révén megértetjük a parasztsággal, hogy csak a szocialista nagyüzemi gazdálkodás hozza meg felszabadulását a természetnek való kiszolgáltatottság alól és teremti meg kulturális felemelkedésének lehetőségét;

d) állandó figyelmet fordítunk a falusi osztályellenség és a kapitalista tendenciák elleni harcra;

e) megerősítjük a falusi pártszervezeteket és emeljük a falusi pártmunka színvonalát;

f) fokozzuk a gépek és a műtrágya felhasználását a termelőszövetkezetekben, erőteljesen növeljük terméshozamaikat, gazdaságosabbá tesszük működésüket, meggyorsítjuk a szövetkezeti nagyüzemi termelés fölényének kibontakozását.

2. A feladat nagysága az egész társadalomra kiterjedő egybehangolt, szervezett munkát követel meg. Ezért

a) a mezőgazdaság szocialista átalakításáért folytatott harcot mindenütt a pártnak kell vezetnie, irányítania. Ez a harc az egész párt ügye. Benne nagyon fontos feladatok várnak a falusi pártszervezetekre. Egy éven belül minden falusi pártszervezetnek széles körű aktívahálózatot kell szerveznie — ill., ahol már van ilyen, azt meg kell erősítenie — a falu legtekintélyesebb, a népi demokráciához feltétlenül hű, a mezőgazdaság szocialista átszervezésével egyetértő és ezért harcolni kész szövetkezeti parasztokból, pedagógusokból, agronómusokból stb.

b) A falusi pártszervezetek és tanácsok, valamint a meglevő és újonnan alakuló termelőszövetkezetek megerősítésére 500 politikailag szilárd, a politikai és szervező munkában nagy tapasztalattal rendelkező, jól képzett, általában falusi származású és a falusi helyzetet jól ismerő elvtársat kell falura küldeni. A falura helyezést úgy kell megszervezni, hogy az érintettek önként, pártmegbízatásként vállalják a munkát. De ugyanakkor gondoskodni kell arról, hogy ez számukra ne jelentsen hátrányt. A káderátcsoportosítást a Központi Bizottság Párt- és Tömegszervezetek Osztálya a megyei pártbizottságokkal közösen szervezze meg.

c) Az újonnan alakuló vagy gyenge termelőszövetkezeteket politikailag szilárd, jól képzett szakemberekkel kell megerősíteni. E célból elsősorban a jól megalapozott, erős termelőszövetkezetekből, állami gazdaságokból, tangazdaságokból tapasztalt, tehetséges, vezetésre alkalmas embereket kell kiválasztani. Fel kell kutatni a termelőszövetkezeti elnök és brigádvezető iskolát végzett és azóta más területre átkerült embereket, s közülük a vezetőképeseket újra termelőszövetkezeti munkára kell irányítani. Ezt az átcsoportosítást is az illetékes pártszervek közreműködésével kell lebonyolítani, és itt is ügyelni kell arra, hogy az érintetteket anyagi hátrány ne érje.

d) A megyei pártbizottságok mellett minden megyében 50—100 jól kép-

zett kommunistából aktívacsoportot kell szervezni. E csoportnak az a feladata, hogy a helyi, községi vezetőknek a termelőszövetkezeti szervezésben és agitációban segítséget nyújtson. A Központi Bizottság azt ajánlja, hogy azokban a községekben, ahol jelentősebb fejlesztést akarnak elérni, e csoport segítségével hívják össze a tekintélyes, hangadó egyénileg gazdálkodó parasztokat, s tanácskozzanak velük behatóan a szövetkezeti kérdésről. Kívánatos a falubeli újgazdákat külön is összehívni, és velük a szövetkezeti kérdést alaposan megvitatni.

e) A falusi tömegszervezetek tagjait széles körű felvilágosító munkával meg kell győzni a szövetkezés előnyeiről. Arra kell törekedni, hogy minden egyénileg gazdálkodó falusi tanácstag, földművesszövetkezeti igazgatósági tag, Hazafias Népfront-bizottsági tag, kommunista ifjúsági szövetségi tag és nőtanács vezetőségi tag minél előbb hajlandó legyen termelőszövetkezetbe belépni, ill. termelőszövetkezetet alakítani. Mindenképp támogatni kell a Kommunista Ifjúsági Szövetség és a Szövetkezetek Országos Szövetsége szervezésében, elsősorban a termelésre alakuló „falusi ifjúsági szövetkezeteket".

f) A falusi pártszervezetek és tanácsok szervezzenek 20—40 főből álló szövetkezetfejlesztési bizottságokat. A fejlesztési bizottságba vonjanak be tsz-tagokat és a termelőszövetkezetbe belépni hajlandó tekintélyes, jól gazdálkodó egyénileg dolgozó parasztokat is. Lehetőleg legyenek benne az újonnan földhöz juttatottak, a kis- és középparasztok, a törpebirtokos félproletárok, továbbá a pedagógusok, valamint a faluban működő kisipari és más szövetkezetek képviselői is.

A bizottság készítsen fejlesztési tervet termelőszövetkezet alakítására vagy a meglevő szövetkezet bővítésére. E terv megvalósítására folytasson módszeres agitációs-szervező munkát. Ezt a munkát ne hagyja abba az első kedvező eredmények után, hanem folytassa mindaddig, amíg a határrész vagy a község egyénileg dolgozó parasztjainak nagyobb része be nem lép a termelőszövetkezetbe, ill. termelőszövetkezeti csoportba, sőt lehetőleg addig, amíg a falu szövetkezeti faluvá nem alakul.

g) Meg kell szervezni állami gazdaságok és ipari üzemek bevonásával a termelőszövetkezetek patronálását. Célszerű, ha az üzemi párttitkár a termelőszövetkezeti párttitkárt, az igazgató az elnököt, a főkönyvelő a termelőszövetkezeti könyvelőt, az állami gazdaság szakemberei a szövetkezet szakembereit segítik, patronálják. Ezt a kapcsolatot igyekezni kell állandóvá és folyamatossá tenni.

Emellett ki kell alakítani a termelőszövetkezeti mozgalom egyéni patronálási formáját is. Kívánatos, hogy az ország vezető helyein dolgozó elvtársak, központi bizottsági tagok, a kormány tagjai, országgyűlési képviselők, a Hazafias Népfront Országos Tanácsának tagjai, párttagok és pártonkívüliek elvállalják egy-egy falu termelőszövetkezeti mozgalmának patronálását, segítését.

h) Az állami gazdaságok, a gépállomások és az erdőgazdaságok segítsék a termelőszövetkezeti mozgalmat elsősorban azzal, hogy példamutató magas termelékenységű és nagy jövedelmű üzemekkel mutatják be és bizo-

nyítják a szocialista nagyüzemi gazdálkodás fölényét, másrészt a termelőszövetkezetek konkrét gazdasági, szervezeti és politikai támogatásával. Kommunista dolgozóik irányítása mellett aktív szervező, agitációs tevékenységgel nyújtsanak segítséget új termelőszövetkezetek létrehozásához is.

3. A Központi Bizottság megállapítja, hogy hazánkban a mezőgazdaság szocialista átalakításának fő útja a mezőgazdasági termelőszövetkezet. Ezért mindenütt arra kell törekedni, hogy a mezőgazdasági termelőszövetkezet megteremtésének feltételeit létrehozzák, ill. ahol ezek a feltételek megvannak, ott mezőgazdasági termelőszövetkezetek alakuljanak, a már meglevő termelőszövetkezetek minél gyorsabban és erőteljesebben fejlődjenek.

a) A meglevő termelőszövetkezeteket az állam az 1958. évi 3004-es számú kormányhatározatban lefektetett és gyakorlatban bevált irányelvek szerint, ezeket továbbfejlesztő és a tapasztalt hiányosságokat kiküszöbölő újabb kormányrendelet alapján támogassa.[3] A támogatás tehát továbbra is az állóalapok növelésére, a termelési tevékenység fejlesztésére, az árutermelés fokozására, a belterjesség irányába való fejlődésre ösztönözzön. A Földművelésügyi Minisztérium dolgozza ki az újonnan alakult termelőszövetkezetek hatékonyabb állami támogatásának módját is. A termelőszövetkezeteket az állami gazdaságok, tan- és kísérleti gazdaságok lássák el tenyészállatokkal.

b) A termelőszövetkezetek az eddiginél nagyobb mértékben foglalkozzanak olyan mezőgazdasági termékek előállításával, amelyek termelését az állam jelentős kedvezményekkel támogatja és amelyek ma nem kismértékben az egyénileg dolgozó parasztok fő jövedelmi forrását alkotják. A Szövetkezetek Országos Szövetsége és a termeltető vállalatok, az eddigi gyakorlattól eltérően, törekedjenek arra, hogy nagy jövedelmezőséget ígérő szerződéseket elsősorban a termelőszövetkezetekkel kössenek.

c) Párt- és állami szerveinknek mindenütt nagy gondot kell fordítaniuk a gyengén működő termelőszövetkezetek talpraállítására és megerősítésére. Mindenekelőtt arra kell törekedni, hogy ezekben a gyenge termelőszövetkezetekben tapasztalt, hozzáértő, szervezőképes és szilárd vezetőket válasszanak elnöknek és agronómusnak. Minden egyes gyenge termelőszövetkezet gazdasági, szervezeti és politikai megerősítésére intézkedési tervet kell készíteni és azt végre is kell hajtani.

d) Egyes termelőszövetkezeteink túl kis méretűek ahhoz, hogy bennük a szocialista nagyüzemi gazdálkodás fölénye kibontakozhassék. Ezeknél arra kell törekedni, hogy közgyűlési határozatban mondják ki a szövetkezet továbbfejlesztésének szükségességét, és kötelezzenek minden egyes agitációs munkára alkalmas termelőszövetkezeti tagot az egyénileg dolgozó parasztok között végzendő szervező munkára.

[3] A termelőszövetkezetek állami támogatásáról évente megjelenő rendeletek 1958-tól kezdve a 3004-es számot viselték. Szövegüket lásd „A termelőszövetkezetek megszilárdításáért és fejlesztéséért" című kiadványokban. Kossuth Könyvkiadó 1958., 1959., 1960. és 1961.

4. A Központi Bizottság szükségesnek tartja, hogy az állam, fejlettségi fokuktól függő mértékben, támogassa az alacsonyabb típusú szövetkezeti formákat is. E támogatásnál azonban elérendő célként azt kell szem előtt tartani, hogy az alacsonyabb típusú szövetkezéseket tagjaik, saját eszközeikre támaszkodva, az állami támogatás igénybevételével mielőbb mezőgazdasági termelőszövetkezetté alakítsák át.

a) Az egyszerűbb termelőszövetkezeti formák közül legjelentősebb a termelőszövetkezeti csoport. Ahol a szövetkezeti fejlesztésért felelős vezetők úgy ítélik meg a helyzetet, hogy a mezőgazdasági termelőszövetkezet megalakításához szükséges politikai és anyagi feltételek még nincsenek meg és rövid időn belül nem is teremthetők meg, ott termelőszövetkezeti csoport megalakítására kell törekedni. A termelőszövetkezeti csoport állami támogatása annál nagyobb legyen, mennél inkább megközelíti a termelőszövetkezeti csoport szervezete a mezőgazdasági termelőszövetkezetet, de a legfejlettebb termelőszövetkezeti csoport sem kaphat olyan állami támogatást, mint a mezőgazdasági termelőszövetkezet. Javaslatot kell tenni a kormánynak arra nézve, hogyha a csoport tagjai szántóföldi növénytermelésben minden munkát brigádszervezetben, közösen végeznek el, a jövedelem legalább 50%-át a végzett munka alapján munkaegység szerint osztják ki és a tiszta jövedelemnek legalább 10%-át közös beruházásra fordítják, akkor a csoport az eddigi támogatáson túlmenően kapja meg a mezőgazdasági termelőszövetkezetet megillető gépállomási munkadíj és műtrágya kedvezmény 70%-át.

b) Továbbra is támogatni kell a szőlőtermeléssel, zöldségtermesztéssel, öntözéses kultúrákkal és baromfitenyésztéssel foglalkozó szakcsoportokat. Ezek a szakcsoportok azonban nem alakulhatnak meg állami tartalékföldön. Kiegészítésként is csak akkor kaphatnak állami tartalékföldet, ha arra mezőgazdasági termelőszövetkezet vagy termelőszövetkezeti csoport igényt nem tart és ha a szakcsoport erre a földre nagyüzemi művelésre alkalmas módon a felsorolt kultúrákat telepíti. Kapjanak a szakcsoportok, úgy mint eddig, közös beruházás esetén a beruházás 50%-ának erejéig közép lejáratú állami hitelt, s a közös termelésből származó termékek közös értékesítése esetén felárat. Biztosítsák a Földművelésügyi Minisztérium és a megyei tanácsok a szakcsoportok állami felügyeletét.

c) A termelési szövetkezés legegyszerűbb formái az egy-egy termelési ágban bizonyos munkafolyamat közös elvégzésére alakult társulások. Ilyeneket a jövőben elsősorban ott kell támogatni, ahol egymással szomszédos vagy csaknem szomszédos területen gazdálkodó parasztok közös géphasználatra társulnak. A támogatás közös beruházás esetén a beruházás 50%-ának erejéig terjedő rövid lejáratú állami hitel, s a közösen termelt termékek közös értékesítése esetén az eddig is biztosított felár.

d) A Földművelésügyi Minisztérium a Szövetkezetek Országos Szövetségével és a Termelőszövetkezeti Tanáccsal együtt 1959 január végéig dolgozza ki a felsorolt szövetkezeti formák mintaalapszabályait. Ezek tartalmazzák az illető termelőszövetkezeti forma számára előírt kötelező alapelveket és a szövetkezet jellegzetes szervezeti felépítésének előírásait,

végül a helyi viszonyoknak megfelelő kiegészítéseket. Párt- és állami szerveink őrködjenek azon, hogy a kötelező alapelvektől való eltérés esetén a szövetkezés ne részesülhessen állami kedvezményben.

5. A Központi Bizottság javasolja, hogy a kormány rendeletileg tegye kötelezővé a termelőszövetkezetekben a földjáradék fizetését, mégpedig a határozat megjelenése után alakuló mezőgazdasági termelőszövetkezetekben megalakulásuktól kezdve, a már meglevőknél 1959 végétől. Ez alól a meglevő termelőszövetkezeteknek, közgyűlési többségük által támogatott kérésük esetén, a Földművelésügyi Minisztérium és a Termelőszövetkezeti Tanács együttesen adhasson felmentést. Földjáradékot a belépő tag telekkönyvi tulajdonában levő és a szövetkezet közös használatába adott föld után fizessenek. A fizetés alapja legyen a bevitt föld aranykorona értéke, legfeljebb azonban katasztrális holdanként 16 aranykorona, s az összeg aranykoronánként 5—10 kg búza forintértéke a mindenkori állami felvásárlási ár szerint. A földjáradék címén kiosztott összeg ne haladhassa meg a bevitt földre arányosan eső kioszthatő jövedelem legfeljebb 25 százalékát.

6. A Központi Bizottság szükségesnek tartja törvényben szabályozni a termelőszövetkezetek szétszórt földjeinek nagyüzemi táblákba való összevonását. Előtérbe kell helyezni szétszórt földek összevonásának azokat a módszereit, amelyek hatósági tagosítás nélkül lehetővé teszik a nagyüzemi táblák kialakítását. E módszerek közé tartozik a kisebb községek szövetkezeti faluvá való fejlesztése és az önkéntes földcsere. Ilyen esetben biztosítani kell az illetékmentességet. Hatósági beavatkozással végrehajtott táblakialakításra, azaz tagosításra, akkor kerülhet sor, ha ezek a módszerek nem vezetnek eredményre. Részleges tagosítási eljárásnak van helye az igazságos többségi elv alapján. Táblát a község azon részében kell kialakítani, ahol a termelőszövetkezet szétszórt földjei és az állami tartalékföld együttes területe a dűlőnek legalább 51%-át teszi ki. Az érintett parasztoknak azonos minőségű földet kell cserébe adni, figyelembe véve más földjeiktől és a lakóhelytől való távolságot is. Az évelő kultúrák és egyéb beruházások (épület, kút stb.) értékét az érintett parasztok és a termelőszövetkezet egyenlő arányú részvételével alakult bizottság állapítsa meg. Általános tagosítást abban az esetben lehet engedélyezni, ha 4000 kat. holdnál kisebb területű községekben a földterület legalább 70%-a, ennél nagyobb területű községekben pedig 80%-a már a mezőgazdasági termelőszövetkezetek, termelőszövetkezeti csoportok és állami gazdaságok kezelésében van.

7. A Központi Bizottság megállapítja, hogy ez idő szerint nálunk a mezőgazdaság gépesítésének fő útja a gépállomások erősítése és az állami gazdaságok fokozott és gyorsabb gépesítése. Jól működő, döntően saját eszközeivel dolgozó szövetkezetek számára azonban lehetővé kell tenni univerzális traktorok vásárlását. Az 1000 kat. holdnál nagyobb, jól működő és — 1957-es áron számolva — kat. holdanként legalább 4000 forint értékű állóeszközzel rendelkező olyan termelőszövetkezetek, amelyek terményeiket szerződésileg a Szövetkezetek Országos Szövetsége vagy az állam felvásárlási szerveinél értékesítik, vásárolhassanak saját erőből szántótraktort is.

8. Elő kell segíteni mind a régi, mind az újonnan alakuló termelőszövetkezeteknél, hogy termékeik egy részét saját maguk dolgozzák fel (tejfeldolgozás, konzervipari tevékenység) és e célból beruházásokat eszközöljenek. Ezzel növelni lehet a termelőszövetkezeti tagok mezőgazdaságon kívüli foglalkoztatását és jövedelmük gyarapodását.

9. A Központi Bizottság megállapítja, hogy az egyénileg dolgozó parasztok túlzott nagy kereseteiről elterjedt nézetek általában megalapozatlanok. Mindössze egy szűk, legtöbbször viszonylag komoly állótőkével, felszereléssel és állattal rendelkező felső réteg élvez kiugróan magas jövedelmet. Ezek részben a legkedvezőbb árakat biztosító cikkeket termelik, intenzíven dolgoznak és dolgoztatják családtagjaikat, részben spekulációval, kupeckodással, fuvarozással is foglalkoznak, s ezen át kizsákmányolnak más dolgozókat, köztük szegényebb parasztokat.

10. A Központi Bizottság helyesnek tartja, hogy az egyénileg gazdálkodó parasztok leghaladottabb elemeit, akik nemcsak általában helyeslik a párt politikáját, hanem hívei a mezőgazdaság szocialista átalakításának is, közelebb hozzuk pártunkhoz, bevonjuk aktivistáink közé, különféle pártmegbízatásokat adjunk nekik, s a legjobbakat közülük vegyük fel a párt tagjelöltjei, majd tagjai sorába.

11. A Központi Bizottság felhívja a rádió, a televízió és a sajtó munkájáért felelős elvtársak figyelmét arra, hogy a párt agrárpolitikájának érvényesülését, eddigi és jelenlegi határozatainak végrehajtását a maguk eszközeivel az eddiginél sokkal határozottabban segítsék elő.

III

A Központi Bizottság utasítja az állami és más szervek vezető kommunistáit, hogy az alábbi szempontokat — amennyiben azok munkaterületükre vonatkoztathatók — vegyék figyelembe munkájuk során:

1. A mezőgazdaság szocialista átszervezése egyes megyékben előbb, másokban később, sőt egy-egy megyén belül is az egyes járásokban másmás időpontban valósul meg. Ahol előbb térnek rá a gépesített nagyüzemi mezőgazdasági termelésre, ott előbb is szabadul fel viszonylag nagyobb számban munkaerő. Ennek foglalkoztatására elsősorban ezeken a területeken kell a legközelebbi években ipari üzemeket létesíteni. Ezeket a területeket másoknál nagyobb mértékben kell nemcsak gépekkel, hanem tenyészállatokkal, műtrágyával, építőanyaggal stb. is ellátni, mert mindez meggyorsítja a fejlett nagyüzemi gazdálkodás jó megalapozását.

2. A központi, megyei és járási szerveknek a rendelkezésre álló anyagi eszközök elosztásánál fokozott segítségben kell részesíteniük a szocialista községeket, városokat. Elsősorban ilyen helyeken kell iskolákat, kultúrházakat, fürdőket építeni, fokozottabb villamosítást, jobb áruellátást, lakásépítési kölcsönöket stb. biztosítani. Érezzék az ott élő emberek a szocialista falu megváltozott jellegét kulturális és anyagi szükségleteik jobb kielégítésén keresztül is.

3. A pártoktatás és az állami oktatás rendszerében egyaránt az eddiginél

több teret kell biztosítani a mezőgazdasági szakismeretek és a termelőszövetkezetek szervezésével kapcsolatos kérdések tanításának. El kell érni, hogy az eddiginél sokkal szélesebb mértékben nevelődjenek ki a meglevő termelőszövetkezeti vezetők utánpótlására és az újonnan létrejövő termelőszövetkezetek számára megfelelő vezetők.

4. A Földművelésügyi Minisztérium és a megyei szervek dolgozzanak ki egyszerűen és gyorsan megvalósítható terveket arra, hogy a termelőszövetkezetek, más állattenyésztési ágak egészséges továbbfejlesztése mellett, fokozott mértékben térjenek rá a baromfitenyésztésre.

5. A nyugdíjas termelőszövetkezeti tagok számára a nyugdíjtörvény végrehajtási utasítása hónapokra elosztva megszabja az egy év alatt teljesíthető munkaegységek számát. Helyes lenne a végrehajtási utasítást úgy módosítani, hogy az egy évben teljesíthető munkaegységek változatlanul hagyása mellett a termelőszövetkezetek — munkaerőhelyzetüknek megfelelően — maguk állapíthassák meg, mikor akarják a nyugdíjas tagok munkáját igénybe venni.

6. Törekedni kell rá, hogy a termelőszövetkezetek az eddiginél nagyobb mértékben kössenek gyümölcs- és zöldségértékesítési szerződéseket üzemi étkeztető szervekkel, kórházakkal, honvédségi egységekkel stb.

7. Szövetkezeti agitációnkat színesebbé és sokoldalúbbá kell tenni. Fel kell hívni az egyénileg dolgozó parasztok figyelmét — közvetlen érdekeik felmutatásán túl — a nemzetközi összefüggésekre is. Meg kell mutatni, hogy a nagyüzemi termelés hogyan szorítja ki az egész világon a kisüzemi termelést, hogy a termelés olyan olcsóságát és a termékek olyan bőségét teremti meg, amilyenről a kisparaszti gazdaságokban álmodni sem lehet. Fel kell használni a nemzetközi tapasztalatokat és különösen a mi viszonyainkhoz legközelebb eső cseh és bolgár tapasztalatokat. Beszélni kell az egyénileg dolgozó parasztokkal felelősségükről is az ország élelmiszerellátásáért.

8. Nem érhetjük be azzal, hogy ma már nincs tanácsi alkalmazott, aki a párt és a kormány célkitűzései ellen, tehát a szövetkezeti kérdésben a mezőgazdaság szocialista átalakítása ellen lépne fel. Kitartó és sokoldalú felvilágosító munkával, meggyőző érveléssel el kell érnünk, hogy elsősorban a tanácsok mezőgazdasági osztályain, de más osztályain dolgozók is a termelőszövetkezeti mozgalom meggyőződéses híveivé váljanak és a termelőszövetkezetek szervezésével, gazdálkodásuk segítésével érdemben foglalkozzanak.

9. A Szövetkezetek Országos Szövetsége gondoskodjék arról, hogy a földművesszövetkezetek mezőgazdasági üzemágában dolgozók kihasználják lehetőségeiket fejlettebb termelőszövetkezeti formák szervezésére.

10. Különös figyelmet kell szentelni azoknak a termelőszövetkezeteknek fejlesztésére, amelyeknek kihasználatlan mezőgazdasági épületeik vannak, ill. olyan mezőgazdasági épületeik, amelyek meghaladják a szövetkezetek jelenlegi gazdálkodásának igényeit. Ezeket a termelőszövetkezeteket lehetőleg olyan méretűvé kell fejleszteni, hogy teljes egészében benépesítsék, illetve kihasználhassák a rendelkezésükre álló gazdasági épületeket.

A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága mélyen meg van győződve arról, hogy ezen határozat végrehajtásával, a párt-, állami és társadalmi szervek, a szocializmus valamennyi hívének odaadó munkájával hazánk termelőszövetkezeti mozgalma jelentős mértékben fejlődni fog népünk, elsősorban dolgozó parasztságunk javára.

Megjelent: Társadalmi Szemle, 1959. 1. sz. 1—12. old.

36

AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGA POLITIKAI BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA A DOLGOZÓK TÁRSADALOMBIZTOSÍTÁSI, EGÉSZSÉGÜGYI ELLÁTÁSÁRÓL

(1959. JANUÁR 13.)

1958 második felében a lakosság — ezen belül a biztosítottak és családtagjaik egészségügyi ellátását a Politikai Bizottság megbízásából bizottság vizsgálta meg. A jelentést a Politikai Bizottság 1959. január 13-i ülésén tudomásul vette és az egészségügy továbbfejlesztésére, a hiányosságok megszüntetésére határozatot hozott.

I

A felszabadulás előtt Magyarország egészségügyi helyzete nemzetközi viszonylatban is a legrosszabbul álló európai országok közé tartozott. A lakosság többsége — 69%-a — saját költségén volt kénytelen egészségügyi ellátását, gyógykezeltetését biztosítani. A felszabadulást követőleg főleg 1948 után a társadalombiztosítás a lakosság egyre nagyobb részére terjedt ki. Jelenleg az összlakosság 62%-a biztosított. A betegségek megelőzése érdekében széles körben kiterjesztették a kötelező, ingyenes védőoltási rendszert, egyes fertőző betegségek gyógyítása terén biztosításra való tekintet nélkül, díjmentes ellátást vezettünk be. Az egészségügyi ellátás anyagi fedezetét az állam költségvetésileg biztosítja. Különösen nőtt az utóbbi két esztendőben az e célra fordított összeg (mintegy 30%-kal), amely dolgozó népünk életszínvonala emelkedését szolgálta.

Mindezek eredményeképpen javult a lakosság egészségügyi helyzete. Nagy eredményeket értünk el az ún. népbetegségek elleni küzdelemben. Egészségügyi ellátásunk javulása tükröződik a népmozgalmi adatok alakulásában. A 10 000 lakosra eső tbc halálozás az 1938. évi 14,2-ről 1956-ra 3,5-re, a 100 élveszületésre eső csecsemőhalálozás 13,1-ről 5,9-re csökkent. Amíg a 10 000 lakosra jutó összhalálozás 1938-ban 14,3 volt, 1956-ra 10,6-ra, a terhesség, szülés, gyermekágyi és egyéb szövődményekben meghaltak száma 0,73-ról 0,21-re csökkent. Lényegesen emelkedett az orvosok száma. (1938-ban 10 000 lakosra 11,6, 1957-ben 14,1 jutott.) Javult kórházi ágyellátottságunk is. (1938-ban 10 000 lakosra 51, 1957-ben 68,3 kórházi ágy jutott.)

Az egészségügyi ellátás színvonala hazánkban nemzetközi viszonylatban is megfelelő, sőt egyes vonatkozásokban (vérbaj, diftéria leküzdése stb.) kiemelkedő. Orvosaink, egészségügyi dolgozóink többsége magas szakmai

képzettséggel rendelkezik, s az elmúlt évek során szakmai-politikai helytállásának, népi demokráciához való hűségének, áldozatkészségének több ízben tanújelét adta.

Egészségügyi hálózatunk, a fejlődés ellenére — az ismert gazdaságpolitikai hibák következtében — elsősorban mennyiségileg — elmaradt a népgazdaság fejlődéséhez viszonyítva, s nem tartott lépést a biztosítottak számának és igényeinek növekedésével. Több ipari központot építettünk fel, de ugyanakkor nem teremtettük meg ezeknek egészségügyi intézményeit. Régi ipari központjainkban sem tudtuk behozni a múlt súlyos mulasztásait. Komoly anyagi károkat okozott az ellenforradalom is. Például a budapesti egészségügyi intézmények károsodása mintegy 23 millió forint volt.

Az egészségügy egyes főbb területeire az alábbiak jellemzők:

1. 1951-ben — annak az elvnek alapján, hogy az ipari munkások kiemeltebb egészségügyi ellátását biztosítsuk — az üzemi egészségügyi ellátás állami feladattá lett. Azóta az egészségügy e fiatal ágazata jelentősen fejlődött. Míg pl. az üzemorvosok száma 1951-ben 324 volt, 1957-re 803-ra emelkedett. (Ebből 169 főfoglalkozású és 634 mellékfoglalkozású üzemi orvos.)

A fejlődés ellenére az üzemorvosi ellátás nem felel meg a követelményeknek. 50 főfoglalkozású üzemorvosi állást részfoglalkozású orvosok látnak el, ezenkívül vannak betöltetlen orvosi állások is. Az üzemorvosi hálózat fejlődését akadályozta az üzemorvosok alacsony fizetése. Egyes üzemek vezetői sem látják az üzemi egészségügyi szolgálat jelentőségét. Ezzel magyarázható, hogy az 1951-ben megjelent minisztertanácsi rendeletet — amely előírja, hogy az üzemek feladata az üzemegészségügyi intézmények, rendelők, szakrendelők építése — az üzemek egy részében nem teljesítik. Helyenként a meglevő üzemorvosi rendelők sem felelnek meg a követelményeknek.

Országosan az összbalesetek száma 1952. óta évről évre csökkent, mégis több mint 1938-ban volt. A táppénzes napok jelentős százaléka (20—30%) egyes bányáknál és üzemeknél balesetekből származik. A vállalatok vezetői sok esetben nem teszik meg kellő időben a munkavédelmi, egészségvédelmi hiányosságok felszámolására még a nagyobb beruházásokat nem igénylő intézkedéseket sem. Különösen súlyos a helyzet a mezőgazdaság egyes ágazatainál, mint pl. a gépállomásokon, ahol 10 000 dolgozóra 1955-ben 19,2, 1957-ben 24,7 halálos baleset jutott. Számos mezőgazdasági üzemben nem kielégítő a dolgozók orvosi ellátottsága.

2. A lakosság alapellátását a körzeti orvosi hálózat biztosítja, amely 1950 óta fokozatosan fejlődött. Míg 1950-ben 2100 körzeti orvos volt, addig 1958-ban 3132 van. Egy körzeti orvosra országos átlagban 1948 biztosított és családtag, összesen 3151 lakos jut. (Budapesten egy körzeti orvosra 2440 biztosított és családtag, 2569 lakos, ipari megyékben 2190 biztosított és családtag, 3236 lakos, egyéb megyékben 1570 biztosított és családtag, 3344 lakos jut.) A körzeti orvosi állások számbeli gyarapodásán felül fejlődést jelentett a körzeti orvosi rendelők létesítése, a körzeti ápolónői rendszer bevezetése, az orvosok egy részének adminisztratív segéderővel való ellátása és egyes helyeken körzeti gyermekgyógyászok beállítása.

Mindezek ellenére a megvizsgált körzeti orvosi rendelők betegforgalma általában — különösen az iparvidékeken — nagy. A körzeti orvosok munkafeltételei a területi adottságok, lakás, a felszerelés, a közlekedés, a segédszemélyzet hiánya miatt nehezek. A betöltetlen állások (140), s a különböző okokból kiesett orvosok (betegség, szabadság stb.) arra vezetnek, hogy a körzeti orvosok jelentős része helyetteskent hosszú időn keresztül a szomszédos körzetet is ellátja. Ez rontja a lakosság egészségügyi ellátását, s hozzájárul ahhoz, hogy egyes esetekben kellő vizsgálat nélkül küldenek beteget rendelőintézetbe. A körzeti orvosi ellátást rontotta az 1956-os ellenforradalom. Az ipari megyékben a disszidálások és átköltözések következtében az orvoshiány átmenetileg nagyobb méretűvé vált, s az üres állások egy része szükségmegoldásként egyetemről kikerült, szakmai gyakorlattal még nem rendelkező fiatal orvosokkal van betöltve.

3. A rendelőintézetek száma az 1938-as 61-ről 99-re emelkedett. Az új rendelőintézetek elsősorban az ipari területeken létesültek. A szervezett szakrendelési órák száma 1957-ben az 1950-es 237,9%-a, az egy vizsgálatra rendelkezésre álló átlagos idő (percátlag) általában most már eléri a megállapított szükséges normákat. A várakozási idő jelentősen csökkent. Nem így alakult a helyzet a fogpótlások esetében, ahol — egyes rendelőintézetektől eltekintve (pl. Csepel) — hónapokig kell várni a munka elkezdésére. A rendelési órák számának növelését nem követte nyomon a rendelőhelyiségek számának megfelelő szaporítása.

4. A fekvőbeteg-ellátás fejlődését tükrözi a kórházi ágyak számának növekedése, a kórházi munka és a kórházak ellátottságának javulása. Komoly eredmény a röntgen, laboratórium, kórbonctani, traumatológiai osztályok létesítése, a vérellátás megszervezése. A fejlődés ellenére azonban a kórházi osztályok zsúfoltak. Emiatt a betegek elhelyezése rendkívül nehéz még Budapesten is, ahol az ország kórházi ágyainak 39,7 százaléka van és 10 000 lakosra 102,7 ágy jut. Még súlyosabb a helyzet vidéken, ahol az ipari megyékben 10 000 lakosra 38,6, a többi megyékben 30,4 kórházi ágy jut átlagosan. A kórházak zsúfoltsága nemcsak zavarja a kórházi betegellátást, hanem odavezet, hogy a kórházak ápolási ideje sok helyütt nagyon alacsony. Az átlagos ápolási idő országosan az 1938. évi 22,2-ről 1958-ban 16-ra csökkent le. A kórházi ágyak fejlesztése nem új kórházi épületek létesítésével történt, hanem elsősorban a meglevő intézmények zsúfolásával, azok néhány pavilonnal való kiegészítésével, valamint kastélyok, honvédségi épületek, lakóházak átalakításával. A kórházak túlnyomó része 1935 óta komolyabb belső és külső javítást, felújítást nem kapott. Ennek következtében a kórházi épületek állaga romlott. A kórházi orvosok létszáma kielégítő, de a szakképzett ápolónői, valamint kisegítő-személyzeti ellátás rossz. A kórházi élelmezés sok helyen nem kielégítő. Kevés a betegotthoni és szanatóriumi ágyak száma is.

A tbc halandóság 1938-hoz viszonyítva jelentősen csökkent, az utóbbi négy évben azonban egy szinten mozog. A betegek gyógyításával párhuzamosan évente sok az új megbetegedés. (Évente 30 000 az új beteg.) Az összes nyilvántartott tbc-s betegek száma 1957-ben 140 000 volt. Komoly prob-

léma, hogy a frissen felismert és krónikus betegek intézeti elhelyezésére nincs elég gyógyintézeti ágy. A beutalásra várók száma állandóan 1500—2000 között van. A várakozási idő általában 6—8 hét, a téli időszakban 3—4 hónap. A betegek sokszor zsúfolt lakásban élnek és fertőzik családtagjaikat.

5. A közegészségügyi és járványügyi helyzet a felszabadulás óta fokozatosan és lényegesen javult. Létrehoztuk az ipari munkásság egészségvédelmének tudományos bázisaként az Országos Munkaegészségügyi Intézetet, a népélelmezés színvonalának emelésére az Országos Élelmezéstudományi Intézetet; 1951-ben megszerveztük az Állami Közegészségügyi Felügyeletet és 1955-ben a közegészségügyi-járványügyi állomások megyei hálózatát. Egyes, azelőtt súlyos népegészségügyi problémát jelentő fertőző betegségeket — mint a hastífuszt és diftériát — sikerült jelentősen visszaszorítani. Az eredmények elérésében jelentős szerepet játszott a védőoltások országos kiterjesztése, a szűrővizsgálatok és a gondozói munka megszervezése. Nálunk is nagy gondot okoz a járványos májgyulladás, vérhas és néhány gyermekkori fertőző betegség. A kórházi ágyhiány nehézséget okoz a fertőző betegek elkülönítésében és korszerű kezelésében. A közegészségügyi és járványügyi munka ellátására a megyék többségében (15) nincs meg a közegészségügyi és járványügyi állomások laboratóriumi bázisa. Ez az igen fontos hálózat megfelelő szakmai-politikai káderekben gyenge. Az állami és gazdasági vezetők részéről sok esetben meg nem értés tapasztalható a közegészségügyi-járványügyi állomások javaslataival szemben. A dolgozók érdekében kiadott közegészségügyi, munkavédelmi, élelmezésegészségügyi intézkedéseket nem hajtják végre.

6. Táppénzes helyzetünk 100 biztosított dolgozóra számítva az utóbbi két évben, az előző évekhez viszonyítva emelkedett. (1953 : 3,7, 1955 : 3,9, 1957 : 4,7, 1958 : 4,5%.) Az 1957-ben és 1958-ban megnövekedett táppénzszázalék csak az 1957-es influenzajárvánnyal nem indokolható. Közrejátszott ebben a dolgozók munkafegyelmének meglazulása, egyes orvosok liberalizmusa, a felülvizsgálatok hiányosságai, a társadalmi ellenőrzés csökkenése.

A biztosítottak betegellátása és táppénzben tartása ellenőrzésének fontos eszköze a felülvizsgálat. Nincs biztosítva, hogy a felülvizsgáló orvosi ellenőrzés az előírt 7 napon belül megtörténjék, továbbá, hogy a keresőképtelenség megállapítása mellett a magasabb színvonalú gyógyítás eszköze is legyen.

A lakosság gyógyszerfogyasztása (mind mennyiségben, mind értékben) nőtt. Ez egyaránt vonatkozik a biztosítottakra és a nem biztosítottakra. A gyógyszerfogyasztás és a gyógyszerköltségek emelkedését előidézte a biztosítottak számának emelkedése, valamint az a tény, hogy több az időskori beteg és állandóan sok új, drágább gyógyszer kerül forgalomba. Emellett az ellenőrzés módszere sem elég hatékony.

7. A rokkantság címén nyugdíjba helyezettek száma 1953 óta emelkedett. Az emelkedést részben indokolta az 1954. évi nyugdíjtörvény végrehajtásának gyakorlata (amely öregségi nyugdíj folyósítását munkaviszony fennállása mellett nem tette lehetővé, de félösszegű rokkantsági nyugdíjat igen), továbbá nőtt a tbc, valamint a szív- és keringési betegségek miatt rokkanttá

váltak száma is. Mindezek mellett indokolatlan igények is érvényesültek. Ezt lehetővé tette a munkaképesség csökkentését megállapító bizottságok decentralizált, központilag kevéssé összefogott és nem kellően ellenőrzött munkája, amelynek eredményeként a nyugdíj-megállapítások száma egyes területeken aránytalanul emelkedett. Míg pl. Pest megyében az emelkedés 15%-os volt, ugyanakkor egyes megyékben az emelkedés 50—90% között mozgott. Ezt befolyásolta, hogy a rokkantság és baleseti járadékok megállapítását végző I. és II. fokú Munkaképesség Csökkenést Megállapító Orvosi Bizottságok nem rendelkeznek állandó tagokkal, nem kapnak fix fizetést és ezt a feladatot másod-, harmad- vagy negyedállásban töltik be. (Az utóbbi két évben e téren a szakmai feltételek előbbrevitelével javulás mutatkozik.) Nem megfelelő a csökkent munkaképességűekkel való foglalkozás sem.

8. Az egészségügyi szervezet fejlődését nagymértékben elősegítette az Egészségügyi Minisztérium, valamint a tanácsok létrehozása. A tanácsrendszer előmozdította egészségügyünk demokratikus átalakulását, a lakosság széles körű bevonását a helyi egészségügyi feladatok megoldásába. A tanácsi tagozódás merev követése azonban egyes területeken akadályozza az egészségügyi ellátás nívójának emelkedését, párhuzamossághoz vezetett. Így pl. a megyeszékhelyeken párhuzamosan működnek megyei, járási, városi és egyes városokban kerületi egészségügyi osztályok; ugyanígy megyei és városi közegészségügyi és járványügyi állomások.

Az egyes területek hiányos orvosellátottsága az irányítás gyengeségének is következménye. A tanácsok több orvosállást szerveztek, mint amennyi a ténylegesen meglevő orvosok száma volt, s így az állások betöltését a szükségleteknek megfelelően nem tudták biztosítani. (Mivel az orvosok az állást pályázat útján foglalják el, nagy lehetőségük volt, hogy egyéni érdeküknek megfelelően válogassanak.)

9. Az orvosok és egészségügyi dolgozók többségének politikai magatartása kedvezően megváltozott. Az utolsó másfél év politikai, gazdasági eredményeit látva, nagyobb érdeklődést mutatnak politikai és szakmai-politikai törekvések iránt. Vannak közöttük számosan, akik tudatos részesei a párt harcainak. Széles az a réteg, amely szakmai tevékenysége mellett társadalmi munkát is végez.

Vezető beosztásban (kórházigazgató, megyei, járási, kerületi főorvosok, minisztériumi osztályvezetőkig bezárva) kb. 570 orvos van. A vezetés politikailag, szakmailag általában jó, a járásokban azonban egyes helyeken gyenge. Az összorvosok 6,3%-a párttag. Több olyan jelentős egészségügyi intézmény van, amelyben nincs pártszervezet, vagy olyanok, amelyekben pártszervezet ugyan van, de azokban alig található orvos. Emiatt fokozott feladat hárul a politikai nevelőmunkában és az egészségügyi dolgozók etikai színvonalának megjavításában az Orvos-Egészségügyi Dolgozók Szakszervezetére. A szakszervezet ért el eredményeket, azonban ennek a kiemelt feladatnak csak részben tudott eleget tenni.

A kommunista orvosok erkölcsi megbecsülésében 1956 előtt hiányosságok voltak. Megmutatkozott ez a kinevezéseknél, előléptetéseknél, külföldi kiutazásoknál és a tudományos fokozatok odaítélésénél. Az utóbbi két évben

e téren jelentős változás van. (Az 1957—1958. években az állami költségen kiutazott 187 személy közül 66 párttag volt.)

A nagymértékben megnövekedett betegforgalom és az ehhez viszonyított kisebb arányú orvosi létszámnövekedés következtében az orvosok munkaideje ki van használva. Az alkalmazásból eredő kötelezettségeik mellett egy részük másodállást is vállal, valamint magánpraxist is folytat.

Káros hatással van — főleg a biztosítottak ellátására — az az erkölcsi, politikai magatartás, amely az orvosok egy részénél, különösen az ellenforradalom után terjedt el, s a magánpraxis meg nem engedett formáiban mutatkozik meg. A kórházi és körzeti orvosi ellátásnál sok helyen szokássá, társadalmi kényszerré vált az, hogy a biztosított betegek fizetnek. Előfordul, hogy kórházi ágyat azok számára tartanak fenn, akik azért külön fizetnek és ugyanakkor elküldik a kórházi ápolásra szoruló biztosított betegeket.

Az általános lakáshiány az egészségügy területén is érezteti hatását. Számos állást nehéz betölteni, főként az ipari megyékben (Borsod, Nógrád), de a mezőgazdasági vidéken is. A lakáshiány miatt egészségügyi intézményekben laknak, ami a kórházi ágyak számát csökkenti. Az ápolónők, asszisztensek lakáshelyzete az orvosokénál súlyosabb. (Az egészségügyi intézmények és a megyei szervek nővérszállások létesítésével igyekeztek ezen segíteni.) Keresetük alacsony, munkaidejük ugyanakkor gyakran több mint 8 óra, és a túlórákat nem mindig fizetik meg. A borravaló elfogadása, sőt bizonyos fokig követelése a betegápoló személyzetnél is elterjedt.

II

A dolgozók egészségügyi ellátásának megjavítása, a hiányosságok megszüntetése érdekében a Politikai Bizottság a következőket határozza:

1. Elvileg egyetért az egészségügyi ellátás fejlesztése ütemének meggyorsításával, ezért már a hároméves terv során — amennyiben arra lehetőség lesz — az érdekelt szaktárcák bevonásával módosítsák az egészségügy fejlesztésére tervezett összegeket.

2. Ki kell dolgozni a népgazdaság egységes 15 éves terve részeként az egészségügy fejlesztésének 15 éves távlati tervét, amelyben biztosítani kell az ipari munkásság egészségügyi ellátásának elsődlegességét. Fel kell készülni a mezőgazdaság szocialista fejlődése következtében jelentkező egészségügyi feladatok megoldására, az összlakosság biztosítottként való ellátására.

3. Tovább kell fokozni a népbetegségek elleni harcot, különös tekintettel a tuberkulózisra. A betegségek megelőzése érdekében az üzemi munkahelyek és lakótelepek egészségügyi feltételeinek biztosítása, az ivóvízellátás, az élelmezésegészségügy megjavítása, a járványellenes küzdelem fokozása céljából minden megyében tovább kell javítani a közegészségügyi-járványügyi állomások munkáját.

4. Az ipari munkások jobb egészségügyi ellátása érdekében a nagyobb üzemekben fejleszteni kell az üzemi rendelőket, és újabb szakrendelőket kell

létesíteni. Az üzemi orvosok hatáskörét bővíteni kell. Ennek érdekében az Egészségügyi Minisztérium és a SZOT néhány üzemben fél éven belül vezesse be az üzemorvosok táppénzbe-vételi jogának és az üzemi szakrendelés felülvizsgálati jogának kiterjesztését. Illetékes szervek vizsgálják meg, hogyan lehet az üzemorvost az üzemben szokásos juttatásokban részesíteni, ezzel érdekeltté tenni az üzemi dolgozók egészségügyi ellátásának megjavításában. Az eredményről tegyenek jelentést a Gazdasági Bizottságnak. A minisztériumok és vállalatok fokozottabban vegyenek részt az üzemegészségügyi ellátás megjavításában. (Üzemegészségügyi intézmények építése, korszerűsítése.)

5. A területi járóbetegellátás megjavítása érdekében az üres körzeti orvosi állásokat be kell tölteni. A lakosság egészségügyi ellátásának megoldása, megjavítása érdekében arra kell törekedni, hogy a városokban, ipari központokban egy-egy körzeti orvosra lehetőleg 2000 biztosítottnál, illetve 2500 lakosnál több ne jusson.

6. A szakorvosi ellátást közelebb kell vinni a dolgozókhoz. Törekedni kell arra, hogy az elmaradottabb területeken is legalább az alapellátást (belgyógyászat, sebészet, gyermekgyógyászat, szülészet-nőgyógyászat, fogászat) biztosítsuk. A szakorvosi járóbetegellátás gyors megjavítása érdekében — ahol lehetőség van rá — be kell kapcsolni a klinikákat és kórházakat is.

A felülvizsgáló orvosi állásokat sürgősen be kell tölteni. Biztosítani kell, hogy a felülvizsgáló orvosi ellenőrzés a magasabb színvonalú gyógyítás eszköze legyen, s az e területen dolgozó orvosok munkájának fontossága fizetésükben is tükröződjék. A szakszervezetek az egészségügyi szervekkel együttműködve foglalkozzanak fokozottabban a dolgozók egészségügyi ellátásával, egészségvédelmével, valamint a beteglétszám alakulásával. Harcoljanak a táppénzzel való visszaélés ellen, a táppénzes fegyelem megszilárdításáért.

7. A lakosság fekvőbeteg-ellátásának biztosítása érdekében emelni kell a kórházi ágyak számát. Az eddig még be nem kapcsolt klinikai ágyakat be kell vonni a szervezett ágyforgalomba. A kórházi ágyak számát szaporítani kell oly módon is, hogy a kórházakban indokolatlanul ott lakók számára az illetékes szervek lakást biztosítsanak.

8. Gondoskodni kell arról, hogy a szakrendelőkbe, üzemekbe, körzetekbe jól képzett orvosok kerüljenek. Ennek előmozdítására szükséges, hogy az egyetemről kikerülő fiatal orvosok néhány évig kórházban, klinikán elméleti intézetben dolgozzanak. A kinevezési és fizetési rendszert ennek megfelelően kell kialakítani. A tervszerű munkaerőgazdálkodás biztosítása érdekében a tanácsok ott és annyi állást szervezzenek, amennyihez a rendelkezésre álló orvoslétszám alapján az Egészségügyi Minisztérium hozzájárul.

9. Az orvosi munka hatékonyságának fokozása érdekében az Egészségügyi Minisztérium vizsgálja meg, hogy 1960-ban hány fővel lehetséges emelni az orvosi segédszemélyzet (ápolónők, asszisztensek) létszámát. A javaslatot az anyagi kihatások jóváhagyása miatt terjessze a Gazdasági Bizottság elé.

10. A vezetés megjavítása, szervezettebbé tétele és az anyagi megtakarítá-

sok érdekében fel kell számolni a párhuzamosságokat. Az Egészségügyi Minisztérium, a Minisztertanács Titkársága Tanácsszervek Osztályával, néhány helyi tanáccsal és pártszervezettel dolgozza ki az egy helyen működő megyei, járási, egészségügyi és járványügyi állomások összevonását. Az Egészségügyi Minisztérium a Fővárosi Tanáccsal és két-három kerületi pártbizottsággal közösen vizsgálja meg a fővárosi egészségügyi intézmények igazgatásának kérdését.

11. A minisztériumok — különösen a termelő tárcák vezetői — felelősek a közegészségügy, a munkavédelem, a balesetelhárítás fejlesztéséért, a beruházások ez irányú felhasználásáért. A SZOT, az Egészségügyi Minisztérium, a Munkaügyi Minisztérium és a Pénzügyminisztérium bevonásával dolgozzanak ki olyan módszert, amely érdekeltté teszi az üzemet a balesetek csökkentésében, az üzemegészségügy fejlesztésében és a beteglétszám csökkentésében.

12. Az Egészségügyi Minisztérium és a társadalombiztosítás kapcsolatát meg kell javítani. Gondoskodni kell minden szinten az együttműködés megjavításáról.

13. Felül kell vizsgálni a társadalombiztosítás ügyviteli módszereit és létszámát. A vizsgálatról hat hónapon belül jelentést kell tenni a SZOT Elnökségének és a Gazdasági Bizottságnak. A vizsgálatot végezze: a Munkaügyi Minisztérium, a Pénzügyminisztérium, Tervhivatal, a SZOT és az Egészségügyi Minisztérium bevonásával.

14. A csökkent munkaképesség megállapítása, a csökkent munkaképességűek foglalkoztatásának ellenőrzése orvosi feladat. A csökkent munkaképességűek munkába állítása elsősorban munkaügyi feladat. A munkaképesség csökkenést megállapító bizottságokat ki kell egészíteni egy-két munkaügyi szakemberrel, akik a csökkent munkaképességű dolgozók további beosztására javaslatot tudnak tenni. A bizottság az Egészségügyi Minisztérium felügyelete alá tartozzék. A csökkent munkaképességűek munkába állítását a Munkaügyi Minisztérium biztosítsa.

15. A területi egészségügyi ellátás továbbjavításának egyik feltétele az orvosok és egészségügyi dolgozók lakásproblémájának megoldása. A tanácsok és üzemek a lakások elosztásánál az egészségügyi dolgozók lakásszükségletét is elégítsék ki. Továbbá ki kell dolgozni annak lehetőségeit, hogy az orvosok és egészségügyi dolgozók részben állami támogatással, részben kölcsönjuttatással lakásépítési akciókat indíthassanak.

16. Érvényt kell szerezni annak az elvnek, hogy a dolgozók társadalombiztosítás alapján díjmentesen jogosultak magas szintű betegellátásra. Meg kell szüntetni a betegellátás egyes területein mutatkozó visszaéléseket, amelyek a díjtalan ellátásra jogosult dolgozókat sújtják. Neveléssel és adminisztratív eszközök alkalmazásával biztosítani kell, hogy a korrupció, az ágyárusítás, a betegek zsarolása megszűnjék. Büntetni kell a táppénzbe helyezéssel való visszaélést.

Az állami egészségügyi intézményekben magángyakorlatot folytatni nem szabad. Amennyiben díjtalan ellátásra nem jogosult beteg állami intézetben részesül vizsgálatban vagy kezelésben, az anyaghasználatért és kezelésért az

intézménynek fizetendő díjat az Egészségügyi Minisztériumnak kell megállapítani. Az így befolyt összegek felhasználásáról az Egészségügyi Minisztérium, a Pénzügyminisztérium és az Egészségügyi Dolgozók Szakszervezete közösen intézkedik.

Harcolni kell az elharapózott borravalórendszer ellen is. Már most el kell érni, hogy orvosok, egészségügyi dolgozók ne tanúsítsanak olyan magatartást a betegekkel vagy hozzátartozóikkal szemben, amelyből azok arra következtethetnek, hogy előnyösebb ellátásban részesülnek, ha külön fizetnek, borravalót vagy ajándékot adnak. A borravalórendszer elleni harc fő módszere azonban nem adminisztratív eszközök alkalmazása, hanem szívós politikai nevelő munka folytatása. A szakszervezetek tudatosítsák a dolgozókkal a társadalombiztosítási jogaikat, az orvos-etikai bizottságok a Orvos-Egészségügyi Szakszervezet irányításával neveljék az egészségügyi dolgozókat, őrködjenek az orvosi hivatás és tevékenység tisztasága felett.[1]

*

Az egészségügy az egész dolgozó nép ügye. Ezért a Politikai Bizottság felhívja a pártszervezeteket, az állami és társadalmi szerveket, hogy a lakosság bevonásával segítsék az egészségügyi feladatok végrehajtását. Folytassanak felvilágosító munkát a betegségek megelőzésére, a balesetek elhárítására, az egészségügyi kultúra emelésére. Anyagi eszközeikkel is segítsék elő az egészségügy fejlődését. Kísérjék figyelemmel területük egészségügyi helyzetének alakulását és fordítsanak fokozott gondot az egészségügyi dolgozók (különösen az orvosok) politikai nevelésére.

Az orvosokra és az egészségügyi dolgozókra jelentős feladatok hárulnak a szocialista egészségügy továbbfejlesztésében. A párt bizalommal tekint az orvosok és egészségügyi dolgozók felé és számít arra, hogy mindent megtesznek dolgozó népünk egészségügyének megjavításáért.

[1] Ezeknek az elveknek a gyakorlati megvalósítását kormányhatározatok és rendeletek támasztották alá. Ilyenek:

1. Az 1959. évi 8. sz. tvr. az orvosi rendtartásról. (A kihirdetés napja: 1959. március 28.)

2. Az 51/1959./XII. 31./Korm. sz. rendelet az orvosi rendtartásról szóló 1959. évi 18. sz. tvr. hatályba léptetéséről és végrehajtásával kapcsolatos egyes rendelkezésekről.

3. A 8/1959./XII. 31./Eü. M. sz. rendelet. (A fenti két rendelet végrehajtásáról intézkedik.) *[Törvények és rendeletek hivatalos gyűjteménye. 1959. Budapest 1960. 104—113., 270—272., 706—718. old.]*

37

AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGA TITKÁRSÁGÁNAK HATÁROZATA AZ 1959. ÉVI KÁDER-ÁTCSOPORTOSÍTÁSRÓL

(1959. FEBRUÁR 13.)

I

Az MSZMP Központi Bizottságának Titkársága a Központi Bizottság 1958 decemberi határozatában előírt káder-átcsoportosítás irányelveire és gyakorlati végrehajtására az alábbi határozatot hozza:

1. A mezőgazdaság szocialista átszervezése sikeres megvalósításának elősegítésére döntően a meglevő gyenge és az újonnan alakuló termelőszövetkezetek, a községi pártszervezetek, kisebb részben a községi tanácsok vezetésének megerősítésére 500 politikailag szilárd, nagy szervezési és vezetési tapasztalattal rendelkező, a falusi életet jól ismerő és a falusi munkát önként vállaló elvtársat kell pártmegbízatásként falura irányítani. A termelőszövetkezet elnöki és tanácsi funkcióinak betöltésénél számításba kell venni az arra alkalmas, politikailag megfelelő pártonkívülieket is. Úgyszintén azt a lehetőséget is, hogy erős termelőszövetkezetek — ahol fölös számú jó vezető van — engedjék át az ilyen vezetőket gyenge vagy új termelőszövetkezetekbe.

Az átcsoportosítást elsősorban meghívás, önként jelentkezés útján, valamint az egyes pártbizottságok javaslata alapján kell megoldani.

2. Az újonnan alakuló, illetve gyenge termelőszövetkezeteket, továbbá a községi tanácsok mezőgazdasági apparátusát mintegy 600 politikailag szilárd, jól képzett, vezetőképes mezőgazdásszal, könyvelővel kell megerősíteni az önkéntesség elve alapján. Helyes és szükséges, hogy a szakembereket is elsősorban meghívás útján válasszák ki és a termelőszövetkezetek esetében vagy belépnek a termelőszövetkezetbe, vagy legalább 4—5 éves szerződéses munkaviszonyba lépnek a termelőszövetkezetekkel.

A kiválogatásnál figyelembe kell venni, hogy e szakemberek jelentős része feltehetően becsületes pártonkívüli lesz.

3. A falusi munkára jelentkező politikai munkásokat és szakembereket nagy többségükben a megyék területén dolgozók közül kell kiválasztani és lehetőleg azokba a községekbe, járásokba kell küldeni, ahol korábban éltek, ill. dolgoztak.

A Központi Bizottság megbecsülésben részesíti azokat, akik önként vállalják és élethivatásnak tekintik a falusi munkát.

Ügyelni kell arra, hogy csak olyan politikai munkások és szakemberek kerüljenek átcsoportosításra, akik megfelelnek az előírt követelményeknek és elsősorban nem anyagi előnyökért vállalják e feladatot. A jelenlegi munka-

hely szerint illetékes pártbizottság felelős az önként jelentkezők, a meghívottak és az általuk javasoltak alkalmasságáért. Kívánatos, hogy a falusi munkát vállaló párttagok és pártonkívüliek elengedését és alkalmasságát a munkahely szerint illetékes pártalapszervezet taggyűlésén megtárgyalják. E taggyűléseken lehetőleg vegyenek részt a visszahívó szerv képviselői is. Az üzemi pártszervezetek bizonyos idő múlva számoltassák be a falura került elvtársakat munkájukról.

4. A Titkárság felhívja a párt-, állami, gazdasági és tömegszervezeti vezetőket, hogy a párt- és tanácsszervek, valamint a termelőszövetkezetek tagsága által kikért és ezt a munkát vállaló, arra alkalmas embereket a jelenlegi munkahelyükről el kell engedni. Ez vonatkozik a pártapparátusban, a hadseregben és a Belügyminisztériumban dolgozókra is. A Titkárság felhatalmazza a Központi Bizottság Párt- és Tömegszervezetek és Mezőgazdasági Osztályát, hogy esetleges vitás ügyekben együttesen döntsenek.

5. A Titkárság határozata alapján átcsoportosított káderet más területre áthelyezni, leváltani csak a megyei párt-, illetve tanács végrehajtó bizottság hozzájárulásával szabad. Lehetővé kell tenni azonban, hogy közülük azok, akiknek körülményei úgy alakulnak, három év után is visszatérhessenek. Ebben az esetben a korábbi beosztásának megfelelő munkakört (házastársának is, ha előzőleg dolgozott) és lakást kell részükre biztosítani. A visszatérésükkel kapcsolatos költségeket meg kell téríteni.

A Minisztertanács hozzon rendelkezést arról, hogy a káder-átcsoportosítás során falusi munkára kerülők részére — akik elköltözésükkor lakásukat átadták a tanácsnak — visszatérésük esetén az illetékes tanács köteles soronkívül megfelelő lakást biztosítani, és hogy az illetékes szervek kötelesek az utolsó munkahelyén korábbi beosztásával egyenértékű munkakörbe alkalmazni. Erről a tanács, ill. a jelenlegi munkahelye köteles az eltávozáskor írást adni.

II

A budapesti, megyei, járási és városi pártbizottságok a korábbi évek pozitív és negatív tapasztalatait felhasználva biztosítsák a káder-átcsoportosítás alapos előkészítését és jó végrehajtását. Gondoskodjanak arról, hogy a lehelyezett káderek szükség esetén munkába állásuk előtt megismerjék munkaterületüket, munkatársaikat, a falut, a termelőszövetkezetet és őket is megismerjék. Lehetővé kell tenni, hogy szükség szerint egy-két hónapot az illetékes járási pártbizottság mellett dolgozzanak.

1. A falusi munkára átcsoportosítandók kiválogatását — az illetékes választott pártszervek irányítása mellett — káder-átcsoportosítási bizottságok végezzék.

Budapesten a Központi Bizottság Párt- és Tömegszervezetek, Mezőgazdasági és Pártgazdasági Osztálya, valamint a Budapesti Pártbizottság megbizottaiból alakuló bizottság bírálja el a fővárosból politikai munkára meghívottak, önként jelentkezettek és az egyes kerületi pártbizottságok által javasoltak alkalmasságát. A Budapesten dolgozó szakemberek falusi mun-

kára való alkalmasságának elbírálására a Központi Bizottság Mezőgazdasági Osztályának részvételével a Földművelésügyi Minisztériumban kell bizottságot létrehozni.

A megyéknél a megyei pártbizottságok és tanácsok részvételével közös bizottságot kell létrehozni, amelynek vezetője a megyei pártbizottság első titkára vagy helyettese. A bizottság helyettes vezetője a megyei tanács elnöke vagy helyettese.

Az országos szintű bizottságok az illetékes megyei párt- és tanács végrehajtó bizottságával egyetértésben döntenek. A megyékben a bizottság javaslata alapján a megyei párt-, ill. tanács végrehajtó bizottsága dönt az illetékes járási párt- és tanács végrehajtó bizottságokkal egyetértésben. Ezeken a végrehajtó bizottsági üléseken vegyenek részt az átcsoportosításra kerülő káderek is. A határozat egy példányát át kell adni a falusi munkát vállaló elvtársnak.

2. A megyei pártbizottságokon és a tanácsok személyzeti osztályain minden falusi munkára beállított elvtársról és szakemberről készítsenek kádernyilvántartást. Ez tartalmazza a legszükségesebb személyi adatokat, a kiválogatást végző bizottság javaslatát és a megyei párt-, ill. a tanács végrehajtó bizottság döntését tartalmazó határozat egy példányát.

3. E határozat alapján történő káder-átcsoportosítás nem jelenthet létszámemelkedést sem a párt-, sem a tanácsapparátusban. A vidéki munkára jelentkezők beállítása, elhelyezése, a meglevő üres státuszok betöltése, ill. minőségi csere útján történik.

Egyes községek pártvezetőségének megerősítését a megyei pártbizottságok rendelkezésére bocsátott szabad státusz felhasználásával is meg lehet oldani.

4. Nagy figyelmet kell fordítani a minőségi csere során leváltottak elhelyezésére. Gondosan el kell bírálni képességeiket, végzett munkájukat, családi körülményeiket, s ennek megfelelően kell számukra új munkakört kijelölni. Ezért az illetékes járási párt- és tanács végrehajtó bizottságok felelősek.

5. A megyei pártbizottságok a falura küldötteket időközönként hívják össze, beszéljék meg velük tapasztalataikat és problémáikat. A járási pártbizottságok — különösen az első időben — rendszeresen foglalkozzanak velük, és a helyszínen segítsék munkájukat.

6. A káder-átcsoportosítást 1959. december 31-ig folyamatosan kell végrehajtani. Biztosítani kell azonban, hogy a káderek kétharmada augusztus 1-ig új munkahelyére kerüljön.[1]

[1] A határozat III., rendelkező fejezete a káderátcsoportosítás anyagi vonatkozásait taglalja. Meghatározza e feladat megoldása során felmerülő költségek biztosításának módját is.

38

AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGA TITKÁRSÁGÁNAK HATÁROZATA A KÖZÉPISKOLAI, A FŐISKOLAI ÉS AZ EGYETEMI FELVÉTELI RENDSZER MEGJAVÍTÁSÁRÓL

(1959. FEBRUÁR 27.)

I

Az utóbbi években nem növekedett, sőt 1958-ban már csökkent a munkás-, valamint dolgozóparaszt-származású fiatalok aránya és száma az egyetemi felvételre pályázók között. A középiskolai tanulók között pedig jelenleg 48,2% a munkás-, valamint dolgozóparaszt-származású; 1953—1954-ben kb. 60% volt. Ezért egyre nehezebb az egyetemi férőhelyek 50%-át munkás-, valamint dolgozóparaszt-fiatalokkal betölteni. 1958-ban kb. 180 egyetemi férőhely betöltetlen maradt, mert egyes karokon nem volt elegendő — megfelelő felkészültségű — munkás-, valamint dolgozóparaszt-származású jelentkező; ugyanakkor nagyszámú jó képességű alkalmazotti és egyéb származású pályázót el kellett utasítani. (Az összes egyetemi felvételre pályázók száma az utóbbi években évi 15—16 ezer fő, a felvételi létszám pedig 5500—6000.)

2. 1959-ben az összes középiskolákban (a technikumokat is ideszámítva) kb. 4650 munkás-, valamint dolgozóparaszt-származású tanuló érettségizik előreláthatólag kitűnő, jeles vagy jó eredménnyel. Közülük — a több éves tapasztalatok alapján következtetve — kb. 3000—3200 fő jelentkezése várható egyetemi felvételre. Az egyetemi felvételi létszám országos összege — a tanító- és óvónőképző intézeteket is ide számítva — 7220 fő lesz. Ahhoz tehát, hogy a munkás-, valamint dolgozóparaszt-származásúak 50—52%-os országos arányát biztosítani tudjuk az egyetemre felveendő tanulók között, erőteljes mozgósításra van szükség. Jelenleg az ipari technikumot végzett fiatalok 12—15%-a jut be az egyetemre annak ellenére, hogy az ott érettségiző munkásfiataloknak kb. 45—50%-a szeretne továbbtanulni. A régebben érettségizett fiatalok közül is sokan vállalkoznak a továbbtanulásra, ha ebben segítjük őket. 1958-ban kb. 260 régebben érettségizett, egy- vagy kétévi termelési gyakorlattal is rendelkező munkásszármazású fiatal közül 170 fő jutott be az egyetemekre. (Az összes régebben érettségizett felvételre pályázók száma meghaladta a 3500 főt, közülük 1100 főt vettek fel.)

Tapasztalataink szerint egyrészt sok munkás-, valamint dolgozóparaszt-származású fiatal anyagi nehézségekre hivatkozva nem tanul tovább (300 megkérdezett munkásszármazású technikumi tanuló közül 150 szeretne továbbtanulni, de 75 fő anyagi okok miatt nem jelentkezik), másrészt a továbbtanulás nem eléggé vonzó számukra az egyetemi végzettség megszer-

zése utáni — egyes szakterületen mutatkozó — elhelyezkedési nehézségek és az alacsony kezdő fizetések miatt. Sok munkásszülő jó képességű gyermekét ipari tanulónak vagy technikumba küldi a gimnázium helyett, így azok 16—18 éves koruktól kezdve keresethez jutnak, és kezdő fizetésük lényegében megegyezik az egyetemi végzettség megszerzése után (kb. a 24—25 éves korban) elérhető kezdő fizetéssel.

3. Az utóbbi években — a munkás-, valamint dolgozóparaszt-származású tanulók és szülőik körében — meggyengült a továbbtanulási agitáció. Nyugtalanító jelenség, hogy a műszaki egyetemek iránt erősen csökkent a pályaválasztás előtt álló fiatalok érdeklődése, továbbá, hogy az egyes természettudományos tanári szakokra (pl. matematika-fizika, matematika-kémia, kémia-fizika stb.) 10 év óta nem jelentkezik elegendő számú, jó felkészültségű munkás-, valamint dolgozóparaszt-származású fiatal.

4. Nem mutat reális képet a munkás-, valamint dolgozóparaszt-származásúak továbbtanulási arányáról a felvételeknél jelenleg alkalmazott merev származási kategóriarendszer. E merev kategóriarendszer fenntartása a jövőben kifejezetten azt a látszatot keltené, hogy a munkás-, valamint dolgozóparaszt-fiatalok továbbtanulási aránya rendkívül erőteljesen csökken. Az az elv ugyanis, hogy a származási hovatartozást mindegyik felvételre pályázó tanuló esetén a szülő (eltartó) 1938. évi vagyoni, foglalkozási helyzetéből állapíthatjuk meg, már részben túlhaladott. (Például a középiskolába iratkozó tanulók szülői közül 1938-ban sokan maguk is tanulók vagy tanoncok voltak.) Ez évben az egyetemre zömmel az 1941-ben, a középiskolákba az 1945-ben született tanulók iratkoznak be. Ezek tudatának kialakulása már lényegében a szocializmus építésének időszakára esik. Ezen túlmenően az olyan, már 1938-ban is munkás- vagy dolgozóparaszt-szülők száma, akiknek a következő években középiskolába vagy egyetemre küldhető gyermeke van, csökken, mert az ilyen szülők zömének életkora 40 év felett van. Ide tartozik még az is, hogy a munkásosztály létszáma a felszabadulás óta 80%-kal megnőtt és nem helyes a munkásság közel felének gyermekeit kizárni a munkásszármazásúak kategóriájából. Az összes népi demokratikus országban a mi származási kategória-rendszerünknél rugalmasabb elveket követnek a tanulók megítélésénél.

II

A Titkárság az alábbi határozatokat hozza:

1. Mindent el kell követni annak érdekében, hogy a középiskolákban növekedjék, az egyetemeken és főiskolákon pedig legalábbis megmaradjon a munkások és dolgozó parasztok gyermekeinek jelenlegi aránya. Kívánatos, hogy a középiskolák I. évfolyamára ez évben felveendők között 55—58%, az egyetemekre, főiskolákra felveendők között 52—55% legyen a munkás-, valamint a dolgozóparaszt-származású fiatalok aránya. Ezek érdekében:

a) Az üzemek, termelőszövetkezetek, állami gazdaságok és gépállomások által adományozható társadalmi ösztöndíjrendszer széles körű elterjesztésével a munkás-, valamint dolgozóparaszt-fiatalok továbbtanulását — az anyagiak tekintetében — lényegesen meg kell könnyíteni. A saját bevételi

forrással rendelkező szervek messzemenően törekedjenek arra, hogy egyetemi, főiskolai végzettségű szakemberszükségletük egy részét az általuk egyetemre, főiskolára küldött fiatalokból biztosítsák.

b) Széles körű mozgósítást kell végezni a továbbtanulás érdekében az ipari technikumokban ez évben érettségiző, valamint a régebben érettségizett és azóta a termelésben részt vevő munkás-, valamint dolgozóparaszt-fiatalok között. Ez utóbbiak számára, a felvételi vizsgájuk sikere érdekében, előkészítő tanfolyamokat kell szervezni, az egyetemeken és — a megyei (városi) művelődésügyi osztály, valamint a megyei KISZ-bizottságok felügyelete alatt — a nagyobb városokban, ipari központokban.

c) A származási kategóriák ez ideig alkalmazott rendszerét meg kell változtatni. Ez évtől kezdve általában a szülők (eltartók) felszabadulás utáni helyzetét — a tanulók életére, felfogására döntő hatású időszakot — kell alapul venni a származási hovatartozás megállapításánál; ez azonban az osztályidegenekre (a volt tőkésekre, földbirtokosokra, háborús bűnösökre és az egyéb ellenséges elemekre) ne vonatkozhassék. A kiemelt munkáskáderek gyermekei természetesen továbbra is munkásszármazásúnak minősülnek, függetlenül jelenlegi beosztásuktól.

Meg kell vizsgálni, van-e lehetőség olyan osztályidegen szülők gyermekeinek főiskolai, egyetemi felvételére, akik az elmúlt 14 év alatt a harc kiélezett szakaszaiban sem léptek fel a népi hatalom ellen. Ebben az esetben is korlátozott számban, szigorú egyéni elbírálás alapján, miniszteri engedéllyel lehet felvenni.

d) A Politikai Bizottság tavalyi határozatának szellemében, amely az eddiginél fokozottabb politikai követelményeket írt elő a felvételeknél,[1] a munkásszármazásúakkal azonos előnyt kell biztosítani a középiskolai, továbbá az egyetemi, főiskolai felvételeknél azoknak a munkásmozgalomban a felszabadulás előtt huzamosabb időn át részt vett, valamint a szocializmus építésében és védelmében érdemeket szerzett szülők gyermekeinek is, akik nem sorolhatók a munkás- vagy dolgozóparaszt-származási kategóriába.

2. Fokozatosan — az egyetemi képzés színvonalának csökkentése nélkül — növelni kell a termelési tapasztalatokkal is rendelkező, politikailag is érettebb fiatalok arányát a felsőoktatási intézményekben. Kívánatos, hogy az ilyen fiatalok aránya az 1959-ben felveendők között mintegy 15—18% legyen.

3. A munkás-, valamint dolgozóparaszt-fiatalok továbbtanulása érdekében meg kell javítani az agitációs munkát, elsősorban az üzemekben, gépállomásokon, termelőszövetkezetekben és az ipari technikumokban. (Természetesen a gimnáziumokban is állandóan tovább kell folytatni az agitációt.) E munkában különösen azt kell hangsúlyozni, hogy a munkásosztálynak

[1] Itt az 1958. évi határozatra történik utalás, amely többek között kimondja: „Az 1958—1959-es egyetemi felvételeknél biztosítani kell továbbra is, hogy a hallgatóknak legalább 50 százaléka munkás- és parasztszármazású legyen. Törekedni kell arra, hogy a régi nagyüzemi munkások gyermekei nagyobb számban jelentkezzenek egyetemre. A felvételeknél a munkás- és parasztszármazásúak után, azonos feltételek esetén, az értelmiségi származásúakat részesítsék előnyben. Az egyetemekről való erőteljes kirekesztés politikáját a deklasszált és jelenleg is tőkés szülők gyermekeivel szemben kell érvényesíteni. Az állampolgári lojalitást és a népköztársaság iránti hűséget meg kell követelni a felvételre jelentkezőktől."

érdeke, vezető szerepéből fakadó feladata, hogy az eddigieknél nagyobb részt vállaljon az értelmiségi utánpótlás kiválasztásában és nevelésében. Egyrészt a népi hatalomhoz hű, tehetséges munkás-, valamint dolgozófiatalokat kell a továbbtanulásra bátorítani, másrészt az üzemeket, tanácsokat stb. szerveket kell arra ösztönözni, hogy társadalmi ösztöndíjjal támogassák az arra alkalmasnak igérkező munkás-, valamint dolgozóparaszt-fiatalokat, elsősorban az adott üzem dolgozóinak jó képességű gyermekeit.

Általában valamennyi felsőoktatási intézménybe — de legnagyobb arányban a pedagógusképző intézményekbe (különösen azok természettudományi karaira), a jogi karokra és a műszaki egyetemekre — irányítsanak politikai szempontból szilárd, jó képességű munkás-, valamint dolgozóparaszt-fiatalokat.

A munkás-, valamint dolgozóparaszt-fiatalok továbbtanulása és társadalmi ösztöndíjak létesítése érdekében a soron következő években is hatékony agitációra van szükség, ezért valamennyi pártszervezetben és az ifjúsági szervezetekben, az összes iskolákban, üzemekben ezt állandó és fontos feladatnak kell tekinteni. Az értelmiségi, az alkalmazott és az egyéb származású fiatalok igen nagy számban jelentkeznek továbbtanulásra, ezért a továbbtanulási agitációt nem általánosságban, hanem kifejezetten a tehetséges munkás-, valamint dolgozóparaszt-fiatalok megnyeréséért kell folytatni.

4. A Központi Bizottság Tudományos és Kulturális Osztálya és a Művelődésügyi Minisztérium készítsen részletes továbbtanulási agitációs tervet; a KISZ, a SZOT, valamint a Nőtanács ennek alapján dolgozza ki a saját agitációs programját. A sajtó és a Rádió — e részletes agitációs terv alapján végezzen mozgósítást a középiskolai, valamint az egyetemi felvételek sikere érdekében.[2]

[2] A Központi Bizottság Titkársága 1960. február 9-én ismét foglalkozott a főiskolai és az egyetemi felvételi rendszer kérdéseivel. Határozatában megerősítette a fentiekben jóváhagyott irányelveket, és a következőkkel egészítette ki őket: 1. Ki kell dolgozni a beiskolázás létszámnövelésének és a felsőoktatási módszerek fejlesztésének 10—15 éves távlati tervét. 2. Továbbra is érvényes irányelv a felvételeknél: a politikai-világnézeti és szakmai követelmények, valamint az osztályhelyzet együttes figyelembevétele. Mind politikai, mind szakmai szempontból kívánatos évről évre növelni azoknak a hallgatóknak a számát, akik a termelőmunkából kerülnek a főiskolára. A munkás- és parasztszármazású érettségizők körében meg kell javítani a továbbtanulás megértetése érdekében folytatott felvilágosító munkát. 3—4 főiskolán kísérletképpen be kell vezetni a férőhely hiányában fel nem vehető, de megfelelő jelentkezőknél az „előzetes" felvétel rendszerét. Az előzetesen felvettek egyévi termelőmunka után kezdhetik meg tanulmányaikat, ha a munkaadó, valamint a párt- és KISZ-szervezet igazolja az illetők jó munkáját és kifogástalan magatartását. 3. A munkás- és parasztszármazásúak 52%-os arányát lehetőleg biztosítani kell. De a statisztika kedvéért ezt ne kezeljék mechanikusan, hanem azokra a szakokra, ahol nincs elegendő munkás-, parasztszármazású jelentkező, nagyobb számban vegyenek fel elsősorban kitűnő képességű, értelmiségi származású hallgatókat. 4. Tovább kell szélesíteni a társadalmiösztöndíj-rendszert. A SZOT ismételten hívja fel az üzemi tanácsok figyelmét társadalmi tanulmányi ösztöndíjak alapítására. 5. Az ipari vállalatoknál és más intézményekben 10—12 év óta nagy számban dolgoznak kisebb vagy középüzemek volt tulajdonosai, akik közül sokan mint mérnökök, közgazdászok stb. igen jó munkát végeznek, és politikailag is pozitív magatartást tanúsítanak. A Titkárság egyetért azzal, hogy a Művelődésügyi Minisztériumnak legyen joga — a helyi pártszervezet és az üzem vezetőségének javaslata alapján — a fenti kategóriába tartozó dolgozók továbbtanulásra jelentkező gyermekének osztályidegen származási kategóriáját a szülő jelenlegi munkakörének megfelelően (értelmiségi vagy alkalmazottira) átminősíteni.

39

A FELSZABADULÁS UTÁNI MAGYAR IRODALOM NÉHÁNY KÉRDÉSÉRŐL

TÉZISEK

(TÁRSADALMI SZEMLE, 1959 FEBRUÁR.)

A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága félévvel ezelőtt tette közzé művelődéspolitikája irányelveit. Ebben a határozatban felmérte a művelődés felszabadulás utáni fejlődését, s kijelölte a mai kulturális feladatokat. E feladatok megoldását a párt a szocialista forradalom szerves részének tekinti, s ezért minden eszközzel támogatja és vezeti a kulturális forradalmat, erősíti és fejleszti a szocialista kultúrát.

A szocialista forradalom kivívásában, a dolgozó tömegek eszmei, erkölcsi és ízlésbeli nevelésében, az új társadalmi öntudat kialakításában nagy része van az irodalomnak. Irodalmunk értékesebb alkotásai a felszabadulás után ezt a társadalmi feladatot igyekeztek teljesíteni. A szocialista világnézetű, a néppel a népért élő és alkotó irodalom követelményét fejtik ki pártunk művelődési politikájának irányelvei is. A jelen tézisek az irányelvek irodalomra vonatkozó megállapításait részletesebben tárgyalják. Irodalmunk felszabadulás utáni fejlődésének és mai helyzetének egyes kérdéseit tisztázva hozzá kívánnak járulni ahhoz, hogy az írói alkotások valóban betölthessék szerepüket a szocialista Magyarország felépítésében.

Első rész

TÖRTÉNETI ÁTTEKINTÉS

I. 1945-től 1948-ig

1. Az irodalom területén is súlyos örökséget hagyott hátra a horthysta ellenforradalmi rendszer. Sok kommunista író emigrációba kényszerült a fasizmus elől, másokat börtönökben és internálótáborokban pusztítottak el, több harcos antifasiszta írót a háború éveiben meggyilkoltak (Bálint György, Radnóti Miklós). Ugyanakkor az uralkodó osztály mindent megtett a nacionalista, soviniszta, a fennálló társadalmi rendet védelmező irodalom támogatásáért, a különböző ellenzéki irányzatok leszerelésére és elfojtására. Az irodalom haladó erőinek küzdelme nehéz körülmények között, a reakciós kultúrpolitika állandó támadása közepette ment végbe, de így is nagyszerű eredményekre vezetett (József Attila, Móricz Zsigmond, Nagy Lajos).

A felszabadulás nagy változást hozott az irodalmi életben is. Megnyitotta az utat az eddig üldözött haladó irodalmi erők szabad fejlődése előtt. Közvetlenül a felszabadulás után azonban az irodalmi életre még a néptől idegen, polgári és kispolgári irodalmi csoportok túlsúlya volt jellemző. Ezeknek az irányzatoknak a képviselői 1945-ben jórészt ott folytatták tevékenységüket, ahol 1944-ben abbahagyták. Tevékenységük igazolására még a fasizmus idején tanúsított kisebb-nagyobb ellenzékiségükre is hivatkoztak. Néhány nyilvánvalóan fasiszta, fasizmussal fertőzött író kirekesztése az irodalmi életből és az emigráns kommunista írók hazatérése csak kismértékben változtatta meg a felszabadulást követő első években az irodalom összképét.

a) A felszabadulás után jelentkező irodalmi csoportok közül a társadalmi haladás és az irodalom fejlődése szempontjából a legfontosabb a kommunista írók csoportja volt. 1945-ben azok a kommunista írók, akik korábban emigrációban éltek és műveik csak illegális úton jutottak el hazánkba, most szabadon a közönség elé álltak (Balázs Béla, Gábor Andor, Gergely Sándor, Illés Béla). Az itthon dolgozó kommunista írók harci csoportját az üldöztetés megtizedelte, a harcos, baloldali írók jó részét a fasizmus elpusztította. A kommunista írók fellépésének jelentősége azonban nem létszámukon alapszik, hanem azon, hogy műveikben a szocializmus eszméit hirdették, és következetesen harcoltak a munkáshatalom megteremtéséért és megerősödéséért. A régi harcosok megritkult sorait 1945-től kezdve kiegészítették azok, akik a felszabadulás utáni küzdelmekben csatlakoztak a párthoz.

b) Az 1945 után ismét jelentkező irodalmi csoportok között jelentős helyet foglalt el az ún. „népi" írók csoportja. Ez a csoport sem volt egységes; különböző társadalmi és politikai elképzelések vallói tartoztak ide, akiket azonban összefogott a mozgalom „harmadik utas", nacionalista koncepciója. Ekkorra már leszakadtak róluk azok, akik e nézeteket elvetve, a munkássággal, a Kommunista Párttal való összefogás gondolatának képviselői voltak (Darvas József, Erdei Ferenc); a „Válasz" körül Illyés Gyulával, Szabó Pállal, Veres Péterrel együtt tömörült írók között viszont megtaláljuk a szegényparasztság problémáinak realista ábrázolóit éppúgy, mint a művészi öncélúság híveit. És megtalálni táborukban azokat is, akik többékevésbé a fasiszta demagógia hatása alá kerültek és a faji mítosz mocsarába süllyedtek (Kodolányi János, Sinka István).

c) Az anarchikusan lázongó, formabontó kispolgári tendenciák képviselői különböző lapok körül csoportosulva, s főleg a szociáldemokraták támogatásával folytatták weimari proletkultos, szürrealista és egyéb modernista kísérleteiket. Ezekben az írókban, különösen Kassák-körének íróiban az volt a közös, hogy a munkásmozgalom közelébe sodródva — a valóságban antikommunista áramlatot képviselve — az absztrakt formabontásban, az anarchikus különcködésben fejezték ki „lázongásukat" korukkal szemben. Az irracionalizmusba, a kispolgári idillizmusba menekültek a fasizálódás idején, és az irracionalizmusban ragadtak meg 1945 után, a felszabadult országban is.

d) 1945 után újjászerveződött a vallásos és klerikális irodalom is. A vallásos írók jórészt az egyházi lapok és egyházi egyesületek köré csopor-

tosultak, és nagy részük legitimista törekvéseket fedezett. A vallásos írók legszámottevőbb csoportja a katolikus „Vigilia" című folyóirat körül tömörült (Rónay György, Sik Sándor).

e) Tovább élt a polgári nyugati orientációjú irodalom és vele együtt az ún. „esztéták" csoportja, az öncélú művészet képviselői. Az első irodalmi folyóirat, a „Magyarok" is elsősorban ennek az iránynak az igényeit tükrözte. És többé-kevésbé ennek a csoportosulásnak lett gyermeke a Babits-epigonokat összefogó „Újhold"-kör. A felszabadulás után még megvolt a konzervatív, akadémikus irodalom is. Annak ellenére, hogy 1945-től ennek a csoportnak a képviselői jelentősen háttérbe szorultak, régi kapcsolataik megmaradtak és befolyásukat nem vesztették el teljesen a kulturális életben.

2. A felszabadulás után, a koalíciós kormányzás éveiben a párt a reakció erőivel szemben elsősorban politikai és gazdasági területen csatázott, de nem hanyagolta el a kulturális kérdéseket sem. Küzdött azok ellen, akik gátolták a polgári demokratikus forradalom következetes végigvitelét, és egyben szervezte, erősítette a szocializmus erőit, felkészítette a proletariátust a teljes hatalom megszerzésére. Ennek a politikának volt szerves része, hogy a párt ebben az időben a művészetekben a *demokratikus realista és a reakciós antirealista* irányok harcát tette központi kérdéssé. Ez az ideológiai harc elősegítette az értelmiség egy részének megnyerését, és ugyanakkor az antirealista tendenciák visszaszorításával egyengette az utat a párt későbbi kulturális politikája számára.

II. 1948-tól 1953-ig

1. A fordulat éve után új korszak kezdődött a párt kulturális politikájában is. A teljes hatalom a parasztsággal szövetséges munkásosztály kezébe került. A helyzet tehát megérett arra, hogy a párt az irodalomban és a művészetben is a szocializmus építésének megfelelő célokat tűzzön ki: a szocialista realizmus célkitűzéseit. A párt helyesen mutatott rá: a szocializmus építése lehetővé teszi, hogy a magyar irodalom és művészet új magaslatok felé induljon. Szocialista művészet legyen, amely a népé; a népről és a népnek szóljon, és segítse a szocializmus építését, az új szocialista ember kiformálását. A fordulat évét követő időben irodalmunk ezen az új úton haladva érte el azokat a sikereket, amelyekre büszkék vagyunk és amelyeket felhasználva ma tovább haladunk.

A szocialista eszmeiségű, magas színvonalú irodalom helyes és megfelelő időben felállított programja, a párt céltudatos irányító és szervező munkája nyomán viszonylag rövid idő alatt figyelemre méltó eredményekre vezetett. Az írók jelentős részének eszmei és művészi fejlődése meggyorsult, kialakult egy olyan írói tábor, amely elfogadta a párt irányítását és célkitűzéseit. A párt alapjában helyes irodalompolitikája nélkül nem születtek volna meg olyan figyelemre méltó alkotások, mint Illés Béla „Honfoglalás"-a, Rideg Sándor „Sámson"-ja, Sándor Kálmán „Szégyenfá"-ja, Szabó Pál „Új föld"-je, Veres Péter, „Próbatétel"-e, Benjámin László „Tűzzel-

késsel" című verseskötete, Juhász Ferenc „Apám" című elbeszélő költeménye, Simon István lírája. Még azoknak az íróknak az alkotásaiban is fellelhető a párt irányításának, a szocialista realista irányvételnek termékenyítő hatása, akik részben vagy egészében fenntartották régi nézeteiket (Illyés Gyula „Petőfi és Bem", „Ozorai példa"; Tamási Áron „Bölcső és bagoly".) Ezek az alkotások több más, ebben a korszakban született művel együtt a magyar irodalomnak ma is értékei.

Éppen az eredmények mutatják, hogy az ebben az időszakban kifejtett elvek túlnyomó részükben és a lényeget nézve — néhány értékelés és megállapítás hibás volta ellenére is — nem szorulnak revízióra. Igaz, hogy a szocialista realizmus elméletének egyes kérdéseit (a tipikusság, a forradalmi romantika, a pozitív hős, a tematika kérdése stb.) ma már másként, differenciáltabban lehet megfogalmazni, mint nyolc évvel ezelőtt. Az 1949-től 1953-ig terjedő szakasz fogyatékosságait csak úgy lehet reálisan feltárni, csak úgy lehet belőlük marxista—leninista módra okulni, ha világosan látjuk ennek a korszaknak alapvetően pozitív voltát.

2. A proletárdiktatúra megteremtése és a szocialista irodalom célkitűzése új helyzet elé állította az írókat és a különböző írói csoportokat. A szocializmus építése mindenekelőtt azt a követelményt támasztotta az írókkal szemben, hogy hűek legyenek a népi hatalomhoz, eszmeileg és művészileg magas színvonalú, mai életünk kérdéseit tárgyaló, értékes alkotásokkal járuljanak hozzá a szocialista forradalom győzelméhez. Ezt pedig annál sikeresebben tudják végrehajtani, minél inkább elsajátítják a marxizmus—leninizmus elméletét. A számottevő eredmények ellenére íróink jelentős része nem felelt meg ennek a követelménynek.

a) A kommunista írók csoportja ebben az időben számszerűleg már nagyon jelentékeny volt. Az emigrációból hazatért és itthon az illegalitás harcaiban részt vett kommunista írókhoz sok fiatal csatlakozott, akiket magukkal ragadtak a párt és a munkásosztály győzelmei. A tapasztalt, sok próbát kiállott kommunista írók a proletárdiktatúra kivívása után nem tudtak e csoportok igazi vezetőivé válni: régebbi munkásságukat itthon még írói körökben is kevéssé ismerték, s a személyi nézeteltérések nemegyszer egymással is szembeállították őket. A párthoz csatlakozottak között több olyan író akadt, aki tulajdonképpen a polgári demokrácia híve volt, és a pártot csak addig támogatta, amíg az a polgári demokratikus átalakulásért küzdött. A proletárdiktatúra megteremtése után azonban ezek az írók már nem követték a pártot, ha nyíltan nem is szakítottak vele. Mások, akik főleg a kispolgárságból jöttek, megfelelő politikai és élettapasztalatokkal nem rendelkeztek, felszínes marxista ismereteik voltak, túllicitálták a párt politikájának egyes szektás hibáit, s ezzel mérhetetlen károkat okoztak az egész irodalmi életnek. Köztük akadt jó néhány karrierista, helyezkedő, cinikus, anarchista kispolgár is, aki beügyeskedte magát az irodalompolitika vezető posztjaiba (Aczél Tamás, Gimes Miklós, Méray Tibor).

b) A számba jöhető szövetségesek közül a legjelentősebb csoportot az ún. „népi" írók alkották. A „népi" írók közül egyesek egyetértettek

az egyesült munkáspárt célkitűzéseivel, és támogatták a népi demokráciát. Mások azonban a proletárdiktatúra megteremtése után nem vizsgálták felül régebbi nézeteiket. Amíg a párt nagy sikereket ért el, hitet tettek a népi demokrácia mellett, amikor azonban nehézségek mutatkoztak és kiütköztek egyes hibák, bennük is felelevenedtek és megerősödtek régi hibás nézeteik, ingadozókká váltak. Voltak olyanok is, akik 1949 után, a szocializmus építésének napirendre kerülésével elfordultak a ma kérdéseitől, a múltban keresték az alkalmas tárgyat régi nézeteik igazolására, vagy önálló alkotó munka helyett műfordításokkal foglalkoztak. Egyes „népi" írók, akik súlyosan vétettek a magyar nép ellen azzal, hogy együttműködtek a fasizmussal, s nem voltak hajlandók színt vallani az új történelmi körülmények között, önmagukat zárták ki az irodalmi életből.

c) A polgári vagy kispolgári irányzatok más képviselői nem vállalták a népi demokratikus átalakulást, általában az irodalmi élet perifériájára csúsztak vagy elhallgattak.

3. A szocialista realizmusnak, a párt irodalompolitikájának elfogadtatásáért éles eszmei harcot kellett vívni a különböző jobb- és „baloldali" nézetekkel szemben. Egész irodalompolitikánk kialakítása szempontjából a legnagyobb jelentősége az 1948—1949. évi Lukács-vitának volt. A párton belül Lukács György jobboldali, revizionista nézetei akadályozták leginkább, hogy a fordulat éve után a kultúra és irodalom területén következetesen végre hajtsuk a szocialista forradalom feladatainak megfelelő fordulatot.

Lukács Györgynek nagy tekintélyt biztosított az, hogy a korábbi években irodalmi és esztétikai munkássága, fellépése a fasizmus ellen nem kevés pozitív elemet is tartalmazott. A felszabadulás utáni években azonban egyre inkább kiütközött elméleti és politikai koncepciójának opportunista, revizionista lényege.

Lukács György opportunista politikai koncepciójának megfelelően, amely a népi demokrácia fejlődését meg akarta állítani a polgári demokratikus szakaszon, a magyar irodalmat nem a szocialista realizmus megteremtésére, hanem a polgári demokrácia célkitűzéseinek megfelelő ún. „nagy realizmus"-ra orientálta. Ahogy a húszas évek második felében támadta a munkáshatalomért küzdő német proletárírókat, ahogy a harmincas évek elején szembefordult a fiatal szocialista szovjet irodalommal, úgy most az új magyar irodalom elé példaképül nem a szocialista realizmust, a szovjet irodalom kimagasló alkotásait, a hazai és nemzetközi proletárirodalom hagyományait állította, hanem a polgári kritikai realisták (Balzac, Tolsztoj) „nagy realizmusát".

Az új magyar irodalom kibontakozásában elsősorban nem a magyar proletárirodalom tradícióira, hanem különböző polgári, kispolgári áramlatokra kívánt támaszkodni. Egész felfogására jellemző a következő megállapítása: „...a népiesek irodalmi mozgalma...az utolsó negyedszázad legfontosabb irodalmi eseménye. De hogy ebből a fontos nekiindulásból a magyar irodalom tényleges átalakulása következzék, ahhoz még további lépések, további ideológiai tisztázódások szükségesek". És melyek ezek

a további lépések? Lukács szerint a népiesek és az „urbanisták közeledése és ezzel a magyar irodalom kettészakadásának megszüntetése".[1] József Attila és a proletárirodalom többi képviselőinek munkássága Lukács György látóköréből kiesett! Számára csak a demokratikus átalakulás célkitűzéseihez úgy-ahogy közeledő vagy ezt valló, de ezen túlmenni nem szándékozó irodalmi irányzatok voltak fontosak.

Lukács György revizionista esztétikai nézeteinek gerince az irodalom és a művészet pártosságának tagadása volt. Lukács nem kevesebbet állított, mint azt, hogy a „pártokban szinte mindig létező, nemegyszer uralomra jutó szektaszellem" összeütközik a költészettel. Ebből adódik a pártköltő magatartása, aki „sohase vezér vagy sorkatona, hanem mindig partizán". Lukács tehát szemben a pártosság lenini elvével, amelynek lényegéhez tartozik az író és a párt egysége, a pártköltő különállását és „függetlenségét" hangsúlyozza a párttal szemben.

A párt nem léphetett előre az irodalom frontján e gyökerében helytelen, revizionista nézetek bírálata nélkül. Ezért a párt fellépése 1948—1949-ben Lukács György revizionista nézetei ellen helyes és szükséges volt. Ebben a vitában Lukács György nyilvános önbírálatot gyakorolt, de, amint ez későbbi 1956—1957-es nyilatkozataiból kiderül, ezt ő csak taktikai lépésnek szánta, revizionista nézeteit változatlanul fenntartotta.

A párt a Lukács-vitában — helyesen — elvetette a szocialista irodalom fejlődését keresztező opportunista felfogást, és kitűzte a szocialista irodalom megteremtésének programját. Nem volt azonban mentes bizonyos hibáktól a párt irodalompolitikája sem. Egyrészről nem tárta fel eléggé mélyen Lukács antimarxista nézeteinek egész rendszerét, és így egyes kérdésekben engedményeket is tett azoknak: a párt politikája sem értékelte megfelelően a magyar proletárirodalom hagyományait és azok jelentőségét az új, szocialista irodalom kimunkálása számára. Révai József elvtárs az MDP II. kongresszusán elmondott kulturális beszámolójában csak a szocialista irodalom „fiatal hajtásai"-t említette, a hagyományokról, az úttörőkről megfeledkezett. S hogy ebben az esetben nemcsak feledékenységről, hanem elvi hibáról van szó, bizonyítja a forradalmi hagyományok és különösen József Attila költészetének helytelen értékelése. „Zavarná fejlődésünket, ha nem viszonyulnánk kritikusan a magyar kultúra olyan óriásaihoz, mint Bartók Béla, Ady Endre, Derkovits Gyula — és ide kell bizonyos fokig sorolni még József Attila művének egy részét is. Hatalmas mű az ő művük, örök kincse a magyar kultúrának. De nem véletlen, hogy például a magyar költészet nem Ady és nem is József Attila útját folytatja, hanem — az alkotási módszer, a stílus demokratizmusában — visszakanyarodik Petőfi Sándorhoz. Ezeknek a nagy lázadóknak kivétel nélkül az volt a gyengéjük, hogy bár gyűlölték a régi világot és kívánták az újat, többé vagy kevésbé el voltak szigetelve koruk forradalmi népmozgalmától, vagy nem voltak vele eléggé összeforrva. Ebből származik minden ellentmondásuk. Ebből származnak a nagy lázadók műveinek a néptől idegen, dekadens kétségbeesést tükröző vonásai." Ebben a felfogásban tehát József Attila,

[1] *Lukács György:* Irodalom és demokrácia. Szikra 1947. 64. old.

mint „nagy lázadó", ha fenntartással is, de egy szintre kerül Adyval és Bartókkal, noha, mint forradalmi, kommunista költő többet látott meg és fejezett ki a magyar valóságból s különösen a magyar munkásosztály életéből és harcából, mint nagy elődei.

Hasonló nézeteket vall Horváth Márton is „Lobogónk: Petőfi" című könyvének bevezetőjében. Megállapítja ugyan, hogy a proletárirodalom igen lényeges tényező a szocialista irodalom kialakulásában, de a továbbiakban azt bizonygatja, hogy minálunk mégsem lehet az. Szerinte „a proletárirodalom egyetlen, valóban reprezentáns képviselője Magyarországon József Attila. Szinte egymagában — semmiképp nem jelenthette úgy a magyar proletárirodalom »jogfolytonosságát«, mint az oroszét Gorkij", s a „többi »régi« kommunista írónk tevékenysége még sokkal kevésbé válhatott az új irodalom kiindulópontjává, mint József Attiláé". A magyar proletárirodalom hagyományainak (Komját Aladár, Lukács László, Zalka Máté, Zsigmond Ede és mások) ez a lebecsülése megszakította szocialista irodalmunk fejlődésének folytonosságát.

Másrészről a párt irodalompolitikájára hatottak a párt általános politikájában fellépett ismert hibák. Az irodalompolitikában is érvényesült a személyi kultusszal kapcsolatos szubjektivizmus, ami a reális helyzet hibás értékeléséhez és fejlődésünk lehetőségeinek eltúlzásához, a nehézségek lebecsüléséhez vezetett.

A kulturális vezetés lényegében a nem kommunista írók hirtelen „megtérésétől" várta a szocialista realizmus gyors kibontakozását. Ezek az írók általában még távol álltak a munkásosztály forradalmi ideológiájától, a kulturális vezetés mégsem folytatott megfelelő szívós eszmei felvilágosító munkát és harcot polgári szemléletük ellen, hanem igen gyakran udvarlással és politikai taktikázással akart eredményeket elérni. Ez csak látszateredményekre vezethetett, mert ha egyes írók alkalmazkodtak is ehhez a politikához, polgári szemléletüket lényegében fenntartották. Más, jelentős írók viszont (Jankovich Ferenc, Kassák Lajos, Kodolányi János, Németh László, Szabó Lőrinc, Tamási Áron) — jórészt saját hibájukból, mert semmi jelét nem adták annak, hogy felülvizsgálták régebbi káros magatartásukat és nézeteiket — kívülrekedtek az irodalmi életen.

A kommunisták és szövetségeseik közötti világnézeti távolság bizonyos fokú eltussolása és a potenciális szövetségesek egy részének kirekesztése hozhatott létre olyan látszatot, hogy a Magyar Írók Szövetsége 1951-ben az I. Írókongresszuson „nemzeti irodalmunk, demokratikus és szocialista írótáborunk egységét" képviselte. A gyors ütemű fejlődés lehetőségének feltételezéséből egyrészről, másrészről a régi kommunista irodalom szektás vonásainak eltúlzásából következett az az álláspont, amely a kinyilvánított irodalmi egységet, néha jobban féltette a régi kommunista írók szektarianizmusától, mint az írók nagy részében még meglevő, de le nem győzött polgári és kispolgári nézetek jelentkezésétől. Ezért a fordulat éve után, amikor az új célkitűzésekből következően erősödnie, fokozódnia kellett volna az ideológiai harcnak, visszaesés következett be.

4. A szocialista realista irodalom célkitűzésének meghirdetése után értékes

alkotások mellett napvilágot láttak szürke, sematikus írások is, amelyek eszmei és művészi gyengeségeik miatt nem tölthették be a szocialista irodalomra háruló feladatokat. Az irodalompolitikai vezetés idejében felismerte a sematizmus veszélyeit, s 1951 tavaszán már a sematizmus elleni harcot tette a magyar irodalom központi kérdésévé. Az I. Írókongresszus 1951 április végén a sematizmus elleni harc jegyében tanácskozott. A kialakult vita világossá tette, hogy mi sem áll távolabb a szocialista realista irodalom lényegétől, mint a felszínes ábrázolás, a valóság megszépítése. Az irodalmi sematizmus elleni harc azonban nem volt összekötve a politikai dogmatizmus elleni harccal és az írók elmélyültebb eszmei, politikai nevelésével. A gyakorlatban nem folyt megfelelő eszmei harc a helytelen, hibás nézetek ellen.

A régi nézeteikhez és ábrázolásbeli módszereikhez görcsösen ragaszkodó írók felhasználták a vitát arra, hogy a sematizmust annak az irodalmi csoportnak sajátjaként kezeljék, amely megindult a párt mutatta úton, hogy a kommunista írókat általában sematikusoknak kiáltsák ki. A sematizmus elleni harc eltorzulásából, a világnézeti harc rovására történő értelmezéséből a szocialista irodalom úttörőinek egy része azt a következtetést vonta le, hogy a sematizmus elkerülése érdekében azokat kell követni, akik fenntartották régi nézeteiket és „bevált" írói módszereiket. Nem látták meg, hogy a sematizmus e legfőbb okát a világnézeti gyengeségben kell keresni és abban, hogy az írók nem ismerik eléggé a dolgozók életét.

5. A támadást irodalmi téren a párt ellen Déry Tibor kezdte meg „Feleket" című regényének II. kötetével, amely a párt illegális harcait rágalmazta, és eszmeileg visszalépést jelentett még a mű I. kötetéhez képest is. A polgári és kispolgári nézetek hirdetői a párt egész politikája elleni támadás zászlajául ezt a munkát használták fel, azt állítván, hogy ez az igazi, nem sematikus irodalom példája. Az irodalompolitikai vezetés 1952 őszén világosan felismerte, a sematizmus-ellenesség örve alatt ellenséges nézetek jelentkeznek, és helyesen vette fel a harcot ebben az időben az eszmei tisztaság érdekében. A párt ebben a helyzetben a kétfrontos harc álláspontjára helyezkedett. Hangsúlyozta, hogy a „*fő dolog* a sematizmus elleni harcban: az eszmeiségért vívott harc". „Fel kell vennünk a harcot a polgári rothadtság ellen az irodalomban, fel kell vennünk a harcot a polgári melankólia és a halálhangulatok irányzatai ellen. De szirupos optimizmusra sincs szükségünk, giccsre sincs szükségünk, a nehézségeknek, az élet konfliktusainak az elkenésére sincs szükségünk" — mondotta Révai elvtárs helyesen az 1952-es irodalmi vitán.

Az irodalomban kialakult helyzetnek azonban nemcsak világnézeti okai voltak, nemcsak a polgári és kispolgári világnézet maradványaival függtek össze. Más, politikai okok is közrejátszottak: ebben az időben, 1952 őszén már jelentkeztek azok a gazdasági és politikai bajok, amelyek a régi vezetés hibáinak következtében előállottak.

1. A párt 1953 júniusi határozatai és a határozatokat követő politikai események nagy hatást gyakoroltak az irodalom fejlődésére. A hibák feltárásának módja és a hibák kijavítása körül a párt vezetésében megmutatkozó bizonytalanság megrendítették a szocializmus híveit. A jobboldali erők ezt a helyzetet arra használták fel, hogy minden fronton támadásba lendüljenek. Ez volt a helyzet az irodalomban is. A szocializmus hívei csak lassan ocsúdtak fel zavarukból, és csak fokozatosan kezdték kihasználni azokat az új lehetőségeket, amelyeket a párt 1953 júniusi határozatai biztosítottak a szocialista irodalom fejlődése számára. A párt júniusi határozatai megkönnyítették az íróknak, hogy közelebb kerüljenek az élethez, felismerjék az új élet konfliktusait és hűen ábrázolják azokat. Ennek eredményei először a drámaírásban, később a filmforgatókönyvekben is megmutatkoztak. Megerősödött a szatírairodalom is. A költők új életérzéseket, hangulatokat szólaltattak meg.

Irodalmunk biztató fejlődése azonban nem tudott kibontakozni, általánossá válni. A régi pártvezetés makacs ragaszkodása egyes régi hibákhoz, a dogmatikus nézetekhez, a kellő önkritika hiánya, a Nagy Imre-csoport revizionista támadása, az állandó ingadozások, a hazai és külföldi reakció propagandájának hatása ezt a folyamatot megakadályozta és a jobboldali tendenciákat erősítette. Azok az írók, akik eddig elszakadva az élettől gyakran hamis pátoszú műveket írtak, látván az élet bonyolultságát, megijedtek a problémáktól, pánikba estek.

Ugyanakkor az irodalom területén fellépő jobboldali revizionista erők kibontakoztatták támadásukat. A revizionizmus az irodalomban főleg három területen támadott. Támadta az irodalom pártosságát, tagadta a szocialista realizmust, mint igenlő, a szocializmus építését pozitívan segítő művészetet, és a nemzeti sajátosságok polgári értelmezésével tagadta a szovjet és a népi demokratikus irodalom, művészet tapasztalatainak fontosságát. A revizionisták ebben az akciójukban támaszkodtak Lukács György nézeteire. A revizonisták támadásán felbátorodva, újra jelentkeztek a különböző kispolgári, polgári irodalmi csoportok, újból feléledt és tért hódított a „népi" írók ideológiája. Olyan kispolgári irányzatok, amelyek a múltban késhegyre menő harcot vívtak egymás ellen, a revizionisták vezetésével, a revizionizmus köré tömörülve szövetségre léptek egymással, egységfrontot alkottak a szocialista irodalom ellen. Ezeknek a nézeteknek egy része marxista álarcban jelentkezett, hirdetői látszólag a hibák ellen léptek fel és a dogmatizmus elleni harc jegyében árulták a tetszetősen csomagolt „nemzeti kommunizmust", anarchizmust, szociáldemokrata reformizmust, „haladó pesszimizmust".

Ma már világosan láthatjuk, hogy az irodalomban jelentkező bomlasztás különösen 10—12 író aktív, Nagy Imre csoportja által 1954 óta tervszerűen irányított, szervezett akciója volt. A revizionista írók tevékenysége nagy befolyást gyakorolt az Írószövetség tagjainak többségére. A revizionisták tömegbefolyása azért nőhetett meg, az írók egy jelentős része azért válhatott

— egyesek szubjektív szándéka ellenére — az ellenforradalom eszmei előkészítőjévé, ill. annak segítőjévé, mert egyfelől a pártvezetés nem tudott eredményesen harcolni a revizionista aknamunka ellen, másfelől az írók többsége nem küzdötte le polgári, kispolgári nézeteit.

a) Támadás az irodalom pártossága ellen. 1953 júniusa után az írók egy része, akikre a múltban úgy tekintett a párt, mint irodalompolitikájának bázisára, úgy érezték, hogy minden, amit 1953 előtt alkottak, rossz, sematikus. Azzal vádolták önmagukat, hogy a párt útmutatásait követve, műveikkel ők is hozzájárultak a hibák elkövetéséhez. Ebben a légkörben az írók egy része olyan következtetésre jutott, hogy minden bajnak a pártosság, a pártirányítás az oka. Az író — szerintük — akkor cselekszik igazi író módjára, ha csak a belső sugallatra hallgat, mert írói tehetségében már önmagában benne rejlik az igazság megérzése. Azt a hamis nézetet terjesztették, hogy a párt tévedhet, de a jó író nem. Éppen ezért az a sajátos szerep hárul az irodalomra, hogy az igazság hídja legyen a párt és a nép közé ékelődő szakadék felett. (Lásd Örkény István: Írás közben. „Irodalmi Újság", 1953. november 7.)

Ez az elmélet volt az első nyílt hadüzenet a pártosság ellen. A régebbi pártirányítás hibás módszereit bírálva elvetette magát a pártirányítás elvét is, és a marxista—leninista tudományos világnézet helyett a burzsoá ösztönösséget, a mitizált jövőbelátást tette meg az alkotás vezérelvének. Ez a felfogás egy tőről fakadt a munkásosztály vezető szerepének tagadásával és az értelmiség vezető szerepéről szőtt kispolgári elméletekkel.

b) Támadás a szocialista realizmus ellen. Eligazító, szilárd világnézet hiányában az írók között többen lemondtak arról, hogy a valóságot összefüggéseiben, forradalmi változásaiban mutassák be. A sematizmus ellen harcolva ismét sematizmusba estek. A különbség csak az volt, hogy nem az élet pozitív, hanem az élet negatív vonásait ábrázolták sematikusan. Csak a bajokat vették figyelembe, kiragadva őket az élet eleven egészéből. S akadtak olyanok is (pl. Déry Tibor), akik elméletet fabrikáltak arról, hogy az irodalom fő feladata a hibák ábrázolása, mert a hibákat kell elsősorban leküzdeni, és megtagadták szocialista életünk pozitív hajtásainak felkarolását, támogatását.

A pesszimizmus kezdetben egyes költőknél még csak vívódás formájában mutatkozott meg. Feszültségei és kínjai még magukban hordozták a feloldódás és újjászületés lehetőségét. Ehhez társult azután — más költőknél, s később szinte az egész költészetben — a sötét kiábrándulás, a kiúttalanság hangja. A versek s novellák egyre inkább csak kispolgári kétségbeesést tükröztek, hitükben és meggyőződésükben ingatták meg a kommunistákat, olyan időkben, amikor legnagyobb szükség lett volna szilárdságra, fegyelemre.

Ennek a pesszimista, kiúttalan kétségbeesésbe süllyedt költészetnek egyik megnyilvánulása: a valóságtól elszakadó, misztikumba, a transzcendens eszmekörbe menekülő költői én újbóli megjelenése líránkban.

c) Szovjetellenesség és nyugatimádat. A szocialista realizmus elleni támadásokhoz szorosan hozzátartozott a szocialista világirodalom, elsősorban a szov-

jet irodalom és a népi demokratikus irodalom lebecsülése. Ez kezdetben inkább abban nyilvánult meg, hogy a szovjet irodalom és általában a nemzetközi szocialista irodalom kétségtelenül nagy érdemeit figyelmen kívül hagyták, csak azokat a problematikus szovjet műveket magasztalták kritikátlanul, amelyek sem művészileg, sem eszmeileg nem állják meg a helyüket. És csak később, az ellenforradalmat közvetlen megelőző időkben kapott hangot a szovjet irodalomnak és művészetnek, mint az ún. „zsdanovizmus" termékének nyílt becsmérlése. A szovjet irodalom lebecsülésével egy időben magasztalni kezdték a nyugati irodalom formalista, reakciós irányzatait s az ún. „nyugati életformát".

2. Az időszak kulturális politikájának legfőbb fogyatékossága, hogy nem tudott megküzdeni a mind támadóbban fellépő revizionizmussal és ennek következtében nem tudott gátat vetni a felszínre törő polgári és kispolgári nézeteknek, az időszak végén megnyilvánuló ellenforradalmiságnak, a fasizmus fegyvertárából vett nacionalista demagógiának.

Nem folytatott harcot a revizionizmus ellen a kritika sem, amely nem is volt felkészülve ezekre a bonyolult ideológiai harcokra. A személyi kultusz, a „kinyilatkoztatások" időszaka nem edzette a fiatal kritikus nemzedéket, sokkal inkább ernyesztette. Nem meglepő tehát, hogy 1953 után a kritikusok nagy része nem tudta megállni helyét a sokasodó problémák közepette. Többen közülük már 1955-ben az ellenzéki csoportosuláshoz csatlakoztak, és 1956-ban már arra vállalkoztak, hogy az ellenzéki csoportok eszmei, politikai elveit és törekvéseit népszerűsítsék. Mindez azt eredményezte, hogy a revizionisták kezébe került a kezdeményezés, a revizionizmus hívei állandóan támadtak, és a kultúrpolitikai vezetés többnyire hátrált, az elvi harc helyett gyakran taktikázott, kapkodóvá és következetlenné vált.

3. A kultúrpolitikai vezetés következetlenségét tükrözte az 1954 márciusában közzétett irodalmi platform is. (Az új magyar irodalom egyes kérdéseiről. „Szabad Nép", 1954. március 15.) Ennek az állásfoglalásnak érdeme, hogy az eddigi határozatoknál sokoldalúbban, árnyaltabban foglalkozik a szocialista realizmus követelményeivel. Azonban ez a dokumentum mégsem járult hozzá tartósan az irodalmi helyzet konszolidálásához.

Az irodalmi platform ugyanis megkerülte mind az 1953 előtti fejlődés, mind az 1953 júniusa utáni irodalmi helyzet elemzését. Rózsásabbnak ítélte a helyzetet a valóságnál, mert megmaradt abban az illúzióban, hogy irodalmunk gyorsan fejlődik a szocialista realizmus irányában. Az értékelés szépített, lebecsülte a nehézségeket, a szocialista magyar irodalom fejlődését illetően túlzott bizakodás hatotta át. Ahelyett, hogy a platform nyíltan és határozottan szembeszállt volna a mindjobban elburjánzó antimarxista nézetekkel, kompromisszummal, engedményekkel próbálta lecsillapítani a „lázongó" írókat.

4. 1954 őszén, az Írószövetség közgyűlése után lényeges változás következik be az irodalmi életben. Az addigi irodalmon belüli vita kilép ebből a körből, és nyíltan politikai jelleget ölt. Azoknak az íróknak egy része, akik szembefordultak az irodalom pártosságával, egyre nyíltabban kapcsolódik ahhoz a politikai irányhoz, amelyet Nagy Imre képviselt: azok az írók, aki-

ket jobboldali nézeteikért bírálat ért, Nagy Imréhez csatlakoztak, nála kerestek támaszt, védelmet.

Az 1955 márciusi határozatot követő átmeneti visszavonulás után 1955 őszén — elsősorban az „Irodalmi Újság" hasábjain — újból porondra lépett az irodalomban kialakult politikai ellenzék, a korábbinál erősebben és szervezettebben. Nyilvánvalóvá vált, hogy Nagy Imre irodalmi csoportja csak átmenetileg vonult vissza, és erőteljes támadásra készül. Ennek a támadásnak a során szervezték meg az ún. írói memorandumot. Ez a memorandum, amelyet a Nagy Imre-csoport fogalmazott meg és utána számos újságíróval, művésszel íratott alá, látszólag kulturális életünk néhány tényleges problémáját tette szóvá. De a kulturális életnek a memorandumban megemlített néhány kérdése csak ürügy volt az összeesküvő Nagy Imre-csoport számára a kormányellenes politikai fellépéshez. A közvélemény azonban nem tudta, de még a memorandum aláíróinak jelentős része sem, hogy a memorandum mögött egy összeesküvő csoport rejtőzik.

1955. december 6-án a párt Központi Vezetősége határozatot hozott az irodalom kérdéseiről. Erre a határozatra nagy szükség volt. A Nagy Imre-csoporthoz tartozó írók pártellenes fellépései, tudatos bomlasztó manőverei tarthatatlan helyzetet teremtettek az Írószövetségben, de károsan hatottak az egész művészeti életre, és támaszt jelentettek a népi demokrácia minden rendű és rangú ellensége számára.

A határozat helyesen lépett fel az irodalomban előretörő revizionizmus és a revizionisták pártellenes, frakciós tevékenysége ellen. Mivel azonban a határozat az akkori pártvezetés szektás politikájának talaján jött létre, nem válhatott kiindulópontjává a revizionizmus eszmei és politikai leküzdésének.

Ezek a hibák a határozat végrehajtásában még inkább kiütköztek. 1955 decembere után sem lendült fel az ideológiai élet, a határozatot semmilyen jelentős eszmei vita nem követte. A harc főleg adminisztratív eszközökkel folyt, de teljesen következetlenül. A határozat pl. több írót pártellenes tevékenységgel vádolt, mégsem sikerült elérni, hogy a főkolomposok kikerüljenek a pártból. A bomlasztó elemek, a frakciósok a párton belül maradtak s ez teljesen lehetetlenné tette az Írószövetség pártszervezetének működését, a párthoz hű erők tömörítését. A párthoz hű írók, akik elítélték a dogmatikus hibákat, a pártvezetés nyílt önkritikájának elmaradása miatt nem tudtak kellő határozottsággal fellépni, egyesek viszont teljesen azonosították magukat a régi pártvezetéssel, nem voltak hajlandók elismerni semmiféle hibát, s ezzel elszigetelték magukat.

Az SZKP XX. kongresszusa után az 1955 decemberi határozatban elítélt erők ismét előléptek, de most már a „győzők" hangján beszéltek és megindították harcukat az Írószövetségben elvesztett pozíciók (elnökség, „Irodalmi Újság" szerkesztősége stb.) visszaszerzésére. A Nagy Imre és társai ellen lefolytatott per anyagából kitűnik, hogy ez a pozícióharc éppen úgy Nagy Imre ellenforradalmi csoportjának irányításával történt, mint a Petőfi-kör bomlasztó munkája, s épp úgy a népi demokrácia államrendje ellen intézett ellenforradalmi támadás előkészítésének szerves része volt.

5. A párt 1956 júliusi határozata új helyzetet teremtett. Megalkotta a feltételeket ahhoz, hogy a kulturális politika megszabaduljon a politikai szektásság terheitől, hogy határozottan fellépjen a jobboldali erőkkel szemben és pozitív program alapján növelje a párt befolyását az írók körében. A jobboldal azonban néhány heti hallgatás után újabb koncentrált támadást indított a társadalmi élet minden területén. Ennek a támadásnak fő harsonásai a revizionista írók voltak, akiknek sikerült az Írószövetség minden fontos kulcspozícióját elfoglalni. Az általános jobboldali támadás keretében erőszakolták ki az Írószövetség 1956 szeptemberi közgyűlését, amelyen újraválasztották az elnökséget és kizárták belőle a kommunista írók jó részét, ugyanakkor bevették a polgári és kispolgári irányzatok képviselőit. A közgyűlés teljes mértékben Nagy Imre revizionista politikája mellett állt ki.

Második rész

I. AZ ÍRÓSZÖVETSÉG SZEREPE AZ ELLENFORRADALOMBAN

1. Az Írószövetségben egyes írói csoportok nyíltan ellenséges, aktív politikai tevékenységet fejtettek ki az ellenforradalom alatt és után. Az Írószövetség ennek nem csupán teret biztosított, hanem az ellenforradalom szolgálatába lépő és az ellenforradalom előtt behódolt csoportok ragadták magukhoz csaknem osztatlanul az Írószövetség vezetését, és az Írószövetséget aktív ellenforradalmi szervezetté züllesztették.

1956. október 23-án az Írószövetség kiáltványt jelentetett meg, amely bár bizonyos mértékben burkolva, de lényegében megfogalmazta az ellenforradalom alapvető követeléseit. Az írók jelentős részét megtévesztette az a tény, hogy ez alkalommal és később is az Írószövetség vezető csoportja olyan jelszavakkal is fellépett, amelyek látszólag a párt régi vezetése által elkövetett hibák kijavítását sürgették. Éppen ezért az általánosságokban fogalmazott kiáltványokat olyan írók is elfogadták, akik a szocializmus hívei voltak, de nem látták meg a revizionisták és szövetségeseik valódi célkitűzéseit.

Az Írószövetség november 2-i taggyűlésén az elnökség átalakult „forradalmi bizottsággá", s programjába vette az ellenforradalom által követelt „semlegesség" kikiáltását, a Varsói Szerződés felbontását, az ENSZ lobogója alatt a nyugati hatalmak beavatkozását a magyar ügyekbe. Az „Irodalmi Újság" aznapi száma prózában és versben egyaránt „dicsőséges szabadságharcként" magasztalta az ellenforradalmat, a proletárdiktatúrát népellenes rendszernek tüntette fel. A hangot Illyés Gyula „Egy mondat a zsarnokságról" és Tamási Lajos „Piros vér a pesti utcán" című versei adták meg. Amikor már folytak városszerte a lincselések, a Budapesti Pártbizottságnál megölték Mező Imrét és más elvtársainkat, az Írószövetség megelégedett azzal, hogy nyilatkozatot adott ki, amelyben a „forradalom tisztaságáról" beszélt, és szót emelt ugyan az ún. „személyi bosszú" ellen, de követelte, hogy minél előbb bíróságokat állítsanak fel a „törvényesített" ellenforradalmi terror bevezetésére.

Az Írószövetség revizionista csoportja ezekben a napokban aktívan részt

vett Nagy Imréék összeesküvő katonai és politikai tevékenységében, terveik kidolgozásában és végrehajtásában. A sajtóban és rádióban népszerűsítette a népi demokrácia felszámolását szolgáló politikát és szította a nacionalizmust. November 4-én reggel Háy Gyula az „írók nevében" fordult az imperialista hatalmakhoz fegyveres segítségért a forradalmi munkás-paraszt kormány és az általa segítségül hívott szovjet csapatok ellen.

Az Írószövetségben a revizionisták körül, Nagy Imre ellenforradalmi politikájának talaján ellenforradalmi egység alakult ki, amely néhány kommunista és haladó író kivételével felölelt csaknem minden írói csoportot, a „népiektől" a volt urbánusokig.

2. Az ellenforradalmi erők fegyveres leverése után az Írószövetség elnöksége és egyes írók továbbra is az ellenforradalom védelmezőiként léptek fel. Némelyek részt vettek röpiratok gyártásában és terjesztésében, sőt a sztrájkok szervezésében is. A hangadók közül néhányan (Aczél Tamás, Enczi Endre, Faludi György, Ignotus Pál, Méray Tibor és mások) külföldre szöktek, s onnan folytatták és folytatják ellenséges aknamunkájukat a magyar népi demokrácia ellen.

Az Írószövetség elnökségének ekkori magatartására legjellemzőbb az a kiáltvány, melyet december 28-án fogadott el a taggyűlés többsége. E kiáltvány a „Gond és Hitvallás" címet viselte, és általános humanista frázisokkal takarózva az ellenforradalom védelmében lépett fel. Ez a kiáltvány azt bizonyítja, hogy az Írószövetség elnöksége és tagjainak többsége még ekkor sem ismerte fel az igazságot, bár a forradalmi munkás-paraszt kormány fellépése következtében az országban a haladó erők mindenütt a rend helyreállításáért, a munka megindításáért, az eszmei zűrzavar eloszlatásáért küzdöttek, és a világ haladó erői, a kommunista és munkáspártok elítélték a magyarországi ellenforradalmat. Az Írószövetség tehát továbbra is az ellenséges erők egyik legális gócaként tevékenykedett, s nagy kárt okozott a magyar nép ügyének belföldön és külföldön egyaránt. Mindezek alapján határozta el a kormány az Írószövetség feloszlatását.

II. AZ IRODALMI ÉLET ÚJRAINDULÁSA

1. Az ellenforradalom fegyveres leverése után bekövetkezett helyzetben nagy felelősség hárult azokra a népi hatalomhoz hű írókra, akik a szocializmus harcosaként léptek fel. Ehhez az írócsoporthoz tartoztak a magyar munkásmozgalom veteránjai és egészen fiatal kezdő írók és költők, de olyan pártonkívüliek is, akiket a múlt dogmatikus irodalompolitikája kiszorított az irodalmi életből, s most felelősségük tudatában készek voltak a felszított nacionalizmus légkörében vállalni az akkor sokak szemében kevéssé népszerűnek látszó feladatot: támogatni a szocializmusért küzdő forradalmi munkás-paraszt kormányt. Állásfoglalásaik a hazai és külföldi sajtóban (Bölöni György, Fodor József), több mint 50 írónak a romániai magyar írók levelére adott válasza már mutatta, hogy a párt politikájának sikerei nyomán egészséges fejlődés indult meg az irodalomban is.

Ebben az időszakban a párt irodalompolitikája arra törekedett, hogy a

kommunista írók segítségével ismét fellendítse az irodalmi életet, biztosítsa ahhoz a szükséges szervezeti kereteket, megteremtse az előfeltételeit a nép ügyét szolgáló irodalom új kibontakozásának. Így indult meg a kommunista írók vezetésével 1957 tavaszán az „Élet és Irodalom", majd később a „Nagyvilág", s jött létre az Irodalmi Tanács.

A párt és a kormány a forradalmi munkás-paraszt kormány politikájával szemben álló írók iránt a legmesszebbmenő türelmet és tapintatot tanúsította, s időt adott arra, hogy az élet tényei győzzék meg őket nézeteik és magatartásuk helytelenségéről. Nem a pártvezetésen múlott, hogy egyes csoportok még hónapokkal az ellenforradalom után sem voltak képesek tisztázni önmagukban a fő kérdéseket, s nem tudtak állástfoglalni félreérthetetlenül a szocializmus ügye mellett, sőt engedték, hogy a külföldi ellenséges propaganda felhasználja nevüket és írásaikat.

A párt és a kormány támogatott minden olyan írót, aki hű maradt a népi hatalomhoz, de nem engedett teret az irodalomban sem a népi hatalommal szemben álló ellenséges törekvéseknek. Nem engedte, hogy irodalom ürügyén ellenséges csoportok jöjjenek létre, amelyek az állam pénzén teremtenek szervezeti kereteket (önálló folyóirat, könyvkiadó) maguknak. Teljesen világos volt ugyanis, hogy az ilyen csoportosulások nem irodalmi célokat képviselnek, hanem a párt politikájával szemben álló gócok kialakítását szolgálják. Ugyanakkor továbbra is biztosította a különböző irodalmi irányzatokhoz tartozó egyes írók számára az alkotási lehetőséget. Az imperialista propaganda sztrájkra hívta fel az írókat, de ez a kísérlete csődöt mondott. A legkülönbözőbb irányzatokhoz tartozó írók nem hallgattak, amit legjobban bizonyít az 1957—1958-ban megjelent új művek sokasága.

2. A párt következetes, szilárd marxista—leninista politikájának eredményeképpen, az élet tényeinek hatására egyre többen ismerték fel, hogy szakítaniok kell régebbi nézeteikkel, s egyre jobban kibontakozott az ellenzéki csoportokon belül is a differenciálódási folyamat. Ilyen körülmények között elérkezettnek látszott az idő arra, hogy új irodalmi folyóirat induljon, amely az írók mind szélesebb körét vonta be az irodalmi életbe. Ezzel a céllal jelent meg a „Kortárs" 1957 szeptemberében.

A szélesebben kibontakozó irodalmi élet fejlődésének alapfeltétele az volt, hogy szilárd és egységes kommunista vezetés legyen. Egyes kommunista írók a múltban dogmatikus hibákat követtek el, mások a revizionistáknak tettek engedményeket, s főleg ennek következményeként elvi és személyi nézeteltérések alakultak ki közöttük. A kommunista írók elvtársi módon megvitatták ezeket a nézeteltéréseket, s megindították az elvi és gyakorlati egység kialakulásának folyamatát. Ezt az egységet tovább kell szilárdítani. A kommunista írók csoportja műveivel, politikai és szervezeti munkájával jelentősen hozzájárult az irodalmi élet kibontakoztatásához.

Ebben az időben, a szocialista rend megszilárdulása következtében, az ellenzéki írócsoportokban megindult bomlási folyamattal párhuzamosan mind többen közeledtek a népi hatalomhoz. A sajtóban megjelentek olyan írások, amelyekben egyes írók kísérletet tettek korábbi tevékenységük felülbírálatára, bár ezek a kísérletek felemás módon, nem elég őszintén és követ-

kezetesen elemezték szerzőik régebbi tevékenységét. Az ENSZ ötösbizottságának hazánk belügyeibe való durva beavatkozási kísérlete ellen már valamennyi magyar író felemelte szavát.

3. Az irodalmi élet kiszélesítése és a fő kérdések tisztázása nem folyt hibák nélkül. Egyes folyóiratok, lapok és könyvkiadók szerkesztőségei elvi engedményeket tettek és teret adtak jobboldali megnyilvánulásoknak. Nem tisztázták önmaguk számára sem, hogy milyen feltételek szükségesek az irodalmi élet helyes kiszélesítéséhez, és nem határozták meg világosan az ellenséges nézetek elleni harc módszereit. A „Kortárs" több számban követett el ilyen, lényegében liberalizmusra való hibákat (Németh László „Magyar műhely" című tanulmányának közlése megfelelő marxista kritika nélkül; Szabó Dezső antimarxista értékelése, nacionalista nézeteinek felújítása Erdei Sándor írásában; Féja Géza Juhász Gyulát rágalmazó cikke). Az „Élet és Irodalom" szektás hibák mellett engedékenységre is szolgáltatott példát, különösen azzal, hogy sokszor kritikátlanul adott teret a régi polgári irodalom képviselőinek. A könyvkiadásban megfelelő bírálat nélkül jelentették meg egyes írók régi munkáit vagy hibás nézeteket tartalmazó új írásokat.

4. A legfőbb politikai és gazdasági feladatok sikeres megoldásáért folyó harccal párhuzamosan a párt kulturális téren is ellentámadást indított a helytelen nézetek ellen. E harc keretében látott napvilágot a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának határozata a művelődési politika irányelveiről.[2] Az ideológiai tisztázást szolgálta a Központi Bizottság mellett működő kulturális elméleti munkaközösség állásfoglalása a „népi" írókról.[3]

A párt harcainak, eszmei-politikai felvilágosító munkájának, a kulturális életet elemző elvi dokumentumainak eredményeként a revizionizmus ezen a területen is visszaszorult, gócai felbomlottak. Az antimarxista, revizionista nézetek képviselői elszigetelődtek.

A politikai és gazdasági konszolidáció, a szocializmus építése fellendülésének hatására az írók körében megindult eszmei tisztázódás alapján egészséges fejlődés vette kezdetét az irodalomban is. Az előző évek tapasztalatain okulva ki nem érlelt műveket nem kiáltunk ki remekművekké, időleges sikereket nem tekintünk véglegeseknek, s óvakodunk a túl korai általánosításoktól. Mégis bízvást megállapíthatunk néhány olyan jelenséget, amely a fejlődés kezdeti eredményeit bizonyítja:

Az elmúlt évben számos olyan mű, regény, dráma, vers jelent meg, amely a munkásosztály világnézetének talajáról ábrázolja mai életünket, elsősorban népünk hősi harcát az 1956-os ellenforradalom ellen (Berkesi András „Októberi vihar", Molnár Géza „Hullámverés", Urbán Ernő „Forgószél", Fejér István „Bekötött szemmel", Dobozy Imre „Szélvihar", Mesterházi Lajos „Pesti emberek", Kállai István „Kötéltánc"). Egyre inkább méltó helyet kap irodalmunkban a magyar munkásmozgalom hősi harcainak ábrázolása is.

[2] Lásd e kötet 33. sz. dokumentumát.
[3] Lásd e kötet 31. sz. dokumentumát.

Irodalmi életünk örvendetes jelensége a fiatal nemzedék jelentkezése minden fronton, különösen a lírában. Az új költőnemzedék szárnybontogatása tükröződik a „Tűztánc" című antológiában is.

Kedvező hatással van az új magyar irodalomra az a tény, hogy továbbfejlődik olvasóközönsége, amely nemcsak érdeklődésével, hanem bírálatával is serkenti az írókat. A példányszámok alakulása, a könyvtárak statisztikái, az olvasóankétok és személyes megbeszélések egyaránt azt mutatják, hogy munkásosztályunk, parasztságunk, értelmiségünk jelentős része is követeli a mai életről szóló műveket, a megjelenteket élénk érdeklődéssel kíséri, vásárolja őket, vitatkozik felettük, új és új alkotásokat vár. Az a helyzet, hogy az olvasóközönség — mindenekelőtt a munkásosztály legfejlettebb részének — igénye nagyobb, mint a ma megjelenő művek eszmei és politikai érettsége, művészi színvonala. A tömegek növekvő igényei az irodalom szocialista fejlődésének gyorsabb ütemét, az irodalom magasabb eszmei és művészi színvonalát követelik.

5. A fejlődés ellenére az irodalmi életnek még sok megoldatlan problémája van. Sokak előtt nem világos az az út, amelyet irodalmunk az elmúlt évtized alatt megtett. Sokan még mindig nem látják a párt igazi szerepét az irodalmi munkában. Sokan nem ismerik irodalompolitikai célkitűzéseinket, a módszereket, amelyek segítségével ezeket meg akarjuk valósítani. A kritika még mindig bátortalan, nem veti fel a legfontosabb elvi és alkotói problémákat. Az írók többsége és az élet, az írók többsége és az olvasóközönség között a kapcsolat laza, nem kielégítő. Mindezek miatt szükség van arra, hogy a legfontosabb elvi és gyakorlati kérdéseket tisztázzuk, meghatározzuk a feladatokat, hogy így közelebb jussunk a kultúrforradalom egyik fontos céljához: a szocialista magyar irodalomhoz.

Harmadik rész

FELADATOK

Az irodalmunk előtt álló legfontosabb feladatokat meghatározzák a Magyar Szocialista Munkáspárt művelődési politikájának irányelvei. Miután az eszmei zűrzavar még hat az irodalom területén, szükségesnek látszik néhány alapvető elvi kérdés tisztázása, hogy a párt irodalompolitikai célkitűzései mindenki számára világosak legyenek, s hogy ezekre a célkitűzésekre épüljön az irodalompolitikai gyakorlat.

PÁRTOSSÁG ÉS PÁRTIRÁNYÍTÁS

1. A párt az irodalmat, a kulturális fejlődés e hatalmas fegyverét, a szó igazi értelmében a *népnevelés* egyik kimagasló jelentőségű eszközének tekinti, s szembeszáll minden olyan törekvéssel, amely az irodalmat függetleníteni akarja a néptől, a párttól, vagy szembe akarja fordítani vele. A párt olyan irodalomért küzd, amely magáévá teszi a lenini pártosság elvét. A lenini pártosság lényege: *a valóság hű ábrázolása és a szocializmus győzelmének elősegítése*, a valóság ábrázolása a proletariátus világnézete, a mar-

xizmus—leninizmus szemlélete alapján, egy meghatározott társadalmi osztály, a dolgozó nép harcát vezető munkásosztály érdekeinek nyílt védelme, képviselete. A lenini pártosság alapja tehát *a marxista—leninista világnézet*, fő eleme: *a szocializmus győzelméért folyó küzdelem támogatása az irodalom eszközeivel.* Más szóval: a nép szolgálata, a munkásosztály ügyének szolgálata, a társadalmi haladás szolgálata magas eszmei színvonalon, az irodalom nevelő és mozgósító erejével.

2. A lenini pártosság eszméjének elfogadása és annak az alkotás folyamatában való érvényre juttatása feltételezi, hogy az író magáévá teszi a tudományos kommunizmus világnézetét, és életcéljául a szocializmusért folyó harcot tekinti, önként, őszintén és mélyen átéli a párt egész politikáját, azonosul vele értelmileg és érzelmileg egyaránt. A pártosság elve tehát nem mechanikus, külsődleges azonosulást jelent a párt politikájával, hanem eszmei egybeforrást vele. A szocializmus ügyét támogató pártos író a kizsákmányolás megszüntetéséért vívott harc mellett, egy minden eddiginél erkölcsileg is magasabb rendű társadalom, a szocializmus társadalmi rendszerének győzelméért vívott harc mellett kötelezi el magát, s a párt munkájában összpontosuló népakarat, a nagy nemzeti erőfeszítések *aktív* részese lesz. Az író és az írás olyan jelentőségre tesz szert, amely korábban elképzelhetetlen volt. A lenini pártosság a tehetség és a művészi tudás teljes érvényesülésének, társadalmilag és művészileg igazán hasznos működésének nélkülözhetetlen feltétele. Vannak, akik hazug osztályfelettiséget hirdetnek, s demagóg módon az irodalom „szabadságának" hangzatos jelszavával akarják a letűnt burzsoá világ szolgálatába állítani, s a haladás ellen fordítani a toll embereit. A lenini pártosság nem áll ellentétben az írói szabadsággal, sőt a legnagyobb szabadságot biztosítja az író számára a haladás, a szocializmus, a nép ügyének szolgálatában; a valóság objektív törvényességeinek felismerése, ami csak a marxizmus—leninizmus alapján lehetséges, biztosítja a művészi alkotás számára szükséges helyes látásmódot. Természetessé válik az író számára, hogy nemcsak mint párttag vagy pártonkívüli állampolgár, hanem mint író, alkotásaival is, művészi tehetségét latbavetve küzdjön a szocializmusért, a békéért, hirdesse a dolgozó népek nemzetközi összefogásának eszméjét, az emberiség ügyének szolgálatát.

3. A szocializmusért harcoló pártos művészet kibontakozását segíti elő a helyes pártirányítás. Ez elsősorban *eszmei útmutatást* jelent: a marxizmus—leninizmus tanításának és az erre épülő politikának megmagyarázását és terjesztését, s egyben harcot a káros, ellenséges nézetek ellen. Ezt azzal érjük el, hogy megmagyarázzuk harcunknak általános és mindennapi feladatait, lelkesítünk és mozgósítunk e küzdelemben való részvételre.

A pártirányítás fő módszerei tehát a következők:

a) A párt segíti az írókat abban, hogy megismerjék és magukévá tegyék a marxizmus—leninizmus világnézetét, s az ezen alapuló politikát, amely a szocializmus győzelméért folyó küzdelmet irányítja.

b) A párt a szocialista irodalom fejlesztése érdekében állást foglal az írók és a széles közvélemény meghallgatása alapján az irodalmi élet legfontosabb elvi és szervezeti kérdéseiben.

c) A pártvezetés tájékoztatja a írókat a legfontosabb időszerű politikai, gazdasági és kulturális kérdésekről, segíti, hogy eleven kapcsolatba kerüljenek a szocializmus építésének gyakorlati problémáival.

d) A párt a kommunista íróktól azt várja, hogy a pártos irodalom úttörői, a pártirányítás gondolatának, a párt politikai céljainak bátor, határozott képviselői legyenek az irodalmi életben. Mint az élet bármely területén, kommunistának lenni az irodalomban sem előjogokat jelent, hanem azt, hogy a kommunista írók több munkát végezzenek, s a szocialista irodalom megteremtéséért vívott harcban élen járjanak. Elsősorban a kommunista írók feladata, hogy a párt szilárd bázisát megteremtsék az irodalomban. Ők képezik ennek a bázisnak a magvát, és hozzájuk fognak csatlakozni mindazok az írók, akik egyetértenek a szocializmus építésének hazánkban folyó munkájával. Különösen fontos kötelességük ebből a szemszögből is a fiatalok nevelése.

e) A párt az irodalom irányításában nagy jelentőséget tulajdonít a marxista kritikának. A marxista kritika segítséget nyújt az íróknak nemes feladataik megoldásához és fejleszti a közönség ízlését. A kritika csak akkor töltheti be feladatát, ha szakít a sematizmussal és a felületességgel, az üres szólamszerűséggel, s szakít a bátortalansággal, az elvi kérdések megkerülésével, a baráti érdekeknek és klikkszempontoknak való behódolással. Kritikusaink párosítsák az eszmei problémák megvitatását az irodalmi alkotások művészi elemzésével. Ebből tanul a közönség, ebből tanulnak az írók is. Szakítani kell azzal a szemlélettel is, amely a kritikát csak akkor fogadja el elvinek és ébernek, ha kizárólag a hibák ellen hadakozik. Nem éber az a kritika, amely szótlanul elmegy az eredmények mellett. Friss erőket kell bekapcsolni a kritikai munkába, s ebben nagyobb részt kell vállalnia az Irodalomtörténeti Intézetnek és az Irodalomtörténeti Társaságnak. A kritikai gárda kialakításában fontos feladata van a lapoknak és folyóiratoknak.

f) A párt az irodalommal foglalkozó állami szerveknek elvi útmutatást ad, határozataival megszabja tevékenységük irányát. Ezeknek a szerveknek a feladata azokat a konkrét feladatokat kidolgozni és végrehajtani, amelyek a párt határozataiból következnek. Az állami szervek munkája is elsősorban elvi-eszmei és politikai irányítás, de igénybe kell vennie mindazokat az államigazgatási, gazdasági eszközöket és rendszabályokat, amelyek elősegíthetik az irodalom fejlődését, s amelyek nélkül nem lehetséges kulturális tevékenység. Az állami szervek segítsék elő az irodalom szocialista fejlődését, támogassák az értékeset, s határozottan lépjenek fel a népi demokráciától idegen, ellenséges irányzatokkal szemben és küzdjenek az eszmeileg és művészileg silány művek ellen.

Az irodalom irányításának legfőbb állami szerve a Művelődésügyi Minisztérium, de az állami irányítás szerves részei az ún. alkotóműhelyek, a kiadók, a folyóiratok, lapok szerkesztőségei, a rádió megfelelő osztályai, a színházak és filmgyárak. Ezeknek az intézményeknek nemcsak az a feladatuk, hogy végrehajtsák a központi utasításokat, hanem az is, hogy a párt általános politikája és irodalompolitikája alapján kezdeményező tevékenységet fejtsenek ki. Az elmúlt évek egyik legfőbb tanulsága, hogy gyakran azért is

került sor helytelen adminisztratív beavatkozásokra, mert az állami szervek nem rendelkeztek megfelelő önállósággal és felelősséggel. Ez a követelmény egyúttal maga után vonja azt is, hogy a parancsnoki posztokon a népi demokrácia olyan igaz hívei álljanak — párttagok és pártonkívüliek —, akik szolgálni akarják és tudják a szocializmus építését.

A SZOCIALISTA REALIZMUS NÉHÁNY KÉRDÉSE

A pártirányítás elvi és gyakorlati kérdéseinek tisztázása mellett szükségesnek látszik — éppen az utóbbi évek revizionista és szektás torzításai miatt — leszögezni a szocialista irodalom néhány fontos alapelvét. Ezeknek rögzítése e helyen a kommunista irodalompolitika fő célkitűzéseinek megvilágítását, nem pedig a szükséges viták lezárását jelenti.

1. A párt korunk legelőremutatóbb, leghaladóbb alkotói módszerének a szocialista realizmust tekinti. Ennek vezető szerepéért küzd a magyar irodalmi életben, s ezért elsősorban a szocialista realista műveket és művészeket támogatja.

A szocialista realizmust a XX. század nagy forradalmár íróinak művészi gyakorlata küzdötte ki (Gorkij, M. A. Nexő, Majakovszkij, Aragon). A szocialista realizmus kibontakozását hazánkban megkönnyíti, hogy olyan hagyományai vannak irodalmunkban, mint József Attila költészete és a munkásosztály harcával foglalkozó forradalmi irodalom.

A revizionizmus kísérlete, hogy kétségbe vonja a szocialista realizmus létét, megpróbálja a világirodalom történetéből, s napjaink irodalmából kitörölni a szocialista realizmus nagyszerű alkotásait, visszavonhatatlanul kudarcot szenvedett. A szocialista realizmus számos esztétikai problémájáról folynak még termékeny viták, elvi alapjait azonban már évtizedekkel ezelőtt megfogalmazták. A szocialista realizmus olyan alkotói módszer, amely a szocializmusért folyó harc támogatását s a nép szocialista szellemű nevelését tűzi ki célul. A szocialista realizmus olyan alkotói módszer, amely mozgásban fogja fel és érti meg az életet, mozgásban ábrázolja annak ellentmondásait, s éppen ezért mélyebben mutatja meg a valóságot, mint bármely más művészet vagy irodalom. A szocialista realizmus feltételezi a konfliktusok, az ellentmondások, a régi és az új harcának bemutatását is, de a konfliktusok, ellentmondások ábrázolása a szocialista realista irodalomban párosul annak érzékeltetésével, hogy a szocialista társadalomban a fejlődés magában foglalja ezek megoldását is, a keletkező új győzelmét az elhaló régi felett. Az élet igazságának ábrázolása csak akkor teljes, ha az író szenvedélyesen állástfoglal az új oldalán. A szocialista realizmustól idegen a valóság sematikus, leegyszerűsített ábrázolása..

2. A szocialista realizmus nem stílusirányzat. A szocialista realizmuson belül helye van a különböző stílus- és műfaji törekvéseknek. Helye van az élet eseményeire való gyors, dinamikus, tribuni reagálásnak is, de helye van a szemlélődőbb, lassúbb érésű, távlatokat igénylő magatartásnak is. Az írók különböző élettapasztalatokkal rendelkeznek, különböző írói pályát futottak be és más-más utakon jutnak el a szocialista realizmushoz.

Mindez olyan egyéni színezetet kölcsönöz művészetüknek, amelyet az irodalmi mű nem is nélkülözhet.

3. Ahhoz, hogy az élet ellentmondásait, egész bonyolultságát az író ábrázolni tudja, szükséges, hogy megismerje és megértse az életet, hogy a művészek és a dolgozó tömegek közti kapcsolat állandó, termékeny, baráti legyen. Az életismeret a szocialista realizmustól elválaszthatatlan követelmény. Feltétlenül szakítani kell azzal a gyakorlattal, amely az utóbbi években nálunk kialakult, hogy az írók nagy része az élet nagy műhelyeitől elszakadva él.

Az irodalom fejlődésének egyik legfontosabb feltétele a dolgozó nép mai életének, szocializmusért folyó harcának, a szocializmus építésének művészi ábrázolása. A mával foglalkozni minden haladó irodalom belső követelménye, s a társadalom követelménye is. A párt minden eszközzel támogatja azokat az alkotókat, akik a mához mai témájú munkákkal akarnak szólni. A mai témájú irodalom támogatásának elsőbbsége nem azt jelenti, hogy a múltról szóló, haladó, szocialista írásoknak ne adjunk teret, hiszen az ilyen művek is szólhatnak a mához, lehetnek népünk nevelői.

4. A szocialista irodalom csak akkor képes betölteni valódi hivatását, ha a nép minél szélesebb rétegeihez jut el. Ez viszont feltételezi, hogy az író közérthetően adja elő mondanivalóját. A közérthetőség követelménye nem zárja ki az új kifejezési eszközök és formák keresését, sőt a szocialista realista irodalom egyenesen megköveteli, hogy az új mondanivalónak megfelelő művészi formákat dolgozzanak ki az írók és művészek. Ugyanakkor elvetjük az olyan törekvéseket, amelyek a „modernségre" hivatkozva, valójában a század eleje elavult izmusait felélesztő, a néptől távolálló, a művelt olvasó számára is hozzáférhetetlen, néhány irodalmi sznobhoz szóló dekadens írásokat propagálnak.

AZ IRODALMI IRÁNYZATOK KÉRDÉSE

1. A szocializmus előrehaladása a kultúra különböző ágaiban éppúgy, mint a gazdasági életben, a kapitalizmus maradványai ellen vívott harcban megy végbe. Ezért a nálunk fellépő irodalmi irányzatok ismérvei ma még elsősorban társadalmi-politikai jellegűek, s a stílus- és műfaj-kritériumok másodlagosak; tehát nálunk a különböző irányzatok kapcsolatát nem egyszerűen a stílusirányok, hanem a különböző ideológiák harca jellemzi. Ez a harc elsősorban a szocialista és nem szocialista irányzatok között folyik. Ebben a küzdelemben a szocialista realizmus vezető szerepét és győzelmét kell biztosítani, és támogatni kell minden realista irányzatot oly módon, hogy az igazán realista szándékú író kapcsolódjék be a dolgozó nép szocializmusért folytatott harcába, a nép és a párt segítségével jusson el a szocialista realizmushoz.

2. Ezt a harcot eszmékkel és művekkel kell megvívni. A szocialista irodalom fejlődésében a művek társadalmi mondanivalójának eszmei tisztasága alapvető. Az eszmei tisztaságnak olyan művészi színvonallal kell párosulnia, amely a szocialista realista irodalom művészi fölényét minden vonatkozásban bebizonyítja. Ezért a szocialista írók el nem hanyagolható kötelessége

alkotásaik művészi színvonalának emelése, összhangban a szocialista irodalom magas eszmeiségével.

3. A különböző irodalmi irányzatok létezése olyan tény, amivel az irodalmi életben számolni kell. De tanulni kell abból, hogy az elmúlt években az irányzatok érvényesülésének szabadsága lényegileg polgári tartalmú jelszó lett, hiszen a stílusirányzatok mögött már régen politikai irányzatok sorakoztak fel, amikor még mindig a „stílusirányzatok szabadságáról" beszéltek. Ugyancsak vigyázni kell arra is, hogy ne szorítsunk ki adminisztratív úton olyan írói törekvéseket, amelyek általában haladóak, realista tendenciájúak, készek támogatni a szocializmus építését és jelentős művészi eredményekkel tudják gazdagítani irodalmunkat.

4. Nem biztosíthatunk azonban egyetlen irányzatnak sem önálló szervezeti és gazdasági keretet. Ilyen keretek biztosítása ma azt jelentené, hogy egyes írói csoportok ellenséges politikai gócokká válnának. Ez pedig nem szolgálná sem az irodalom, sem az ország fejlődését. Ezekkel az írói csoportokkal az együttműködés alapja csak az lehet, hogy népköztársaságunk alkotmányát magukévá teszik, felülvizsgálják helytelen nézeteiket, s alkotó munkájukkal a nép ügyét szolgálják, értékes, új alkotásokkal tesznek hitet a szocializmus ügye mellett.

AZ IRODALMI ÉLET SZERVEZETI KÉRDÉSEI

Az elvi kérdésekkel szorosan összefügg az irodalmi élet szervezeti formáinak kialakítása.

1. Az irodalmi élet szervezeti kereteit az irodalom előtt álló feladatoknak és az irodalmi élet adottságainak megfelelően kell kialakítani. Mindkét tényező fontos és nem lehet egyiket vagy másikat elhanyagolni. A Magyar Írók Szövetségének létrehozása helyes volt. Lépés volt az irodalom eszmei egységének megteremtése felé. Hiba volt viszont, hogy az irodalompolitika indokolatlanul optimistán ítélte meg az írók eszmei fejlődését és azt a helyes célkitűzést, hogy az Írószövetség az írók „demokratikus és szocialista" egységét képviselje, valóságnak tekintette akkor, amikor az még nem valósult meg. Ennek megfelelően erősítette a szövetség szervezetét, és olyan politikai súlyt adott neki, amely nem illette meg, viszont nem gondoskodott arról, hogy a szövetség legfontosabb posztjain és az irodalmi lapok szerkesztőségeiben érvényesüljön a párt vezető szerepe, megengedte, hogy az Írók Szövetségében elvi viták helyett klikkharcok dúljanak és irodalmi vetélkedés helyett pozícióharc legyen úrrá.

Irodalmi egységfront csak elvi alapon, csak a szocializmus építésének szolgálata, a népköztársaság iránti hűség alapján, a párt vezetésének elismerése mellett jöhet létre. Nem az egységes írószervezet létrehozása teremti meg az elvi alapon nyugvó irodalmi egységet, hanem a következetes elvi harc teszi lehetővé szilárd alapokon nyugvó, a szocialista realizmus megvalósításáért eredményesen dolgozni tudó írószervezet létrehozását.

A párt álláspontja világos: az írók összefogásának alapja a népi demokrácia igenlése, küzdelem a népi demokrácia ügyéért, a párt vezető szerepének

elismerése, az irodalom szocialista fejlődésének hatékony támogatása. A különböző alkotó tehetségek kibontakozása és segítése, termékeny, pezsgő irodalmi élet csak ezen az alapon jöhet létre.

Az Írószövetség újjászervezésében nagy feladatok hárulnak az Irodalmi Tanácsra, a szocializmushoz, a népi hatalomhoz hű kommunista és pártonkívüli írókra. Az Irodalmi Tanácsnak nagy érdemei vannak az irodalom újraindításában, de a mai körülmények között tevékenysége már nem kielégítő: túlságosan befelé fordul, nem támaszkodik az írók széles körére. Szükséges, hogy az Irodalmi Tanács, majd pedig az Írószövetség a szocialista realista irodalom győzelméért folytatott harc egyik vezető fóruma legyen. Ennek érdekében: segítsen megfelelően tájékoztatni az írókat a legfontosabb politikai és kulturális kérdésekről; az írók szélesebb körének bevonásával rendezzen vitákat világnézeti és irodalmi kérdésekről; szervezzen különböző szakosztályokat, ill. bizottságokat (kulturális, kritikai, klub, nemzetközi kapcsolatok, vidéki irodalmi bizottságok); nyújtson segítséget az irodalom ügyeivel foglalkozó állami szerveknek (kiadók, színházak, filmgyárak, rádió stb.) és a lapok, folyóiratok munkájához.

2. Néhány nagy vidéki városban irodalmi lapok, folyóiratok indultak. A vidéki lapok és folyóiratok legyenek az ott élő írók fórumai, de óvakodjanak a provincializmustól: arra kell törekedniük, hogy ezek a lapok és folyóiratok is részt vegyenek egész irodalmi életünk kérdéseinek megvitatásában és megfelelő mértéket alkalmazzanak az írók színvonalának megítélésére. Ott, ahol folyóiratok indítása egyelőre nem indokolt, alkalmi kiadványokkal kell szolgálni az irodalmi élet fellendítését.

3. Az irodalom és a kritika fejlődésének előmozdításában nagy szerep vár a lapokra, a folyóiratokra, könyvkiadókra. A szerkesztőségeket politikailag, szakmailag meg kell erősíteni, munkájukat aktívabbá kell tenni. A szerkesztőségek fejlesszék ki a maguk írói és kritikusi gárdáját és a fentebb leszögezett elvek alapján határozzák meg világosan irányvonalukat és jellegüket.

4. Különös gonddal kell foglalkozni a fiatal írókkal. Megfelelő fórumokat és lehetőségeket kell teremteni számukra és meg kell indítani a fiatalok folyóiratát. Olyan szervezeti kereteket kell létrehozni, amelyekben a fiatal írók, az idősebb kommunista írókkal összefogva dolgozzanak. Biztosítani kell, hogy a fiatalok megismerjék mai életünket.

A párt nagy jelentőséget tulajdonít az irodalomnak a jövő társadalom felépítése szempontjából, s becsüli az értékes alkotásokat és alkotóikat. Az irodalompolitika fő kérdéseinek elemzésével segítséget kíván nyújtani az íróknak célkitűzései megismeréséhez s a nyugodt alkotó munkához. Eszmei irányítással, valamint erkölcsi és anyagi támogatással kívánja szolgálni a nagyratörő magyar irodalom ügyét. Pártunk — s bízvást mondhatjuk — egész népünk is azt várja, hogy az írók jelentős alkotásokkal válaszolnak erre az állásfoglalásra és hívek maradnak a magyar írók legjobbjainak hagyományaihoz: a néppel — a népért, a szocializmusért dolgoznak.

Megjelent: Pártdokumentumok az ideológiai és a kulturális munkáról. Kossuth Könyvkiadó 1962. 111—153. old.

40

AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA AZ SZKP XXI. KONGRESSZUSÁRÓL ÉS BELSŐ HELYZETÜNK IDŐSZERŰ KÉRDÉSEIRŐL

(1959. MÁRCIUS 6.)

A Központi Bizottság március 6-án megtartott kibővített ülésén meghallgatta és megvitatta Kádár János elvtárs beszámolóját a Szovjetunió Kommunista Pártja XXI. kongresszusáról és belső helyzetünk időszerű kérdéseiről. A Központi Bizottság jóváhagyta az SZKP XXI. kongresszusán részt vett küldöttségünk munkáját, a belső helyzetünk időszerű kérdéseiről adott elemzést és a következő határozatot hozta:

I

A Szovjetunió Kommunista Pártja XXI. kongresszusa idején hazánk belső helyzetét az 1958-as év jó gazdasági, biztató kulturális eredményei, a dolgozók életszínvonalának további emelkedése, a termelőszövetkezeti mozgalom fellendülése, általában a szocializmus erőinek növekedése jellemezték. Ugyanakkor a nemzetközi helyzetet a Szovjetunió és a szocialista tábor hatalmának, az összes imperialistaellenes és békeszerető erőknek szakadatlan növekedése s egyúttal a reakciós, imperialista békeellenes erők térvesztesége határozta meg. Ez a folyamat az azóta eltelt idő alatt jelentékenyen tovább fejlődött a Szovjetunió Kommunista Pártja történelmi jelentőségű XXI. kongresszusa közvetlen hatásaként. A kongresszus az utóbbi időszak messze kimagasló legnagyobb horderejű nemzetközi eseménye volt. Az ott megerősítést nyert elvi tételek, a lenini politika alapján kidolgozott és a kongresszuson határozattá emelt hétéves terv növelték a kommunista és munkásmozgalom, a haladás és béke erőit az egész világon.

A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága helyesli, nagy örömmel és lelkesedéssel üdvözli a Szovjetunió Kommunista Pártja XXI. kongresszusának elméleti megállapításait, politikai állásfoglalásait, történelmi jelentőségű határozatát.

Az elmúlt években a Szovjetunióban végbement rohamos fejlődés mindenben fényesen igazolta a XX. kongresszus határozatait, a Szovjetunió Kommunista Pártja lenini politikáját. Ennek ösztönző, termékenyítő hatása jelentkezett a Szovjetunió belső politikai életében; a Szovjetunió Kommunista Pártja és a szovjet nép erkölcsi-politikai egysége tovább szilárdult, a gazdaság és a kultúra területén hatalmas eredmények születtek, az életszínvonal emelkedése meggyorsult.

A XX. kongresszus lenini irányvonalának érvényesítésével alapozta meg a Szovjetunió a XXI. kongresszuson jóváhagyott grandiózus hétéves tervét. A megváltozott viszonyoknak megfelelő, bátor intézkedésekkel átszervezték az ipar, az építőipar és a mezőgazdaság irányítását, hatékonyabbá tették a mezőgazdasági termelés tervezését. Létrehozták a népgazdasági tanácsokat, bővítették a szakszervezetek jogkörét. Ezek az intézkedések szélesebbre tárták a kaput a tömegek és a helyi szervek kezdeményezései előtt, jelentős mértékben tovább mélyítették a szovjet élet demokratizmusát. A lenini politika nyomán minden eddiginél nagyobb erővel bontakozott ki a szovjet munkások, parasztok és értelmiségiek millióinak alkotó tevékenysége; ez gazdagította a Szovjetunió népeinek életét, növelte a szocializmus erejét, a Szovjetunió tekintélyét és hatalmát.

E hatalmas eredmények azért jöhettek létre, mert a Szovjetunió Kommunista Pártja határozottan megvédte a XX. kongresszus marxista—leninista vonalát mind a nemzetközi síkon jelentkező revizionista támadásokkal szemben, mind pedig a belülről támadó, azóta félreállított vezetőkkel szemben. Ezek képtelenek voltak felismerni a változó körülményekből fakadó új követelményeket, és szembehelyezkedve a lenini irányvonallal, a pártellenes tevékenység útjára léptek. A Szovjetunió Kommunista Pártja a marxizmus—leninizmus legyőzhetetlen eszmei erejével és a szocialista építés nagyszerű eredményeinek vitathatatlan tényeivel szétzúzott minden revizionista aknamunkát és dogmatikus maradiságot. Ez felbecsülhetetlen segítséget nyújtott az egész világ munkásmozgalmának, így a Magyar Szocialista Munkáspártnak is a revizionizmus és a dogmatizmus elleni harcban. A szocializmus erői hazánkban az elmúlt két és fél esztendőben azért értek el komoly sikereket a politikai konszolidációban és a szocialista építésben, mert a Magyar Szocialista Munkáspárt az ellenforradalom leverése óta abban a szellemben, amely a XX. kongresszust áthatotta, következetesen szembeszállt a revizionizmussal és a dogmatikus torzításokkal, rendületlenül bízott a népben, és annak alkotó erejére támaszkodott.

A Szovjetunió saját politikai, gazdasági erejének hatalmas növelésével egyidejűleg az elmúlt években is messzemenően segítette a szocializmust építő népeket. Határozottan kiállt a függetlenségükért igazságos harcot vívó népek mellett, és hatalmas támasza volt a békéért küzdő egész emberiségnek. A népek sorában a magyar nép különösen hálás a szovjet népnek azért az önzetlen, áldozatkész és sokoldalú támogatásáért, amelyet a Magyar Népköztársaságnak nyújtott az imperializmus és reakció sötét erőivel szemben a magyar nép szocialista vívmányaiért, a haza megvédéséért, a béke védelméért vívott harcában.

A XX. kongresszus irányvonalát tovább fejlesztve most a XXI. kongresszuson elhatározták, hogy hét esztendő alatt a Szovjetunió ipari termelését 80%-kal, a mezőgazdasági termelést 70%-kal, a dolgozók életszínvonalát 40%-kal emelik és továbbfejlesztik a szovjet tudományt és kultúrát. A most elfogadott hétéves tervvel a szovjet társadalom fejlődésének új, minőségileg megváltozott szakaszába, a kommunista társadalom szélesen kibontakozó építésének korszakába lépett.

II

A XXI. kongresszus, a Szovjetunióban és a nemzetközi életben az elmúlt három esztendőben végbement fejlődés elemzése alapján, határozatában fontos elméleti következtetéseket vont le. Hruscsov elvtárs beszámolója és a kongresszus határozata új és értékes megállapításokkal gazdagítja a marxista—leninista elméletet a nemzetközi erőviszonyokról, a háború elkerülhetőségéről, valamint a szocializmusból a kommunizmusba való átmenet kérdéseiről.

A XXI. kongresszus megállapította, hogy a szocialista rendszer a Szovjetunióban nemcsak teljesen, de véglegesen is győzött. A szovjet állam ereje, a szocialista népgazdaság, a nép töretlen erkölcsi-politikai egysége a Szovjetuniót legyőzhetetlenné teszi. Nincs többé olyan erő a világon, amely visszaállíthatná a kapitalizmust a Szovjetunióban.

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom győzelme után az emberiség újabb hatalmas lépést tett előre, amikor a második világháború után világrendszerré vált a szocialista társadalmi rendszer. Ma a Szovjetunió nem a szocializmus egyedülálló, elszigetelt országa a kapitalista országok gyűrűjében. Létrejött, és mind erősebbé, egységesebbé válik a szocializmust építő népek legyőzhetetlen tábora.

A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága meg van győződve arról, hogy a szocializmus teljes és végleges győzelme a Szovjetunióban egyúttal azt is jelenti, hogy Magyarországon és a többi szocializmust építő országban is véglegesek a szocialista építés során eddig elért vívmányok, amennyiben hűek maradunk a proletár nemzetköziséghez, hűséges és szilárd tagjai maradunk a szocialista tábornak. A magyar nép egyedül a világimperializmussal szemben kis erő, de része az egységes és összeforrott szocialista tábornak, amelynél hatalmasabb erő a világon nincs, s amelynek fölénye napról napra nő. Rendíthetetlenül bízunk abban, hogy ezen az úton járva, történelmileg rövid idő alatt, a mi hazánkban is felépül, teljesen és véglegesen győzni fog a szocializmus.

A szocialista világrendszer létrejötte és megszilárdulása, a szocializmus teljes és végleges győzelme a Szovjetunióban, kedvező helyzetet teremtett a béke hívei számára az egész világon. A Szovjetunió, a szocialista tábor békepolitikáját támogató népek száma és ereje oly jelentős, az imperializmussal szemben álló népek ereje oly hatalmas, hogyha nem lankad azoknak az ébersége, akik a békét akarják, ha nem szűnnek meg harcolni a háború lángját gyújtogatók ellen, lehetséges a világháború elkerülése.

A XXI. kongresszus határozatának történelmi fontosságú megállapítása, hogy a szocialista országok lényegében egyszerre jutnak el a kommunizmus kapujához. Ez a megállapítás megmutatja a kapitalizmus és a szocializmus közötti egyik alapvető különbséget. A kapitalista országok egyenlőtlen fejlődése következtében hol az egyik, hol a másik megelőzi a többit és az előreugró leigázza és kizsákmányolja a lemaradót. A szocialista táboron belül a gazdaságilag fejlettebb országok segítséget nyújtanak a gazdaságilag kevésbé fejletteknek, hogy ezek felzárkózzanak az élenjárókhoz. A tőkésországokra

jellemző egyenlőtlen fejlődés törvénye a szocialista világrendszerben megszűnik, pusztító hatását a szocialista országok kölcsönös testvéri támogatása, tapasztalataik kicserélése váltja fel. Így a gazdaságilag elmaradott országok viszonylag rövid idő alatt érik el az élenjárók színvonalát, évek alatt sok évtizedes lemaradást szüntetnek meg. A szocialista világrendszer törvénye, hogy azon belül minden egyes ország gazdasága szakadatlanul fejlődik, ugyanakkor a gazdasági színvonala kiegyenlítődik, mégpedig a legfejlettebbek színvonalán. A szocialista tábor valamennyi népe a maga munkájával és sikereivel, s így a magyar dolgozó nép saját népgazdasága fejlesztésével, a szocialista Magyarország megteremtésével és felvirágoztatásával járul hozzá a szocialista tábor erejének gyarapításához.

Igaz, és megfelel a gyakorlatnak a XXI. kongresszusnak az a megállapítása, hogy a kommunista és munkáspártok teljesen önállóak, egyenjogúak és mindannyian egyformán felelősséggel tartoznak mind saját népük, mind a nemzetközi munkásmozgalom előtt a szocialista forradalom sorsáért. Az egyenjogú kommunista és munkáspártok hasznosítják a legtapasztaltabb és legerősebb kommunista párt, a Szovjetunió Kommunista Pártja, valamint egymás gazdag tapasztalatait. Igaz, és megcáfolhatatlan az is, hogy csak a világ kommunista és munkáspártjainak internacionalista egysége és a szocialista országok szoros testvéri összefogása teszi legyőzhetetlenné a szocializmus ügyét.

A XXI. kongresszus kidolgozta a szocializmusból a kommunizmusba való átmenet néhány fontos elméleti kérdését. Rávilágított a kommunizmusnak a szovjet társadalomban már létező elemeire és megmutatta a további fokozatos fejlődés útját. Megvilágította az állam szerepét a szocialista építés és a kommunizmusba való átmenet idején. Rámutatott arra, hogy a kapitalista környezet és az agresszív imperializmus létezése parancsolólag írja elő a szocialista állam védelmi erejének szüntelen erősítését.

A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága a kommunizmus építésének grandiózus hétéves tervét és a kommunizmusba való átmenetre vonatkozó elméleti megállapításokat döntő fontosságúaknak értékeli. A Szovjetunió népe nagyszerű pártja vezetésével elöl jár és utat mutat a szocialista népeknek és az egész emberiségnek a jövő, a szocializmus, a kommunizmus felé.

Elérkezett a szocialista és kapitalista világrendszer békés versenyének döntő szakasza. E verseny kimenetele nem kétséges. Nincs már messze az idő, amikor a szocialista rendszer minden téren túlsúlyba kerül a kapitalista rendszerrel szemben, túlszárnyalja a legfejlettebb kapitalista országokat a társadalmi munka termelékenysége, az egy főre eső termelés tekintetében és világviszonylatban a legrövidebb munkanapot, a legmagasabb életszínvonalat biztosítja. A világ dolgozóinak szeme előtt kibontakozik a jövő társadalma, amikor az egész világon győzedelmeskedik az a rend, amelyben nincs társadalmi elnyomás, nincsenek osztályok, nincs ínség és szenvedés, nincs nemzeti és faji gyűlölködés, az a rend, amelyben mindenki képességeinek teljes kifejtésével dolgozhat és mindenki egyformán élvezheti mindazt, amit a civilizáció, a kultúra, a tudomány létrehozott.

A XXI. kongresszuson elfogadott hétéves terv a haladás és a béke kilátásait tárja az egész dolgozó emberiség elé. Ennek a tervnek megvalósításához a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága teljes együttérzéssel, egész szívvel kíván sok sikert a Szovjetunió népének, a Szovjetunió Kommunista Pártja Központi Bizottságának, a párt minden tagjának.

III

Az SZKP XXI. kongresszusa a nemzetközi forradalmi munkásmozgalom hatalmas seregszemléje volt. Megmutatkozott a marxizmus—leninizmushoz hű kommunista és munkáspártok nagyszerű egysége, valamint a szocialista tábor országainak egysége és összeforrottsága. A magyar dolgozó nép büszke rá, hogy a szocializmust építő többi néppel együtt az emberi haladás élvonalában van, tagja a szocialista népek nagy családjának.

A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága szükségesnek tartja, hogy a XXI. kongresszus eredményeit és tanulságait egész pártunk közkincsévé tegye s eljuttassa a pártonkívüli dolgozók minél szélesebb tömegeihez is. Hazánk adottságait figyelembe véve és azokból kiindulva kell megfelelően hasznosítanunk a XXI. kongresszus tapasztalatait a politikában, a gazdaságban, a kulturális építőmunkában és a pártmunka minden területén.

Dolgozó népünk két és féléves munkájának eredményeként megteremtődtek Magyarországon a szocializmus gyorsabb építésének feltételei. Ezt elősegíti az, hogy a Szovjetunióban folyó gigászi építőmunka, a hétéves tervben felvázolt hatalmas további fejlődés új erőt ad minden szocialista országnak és így nekünk is. Magyarország és a Szovjetunió között sokoldalú, gyümölcsöző és egyre fejlődő gazdasági együttműködés van. A hétéves terv megvalósulása kedvezően hat hazánk további gazdasági fejlődésére. Saját lehetőségeink megnövekedése és a gazdasági együttműködés a testvéri országokkal lehetővé teszi, hogy gyorsabban szüntessük meg azt a viszonylagos elmaradást, amely szocialista fejlődésünkben a régebbi hibák és az ellenforradalom miatt keletkezett.

IV

Hazánk fejlődésének, népünk sikereinek legfőbb forrása a munkások, parasztok, értelmiségiek, az egész dolgozó nép munkája.

A magyar munkásosztálynak kiemelkedő szerepe volt abban, hogy szétzúztuk hazánkban a reakció erőit, és hogy eltűntek az ellenforradalom ütötte sebek. A munkásosztály, amely nagy tettekre képes és kész, ismételten bebizonyította, hogy hivatott vezetője a magyar társadalomnak, érzi felelősségét a nemzettel szemben az ország gazdasági előrehaladásáért és a jólét emelkedéséért.

Dolgozó parasztjaink támogatják pártunk és kormányunk politikáját, ellátják népünket kenyérrel, hússal, tejjel és más mezőgazdasági termékek-

kel. Az ellenforradalom idején bizonyságot tettek a népi demokráciához való hűségükről, és megmutatták, hogy híven követik a munkásosztályt.

A magyar értelmiség nagy többsége is sokban hozzájárult a sikerekhez. Munkájukkal bizonyították hazafiságukat, tetteikkel, hogy mindinkább egyek a néppel. A jövőt illetően is nagyon fontos a munkájuk. A népgazdaság szempontjából különösen fontos, hogy a tudósok, a mérnökök és technikusok, az agronómusok és állattenyésztők egész tudásukat, leleményességüket közös ügyünk, a szocializmus építésének szolgálatába állítsák.

Fejlődésünk 1958-ban a termelés, a termelékenység, az önköltség, a minőség, a külkereskedelem, a fizetési mérleg alakulása terén, tehát a legfontosabb gazdasági területeken kedvezőbb volt a tervezettnél. Elértük azt a magunk elé tűzött célt, hogy további hitelek igénybevétele nélkül a saját lábunkra álljunk. A munkások, parasztok, értelmiségiek jó munkája eredményeként a lakosság életszínvonala tovább emelkedett.

Január elsején a Központi Bizottság múlt évi határozatának megfelelően megtörtént a pedagógusok és orvos-egészségügyi dolgozók fizetésemelése, valamint a nyugdíjak rendezése, április elsején pedig megtörténik a családi pótlék felemelése is. Mindezen intézkedéssel természetesen még nem oldottunk meg minden megoldásra váró kérdést az életszínvonal tekintetében. Ezt csak további munkánk és annak eredményei teszik lehetővé.

V

Kiemelkedő jelentőségű hazánk szocialista fejlődése szempontjából az a lendületes előrehaladás, amely december óta a magyar falu szocialista átalakulásának területén végbement. Központi Bizottságunk decemberi ülésén megállapította:

„. . . a politikai és gazdasági helyzet lehetővé teszi a termelőszövetkezeti mozgalomnak az eddiginél gyorsabb fejlődését már az 1959-es év folyamán." Ma már mindenki előtt nyilvánvaló, hogy a Központi Bizottság álláspontja helyes volt. Ez év elejétől március 1-ig a termelőszövetkezetek taglétszáma közel 200 ezerrel, szántóterülete több mint 1 millió holddal növekedett. Hazánkban március 1-én a termelőszövetkezetek és állami gazdaságok együttesen az ország összes szántóterületének több mint 40%-án gazdálkodtak.

A két hónap alatt elért gyors fejlődés következtében a termelőszövetkezetek taglétszáma és földterülete hozzávetőleg megkétszereződött és meghaladja az ellenforradalom előtti legmagasabb szintet. Különösen jelentős eredményeket értünk el Győr—Sopron és Szolnok megyében, ahol a mezőgazdaság szocialista átszervezése a befejezéshez közeledik, valamint Veszprém, Fejér, Komárom megyében, ahol a szántóterület több mint fele már a szocialista gazdasághoz tartozik.

A Központi Bizottság elismerését fejezi ki minden kommunistának, köszönetet mond minden haladó pártonkívülinek, aki személyes, önzetlen munkájával hozzájárult e nagy eredmények eléréséhez. Szívből üdvözli mindazokat a paraszti dolgozókat, akik a mezőgazdaság szocialista útjára tértek. Biztosítja őket arról, hogy a Központi Bizottság minden segítséget és támo-

gatást megad ahhoz, hogy munkájuk a termelőszövetkezetekben egyre eredményesebb legyen. Javasolja a kormánynak és felhívja az összes állami szerveket, hogy az ehhez szükséges megfelelő intézkedéseket tegyék meg.

Egész mezőgazdasági fejlődésünk legfontosabb feladata most a tavaszi munkák jó elvégzése. Az ország elvárja, hogy az egyénileg, valamint a termelőszövetkezetekben dolgozó parasztok és az állami gazdaságok dolgozói jól elvégzett munkával biztosítsák a nagyobb termelést.

Mezőgazdaságunk fejlődésének fő követelménye ma a termelőszövetkezetek megerősítése, különösen a tél folyamán alakult termelőszövetkezetek nagyüzemi gazdálkodásának megalapozása. A Központi Bizottság véleménye szerint most ez a döntő feladat; ennek sikeres végrehajtása az alapvető feltétele annak is, hogy az új gazdasági évben újabb nagy lépést tegyünk előre a termelőszövetkezetek fejlődésében.

A minisztériumokban, megyei és járási szervekben és a falun dolgozó kommunisták, tanácsfunkcionáriusok, termelőszövetkezeti vezetők nagy és megtisztelő feladata, hogy az új élet útjára lépett parasztok munkáját elősegítsék és a termelőszövetkezetek jó szakmai és politikai vezetését megoldják. Pártszervezeteink biztosítsanak az újonnan alakult termelőszövetkezeti vezetőségeknek nagy munkájukban messzemenő politikai támogatást.

Fejlődésünk jelenlegi szakaszában változatlanul fő feladatunk a munkáshatalom alapjának, a munkás-paraszt szövetségnek erősítése. A szocializmus útjára lépett parasztok mellett továbbra is bizalmat és megbecsülést tanúsítunk a még egyénileg dolgozó parasztok iránt. A ma még egyénileg termelő parasztokat a munkáshatalom erősödése és a meggyőző szó hozza a szövetkezeti útra.

Az elmúlt évben végbement jelentős politikai fejlődés, a választási győzelem, a lendületes munka jó gazdasági és kulturális eredményei, parasztságunk jelentős előrelépése a mezőgazdaság szocialista útján, bizonyítják, hogy a magyar népben erős az az eltökéltség, hogy lehetőségeinket jobban kihasználva gyorsabban haladjunk előre.

VI

A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága a pártkongresszust 1959 november végére hívja össze. Pártunk a kongresszuson elemezni fogja fejlődésünk tapasztalatait és helyzetünket, megtárgyalja az ott előterjesztendő ötéves terv irányelveit és kijelöli a további feladatokat. Fejlődésünk jelenlegi politikai feltételei lehetővé teszik, hogy az addig hátralevő háromnegyed év alatt lendületes munkával újabb jelentős eredményeket érjünk el.

A Központi Bizottságnak az a véleménye, hogy a jobb előrehaladás feltételei már ma adva vannak. Építhetünk eddigi eredményeinkre. Támaszkodhatunk az anyagi alapokon túl pártunk helyes irányvonalára és egységére, a párt és a néptömegek összeforrottságára, az alapvető dolgozó osztályok, a munkásosztály és a parasztság szilárd szövetségére, a nemzet összes

haladó erőinek mind szorosabb tömörülésére. A Központi Bizottság, mint megvalósítható célt ajánlja egész dolgozó népünknek:

1959 végére érjük el népgazdasági tervünk néhány legfontosabb mutatójának — a szocialista ipar termelésének, a termelési költségeknek, a beruházásoknak, a termelékenységnek, a nemzeti jövedelemnek — a hároméves tervben 1960-ra tervezett színvonalát.

1959-ben érjük el a szocialista ipar össztermelésében azt a színvonalat, amelyet a hároméves tervben 1960-ra irányoztunk elő. Meg van rá a lehetőségünk, hogy ez évi termelési tervünket kb. 4%-kal, hozzávetőleg olyan mértékben, mint 1958-ban, túlteljesítsük. Jó munkával igyekezzünk túlteljesíteni a mezőgazdasági termelés 5,2%-ra tervezett évi növekedését. Biztosítsuk az 1959. évi 13,2 milliárdos beruházási terv végrehajtását; ez azt jelenti, hogy két év alatt hároméves beruházási tervünk több mint 80%-át teljesítjük. Az iparban a termékek önköltségét a tervezett 1,5% helyett 2,5%-kal csökkentsük, a munka termelékenységét az előirányzott 3% helyett 5%-kal növeljük; ez azt jelenti, hogy az önköltség már ebben az évben kedvezőbben alakult az 1960-ra előirányzottnál, a termelékenység pedig 1959 utolsó negyedében kb. olyan lesz, mint az eredetileg 1960-ra tervezett. Biztosítsuk ebben az évben is tervünknek megfelelően nemzetközi fizetési mérlegünk egyensúlyát, kötelezettségeink pontos teljesítése mellett. Érjük el a takarékosság következetes érvényesítésével és munkánk javításával, a népgazdaság minden ágában, hogy nemzeti jövedelmünk az idén 8,3%-kal emelkedjék, és így már ebben az évben elérje az 1960-ra tervezett színvonalat.

Mindezeknek a feladatoknak sikeres megoldása mellett a munkások és alkalmazottak reáljövedelme mintegy 5—6%-os emelkedésével már 1959-ben meghaladja a jövőre tervezett szintet, a parasztok egy főre eső reáljövedelme pedig az előirányzottnak megfelelően emelkedik.

VII

A Központi Bizottság megállapítja, hogy az itt kitűzött célok elérése megköveteli a vezetés színvonalának javítását a legfelsőbb szinten is. Fel kell számolni az állami vezetésben még fellelhető sablonos, lélektelen ügyintézést, az újtól való idegenkedést, a bürokratizmus maradványait, az irányítás egyenetlenségét. Ezért a kongresszuson a Központi Bizottság javaslatot fog tenni a kormányzati munka, a gazdasági vezetés megjavítására is.

Meglevő, de kellően ki nem aknázott lehetőségeink még jobb kihasználása, a párt és a kormány irányító munkájának további javításán túlmenően megköveteli a vezetés színvonalának emelését a minisztériumoktól a községi tanácsokig, az iparági igazgatási szervektől a műhelyek irányításáig — a vezetés minden fokán. A Központi Bizottság külön is felhívja valamennyi párt-, állami, gazdasági szerv, valamint minden társadalmi szervezet funkcionáriusainak figyelmét a következőkre:

a) A munka termelékenységének emelése, a termelés önköltségének csökkentése mindenekelőtt iparunk és mezőgazdaságunk műszaki színvonalának

emelését követeli meg. A műszaki fejlesztés területén eddig elért sikereinknek nem szabad eltakarniuk azt a hiányosságot, hogy az elmúlt évben éppen a fejlődésünk szempontjából legfontosabb területen nem értük el a magunk elé tűzött célokat. Egész népgazdaságunk fejlődését csak úgy tudjuk meggyorsítani, ha a műszaki fejlesztésben a meglevő hiányosságokat kiküszöbölve, jelentős lépést teszünk előre.

b) Előrehaladásunk másik alapvető emelője a beruházásokra rendelkezésre álló összegek célszerűbb és gazdaságosabb felhasználása. Különös gondot kell fordítani a beruházásoknál a termelés gazdaságosságának növelésére, a termelési folyamatok korszerűsítésére, népgazdaságunk szerkezetének javítására. Nem lehetünk eredményeinkkel megelégedettek mindaddig, amíg nem sikerült teljesen véget vetnünk a beruházások szétforgácsoltságának és elérnünk, hogy a megkezdett beruházások a műszakilag indokolt idő alatt valóban el is készüljenek.

Az előttünk álló feladatok jó megoldása céljából a Központi Bizottság felhívja a pártbizottságokat, valamint az államigazgatásban, a gazdasági vezetésben, a társadalmi szervezetekben vezető posztokon dolgozó kommunistákat és pártonkívülieket, hogy jobb munkával segítsék a tömegek alkotó erejének további kibontakozását.

VIII

A magyar dolgozók milliói ezer és ezer módon, minden központi felhívás nélkül is segítik szocialista céljaink megvalósítását. Kezdeményezéseikkel, odaadó munkájukkal biztatnak mindannyiunkat gyorsabb ütemű előrehaladásra. Megértésre és teljes visszhangra talált a múlt esztendőben a párt és a kormány takarékossági felhívása. Csepel és Diósgyőr dolgozói nyomán az ország úgyszólván minden üzemében takarékossági felajánlásokat tettek és valósítottak meg.

A dolgozó tömegekben élő bizakodás és alkotó kedv erős hajtóereje a társadalmi és gazdasági életünk minden területén mutatkozó gyorsabb előrehaladásnak.

A Központi Bizottságnak az a véleménye, hogy gazdasági helyzetünkben a múlt évben megvalósult jelentős javuláshoz hozzájárult a helyes alapokon újjászerveződő szocialista munkaverseny.[1] Az ellenforradalom leverése után újjászülető munkaverseny alapjában véve megszabadult a korábbi évek hibáitól. Ma az a jellemző, hogy a munkaverseny konkrét és a felajánlásokat a dolgozók teszik; a szocializmus ügye iránti lelkesedéstől áthatott öntudatos munkások ezrei, tízezrei fejlesztik, alakítják a munkaverseny új formáit. E lelkes kezdeményező szellemet mutatja, hogy mikor a Szovjetunióból híre jött a XXI. kongresszus tiszteletére alakult kommunista brigádoknak, a magyar gyárakban sok helyen szocialista brigádok alakultak. E brigádok tagjai nemcsak a munka frontján kívánnak — élve a szocialista

[1] Itt a Politikai Bizottság 1958. december 9-i ülésére történik utalás, amely megállapította, hogy az ipar 1957. II. félévi és az 1958. évi eredményeinek elérésében már szerepet játszott az újra kibontakozó szocialista munkaverseny-mozgalom.

munkaverseny eszközével — kommunista módon helytállni, hanem önmaguk továbbképzésével is, és az élet minden területén tanúsítandó példamutató szocialista magatartásukkal.

A Központi Bizottság meggyőződése szerint, fejlődésünk meggyorsításának lényeges feltétele, hogy magasabbra emeljük a szocialista munkaverseny zászlaját, az alkotó munka minden területén az egész országban. Ezt elősegíti az, hogy dolgozóink nagy tömegeit fellelkesítette a Szovjetunió Kommunista Pártja XXI. kongresszusán elfogadott hétéves terv. Nem kétséges, hogy ez a lelkesedés növeli dolgozóink alkotó kedvét, és így anyagi erővé válva, felbecsülhetetlen segítséget fog jelenteni a szocialista munkaverseny fellendülésében.

A Központi Bizottság hangsúlyozza, hogy gazdaságpolitikánk jelenlegi irányvonala nem változik. Szükségesnek tartja felhívni a figyelmet arra is, hogy semmi esetre sem kaphat ismét teret a munkaversenyben a puszta mennyiségi szemlélet a gazdaságosság szemlélete helyett. A termelés mennyiségi emelése is fontos célja a versenynek ott, ahol a szükséges anyag és az értékesítés biztosítva van. Ilyen terület például a mezőgazdasági gépgyártás, a műtrágyatermelés, az építőanyagtermelés, a jó minőségű szenek bányászása stb. Az egyes munkás természetesen mindenütt igyekezzék a tőle telhető legjobb teljesítményt nyújtani. De óvakodnunk kell attól, hogy a munkaverseny fellendülése háttérbe szorítsa a minőség javítását. Ellenkezőleg, a munkaverseny mozdítsa elő a takarékosabb gazdálkodást és gyártmányaink minőségének megjavítását. Ennek és a műszaki színvonal emelésének is fontos eszköze az újítómozgalom. Irányuljon a verseny a munkások szocialista öntudatának emelésén át a munkafegyelem megszilárdítására is. Mindezzel érjük el hazánk gazdasági helyzetének további javulását és azt, hogy a termelés emelkedése nyomán dolgozó népünk életszínvonala is rendszeresen emelkedjék. A munkaverseny egyik legfontosabb célja az is, hogy az ország külkereskedelmi helyzetét, fizetési mérlegét tovább javítsa.

A Központi Bizottság felhívja a figyelmet arra, hogy hároméves tervünk ez évi feladatainak határidő előtti teljesítésével a közvetlen, azonnali eredményein túlmenően, a gyorsabb fejlődéshez és az ötéves tervhez terveztünk szilárd alapot.

*

A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága politikájában mindenkor a tömegekre támaszkodik, és politikáját a magyar nép szocialista jövőjébe vetett rendíthetetlen hit hatja át. Pártunk útmutató szavát, tanácsait az elmúlt évek harcaiban, a kemény munkában, sokszor igen bonyolult helyzetben is meghallgatták, követték a tömegek. A magyar nép tapasztalhatta, hogy reálisan mérjük fel a helyzetet, őszintén, nyíltan feltárjuk a nehézségeket, megmutatjuk azokat az erőket, amelyekkel leküzdhetjük a felmerülő akadályokat. Mindenkor megvalósítható célokat tűztünk magunk elé és népünk elé. A Magyar Népköztársaság így érte el az utóbbi két és fél év igen jelentős eredményeit.

A Központi Bizottság most is helyzetünk gondos és felelős mérlegelése alapján döntött. A határozatban megjelölt feladatok reálisak. Mély meggyőződésünk, hogy e feladatokat dolgozó népünk megérti, magáévá teszi és megvalósítja. E feladatok megoldása gazdagítja hazánkat, erősíti nemzetünket, és minden egyes dolgozó boldogulását szolgálja. A határozatban megjelölt feladatok megvalósításával a magyar dolgozók egyben eleget tesznek internacionalista kötelességüknek, hozzájárulnak a szocialista tábor erejének növeléséhez, a szocialista társadalmi rend győzelméhez a szocialista és kapitalista világrendszer versenyében.

A Központi Bizottság felhívja az összes párt-, állami és gazdasági irányító szerveink, továbbá a pártszervezetek, a Kommunista Ifjúsági Szövetség és a szakszervezetek figyelmét arra, hogy saját területükön dolgozók bevonásával, egyes üzemek és más munkaterületek lehetőségeinek alapos felmérése után állapítsák meg a jelenlegi határozat végrehajtásából adódó feladatokat, a szocialista munkaverseny konkrét céljait. Az egyes munkahelyeken gondos mérlegeléssel meghatározott tennivalók együttesen adnak új, megnövekedett lendületet népünk alkotó munkájának és hozzák közelebb a szocializmus felépítésének napját hazánkban.

Megjelent: Népszabadság, 1959. március 8.

41

A BURZSOÁ NACIONALIZMUSRÓL ÉS A SZOCIALISTA HAZAFISÁGRÓL

TÉZISEK

(TÁRSADALMI SZEMLE, 1959 AUGUSZTUS—SZEPTEMBER.)

A nacionalizmus a burzsoázia ideológiája, a burzsoázia érdekeit fejezi ki. A feudalizmus elleni harc, a polgári társadalom kifejlődése, az egységes, független burzsoá államok megteremtése idején, a gyarmati vagy félgyarmati rabság ellen küzdő népek antiimperialista harcában a nacionalizmus játszhat és játszik haladó szerepet, de mihelyt a burzsoázia és a proletariátus közötti ellentét válik a társadalom fő ellentétévé, a nacionalizmus elveszti korábbi haladó vonásait. A burzsoázia nacionalista jelszavakkal, a nemzetek közötti ellenségeskedés szításával igyekszik akadályozni a proletariátus osztályharcának kibontakozását, a különböző nemzetekhez tartozó dolgozók összefogását a kapitalizmus elleni harcban. Azokban az országokban, ahol a kapitalizmust már megdöntötték, a hatalmától megfosztott burzsoázia a nacionalizmussal próbálja megnyerni a tömegek támogatását a szocializmus elleni támadáshoz, a nacionalizmussal igyekszik gátolni a munkásosztály vezetésével kialakuló nemzeti egység fejlődését és az új, szocialista nemzet kialakulását. E reakciós erőknek a szocialista országok nemzetközi egysége ellen irányuló nacionalista aknamunkáját az egész nemzetközi imperializmus támogatja.

A mai magyar nacionalizmus célja a szocializmus építésének megakadályozása, a munkáshatalom aláásása, a szocialista tábor egységének megbontása és a kapitalizmus visszaállítása.

A tőkés rendszer elleni harcban kifejlődik a munkásosztály hazafisága. A munkásosztály történelmi hivatása a kapitalista társadalmi rend megdöntése, a szocializmus, majd pedig a kommunizmus felépítése. E célkitűzések valóra váltása nemcsak a munkásosztály érdeke. A proletariátus önmaga társadalmi felszabadulásáért küzdve, az egész dolgozó nép, a nemzet túlnyomó többségének képviselőjévé és vezetőjévé válik. Saját hatalmának kivívásáért és a szocialista társadalom megteremtéséért küzdve, az egész nép társadalmi felszabadulásáért, mindenfajta elnyomás és kizsákmányolás végleges megszüntetéséért harcol. A munkásosztály hazafisága ezért egyet jelent a nemzet túlnyomó többségét kitevő dolgozó osztályok érdekeinek következetes képviseletével.

A munkásosztály nemzetközi összefogása a reakciós erők nemzetközi támadásával szemben a győzelem elengedhetetlen feltétele. A munkásosztály hazafisága ezért elválaszthatatlan a proletár nemzetköziségtől. „... Bur-

zsoá nacionalizmus és proletár internacionalizmus — ez két kibékíthetetlenül ellenséges jelszó, amelyek megfelelnek az egész tőkés világ két nagy osztálytáborának, és *két* politikát (sőt: két világszemléletet) fejeznek ki a nemzeti kérdésben."[1]

A nemzeti érzés, a hazaszeretet nem azonos a nacionalizmussal: a nacionalizmus az igazi nemzeti érzés megrontója. A nacionalizmus igyekszik kihasználni a tömegek nemzeti érzéseit a nép félrevezetésére. A burzsoázia a nemzeti érzéseket tolvajköpönyegnek használja, hogy mögéje rejtse osztálycéljait, és a nép hazafias érzéseit *népellenes* nacionalizmussal, a nemzeti gyűlölködés barbarizmusával fertőzze meg.

Minden nép jogosan büszke mindarra, ami nemzeti történelmében haladó, előremutató. A mi népünk is büszkén vállalja történelmünk dicső hagyományait, nemzeti kultúránk nagy értékeit. Büszkék vagyunk 1848-ra és 1919-re, amikor népünk az egyetemes emberi haladásért folyó harc élvonalában küzdött, s különösen büszkék vagyunk a hazánkban folyó szocialista építés nagy eredményeire, amelyek nemzeti fejlődésünk legnagyobb vívmányai. De elvetjük és megvetjük azokat a feudális és burzsoá hagyományokat, amelyek lényege a magyar nép és más népek leigázása volt.

A kommunisták hazafiak. Ápolják, megbecsülik és fejlesztik a hazafias érzést, amely a szocializmus építésének is fontos erőforrása. Tudják, hogy még sokan vannak, akik nem jutottak el a szocialista hazafiság tudatos vállalásáig, de él bennük a hazafiság érzése, a haza felvirágoztatásának vágya. Aki hű a Magyar Népköztársasághoz, aki munkájával, eszével és szívével segíti népünk felemelkedését, az hazafi. Ez a hazafiság csak a kommunistákkal való aktív együttműködésben válik igazán alkotó erővé.

Hazánkban nemcsak a kommunisták, hanem a pártonkívüliek növekvő többsége is meggyőződött már arról, hogy a nemzet felemelkedése a szocializmus megvalósulásától függ. A kommunisták azon fáradoznak, hogy a dolgozó nép hazaszeretete a szocialista hazafiság színvonalára emelkedjék, és eljusson a proletár internacionalizmus eszméjének tudatos vállalásáig. Ezt csak úgy érhetjük el, ha felvesszük a harcot a nacionalizmus ma is élő változataival, ha felderítjük a magyar nacionalizmus történelmi forrásait és hatását a magyar nép sorsának alakulására, s a nacionalizmussal a marxizmus—leninizmus élő tanításait szegezzük szembe, amelyek pártunk tevékenységét irányítják a szocializmus építésében. A nacionalizmus bírálatában most néhány olyan problémára összpontosítjuk a figyelmet, amelyek a magyar nacionalizmus mai veszélyét és ellene vívott harcunk fő teendőit érintik.

I. A MAGYAR NACIONALIZMUS TÖRTÉNELMI ÉS IDEOLÓGIAI GYÖKEREIRŐL

1. A magyar történelem utóbbi négy évszázadában nagy szerepet játszottak az állami függetlenségért vívott küzdelmek. A feudális osztály, amely vérrel-vassal tiporta el a Dózsa-féle parasztfelkelést, képtelen volt ellenállni

[1] *Lenin* Művei. 20. köt. Szikra 1955. 11. old.

a török inváziónak. A török előretöréssel egy időben behatoltak az országba a Habsburg-hódítók is. Az ország három részre szakadt. A XVI. és XVII. században mindenekelőtt a török hódítás elleni harc vált az ország társadalmi fejlődésének alapkérdésévé. E küzdelmet azonban bénította a Habsburgok hódító törekvése és a magyar feudális urak egymás közötti hatalmi harca. A török kiűzése után a Habsburg-uralom teljessé vált: a függetlenségi harcok a XVIII. században a Habsburgok ellen folytatódtak.

A magyar nép évszázadokon keresztül harcolt a feudális kizsákmányolás ellen és az ország függetlenségéért. A függetlenségi küzdelmeket a nemesség egyes rétegei, csoportjai vezették. A nemesség függetlenségi törekvései keveredtek a feudális kiváltságok megőrzésére tett erőfeszítésekkel, amelyek bomlasztották az idegen hódítók ellen küzdő osztályok közös frontját, szűkítették a függetlenségi harc osztálybázisát. A magyar nemesség ellenségesen fogadta a szlovák, horvát, szerb és román nemzeti mozgalmak fejlődését. A magyar nemesség, s mindenekelőtt a főnemesség inkább behódolt a Habsburg-hatalomnak, mintsem hogy a jobbágyok és a más nemzetiségűek követeléseinek engedményt tegyen.

2. A Habsburg-monarchia teljes, abszolút uralomra való törekvése, kísérletei arra, hogy a magyar nemességnek még a megyei hatalmát is megtörje, és az egész birodalmat elnémetesítse, továbbá az árutermelés növekedése következtében a fokozódó kereskedelmi érdekellentét újra és újra kiélezte az ellentétet a Habsburg-uralom és a magyarországi nemesség között. A XIX. század első felében ez az ellentét különösen élessé vált. A társadalmi haladás kulcskérdése a feudalizmus megdöntése, a kapitalista társadalmi viszonyok fejlődésének szabaddá tétele, az ország függetlenségének kivívása és a polgári társadalom megteremtése volt. A nacionalizmus jelentkezése és térhódítása a XIX. század első felében e történelmi feladatok megoldásáért indított harc segítője, ideológiai kifejeződése.

A magyar társadalmi fejlődés sajátosságai következtében a magyar nacionalizmus eszméjét főképpen a polgárosodó nemesség képviselte. A középnemesség nemzeteszménye a polgárosodó nemesség vezetése alatt álló nemzet volt, amely uralkodik a román, szlovák, horvát, szerb, ukrán nemzetiségek felett. A kialakult burzsoázia a földbirtokos osztállyal együtt fokozta a nemzeti kisebbségek elnyomását. A magyar nacionalizmus a burzsoázia kifejlődése után is magán viselte nemesi (gentry) származásának jellegzetes vonásait.

A középnemesség nacionalizmusának Habsburg-ellenes *haladó* tartalma a legmagasabb szinten Kossuth tevékenységében jutott kifejezésre. A jobbágyfelszabadítás és az állami függetlenség kossuthi programja és gondolata 1848-ban a forradalom és szabadságharc vállalásává fejlődött. A nacionalizmus eszméje 1848 előtt és 1848—1849-ben egybekapcsolódott az akkor szükségszerű és haladó „érdekegyesítés" célkitűzésével, azzal, hogy a középnemesség és a feudalizmus bilincseiből kiszabaduló jobbágyság erőfeszítéseit egyesítsék a nemzeti függetlenségi harcban. Kossuth két lényeges vonatkozásban még a nemzeti szabadságharc időszakában sem emelkedett a középnemesi nacionalizmus korlátai fölé: nem jutott el az agrárkérdés

polgári demokratikus forradalmi megoldásának gondolatáig, nem mondott le a nemzetiségeket elnyomó nacionalizmus egyes előítéleteiről.

A polgári átalakulás legforradalmibb, plebejus szárnya — Petőfi, Vasvári, Táncsics, Madarász — a nemzeti függetlenség ügyét a népforradalom ügyével kötötte össze, a magyar szabadságot a demokratikus forradalmi módon felfogott világszabadság részének tekintette. E forradalmi demokratikus hazafiság közös Habsburg-ellenes frontot alkotott a középnemesi nacionalizmussal, de egyúttal előrehajtotta, ösztökélte és bírálta is azt. A polgári átalakulás e legforradalmibb szárnyát a plebejusi néptömegek, munkások, kismesterek, parasztok nagy tömegei támogatták. A liberális nemesi kormányzat antidemokratikus rendszabályai akadályozták erőik szabadabb és eredményesebb kifejlődését a szabadságharc javára. Gátolta a szabadságharc fejlődését a nemzeti kisebbségek demokratikus követeléseinek elutasítása is.

3. 1848-tól 1867-ig a nemesség és a polgárság körében éles küzdelem folyt az állami függetlenség hívei és a Habsburg-monarchiával való kiegyezés hívei között. E küzdelemben a kiegyezés hívei jutottak túlsúlyra, és 1867-ben, miután a Habsburgok számára a kiegyezés már nélkülözhetetlenné vált, megteremtették a dualista — két központú — monarchia rendszerét. Az 1867-es kiegyezéssel a magyar földbirtokos osztály megszilárdította hatalmát a magyar nép és a nemzeti kisebbségek felett. A kiegyezéssel megerősödött a félfeudális nagybirtokrendszer. Gyorsult a kapitalista fejlődés s ezzel együtt a munkásosztály fejlődése, de továbbra is fennmaradt, ha enyhébb formában is, az ország függő helyzete Ausztriától. A magyar földbirtokos osztály és vele a burzsoázia is lemondott az állami függetlenségről. *A magyar uralkodó osztályok a haladás ellenségeivé és a nemzeti függetlenség árulóivá váltak.*

Kiéleződött a piaci konkurrencia a magyar és osztrák tőke között. Ezt a magyar uralkodó osztályok a nacionalista demagógia növelésére használták fel. A „nemzeti sérelmeket" állították az érdeklődés középpontjába, miközben az osztrák uralkodó osztályokkal közösen védték a Habsburg-monarchiát, a monarchia dualista rendszerét. Bár a nacionalista hangulatkeltésben kifejezésre jutottak a magyar és az osztrák uralkodó osztályok ellentétei is, az a törekvés, hogy a magyar burzsoázia és földbirtokos osztály nagyobb beleszólási jogot kapjon a „közös ügyekbe", mégis: a nacionalizmus a kiegyezés után elsősorban a népcsalás, a „parasztfogás" egyik leghatásosabb eszköze volt. A nacionalizmus gyűlöletet szított a magyar és a nem magyar nemzetiségű dolgozók között. Különösen károsan hatott a parasztságra, a városi kispolgárságra és az értelmiségre a soviniszta demagógia, amely 1848-ra hivatkozva árulta és adta el 1848 eszméit és programját, s a „nemzeti ellenzékiség" jelszavával és illúziójával fogta a dualizmus, a magyar reakció szekerébe a valóban haladásra és függetlenségre vágyó tömegeket.

A függetlenségi harcok demokratikus és nemzeti hagyományait a dolgozó nép őrizte meg. A magyar uralkodó osztályok nacionalizmusa *egyértelműen népellenes, reakciós nacionalizmussá változott.* E reakciós nacionalizmus tar-

talma és célja a dolgozó osztályok politikai és szellemi leigázása, a magyarországi nemzeti kisebbségek elnyomása, a magyar „hegemónia" megőrzése és kiterjesztése osztrák fennhatóság alatt.

4. A magyar nacionalizmusnak *kettős jellege* volt: egyrészt a függő, elnyomott nemzet polgárosodó nemességének, illetve burzsoáziájának nacionalizmusa Ausztriával szemben, másrészt az uralkodó nemzet kizsákmányoló osztályainak nacionalizmusa az elnyomott nemzeti kisebbségekkel szemben.

A magyar nacionalizmust kezdettől fogva jellemezte a nemzeti kisebbségek elnyomása. 1848—1849-ben a magyar nacionalista mozgalom összefonódott a néptömegek demokratikus nemzeti felszabadító harcával, a magyar állami-nemzeti függetlenségért vívott harc mozzanata állt előtérben. 1867 után a magyar nacionalizmus döntő jellemvonása a nemzeti kisebbségek elnyomása lett. Ennek az elnyomásnak próbált „elméleti alapot" adni Deák Ferenc, aki azt hirdette, hogy az akkori több nemzetiségű Magyarországon „egy politikai nemzet" van: a magyar. A nemzeti kisebbségek elnyomását emelte törvényre az 1868. évi nemzetiségi törvény. A nemzetiségek feletti uralomért fizetett ár: a nemzet függetlenségének csorbítása és korlátozása, az állami függetlenség feladása volt. Magyarországra is teljes mértékben érvényesnek bizonyult Marx felismerése: nem lehet szabad az a nép, amely más népeket elnyom.

5. A magyar nacionalizmus a XX. század elejétől mindinkább *imperialista* tartalommal telt meg. A magyarországi monopolkapitalizmus viszonylagos gyengesége és a külföldi (elsősorban osztrák és német) tőke erős befolyása következtében a magyar imperializmus önálló törekvései csak korlátozottak lehettek; a magyar imperializmus csatlós jelleget viselt. A nemzetiségek függetlenségi törekvéseinek elnyomása a szomszédos népek függetlensége ellen irányuló külpolitikával párosult a Balkánon. E bel- és külpolitika kergette a magyar uralkodó osztályokat a német imperializmus karjába, s ez vezetett ahhoz, hogy Magyarország részt vett az első világháborúban. Az első világháború különös élességgel mutatta meg a nacionalizmus és a nemzet dolgozó tömegeinek érdeke közötti ellentétet.

6. A magyar munkásosztály a szocialista munkásmozgalom kialakulásától kezdve a társadalmi haladásnak és éppen ezért az igazi hazafiságnak is legkövetkezetesebb képviselője. Frankel Leó már a munkásmozgalom kibontakozásának kezdeti szakaszában világosan szembeállította a munkásosztály hazafiságát a nacionalizmussal. „Mi, szocialisták, mi vagyunk az igazi hazafiak, mert csak egyedül mi akarjuk megteremteni hazánkban a közszabadságot, műveltséget, szellemi, erkölcsi és anyagi jólétet. Ez jelenti a szocialista elvek megvalósulását."[2]

A XIX. század végén a munkásosztály lett a demokratikus fejlődés vezető erejévé. A felszabadulásért küzdő munkásosztály vállalta magára 1848 félbemaradt művének befejezését, a demokratikus átalakulás végigvitelét.

A készülődő demokratikus népforradalom költője, Ady Endre így fogalmazta meg a hazafiság és a reakcióssá vált nacionalizmus kibékíthetetlen-

[2] A magyar munkásmozgalom történetének válogatott dokumentumai. I. köt. Szikra 1951. 319. old.

ségét: „A nacionalizmus nem hazafiság. A hazafiság valami olyan sine qua nonja az embernek és a társadalomnak, hogy még fogalommá sem kell sűríteni s szót keresni hozzá. A közös kultúrában s közös társadalmi munkában álló becsületes munkásemberek mind azok. Hazafiak, ha úgy tetszik. Aki ellensége a haladásnak, a jobbratörésnek, az emberi szellem feltétlen szabadságának, hazaáruló, ha örökösen nem tesz is egyebet, mint a nemzeti himnuszt énekli . . ."[3] Adynak volt bátorsága ahhoz, hogy elutasítsa a reakció által hirdetett „nemzeti" folytonosságot —, „ha a híres történelmi osztály a történelemmel áll elénk, ha bátran kiáltjuk, hogy mi nem kívánjuk folytatni szolgaságunk és nyomorúságunk történelmét"[4], — s a népforradalmat ahhoz a folytonossághoz kapcsolta, amely Dózsától Petőfin át a forradalmi munkásmozgalomhoz vezet.

7. Az első világháború végén, a forradalmi válság pillanatában a munkásosztály vállalta a nemzet előtt álló feladatok megoldását. A Kommunisták Magyarországi Pártjának megalakulása történelmi jelentőségű fordulat volt nemcsak a magyar munkásmozgalom történetében, hanem a magyar nemzet életében is; megjelent a küzdőtéren a proletariátus szervezett forradalmi élcsapata, az a párt, amely győzelemre tudta vinni a munkásosztályt és szövetségeseit, amelynek vezetésével a munkásosztály meg tudja valósítani történelmi feladatát: a társadalom szocialista átalakítását.

A Magyar Tanácsköztársaság szakított a volt uralkodó osztályok imperialista politikájával, és a proletár internacionalizmus szellemében fogott hozzá a nemzetiségi kérdés megoldásához. A Tanácsköztársaság alkotmánya egyenlő jogokat biztosított a magyar és a nem magyar nemzetiségű állampolgároknak, Kun Béla a Tanácsok Országos Gyűlésén a következő határozat elfogadását javasolta: „A magyarországi tanácsok első kongresszusa ünnepélyesen kinyilvánítja, hogy nemcsak nem áll a területi integritás alapján, de mint olyan ország, amely megtette a lépéseket arra, hogy az osztálykülönbségek megszűnjenek, eltörölte egyben a nemzeti elnyomás előfeltételeit is. Ennélfogva a maga részéről megadja minden nemzet dolgozóinak a lehetőséget, hogy képességeit a dolgozók összességének javára szabadon, önállóan, minden más nemzettől függetlenül kifejthesse, hirdeti minden nemzet dolgozóinak önrendelkezési jogát."[5]

A Tanácsköztársaság *nemzeti, hazafias* ügyet képviselt: a dolgozó nép társadalmi felszabadulását, a népek testvériségét, a nemzeti függetlenség védelmét. A proletárdiktatúra kivívása 1919-ben, a szocialista forradalom véghezvitele a nemzet túlnyomó többségét kitevő dolgozó tömegek életbevágó érdeke volt, mert csak a proletárdiktatúra tudhatta megszervezni a küzdelmet a nemzet szabadságára és függetlenségére törő imperializmus ellen. A Tanácsköztársaság *szocialista honvédő háborút* viselt az antant-imperialisták ellen, a tőkés- és földbirtokos osztály ugyanakkor a nyílt nemzetárulás útjára lépett.

[3] *Ady Endre:* Válogatott cikkei és tanulmányai. Szépirodalmi Könyvkiadó 1954. 113. old.
[4] Ugyanott, 337. old.
[5] *Kun Béla:* A Magyar Tanácsköztársaságról. Kossuth Könyvkiadó 1958. 273. old.

Az ellenforradalmi rendszer az antant-imperializmus segítségével *a hazaárulás jegyében született:* a nacionalizmust hirdető burzsoá-földesúri ellenforradalom Szegeden és Bécsben az antant-imperializmus védelme alatt és ennek segítségével szervezkedett, a szocialista haza imperialista ellenségeitől kért és kapott fegyveres segítséget, idegen csapatokat vonultatott hazánk ellen. 1919-ben cáfolhatatlanul bebizonyosodott: *a hatalomért harcoló, a hatalmat kezébe vevő forradalmi munkásosztály a nemzeti érdekek harcosa, a burzsoázia pedig a nemzeti érdekek árulója.* A reakció a fékevesztett nacionalista demagógiával próbálta leplezni hazaárulását.

8. A Magyar Tanácsköztársaság bukását követő ellenforradalmi rendszerben a fasiszta terrort szolgálta, „igazolta" az eszeveszett nacionalista propaganda: a valóságos bilincseket kiegészítették a nacionalizmus szellemi bilincsei. A nacionalizmust terjesztette az iskola és a templom, a levente-oktatás és a kaszárnya, a hivatalos filozófia és történetírás, a film, a rádió, a reakciós sajtó és irodalom.

Az ellenforradalmi rendszer nacionalizmusának skálája sokféle változatot mutatott: az olasz és német fasizmussal kötött szövetséget propagáló „hivatalos" irányzattól, a pogromokra uszító nyilas „hungarizmustól" az „oppozíciós harmadik utas" nacionalizmusig. A marxisták nem feledkezhettek meg a nacionalista irányzatok különbözőségeiről, a bennük tükröződő osztálytartalomból fakadó eltérésekről. De még kevésbé feledkezhetnek meg az ellenforradalmi rendszer nacionalizmusának *közös lényegéről*, amely a különböző nacionalista irányzatokat és áramlatokat lényeges vonatkozásokban egy nevezőre hozta. Ez a közös lényeg: *szembenállás a munkásosztály forradalmi mozgalmával, a kapitalizmus igazolására szolgáló misztikus „örök nemzeti" elv hirdetése az internacionalizmust és az osztályharcot valló, proletárdiktatúrát hirdető marxizmussal szemben; az a felfogás, hogy a tudományos kommunizmus „idegen" a magyar „nemzeti lélektől".* A magyar nacionalizmust általában jellemezte az irredentizmus, vagyis „Nagy-Magyarország" visszaállításának — Csehszlovákia, Románia és Jugoszlávia feldarabolásának — követelése, az antiszemitizmus, a fajelmélet.

9. Az ellenforradalmi korszak nacionalizmusára elsősorban az nyomta rá bélyegét, hogy Magyarországon már volt proletárdiktatúra, s az uralkodó osztályok rettegtek egy új forradalomtól. A horthysta nacionalizmus ezért a politikában mindenekelőtt *kommunistaellenes és szovjetellenes* volt, az ideológiában pedig természetesen elsősorban a marxizmus—leninizmus ellen irányult.

„Ez a nacionalizmus elsősorban a szocializmusban rejlő nemzetköziséggel tusakodik — írta az ellenforradalmi kulturális politika megfogalmazója, Klebelsberg Kunó. — A XX. század nacionalizmusának nem fent a trónokon, hanem lent, a szocializmus által megszervezett tömegekben van az ellensége."[6] A nacionalizmus ellenfele és célpontja a „munkásság körében terjedő nemzetközi szellem, melynek a magyar nacionalizmust fenyegető veszedelme az 1918. és 1919. évi sötét próbatétel óta egyre szembeszökőbb"[7]. Ez a kommunistaellenes nacionalizmus volt hivatva arra, hogy filo-

[6] *Klebelsberg Kunó:* Neonacionalizmus. 2. kiad. Athenaeum 1928. 131. old.
[7] *Kornis Gyula:* Nemzeti megújhodás. Eggenberger Budapest 1929. 13. old.

zófiailag és történetileg igazolja a „történelmi osztály" hatalmát: a nacionalizmus a nagybirtokos-nagytőkés uralmi rendszer osztályjellegét a „keresztény magyar intelligencia" vezető szerepének hangoztatásával ködösítette el, a „nemzeti egység" kialakításán munkálkodott, a kizsákmányoló uralkodó osztályok mögött és érdekében, a Kommunista Párt, a demokrácia és a szocializmus ellen akarta egyesíteni a parasztságot, az értelmiséget és a munkások elmaradottabb rétegeit.

10. Az ellenforradalom filozófiája és történetírása az ellenforradalmi rendszert az igazi „nemzeti folytonosság" képviselőjeként tüntette fel. Azt hirdette, hogy a forradalom megtöri a nemzeti élet folyamatosságát. A „szellemtörténeti" felfogás szerint a magyar munkásosztálytól, a dolgozó néptől idegen a nemzeti érdekek és értékek tudata, az „intelligens magyar középosztály" a nacionalizmus letéteményese.

A nacionalizmus a nemzet fogalmát misztikussá, megfoghatatlan titokzatossággá változtatta. „A népiesség és nemzetiség vér és lélek, érzés és tudat, hagyomány és hivatás, életszemlélet és művelődés, hitvallás és cselekvés szerves foglalata"[8] — írta Hóman Bálint, az ellenforradalmi rendszer történésze, fasiszta kultuszminisztere.

Az ellenforradalom történetírása a reakciós „nemzetfilozófia" alapján írta meg a magyar történelmet, meghamisította a magyar történelem egészét, eltüntette az osztályküzdelmeket a történetírásból, s ahol az osztályösszeütközéseket már letagadni nem lehetett, ott megtagadta őket. A reakció, amely — a *jelenre* és a *jövőre* ki akarta törölni a forradalmat a magyar nép életéből, a „szellemtörténeti" történetírás segítségével kiiktatni vélte a forradalmakat a *múltból*, a magyar történelem folytonosságából. A reakciós magyar történetírás nemcsak az osztályharcot választotta el a nemzeti függetlenségért vívott küzdelemtől, hanem a következetes, a népi erők támogatásában gyökerező nemzeti függetlenségi megmozdulásokat is elítélte. A magyar történelemnek ez a felfogása visszamenőleg és a jövőre igazolni próbálta a nemzeti függetlenség feladását a reakciós német (osztrák) terjeszkedés érdekében.

11. A *„harmadik utas" nacionalizmus* első hazai megfogalmazását Szabó Dezső írásaiban nyerte. 1919-ben és az azt követő években ezzel a nacionalizmussal fogta szekerébe az ellenforradalom a kapitalizmussal nem rokonszenvező kispolgári és értelmiségi rétegeket. Szabó Dezső az „örök magyarságot" azonosította az „örök parasztsággal", a forradalmi munkásosztályt és a Kommunista Pártot éppúgy kívül rekesztette az „igazi nemzeten", mint a Horthy-rendszer hivatalos ideológiája, az 1918—1919-es forradalmakat éppúgy „idegen lelkű" megmozdulásoknak tartotta, mint emez, s egyek voltak az antiszemita uszításban is.

A „harmadik utas" nacionalizmus az 1929—1933-as mezőgazdasági válság után került előtérbe; e nacionalista ideológia szerint a magyar nemzetnek a világpolitikában és a belső fejlődésben külön, „nemzeti", „harmadik úton" kell járnia: a szocializmus és a kapitalizmus útjai *„fölé"* kell emelkednie, a munkásosztály és forradalmi pártja „idegen" attól a „harmadik úttól",

[8] *Hóman Bálint:* Történettudomány és politika. Budapest 1943. 11. old.

amelynek a parasztság, ill. — a „harmadik utas" nacionalizmus fő képviselője, Németh László szerint — az értelmiség a letéteményese. Németh László a nacionalizmust a proletár internacionalizmustól különböző és azzal ellentétes „magyar szocializmus" gondolatává és programjává fejlesztette. Ez a tudományos kommunizmus nemzetköziségе ellen irányuló „magyar elv" a *kisvállalkozó* nacionalista sallangokkal felékesített utópiája, tehát valójában a kapitalizmus megőrzésének programja. „A marxizmus a múltból kiszakadt béresek szocializmusa; ez a hagyománnyal kapcsolatot tartó vállalkozóké."[9] Az a hagyomány, amelyet a „harmadik út" nacionalizmusa a munkásosztállyal szemben véd, a világtörténelemnek és a magyar történelemnek reakciós-idealista szellemben felfogott tradíciója, a szellemtörténeti módszerrel megalkotott, elejétől végéig reakciós nemzet-mítosz, amely nem Habsburg-barát ugyan, de a forradalmárok hagyatékával együtt elutasítja a függetlenség következetes harcosaiét is, mert nem voltak „mélymagyarok".

Ez a „harmadik utas" nacionalizmus a fasizmus elleni küzdelem helyett a kivárást hirdette. Számos híve támogatta 1945 után a polgári demokratikus törekvéseket. Ez a nacionalista irányzat azonban szembeszállt mindazzal, ami a népi demokratikus átalakulásban túlment a polgári-kispolgári demokrácián, elutasította a szocialista forradalmat, a munkásosztály, a Kommunista Párt vezető szerepét. A „harmadik utas" nacionalizmusnak tevékeny szerepe volt az 1956-os ellenforradalom ideológiájának kialakításában.

12. Az ellenforradalmi nacionalizmus sok évtizedes tervszerű céltudatossággal terjesztett mérgezése nem maradt hatástalan a dolgozó tömegekre sem, különösen súlyosan rombolt a városi kispolgárság, az értelmiség egyes rétegeiben. Az ellenforradalom szószólói a nacionalizmus mákonyával igyekeztek szembeállítani a parasztságot a munkássággal. A dolgozó tömegek megtévesztésében és a nacionalista uszításban fontos szerepet játszott a jobboldali szociáldemokrácia. Vanczák János, a Szociáldemokrata Párt egyik vezetője a „nemzeti gondolat", a horthysta uralkodó körökkel való „nemzeti egység" jegyében nyújtotta oda „a munkások kérges tenyerét" a forradalmat eltipró Horthy Miklósnak. A Bethlen—Peyer-paktum az ellenforradalmi rendszer konszolidációját segítette, megelőzte és kiegészítette Bethlen és Nagyatádi „kézfogását", amely a reakciós (nagybirtokos-nagytőkés-kulák) egység megteremtését jelképezte. A jobboldali szociáldemokrácia támogatta a rendszer irredenta külpolitikáját, és segített a szovjetellenes uszításban is.

13. Az ellenforradalmi nacionalizmus irredentizmust hirdetett. Trianon előidézői lettek Trianon leghangosabb ellenségei. A trianoni béke elleni irredenta uszítás azt a célt szolgálta, hogy elterelje a dolgozó osztályok figyelmét a Magyarországon különösen éles osztályellentétekről, a megoldatlan társadalmi problémákról. A tőkés és földbirtokos osztály azért fájlalta a trianoni békét, mert az jelentősen megnyirbálta kizsákmányolható területeit, s mindenekelőtt megfosztotta a nemzetiségek elnyomásának lehetőségétől.

[9] *Németh László:* A minőség forradalma. IV. köt. Magyar Élet Kiadó 1940. 178. old.

Európa egyik legreakciósabb államának, az Osztrák—Magyar Monarchiának szétesése elsősorban a néptömegek demokratikus forradalmi és nemzeti mozgalmainak eredménye, társadalmilag és történelmileg haladó, elkerülhetetlen folyamat volt. A nemzeti mozgalmak vezetését azonban a burzsoázia vette kézbe, a felbomlott monarchia helyén olyan új nemzeti államok jöttek létre, amelyek a területükön élő nemzeti kisebbségeket elnyomták. A győztes antanthatalmak saját imperialista céljaik érdekében igyekeztek befolyásuk alá vonni ezeket az államokat, az „oszd meg, és uralkodj" elvét alkalmazva állandósították a viszályt a kelet-európai államok között. Az Osztrák—Magyar Monarchia felbomlása ezért nem hozott szabadságot és igazi békét a Duna-völgy népeinek.

Az ellenforradalmi rendszer, amely „nemzeti"-nek nevezte magát, első hadjáratát a magyar munkások és parasztok ellen vezette. Ezreket gyilkolt le a magyar nép legjobb fiai közül, tízezreket juttatott börtönbe, számkivetésbe, s milliókat koldusbotra. Magyarország a botbüntetés, kardlap és csendőrszurony országa lett. Az ellenforradalom földreformot ígért, de az ország a „hárommillió koldus országa" volt és maradt. Magyar kultúrfölényről szónokoltak, de Klebelsberg Kunó is beismerte, hogy 60 évvel az általános iskolakötelezettség bevezetése után egymilliónál több volt az analfabéták száma. Munkanélküliség, éhínség, népbetegség jellemezte ezt a rendszert, amely az ellenforradalomban született, s magát a nemzeti érdekek hordozójának tüntette fel.

14. A szomszéd népek iránti soviniszta gyűlölködés, a „magyar faj felsőbbrendűségének" hirdetése *antiszemitizmussal* egészült ki. Magyarországon az ellenforradalmi, reakciós erők fegyvertárában mindig fontos helyet foglalt el az antiszemitizmus.

Az ellenforradalmi rendszer a „keresztény és nemzeti" Magyarország jelszavának meghirdetésével leplezte népellenes jellegét. Az ellenforradalom kezdeti időszakában antiszemita pogromokat rendeztek. A rendszer viszonylagos megszilárdulása idején az antiszemitizmus átmenetileg enyhült, a német fasizmus hatalomra jutása után azonban ismét egyre erősödött, és a hírhedt „zsidótörvényeken" keresztül elvezetett százezrek kiirtásáig.

Az antiszemitizmusnak is az volt a fő társadalmi rendeltetése, hogy elködösítse a dolgozók osztálytudatát, az osztályellentéteket. A tömegek elégedetlenségét a „zsidótörvényekkel" próbálták levezetni, hamis vágányra terelve az elmaradottabb dolgozók harcát. Az ellenforradalmi rendszer — miközben a nemzetet a szakadék felé sodorta — a „zsidótörvények" segítségével próbálta kiszélesíteni társadalmi bázisát, egyes rétegeket — elsősorban középrétegeket — zsidó vagyonok osztásával és fosztogatásával erkölcsileg és anyagilag korrumpálni igyekezett. „A földbirtokosok és kapitalisták — mondotta Lenin az antiszemita pogromokról — nyomorúságban gyötrődő munkások és parasztok gyűlöletét a zsidók ellen igyekeztek fordítani. Más országokban is gyakran láthatjuk, hogy a tőkések szítják a zsidók elleni gyűlölködést azért, hogy port hintsenek a munkások szemébe, hogy elvonják figyelmüket a dolgozók igazi ellenségéről — a tőkéről."[10]

[10] *Lenin* Művei. 29. köt. Szikra 1953. 252. old.

A kommunisták mindig mélyen elítélték a faji gyűlölködést és üldözést. „Örök szégyent hoznak magukra azok, akik a zsidók elleni gyűlölködés, a más nemzetek iránti gyűlölet magvait hintik el."[11]

15. Az ellenforradalmi rendszer, amely az antant imperialistáinak segítségével jutott hatalomra, készségesen támogatott minden szovjetellenes tervet, a szomszéd országok népeinek gyűlöletére nevelt, s ugyanakkor alázatosan behódolt az imperialista hatalmak előtt.

A győztes imperialista hatalmak tőkéje jelentős mértékben behatolt a magyar gazdasági életbe. A fasiszta rendszer a győztes hatalmaktól uzsorakamatra felvett kölcsönök segítségével, a nép fokozottabb kizsákmányolásával konszolidálta hatalmát, s a nyugati tőke magyarországi terjeszkedéséhez szabad lehetőséget adott. A magyar népet nemcsak „saját" elnyomói szipolyozták ki, hanem a külföldi tőke is kizsákmányolta.

A magyar uralkodó osztályok olyan szövetségest kerestek, amelytől támogatást reméltek egyrészt a magyar nép féken tartására, másrészt agresszív céljaik megvalósításához. Az ellenforradalmi rendszer Európa legreakciósabb erőinél keresett és talált szövetségest: 1927-ben a fasiszta Olaszországgal, majd Hitler hatalomra jutása után a német fasizmussal lépett szövetségre.

A több mint két évtizedes reakciós bel- és külpolitika következményeképpen Magyarország a „tengelyhatalmak" oldalán vett részt a második világháborúban. A magyar ellenforradalmi rendszer bűnrészes volt a fasizmus által ideiglenesen megszállt területeken elkövetett gaztettekben. Az országon belül katonai kényszermunkát valósított meg az üzemekben, a Jurcsek-tervvel nyomorgatta a falut, és nagy tömegeket deportált. Csupán Magyarország lakosai közül 600 000 ember halálát okozta ez az igazságtalan háború. Az ország hitlerista megszállása, hadszíntérré változtatása, a hitleristák által kirabolt, romba döntött ország, vérző, éhező, meggyötört nép: ez az ellenforradalmi rendszer 25 éves nacionalista, antikommunista, szovjetellenes politikájának mérlege.

16. Az ellenforradalmi rendszerrel szemben a kommunisták pártja magasra tartotta a magyar nép társadalmi és nemzeti felszabadulásának zászlaját. Amikor a magyar reakció a fasiszta Németország oldalán szovjetellenes háborúba vitte az országot, a kommunisták pártja kezdeményezte, szervezte és vezette a nemzeti függetlenségi mozgalmat, minden németellenes erőt harcba hívott a *független, szabad, demokratikus Magyarországért.* A kommunisták pártjának küzdelme, amelyet mártírjai halála pecsételt meg, sokakkal megértette, hogy a munkásosztály és forradalmi pártja az igazi nemzeti érdekek képviselője, hogy a kommunisták számára „a függetlenségi harc nem taktika, hanem a magyar dolgozók érdekeinek a szolgálata . . . A Hitler elleni nemzeti összefogás megteremtése a nemzeti létérdek parancsa."[12] A második világháború idején, amikor az ország nemzeti léte végveszélybe került, bebizonyosodott, hogy a nemzeti érdekeket csak a kommunistákkal együtt lehet védelmezni, *a kommunisták igazi hazafiak.*

[11] Ugyanott, 253. old.

[12] A KMP körlevele 1942 szeptemberében. Lásd A magyarországi munkásmozgalom 1939—1945-ig. (Tananyag.) Kossuth könyvkiadó 1958—1959. 223. old.

Szekfű Gyula, Bajcsy-Zsilinszky Endre és mások vállalták a szövetséget a kommunistákkal, fellépésük a fasizmus ellen, az ország függetlenségének védelmében hazafias tett volt.

Az ellenforradalmi rendszer és az ellene vívott harc történetének tanulsága, hogy *a reakciós burzsoá nacionalizmus : nép- és nemzetellenes ideológia és politika, amely nemzeti katasztrófához vezet,* hogy a nemzeti függetlenségért folyó harc élén a munkásosztály áll forradalmi pártja vezetésével, és a nemzeti függetlenség ügye elszakíthatatlan a dolgozó tömegek felszabadításától.

II. A NACIONALIZMUS SZEREPE AZ 1956. ÉVI MAGYARORSZÁGI ELLENFORRADALOMBAN

1. A nacionalizmus hatása nem szűnt meg az ország felszabadulásával, annak ellenére, hogy milliók tapasztalhatták, mennyi vészt, bajt és szenvedést okozott. Az ellenforradalmi rendszer több évtizedes nacionalista-irredenta propagandája mély nyomokat hagyott az emberek gondolkozásában. A proletárdiktatúra egyik fontos feladata maradt a széles rétegek megszabadítása a nacionalista-soviniszta fertőzéstől.

A szocialista forradalom az ideológiában, az emberek gondolkodásmódjának átalakítása lassabban megy végbe, mint a politikai és gazdasági forradalom. Egyrészt az emberek tudatának átalakulása viszonylag elmarad gazdasági és politikai helyzetük megváltozásától. Másrészt, amíg a szocialista társadalmi viszonyok nem válnak általánossá és nem szilárdulnak meg a társadalmi élet minden területén, mindaddig megmarad bizonyos társadalmi bázisa a burzsoá ideológiának, s így a nacionalizmusnak is. Amíg a szocializmus nem győz végleg a politikában, a gazdaságban és az ideológiában, addig a nacionalizmus hat a munkásosztályra is, bár idegen a munkásosztály és a nép érdekeitől. E hatásnak egyik forrása az is, hogy a munkásosztályba a szocialista iparosítás során kispolgári és különböző deklasszált elemek áramlanak. A kisárutermelő parasztságot a magántulajdonosi tendenciák teszik fogékonnyá — alapvető érdekeivel ellentétben — a burzsoá nézetek, köztük a burzsoá nacionalizmus iránt. A nacionalista eszmék a legmélyebben a városi kispolgárságban és az értelmiség egy részében élnek.

2. A magyar kommunista mozgalomnak jelentős hagyományai vannak a proletár nemzetköziség eszméjének terjesztésében, a nacionalizmus elleni küzdelemben. Az MDP folytatta a Kommunista Párt hagyományait, amikor a fordulat éve után tovább harcolt a nacionalizmus ellen; terjesztette és védte a proletár nemzetköziség eszméjét; ismertette a Szovjetunió történelmi szerepét az emberiség sorsának alakulásában és saját hazánk fejlődésében; hirdette, hogy a szocializmus és a nemzeti függetlenség ügye elválaszthatatlan a szocialista tábor ügyétől. Nemzeti történelmünk során soha senki sem tett annyit haladó hagyományaink ápolásáért, mint a kommunisták. Ennek ellenére az MDP korábbi vezetése nem tudta eléggé visszaszorítani a nacionalizmust, s 1953 után nem tudta megállítani a revizionista, nacionalista támadást. A szocializmus építésében elkövetett minden gazdasági, politikai és kulturális hiba közvetve a nacionalizmus malmára hajtotta a

vizet, lehetőséget adott a nacionalista demagógia számára. Súlyos következményekkel járt, hogy a párt elmulasztotta a nacionalizmus valóságos hatásának számbavételét és az egyes nacionalista irányzatok bírálatát. Sem a politikai tömegmunka, sem az elméleti tudományos elemzés nem fogta a marxista kritika kereszttüzébe a magyar nacionalizmus veszedelmes, közvetve vagy közvetlenül ható téveszméit. Helyesen hangoztattuk, hogy a kommunisták folytatói és betetőzői történelmünk minden haladó törekvésének, de a nacionalizmus viszonylag könnyen kikezdhette ezt az igazságot, mert alig bíráltuk a polgári demokratikus és liberális mozgalmakat és ideológiákat, kevéssé emeltük ki a forradalmi munkásmozgalom hagyományait, amelyek a nemzeti múlt leghaladóbb és leglényegesebb momentumai. E hibák és mulasztások megkönnyítették a nacionalizmus előretörését 1956-ban.

3. Az 1956. évi ellenforradalom egyik legfontosabb ideológiai fegyvere a nacionalizmus volt. A proletárdiktatúra elleni támadásban a nacionalizmus eszméjét felhasználta a nemzetközi imperializmus, a magyar reakciós erők itthoni és nyugaton élő maradványai s a külső és belső reakcióval szövetségre lépő revizionista csoport.

Az új viszonyokhoz „alkalmazkodó", a marxista terminológia leplével takarózó burzsoá nacionalizmus különösen alkalmas arra, hogy a tömegek szemében átmenetileg leplezze a proletárdiktatúra és a szocializmus elleni támadás igazi célját, ellenforradalmi lényegét.

A revizionisták által hirdetett „nemzeti kommunizmus" burzsoá ideológia, amely a nemzeti sajátosságok ürügyén, a „külön út" hangoztatásával elveti a marxizmus—leninizmus általános érvényű törvényeit, a kommunista pártok és a szocialista országok egységének megbontására tör, s a proletárdiktatúra feladásához vezet.

A „nemzeti kommunizmus" ideológiája megfelel a nemzetközi imperializmus taktikai céljainak. Az imperialisták arra számítottak, hogy a „nemzeti kommunizmus" segítségével sikerül megbontani a kommunista pártok ideológiai és politikai egységét, sikerül fellazítani a szocialista országok szövetségét, kedvező feltételeket teremthetnek hazánkban a kapitalista restauráció végbevitelére, s ez lehetővé teszi a szocialista tábor elleni frontális támadást is.

Az ellenforradalmi blokk a Nagy Imre-féle „nemzeti kommunistákból", a munkásmozgalomból kivetett jobboldali volt szociáldemokrata vezetőkből, a burzsoá és kispolgári politikai csoportosulásokból, a klerikális reakció képviselőiből, nyílt fasiszta elemekből szerveződött. E különböző színezetű csoportokat ideiglenesen egy táborba vitte szembenállásuk a proletárdiktatúrával és a szovjetellenesség. Az ellenforradalmi blokk közös ideológiai alapja a nacionalizmus volt.

4. *A szovjetellenesség* felszításában a fő szerep a revizionistákra hárult, akik burkolt formában kezdték a közvélemény megdolgozását. „Egyenlőségen alapuló magyar—szovjet barátságot" követeltek, s ezzel feltételezték, majd később nyíltan is hangoztatták, hogy a magyar—szovjet viszony nem az egyenjogúságra épült. A revizionisták változtatás nélkül átvették és terjesztették az imperialista rádióállomások által kitalált rágalmakat.

A „nemzeti kommunisták" szovjetellenessége a külpolitikában a „sem-

legesség" jelszavával takarózott. Ez a jelszó felelt meg legjobban az imperialisták és a hazai ellenforradalmi blokk taktikai elképzelésének, hogy Magyarországot először elszakítsák a szocialista tábortól, majd szembeállítsák vele, s végül az imperialisták táborába vonják. A „nemzeti kommunisták" „tömbönkívüliséget" hirdettek, nem tettek különbséget az imperialista államok agresszív katonai blokkja és a szocialista országok testvéri védelmi szövetsége között.

Magyarország semlegességének követelése a szocialista tábor egysége ellen irányult, a szocializmus és a haladás erőit gyengítette nemzetközi és hazai méretekben egyaránt. A „semlegesség" jelszava a Szovjetunióval való szövetség, a szocialista tábor egysége ellen irányult.

A kapitalizmus és a szocializmus világméretű harcában nincs semlegesség. Az imperialisták támadásai a szocializmus erői ellen minden ország proletariátusának feladatává teszik, hogy erősítsék a munkások nemzetközi összefogását. Ez nemcsak a munkásosztály érdeke, hanem a nemzeti függetlenség és a világbéke védelmének követelménye is.

Az ellenforradalom nacionalista demagógiája az *imperializmus érdekeit* szolgálta. A szocialista tábor egységének megbontása, Magyarország elszakítása a szocialista világrendszertől és szembefordítása vele: a nemzetközi reakció egyik régi célja. A belső ellenforradalmi erők az imperialista beavatkozásban reménykedtek, amerikai katonai intervenciót követeltek. A „semlegesség" jelszava volt az első lépés az imperializmus és a belső ellenforradalom taktikájában; a tervezett második lépés: a csatlakozás az imperialista támadó katonai blokkhoz. 1956-ban újra bebizonyosodott, hogy *a mai magyar nacionalizmus: a nemzetellenesség, a hazaárulás programja és ideológiája.*

5. Az ellenforradalmi elemek *nacionalista alapon létrejött egységének* egyik fő taktikai jelszava a *„testvériség"* volt.

A nacionalisták által hirdetett „nemzeti egység"-koncepció a munkásosztály vezető szerepének tagadásából és a proletárdiktatúra elvetéséből indult ki. Nagy Imre 1956 januárjában írt és illegálisan terjesztett cikkében arra a megállapításra jut, hogy a munkásosztály „a nemzet egyetemes érdekeit nem rendelheti alá a maga osztályérdekeinek". A munkásosztály, amelynek történelmi hivatása a kapitalizmus megdöntése és a kizsákmányolástól mentes szocialista társadalom felépítése, nem rendelheti alá a szocializmus ügyét a többi osztállyal való szövetségnek, hanem éppen ellenkezőleg, a nem proletár rétegekkel való szövetséget rendeli alá a szocializmus ügyének. Csak így viheti győzelemre a szocialista forradalom ügyét, csak így képviselheti helyesen a nemzet túlnyomó többségének érdekeit. A munkásosztály osztályérdekeinek következetes megvalósításával, s nem az azokról való lemondással válik a nemzet igazi érdekeinek hordozójává.

A „nemzeti kommunisták" feleleventették az „egységes nemzeti kultúráról" szóló nacionalista tételt, s ezt szembeállították az osztálytartalom elsődlegességét valló marxi—lenini állásponttal. A tartalmában szocialista, formájában nemzeti kultúráról szóló lenini tanítás elvetése, a nacionalista társadalomfelfogás hirdetése támadás volt kultúránk szocialista jellege ellen.

6. A nemzet jelenének nacionalista magyarázata összekapcsolódott *a nemzet múltjának nacionalista értelmezésével*, az egységes nemzeti kultúra revizionista elmélete az egységes nemzeti múlt mítoszával. A „nemzeti kommunisták" az eltorzított, kiforgatott nemzeti múltat a néphatalom elleni támadás egyik fontos eszmei fegyverévé tették. A Petőfi-körben Déry Tibor és Tardos Tibor 1848 szellemét idézve hirdette meg az ellenforradalmat.

1848-ban a polgári szabadságjogok megadásának követelése haladás volt a feudális rendi kiváltságokkal szemben. 1848 demokratikus eszméinek *megvalósulása* a forradalom és a szabadságharc győzelme esetén sem hozhatott volna mást, mint a *burzsoázia* uralmát. 1956-ban az általános „szabadság" követelése az ellenforradalom erőinek akart szabadságot adni a néphatalom ellen, tehát reakciós követelés volt, végeredményben a burzsoázia hatalmának restaurálására irányult.

A „nemzeti kommunisták" 1848 forradalmi lényegét vetették el: a társadalmi haladás, a nemzeti függetlenség eszméjét, a forradalmi népek összefogásának gondolatát. 1848 leple mögött olyan erőket támasztottak fel, amelyek ellen már 1848-ban is folyt a harc. Kossuth nem rehabilitálta, hanem hazaárulás miatt perbe fogta Mindszenty elődjét, Hám Jánost, nem Eszterházyval szövetségben, hanem az arisztokrácia ellen vívta a harcot.

7. Az ellenforradalom nacionalista demagógiájának fontos eleme a *határkérdés* feszegetése.

Az ellenforradalmi nacionalista demagógia a társadalmi reakció érdekében meghamisítja azokat a történelmi és néprajzi tényeket, amelyek a jelenlegi határok kialakulásában közrejátszottak. A nacionalista hírverés hamisan azonosítja az első világháborút követő versailles-i rendszert és az 1946. évi párizsi békeszerződéseket, „megfeledkezve" a kettő *különbségéről* és mindarról, ami Versailles és Párizs *között* történt.

A trianoni békeszerződés *imperialista* béke volt, amely szembeállította egymással a Duna menti népeket és egyben a magyar fasiszta rendszer konszolidációját segítette. A párizsi békeszerződés *demokratikus* jelleget viselt, amely a Duna-völgy békéjét, a népek összefogását szolgálta, a fasizmus újjászületése ellen irányult.

A Versailles és Párizs között eltelt negyedszázadban a magyar ellenforradalmi uralkodó osztályok a legreakciósabb imperialista hatalmaktól, 1933 után *a fasiszta Németországtól várták, kérték és kapták meg* hazaárulásuk díját. Csehszlovákia, Jugoszlávia és Románia egyes területeinek Magyarországhoz csatolásával a hitleri Németország jutalmazta a magyar fasizmust a rablóháború előkészítésében és véghezvitelében szerzett „érdemeiért". S mit tett a magyar fasiszta állam a Hitlertől kapott vidékek nemzetiségeivel? „Mindazt teljességgel és egészében megtagadtuk a nem-magyaroktól — írta Szekfű Gyula, aki korábban a nacionalista ideológia egyik kidolgozója és vezető képviselője volt —, aminek részleges megtagadását a magyaroktól korábban a csehek és románok szemére vetettük . . . Lehetővé vált nekünk, hogy amit negyedszázados revíziós propagandánkban kifogásoltunk és hiá-

nyoltunk, azt végre tökéletesen megvalósítsuk és példát adjunk a világ előtt, hogyan kell a nemzetiségekkel bánni, hogy azok, jogos kívánságaikat elnyerve, meg legyenek elégedve. A próbán szégyenletesen elbuktunk . . ."[13]

Szekfű Gyula a második világháború idején maga is felismerte, hogy az ellenforradalmi rendszer politikája katasztrófába sodorja a nemzetet, hogy az egyetlen kivezető út a demokratikus megújhodás.

Magyarország a hitleri Németország utolsó csatlósa volt, uralkodó osztályainak esztelen bűnéből a végsőkig kitartott a német fasizmus mellett. Az 1946-os párizsi békeszerződés a határkérdésben a valóságos történelmi helyzetet ítélte meg, s ennek során az egyes országoknak a második világháborúban játszott szerepét is lemérte. Erdélyt illetően, mint döntő tényezőt, figyelembe vette, hogy ezen a területen nagy többségben románok élnek.

A második világháború után hazánkban és több kelet-európai országban szocialista forradalom ment végbe. A munkásosztály hatalomra jutása lehetővé tette, hogy ezekben az országokban a nemzeti kérdést új módon, az internacionalizmus elvei szerint oldják meg. A nemzetiségek, köztük a szomszédos országokban élő magyar kisebbségek is, felszabadultak nemcsak a burzsoá földesúri kizsákmányolás alól, hanem a nemzeti elnyomás alól is. Miután a munkásosztály hatalomra jutott, *a nemzeti gyűlölködés helyébe a szocializmus építésének közös ügye lép.* Az évszázadokon át táplált bizalmatlanságot a kölcsönös bizalom, az ellenségeskedést a baráti kapcsolatok erősödése váltja fel. A párt és a kormány ezeket az elveket, népünk legalapvetőbb érdekeit, a szocializmus építését, a béke megvédését tartja szem előtt, amikor kijelenti, hogy a határkérdést *lezárt* kérdésnek tekinti.

A szocialista társadalom fejlődésében a határok elvesztik korábbi jelentőségüket és szerepüket. A szocialista világrendszerben *a kommunizmus győzelmével megszűnnek a politikai országhatárok.* A szocialista tábor országai között kialakult új kapcsolatok *ezt a fejlődést készítik elő.* Ennek érdekében is arra törekszünk, hogy egyre szorosabbra fűzzük kapcsolatainkat és mindjobban elmélyítsük együttműködésünket a testvéri szocialista országokkal. Az egységes szocialista világrendszer erősítésének útján „egymás után lebontjuk azokat a gazdasági korlátokat, amelyek országainkat a kapitalizmusban elválasztották. Megerősödik a világszocializmus közös gazdasági bázisa, amely végül is tárgytalanná teszi a határok kérdését."[14]

III. A SZOCIALISTA HAZAFISÁGRÓL

A) SZOCIALISTA HAZAFISÁG — PROLETÁR NEMZETKÖZISÉG

1. A burzsoázia elárulja a nemzeti függetlenség ügyét, amikor osztályérdekei szembekerülnek a nemzeti függetlenség érdekeivel. Amikor egy kapitalista országban a tőkésosztály hatalmának megtartása, a munkásosztály, a dolgozó tömegek felszabadulási küzdelmének elfojtása csak a nemzetközi imperializmus segítségével lehetséges, az imperialista burzsoázia egyik állan-

[13] *Szekfű Gyula:* Forradalom után. Cserépfalvi. Budapest 1947. 68—69. old.
[14] *Hruscsov:* A békés egymás mellett élésért. Beszédek és írások (1959. január-december) Kossuth Könyvkiadó 1960. 119. old.

dó tendenciája, hogy áruba bocsátja a nemzeti függetlenséget, eldobja nemzeti szabadság zászlaját. Az imperialista országok burzsoáziájának másik tendenciája, hogy gyarmatok szerzésére, a gyengébb kapitalista országok feletti uralomra törekszik.

A munkásosztály akkor sem közömbös a haza sorsa iránt, amikor a burzsoázia van hatalmon. A munkásosztály már a kapitalizmus idején a társadalmi fejlődés vezető erejévé, a nemzet többségének hivatott képviselőjévé válik. A munkásosztály forradalmi pártjának politikája a tudományos kommunizmus álláspontjáról ad választ az össznemzeti problémákra. A proletariátus forradalmi osztályharca s ennek eredménye: a kapitalizmus likvidálása, a szocializmus, a kommunizmus felépítése ad megoldást a nemzeti élet kérdéseire, hozza meg minden nemzet történetének nagy fordulatát.

A felszabadult munkásosztály szocialista hazafisága nem valami misztikus „nemzeti lélekből" ered. A szocialista hazafiság *a nép és a szülőföld igaz szeretete*, harc *a munkásosztály és az egész dolgozó nép társadalmi felszabadításáért és mindenfajta elnyomás megszüntetéséért, a proletárdiktatúra megteremtésével a szocializmus felépítéséért, a kommunizmus teljes győzelemre viteléért.* A haza a dolgozó nép hazájává válik, a burzsoá nemzetet szocialista nemzet váltja fel. A hazaszeretet új tartalommal telik meg: a szocialista építés tevékeny támogatásával. A szocialista hazafiság alapeszméje, hogy korunkban *a tartós nemzeti felemelkedés útja: a szocializmus.* Éppen ezért a szocialista hazafiság harcos védelmezője a néphatalomnak, a szocialista termelési viszonyoknak; a szocializmust támogató hazafias erők összefogását és a burzsoá ellenforradalom elleni küzdelmet hirdeti és valósítja meg az országon belül, a szocializmus és a béke erőinek összefogását és az imperializmus elleni küzdelmet nemzetközi téren.

A szocialistává fejlődő nemzet vezetője, a nemzeti felemelkedés motorja a munkásosztály forradalmi pártja. A magyar munkásosztály és forradalmi élcsapata ezt a vezető szerepet nehéz és áldozatos harcokban vívta ki. A párt a Horthy-fasizmus éveiben, az illegalitás és az emigráció nehéz körülményei között, az ellenforradalmi rendszerrel folytatott küzdelemben dolgozta ki azt a programot, amelyet a felszabadulás utáni esztendők munkája váltott valóra. E program a magát „nemzetinek" hirdető — valójában nemzetvesztő — nagykapitalista-földbirtokos uralommal szemben a demokratikus és nemzeti újjászületés útját jelölte ki, amely szükségképpen és tudatosan a szocialista átalakuláshoz vezet. A kommunisták pártja volt az a politikai erő, amely tudta és hirdette: *„Lesz magyar újjászületés!"* — és megvilágította a magyar újjászületés *útját* is. A kommunisták pártja volt az a politikai erő, amelynek alkotó programja volt a nemzeti újjászületésre, s mert és tudott a tömegekre támaszkodni, hogy megvalósítsa ezt a programot — a „föld, kenyér, szabadság" politikáját. A kommunisták pártja — számítva a Szovjetunió segítségére — a magyar nép erejére alapozta az újjáépítést, s elutasította a hírhedt Marshall-tervet, mely a tőkés rendszer védelmének és a függetlenség aláásásának terve volt. A kommunisták pártjának volt bátorsága és ereje ahhoz, hogy kezdeményezze és vezesse a nagybirtokrendszer felszámolását, a demokratikus földreformot, majd pedig győzelmesen meg-

vívja a harcot a tőkés kizsákmányolás védelmezőivel, megvalósítsa a dolgozó parasztsággal szövetséges munkásosztály hatalmát, a proletárdiktatúrát.

2. A szocialista hazafiság: a munkásosztály, a dolgozó nép érdekeinek szolgálata. A szocializmus építése nemzeti keretek között megy végbe, és a szocializmust építő országok nemzeti felemelkedését eredményezi. A szocializmust építő országokban végbemenő társadalmi folyamatok tartalma azonban közös, közösek törvényszerűségei is. Az egyes szocialista országok — közöttük népi demokráciánk — előrehaladása attól függ, hogy ezeket az általános törvényszerűségeket mennyire tudjuk felismerni és alkalmazni a nemzeti fejlődés sajátos problémáira.

A marxisták elvetik azokat a nacionalista kísérleteket, amelyek a nemzeti sajátosságok címén le akarták és akarják téríteni az országot a szocialista forradalom útjáról. Ugyanakkor azt tartják, hogy a marxizmus—leninizmus általános alapelveit, a szocialista forradalom és a szocialista építés általános törvényszerűségét alkotóan kell alkalmaznunk országunk konkrét viszonyainak megfelelően, figyelembe véve a nemzeti sajátosságokat is.

3. *A proletariátus osztályharca, a szocializmus felépítése nemzeti és egyben nemzetközi ügy.*

A szocializmus és az imperialista kapitalizmus közti világtörténelmi mérkőzés korunk osztályharcainak tengelye. A szocializmus nemzetközi pozícióinak erősödése a nemzeti keretek közt folyó szocialista építés feltétele és eszköze.

A munkás nemzetköziség azon alapszik, hogy a kapitalizmus elleni harcban valamennyi ország proletariátusának közösek az érdekei és kölcsönösen támogatják egymást a dolgozók felszabadításáért vívott harcban. Az imperializmus elleni nemzetközi küzdelemben találkozik és összekapcsolódik a szocialista tábor dolgozóinak építő tevékenysége, a tőkés országok munkásosztályának antikapitalista és demokratikus küzdelme, a gyarmati és függő országok népeinek antiimperialista, nemzeti felszabadító harca. „... a munka érdekei azt követelik, hogy a különböző országok, a különböző nemzetek dolgozói a legteljesebb bizalommal legyenek egymás iránt, és a legszorosabb szövetségben forrjanak össze. A földbirtokosok és kapitalisták, a burzsoázia hívei megbontani igyekeznek a munkások egységét, szítani igyekeznek a nemzeti viszályt és ellenségeskedést, hogy gyöngítsék a munkásokat, hogy erősítsék a tőke hatalmát.

A tőke nemzetközi erő. Hogy legyőzzük, ahhoz a munkások nemzetközi szövetsége, nemzetközi testvérisége szükséges."[15]

A dolgozók nemzetközi összefogása érdekében egyik legfontosabb feladatunk a nemzetek közötti bizalmatlanság, az elzárkózás, a nemzeti gőg felszámolása, az ellenük folytatott harc. A nemzetek közötti bizalmatlanság a kapitalista-földesúri világ öröksége, amelyet az évszázados földbirtokosi és kapitalista elnyomás, a magántulajdon miatt keletkezett ellenségeskedés, a tőkésországok közötti állandó viszály hagyott ránk örökül. Felszámolása bonyolult feladat, amely türelmet és elővigyázatosságot követel. Jelenleg, amikor hazánkban és a többi szocialista országban megszűnt a kizsákmá-

[15] *Lenin* Művei. 30. köt. Szikra 1953. 288—289. old.

nyolás, a dolgozók mindenféle elnyomása — a nemzeti elnyomás is —, az a kötelességünk, hogy mindenekelőtt saját népünk előítéletei, a nálunk jelentkező nacionalizmus ellen harcoljunk.

4. A proletár nemzetköziség és a nacionalizmus közötti vízválasztó korunkban: az országon belül — a hatalomhoz való állásfoglalás, válasz a „burzsoá diktatúra vagy proletárdiktatúra" kérdésére, a nemzetközi küzdőtéren — a szocialista tábor egységének kérdésében vallott állásfoglalás. Az imperializmus támadásai a szocialista tábor egysége ellen koncentrálódnak. A jelenkori revizionizmus az imperializmus e hadjáratában vállal szerepet, ideológiai és politikai tevékenysége a szocialista tábor bomlasztására irányul.

Már Lenin figyelmeztetett arra, hogy a proletár internacionalizmus olyan értelmezése, amely a nemzetköziséget csupán az egyenjogúságra akarja korlátozni, valójában nacionalizmus, mert a munkás nemzetköziség lényegét öli ki: a forradalmi proletármozgalom eszméjének és cselekvésének nemzetközi egységét. A mai revizionizmus rágalmazza a szocialista országok egységének gondolatát és valóságát, a szocialista országok kapcsolatait az együttélésre szeretné korlátozni, s ami az egymás mellett élésen túlmegy, azt „tömbpolitikának", „hegemonizmusnak" nyilvánítja. „A szocialista országok kölcsönös viszonyukat a teljes egyenjogúság, a területi sérthetetlenség, az állami függetlenség és szuverenitás tiszteletben tartásának és az egymás belügyeibe való be nem avatkozásnak elveire alapozzák. Ezek fontos elvek, de nem merítik ki a szocialista országok közötti kapcsolatok egész lényegét. A szocialista országok kölcsönös viszonyának elszakíthatatlan része a kölcsönös testvéri segítség. E kölcsönös segítségben tevőlegesen nyilvánulnak meg a szocialista internacionalizmus elvei"[16] — mondja a szocialista országok kommunista és munkáspártjainak moszkvai nyilatkozata. A szocialista államokat összefűzi a szocializmus közös útja, társadalmi, gazdasági rendszerük közös lényege, államhatalmuk közös osztálytartalma, céljaik és érdekeik közössége a szocializmus, a kommunizmus győzelméért vívott harcban és a közös marxista—leninista ideológia. A szocialista országok egysége, mely magában foglalja a politikai, gazdasági, kulturális és katonai összefogást, minden szocialista ország gyors fejlődésének, a függetlenség védelmének legfőbb biztosítéka.

A szocialista népek családjában a *Szovjetunió az első és legerősebb szocialista hatalom*, amely a legtöbb tapasztalatot szerezte a szocializmus építésében és a legtovább jutott a kommunizmus felé vivő úton, a legtöbbet segített és segít ma is a többi szocialista országuak és a kapitalista országok dolgozóinak a békéért és a szocializmusért vívott küzdelemben. A Szovjetunió a szocialista tábor centruma, példája felbecsülhetetlen értékű segítséget jelent a szocializmust építő országoknak.

A Szovjetunió szabadította fel Közép- és Délkelet-Európa népeit — köztük a magyar népet is — a fasiszta rabságból. A Szovjetunió politikai, katonai, anyagi és erkölcsi segítsége, melyet az 1956 októberi ellenforradalmi lázadás leverése idején nyújtott, a proletár internacionalizmus meg-

[16] Az emberiség békéjéért, jövőjéért. Kossuth Könyvkiadó 1957. 19. old.

nyilatkozása volt. Ezzel a magyar nép szocialista építőmunkáját, nemzeti függetlenségét óvta.

A szocialista tábor egységének védelme és fejlesztése, a baráti kapcsolatok ápolása a Szovjetunióval: a proletár nemzetköziség, a szocialista hazafiság elsődleges követelménye.

A szocialista tábor országai a Szovjetunió mellett mind nagyobb mértékben hasznosítják valamennyi szocialista ország tapasztalatait, amit a szocializmus felépítéséért folyó harcban szereztek. A szocialista tábor minden országa hozzájárul a maga eredményeivel, harci tapasztalataival, gazdasági, tudományos, műszaki, kulturális vívmányaival az egész szocialista világrendszer fejlődéséhez.

B) A NÉPI-NEMZETI EGYSÉG A PROLETÁRDIKTATÚRÁBAN

1. A magyar dolgozó nép egysége állandóan erősödik. *Ebben az egységben, melyet a Kommunista Párt vezet, összefog a magyar munkásosztály, a dolgozó parasztság, az értelmiség, a városi kispolgárság, összefog a magyar nép, a munkásosztállyal az élen.* E nemzeti egység alapja a munkás-paraszt szövetség. E népi összefogás célja a szocializmus építése, a Magyar Népköztársaság és a szocialista tábor országai közötti szoros barátság, a szocialista országok és a világ haladó erőinek közös erőfeszítése a béke megvédésére.

A nemzeti egység történelmileg változó tartalma és szerepe az osztályharcok alakulásának függvénye. A feudalizmus elleni harcban létrejött nemzeti egységben — amely a polgári forradalmak időszakában a burzsoázia vezetésével alakult ki —, az antifeudális (és nemzeti) mozzanatok mögött háttérben maradtak a burzsoázia és a proletariátus között akkor még kifejletlen ellentmondások. Az ilyen antifeudális burzsoá nemzeti egység progresszív szerepet játszott a hűbéri uralom felszámolásában. A burzsoázia hatalomra jutása után, a kapitalizmus kifejlődésével párhuzamosan, amikor világosan kirajzolódott a kapitalizmus osztályszerkezete és kibontakozott a proletariátus osztályharca, a burzsoá nemzeti egység bomlásnak indult. A polgári nemzeti egység bomlása, a burzsoázia és a proletariátus közötti osztályharc előtérbe nyomulása haladó és szükségszerű folyamat. Ebben a folyamatban a munkásosztály a forradalmi szocializmus segítségével politikailag és szellemileg felszabadul a burzsoázia befolyása alól. Tudatára ébred annak, hogy érdekei antagonisztikusan ellentétesek a tőkésosztály érdekeivel. A burzsoá nemzeti egység felbomlásával megindul a burzsoázia és a proletariátus harca a középrétegekért — különösen a parasztságért —, kifejlődik a munkásosztály és a dolgozó osztályok szövetsége.

2. A nemzeti összefogás konkrét tartalmát, terjedelmét, ellentmondásait a konkrét történelmi feltételek, az osztályviszonyok határozzák meg. Az egység a különböző osztályok érdekközösségére épül, bizonyos konkrét társadalmi (nemzeti) célok kivívása érdekében. Az antifasiszta nemzeti összefogás politikájának bázisa a munkásosztály, a dolgozó parasztság, az értelmiség és a kispolgárság volt, és részt vettek benne bizonyos polgári körök is. 1945 előtt hazánkban az antifasiszta nemzeti összefogás tartalma: az ország felszabadítása a német fasiszta hordák elnyomása alól, a nemzeti

függetlenség, a demokratikus szabadságjogok kivívása, a nemzeti erők összefogása, hogy az országot kiemeljék abból a szakadékból, amelybe az uralkodó osztályok a második világháborúban taszították. Az ország felszabadulása nyomán kibontakozott és a munkásosztály vezetésével győzött a földreformért vívott küzdelem. A feudalizmus maradványainak felszámolása után fokozódott a munkásosztály harca a tőke ellen. A nemzeti összefogás osztálytartalma módosult, az egységen belül kiéleződött a harc a népi demokratikus fejlődés ellenségeivel szemben. A proletárdiktatúra kivívása során a népellenes erők elleni küzdelemben megerősödött a munkásosztály és a dolgozó osztályok szövetsége, és új, szocialista tartalmú népi-nemzeti egység alakul ki.

3. A proletárdiktatúra kivívásával az osztályharc nem szűnik meg, a proletárdiktatúra az osztályharc folytatása változott körülmények között és változó eszközökkel. Ugyanakkor azonban a proletárdiktatúra, a szocialista forradalom az új, szocialista népi-nemzeti egység kialakulásának folyamata is. A burzsoázia vezette, a kapitalista társadalom keretei között alakuló különböző tartalmú nemzeti összefogást a benne rejlő antagonisztikus ellentmondások előtérbe nyomulása szétzúzza, összetöri. A proletárdiktatúra időszakában kialakuló, megerősödő és alapjában szocialista tartalmú, a szocializmus győzelmét szolgáló nemzeti egységre az a jellemző, hogy a benne rejlő ellentmondások a szocialista forradalom folyamatában oldódnak meg.

A szocializmust szolgáló népi-nemzeti egység egyik fontos politikai formája hazánkban ma a Hazafias Népfront, amely a munkásosztály, az MSZMP vezetésével elősegíti azoknak a hazafiaknak az összefogását, akik részt akarnak venni a népi demokrácia építésében. A Hazafias Népfront a kommunisták és a pártonkívüliek szövetségét testesíti meg. Ennek az együttműködésnek a platformja a népi demokratikus rend elfogadása és fejlesztése, a szocialista építés támogatása, a munkásosztály és pártja vezető szerepének elfogadása, a nemzeti függetlenség védelme az imperializmussal szemben.

c) A NEMZETI HAGYOMÁNYOK ÉS A TÁRSADALOM SZOCIALISTA ÁTALAKÍTÁSA

1. A burzsoá nacionalizmus a nemzeti egység hamis, az osztályharcot leplező értelmezését visszavetíti a múltba is, és a nemzeti történelem meghamisításával igyekszik szellemi fegyvert kovácsolni a nacionalista gondolkodásmód támogatására és erősítésére. Nemzeti múltunk, hagyományaink értékelésében a burzsoá nacionalizmus elködösíti az osztálytartalmat, megpróbálja egyrészt összebékíteni a haladó és a reakciós tendenciákat, másrészt haladónak, nemzetinek tünteti fel azt is, ami reakciós.

Haladó nemzeti hagyományaink közül elsősorban azokat becsüljük, amelyek korukban a haladó törekvések legkövetkezetesebb kifejezői voltak, legerőteljesebben képviselték a magyar nép harcát a társadalmi reakcióval szemben. Ilyen haladó hagyományaink: a dolgozó osztályok forradalmi megmozdulásai, a társadalmi haladás és felvilágosodás nagy magyar harcosainak tevékenysége, a magyar nép szabadságharcai az idegen elnyomás ellen, és mindezeknek a tükröződése nemzeti kultúránkban és irodalmunkban.

Természetesen nem engedhetjük át a haladás ellenségeinek, a burzsoá

nacionalistáknak azokat a haladó hagyományokat sem, amelyek a nemzet többségének alapvető érdekeit, a társadalmi haladást kevésbé következetesen, kevésbé átfogóan képviselték, és amelyek haladó tartalmúak ugyan, de belső ellentmondásoktól terhesek. A forradalmárok tradíciója mellett a kommunisták megbecsülik és ápolják azoknak a reformereknek a hagyatékát is, akik a társadalmi-nemzeti előrehaladás érdekében hirdettek reformprogramot, szemben azokkal, akik a túlhaladott, reakciós rend védelmében, a forradalom ellen hirdettek reformokat. Ugyanakkor a kommunisták nem mondanak le a hagyományok gyengeségeinek, következetlenségeinek elvi bírálatáról. A hagyományok ápolása nem jelentheti a múlt idealizálását. A hagyományok ápolása marxista—leninista elemzésüket igényli, ez teszi lehetővé, hogy megkülönböztessük az előremutatót, az értékest a tévelygéstől, a megalkuvástól, a haladó mozzanatokat a reakciós tendenciáktól. A múlt elemzésének tudományos alapja a marxizmus, amelynek *történeti* szemléletétől távol áll a szubjektivizmus, a hamis aktualizálás.

2. Különösen fontos, hogy haladó nemzeti hagyományaink között első helyre állítsuk *a magyar munkásosztály és a magyar munkásmozgalom forradalmi tradícióit*. A munkásosztály történelmi fellépése óta a nemzeti felemelkedés irányát, a nemzeti fejlődést akadályozó nagy problémák megoldásának útját ennek az osztálynak a forradalmi harca jelentette. E forradalmi harc egyenes folytatása a megelőző korszakok haladó nemzeti hagyományainak. A nemzeti hagyományok ápolásának az a gyakorlata, amely hallgatólagosan kizárja haladó nemzeti hagyományaink közül a munkásosztály harcát és a haladó nemzeti hagyományokat lényegében a polgári forradalmak korának nemzeti mozgalmára korlátozza, meghamisítja a történelmet. A magyar munkásosztály forradalmi tradíciói a *legértékesebb* haladó nemzeti hagyományaink, melyek a *legkövetkezetesebben* képviselik a társadalmi haladást, a nemzeti felemelkedést.

Az antifasiszta harcban a párt hirdette és bizonyította: a kommunisták és csak a kommunisták az 1848-as forradalom és szabadságharc demokratikus és nemzeti hagyományainak örökösei, s a népi demokratikus átalakulás hivatott befejezni 1848 félbemaradt és a reakció által megtagadott művét. Az 1848-as tradíció előtérbe állítása azonban hosszabb ideig nem párosult 1919 hagyományainak kellő hirdetésével és védelmével. A Tanácsköztársaság emlékének elhomályosodása gyengítette a munkásosztály, a Kommunista Párt vezető szerepének tudatát az antifasiszta harcban, a népi demokratikus rend győzelméért vívott küzdelemben.

3. A marxisták Lenin tanításának szellemében a *múlt* tanulmányozásából a *jelen* tennivalóira következtetnek. A haladó nemzeti hagyományok ápolásának célja és értelme nem csupán történelmi igazságszolgáltatás, hanem elsősorban a társadalmi haladásért vívott jelenkori harc előzményeinek feltárása, annak bemutatása, hogy szocializmust építő munkánk annak a harcnak a folytatása és beteljesedése, amelyet a magyar nép legjobbjai a múltban vívtak. A haladó hagyományokat magunkénak valljuk, s egyben túl is haladunk rajtuk, a múlt harcaiból leszűrve a tanulságokat, erőnket a szocializmus építésére fordítjuk.

IV. A NACIONALIZMUS ELLENI HARC FELADATAI

1. A Magyar Szocialista Munkáspárt a munkásosztály és a dolgozó nép érdekeit s ezért az igazi nemzeti érdekeket fejezte ki, amikor szembeszállt az ellenforradalmi nacionalista hangulattal, hirdette és politikai cselekvésében érvényesítette a proletár nemzetköziség, a szovjet—magyar barátság eszméit, elutasította a „nemzeti kommunizmus" felfogását, és a marxizmus—leninizmus tanításaira, e tanítások alkalmazására építette politikáját. A párt tevékenységének hatására jelentős tömegek szabadultak meg az ellenforradalom előtt és alatt felszított nacionalista hangulattól. A nacionalizmus közvetlen és nyílt, legális politikai-ideológiai terjesztésének lehetősége az ellenforradalmi hullám visszaszorításával párhuzamosan szűkül. A nacionalizmus többé-kevésbé kiszorul a legális politikai fórumokról, de közvetett és burkolt formában újra meg újra feltűnik egyes „társadalomtudományi", kritikai, esztétikai, szépirodalmi stb. írásművekben és más megnyilatkozásokban. A nacionalizmus *él és hat:* mérgező anyagai ébren tartják az ellenforradalmi erők reményeit, behatolnak az ifjúságba, egyes dolgozó emberek tudatába. Ideológiai életünkben háttérbe szorultak, de helyenként még hatnak a különböző nacionalista jellegű politikai-ideológiai csoportosulások: a „nemzeti kommunizmus", a „harmadik út" hívei stb.

A szocialista világrendszer és az imperializmus harcából, a magyar osztályharcok sajátosságaiból egyaránt szükségszerűen következik, hogy a jelenlegi időszakban a nacionalizmus *a fő ellenség* a politikai eszmék, az ideológia frontján. A burzsoá ideológia kritikája nem szorítkozhat a nacionalizmus elleni harcra, de hiba volna szem elől téveszteni, hogy *a magyar reakció minden politikai-ideológiai „eszméje" és jelszava, a nemzetközi imperializmus minden egységbontó kísérlete a nacionalizmussal áll vagy bukik,* a magyar népi demokráciában *minden* ellenforradalmi, revizionista törekvés a nacionalizmus érveivel jelentkezik.

A Magyar Szocialista Munkáspárt a helyes marxista—leninista politika kidolgozását és megvalósítását tekinti az eszmei harc s így a nacionalizmus elleni harc legfontosabb feltételének is. A nacionalizmus elleni harc bonyolult küzdelem, amelynek azt kell elősegíteni, hogy az internacionalizmus, a népek testvériségének eszméje és a nemzeti érzés, az ország szocialista felvirágzásának nagy erőforrása egymástól elválaszthatatlanul, egységbe forrva fejlődjön. A nacionalizmus elleni harcban az elvi következetességet, az ellenforradalmi, revizionista, nacionalista demagógia kíméletlen leleplezését össze kell kapcsolni a tömegek közötti türelmes felvilágosító munkával. Nemcsak a nacionalizmus nyílt formái ellen kell harcolnunk, hanem a nacionalizmus burkoltabb megnyilvánulásai ellen is. Bírálnunk kell a nacionalizmus egyes maradványait azoknál is, akikkel sok más kérdésben egyetértünk és együttműködünk.

2. *A nacionalizmus elleni küzdelem: politikai harc a proletárdiktatúra védelméért és fejlesztéséért, a szocialista tábor egységéért.* A szocialista építőmunka egészét átható, politikánk lényegét, minden vonatkozását érintő

harci feladat ez, amely magában foglalja a szocialista tábor erősítésének és fejlesztésének bel- és külpolitikai tennivalóit, a nemzetközi szocialista munkamegosztásban való tevékeny részvételt, a nacionalista jelszavak hatásos leleplezését, a hazafias erők egyesítését a szocializmus platformján.

A nacionalizmus elleni küzdelem: ideológiai harc a marxizmusért. A nacionalizmus bírálata a marxista világnézet terjesztését, a magyar történelem marxista feldolgozását, a revizionista, „harmadik utas" és más nacionalista, konzervatív irányzatok kritikáját jelenti; a tudományos kommunizmus eszméinek olyan propagandáját igényli, amely a proletár internacionalizmus és a szocialista hazafiság gondolatát az emberek cselekedeteinek belső politikai-világnézeti és erkölcsi indítékává teszi.

A nacionalizmus elleni harcot az ideológiai élet minden területén, az ideológiai munka minden eszközével folytatnunk kell. Ennek a harcnak első vonalában a *társadalomtudományoknak*, mindenekelőtt a marxista filozófiának, történettudománynak, irodalomtörténetnek kell haladniuk. Éppen ezért ezekben a tudományágakban különösen fontos, hogy felszámoljuk a nacionalista gondolkodás minden maradványát.

A nacionalizmus elleni küzdelem egyik legfontosabb területe *az ifjúság nevelése.* Az iskolák, az ifjúsági szervezetek nevelőmunkájában előtérbe kell állítani a nacionalizmus elleni küzdelmet. Ennek feltétele, hogy a nacionalizmus hatását megszüntessük *a pedagógusok* között, pedagógiai tudományunkat és gyakorlatunkat megtisztítsuk a nacionalizmus befolyásától.

Népünk tudatának, gondolkodásának formálásában nagy szerepe van *az irodalomnak és a művészetnek.* Irodalmunk és művészetünk egyik legfontosabb teendője népünk nevelése a szocialista hazafiság és a munkás nemzetköziség szellemében.

A szocialista hazafiság és a munkás nemzetköziség eszméjének terjesztésére fel kell használni minden olyan eszközt, amely befolyásolja a közvélemény alakulását: a sajtót, a rádiót, a televíziót, a politikai és kulturális felvilágosítás különféle formáit.

3. A nacionalizmus elleni harcban népünk *történelmi tapasztalataira* támaszkodunk. A nacionalizmus az elmúlt száz évben csak pusztulást és katasztrófát hozott a népnek. A nemzeti fejlődés égető problémáira a munkásosztály adott helyes választ, s a marxizmus—leninizmus mutatta meg a nemzeti felemelkedés útját.

A történelem bebizonyította, hogy a kommunistáknak volt igazuk, amikor szembeszálltak a nacionalizmussal és az internacionalizmus álláspontjára helyezkedtek. A „nemzetellenesnek" nevezett kommunisták ott voltak mindenütt, ahol harcolni kellett a nemzet igazi érdekeiért a kizsákmányolás, a fasizmus és a háború ellen. Igaz hazafiként cselekedtek, mikor a romba döntött ország gyors újjáélesztésére mozgósították a népet, mikor felosztották a földesúri földet, a munkásosztály kezébe adták a gyárakat, s hazánkat fejlett, erős, kulturált országgá tették. A nemzet igazi érdekeit képviselték, amikor 1956-ban szembeszálltak a múlt kísérteteit feltámasztó

ellenforradalommal, eltaposták a háború parazsát és megvédték a nép hatalmát.

A nacionalizmus csak a kizsákmányoló osztályok hatalmának visszaállítását, a nemzeti függetlenség elvesztését, az új háború veszélyét hozhatja a magyar népnek. A társadalmi fejlődés egyetlen járható útját a szocialista hazafiság és a proletár nemzetköziség eszméje világítja be.

Megjelent: Pártdokumentumok az ideológiai és a kulturális munkáról. Kossuth Könyvkiadó 1962. 153—199. old.

42

AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA A TERMELŐSZÖVETKEZETI MOZGALOM HELYZETÉRŐL ÉS TOVÁBBFEJLESZTÉSÉRŐL

(1959. OKTÓBER 22.)

A Központi Bizottság 1959. október 22-i ülésén megtárgyalta a termelőszövetkezeti mozgalom helyzetét. Megállapította, hogy 1958 decemberében helyesen mérte fel a gazdasági-politikai helyzetet s szabta meg a tennivalókat. A decemberi határozatot végrehajtottuk, s ennek során a korábbinál lényegesen gyorsabb fejlődést értünk el a termelőszövetkezeti mozgalomban. E fejlődés eredményeként ez év első felében 343 ezer dolgozó paraszt lépett be a meglevő termelőszövetkezetekbe vagy alakított új szövetkezeteket, s a termelőszövetkezetek részesedése az ország szántóterületéből 14,6%-ról 36,6%-ra nőtt. Sikerült e jelentős lépést úgy megtennünk, hogy a munkás-paraszt szövetség — éppen a szocialista szektor erőteljes megnagyobbodása következtében — általában tovább erősödött, s e szövetségen belül a két dolgozó osztály között tovább mélyült a szocializmus építésére irányuló baráti összefogás érzése és az érdekazonosság felismerése.

Végrehajtásra került a Központi Bizottság 1959. március 6-i határozata is, amellyel a párt- és állami szervek a termelőszövetkezetek erőit a szervezésről a gazdasági és politikai megerősítésre csoportosították át. Ezzel lehetővé vált a nagymértékben fejlődött termelőszövetkezeti mozgalom jelentős megszilárdulása, amely a fejlesztésben a további munka alapját képezi.

I

1. Melyek azok a legfontosabb általános tapasztalatok, amelyeket a további munkánál alapul kell venni?

a) A parasztok tömeges belépésének egyik fő forrása: a párt politikája iránt az utóbbi években kialakult bizalom, amelyet mindenekelőtt a termelési biztonság megteremtésével és a termelőszövetkezetek megszilárdulására irányuló hathatós munkával értünk el. E bizalomnak, a munkásosztály és a parasztság közötti baráti jó viszonynak további erősítését a jövőben is döntő feladatnak kell tekinteni.

b) A sikeres előrehaladásnak, különösen a földdel bíró kis- és középparasztok tömeges belépésének másik fő forrása az önkéntesség betartása volt, a kellő politikai feltételek előzetes megteremtése alapján.

Az önkéntesség betartását veszélyeztették egyes olyan, a politikai munkát

adminisztratív módszerekkel helyettesítő káros helyi intézkedések, mint pl. a tanácshoz való beidézgetés, pénzbírsággal való fenyegetés mellett; a családtagok üzemből, hivatalból való fizetés nélküli kényszerszabadságra hívása vagy küldése; egyetemisták, középiskolások iskolából való eltávolításának kilátásba helyezése; a föld felajánltatása öreg parasztoknál, főleg kétlaki ipari munkásoknál stb. A szövetkezeti agitációban résztvevőkkel meg kell értetni, hogy az önkéntesség érvényesítése újabb dolgozó paraszti tömegek sikeres megnyerése érdekében, a párt politikájának továbbra is sarkalatos tétele. A munkás-paraszt szövetségnek súlyosan ártó helytelen módszereket — amelyek legtöbbször türelmetlenségből, a számszerű fejlesztés egészségtelen és káros, versenyszerű felfogásából és az előkészítés elhanyagolásából származtak — a jövőben szigorúan meg kell tiltani, és elkövetőit meg kell büntetni.

c) Eredményeink alapvető feltétele az volt, hogy pártszerveink és pártszervezeteink megvitatták a decemberi határozatot s annak alapján kialakították a cselekvéshez szükséges elvi, politikai egységet s a legtöbb helyen szorosan kézbentartották, irányították a szervező munkát. Különösen a falusi kommunisták, a megyei és járási pártfunkcionáriusok s a szervezésben résztvevő üzemi kommunista munkások végeztek lelkes, odaadó munkát.

A siker nem kis részben annak köszönhető, hogy a faluban az ügy érdekében együtt léptek fel a haladás hívei; párttagok és nem párttagok egyaránt. Pártszervezeteinknek sikerült a szövetkezetfejlesztési bizottság keretében mozgósítani a társadalom minden fontosabb rétegét, ill. azok legjobb képviselőit; így a termelőszövetkezeti tagokat, az újonnan belépett parasztokat, a tanácsi és tömegszervezeti vezetőket, gépállomási, állami gazdasági dolgozókat, falusi értelmiségieket, különösen a pedagógusokat és mezőgazdasági szakembereket. Ezzel sikerült a falu szocialista átszervezésével járó bonyolult munkát több megyében és igen sok községben társadalmi üggyé tenni. A pártszervezetek továbbá ott tudtak jelentős fejlődést elérni, ahol a jó politikai munkával már hosszabb időn keresztül jó kapcsolatokat építettek ki a dolgozó parasztokkal.

d) A munkásosztály igen nagy segítséget nyújtott testvéri szövetségesének, a dolgozó parasztságnak, hogy az a szocialista úton haladhasson. A munkásosztály állama nagyarányú támogatást nyújt termelőszövetkezeteink gazdasági megerősítésének előremozdítására. Az ipari munkások a kongresszusi verseny során igen sok üzemben tervük túlteljesítésével, terven felül sok gépet, építőanyagot, műtrágyát adtak már eddig is a termelőszövetkezeteknek. Biztatóan fejlődik az új alapokra helyezett patronázsmozgalom is. Az ország csaknem valamennyi jelentős ipari üzeme, állami gazdasága, gépállomása s nagyon sok intézmény bekapcsolódott ebbe a munkába, amely egyre eredményesebb lesz, különösen ha a patronálásban résztvevők a gazdasági segítség mellett a fő figyelmet elsősorban a politikai, vezetési, szakmai segítségnyújtásra fordítják.

e) Az elmúlt évekhez mérten is még jobban beigazolódott az az alapelv, hogy a mezőgazdaság szocialista átalakításának fő formája a mezőgazdasági

termelőszövetkezet. Ezt kiegészítik az alacsonyabb típusú, egyszerűbb szövetkezeti formák, amelyeket alkalmazni kell mindenütt, ahol a mezőgazdasági termelőszövetkezetek megalakításához még nincsenek meg a feltételek. Az elmúlt évekkel szemben az idén az egyszerűbb szövetkezetek nagy számmal tértek át a fejlettebb formára (302 termelőszövetkezeti csoport és 209 szakcsoport). Ez a gyakorlatban bizonyította be, hogy az egyszerűbb szövetkezetek, ha komolyan foglalkoznak velük: előiskolái a magasabb típusú mezőgazdasági termelőszövetkezeteknek. A szőlő- és gyümölcstermelő vidékeken például továbbra is helyes a szakcsoport szervezése.

2. A termelőszövetkezeti mozgalom ez évi fejlődését számos figyelemreméltó új vonás jellemzi:

a) A falu szocialista átalakulásában a legfontosabb minőségi változást az idézte elő, hogy a parasztság derékhadát képező kis- és középparasztok tömegesen léptek be a termelőszövetkezetekbe. Míg az előző években a saját bevitt föld aránya alig egyharmada volt a szövetkezeti földeknek, az idén a kis- és középparasztok tömeges belépése folytán a saját bevitt föld aránya több mint kétharmadára emelkedett. E minőségi változás bekövetkezését az általánosan ható tényezők mellett leginkább a következők segítették elő: (1) Az a módszer, hogy párt- és állami szerveink nem egyszerűen termelőszövetkezetek alakítására törekedtek, hanem ahol csak lehetett, termelőszövetkezeti községeket hoztak létre. (2) Az agitációban nem csupán a meglevő eredményekre hivatkoztak, hanem a legtöbb helyen részletesen megmutatták azt is, hogy helyileg milyen lehetőségek nyílnak a termelés fejlesztésére, szociális és kulturális problémák megoldására, ha a község áttér a nagyüzemi gazdálkodásra. (3) A földjáradék kötelező fizetésének kimondása, amely kedvező hatást váltott ki a földdel bíró parasztok, különösen az idős parasztok körében. (4) A termelőszövetkezet vezetőinek megválasztásánál biztosított nagyfokú demokratizmus. (5) A kulákkérdés megoldása oly módon, hogy a párt a szövetkezeti községekben magukra a dolgozó parasztokra bízta: döntsenek arról, felveszik-e a termelőszövetkezetbe a volt kulákot vagy sem. (6) A nyílt, őszinte beszéd.

b) A korábbi évekkel szemben — amikor általában egy-egy községben a dolgozó parasztság kisebb csoportjai, főleg szegényparasztok alakítottak szövetkezeteket — most a legtöbb helyen a községek dolgozó parasztságának túlnyomó többsége egyszerre lépett a szövetkezeti gazdálkodás útjára. Falvaink, községeink, városaink 42%-a vált termelőszövetkezeti községgé, várossá.

c) A termelőszövetkezeti nagyüzemi táblák kialakítására a Központi Bizottság decemberi határozata három utat jelölt meg: termelőszövetkezeti községekben az általános földrendezést, a nem termelőszövetkezeti községekben az önkéntes földcserét, ill. a részleges tagosítást. A tapasztalatok azt mutatják, hogy a három módszer közül az általános földrendezés a legcélravezetőbb, s egyben ez jár a legkevesebb politikai hátránnyal.

Az idei tapasztalatok alapján a táblakialakítás fő módszere a jövőben is a termelőszövetkezeti községekben végrehajtott általános földrendezés. (Nagy alföldi mezővárosokban ezt az elvet — külön engedéllyel — határ-

részenként lehet alkalmazni.) Azokban a községekben, ahol a szocialista szektor aránya nem éri el a 70, ill. 80%-ot, a nagyüzemi táblákat önkéntes földcserével kell kialakítani. Részleges tagosítás engedélyezését a Központi Bizottság a jelenlegi helyzetben nem tartja szükségesnek.

d) A tapasztalatok azt igazolják, hogy általában nem célszerű és nem is helyes a szervezésnek olyan formája, amely szerint a szövetkezet alakulása és a közös tevékenység beindulása között hosszú hónapok telnek el úgy, hogy ezalatt a szövetkezet tagjai alapvetően továbbra is egyénileg gazdálkodnak. Az ilyen szövetkezetet ugyanis a valóságban kétszer kell megszervezni.

e) Az új termelőszövetkezetek jelentős része — a jól gazdálkodó és jobb módú parasztok nagyszámú belépése folytán — tartózkodott a hitelek nagyobb mérvű felvételétől, az eladósodástól. Ez az örvendetes változás jelentősen elősegíti a saját erőből történő építkezések, az állóeszközállomány erőteljesebb növelését szövetkezeteinkben.

3. Termelőszövetkezeti mozgalmunk ez évi tapasztalatai bizonyítják, hogy a falu szocialista átalakításában a dolgozó parasztok meggyőzése, a termelőszövetkezetekbe való belépésük elősegítése nem választható el a megalakult szövetkezeti gazdaságok politikai, gazdasági, szervezeti megszilárdításától. Csak a szorosan összekapcsolt, együttesen végzett szervező és megszilárdító munka eredményezhet erős, szilárd termelőszövetkezeteket, egészséges termelőszövetkezeti mozgalmat. Termelőszövetkezeti parasztságunk saját erőfeszítései s a szocialista állam hathatós segítsége eredményeként az idén alakult új és jelentősen kibővült termelőszövetkezeteink megerősítése, nagyüzemi gazdálkodásunk megalapozása általában egészségesen fejlődik. Termelőszövetkezeteink túlnyomó többségében a tagság hangulata bizakodó, s a nagyüzemi gazdálkodás feltételeinek kialakításában komoly sikereket érnek el. Termelési eredményeik már ebben az évben is jelentősek s több tekintetben máris fölényben vannak az egyéni gazdaságokhoz képest. Számos régebben működő termelőszövetkezetünk küzdötte fel magát a gyenge szövetkezetek színvonaláról a közepesek, s a közepesek színvonaláról a jók közé. Ennek révén a szövetkezeti gazdálkodás általános színvonala jelentősen emelkedett. A megszilárdítás ezen általános tapasztalatai mellett számos konkrét tanulság érdemel figyelmet:

a) Az új és nagymértékben fejlődött termelőszövetkezetek megfelelő vezetésének kialakítása a termelőszövetkezetek megszilárdításának döntő feltétele. A termelőszövetkezeti parasztság általában megfelelően tudott élni ennek során jogaival, és kevés kivételtől eltekintve jó vezetőket választott. Nagy segítséget jelentett e téren a Központi Bizottság decemberi határozata alapján végrehajtott káderátcsoportosítás is, amelynek során párt- és állami szerveink eddig mintegy 1300 embert küldtek falusi munkára. További nagy segítség volt az, hogy a megyei és járási szervek a legtöbb helyen a szövetkezet megalakulása után azonnal mezőgazdasági, pénzügyi, könyvelési szakembereket, régi, tapasztalt szövetkezeti vezetőket küldtek az új szövetkezetekhez, akik huzamosabb ideig segítettek ott az új vezetőknek a kezdeti nehézségek leküzdésében.

b) A termelőszövetkezeti megszilárdításnak döntő feltétele a politikai vezetés biztosítása, más szóval a termelőszövetkezeti pártszervezetek létrehozása, munkájuk megjavítása s rendszeres politikai munka végzése a szövetkezetekben. Termelőszövetkezeteink csaknem 70%-ában van jelenleg pártszervezet, s a szövetkezeti párttagok száma nyolc hónap alatt több mint 24 ezer új taggal gyarapodott, akik tekintélyes részét a szövetkezetszervezésben végzett kiváló munkájuk elismeréseként tagjelöltségi idő nélkül, közvetlenül párttagnak vettek fel. Termelőszövetkezeti pártszervezeteink nagyobb része erejéhez és adottságaihoz képest általában már ma is jól dolgozik, s alapjában megfelelően segíti a szövetkezet vezetését, politikai munkával mozgósít a termelési feladatok végrehajtására, eredményesen harcol a paraszti ingadozás és a szövetkezeten belül is jelentkező ellenséges törekvések ellen. Jelentős részük azonban még kis taglétszámú, vezetői tapasztalatlanok és módszerük fejletlen. Megyei és járási pártszervezeteink feladata, hogy — különösen a téli hónapokban — többet törődjenek a termelőszövetkezeti pártszervezetek segítésével, nevelésével. A pártmunka javítása érdekében célszerű elterjeszteni azt a több helyen bevált módszert, hogy a pártszervezet mellett a legjobb pártonkívüli szövetkezeti dolgozókból aktívacsoportot hoznak létre.

4. Az ez évi tapasztalatok bizonyítják, hogy a párt mezőgazdasági politikájának az a célkitűzése, hogy mezőgazdaságunk szocialista átalakítását a mezőgazdasági termelés egyidejű állandó fokozása mellett kell végrehajtani — reális és helyes. Ezt bizonyítja, hogy a termelőszövetkezeti mozgalom erőteljesebb fejlődésével egy időben a mezőgazdasági termelés színvonala is növekedett. Jelentős szerepe van ebben annak, hogy a mezőgazdasági termelés irányításában továbbra is hatékonyan érvényesül az anyagi érdekeltség, s ezáltal a szocialista szektor termelése növekszik. Ez természetesen nem önmagától következik be. A megalakulás után minden egyes szövetkezetben a termelési tervekben ki kell dolgozni a termelés növelését szolgáló intézkedéseket. A megvalósítás fontos feltétele, hogy a tagság azokat megismerje és magáévá tegye.

Gazdasági politikánk fontos követelménye továbbra is, hogy az anyagi érdekeltség biztosításával az egyénileg dolgozó parasztság termelése is megfelelően alakuljon. Még ilyen körülmények között is tapasztalható azonban, hogy az egyéni parasztság egy részénél a termelés színvonala egyes területeken visszaesik. Tapasztalható ez a trágyázás elhanyagolásában, évelő kultúrák telepítésének csökkentésében, a termelőeszköz-vásárlás, fedeztetés visszaesésében. Tapasztalható továbbá a felvásárlás terén, ahol például kenyér- és takarmánygabonából az egyéni parasztok tartalékolási törekvése erősödik.

5. A termelőszövetkezeti mozgalom ez évi fejlődése során komolyabb hibák is előfordultak. Ezekkel kapcsolatban a párttagoknak, tanács- és szövetkezeti vezetőknek világosan meg kell érteniük, hogy jelenlegi viszonyaink között a termelőszövetkezeti mozgalom az egyetlen olyan terület, ahol az osztályellenség, a bel- és külföldi reakció reménykedhet abban, hogy átmenetileg becsületes embereket jelentős számban tévútra vihet, rendsze-

rünkkel szembeállíthat. Az elkövetett hibák aláássák a párt tekintélyét, a dolgozó parasztság soraiban kialakult bizalmat, feszültté teszik a velük való viszonyunkat, s alapot teremtenek arra, hogy az ellenség meglovagolja és kihasználja ellenünk azokat. Mindez gátolja a termelőszövetkezeti mozgalom fejlődését. Az elkövetett jellemzőbb hibák a következők:

a) A márciusi határozatnak a termelőszövetkezeti mozgalomra vonatkozó utasításai kapcsán az ellenforradalom óta első ízben fordult elő, hogy számos helyen megszegték vagy elferdítve hajtották végre a felsőbb pártszerv, a Központi Bizottság határozatát. Ennek fő oka az volt, hogy sok elvtársunk igazán „forradalmi" cselekedetnek csak a számszerű fejlesztést tekintette — s részben még ma is csak ezt tekinti annak — és a megszilárdítással járó rendszeres politikai, gazdasági szervező munkát lebecsüli. Ezzel kapcsolatban nem egy helyen hangoztatták azt is: „a központi határozatok a mi területünkre nem vonatkoznak", s még a márciusi határozat után is sok községben kezdtek új termelőszövetkezeteket szervezni. Számos hibát pártszerveink és pártszervezeteink belső „műhelytitoknak" tekintve elhallgattak a Központi Bizottság előtt, s szemet hunyva fölöttük, lényegében bátorították a hibák elkövetőit. Mindez a centralizmus, a pártfegyelem megengedhetetlen megsértését jelentette.

b) Komoly nehézségeket okozott az, hogy a meggyőzés helyett felelőtlen ígérgetésekkel igyekeztek a belépési nyilatkozat aláírására bírni a dolgozó parasztokat, amely ígéreteknek párt- és állami szerveink később nem tudtak eleget tenni.

c) Hiba volt a szervezés során, hogy a családtagok meggyőzésével és a termelőszövetkezetbe való beléptetésével sok helyen keveset törődtek, továbbá a 70—80% elérése után nem egy községben olyan esetekben is abbahagyták a fejlesztést, amikor a politikai feltételek megvoltak az átszervezés teljes befejezéséhez.

d) A termelőszövetkezetek megszilárdításában elért nagy eredmények mellett több olyan negatív jelenség is tapasztalható, amelyek leküzdése nélkül a szövetkezetek megerősödése nem lehetséges. Sok termelőszövetkezetnél laza a munkafegyelem. Azok a tagok, akik korábban egyéni gazdaságaikban kora reggeltől késő estig dolgoztak, most a szövetkezetben a legnagyobb dologidőben sem akarnak napi nyolc óránál többet dolgozni. A nyári rendkívüli esős időjárás mellett a laza munkafegyelem is oka annak, hogy az országban mintegy 30 000 kat. hold kukorica kapálatlan maradt, s néhány dunántúli megyében csak október első napjaiban fejezték be a gabonacséplést. De ebben jelentős szerepe van annak is, hogy párt- és állami szerveink, szövetkezeti vezetőink a munkák gondos megszervezésére még mindig nem fordítanak elég gondot. Összefügg ezekkel a termelés fejlesztése terén meglevő lehetőségek kihasználásának elmulasztása, így pl. a közös sertésállomány kialakításának elhanyagolása. A közös sertésállomány nem kielégítő fejlődését a nagyüzemi férőhelyhiány nem indokolja, mert a sertések számára egyszerű kivitelű, házilag elkészíthető férőhelyek is megfelelnek. Termelőszövetkezeteink jelentős része vonakodik az egyszerű és olcsó szerfás építkezésektől. Párt- és állami szerveink a közös sertésállo-

mány növelésére, nevezetesen a közös sertésférőhelyek építésére távolról sem fordítanak olyan gondot, mint a szarvasmarha-tenyésztésre, még a fő sertéstenyésztő megyékben sem. Mindezen — elsősorban a helytelen szemléletbeli felfogáson — a legsürgősebben változtatni kell.

e) A pártszerveknek és pártszervezeteknek határozottan szembe kell szállniuk számos, helyenként még ma is fellelhető jobb- és baloldali nézettel, a párt politikáját eltorzító gyakorlattal.

A munka során nemegyszer szem elől tévesztik azt a fontos tényt, hogy az egyénileg gazdálkodó dolgozó paraszt nem ellensége a szocialista rendszernek, munkájára a népgazdaságnak nagy szüksége van és benne a holnap termelőszövetkezeti tagját kell látni. Hibás cselekedeteikkel sokszor nem közelebb hozzák, inkább szembeállítják az egyéni parasztokat a termelőszövetkezettel. Ez történt azokon a helyeken, ahol a nagyüzemi táblába került egyéni paraszti gabonavetésekért és évelő kultúrákért nem kártalanították őket megfelelően, s a táblakialakítás során a táblába került földjüknél gyengébb minőségű csereföldet adtak számukra, s ahol általában elmulasztották az egyéni parasztokkal való törődést, a köztük folytatott politikai munkát. Rontotta az egyéni parasztok termelőszövetkezethez való viszonyát és a termelőszövetkezeten belüli helyzetét, hogy helyenként a belépett dolgozó parasztok számára az ősszel elvetett vetőmagot, s az elvégzett munkát nem fizették meg megfelelően.

Nehézséget okoz továbbá az, hogy az elért eredmények sokakat elbizakodottá tettek: hurrá-hangulatban, illúziókban élnek, lebecsülik az előttük álló feladatokat és nehézségeket. Ugyanakkor helyenként a nehézségek láttán a pesszimizmus kap lábra. Helytelen nézetek tapasztalhatók a háztáji gazdaságokkal kapcsolatban is, amelyek egyrészt elvi engedményekben, a háztáji gazdaság méreteinek túllépésében, másrészt a háztáji gazdaság felszámolását célzó törekvésekben nyilvánulnak meg.

Helyi párt- és állami szerveink egy része a demokratizmusra hivatkozva a központi határozatokat, rendeleteket, utasításokat megszegi és a párt politikáját eltorzítva, anarchikus módon dolgozik.

A szervező munkában és megszilárdításban megmutatkozó ilyen és hasonló hibákat a Központi Bizottság elítéli, mert ezek összeegyeztethetetlenek a párt politikájával. Felhívja a pártszervek, pártszervezetek, a kommunisták figyelmét arra, hogy mindenütt következetesen harcoljanak ellenük.

6. Az év elején a termelőszövetkezeti mozgalom gyors számszerű fejlődése váratlanul érte az ellenséges elemeket és ellenállásuk kismértékű volt. Később azonban, különösen a nyár folyamán a nagy táblák összevonásakor, az őszi kezdésű termelőszövetkezeteknél a tényleges közös gazdálkodás elkezdése idején — sokkal aktívabban, szervezettebben léptek fel. Tevékenységük elsősorban a következőkre irányult és irányul: a nemzetközi helyzet félremagyarázására, meghamisítására (ebben segíti őket és jelentős mértékben ideológiai központjuk a tőkésországok ellenséges rádiópropagandája); a dolgozó parasztság nyugtalanítására (pl. „nincs felkészülve az állam, hogy anyagilag segítse a szövetkezeteket", „meg fog szűnni az állami támogatás"

stb.) a termelőszövetkezeteken belüli zavarkeltés, a szövetkezeten belül az egyes rétegek és személyek szembeállítása, a tagság egységének aláásása, kilépési hangulat terjesztése, aláírások gyűjtése; s végül néhány helyen a nyílt fellépés. Pártszervezeteink és pártszerveink sokszor és sok helyen nem ismerik fel az ellenség tevékenységét és nem lépnek fel ellene kellő határozottsággal. A szövetkezetellenes fellépések megítélésénél azonban meg kell különböztetni a magántulajdonos érzésétől túlfűtött s megtévesztett kis- és középparasztot az igazi ellenségtől, s a csapást az utóbbira kell irányítani. A szövetkezetellenes szervezkedés bűncselekmény, s azt a törvény teljes szigorával üldözni kell.

II

A Központi Bizottság megtárgyalva a termelőszövetkezeti mozgalom fejlesztésében és megszilárdításában az idén elért eredményeket, figyelembe véve a meglevő hibákat és hiányosságokat is: érettnek tartja a helyzetet arra, hogy a tapasztalatok felhasználásával az új gazdasági évben is újabb jelentős lépést tegyünk a termelőszövetkezeti mozgalom fejlődésében, mind a szervezés, mind a megszilárdítás terén. Ennek érdekében a következőket kell tenni:

1. A termelőszövetkezeti mozgalom újabb jelentős fejlesztését sokoldalúan elő kell készíteni. E munkában továbbra is iránymutatóak a Központi Bizottság 1958 decemberi határozatának alapelvei.

a) A termelőszövetkezeti mozgalom továbbfejlesztésében fő feladat a meglevő termelőszövetkezetek megszilárdítása. Éppen ezért a szervezési munka idején is megfelelő erőt és figyelmet kell fordítani a meglevő termelőszövetkezetek megerősítésére, s azt a fejlesztés miatt nem szabad elhanyagolni. Nagyon fontos feladat most a termelőszövetkezetekben, hogy az időszerű munkákat időben jól elvégezzék s abba az egész tagságot bekapcsolják. Elő kell készíteni a zárszámadásokat, a következő évi terveket, be kell fejezni a megkezdett építkezéseket stb.

A párt- és állami szervek a meglevő — bár kevés számú — régi és új gyenge termelőszövetkezetekkel való foglalkozást: politikai, szervezeti, gazdasági megerősítésüket mindennapos állandó feladatuknak tekintsék. Megszilárdításukat külön erre a célra készített tervek alapján végezzék. A nagyobb nehézségekkel küzdő ilyen termelőszövetkezetekben pártszervezők kiküldésével, agronómus, könyvelő beállításával kell a közös munka megjavítását, a munkafegyelem megszilárdítását, a szövetkezet megerősödését elősegíteni.

b) Párt- és állami szerveink a fejlesztésben maguk elé kitűzött feladatokat körültekintően, rugalmasan s ne mechanikusan hajtsák végre. Kerüljék a sablonokat. Gondos mérlegelés alapján válasszák ki azokat a községeket, ahol a megfelelő előkészítés folytán a feltételek legkedvezőbbek a termelőszövetkezeti fejlődés számára. Az év eleji tapasztalatok alapján a megyei és járási pártbizottságok mellett hozzanak létre 50—100 főből álló jól képzett aktívacsoportot. Ezek tagjai készüljenek fel arra, hogy a helyi, községi vezetőknek a termelőszövetkezeti szervezésben, agitációban hathatós segít-

séget nyújtsanak. Ezek az aktívák a munka elkezdésétől kezdve annak befejezéséig maradjanak kinn állandóan a községben, s biztosítsák a munka folyamatosságát. Különösen a „súlyponti" községekben, de máshol is meg kell alakítani vagy fel kell frissíteni a termelőszövetkezeti tagokból, tekintélyes és a termelőszövetkezethez közelálló egyénileg gazdálkodókból, mezőgazdasági szakemberekből, pedagógusokból, kisiparosokból stb. álló szövetkezetfejlesztési bizottságokat. E bizottságok a pártszervezet segítségével és vezetésével november végéig mérjék fel községük adottságait, és dolgozzák ki azt, hogy helyileg milyen lehetőségeket teremt a község lakossága számára gazdasági, kulturális, szociális és egyéb téren a termelőszövetkezeti útra való áttérés. A súlyponti községekben a párttagokkal, a község vezetőivel, tömegszervezeti vezetőkkel, tsz-tagokkal, a helyi értelmiségiek legjobbjaival jussanak egyetértésre abban, hogy községüket termelőszövetkezeti községgé szervezik, s velük együtt alakítsák meg a népnevelőcsoportokat.

c) A szervezeti előkészületekkel egy időben országosan is kedvező politikai légkört kell kialakítani a termelőszövetkezeti fejlesztés számára. Minél több helyen szervezzenek ebben az időben az egyéni parasztok részvételével termelőszövetkezeti látogatásokat, szövetkezeti és egyéni parasztasszonyok közti találkozókat stb. A sajtó és rádió is egyre fokozottabban népszerűsítse a szocialista mezőgazdasági nagyüzemeket, s konkrét példákkal bizonyítsa eredményeiket. Párt- és állami szerveink lépjenek fel határozottan s idejében az ellenséges elemek termelőszövetkezetellenes megnyilvánulásaival szemben.

d) Nyugdíjra nem jogosult, idős, munkaképtelen dolgozó parasztok termelőszövetkezetbe való belépésének megkönnyítése érdekében az eddigi rendelkezéseken túlmenően lehetővé kell tenni, hogy az alapszabály szerint kötelezően előírt munkaegységnél kevesebbet teljesíthessenek. Továbbá, hogy amely termelőszövetkezet állami tartalékföldeket használ, az erre számított földjáradék összegét a szociális alapba tegye, s ezt az erre rászoruló öregek támogatására használja fel. Ezentúl, ha eltartásra kötelezhető hozzátartozójuk nincs, föld nélküliek, vagy csekély földjáradékot kapnak: nőknél 65, férfiaknál 70 éven felül a termelőszövetkezeti nyugdíjalap terhére az állam havi 200 forintot biztosítson.

2. A termelőszövetkezeti mozgalom fejlesztése továbbra is a párt és állami szervek, az egész társadalom egybehangolt munkáját követeli meg. Ennek során döntően az alábbi irányelveket kell betartani:

a) A szervező és felvilágosító munka során állandóan szem előtt kell tartani azt, hogy a tsz-parasztság mellett a szocializmus legbiztosabb támasza falun a szegényparasztság. Látni kell azonban azt is, hogy a szocializmus csak akkor győz a faluban, amikor a középparasztok tömegei belépnek a termelőszövetkezetbe. Ezért a szegényparasztokra támaszkodva, velük egy időben a tekintélyes, hangadó egyéni parasztok, főleg a középparasztok és családtagjaik meggyőzését nagyon fontos feladatnak tekintsék. Értessék meg velük, hogy az elmaradott technikával, kis parcellákon folytatott mezőgazdasági termelés nem tudja megoldani a mezőgazdaságra váró

feladatokat, s egész társadalmunk felemelkedése és egyéni boldogulásuk is a mezőgazdaság szocialista átszervezésétől függ. E tekintélyes, hangadó dolgozó parasztok a termelőszövetkezetbe való belépésük után kapcsolódjanak be az agitációs munkába, és segítsenek abban, hogy a község minden dolgozó parasztja belépjen a termelőszövetkezetbe (ha lehetséges a 70, illetve 80% elérésekor ne álljanak le a szervező munkában). Az egy kat. holdnál nagyobb földterülettel rendelkező kétlaki dolgozók meggyőzésénél arra kell törekedni, hogy családtagjaik lépjenek be a termelőszövetkezetbe, ők maguk pedig pártoló tagként segítsék a szövetkezet munkáját. Amennyiben ez számukra előnyösebb, lehetővé kell tenni földjük haszonbérbeadását a termelőszövetkezeteknek, s kivételes esetekben el kell fogadni részükről a földfelajánlást is.

b) A termelőszövetkezeti mozgalom fejlesztésének sikere a sokoldalú és körültekintő szervező munka mellett a jövőben is döntően a politikai nevelő-, meggyőző munka tartalmi mondanivalóján, a meggyőző érvek alkalmazásán múlik. A politikai munka elhanyagolása rendkívül megnehezíti a termelőszövetkezetek megszilárdítását, és ez csak a gyenge termelőszövetkezetek számát szaporítja. A termelőszövetkezeti agitációban jelentős szerepet kell biztosítani a nagyüzem világszerte megfigyelhető térhódításának, ezen belül a kapitalista és szocialista út közti különbség ismertetésének. Hasonlóan fontos a szocialista mezőgazdasági nagyüzemek nemzetközi és hazai eredményeinek ismertetése és a nagyüzemeinkben rejlő még kihasználatlan lehetőségek feltárása. Az idei zárszámadási eredményeket különösen fel kell használni a szervező, agitációs munkában. Döntő szerepe van a meggyőzésben a helyi adottságok elemzésének s a helyi lehetőségek megmutatásának. A termelőszövetkezeti agitáció során nagy szerepet kell biztosítani a szociális kedvezmények (öregkor, tsz-nyugdíj, SZTK, fiatalok, asszonyok problémái) megismertetésének anélkül, hogy e téren jogtalan ígéreteket tennénk. Mindezekről propagandaszerveinken kívül a dolgozó parasztok előtt — rétegenként — községi gyűléseken, kisgyűléseken, csoportos és egyéni beszélgetéseken egyaránt szólni kell. A fő hangsúlyt azonban az egyéni meggyőzésre kell helyezni, amelyet főleg a dolgozó parasztokat lakásaikban felkeresve és nem a tanácshoz való beidézésük útján kell megoldani.

3. A termelőszövetkezeti mozgalom továbbfejlesztésében a községekben elsődleges szerepe van a politikai feltételek megteremtésének, a jó előkészítésnek, s ezt követően a körültekintő, hajlékony felvilágosító és szervező munkának. A szövetkezet megalakítása után azonban az első naptól kezdve nagyon nagy gondot kell fordítani a gazdasági, szervezeti megerősítésre. A megfelelő állami támogatás érdekében országosan anyagi tartalékot kell képezni, s bizonyos rendeléseket is kell tenni (gép, műtrágyaimport, építőanyag biztosítása stb.). A termelőszövetkezetek megszilárdításának központi elve továbbra is a szövetkezeti parasztság saját erőforrásainak lehető legnagyobb felhasználása legyen, s ezt egészítse ki a szocialista állam sokoldalú segítsége. Az anyagi támogatásnál változatlanul arra kell törekedni, hogy elősegítse a termelőszövetkezetek gazdálkodásának megjavítását, az állóeszköz-állomány növelését, az árutermelés fokozását. Szükséges azonban,

hogy az eddigieknél nagyobb mértékben ösztönözze a termelőszövetkezetek tagjait saját anyagi erőforrásaik felhasználására, az önállóságra, termelésük növelésére. Ezért a kormány november közepéig újból adja ki a 3004-es kormányhatározatot, amely a termelőszövetkezetek állami támogatásának 1960-ban alkalmazandó módszereit tartalmazza. Ebben a 3004/1/1959. számú kormányhatározathoz képest a gyakorlati tapasztalatok alapján néhány módosítást kell végrehajtani.

a) A termelőszövetkezetek vezetését 1960-ban az ez évihez hasonló elvek szerint további mintegy 1500 fő átcsoportosításával kell segíteni (500 politikai és 1000 szakember). Ezen belül az ez évinél nagyobb arányban kell Budapestről küldeni falusi munkára arra alkalmas, a falusi életet jól ismerő embereket. Az átcsoportosítást az érvényben levő és jól bevált rendelkezések alapján az 1959. évihez hasonlóan kell lebonyolítani. Illetékes kormányzati szervek intézkedjenek arról is, hogy a helyi földművesszövetkezettől és tanácstól a termelőszövetkezethez átkerült szakemberek két évig eredeti fizetésük 70%-át állami költségvetésből kapják.

b) A gépállomási díjakat úgy állapítsa meg a kormány, hogy azok az új, még kialakulatlan termelőszövetkezeteknek nagyobb támogatást biztosítsanak, ugyanakkor a már kialakult és szilárd termelőszövetkezeteket saját gépvásárlásra ösztönözzék, az állam számára ne jelentsenek túlzott terhet. Ezért az új termelőszövetkezeteknek az első évben a gépállomások egy normálhold gépi munkát 60 forintért, a második évben 80 forintért, a két évnél idősebb termelőszövetkezeteknek pedig 100 forintért végezzék.

c) A gépállomások gépparkját országosan erőteljesen tovább kell fejleszteni. Emellett az eddiginél szélesebb méretekben kell lehetővé tenni saját erőből — de közép lejáratú hitellel is elősegítve — a termelőszövetkezetek gépvásárlását. Lehetővé kell tenni, hogy a termelőszövetkezetek kombájn és cséplőgép kivételével minden szükséges mezőgazdasági gépet megvásárolhassanak.

A termelőszövetkezetek növekvő gépállományának nagyobb javítási feladatait a gépállomásokon kell megoldani. Ezért növelni kell gépjavító kapacitásukat.

d) A kormány a termelőszövetkezeti építkezések céljára biztosítsa a szükséges hitelkeretet, építőanyagot és építőipari kapacitást.

A termelőszövetkezeti építkezéseknél változatlanul alapelvként kell tekinteni azt, hogy központi anyaggal ellátott beruházási hitelt továbbra is túlnyomórészt csak a közös tehénállomány elhelyezésére szánt, korszerű, magtárpadlásos, részben és egyre szélesebb körben szabadszállásos, később gépesíthető istállók építésére szabad felhasználni ott, ahol a termelőszövetkezetek majorhelye véglegesnek tekinthető.

A műszakilag igényesebb építkezések kivitelezését továbbra is az Építésügyi Minisztérium vállalatai végezzék, ill. vegyék igénybe erre a célra a KTSZ-eket is.

A minisztérium időben készüljön fel a jövő évi termelőszövetkezeti építkezésekre, s ezek kivitelezését tegye az ideinél jóval szervezettebbé.

e) A növendékállatok, sertések és baromfiak elhelyezésére egyszerű épü-

leteket szabad és kell építeni. Ezeket az építkezéseket a termelőszövetkezetek saját erőforrásainak maximális felhasználásával kell megvalósítani. A termelőszövetkezetekben mindenhol meg kell szervezni a községekben levő építőipari szakemberek bevonásával a saját építő brigádokat. A fennálló hitelrendszert oly irányban kell fejleszteni, hogy az a saját erőből történő beruházásokra az eddiginél jobban ösztönözzön.

f) A műtrágyavásárlásnál biztosított kedvezményeket az 1959. január 1. után alakult termelőszövetkezetek számára változatlanul fenn kell tartani 1960-ban is.

Változtatni kell az új termelőszövetkezetek számára biztosított „indulási hitel" összegén azáltal, hogy ezt az üzemviteli kiadásokra biztosított hitellel együtt olyan összegben lehet adni, amennyit a tagok együttesen vetőmag, takarmány, mezei leltárértékben az alakuláskor összeadtak.

Elő kell segíteni a tsz-tagok háztáji gazdaságaiban levő állatok szaporulatának a közös gazdaság céljaira való felvásárlását az erre a célra rendelkezésre bocsátott hitellel úgy, hogy az állam a termelőszövetkezettel kössön felnevelési (elsősorban vemhes üszőkre, kocákra) vagy hizlalási szerződést, amelynek előlegéből a szövetkezet a szóban forgó állatokat a tagoktól megvásárolhatja.

Továbbra is fenn kell tartani azt a bevált rendszert, hogy az állam a termelőszövetkezetek által felvett hitelekből elenged bizonyos összegeket akkor, ha a szövetkezet a számára 100 kat. holdra előírt árutermelési mutatóit túlteljesíti. Az ily módon elengedett hitel összegét a közös alap növelésére kell fordítani, és csak állóeszköz-állomány növelésére szabad felhasználni.

4. A termelőszövetkezeti mozgalom előrehaladásának együtt kell járnia a mezőgazdasági árutermelés fejlődésével. Ennek érdekében biztosítani kell, hogy minden termelőszövetkezeti község, város, járás és megye már az átszervezést követő első évben a nagyüzemekből, háztáji gazdaságokból és egyéni termelőktől együttesen több árut értékesítsen, mint az átszervezés előtti évben. Éppen ezért a régi termelőszövetkezetek termelésének fejlesztése mellett különösen nagy gonddal kell megszervezni az új termelőszövetkezetek gazdálkodását, termelését. Azt kell szem előtt tartani, hogy az új tsz-tagok már a közös gazdálkodás első évében érezzék a nagyüzemi gazdálkodás előnyét az egyéni gazdálkodással szemben. Mindezek megvalósulását párt- és állami szerveinknek a termelőszövetkezetek vezetőivel és tagjaival tudatosítani, végrehajtását szervezni, ellenőrizni és segíteni kell.

a) A termelőszövetkezetek termelési terveit úgy kell előkészíteni, hogy a termelőszövetkezeti községek és városok az alapvető mezőgazdasági termékekből (kenyérgabona, ipari növények, zöldség, szálas- és abraktakarmány, tej, tojás, hús, baromfi) már az első esztendőben a korábbinál nagyobb mennyiséget termeljenek. Ennek érdekében már az első esztendőben különösen nagy gondot kell fordítani a közös állattenyésztés kialakítására, szem előtt tartva azt, hogy a nagyüzemi állattenyésztés kialakítása hosszabb ideig tartó folyamat, amely a közös jószágállomány megteremtésére irányuló maximális erőkifejtés mellett megfelelő türelmet is követel. Ennek meg kell nyilvánulnia többek között abban, hogy a közös állatállományt a nagyüzemi

férőhelyek elkészültével párhuzamosan hozzák össze. Továbbá abban is, hogy a közös jószágállomány eltartásához szükséges takarmány mellett a háztáji gazdaságban levő állatok szükségletét is feltétlen biztosítsák. A termelőszövetkezet gazdaságos termelését, az egyre növekvő jövedelmet csak úgy lehet biztosítani, ha a szövetkezet megalakulása után a közös háztáji állatállomány mennyisége és minősége rövid idő alatt meghaladja az átszervezés előtti szintet.

b) A termelőszövetkezetekben a munkafegyelem megszilárdítása, s különösen a fiatalok és az asszonyok belépése és a munkában való rendszeres részvételük érdekében, lehetőleg már az első évben, rá kell térni a rendszeres havi előlegfizetésre. Párt- és állami szerveink nyújtsanak hathatós segítséget a termelőszövetkezeteknek, hogy megteremtsék ennek előfeltételeit. Ha a szövetkezetek a tervezettnél nagyobb termelést és jövedelmet érnek el, helyes, ha a többlet egy részéből tartalékalapot képeznek, amelyet részben rendszeres havi előlegosztásra, részben — rosszabb esztendőben — jövedelem-kiegészítésre használhatnak fel. Az új termelőszövetkezetekben fordítsanak nagy gondot a munkaszervezet kialakítására, biztosítva azt, hogy minden tsz-tag azon a területen dolgozzék, amelyhez a legjobban ért, s amelyre a legalkalmasabb.

c) Azokban a termelőszövetkezetekben, ahol a szervezeti és gazdasági feltételek lehetővé teszik, szélesebb méretekben kell elterjeszteni a munkaegységrendszert tovább fejlesztő munkadíjazást és jövedelemelosztási módszereket, az eredményességi munkaegységet, a munkaegység garantált díjazását és más olyan formákat, amelyek a tagság érdekeltségét a mezőgazdasági munkákban s a nagyobb terméshozamokban jobban biztosítják. A különböző elosztási formák feleljenek meg a szocialista jövedelemelosztási elveknek.[1]

[1] A határozat további rendelkező része az 1958. évi decemberi határozat végrehajtásáról számol be, és néhány kérdésben megszabja a végrehajtás során felmerült problémák megoldási módját.

43

AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA A LAKÓTERÜLETI PÁRTCSOPORTOKRÓL

(1959. OKTÓBER 22.)

A különböző alapszervezetekhez tartozó, de egy területen lakó párttagok összefogása céljából a Politikai Bizottság jóváhagyásával Budapesten lakóterületi pártcsoportokat hoztak létre. A kb. egy éve megalakult pártcsoportokról rendelkezésre álló tapasztalatok azt mutatják, hogy működésük hasznos. Ezek alapján a Központi Bizottság úgy dönt, hogy pártszervezeteinknek a vidéki városokban is létre kell hozni a lakóterületi pártcsoportokat. A tennivalók, ill. a követendő elvek a következők: A lakóterületi pártcsoport alapvető feladata: az egy házban, háztömbben, telepen lakó párttagok összefogása azzal a céllal, hogy ott összehangoltan, egyesített erővel képviseljék, érvényesítsék és népszerűsítsék a párt politikáját. Az egy házban, háztömbben lakó kommunisták közös igyekezettel formálják környezetüket, magyarázzák a párt politikáját, szélesítsék a párt körüli szimpatizáns gyűrűt. Ezért a lakóterületi pártcsoportok tagjai tevékenyen vegyenek részt a lakóbizottságok és a helyben működő más társadalmi szervek munkájában.

1. Lakóterületi pártcsoportokat kell létrehozni megyei székhelyeken, városokban. Végrehajtási határidő: az 1960. január 1-ét követő hat hónap.

2. A lakóterületi pártcsoportok ügyeivel a pártbizottságokon az agitációs és propagandaosztály, a körzeti-kerületi pártszervezetekben pedig a körzeti vezetőség foglalkozzon.

3. A lakóterületi pártcsoportok működésével kapcsolatban különösen fontos elvek, amelyeket már a szervezés időszakában világosan meg kell magyarázni:

a) A lakóterületi pártcsoportokat a körzeti-kerületi pártszervezetek hozzák létre, irányítják és tájékoztatják időnként a helyi feladatokról.

b) A lakóterületi pártcsoport munkájában minden párttagnak kötelessége részt venni, aki annak működési területén lakik.

c) A lakóterületi pártcsoport nem pártalapszervezet, annak jogaival nem rendelkezik, tehát nem vehet fel tagot a pártba, nem zárhat ki, nem büntethet meg párttagot.

d) A lakóterületi pártcsoportban egy tisztség van, a pártcsoport bizalmi. A pártcsoport bizalmit a lakóterületi pártcsoport tagjai választják, és a területi pártalapszervezet vezetősége erősíti meg. A pártcsoport bizalmi irányítja a csoport munkáját, elnököl az összejöveteleken és biztosítja a kapcsolatot a területi pártalapszervezet vezetőségével.

e) A lakóterületi pártcsoport összejöveteleit rendszeresen kéthavonként tartja, választások idején vagy más rendkívüli feladat esetén szükség szerint.

f) A lakóterületi pártcsoportnak időnként tájékoztatnia kell a területi pártszervezetet a lakosságot foglalkoztató közérdekű kérdésekről, a politikai hangulatról.

4. Ezt a határozatot 1959 decemberében, a kongresszus után közölje a „Pártélet". A közlést követően kell a megyei pártbizottságoknak a megfelelő intézkedéseket megtenni a lakóterületi pártcsoportok megalakításáért.

5. A lakóterületi pártcsoportokkal kapcsolatos munka irányításáért a Központi Bizottság Párt- és Tömegszervezeti és az Agitációs és Propaganda Osztálya felelős.

Megjelent: Pártélet, 1959. 12. sz. 40—41. old.

44

A MSZMP VII. KONGRESSZUSÁNAK HATÁROZATA A SZOCIALIZMUSÉRT FOLYÓ HARC TÖRTÉNELMI TAPASZTALATAIRÓL ÉS A TOVÁBBI FELADATOKRÓL

(1959. NOVEMBER 30—DECEMBER 5.)

A párt VII. kongresszusának idején a nemzetközi helyzetet mindenekelőtt az jellemzi, hogy a Szovjetunió, az egész szocialista tábor, a nemzetközi kommunista mozgalom, az imperializmus ellen küzdő népek mozgalma, a béke erői gyorsan és szakadatlanul növekednek. Az imperializmus erői gyengülnek, bomlanak. A hidegháború, az „erőpolitika" kudarca és tarthatatlansága mind nyilvánvalóbb.

Hazánkban ma a párt, a népi demokratikus rendszer, a szocializmus erői szilárdak és növekedőben vannak. A párt egységes, erős, nagy tekintéllyel rendelkezik a nép körében, összeforrott a tömegekkel, eredményesen vezeti a szocialista társadalom építésének történelmi jelentőségű munkáját. A népi hatalom belső ellenségei súlyos vereséget szenvedtek, elszigetelődtek, és nem rendelkeznek jelentősebb szervezett erővel.

Pártunk a dolgozó tömegekkel összeforrva az előttünk álló években a következő alapvető feladatok megoldásáért küzd:

Befejezzük a szocializmus alapjainak lerakását, meggyorsítjuk a szocializmus építését hazánkban.

A hároméves terv túlteljesítésével magasabb indulási alapot teremtünk új ötéves tervünkhöz. Elkészítjük új ötéves tervünket, aminek megvalósításával elérjük, hogy az ország ipari termelése az 1958 végéig elért színvonalhoz képest 1965 végére legalább 65—70%-kal, a mezőgazdasági termelés az 1954—1958. évek átlagához viszonyítva 30—32%-kal növekedjék. A termelés növelését az iparban elsősorban a termelékenység 37—40%-os emelésével érjük el. A nemzeti jövedelmet legalább másfélszeresére növeljük, és annak helyes elosztásával is biztosítjuk a termelőerők gyorsabb fejlesztését, az egy főre jutó reáljövedelemnek legalább 26—29%-kal, a lakosság fogyasztási alapjának pedig 40—45%-kal való emelését.

Meg kell teremteni minden szükséges feltételét annak, hogy a még egyénileg dolgozó parasztokat meggyőzve, velük együttműködve, a következő években befejezzük a mezőgazdaság szocialista átszervezését.

A szocializmus alapjainak teljes lerakásával és lendületesebb építésével közelebb hozzuk azt a napot, amikor a szocialista társadalmi rend teljes győzelmet arat hazánkban. Megteremtjük a dolgozó nép anyagi és kulturális színvonala további és állandó emelésének, a népi hatalom további erősödésének, nemzeti függetlenségünk védelmének, hazánk felvirágoztatásának biztos alapjait.

Ez lesz népünk újabb hozzájárulása a béke védelméhez és a szocialista társadalmi rend győzelméhez a két világrendszer közötti békés versenyben.

I. A PÁRT TÖRTÉNELMI ÚTJA

A Magyar Szocialista Munkáspárt marxista—leninista, kommunista párt, a munkásosztály élcsapata, a dolgozó nép pártja, társadalmunk vezető ereje, a nemzetközi kommunista mozgalom része. A párt magáénak vallja a magyar munkásmozgalom forradalmi hagyományait, utóda a Magyar Kommunista Pártnak s a két munkáspárt egyesüléséből létrejött Magyar Dolgozók' Pártjának. E történelmi folytonosságnak megfelelően a Magyar Szocialista Munkáspárt jelenlegi kongresszusa a hetedik kongresszus a magyar kommunista munkásmozgalom történetében.

A párt négy évtizedes harcával bebizonyította, hogy a magyar munkásosztály, a dolgozók érdekeinek hű képviselője, a nép nemzeti felemelkedésének hivatott vezetője. A párt négy évtizedes harca során sok győzelmes csatát nyert; átélt átmeneti kudarcokat is; de mindig, minden akadályon utat tört magának előre a történelmileg immár a láthatáron levő végső cél: a kommunista társadalom megteremtéséhez.

1. A párt negyven esztendővel ezelőtt maga köré tömörítette a magyar munkásosztály és a szegényparasztság többségét, az értelmiség legjobbjait. Elsőnek követve a Nagy Októberi Szocialista Forradalom példáját, népünk 1919-ben megteremtette a dicső Magyar Tanácsköztársaságot. Az első magyar proletárdiktatúrát imperialista csapatok külső fegyveres erőinek beavatkozásával verték le. A Tanácsköztársaság a magyar nép legértékesebb forradalmi, nemzeti öröksége, mai küzdelmeinknek, népünk, az ifjúság nevelésének nagy erőforrása.

2. A magyar nép nyakára ültetett ellenforradalmi Horthy-rendszer véres fehérterrorral állt bosszút a magyar dolgozó népen, és mindent elvett tőle, amit a Tanácsköztársaság adott. Nyomort és munkanélküliséget hozott a munkásoknak, a szegényparasztoknak, megalázta az értelmiséget, megfosztotta alapvető szabadságjogaitól a dolgozó népet, és eladta az országot a külföldi imperialistáknak. A Kommunista Párt a mártírok ezreit áldozva, minden veszéllyel és üldözéssel dacolva küzdött a Horthy-fasizmus ellen, a dolgozók kenyeréért és jogaiért, a társadalmi haladásért, a nemzeti függetlenségért. A második világháború idején a kommunisták szervezték és vezették az antifasiszta erők harcát a katasztrófába sodró hitleri háború ellen, a békéért, a függetlenségért, a demokratikus nemzeti újjászületésért.

3. A Szovjetunió győzelmes harca, amely hazánkat is felszabadította a hitleri megszállás alól, kedvező lehetőségeket nyújtott a magyar népnek arra, hogy megteremtse a népi hatalmat, s végleg megszabaduljon a kapitalizmustól. A munkásosztály, a Kommunista Párt vezetésével, a nemzet haladó erőinek élén felszámolta a nagybirtokrendszert, diadalra vitte a népi demokratikus forradalmat, kivívta a proletárdiktatúrát. A munkásosztály kisajátította a burzsoáziát, s az iparban, a közlekedésben, a kereskedelemben, a hiteléletben uralkodóvá tette a szocialista termelési viszonyo-

kat. A magyar faluban megjelent és mély gyökeret eresztett a szocialista társadalmi tulajdon és termelési forma. Megszüntettük a kiváltságos osztályok kulturális monopóliumát, a kultúrát a tömegek közkincsévé tettük. Nagy eredményeket értünk el a szocializmus építésében.

A felszabadulás után a magyar nép az évszázados feudális és félgyarmati viszonyokból eredően elmaradott ipart és mezőgazdaságot kapott örökül. A 15 év alatt gyors ütemben fejlesztettük az ipart, mindenekelőtt a nehézipart, amelynek döntő szerepe volt a népgazdaság fellendítésében. Az ipari termelés a korábbi elmaradottság, a szörnyű háborús károk és az ellenforradalom pusztítása ellenére 1938-hoz képest 1958-ra három és félszeresére emelkedett. Fejlődött, bár korántsem kielégítő mértékben a mezőgazdaság is. A termelés az 1934—1938-as évek átlagához képest 1954—1958-ra mintegy 15%-kal emelkedett. A népgazdaság fejlődése megteremtette az anyagi alapokat a dolgozó nép életszínvonalának, kultúrájának jelentős emeléséhez.

4. A párt eredményes harcának és az ország újjáépítésében végzett jó munkájának évei után a szocializmus építése során 1949-től kezdődően Rákosi Mátyás körül személyi kultusz alakult ki. Rákosi Mátyás a korábbi években sok jó szolgálatot tett a magyar munkásosztálynak, a magyar nép forradalmi harcainak. A proletárdiktatúra kivívása után a hatalomtól megszédülve azonban Rákosi és szűk csoportja a pártélet lenini szabályainak félredobásával, a törvényesség megsértésével eltorzította a párt irányvonalát, és egyre súlyosabb károkat okozott a szocializmus ügyének. A gazdaságpolitikában elkövetett hibák, az iparosítás túlfeszített üteme következtében 1951 és 1953 között már nem emelkedett, sőt átmenetileg visszaesett a dolgozók életszínvonala. Ez rontotta a párt és a munkásosztály kapcsolatait. Súlyos hibák jelentkeztek az agrárpolitikában, amelyek lazították a munkás-paraszt szövetséget.

Mindezek a párt által azóta már feltárt és kijavított hibák súlyosan ártottak a szocializmus építése ügyének, de nem változtattak azon az alapvető, történelmi tényen, hogy a felszabadulás óta eltelt másfél évtized a párt vezetésével elért nagyszerű demokratikus és szocialista vívmányok korszaka volt népünk életében.

5. A szocializmus építésében elkövetett hibákat a Magyar Dolgozók Pártja elvileg már 1953 júniusi határozatában feltárta. A hibák gyökeres kijavítása azonban csak 1956 novemberében és az azt követő időkben történt meg. Ennek a késésnek legfőbb oka az volt, hogy a korábbi pártvezetés, elsősorban Rákosi Mátyás, nem tudott és nem akart őszintén szakítani a dogmatikus, szektás hibákkal, és hogy a hibák kijavítása ürügyével ebben az időben lépett fel és jutott döntő szerephez a párt bomlasztására törő és az osztályellenséggel megalkuvó, Nagy Imre által vezetett revizionista csoport is. A szektás vezetés és a revizionista csoport egymással szemben folytatott elvtelen harca miatt nem érvényesülhetett a párttagság helyes politikát követelő akarata. A revizionista frakció a párton belül indított támadásában különféle pártellenes külső erőkre támaszkodott, és a reakciós erők szövetségét kereste.

A helyzet kritikussá vált 1956 márciusában. Az akkori pártvezetés

képtelennek bizonyult arra, hogy éljen azzal a hatalmas eszmei segítséggel, amit a Szovjetunió Kommunista Pártja történelmi jelentőségű XX. kongresszusa nyújtott az egész nemzetközi kommunista mozgalom, s azon belül a magyar kommunisták számára is.

6. 1956 júliusában a következetes marxista—leninista politikáért harcoló erők győzelmeként megszületett a Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetőségének az a határozata, amely építve saját forradalmi tapasztalatainkra, felhasználva a Szovjetunió Kommunista Pártja XX. kongresszusának útmutatásait, megmutatta a válságból kivezető utat. E határozat alkalmas volt arra, hogy kedvező változást hozzon a párt és az ország életébe. A revizionista elemek azonban, hogy megakadályozzák a párt válságának leküzdését, szervezetten és teljes erővel a párt és a rendszer ellen támadtak, és mindent megtettek, hogy meggátolják a júliusi határozat végrehajtását.

7. 1956 nyarán a hazai ellenforradalmi erőknek sikerült a revizionista összeesküvők csoportjától a horthystákig és a nyilasokig terjedő, széles körű politikai blokkot összekovácsolniuk a proletárdiktatúra ellen. Bomlasztották a párt sorait, zavart idéztek elő a kormányzati szervekben, megosztották a néphatalom híveinek táborát, s ily módon előkészítették a talajt a néphatalom elleni fegyveres támadásra.

Az amerikai monopoltőkések agresszív körei által vezetett nemzetközi reakció, amely támogat minden népelnyomó erőt az egész világon, a felszabadulás óta folytatja aknamunkáját hazánk ellen. Az imperializmus vissza akarta állítani hazánkban a burzsoá-földesúri rendszert, a Magyar Népköztársaságot ki akarta szakítani a szocialista táborból, hogy ugródeszkának használja fel a Szovjetunió és az egész szocialista tábor ellen. Ezért nyíltan és titokban, a diplomácia és propaganda fegyverével, az aknamunka különféle módszereivel, pénzzel, fegyvercsempészéssel és minden lehetséges eszközzel szította, szervezte s támogatta a fegyveres lázadást.

Az 1956. október 23-án kirobbantott magyarországi ellenforradalmi lázadás nemcsak a magyar nép szocialista vívmányait, nemzeti függetlenségét fenyegette, hanem támadás volt az egész szocialista világ, Európa és az egész emberiség békéje ellen. A harc nemcsak a magyarországi forradalmi és reakciós erők ütközete, hanem egyben a haladás és a reakció, a szocializmus és az imperializmus, a háború és a béke nemzetközi erőinek összecsapása volt.

A súlyos helyzet, népünk szocialista vívmányainak, népköztársaságunknak és a békének védelme új, forradalmi központ létrehozását követelte, amely tömöríti a szocializmus erőit, és megalkuvás nélküli szervezett harcot indít az ellenforradalom szétzúzásáért. A magyar kommunisták megteremtették az új forradalmi központot, a párt új Központi Bizottságát, a forradalmi munkás-paraszt kormányt. A Központi Bizottság megkezdte a párt újjászervezését, a dolgozó tömegek új forradalmi tömörítését, irányította a kormányt, amely megfelelő állami intézkedéseket hozott az ellenforradalom leverésére, a népi demokratikus rend helyreállítására és megerősítésére. A forradalmi munkás-paraszt kormány segítséget kért a szövet-

séges Szovjetunió fegyveres erőitől, hogy elhárítsa a nyugati imperialisták fegyveres beavatkozását és elkerülje a hosszabb polgárháborút.

A Szovjetunió testvéri segítsége a szövetségi hűség és a proletár internacionalizmus nagyszerű tette volt, amely megakadályozta a fehérterror további vérengzéseit, hozzásegítette a szocializmus erőit az ellenforradalom katonai leveréséhez és elhárította a háború veszélyét.

A magyar nép támogatására megmozdult a szocialista tábor minden országa, hogy politikai, erkölcsi és anyagi segítséget nyújtson népi államunknak.

8. A forradalmi ellentámadás nehéz körülmények között bontakozott ki. Az ellenforradalom ádáz utóvédharcokat folytatott, s terrorral, sztrájkkal, gazdasági kártevéssel, szervezkedéssel és propagandával gátolta a törvényes rend megszilárdítását, a termelőmunka megindítását. Kísérletei azonban megtörtek a szocializmushoz hű dolgozó tömegek ellenállásán, amelyek elfogadták és követték a párt helyes politikáját.

A Magyar Szocialista Munkáspárt szervezése az ellenforradalom elleni katonai és politikai harc közepette történt. A párt Központi Bizottsága 1956 decemberi határozatában egyértelműen, marxista—leninista módon tisztázta az események osztályjellegét és okait, helyesen állapította meg, hogy az ellenforradalmat négy együttesen ható tényező: a Magyar Dolgozók Pártja régi, szektás vezetőinek hibái, a Nagy Imre-féle revizionista csoport áruló tevékenysége, a belső burzsoá ellenforradalmi erők és döntően a nemzetközi imperializmus aknamunkája idézte elő. A határozat hatásos eszmei-politikai fegyver volt abban a harcban, amelyet a párt az ellenforradalom leveréséért, az eszmei tisztázódásért, a szocializmus erőinek tömörítéséért, a revizionizmus leleplezéséért és elszigeteléséért, a dogmatikus és szektás hibák felszámolásáért — két fronton vívott.

A Magyar Szocialista Munkáspárt 1957 júniusi országos értekezlete már az ellenforradalom leveréséről és a szocialista konszolidáció gyors és nagy sikereiről számolhatott be. A pártértekezlet megszilárdította az újjászervezett párt marxi—lenini egységét, elméletileg és politikailag megalapozta a párt tevékenységét, megszüntette a pártban az ideiglenesség állapotát.

Az ellenforradalom leküzdéséért folytatott harc a kommunisták, a munkásosztály, a dolgozó tömegek nagy eszmei-politikai nevelő iskolája volt. Az ellenforradalom még a fegyveres lázadás előtt bázist épített magának az értelmiség, főképp az irodalom, a sajtó munkásainak soraiban, és megfertőzte a tapasztalatlan fiatalok, elsősorban az egyetemi ifjúság egy részét. A konszolidáció azért lehetett gyors és sikeres, mert a párt leleplezte az ellenforradalom igazi arculatát és cselekedeteit, leküzdötte az ellenforradalom által felszított eszmei-politikai zűrzavart, feltárva az ellenforradalmi eszmék népellenes tartalmát, felszabadította a félrevezetett rétegeket az ellenség eszmei hatása alól.

9. A politikai konszolidációhoz a termelőmunka megindítása, a népgazdaság helyreállítása adott szilárd alapot. Az ellenforradalom szétzilálta az ország gazdasági életét, súlyos anyagi károkat okozott a magyar népnek, és átmenetileg visszavetette a szocializmus építését hazánkban.

Az ellenforradalom leverése után helyreállítottuk az ország népgazdaságát, és a nehéz gazdasági helyzet ellenére jelentős reálbéremelést hajtottunk végre. Ez év elején ismét emeltük a pedagógusoknak és az egészségügyi dolgozóknak a fizetését. Rendeztük és lehetőségeinkhez mérten felemeltük a nyugdíjakat és a családi pótlékot. Az elmúlt három évben végrehajtott bérrendezésekkel nemcsak azt az elmaradást számoltuk fel az életszínvonal terén, amit az 1953 előtt elkövetett hibák idéztek elő átmenetileg, hanem azon túlmenően jelentősen emeltük is az életszínvonalat.

A kormány intézkedéseket hozott a népgazdaság irányításának javítására. A központi irányítás hatékonyabbá tételével egyidejűleg megkezdte a túlzott központosítás megszüntetését; növelte a vállalatok önállóságát; javította a bér- és normarendszert; bevezette a nyereségvisszatérítési rendszert a termelőüzemekben. Bővült a szakszervezetek jogköre és irányításuk alatt létrehoztuk az üzemi tanácsokat. Fejlesztettük a gazdasági irányítás demokratizmusát.

A párt és a kormány megszüntette a parasztok beszolgáltatási kötelezettségét, áttért a szerződéses termeltetés és a szabad felvásárlás rendszerére. Az új rendszer bevált, s nagyban hozzájárult a munkás-paraszt szövetség megerősítéséhez és a mezőgazdasági termelés növekedéséhez.

Adó- és árpolitikánk is elősegítette a mezőgazdaság fejlődését. Termelőszövetkezeteinket védelmeztük, és hatékonyan támogattuk. Javítottuk az állami gazdaságok vezetését. Mindezek nyomán a mezőgazdasági termelés kedvezően fejlődött és szerkezete megfelelően változott. Az ipar és a lakosság mezőgazdasági termékekkel való ellátása kielégítő volt.

10. A gyors és sikeres konszolidáció lehetővé tette a szocializmus építésének folytatását. Erről tanúskodnak hároméves tervünk eddigi sikerei. Az 1958. év és az 1959. év első háromnegyedévi tervét az ipar jelentősen túlteljesítette. A mezőgazdaság 1958. évi tervét a gyengébb gabona- és takarmánytermés ellenére is teljesítette, az idei termés pedig — az eddigi eredmények szerint — felülmúlja az előirányzatot. Viszonylag alacsony beruházási tervünket felemeltük, az életszínvonalat a tervezettnél jobban növeltük, és csökkentettük az ország külföldi adósságait.

A népköztársaság politikai és gazdasági konszolidációja, népünk politikai fejlődése, a parasztság megnövekedett bizalma pártunk és kormányzatunk iránt és a termelőszövetkezetek megerősödése lehetővé tették, hogy a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága 1958 decemberi határozatával új lendületet adjon a termelőszövetkezeti mozgalom fejlődésének. A dolgozó parasztság, ezen belül a középparasztság jelentős része megértette és magáévá tette a párt politikáját, ez év elején nagy lépést tett a szocialista mezőgazdasági nagyüzemek kialakításában. Ma már az ország szántóterületének felén szocialista gazdálkodás folyik. A falu szocialista átalakításának fontos és jelentős vonása, hogy közel 1400 termelőszövetkezeti községünk van. A kongresszus helyesli a Központi Bizottság 1959. október 22-i határozatát, amely szerint a termelőszövetkezeti mozgalom fejlesztésében és megszilárdításában elért eredmények alapján a Központi Bizottság érettnek tartja a helyzetet arra, hogy az új gazdasági évben is

jelentős lépést tegyünk a termelőszövetkezeti mozgalom fejlődésében mind a szervezés, mind a megszilárdítás terén.

Gazdasági és politikai eredményeink, a Szovjetunió Kommunista Pártja XXI. kongresszusának nagyszerű célkitűzései és a szocialista tábor többi országának gyors fejlődése növelték a dolgozók lelkesedését és öntudatát. Helyesléssel fogadták a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága 1959 márciusi határozatát, amelyben azt ajánlotta, hogy gyorsítsuk meg a szocializmus építését és 1959-ben érjük el főbb vonatkozásokban azt a színvonalat, amelyet a hároméves terv 1960-ra irányoz elő. A párt kezdeményezésére széles körű, országos munkaverseny bontakozott ki a kongresszus tiszteletére. A munkaverseny eddigi eredményei arra mutatnak, hogy a lendület fokozásával elérjük a kitűzött célokat.

A magyar nép az ellenforradalom leverése óta eltelt három év alatt saját tapasztalatai alapján győződött meg arról, hogy a párt, a forradalmi munkás-paraszt kormány politikája a nép érdekeit eredményesen és jól szolgálja.

II. TÖRTÉNELMI TAPASZTALATOK ÉS A PÁRT TEVÉKENYSÉGÉNEK NÉHÁNY KÉRDÉSE

Pártunk tevékenységéért felelős népünknek és a nemzetközi munkásosztálynak, ezért köteles állandóan számbavenni és elemezni harcainak tapasztalatait. Most különösen fontos és időszerű az 1956-ban kirobbantott ellenforradalom és az ellene vívott harc tapasztalatainak elemzése, amit a párt Központi Bizottságának 1956 november eleje óta hozott határozatai tartalmaznak. Pártunk tevékenységéhez útmutatást adnak e határozatok, valamint a szocialista országok kommunista és munkáspártjainak 1957 novemberi moszkvai nyilatkozata, amely a kommunista világmozgalom nemzetközi érvényességű tapasztalatait foglalja magában.

Kongresszusunk számbavette mind a hazánkban folyó osztályharc, mind a nemzetközi forradalmi munkásmozgalom, különösen az első lenini párt, a Szovjetunió Kommunista Pártja tapasztalatait, hogy a párt további munkájában megfelelően felhasználhassuk azokat népünk és szocialista ügyünk javára.

11. Az 1956-os ellenforradalom és az ellene folyó harc ismét bebizonyította annak az alapvető lenini tanításnak vitathatatlan igazságát, hogy a munkásosztály, a dolgozó nép csak akkor győzhet, ha egységes, szervezett élcsapat, a marxizmus—leninizmus elméletével felfegyverzett, a tömegekkel összeforrott és azokat vezető párt irányítja. A munkásosztály csak forradalmi pártja vezetésével győzheti le a burzsoáziát, csak a párt vezetésével tarthatja meg kivívott hatalmát és építheti fel a kizsákmányolástól mentes szocialista társadalmat.

A munkásosztály fegyvertelenné válik a dolgozó nép erőit egyesítő és a helyes irányban vezető párt nélkül. A revizionisták hamis nézeteivel ellentétben a munkásosztály forradalmi pártjának, a párt vezető szerepének jelentősége a proletárdiktatúra kivívása után nem csökken, ellenkezőleg: növek-

szik. A szocializmusba s majd a kommunizmusba való átmenet időszakában a pártra hárul az egész ország életének irányítása, a gazdasági és kulturális munka, a szocialista társadalom építése bonyolult folyamatának vezetése.

Nemcsak a munkásosztály van tisztában a forradalmi munkáspárt jelentőségével, hanem a munkásosztály ellenségei is. Éppen ezért a reakciós burzsoázia, a szocializmus minden rendű és rangú ellensége, a munkásosztály és az egész dolgozó nép elleni harcában a fő tüzet minden országban a munkásosztály pártjára, a kommunistákra összpontosítja: harcol a párt és a kommunisták ellen rágalommal, provokációkkal és ahol teheti, betiltással, börtönnel, gyilkossággal.

A magyar munkásosztály négy évtizeddel ezelőtt megteremtette forradalmi pártját, és mindenkor legjobb, legáldozatkészebb fiait küldte soraiba. A párt tagjai mindenütt hirdették a kommunizmus eszméit és szervezték a tömegeket az eszme győzelemre viteléért. A dicső Tanácsköztársaság idején a párt hívó szavára a munkások, a dolgozók tízezrei ragadtak fegyvert Tanács-Magyarország védelméért. A horthysta ellenforradalom idején a kommunista mártírok ezrei a fasiszta hóhérok előtt is hirdették a párt igazát, védték a nép ügyét. A Kommunista Párt vezette ki népünket a nemzeti katasztrófából, amelybe a horthysta uralom taszította. A felszabadulást követő években pártunk vezetésével vitte másodszor diadalra a magyar munkásosztály a szocialista forradalom ügyét.

A kegyetlen ellenforradalmi tőkés-földbirtokos hatalom súlyos csapásokat mért a pártra, de megsemmisíteni nem tudta, mert a munkásosztály, a nép — amely létrehozta — védte és kitartott mellette.

Negyven év alatt sokan meghaltak a pártért, a kommunizmus ügyéért, de ma még többen élnek, dolgoznak, harcolnak érte.

12. A pártot 1956 végén, 1957 elején az ellenforradalommal, az osztályellenséggel vívott harc súlyos körülményei között szerveztük újjá. A pártnak ma mintegy fele akkora taglétszáma van, mint az ellenforradalom előtt volt, de összetételében szilárdabb, egységesebb, s ennek eredményeképpen erősebb.

A párt nagy erőforrása — helyes politikája, amelyet a pártonkívüli tömegek is magukévá tesznek. A helyes politika mellett pártunk erejét más tényezők is növelik. Ezek közül a legelső: a párt ma sokkal inkább, mint korábban, az azonos elveket valló emberek önkéntes harci szövetsége. Olyan emberek vették kezükbe a párt újjászervezésének munkáját és tömörültek a pártban, akik bátran, önzetlenül és áldozatkészen védték a népi demokráciát, a párt, a szocializmus eszméit a vadul támadó ellenséggel és az ellenség által átmenetileg félrevezetett rétegekkel, emberekkel szemben is.

A párt lényegében megszabadult a karrierista, a kommunizmustól idegen és az ellenséges elemektől. Az ellenséggel szemben vivott kemény harcok és a revizionistáknak a párt újjászervezése ellen folytatott küzdelme idején ezek az elemek támadták a pártot vagy távol tartották magukat tőle. Később, a kellő politikai tapasztalatot szerzett szilárd kommunisták ébersége megakadályozta, hogy az ilyen elemek behatoljanak a pártba.

Nem került vissza a párt tagjai közé néhány százezer olyan becsületes

dolgozó sem, akik ugyan rokonszenveztek és ma is rokonszenveznek a szocializmussal, a párt céljaival, de nem váltak állhatatos kommunistákká, és a régi hibák vagy a revizionista demagógia és az ellenforradalom támadásainak hatása alatt bizonytalanokká, tétovázókká váltak. Ezeknek a jóhiszemű, együttérző, de nem elég szilárd volt párttagoknak a párton kívül maradása eszmeileg-politikailag erősíti a pártot, mert mentesíti az ingadozásuktól. Ugyanakkor a párton kívül maradt ilyen emberek rokonszenvét és becsületes munkáját a párt ma is értékeli, és harcában támaszkodik a segítségükre.

A párttagság politikai és szociális összetétele egészséges. A tagság mintegy 60%-a eredeti foglalkozás szerint munkás. A pártban tömörülnek a politikailag legöntudatosabb parasztok és értelmiségiek is. A párttagság megedződött és tapasztalatokban gazdagodott az elmúlt esztendők harcaiban. A párt élcsapat jellegének erősödése következtében vezető szerepe hatékonyabban érvényesül a társadalmi és politikai életben. A kommunisták áldozatos munkája bizalmat és tekintélyt vívott ki a pártnak.

13. A párt csak úgy töltheti be a feladatát és csak úgy fejlődhet egészségesen, ha a pártban a demokratikus centralizmus elvei és a pártélet lenini szabályai minden fokon érvényesülnek. Ez a párt egységének is, cselekvőképességének is elengedhetetlen feltétele.

A Központi Bizottság, a párt felső-, közép- és alsófokú irányító szervei az utóbbi években sokat tettek a pártélet lenini szabályainak, a demokratikus centralizmus elvének következetes érvényesítéséért, a kollektív vezetés elvének megvalósításáért. A párt eszmei-politikai és szervezeti egysége feltételezi a bírálatot és a vitaszellemet. A Központi Bizottság és általában a párt szervei jelentős intézkedések, határozatok meghozatala előtt tanácskoznak a kérdéssel foglalkozó párttagokkal és pártonkívüliekkel is. Ösztönzik a kommunista bírálatot és a pártszerű elvi vitát, amely erősíti a párt egységét, ugyanakkor elutasítják a demagógiát, amely eszmei és politikai zavart kelt s bomlasztja a párt sorait. A pártszerű elvi vita fontos feltétele, hogy ne az emberek, hanem a hibák ellen harcoljunk; a hibát vétő párttagokat neveljük, és vezessük vissza a helyes útra.

A párt munkastílusának fontos, új vonása a helyi pártszervek és a pártmunkások önállóságának növekedése, a felesleges gyámkodás, a tömeges utasítgatás csökkenése. Az egészséges öntevékenység feltételezi a szigorú központosítás tiszteletben tartását, az alsó szervek állandó irányítását, rendszeres ellenőrzését és segítését. A helyi szervek önállóságát fejleszteni kell, de nem szabad megengedni, hogy az önállóság címén eltérjenek a párt határozataitól és irányvonalától, vagy megsértsék a pártfegyelmet.

14. A párt eszmei, politikai és szervezeti egységének védelme pártunk fejlődésének, a szocializmus felépítésének alapkérdése. A párt tevékenységének vezérfonala az elmélet. A forradalmi elmélet elvi alapjain létrejött eszmei és politikai egység pedig a párt egységének első és elengedhetetlen feltétele. A marxizmus—leninizmus legyőzhetetlen eszme, élő, fejlődő tudomány, több mint száz éve a munkásosztály fegyvere, amelynek segítségével formálja az új világot, alakítja az emberiség történetét. A marxizmus—leninizmus

eszméi a Szovjetunió, az első szocialista állam megteremtése óta, majd azt követően a szocialista országok egész sorában valóra váltak. Erre az eszmei alapra épül a kommunista és forradalmi munkáspártok proletár internacionalizmusa, a szocialista világrendszer egysége.

A munkásosztály eszmei fegyverét csorbítják a párton belül jelentkező dogmatikus és revizionista irányzatok. Ezek közül mind Magyarországon, mind nemzetközileg a fő veszély a revizionizmus. A modern revizionizmus azért veszélyesebb, mert feleleveníti a még le nem győzött régi, burzsoá eszméket; a nemzetközi imperializmus és a belső reakció kezére játszik, azokra támaszkodik, miközben a tömegek előtt marxista—leninista mezben jelentkezik.

15. A revizionizmus társadalmi alapja a kispolgárság, mégpedig a városi és falusi kispolgárság, az értelmiség kispolgári része. A revizionizmus elveti a proletárdiktatúrát, mint a szocializmus felépítésének szükséges feltételét, tagadja a szocialista forradalom és a szocializmus építésének nemzetközi törvényszerűségeit, tagadja a Kommunista Párt vezető szerepét és elveti a proletár internacionalizmust, szemben áll a szocialista táborral. A revizionizmus a nemzetközi munkásmozgalomban és egyes pártokon belül fellépő ellenséges irányzat. A burzsoázia a revizionizmust az egész világon a munkásmozgalmon belüli támaszának, szövetségesének tekinti, ezért támogatja, ösztönzi és felhasználja.

Mind a magyarországi, mind a nemzetközi tapasztalatok megmutatták, hogy a revizionizmus törvényszerűen osztályáruláshoz, a szocialista országokban osztály- és hazaáruláshoz vezet. Az 1956-os ellenforradalom bebizonyította, hogy egy szocialista országban az imperializmus és a belső ellenforradalom csak akkor tudja komolyan veszélyeztetni a munkásosztály hatalmát, ha revizionista szövetségeseket talál magának a Kommunista Párton belül.

A revizionizmus az ellenforradalom idején politikailag lelepleződött, majd eszmei harcban szétzúztuk. Újjáéledésének veszélye azonban mindaddig fennáll, amíg kapitalizmus lesz a világon. A hazai revizionizmus — amelyet táplál a nemzetközi revizionizmus és burzsoá propaganda — bár általában burkoltabban, de folytatja zavarkeltő kísérleteit. Továbbra is tagadja a munkásosztály vezető szerepét, uszít a Szovjetunióval való szövetség és a szocialista tábor egysége ellen, álhumanista jelszavakkal támadja rendszerünk szocialista demokratizmusát, és burzsoá nacionalista jelszavakkal lép fel. A párt és a nép érdeke, hogy még következetesebben folytassuk a revizionizmus elleni harcot és kiverjük utolsó menedékeiből is.

16. A szektásság, a dogmatizmus a kommunista mozgalmon belül jelentkező olyan irányzat, amely a politikai gyakorlatban türelmetlen, álradikális. Az irányzat hordozóit kispolgári türelmetlenség jellemzi. Általában becsületes szándékú emberek, akik nem értik és nem tudják alkotó módon alkalmazni a marxista—leninista elméletet. Ezek a „baloldali" túlzásokra és ugyanakkor pánikra hajlamos emberek szubjektivista módon s ezért tévesen ítélik meg a nemzetközi és a belső helyzetet. Szemléletük lényeges vonása a tömegek lebecsülése, a nemzeti sajátosságok elhanyagolása, az osztályharc éleződésének mechanikus értelmezése, a sablonosság, az admi-

nisztratív intézkedések túlbecsülése, ami valójában meghátrálás a nehezebb feladat, a tömegek megnyerése elől. A dogmatikus-szektás irányzat képviselői mérhetetlen károkat okoznak a szocializmus ügyének, mert magatartásukkal gyengítik a párt egységét, lazítják a párt és a tömegek kapcsolatát, a munkás-paraszt szövetséget, nehezítik a munkásosztály és az értelmiség együttműködését.

A Magyar Szocialista Munkáspárt harcolt és harcol a szektarianizmus, a dogmatizmus ellen. A Központi Bizottság fontos politikai és személyi konzekvenciákat vont le a Magyar Dolgozók Pártja vezetőségének „baloldali" tévedéseiből. A dogmatikus nézetek, a szektás munkamódszerek maradványait még nem számoltuk fel teljesen. Kiújulásuk veszélye is mindaddig fennáll, amíg kispolgári elemek, a kispolgári gondolkodásmód és olyan emberek lesznek, akik hajlamosak arra, hogy a hatalomtól megszédüljenek. Ma is vannak olyanok, akiket az ellenforradalom legyőzése és a sikeres konszolidáció arra csábít, hogy megint a parancsolgatáshoz, az adminisztratív módszerek túlhajtásához folyamodjanak. A dogmatizmus és szektásság helyenként újra jelentkezik a politikai meggyőző munka lekicsinylésében, szövetségi politikánk meg nem értésében, az új kérdések alkotó megválaszolásától való félelemben, a pártonkívüliekkel szembeni indokolatlan bizalmatlanságban, értelmiségellenességben.

A Magyar Szocialista Munkáspárt eszmei és szervezeti egysége kétfrontos harcban jött létre. A párt leküzdötte a revizionizmus iránti békülékenységet, és nem engedett a „baloldali" szektás befolyásnak.

17. A párt akkor küzdhet céljaiért eredményesen, amikor széles dolgozó tömegek bizalmát, cselekvő támogatását élvezi. Az elmúlt három év eredményei is elsősorban a párt és a nép növekvő egységének, a párt és a tömegek közötti kölcsönös bizalomnak és a dolgozók alkotó munkájának köszönhetők.

A párt és a pártonkívüli tömegek jó kapcsolatának alapvető feltétele a párt helyes politikája. E politika lényeges vonása az elvi következetesség, szilárdság és a tömegek iránti mély bizalom. A Magyar Szocialista Munkáspárt a Központi Bizottság vezetésével, az 1956 november-decemberi nehéz helyzetben is következetesen harcolt és nem tett elvi engedményeket: fegyverrel védte a munkáshatalmat az ellenforradalmárokkal szemben, visszaverte a revizionista követeléseket, ingadozás nélkül képviselte a proletár internacionalizmust. Ugyanakkor elvetette azt a „baloldali" felfogást is, amely figyelmen kívül hagyta, hogy a tömegek megnyerése, támogatása nélkül nincs népi hatalom és nincs szocialista építés. Teljes nyíltsággal és bizalommal fordult a tömegekhez, de visszautasította a megtévesztett dolgozók helytelen követeléseit. A párt a munkásosztály és a nép valódi érdekeiért küzd, s ha ezek megkívánják, az ár ellen is úszik, azonban sohasem mond le a tömegek megnyeréséről.

A párt és a tömegek kapcsolatát ma mindinkább a kölcsönös bizalom, a légkör őszintesége, a tömegek növekvő alkotó kedve és aktivitása jellemzi. A pártot ezernyi szál köti a néphez. Növekedett a pártonkívüliek megbecsülése, s közülük egyre többen vesznek részt a közügyek intézésében. De ta-

pasztalható a párttagság soraiban elbizakodottság is, amely ismét veszélyezteti a párt és a tömegek közötti jó kapcsolatokat. Az elbizakodottságot részben a jó hazai és nemzetközi eredmények szülik, amelyek elfeledtetik a párt egyes harcosaival Lenin tanítását, hogy a tömegekért folyó harc állandó feladat, a tömegeket napról napra meg kell győzni a párt igazáról.

Minthogy a párt ma létszámában kisebb, lényegesen megnőtt a tömegszervezetek, különösen a szakszervezetek és a Kommunista Ifjúsági Szövetség jelentősége. A tömegszervezeteknek ma különösen fontos szerepe, hogy sajátos feladataik jó végrehajtásával is közvetítsék a párt politikáját a pártonkívüliekhez, neveljék, szervezzék, mozgósítsák a dolgozókat a szocialista építés feladatainak megoldására.

18. Az elmúlt három évben a szakszervezetek, az ifjúsági szövetség, a nőmozgalom, a Hazafias Népfront, általában a tömegszervezetek és tömegmozgalmak munkája eredményes volt és sokat fejlődött.

A szakszervezetek, a munkások és alkalmazottak legnagyobb szervezetei legyőzték az ellenforradalom alatt és után jelentkezett jobboldali törekvéseket, amelyek arra irányultak, hogy a függetlenség jelszavával szembefordítsák a szakszervezeteket a párttal. A párt helyes politikájának és a szakszervezetekben dolgozó kommunisták meggyőző munkájának eredménye, hogy a szakszervezetek milliós tagsága követi a pártot, és sok tízezer pártonkívüli funkcionárius igen tevékenyen segíti e politika megvalósítását.

Helyesnek bizonyult, hogy a párt létrehozta a Kommunista Ifjúsági Szövetséget, amelynek taglétszáma ma már meghaladja a 35 0000-t. A Kommunista Ifjúsági Szövetség jól közvetíti a párt szavát a magyar ifjúság tömegeihez. A Kommunista Ifjúsági Szövetség legfőbb feladata, hogy egészségesen növelje sorait, javítsa munkáját, segítse nevelni a fiatalokat a szocializmus lelkes építőivé, népi államunk hű és művelt polgáraivá, szocialista hazafiakká. Segítse kigyomlálni ifjúságunk gondolkodásából az ellenforradalom és revizionizmus maradványait, mindenekelőtt a nacionalizmust és a sovinizmust. Hirdesse a Kommunista Ifjúsági Szövetség a kommunizmus eszméit és készítse elő a párttagságra a kommunisták új, ifjú nemzedékét.

Népköztársaságunkban a nők politikai és gazdasági egyenjogúságát törvényeink biztosítják. Állampolgári egyenlőségük teljes. Gazdasági és társadalmi egyenjogúságuk teljességéért azonban még hosszú, szívós harcot kell vívnunk a maradi, konzervatív nézetek ellen.

E nagy fontosságú társadalmi feladat megoldását segíti a nőmozgalom, amelynek szervei, a nőtanácsok, megérdemelt közmegbecsülésnek örvendenek. Folytassák sokoldalú nevelő, szociális, politikai tevékenységüket, amellyel hozzájárulnak ahhoz, hogy a nők szélesebb rétegeit vonják be a közéletbe, fokozzák politikai érdeklődésüket, társadalmi aktivitásukat.

A párt vezetésével megélénkült és fejlődik a Hazafias Népfront-mozgalom, amelyben a kommunisták vezetésével helyet találnak azok a különböző nézetű pártonkívüliek, akik támogatják a szocialista építőmunkát, a nemzeti függetlenség védelmét és a békéért vívott harcot. Az elmúlt három esztendő során a népfrontpolitika segítségével széles pártonkívüli tömegek váltak az ország politikai életének cselekvő részeseivé, találták meg helyüket az ország

közéletében. A népfrontmozgalomban is kifejezésre jut az az igazság, hogy a szocializmus felépítése nemcsak a kommunisták ügye. A nemzet felemelkedése, az ország békéjének védelme az egész társadalom ügye, amelyért pártállásra való tekintet nélkül össze kell fognia minden hazafias erőnek.

A tömegszervezetek és mozgalmak alapjában eredményes munkát végeznek, tevékenységükben azonban még ma is sok a párhuzamosság, gyakran szűk körben munkálkodnak, az aktív közéleti emberek egy része túlterhelt. A tömegszervezetek vonjanak be friss erőket tevékenységükbe, növeljék tovább társadalmi-politikai befolyásukat.

19. A szocializmus építésének egyik alapvető, általános s nemzetközi törvénye és feltétele a proletariátus diktatúrája. A szocializmusért folyó harcban a párt legfőbb feladata a proletárdiktatúra érvényesítése és szüntelen erősítése.

A proletárdiktatúra legfőbb politikai alapja a munkásosztály által vezetett munkás-paraszt szövetség. Leglényegesebb vonása, hogy széles demokráciát biztosít a dolgozóknak és elnyomja a volt uralkodó osztályok, a nép ellenségeinek ellenállását. Nálunk 1956 őszén vált nyilvánvalóvá, hogy a következetes harc elmulasztása az osztályellenséggel szemben és a szocialista demokratizmus csorbítása, a munkás-paraszt szövetség megsértése milyen súlyos következményekkel jár.

Az ellenforradalom elleni harcban a párt és a nép megvédte és megerősítette a proletárdiktatúrát, annak államát, a Magyar Népköztársaságot. Ez a dolgozók jogos sérelmeinek orvoslása, a munkás-paraszt szövetség szilárdítása, a rendszer demokratikus vonásainak erősítése és a rendszer ellen támadó ellenség ingadozás nélküli, következetes elnyomása útján ment végbe.

A párt hívó szavára fegyvert ragadtak a kommunisták, a szocializmushoz hű, egyszerű emberek, harcoltak az állambiztonság, a néphadsereg katonái sokszor elszigetelt csoportokban is. Ezekből a szocializmushoz hűséges, érte fegyverrel is harcoló kommunista és pártonkívüli erőkből született a forradalmi karhatalom, alakult újjá a honvédség, a határőrség, a rendőrség és szerveződött a nép új fegyveres ereje: a munkásőrség. Fegyveres erőink ma megbízható védelmezői társadalmi rendünknek, nemzeti függetlenségünknek és a békének a belső és külső ellenséggel szemben.

Az ellenforradalom elleni harc kezdetén törvényszerűen előtérbe került a munkáshatalom diktatórikus oldala. Mivel a rendszerre támadó ellenségre mért kemény csapások idején maradéktalanul helyreállítottuk a törvényességet, és a szükséges szigort csak az ellenforradalom szervezőivel és vezetőivel, a főbűnösökkel és nem a megtévesztettekkel szemben alkalmaztuk, intézkedéseink megfeleltek a tömegek igazságérzetének, megnyerték támogatását.

20. Pártunk mindig híven képviselte a marxizmus—leninizmusnak azt a tanítását, hogy a munkásosztály érdekei a tőkés elnyomás elleni harcban a világon mindenütt azonosak. A nemzetközi imperializmust csak a munkásosztály nemzetközi erőinek egysége, proletárszolidaritása tarthatja féken és győzheti le. Az egyes országok munkásosztályai csak akkor vívhatnak

sikeres harcot a tőke ellen, ha küzdelmükben az egész nemzetközi munkásosztály harcára támaszkodnak. Pártunk négy évtizedes harcai és az ellenforradalom ellen vívott harc tapasztalatai is a proletár internacionalizmus legyőzhetetlen erejét bizonyítják.

A szocialista tábor országai szoros egységbe tömörülve, egymást segítve és védve építik a szocializmust. A szocialista tábor szilárd egysége, növekvő gazdasági, politikai, katonai súlya, a tudományok és a műszaki haladás terén elért hatalmas eredményei biztosítják a benne tömörülő országok függetlenségét, népeik szabadságát. A szocialista tábor segíti a haladás erőit az egész világon, szolidáris ezekkel az erőkkel, s egyben támaszkodik ezek együttérzésére a haladásért és a békéért folyó harcban.

Hazánk a szocialista tábor tagjaként, mindenekelőtt e tábor legelső és leghatalmasabb országának, a Szovjetuniónak mindenre kiterjedő, önzetlen, internacionalista segítségével érte el eredményeit. Amikor a nemzetközi imperializmus erői a belső ellenforradalmi erőkkel szövetkezve meg akarták dönteni népünk szocialista társadalmi rendjét, a Szovjetunió sietett segítségünkre, hogy leverhessük az ellenforradalmi lázadást. Ugyanakkor élveztük a többi szocialista ország politikai és gazdasági segítségét is. Mellettünk álltak, harcoltak igazunkért a kapitalista országokban küzdő kommunista és forradalmi munkáspártok.

A nemzetközi burzsoázia és a revizionisták különféle rágalmakkal, nacionalista uszítással gyűlöletet próbáltak szítani a Szovjetunióval szemben. Az ellenségnek ez a kísérlete kudarcba fulladt, népünkben megerősödött a Szovjetunió iránti tisztelet és megbecsülés, a Szovjetunió népei iránti szeretet, megerősödött a szocialista táborhoz tartozás érzése, a proletár internacionalizmus eszméje. A proletár internacionalista nevelés folytatása, a magyar—szovjet barátság gondos ápolása és erősítése továbbra is elsőrendű kötelességünk. Az embereknek a Szovjetunióhoz való viszonya immár 42 esztendeje biztos mutatója annak, hogy ki haladó, és ki ellensége a haladásnak. A magyar nép a maga tapasztalatain okulva tudja már, hogy legjobb barátja, szabadságának és hazája függetlenségének legbiztosabb támasza a világ első szocialista állama, a Szovjetunió.

Önbizalmat és erőt ad, ugyanakkor büszkeséggel tölti el a magyar népet az a tudat, hogy a szocialista tábor tagjaként az emberi haladás élén járók közé tartozik.

III. GAZDASÁGI ÉPÍTŐMUNKÁNK FŐBB KÉRDÉSEI

Az ellenforradalom leverése, népgazdaságunk helyreállítása után mindinkább előtérbe került és ma már döntő szerephez jutott pártunk tevékenységében a gazdasági és kulturális építőmunka. Szocialista társadalmi rendünk csak akkor lehet szilárd, népünk csak akkor élhet bőségben, ha országunk népgazdasága fejlett, korszerű technikával, magas munkatermelékenységgel, gazdaságosan termelő iparunk és mezőgazdaságunk van.

A párt gazdaságpolitikája az utóbbi három év alatt jelentős eredményeket hozott. A népgazdaság egészségesen fejlődik, a dolgozók életszínvonala

emelkedik. Terveink reálisak, megalapozottak. Megnőtt a munkások, parasztok és értelmiségiek munka- és alkotókedve, fellendült a szocialista munkaverseny. Támaszkodva az eddigi eredményekre, építve a dolgozó tömegek öntudatára és lelkesedésére, új, nagyobb feladatokat tűzhetünk magunk elé.

Erőnket a hároméves terv, majd pedig új ötéves tervünk teljesítésére és túlteljesítésére kell összpontosítani, hogy gyorsabban elérjük nemzetünk felvirágzását szolgáló céljainkat, a szocializmus győzelmét. Népgazdaságunk fejlesztésével el kell érnünk, hogy:

a) a munka termelékenysége, a műszaki színvonal emelkedése meggyorsuljon a népgazdaságban, hogy jobban megközelítsük az élenjáró országok színvonalát;

b) az ipar szerkezetének további javításával, a hazai nyersanyag- és energiabázisunk bővítésével szilárd alapot teremtsünk mind a termelési eszközöket, mind a fogyasztási cikkeket gyártó iparágak erőteljes fejlesztéséhez;

c) a mezőgazdaság szocialista átalakításával egy időben, a szocialista mezőgazdasági nagyüzemekre támaszkodva, leküzdjük mezőgazdaságunk viszonylagos elmaradottságát;

d) a termelés és a munka termelékenysége emelkedésének eredményeként 1965-ig legalább másfélszeresére növeljük a nemzeti jövedelmet, és emeljük dolgozó népünk anyagi és kulturális színvonalát;

e) a népgazdaság fejlesztésének tervezésénél figyelembe kell venni a népgazdaság egyetemes érdekeivel együtt az ország egyes vidékeinek helyzetét is. Helyes ipartelepítéssel az iparilag elmaradott területeket, mindenekelőtt az Alföldet, fokozottan iparosítjuk. Ipartelepítési politikánkkal csökkenteni kell Budapest túlzsúfoltságát;

f) gazdasági feladataink megvalósításánál, új ötéves tervünk kidolgozásánál az eddiginél is nagyobb mértékben hasznosítsuk azt a felbecsülhetetlen segítséget, melyet a szocialista tábor országainak gazdasági-műszaki együttműködése minden szocializmust építő országnak, így a Magyar Népköztársaságnak is nyújt.

21. A népgazdaság fejlődésében, az ország társadalmi viszonyainak átalakításában, mint minden szocializmust építő országban, hazánkban is legfontosabb tényező az ipar. Az ipar fejlődése, a termelési eszközök gyártásának gyorsabb ütemű növelése az alapja a műszaki-technikai színvonal emelkedésének, a termelés növelésének és a dolgozó nép jóléte fokozásának. A szocialista ipar termelését 1958—1965 között 65—70%-kal emelve az ipari termelés részarányát népgazdaságunkban tovább növeljük.

Az ipari termelés növekedése, a falu villamosításának befejezése, általában a népgazdaság gyorsabb fejlődése egyre magasabb energiaigényeket támaszt. Új erőműveket építünk és áramtermelésünket az 1958. évi 6,5 milliárd kW-óráról 1965-re több mint 10 milliárd kW-órára növeljük. Az olajtermelést kétszeresére, a földgáz termelését mintegy háromszorosára emeljük.

Népgazdasági céljaink valóra váltásának továbbra is elsőrendű feltétele, hogy fejlesszük a bányászat legfontosabb ágazatait, valamint a vas- és

acélkohászatot. A széntermelést az 1958. évi 24 millió tonnáról 1965-ig 27—29 millió tonnára, a nyersacéltermelést az 1958. évi 1,6 millió tonnáról 1965-ig legalább 2,4 millió tonnára növeljük.

A gépipar termelését 1965-ig 80—90%-kal emeljük, továbbra is előnyben részesítve azokat az ágazatokat és gyártmányokat, amelyek iparunk szerkezetének javítása szempontjából fontosak.

A lakosság ellátásának javításáért, a népgazdaság műszaki kultúrájának emeléséért gyorsított ütemben kell fejleszteni vegyiparunkat: termelését 1958-hoz viszonyítva 1965-ig közel kétszeresére kell emelni.

Építőiparunk és építőanyagiparunk termelését ugyanezen idő alatt — a korszerű építési anyagok termelésével és építési módszerek alkalmazásával — legalább 75, ill. 85%-kal kell növelni.

A lakosság jobb ellátása céljából könnyű- és élelmiszeriparunkat jelentősen fejlesztjük: a textil- és cipőipar termelését legalább 32%-kal, az élelmiszeripart 36—40%-kal emeljük. Bővítjük a termékek választékát, javítjuk a gyártmányok minőségét is.

Az egyre növekvő szállítási és hírközlési igények hatékony kielégítéséért emeljük közlekedésünk és hírközlésünk teljesítőképességét, műszaki színvonalát és anyagi ellátottságát. A közlekedés műszaki színvonalának emelésével takarékosabb energiafelhasználást érünk el.

22. A következő években megteremtjük a politikai és gazdasági feltételeit annak, hogy a dolgozó parasztsággal egyetértésben befejeződjön a falu szocialista átalakítása és egyidejűleg növekedjen a mezőgazdasági termelés. A termelés 1961—1965. évi átlaga 30—32%-kal legyen magasabb az 1954—1958. évi átlagnál. Ennek érdekében a műtrágya-felhasználást az ötéves terv végére a jelenleginek mintegy háromszorosára, traktorállományunkat két és félszeresére növeljük, kiterjesztjük a belvízrendezést, az öntözést, a talajjavítást, jelentősen fokozzuk a nemesített vetőmagellátást.

23. A népgazdaság gyorsabb fejlesztése, az életszínvonal rendszeres emelése azt követeli, hogy a nemzeti jövedelemből az eddiginél nagyobb részt fordítsunk termelőberuházásokra. Ezért a következő ötéves terv időszakában 170—175 milliárd forintot fordítunk beruházásokra, másfélszer annyit, mint 1955—1960-ban.

Érvényre juttatjuk a további esztendőkben is gazdaságpolitikánk megmásíthatatlan alapelvét, amely szerint a szocialista építés célja a dolgozók életszínvonalának állandó és rendszeres emelése a termelés és a termelékenység állandó növelése útján. A terv termelési előirányzatának végrehajtásával, a termelékenység 37—40%-os emelésével teremtjük meg az alapot ahhoz, hogy a bérek emelésével, a béraránytalanságok csökkentésével, árleszállítással, a nagycsaládos dolgozók és a munkából kiöregedettek anyagi helyzetének javításával, a munkaképes lakosság újabb rétegeinek munkába állításával az egy főre eső reáljövedelem 1965-ig 26—29%-kal növekedjen. A 15 éves lakásépítési programunk megkezdésével a második ötéves terv időszakában 250 000 lakást építünk.

24. Népgazdasági feladataink megvalósításának egyik legfontosabb feltétele a vezetés színvonalának további javítása. Az ellenforradalom után

kialakított gazdaságvezetési módszerek kiállták a próbát. Egyszerűbb és közvetlenebb az irányítás a gazdasági élet minden területén. Csökkent az igazgatási szervekben dolgozók száma. Elérkezett azonban az idő, amikor a gazdasági élet minden szintjén az eddiginél hatékonyabb, tudományosabb, magasabb színvonalú vezetésre van szükség. Ennek szervezeti formáit ki kell dolgozni. A munkát annak tudatában kell végezni, hogy a dolgozók joggal elvárják a vezetés egyszerűsítését, a közbeiktatott felesleges szervek kikapcsolását, a bürokrácia csökkentését, a vezetés felelősségének növelését, az alsóbb szervek hatáskörének bővítését, a tervszerű vezetés és a demokratikus centralizmus lenini elveinek következetesebb érvényesülését.

Ezeknek a feladatoknak megoldása azt követeli, hogy minden pártszerv — a Központi Bizottságtól az alapszervi vezetőségekig — és minden pártszervezet jobban hangolja össze politikai és gazdasági irányító munkáját. A pártmunkások többet és szakszerűbben foglalkozzanak gazdasági kérdésekkel, ismerjék és rendszeresen elemezzék a termelés problémáit, tegyék hatékonyabbá a pártellenőrzést minden termelőüzemben, közlekedési, szolgáltató és kereskedelmi vállalatnál. A párt- és a gazdasági vezetők mindig tartsák szem előtt az egész ország politikai és gazdasági érdekeit és következetesen küzdjenek a társadalmi érdekek érvényesítéséért a gazdasági élet minden területén. Harcoljanak a szakmai vakság ellen, ne tűrjék, hogy a szűkebb minisztériumi, helyi vagy vállalati érdekek a társadalmi érdek fölé kerekedjenek.

Népgazdaságunk jelenlegi adottságai, a kongresszusi szocialista munkaverseny eredményei és tapasztalatai reális alapot adnak ahhoz, hogy hároméves tervünket határidő előtt teljesítsük, illetve túlteljesítsük. Ezzel jó alapot teremtünk ötéves tervünk sikeres megvalósításához, a tervben kitűzött nagy országépítő célok eléréséhez.

IV. KULTURÁLIS FEJLŐDÉSÜNK EGYES KÉRDÉSEI

25. Az ellenforradalom leverése óta kulturális életünkben is megerősödtek a szocializmus erői. A kibontakozó nyílt eszmei harc meghátrálásra kényszerítette az antimarxista irányzatokat.

Az elvi bírálat egybekapcsolása az őszinte segítőkészséggel megkönnyítette az eszmei tisztázódást mindazoknak a téveszmékkel küzdő, de jóhiszemű embereknek, akik a szocialista építés ügyét őszintén segíteni akarják.

Iskoláink és egyetemeink leküzdötték az ellenforradalom okozta súlyos megrázkódtatást. Pedagógusaink túlnyomó többsége készségesen vállalja azokat a feladatokat, amelyeket pártunk és a Magyar Népköztársaság kormányzata az ifjúság nevelésében eléjük állít.

Az ellenforradalom óta jelentős új eredmények születtek hazánkban a tudomány különböző ágaiban. Új lendületet vett irodalmunk fejlődése, melynek fontos jellemvonása, hogy egyre több mai tárgyú mű jelenik meg. Különösen értékes új alkotások születtek a drámaírásban és a filmművészetben. Új fejlődés indult meg színházaink munkájában, biztató új kezdeményezések vannak a képzőművészetben és más művészeti ágakban. Az értel-

miség mind nagyobb része tanúsít eleven érdeklődést a marxizmus—leninizmus iránt.

26. Kulturális forradalmunkban új fellendülés bontakozott ki, ezt azonban még sok tényező akadályozza. Ideológiai és kulturális életünknek még ma is fő gyengesége, hogy az értelmiség jelentős része, a tudomány és kultúra sok művelője a marxista—leninista világnézetet még nem tette magáévá. Ideológiai és kulturális életünk egyes területein, még az irányító középszervekben is gyakran tapasztalható következetlenség, elvi bizonytalanság a párt művelődéspolitikai irányelveinek érvényesítésében.

Eszmei és kulturális munkánk legfőbb célja, hogy a munkásosztály, a dolgozó parasztság és az értelmiség egésze szocialista módon éljen és gondolkozzék. Előrehaladásunk egyik fő akadálya a kapitalista szemlélet maradványa, a nacionalizmus, a kistulajdonosi gondolkodás a parasztság soraiban, a városi kispolgárságban, az értelmiség egy részében. Még a munkásosztály elmaradottabb rétegeiben is hat a kispolgári gondolkodás, az individualizmus, a társadalmi érdekkel szembeni közömbösség. Folytatnunk kell az eszmei harcot ezek ellen a maradi nézetek ellen, hogy társadalmi és kulturális életünk minden területén uralkodóvá tegyük a marxizmus—leninizmus világnézetét.

27. Kulturális forradalmunk lényeges eleme köznevelésünk továbbfejlesztése, oktatásügyünk mélyreható javítása. Iskoláink neveljék következetesebben szocialista világnézetre a tanulókat. Ehhez szükséges, hogy megszűnjön az az ellentét, amely köznevelésünk szocialista céljai és pedagógusaink jelentős részének világnézeti elmaradottsága között ma még fennáll.

Köznevelésünk továbbfejlesztése gondosan előkészített iskolareformot tesz szükségessé. A reform legfőbb célkitűzése: közelebb hozni iskoláinkat az élethez, a termeléshez. Ugyanakkor biztosítani kell, hogy minden fiatal befejezze a nyolcosztályos általános iskolát. Általános iskoláink felső tagozataiban bevezetjük a politechnikai képzést. Középiskoláinkat úgy alakítjuk át, hogy a fiatalok az általános műveltség mellett elsajátítsanak egy-egy szakmát is. Bővítjük a termelőmunkában már elhelyezkedett fiatalok és a felnőtt dolgozók továbbtanulási lehetőségeit.

Szükséges, hogy felsőoktatási intézményeink mind nagyobb számban világnézetileg tisztán látó, jó szakembereket neveljenek a gazdasági és kulturális élet számára. Ezért egyrészt emelni kell mind a marxista—leninista, mind a szakmai tudományos képzés színvonalát. Ugyanakkor az egyetemi és főiskolai hallgatóknak tanulmányi idejük alatt meg kell ismerkedniük hivatásuk gyakorlati tapasztalataival. A felsőoktatási intézmények növekvő mértékben vegyenek fel olyan tehetséges fiatal hallgatókat, akik a termelésben, a gyakorlati munkában már részt vettek. Nagyobb gondot kell fordítani a kellő színvonalú levelező oktatásra a munka megszakítása nélkül tanulók számára.

28. A szocialista építés nagy feladatokat állít a tudományok elé. Szükség van arra, hogy kidolgozzuk a tudományos kutatómunka hosszabb távlati tervét. Népgazdasági céljainkat az iparban és a mezőgazdaságban csak akkor érhetjük el, ha megfelelő tudományos bázist teremtünk, ha eredményes

kutatások folynak, tudósaink és tudományos munkásaink vizsgálják, elemzik és magasabb szinten általánosítják a gyakorlat során a termelésben szerzett tapasztalatokat. Fejlődésünk jelenlegi szakaszában különös fontosságú a fizika, a kémia, a műszaki tudományok művelése.

A társadalomtudományok, különösen a filozófia, a közgazdasági és történettudományok és a pedagógiai tudomány művelői a polgári és kispolgári áramlatok elleni harcban védelmezzék, alkalmazzák és fejlesszék a marxizmust, elemezzék és általánosítsák legújabbkori fejlődésünket, szocialista építésünk tapasztalatait.

29. Íróinkat, művészeinket a marxista—leninista világnézet és szocializmust építő népünk életének alaposabb ismerete, a szocializmus ügyének következetes és hű szolgálata teheti képessé nagy alkotásokra. Pártunk kívánja és a nép elvárja, hogy az írók, művészek alkotásaikban helyesen ábrázolják korunkat, az új társadalmat építő embert, a szocializmus győzelméért küzdő népet, és tehetségüket szabadon kibontva, híven szolgálják hazánkat.

Az irodalom és a művészetek további előrehaladásának feltétele a marxista bírálat fejlődése. A marxista bírálat segítse az írók és a művészek világnézeti és művészi fejlődését. A művészeti szövetségek és az újjászervezett Irószövetség a szocialista építés odaadó támogatásával, pártunk politikájának szellemében munkálkodjanak irodalmi és művészeti életünk eszmei és művészi színvonalának emelésén.

A színház, a film, a rádió, a televízió, a sajtó, a könyvtárak és a művelődési otthonok szolgálják céltudatosabban a szocialista kultúra terjesztését, küzdjenek a polgári dekadencia, az eszmei és a művészi igénytelenség s a tudatlanság ellen. A tudományos felvilágosítás és eszmei meggyőzés eszközeivel, szívós és türelmes munkával kell a vallásos világnézet gátló hatásait fokról fokra leküzdeni.

Pártszervezeteink tekintsék mindennapi munkájuk fontos részének a kulturális munka segítését, irányítását és ellenőrzését minden szinten.

Kulturális intézményeink fordítsák figyelmüket társadalmunk vezető osztályára, a munkásosztályra. Javítsák az üzemek, a munkáslakta telepek és a munkásszállások kulturális ellátottságát. Ugyanakkor segítsék a dolgozó parasztság látókörének szélesítését, műveltségének gyarapítását, hogy leküzdhesse a társadalmi haladást fékező előítéleteket és érzelmi gátakat. Segítsék egész népünk gyorsabb kulturális felemelkedését, kulturális forradalmunk győzelmét.

V. TÁRSADALMI ÉS ÁLLAMI RENDÜNK TOVÁBBI ERŐSÍTÉSE ÉS FEJLESZTÉSE

Az előttünk álló nagy nemzeti feladatok mielőbbi és jó megoldása megköveteli, hogy tovább szélesítsük a szocializmus társadalmi bázisát, összefogjunk minden alkotó társadalmi erőt. Vegyük számba ezért társadalmi fejlődésünk néhány alapvető eredményét, társadalmunk egyes osztályainak és rétegeinek politikai fejlődését.

30. Társadalmunk vezető osztálya a munkásosztály. A szocialista építés előrehaladásával egyre jobban kidomborodik társadalmi-politikai vezető szerepe, növekszik az ezzel együtt járó felelőssége, emelkedik politikai öntudata, szakmai tudása, kulturális igénye és életszínvonala. Az elmúlt évek harcaiban a szocialista építőmunkában is bebizonyosodott, hogy a munkásosztály épülő új társadalmunk hivatott vezetője, vállalja a szocializmus építésével járó áldozatokat és felelősséget.

31. A proletárdiktatúra politikai alapja a munkásosztály és a dolgozó parasztság szövetsége. E szövetség tartalma és célja: a szocialista hatalom védelme és erősítése, hazánk függetlenségének, békéjének oltalmazása, a szocialista társadalom felépítése. Az ellenforradalom elleni közös harc, a párt helyes falusi politikája eredményeképpen megerősödött a dolgozó parasztságnak a munkásosztály és a munkáshatalom iránti bizalma, megerősödött a munkás-paraszt szövetség.

A falu szocialista fejlődése növeli a munkásosztály feladatait és felelősségét. A munkásság minden erejével támogatja a szövetkezeti parasztságot, és a holnap szövetkezeti parasztjának, szövetségesének tekinti a még egyénileg dolgozókat is, segíti a szocialista útra térés nagy elhatározásában.

A falu termelőszövetkezeti fejlődése feloldja a munkásosztály és a kisárutermelő parasztság közötti ellentmondásokat, és tovább erősíti a munkás-paraszt szövetséget. A falu e nagy átalakulása megváltoztatja a parasztság belső rétegeződését, és új, egységes szocialista szövetkezeti parasztságot teremt. A szövetkezetbe lépés az egyes embereknél még nem azonos a maradi nézetek azonnali, teljes és végleges feladásával. A tegnap még egyénileg gazdálkodó tsz-tagok csak fokozatosan vetkőzik le a kistulajdonosi vonásokat. Ezért a termelőszövetkezetek gazdasági megerősítése mellett fáradhatatlanul munkálkodnunk kell a tsz-parasztság politikai nevelésén.

32. Növekedett és megerősödött a párt befolyása és tekintélye az értelmiség soraiban. A pártonkívüli értelmiség többsége lojális a rendszer iránt, és munkájával segíti a szocializmus építését. A technika, a tudomány, a kultúra fejlődése napról napra növeli az értelmiség társadalmi szerepét a szocializmus építésében. A párt növekvő bizalommal és megbecsüléssel tekint az értelmiség munkájára, alkotó tevékenységére: elveti az értelmiség magatartására vonatkozó hamis általánosításokat, a szektás elzárkózást és bizalmatlanságot. Meg kell nyernünk a ma még közömbös értelmiségieket is, ezért küzdünk ingadozásaik és az értelmiség „vezető szerepéről" szóló revizionista ideológia maradványai ellen.

33. A párt és a kormányzat a szocializmus építésébe bevonja a városi kispolgárságot. Támogatja a társadalom szempontjából szükséges és hasznos tevékenységüket, de korlátozza a kapitalista tendenciákat, szembeszáll a spekulációval, a jogtalan jövedelemszerzéssel. Arra törekszik, hogy a kispolgárságot átnevelje, és számára is elfogadható módon vezesse rá a szocializmus útjára.

34. Pártunk a teljes politikai, társadalmi és állampolgári egyenjogúság marxi—lenini politikájának szellemében törődik a hazánkban élő nemzeti kisebbségekkel. A tőkés-földbirtokos uralom idején felszított gyűlölködést

népi hazánkban a különböző nemzetiségek egyenjogú polgárainak fejlődő barátsága váltotta fel. A német kisebbséggel szemben a felszabadulást követő első években a demokratikus fejlődés érdekében megszorítások voltak, de ezek a szocialista fejlődés során megszűntek. Most német ajkú polgáraink a magyar dolgozókkal és más nemzetiségűekkel együtt építik a szocialista Magyarországot. Hatástalanná váltak azok a kísérletek is, amelyek a délszláv kisebbség állampolgári hűségének megingatását célozták.

Pártunk és kormányzatunk gondoskodott és ezután is gondoskodni fog róla, hogy a nemzetiségek ápolják anyanyelvű kultúrájukat, és ezzel is gazdagítsák egész népünk kultúráját; gyermekeik az általános és középiskolákban is saját anyanyelvükön tanulhassanak, a nemzetiségek tagjai társadalmi és állami életünkben a magyarokkal egyenlően vegyenek részt.

35. Az elmúlt évtized alatt a tőkés és földesúri osztályokat felszámoltuk. A volt kizsákmányolók egy része beilleszkedett társadalmunkba, tiszteletben tartja törvényeinket, más része ma is ellensége rendszerünknek. A volt városi és falusi kizsákmányoló osztályok ellenséges, törvényes rendünkkel szembeszegülő tagjaival szemben éberen védelmezni kell dolgozó népünk érdekeit, meg kell akadályoznunk népellenes tevékenységüket. Viszont népi államunk egyenjogú állampolgárokként védi mindazokat, akik beleilleszkednek társadalmi rendünkbe, megtartják törvényeinket.

36. Népünk alkotó tevékenységének irányítására és védelmére a dolgozók érdekeit szolgáló erős, politikailag irányított és a tömegek által támogatott államhatalomra van szükség.

A néphatalom szervei: az országgyűlés, az Elnöki Tanács, az államhatalom helyi szervei, a tanácsok megállták helyüket az ellenforradalom ellen, a konszolidációért folytatott harcban. Bebizonyosodott, hogy a tanácsi rendszer jól szolgálja a nép ügyét és elnyerte a tömegek bizalmát. Szocialista fejlődésünk jelenlegi szakaszán államunk fejlődésének fő jellemvonása: a szocialista demokratizmus erősödése. Ez megkívánja az országgyűléstől a községi tanácsokig a néphatalmi szervek fokozottabb aktivitását és munkájuk színvonalának emelését; a tanácsok hatáskörének és tömegszervezeti szerepének további növelését; mindenekelőtt a szocializmus ügyét támogató dolgozó tömegek még tevékenyebb közreműködését a néphatalmi szervek munkájában, a gazdasági és kulturális ügyek intézésében.

Párt- és állami szerveink a néptömegek bevonásával harcoljanak a társadalmi tulajdon fokozottabb védelméért, a szocialista törvényesség további erősítéséért, és küzdjenek a bürokrácia minden formája ellen. Támaszkodjanak ebben a népi ellenőrzés új, fejlődő rendszerére.

A munkásosztály hatalmát megtestesítő erős népi állam a dolgozók szervezett erejével védelmezi a nép, a szocializmus érdekeit minden belső és külső ellenséggel szemben. A népi állam politikai elnyomó szerepe elsősorban a volt kizsákmányoló osztályok tagjainak magatartásától, a nemzetközi helyzet alakulásától függően növekszik vagy csökken; gazdasági és kulturális szervező szerepe viszont mind jobban növekszik, és nélkülözhetetlen feltétele a szocialista fejlődésnek.

Ennek megfelelően a jövőben is tovább erősítjük és fejlesztjük népköztársaságunkat, a proletárdiktatúra államát, annak szerveit és intézményeit, amelyek a szocializmus építését szolgálják, a nép hatalmát, békéjét és biztonságát védelmezik.

VI. A SZOCIALISTA ÉPÍTÉS NEMZETKÖZI FELTÉTELEI

37. Szocialista építőmunkánk nemzetközi feltételei kedvezőek. A második világháború befejezése óta történelmi jelentőségű változások mentek végbe a nemzetközi erőviszonyokban, a szocializmus erői javára. A béke erői nagyobbak a háború erőinél. Az erőpolitika tarthatatlanná vált, az imperialisták különböző háborús provokációi kudarccal végződtek.

Korunk legfőbb jellemvonása a szocialista világrendszer kialakulása és gyors fejlődése. E világrendszer első és leghatalmasabb állama pártjának, a Szovjetunió Kommunista Pártjának XXI. kongresszusa kidolgozta a kommunizmus építése gigantikus hétéves tervét, és a szovjet nép már ennek megvalósításán dolgozik.

A népi Kína a forradalom győzelme óta eltelt 10 év alatt a világ egyik nagyhatalmává nőtt. Gyors ütemben fejlődnek a népi demokratikus országok, a szabadság évei alatt megsokszorozták termelőerőiket, növelték népeik anyagi és kulturális színvonalát. Kialakult és megbonthatatlanná vált a szocialista tábor egysége. A szocializmus nemcsak eszmeileg legyőzhetetlen: az egységes és összeforrt szocialista tábor, az emberiség e nagy reménysége olyan legyőzhetetlen erővé vált, amelynek döntő szerepe van abban, hogy egy új világháború elkerülése ma már reális lehetőség, és egyre nagyobb teret hódít a békés egymás mellett élés, a békés verseny gondolata.

A szocialista világrendszer létrejöttével a proletár internacionalizmus értelme kibővül, és kiterjed nemcsak a nemzetközi proletariátus összefogására, a nemzetközi burzsoáziával szemben, hanem az államközi kapcsolatok rendszerére is azokban az országokban, ahol a proletariátus hatalomra került. A szocialista államok összefogása, a szocialista tábor létrejötte történelmi szükségszerűség. A szocialista tábor országaiban azonos a társadalmi és gazdasági rend, közös az uralkodó ideológia, s ez országok népeinek közösek céljaik is.

A szocialista országok kapcsolatait a proletár nemzetköziség eszméi szabályozzák. E kapcsolatok a békés egymás mellett élés elveinek betartásán messze túlmennek; a szocialista országok közötti új típusú kapcsolatok lényege az egymásnak minden téren nyújtott kölcsönös testvéri segítség. A gazdasági, politikai és kulturális együttműködés eredményeképpen minden szocialista ország maximálisan kihasználhatja a szocialista rendszer előnyeit. Az új típusú kapcsolatoknak ez a rendszere teszi lehetővé, hogy minden ország meggyorsítsa fejlődését, s a szocialista tábor országai történelmileg együtt jussanak el a kommunizmusba. Népköztársaságunk külpolitikájának sarkalatos eleme a szocialista tábor erősítése, a Varsói Szerződéshez való hűség.

38. A világ kommunista pártjai nagy történelmi feladatot vállaltak magukra, amikor a szocializmusért, a demokráciáért és a békéért folyó harc élére álltak, szembeszálltak a reakció támadásával, védelmezik a demokratikus szabadságjogokat.

Nagy harcokat vívnak azok a testvérpártok, kommunisták, akik kapitalista országokban élnek. A legutóbbi időben több tőkésországban romlott a munkásosztály helyzete, ami az osztályharc élesződéséhez vezetett. Néhány ország burzsoáziája a személyi diktatúrával kísérletezik, s felidézi a neofasizmus veszélyét. E kísérletekkel szemben nagy sztrájkmozgalmak bontakoznak ki, s erősödik a munkásosztály gazdasági és politikai harca. A munkásosztálynak megvan a lehetősége és ereje arra, hogy megakadályozza a fasizmus újjászületésére irányuló próbálkozásokat. Pártunk a proletár internacionalizmus elvei alapján szolidáris a nemzetközi munkásosztály harcaival, és a nemzetközi kommunista mozgalom egységét szolgálja.

A revizionisták az elmúlt időszakban támadást indítottak a nemzetközi kommunista mozgalom egysége és a szocialista tábor ellen. A kommunista pártok visszaverték e támadást, megőrizték és tovább erősítették egységüket. A revizionizmus ebben a harcban súlyos ideológiai, politikai vereséget szenvedett, elszigetelődött. A revizionizmus elleni eszmei küzdelemben a forradalmi nemzetközi munkásmozgalom megerősödött.

39. A világ különböző részein: Ázsiában, Afrikában, Latin-Amerikában a népek, nemzetek egész sora vívja imperialistaellenes, nemzeti forradalmi harcát szabadságáért, függetlenségéért. A mi pártunk tagjai és az egész felszabadult magyar nép mélységesen együttérez az Algériában, Közép-Afrikában és az imperialisták ellen másutt harcoló népekkel. Győzelmük biztos, mert harcukat nemcsak nemzeti függetlenségük kivívásáért, hanem az egyetemes emberi haladásért is folytatják.

A szocialista világrendszer állandó erősödésével egy időben tovább mélyült a kapitalista világ általános válsága. Az imperializmus egyre szűkebb területre szorul vissza, nagy vereségeket szenvedett Ázsiában, és recseg-ropog az egész világon az imperialisták népeket elnyomó, nyomorba döntő gyarmati rendszere.

40. Hazánk kormányzó pártja, a Magyar Szocialista Munkáspárt támogat minden olyan kezdeményezést, amely a béke megvédését és a népek közötti barátság fejlődését szolgálja. Békében akarunk élni, és fejleszteni kívánjuk kapcsolatainkat a kapitalista országokkal is, a békés együttélés és a kölcsönös előnyök alapján. Támogatjuk a Szovjetuniónak az általános és teljes leszerelésre, a Szovjetuniónak és más szocialista országoknak az atom- és hidrogénfegyverek eltiltására, atommentes övezetek létesítésére irányuló javaslatait. Népünk évszázadokon keresztül szenvedett a német hódító törekvésektől. Ezért fenyegető veszélynek tekinti a Német Szövetségi Köztársaság remilitarizálását, hadseregének atomfegyverzettel való ellátását, hidegháborús politikáját s tiltakozik ellene. A magyar nép a német kérdés békés rendezését, a német békeszerződés megkötését, demokratikus, békeszerető Németország megteremtését kívánja. Őszinte barátságban él és mélyen szolidáris az európai béke, biztonság és társadalmi haladás szem-

pontjából különleges jelentőségű, most tízéves Német Demokratikus Köztársasággal.

41. Az erőviszonyok megváltozása és a néptömegek szembefordulása a háborús politikával, a Szovjetunió és a szocialista tábor következetes békepolitikája áttöri a hidegháború frontját és a tárgyalások útjára kényszeríti az imperialistákat. A kapitalista országokban is egyre nagyobb dolgozó tömegek — s hatásukra a józanabb polgári politikusok — fordulnak szembe a háborús politikával. A hadiipari termelésen milliárdokat kereső imperialistáknak azonban jelentős anyagi és politikai érdekük fűződik a nemzetközi feszültség fenntartásához. Ezért a különböző imperialista provokációk elhárítása, a hidegháborús légkör felszámolása további nagy erőfeszítéseket követel. A Magyar Népköztársaság mint a hatalmas szocialista tábor tagja, megbonthatatlan egységben a többi szocialista országgal, védelmezi az ország függetlenségét, népünk békés építőmunkáját, kiveszi részét a két világrendszer békés versenyéből, és kitartóan küzd a két rendszer békés egymás mellett éléséért.

Megjelent: Az MSZMP VII. kongresszusának jegyzőkönyve. Kossuth Könyvkiadó 1960. 558—594. old.

45

AZ MSZMP VII. KONGRESSZUSÁNAK IRÁNYELVEI GAZDASÁGI FELADATAINKRÓL ÉS A MÁSODIK ÖTÉVES TERV ELKÉSZÍTÉSÉRŐL

(1959. NOVEMBER 30—DECEMBER 5.)

A felszabadulás óta történelmi jelentőségű változások mentek végbe népgazdaságunkban. Munkásosztályunknak, dolgozó parasztságunknak, értelmiségünknek, egész dolgozó népünknek a párt irányításával végzett lelkes munkája, a felszabadító Szovjetunióval és a többi szocialista országgal való gyümölcsöző testvéri együttműködés kiemelkedő eredményeket hozott népgazdaságunk fejlesztésében.

A súlyos háborús károkat szenvedett, a nácik és nyilas csatlósaik által kifosztott népgazdaságot alig négy év alatt helyreállítottuk. A mezőgazdaságban nő és erősödik a szocialista tulajdon. Iparunk termelésének értéke az 1938. évinek mintegy három és félszerese. Az ipar szerkezete átalakult. Az iparon belül jelentékenyen nőtt a nehézipar súlya, és emelkedett az ipar műszaki színvonala. Növekedett — bár nem kielégítő módon — a mezőgazdaság termelése is. A gazdálkodás belterjesebbé vált.

Az 1945 óta eltelt évek erőfeszítései, a népgazdaság minden ágában eszközölt jelentős beruházások meghozták gyümölcsüket. Megszűnt a munkanélküliség, a múlté lett a létbizonytalanság, alapjában véve megszűnt az embernek ember által való kizsákmányolása. Lényegesen javult a dolgozók anyagi helyzete, jelentősen emelkedett a lakosság fogyasztása, szociális és kulturális ellátottsága.

A népgazdaság fejlődését megakasztotta és visszavetette az 1956. évi ellenforradalom. A párt vezetésével, dolgozó népünk áldozatos munkájával és a szocialista tábor országainak segítségével úrrá lettünk az ellenforradalom okozta nehézségeken. Elkerültük a gazdasági bomlást, helyreállítottuk a népgazdaság egyensúlyát, nagyrészt kijavítottuk a korábbi gazdaságpolitikai hibákat, és ezzel megteremtettük a további felemelkedés szilárd alapjait.

Sikeresen hajtottuk végre hároméves tervünket. 1958-ban, a hároméves terv első évében, az előirányzott 7% helyett 12%-kal emelkedett az ipari termelés. A termelés fejlődése következtében már 1958-ban egészségesen alakult külkereskedelmünk és az ország nemzetközi fizetési helyzete. 1959 első felében is 3%-kal túlteljesítettük az ipari termelési tervet. Meggyorsult a mezőgazdaság szocialista átalakulása. A termelőszövetkezetek földterülete ma már meghaladja az ország szántóterületének egyharmadát, az egész szocialista szektor részaránya pedig a szántóterület 50%-át.

A legutóbbi három év gazdasági sikereiből megállapítható, hogy tanul-

tunk eredményeinkből és hibáinkból, s jól hasznosítottuk a népgazdaság fejlődésének tapasztalatait. A hozott intézkedések eredményesen szolgálják népünk anyagi és kulturális felemelkedését. A párt következetesen érvényesíti azt az elvet, hogy a szocializmus építése során a termelés növekedésének és a munka termelékenysége fokozódásának a dolgozó nép életszínvonalának emelkedését kell eredményeznie. A mennyiségi eredmények növelése mellett fokozott figyelmet szentelünk a gazdaságosságnak, a termelékenység emelésének és az önköltség csökkentésének. Javítottuk a gazdasági vezetést, helyesebben alkalmazzuk az anyagi érdekeltség elvét, és jobban megbecsüljük az értelmiség alkotó munkáját. Intézkedéseink növelték egész dolgozó népünk alkotókészségét.

A hároméves terv során eddig elért eredmények azt mutatják, hogy megvannak a szocializmus gyorsabb építésének feltételei. A párt Központi Bizottságának ez évi márciusi határozata nyomán kibontakozott kongresszusi verseny tapasztalatai is bizonyítják, hogy a tömegek képesek feltárni a népgazdaságban rejlő, a gazdaság fejlődésének és az életszínvonal emelésének meggyorsításában hasznosítható, hatalmas tartalékokat.

Gazdasági téren most az a feladat áll előttünk, hogy a szocialista munkaverseny lendületét tovább fokozva, végrehajtsuk a kongresszus határozatait, s a hároméves terv túlteljesítésével magasabb szinten biztos kiindulási alapot teremtsünk az új ötéves tervhez.

A jövőben is változatlanul szem előtt kell tartanunk, hogy a termelés mennyiségi fokozására és a termelési tervek túlteljesítésére ott törekedjünk, ahol a termeléshez szükséges anyag és energia csakúgy, mint a termékek értékesítése, biztosítva van.

A hároméves terv következő, befejező évében különösen ügyelnünk kell arra, hogy az ideihez képest haladást érjünk el népgazdaságunk minőségi mutatóiban: hogy emeljük a munka termelékenységét az iparban és a mezőgazdaságban egyaránt, hogy csökkentsük termékeink önköltségét, emeljük a termékek minőségi színvonalát és bővítsük választékukat.

A népgazdaság fejlesztése során a következő alapvető feladatokat kell megoldani:

1. Iparunk fejlesztésénél arra kell törekednünk, hogy erőforrásainkat az ország nyersanyagellátásának további javítására, magas képesítésű munkát igénylő, a nemzetközi munkamegosztásba beilleszkedő, modern technikai eljárásokkal előállított, kiváló minőségű, korszerű és keresett termékek gyártására összpontosítsuk. Irányozza elő a terv, elsősorban a termelés műszaki színvonalának jelentős emelése alapján, a munka termelékenységének az eddiginél gyorsabb növekedését. Mindennek lényegesen meg kell javítania a termelés gazdaságosságát.

2. Biztosítva a mezőgazdaság számára a korszerű nagyüzemi gazdálkodáshoz szükséges építkezéseket, erő- és munkagépeket, üzemanyagokat, műtrágyát, növényvédő- és gyomirtószereket, győzelemre juttatva a szocialista nagyüzemi szervezeti formákat és termelési szerkezetet, jelentékenyen növelni kell mind a növénytermesztés, mind az állattenyésztés hozamait.

3. Változatlanul pontosan eleget kell tennünk nemzetközi fizetési és

áruszállítási kötelezettségeinknek. Az egyenjogúság és kölcsönös előnyök elve alapján minden országgal tovább kell szélesíteni a kereskedelmi kapcsolatokat. A nem szocialista országokkal folytatott kereskedelmünkben fokozzuk forgalmunkat, különösen a gyarmati sorból felszabadult és nemzeti függetlenségük megszilárdításáért küzdő országokkal. Minden irányban fejleszteni és erősíteni kell a testvéri szocialista országokhoz fűződő kapcsolatainkat.

4. A tervszerű gazdálkodás és a honvédelem szükségletei megkövetelik, hogy növeljük anyag-, deviza- és egyéb tartalékainkat.

5. A második ötéves terv éveiben fokozott mértékben kell arra törekedni, hogy a termelés bővítését elsősorban ne új üzemek építésével érjük el, hanem a meglevők legjobb kihasználásával, szükség esetén bővítésével, a meglevő kapacitások gazdaságosabb kihasználásával, a termelési folyamatok korszerűsítésével, a legkorszerűbb gyártási technológiák alkalmazásával és a gyártmányok műszaki-gazdasági jellemzőinek jelentős javításával. Ezért javítani, tökéletesíteni kell a vezetés módszereit és szervezetét, különösen a beruházások tervezésében és kivitelezésében, valamint a termelőberendezések és termelési folyamatok korszerűsítésében, ahol ma még komoly hibák vannak.

6. A szocializmus gyorsabb építése, a technika általános fejlesztése követelményének megfelelően jelentősen növelni kell a megfelelő képzettségű és szaktudású munkások és műszaki vezetők számát, állandóan emelni kell szaktudásukat, hozzáértésüket.

A második ötéves terv kidolgozásához kedvezőek a feltételek. Társadalmunk termelőerői fejlettebbek, mint eddig bármikor, nagyot fejlődött népünk alkotó képessége, s jelentősek az elmúlt évek tervezési tapasztalatai is. Kiterjedtebb és megalapozottabb a szocialista országok gazdasági együttműködése, s tovább erősödtek a számunkra különösen fontos gazdasági kapcsolatok a Szovjetunióval és a többi baráti szocialista országgal. A második ötéves terv legfőbb célkitűzései a következők:

I. AZ IPAR ÉS A KÖZLEKEDÉS FEJLESZTÉSE

A második ötéves tervben tovább kell folytatni az ország szocialista iparosítását. Ez biztosítja a jövőben is az újonnan munkába lépő és a mezőgazdaságból felszabaduló munkaerő foglalkoztatását, az ipari és mezőgazdasági termelés terjedelmének és műszaki színvonalának szakadatlan emelkedését és a dolgozók jólétének állandó növelését.

A szocialista iparosítás alapvető követelménye a termelés növelése és a műszaki színvonal emelése. A technikai színvonal emelését nemcsak nagy összegű beruházásokkal érhetjük el, hanem az egész iparban fel kell használni erre a célra a mindenütt meglevő lehetőségeket, az ésszerűsítést, a kisebb beruházásokat, a felújítást. Az iparfejlesztésnek azt kell eredményeznie, hogy az eddiginél gyorsabban növekedjék a munka termelékenysége, jelentősen csökkenjen a termelési költség, az anyag- és energiaigény, javuljon a termékek minősége és fokozódjék exportképességük.

A szocialista országok közötti nemzetközi munkamegosztás, szakosítás nagymértékben elősegíti termékeink gazdaságos gyártását, a gépesítést, az automatizálást és a technológia fejlesztését.

A kutatások és a gyártmányfejlesztés összehangolásával, koncentrálásával, továbbá a szocialista országokkal való műszaki és tudományos együttműködés hatékonyabbá tételével rövid idő alatt megszüntethetjük az egyes területeken fennálló lemaradásunkat, és biztosítani tudjuk, hogy a folyó kutatások valóban a jövő termelésének tökéletesítését szolgálják.

Folytatni kell a nehéz fizikai munka, valamint az egészségre ártalmas munkafolyamatok gépesítéssel való kiküszöbölését, ügyelve a munka termelékenységének növekedésére.

Az egész iparban fontos feladat a termelőberendezések műszerekkel való mind jobb ellátása, ami előkészíti az átmenetet a termelési folyamatok későbbi részleges vagy teljes automatizálására.

Az ipari termelés 65—70%-os emelkedésén belül a termelési eszközök termelésében legalább 70—75%-os, a fogyasztási cikkek termelésében 45—50%-os emelkedést kell tervezni.[1]

Az állami nagyipar mellett növeljük a helyiipar és a szövetkezetek termelését is. A magánkisipar számára továbbra is biztosítani kell annak lehetőségét, hogy a szocialista helyiipar kiegészítéseként folytathassa a lakosság jobb ellátását szolgáló hasznos tevékenységét.

Az ipari termelésnek a tervidőszakra előirányzott növekedését nagyobb részben a munka termelékenységének növekedésével kell elérni, és csak kisebb részben a munkaerő létszámának növelésével, mert csak így biztosítható a dolgozók életszínvonalának megfelelő emelkedése. Ennek megfelelően az ipari munka termelékenysége hét év alatt legalább 37—40%-kal emelkedjen, ugyanakkor a termelési költségek színvonala legalább 12—14 %-kal csökkenjen.

Az ipar egyes ágazatainak fejlődését a második ötéves tervben az alábbiak szerint kell meghatározni:

A) NEHÉZIPAR

1. *Energiahordozók termelése*

Növeljük a szén, de nagyobb mértékben a gazdaságosabb energiahordozók, a kőolaj és a földgáz termelését és felhasználását.

A *széntermelést* 1965-re 27—29 millió tonnára kell emelni. Az egyes szénfajták termelésénél, előkészítésénél és elosztásánál figyelembe kell venni a szénfogyasztók minőségi igényeit és területi elhelyezkedését. Az egyes szénbányászati munkákat folyamatosan gépesíteni kell, a termelt szén felrakását 1965-re az 1958. évinek négyszeresére, 40—45%-os arányban.

A hazai *kőolaj* termelését 1965-re 1,7—1,8 millió tonnára kell emelni, tehát 1958-hoz képest meg kell kétszerezni. A kőolaj hazai felhasználásának

[1] A második ötéves terv előirányzatai — a népgazdaság fejlődésének lehetőségei és a szükségletek teljesebb felmérése miatt — a későbbiek folyamán megváltoztak. *(Lásd e kötetben az 55. sz. dokumentumot.)*

kiterjesztésénél nagy segítséget nyújtanak a Szovjetunióból érkező kőolajszállítások. Ehhez megépítjük az olajszállító csővezeték magyar részét.

A gyorsan növekvő üzemanyagszükséglet kielégítésére új kőolajfeldolgozó üzemek építését kell megkezdeni. 1965 végéig több mint kétmillió tonnával növeljük az ország kőolajfeldolgozó kapacitását.

Az ipari úton nyert *gáz* mennyiségének növelésén kívül az üzemek és háztartások céljait szolgáló hazai földgáz termelését az 1958. évi 105 millió köbméterről az utóbbi időben feltárt alföldi földgázvagyonra támaszkodva 1965-re mintegy háromszorosára kell növelni. A gázt részben az Alföld egyes vidékei energiaellátásának megjavítására használjuk fel.

2. Villamosenergia-termelés

A folyamatban levő erőműépítkezések befejezésével és új erőművek létesítésével 860—870 000 kW új villamosenergia-teljesítőképességet kell üzembe helyezni, ami az erőművi kapacitást hét év alatt mintegy 65%-kal emeli.

A termelés energiaellátásának és a lakosság igényei kielégítésének biztosítására 1965-ben 1958-hoz képest, az importot is számítva, 72—75%-kal kell növelni a rendelkezésre álló villamos energia mennyiségét.

A második ötéves tervben modern erőművek építésével, kedvező telepítéssel és gazdaságos energiafelhasználást előmozdító beruházásokkal el kell érni a villamosenergia-termelés és hasznosítás nagyobb arányú megjavítását.

Az erőművi fejlesztést az eddiginél korszerűbb, jobb hatásfokú gépi berendezéssel, automatizálással kell megvalósítani.

3. Vegyipar

Népgazdaságunk fejlődésének egyik kulcskérdése a vegyipar gyors és nagyarányú fejlesztése. A mezőgazdasági hozamok fokozásához műtrágya és egyéb vegyszerek szükségesek, a gyógyszerek iránti hazai és külföldi igény gyorsan nő, az ipar és építőipar növekvő mértékben igényel és használ fel vegyianyagokat. A vegyipar lehetőséget nyújt a nyersanyagok legkorszerűbb színvonalon álló, magas termelékenységű ipari feldolgozására, ill. kevésbé értékes anyagokból igen sokoldalúan felhasználható szintetikus anyagok előállítására.

A vegyipari termelést 1958-hoz viszonyítva, 1965-re mindezek figyelembevételével, az ipar átlagos fejlesztését jelentékenyen meghaladó mértékben, kétszeresére kell emelni.

A *nitrogénműtrágya* termelését 1958-hoz viszonyítva 4—5-szörösére kell növelni. A hatóanyagban 82 000 tonna kapacitású Tiszapalkonyai Műtrágyagyár felépítésén kívül kétszeresére kell bővíteni a Borsodi Vegyikombinát nitrogénműtrágyagyárának kapacitását. A tervidőszak utolsó évére a szuperfoszfát termelését 1958-hoz viszonyítva 200 000 tonnáról 650 000 tonnára kell emelni.

A *műanyagok* gyártásának fokozására 10 000 tonna kapacitású polietilén-

gyár létesítését kell megkezdeni. Be kell fejezni az évi 6000 tonna kapacitású PVC-üzem építését és újabb 10 000 tonna kapacitású PVC-üzemet kell létesíteni.

Hazai *műszáltermelésünk* jelentős fokozására egy 3300 tonna kapacitású szintetikusszál-termelő üzemet kell felépíteni.

Korszerűbb gyártási eljárással és új gyár építésével kell fokozni a kénsavtermelést. Korszerűsítjük gyógyszergyárainkat és kétszeresére emeljük termelésüket. Fejlesztjük a gumigyártóipart.

4. Építőipar és építőanyagipar

A növekvő építési feladatok megvalósítása megköveteli, hogy az országos építőipar termelését 1958-hoz viszonyítva legalább 75%-kal emeljük. Az építési szervezet és irányítás tökéletesítésével, a korszerű építési anyagok és technológia bevezetésével csökkenteni kell az építkezések időtartamát és az építkezések költségét.

Az ötéves tervidőszakban újfajta falazóanyagok termelésével és felhasználásával lényegesen változtatni kell a jelenlegi építési módon. Az új falazóanyagok gyártásához nagymértékben kell felhasználni ipari hulladékanyagokat, elsősorban a habosított kohósalakot és az erőművi pernyét. A fejlesztés fő iránya falazóanyagokban a középblokk legyen. Jelentősen ki kell terjeszteni a kisebb súlyú kézi falazóblokkok gyártását és felhasználását is. Az ötéves tervidőszakban a különféle falazóblokkok alkalmazásával kell építeni a középületek és az állami lakóházak mintegy 40%-át.

A könnyű *falazóanyagok*, a feszített kivitelű vasbetonszerkezetek és a műanyagpadló alkalmazásával az építmények — főként lakó- és középületek — fajlagos súlyának jelentős csökkentését kell elérni.

A korszerű, előregyártott *vasbetonelemek* termelését 1965-re 2,5—3-szorosára kell emelni.

Az új építési anyagok alkalmazása, az új építési technológia, valamint az építőipar számára biztosított jelentős gépi beruházás eredményeképpen az állami nagyüzemi építőiparban a termelés növekedésének mintegy 65—70%-át a munkatermelékenység fokozásával kell biztosítani.

Biztosítani kell, hogy a vaskohászati üzemek a kívánt minőségben és műszaki feltételek mellett szállítsák az építőipar és az építőanyagipar számára a szükséges acélt. Ennek segítségével a betonacél fajlagos felhasználásában az 1965. évre a jelenlegi műszaki színvonalon alapuló szükséglethez képest fokozatosan mintegy 24—28%-os csökkentést kell elérni.

Az építőanyagipar termelését az 1965. évre 1958-hoz viszonyítva mintegy 85%-kal kell növelni. Az építőanyagipar korszerű gyártási ágainak továbbfejlesztése és az építkezések növekvő terjedelme által megkövetelt nagy mennyiségű cement biztosítására az 1958. évi 1,3 millió tonna cementtermelést az 1965. évre 2,2—2,4 millió tonnára szükséges felemelni. Ezt részint a folyamatban levő üzembővítések befejezésével, részint a váci cementgyár megépítésével kell elérni.

5. Vas- és fémkohászat

A kohászati termelést elsősorban a korszerűbb, értékesebb kohászati termékekből kell növelni, hogy az minőségben és választékban jobban kielégítse a korszerű gépgyártás és gépi megmunkálás követelményeit. Be kell fejezni a Dunai Vasmű meleg- és hideghengerművének építését. A finom hengereltacél- és betonacél-szükséglet kielégítése céljából Ózdon új finomhenger- és drótsort kell üzembe állítani.

A *vaskohászat* termelőberendezéseinek fejlesztése alapján 1965-re a következőket kell előirányozni:

A nyersvastermelésben új nagyolvasztók építése nélkül, a meglevő kohók térfogatnövelő átépítésével és az ércdarabosítás fokozásával az 1958. évi 1,1 millió tonnáról 1,6 millió tonnára kell növelni a termelést. Üzembe kell helyezni a rudabányai ércdúsítót. Fokozni kell a vastermelésben a hazai kohókoksz felhasználását, s ehhez hét év alatt 335 000 tonnáról mintegy 640 000 tonnára kell emelni a kohókoksz-termelést.

Acéltermelésünket a martinkemencék teljesítőképességének lényeges emelésével, a termelési folyamatok korszerűsítésével az 1958. évi 1,6 millió tonnáról legalább 2,4 millió tonnára kell fokozni. A tervidőszakban meg kell oldani a folyamatos acélöntési technológia nagyüzemi bevezetését, és ezzel csökkenteni kell a különböző kohászati gyártmányokhoz szükséges fajlagos acélmennyiséget.

A hazai *ércbányászat* által kitermelt ólomércek és a cinkérc eddiginél gazdaságosabb feldolgozásával és új létesítmények megvalósításával színesfém-kohászatunk termelését hét év alatt 50—52%-kal kell emelni.

Folytatni kell hazánkban a feltárt uránérc lelőhelyeinek kiaknázását, és meg kell tenni az előkészületeket az uránérc későbbi hazai feldolgozásához.

A *timföldtermelést* 1958-hoz képest mintegy másfélszeresére kell emelni. Az alumínium gyártását, a meglevő üzemek intenzívebb kihasználásával, 35—40% növekedéssel kell előirányozni.

6. Gépipar, vas- és fémfeldolgozás

Figyelembe véve a gépipar feladatait a többi iparág termelésének és a közlekedés teljesítményének növekedésében és műszaki fejlesztésében, mezőgazdaságunk gépesítésében, a lakosságnak fogyasztási cikkekkel való ellátásában és külkereskedelmünk fejlesztésében, a gépipar termelését 1958-hoz képest 1965-re 82—86%-kal kell emelni.

A gépipar ötéves tervének kidolgozása során ki kell alakítani a termelés gazdaságosabb, a nemzetközi szocialista együttműködés lehetőségeihez jobban igazodó szerkezetét. El kell hagyni a gazdaságilag előnytelen termékek gyártását, ha azoknak külföldről való beszerzése a népgazdaság számára előnyösebb. A termelésnek a szocialista táboron belüli szakosítása lehetővé teszi a termékek gyártásának magas műszaki színvonalú, gazdaságos előállítását.

A gépiparban az erőforrásokat elsősorban a híradástechnikai cikkek,

műszerek, erősáramú villamos gépek és Diesel-motorok, valamint a vegyipari és élelmiszeripari gépek gyártásának fejlesztésére kell összpontosítani.

A *híradástechnikában* a fő célkitűzések: a vákuumtechnikának, a hírközlés korszerű eszközeinek, valamint az elektroakusztikai berendezéseknek fejlesztése.

A *műszergyártásban* elsősorban a villamos, orvosi és elektronikus műszerek, komplett laboratóriumi és kórházi felszerelések, a nukleáris technika egyes műszerei, a sorozatban gyártott geofizikai műszerek termelését kell növelni.

Villamosgép-gyártásunk elégítse ki a hazai és az exportszükségletet transzformátorokban és villamos készülékekben, továbbá új, egységes motorsorozat kialakításával középméretű villamos motorokban. A kismotorgyártást fejlesszük meglevő termelőterületének jobb kihasználásával a korszerű követelményeknek megfelelő színvonalra.

Nagy fejlődést kell elérni egyes magas műszaki színvonalon álló *vegyipari és élelmiszeripari gépek és berendezések* gyártásában. Nagy figyelmet kell fordítani a hűtőberendezések, valamint a malomipari berendezések gyártására.

Az univerzális jellegű *szerszámgépek* gyártásáról fokozottabb mértékben kell áttérni a bonyolultabb, speciális szerszámgépek, célgépek, gépsorok gyártására. Az univerzális gépek közül elsősorban a nagy termelékenységű és nagy pontosságú gépeket kell gyártani.

A *járműiparban* a motorkocsik és motorvonatok, a korszerű közép és nagy teljesítőképességű Diesel-mozdonygyártás kapacitását kell bővíteni.

A gépipari termelés szerkezetének javításával, a gépek súlyának csökkentésével, valamint anyagtakarékos fémmegmunkálási eljárásokkal — korszerű öntési technológiák, kovácsolás, sajtolás —, továbbá fém helyett megfelelő műanyagok alkalmazásával el kell érni, hogy öt év alatt a fajlagos hengereltacél-felhasználás a gépiparban mintegy 15%-kal csökkenjen.

B) KÖNNYŰ- ÉS ÉLELMISZERIPAR

1. Textil- és cipőipar

A textil- és cipőipar termelését, a lakosság várható igényeihez alkalmazkodva, 1958-hoz viszonyítva legalább 32%-kal kell emelni. A termelés mennyiségi növekedése mellett javítani kell a választékot, a termékek minőségét és kivitelezését.

A termelés növelését legnagyobb részben a meglevő üzemek korszerűsítésével, nagy teljesítményű új gépek beállításával, az üzemterületek gazdaságosabb kihasználásával kell elérni.

A *pamutfonodákban* magasabb műszaki színvonalat jelentő eljárások bevezetésével és új orsók üzembehelyezésével a fonókapacitás 28—30%-os emelkedését kell elérni. A meglevő üzemek korszerűtlen gépeinek kicserélésével a pamutszövödék kapacitását 26—28%-kal kell emelni az automata szövőgépek arányának 5-ről 35—40%-ra való fokozása mellett.

A *gyapjúipari* fésűsfonodákban a korszerűtlen, nagy helyigényű gépek

kicserélésével a meglevő üzemterületen mintegy 42—44 százalékos kapacitásnövekedést kell biztosítani.

A *konfekció- és a cipőiparban* a technológiai folyamatok és szervezési formák korszerűsítésével, a gépesítés továbbfejlesztésével kell a kapacitást tovább növelni.

2. Papír-, fa- és bútoripar

A második ötéves tervben a cellulóz- és papírgyártás hazai nyersanyagbázisra épülő nagyarányú fejlesztését kell előirányozni. A papíripar hazai nyersanyagbázisának kiszélesítésére fokozni kell a nyárfatelepítést. Ezenkívül fel kell használni cellulózgyártásra a szalmát, főleg a rizsszalmát, a hulladéknádat és más hazai, magas cellulóztartalmú növényeket is.

Cellulóztermelésünk a Dunai Szalmacellulózgyár megépítése és a Csepeli Cellulózgyár folyamatban levő bővítése után 1965-ben több mint háromszorosát érje el az 1958. évi termelésnek, és új nagy teljesítményű papírgépek üzembe helyezésével papírtermelésünket csaknem kétszeresére növeljük.

A *nyomdaipar* termelésének mintegy 75%-os emelését kell előirányozni. A nyomdaipar termelési kapacitását a meglevő üzemek korszerűsítése útján kell növelni.

Hazai nyersanyagbázison tovább kell fejleszteni a *farostlemezipart.* Bővíteni kell a Mohácsi Farostlemezgyárat. A farost-, forgács- és pozdorjalemez termelésének növelésével jelentős faimport-megtakarítást kell elérni.

A *bútorgyártást* 1965-re az 1958. évihez viszonyítva több mint kétszeresére kell emelni. A hazai bútorlemez- és furnérgyártás növelésével el kell érni, hogy a bútorgyártáshoz felhasznált anyagok legalább 80%-a hazai származású legyen. Félautomata és automata gépek beállításával a gépi munka részarányát az 1958. évi körülbelül 25%-kal szemben a bútoriparban 50—60%-ra kell emelni.

3. Élelmiszeripar

Az élelmiszeripar termelését 1958-hoz képest, a mezőgazdasági termelés jelentős növekedése alapján, a lakosság és a külkereskedelem fokozódó igényeinek kielégítésére legalább 36—40%-kal kell emelni.

Az átlagosnál nagyobb mértékben kell növelni a tejipar, a baromfifeldolgozó ipar, a húsipar, valamint a cukoripar és konzervipar termelését. A fontosabb termékek közül a cukor gyártását az 1958. évinek 155—160 %-ára, a nyershústermelést 150—155%-ára kell emelni. A fogyasztási tej termelését mintegy 60%-kal, a vajgyártást 26—28%-kal, a szalámigyártást 55—60%-kal, a főzelékkonzervek termelését csaknem 100%-kal kell emelni.

Korszerűsíteni kell a tejgyűjtő- és tejipari hálózatot, a sütőüzemek egy részét, bővíteni a tejfeldolgozó kapacitást. Közelebb kell vinni a termékek feldolgozását a termelőkhöz. A rekonstrukció során lényeges építkezések nélkül, új gépek üzembe állításával korszerűsíteni kell a termelési folyama-

tokat, számos üzemben gépesíteni kell az anyagmozgatást. Elő kell irányozni több új gyár, köztük egy új cukorgyár építésének megkezdését, új mosóporgyár létesítését, több mint 30 kenyérgyár, ill. sütőüzem felállítását és a hűtőházi kapacitás lényeges bővítését. Növelni kell az ipar raktárterületét és az élelmiszeripari termékek szállítására szolgáló hűtővagonok és hűtő-tehergépkocsik számát. A konzerviparban fokozni kell a háztartások számára a félkészételek, gyermekélelmiszerek gyártását.

c) SZÁLLÍTÁS ÉS HÍRKÖZLÉS

Az ipari és mezőgazdasági termelés, a bel- és külkereskedelmi forgalom, továbbá az életszínvonal emelkedése szükségessé teszi, hogy a második ötéves terv időszakára mintegy 40—50%-kal több áru és 35—38%-kal több utas szállítását irányozzuk elő. Hazai közlekedésünkben — a vasút elsőbbségének megtartása mellett — fokozni kell a tehergépkocsi- és az autóbuszközlekedés, a nemzetközi forgalomban pedig a vízi és légi közlekedés részesedését.

A vasúti közlekedésben folytatni kell a villamos és Diesel-vontatás fejlesztését. A Diesel- és elektromos vontatás együttes részesedését az 1958. évi 11%-ról 1965-ben 38—40%-ra kell emelni. A villamosított vonalak hosszát a legnagyobb forgalmú vonalakon mintegy 300 km-rel kell növelni. A tolatás négyötöd részét 1965-ben Diesel-mozdonyokkal kell végezni. Mindezzel 1965-ben 1,3 millió tonna szenet kell megtakarítani.

A második ötéves tervben a gépkocsiközlekedést mintegy 80 000—85 000 teher- és személyautó, több mint 5000 autóbusz beszerzésével kell fejleszteni. A gépkocsipark nagyarányú növekedése fontos feladattá teszi a közúti hálózat fejlesztését. Öt év alatt mintegy 5000 km-rel kell növelni az autóbuszközlekedésre megfelelő pormentes utak hosszát.

A hírközlés területén a második ötéves terv során el kell érni, hogy az ország egész területét besugározzuk televíziós és ultrarövidhullámú rádióműsorral, valamennyi szomszédos ország irányába kiépítsük a távbeszélésre és televíziós műsorátvételre alkalmas mikrohullámú összeköttetéseket.

II. A MEZŐGAZDASÁG FEJLESZTÉSE

A mezőgazdaságnak ki kell elégítenie a hazai élelmiszerfogyasztás növekvő szükségleteit, biztosítania kell az ipar jobb ellátását mezőgazdasági eredetű nyersanyagokkal, és nagymértékben hozzá kell járulnia az export növeléséhez. E feladatok megoldása céljából tovább folytatjuk a mezőgazdasági termelés szerkezetének belterjes irányú átalakítását, a területegységen termelt érték állandó növelését. Az életszínvonal emelése és a nemzetközi piacokon való versenyképesség biztosítása megköveteli, hogy a termelés fejlesztése gazdaságos legyen és együtt járjon a munka termelékenysége növelésével és az önköltség csökkentésével.

A tervben a mezőgazdaság termelését az 1954—1958-as évek átlagához képest az 1961—1965. évekre mintegy 30—32%-kal magasabban kell elő-

irányozni. A mezőgazdasági termelés fejlesztésén belül az állattenyésztés gyorsabb ütemű növekedését kell célul kitűzni.

A termelés fő célkitűzései a következők legyenek:

1. A növénytermesztésben a fő feladat a lakosság kenyér- és lisztellátásának biztosítása, a növekvő állattenyésztés takarmányszükségletének megtermelése és az ipari növények, valamint a kertészeti termékek termelésének fokozása.

A kenyérgabona hozamának emelését a nagyhozamú fajták terjesztésével kell elérni, hogy a jelenleginél kisebb területről biztosíthassuk az ország szükségleteit.

A takarmánynövények közül az egységnyi területről a legtöbb tápértéket adó kukorica és silókukorica, őszi árpa és fehérjében gazdag hüvelyes növények vetésterületét kell növelni.

A második ötéves terv végére a nagyobb és jobb minőségű termést hozó fajták vetőmagját kell szélesebb körben elterjeszteni, általánossá kell tenni a hibridkukorica-vetőmag használatát.

A mezőgazdaság általános színvonala szempontjából is kedvező cukorrépatermesztést a jelenleginél nagyobb arányúvá kell fejleszteni.

Alapvető változást kell elérni a korszerű nagyüzemi növénytermesztési módszerek alkalmazásában; a gépi mélyművelésben, a talajerő-visszapótlás korszerűsítésében.

A növényápolásban és a növényvédelemben a jelenleginél lényegesen nagyobb mértékben kell alkalmazni a tudomány legújabb eredményeit.

Fokozni kell a talajjavítási munkákat; öt év alatt mintegy 600 000 kat. hold gyenge termőképességű talaj megjavítását kell előirányozni, ugyancsak intézkedéseket kell tenni a szél- és vízkárok csökkentésére.

A műtrágyaipar számottevő fejlesztésével el kell érni, hogy az egy kat. hold szántó-, kert- és szőlőterületre jutó műtrágya mennyisége 1965-re mintegy 140—150 kg-ra emelkedjék, szemben az 1958. évi 46 kg-mal.

A növényvédelem korszerű módszereit kell alkalmazni a növényi kártevők és a növénybetegségek ellen. 1965-ben mintegy 1,5 millió kat. hold szántóterületen kell vegyszeres gyomirtást végezni.

Tovább kell fejleszteni az öntözéses gazdálkodást, elsősorban a meglevő öntözőtelepek és berendezések eddiginél lényegesen jobb kihasználásával. A Keleti-főcsatorna mellékágainak kiépítésével biztosítani kell a csatorna megfelelő hasznosítását. El kell érni, hogy a jelenleg öntözés alatt álló terület mintegy két- és félszeresére növekedjen. Az öntözött területet elsősorban a helyi adottságoknak megfelelő, egyszerű, olcsó megoldásokkal, jelentős társadalmi munkával kell növelni.

A városok és ipari települések egyenletes ellátásának biztosítására tovább kell növelni a zöldségfélék, főleg a korai zöldségek termelését.

Fejleszteni kell a hazai adottságok között igen jó eredményeket adó takarmány- és konyhakerti magtermesztést, valamint a gyógynövények és kertészeti növények termesztését.

A nagyüzemi gyümölcsösök területének további növelésével, gondosabb és szakszerűbb ápolással a gyümölcstermelést 5 év alatt mintegy 20%-kal

kell növelni. A szőlő- és bortermelés fokozását elsősorban a kiöregedett szőlők felújítása és a hiányzó tőkék pótlása útján kell megvalósítani. A felújítással a minőségi bor- és csemegeszőlő-fajták arányát kell növelni.

A zöldség-, gyümölcs-, szőlő- és borárutermelés növelése és a minőség megjavítása céljából növelni kell a tároló-, csomagolóhelyek és a hozzájuk tartozó berendezések, eszközök kapacitását.

2. Az állattenyésztésben alapvető célkitűzés a hozamok erőteljes növelése. 1961—1965-re a vágóállat-termelést 30—33%-kal, a tejtermelést 50—55%-kal, a tojástermelést 45—50%-kal, a gyapjútermelést pedig 50—55%-kal kell 1954—1958-hoz képest növelni.

A nagyüzemi szarvasmarha-tenyésztés fejlesztésével, a takarmányozás és a gondozás további megjavításával el kell érni, hogy a tervidőszak végére a tehenenkénti évi tejhozam mintegy 2700 liter, az állami gazdaságokban 3500—4000 liter legyen.

A hústermelés gazdaságosságának fokozása végett a sertésállományon belül tovább kell növelni a hússertésfajták arányát.

A mezőgazdasági melléktermékek értékesítése és a könnyűipar nyersanyagszükségletének fokozott biztosítása céljából 30—35%-kal kell növelni a juhállományt. Szocialista nagyüzemeinknek nagymértékben fokozniuk kell a baromfihús és tojás árutermelését.

Növelni kell az állati eredetű fehérjetakarmányok, valamint a húsliszt, a halliszt, a fölözött tej, valamint az antibiotikumok felhasználását.

3. A második ötéves terv időszakában növekvő mennyiségben kell korszerű gépekkel ellátni a mezőgazdaságot. Országosan 1965-ben 1 kat. hold szántóterületen legalább háromszor annyi gépi munkát végezzenek, mint 1958-ban.

A traktorállományt mintegy két- és félszeresére, 62—63 000 darabra kell növelni, a munkagépeket pedig olyan mértékben kell biztosítani, hogy az állami gazdaságokban és termelőszövetkezetekben 1965-re a gabonafélék, továbbá a legfontosabb szálastakarmányok betakarítása nagyobbrészt, a kapásnövények közül pedig a kukorica, burgonya vetésének és ápolásának jelentős része géppel történjék. Növelni kell a cukorrépa- és burgonyaszedés gépesítését is.

4. A második ötéves terv időszakában a lakosság élelmiszer-szükségletének kielégítésére és a mezőgazdasági kivitel növelése céljából fokozni kell az árutermelést. 1965-ig 1958-hoz képest mintegy 45—50%-kal kell emelkednie a mezőgazdasági termékek felvásárlásának. Fenn kell tartani a jelenleg érvényben levő felvásárlási rendszert, biztosítva a mezőgazdasági termelők anyagi érdekeltségét.

Ki kell terjeszteni a termelési és értékesítési szerződések rendszerét.

5. Tovább kell fejleszteni az erdőművelésben már elért eredményeket. A második ötéves terv időszakában, az ifjúság társadalmi munkáját is igénybe véve, összesen mintegy 170—180 000 kat. hold új erdőtelepítést és fásítást kell végezni.

A fakitermelést az 1958. évihez képest 1965-re 6—7%-kal kell emelni. Ezt elsősorban a gyengébb minőségű sarjerdők és főleg a cserállomány ki-

termelésének növelése révén érjék el. Az állami erdőkben az ipari fakitermelést 1965-re 1958-hoz képest 35—37%-kal kell emelni.

6. A mezőgazdasági termelés biztonsága és továbbfejlesztése, valamint a lakosság élet- és vagyonbiztonságának fejlesztése érdekében tovább kell fokozni az árvízvédelmi művek védőképességét, és növelni kell a belvízvédelmi művek vízlevezető képességét, hogy tovább rövidüljön a belvizek levezetésének időtartama. A folyamszabályozásban és a kis vízfolyások rendezésében is előrehaladást kell elérni.

7. Az egyénileg dolgozó parasztság anyagi érdekeltségét termelése fejlesztésében biztosítani kell a második ötéves terv időszakában is. Az egyéni gazdaságok fokozzák árutermelésüket, járuljanak hozzá a lakosság jobb ellátásához. Termékeik átvételét az állam szerződéses termeltetés és felvásárlás útján biztosítja.

A termelés gyors és nagyarányú növelését azonban csak a kisparcellák nagyüzembe való egyesítésével érhetjük el, mert csak ez teszi lehetővé a modern technika és tudomány alkalmazását a mezőgazdaságban. A dolgozó parasztság anyagi felemelkedésének útja épp ezért a szocialista mezőgazdasági termelőszövetkezet. Második ötéves tervünk egyik legfontosabb feladata a termelőszövetkezetek uralkodóvá tétele a mezőgazdaságban, politikai, gazdasági és szervezeti megszilárdításuk, közös gazdaságaik állandó erősítése és üzemszervezésük javítása.

A mezőgazdaság gépesítése a szocialista átszervezés befejezéséig alapvetően a gépállomási hálózaton keresztül történjék. A gépállomások elégítsék ki körzetük gépi munka és gépjavítás iránti igényeit, de növekvő mértékben kell lehetővé tenni a termelőszövetkezetek számára is a gépvásárlást.

Állami gazdaságaink elégítsék ki a termelőszövetkezetek minőségi vetőmag- és tenyészállat-szükségletét, és segítsék a szövetkezeteket nagyüzemi gazdálkodásuk kialakításában és megszilárdításában. Bátor kezdeményezéssel hozzanak létre és honosítsanak meg nagyhozamú növény- és állatfajtákat, érjenek el jelentős előrehaladást a példaszerű mezőgazdasági nagyüzemek megszervezésében.

III. BERUHÁZÁS, TERÜLETI FEJLESZTÉS

A második ötéves terv időszakában — 1959. évi árakon számítva — állami erőforrásokból 170—175 milliárd forintot, mintegy másfélszer annyit, mint a megelőző öt évben, szövetkezeti, vállalati és egyéb erőforrásokból mintegy 30 milliárd forintot, összesen mintegy 200—205 milliárd forintot kell beruházni.

Az állami eszközökből termelő célokra 130—132 milliárd forintot, lakásépítésre, szociális, kulturális és egyéb nem termelő célokra 37—38 milliárd forintot kell előirányozni. Megfelelő tartalékot kell képezni a népgazdaságunk fejlődése folyamán fellépő új szükségletek kielégítésére.

Az ipar fejlesztésére mintegy 80 milliárd forintot, a mezőgazdaság fejlesztésére a termelőszövetkezeteknek nyújtott hosszú lejáratú hitelekkel együtt

37—39 milliárd forintot, a közlekedés fejlesztésére mintegy 22 milliárd forintot kell előirányozni.

A tervidőszakban épülő új ipari létesítményeink jelentős részét az alapanyagok és a villamos energia előállításának növelésére irányozzuk elő. A feldolgozó iparokban kevesebb építkezést igénylő és gyorsan megvalósítható beruházásokkal főként a meglevő üzemeket kell korszerűsíteni, újjáalakítani és bővíteni. Ennek megfelelően a második ötéves terv időszakában körülbelül 85 milliárd forintot fordítsunk gépek, szállító eszközök és technológiai berendezések beszerzésére, 70—75%-kal többet, mint a megelőző öt évben.

Tovább kell javítani a beruházások gazdasági és műszaki előkészítését. A beruházási eszközök koncentrálása és a megkezdett beruházások tervszerű üzembe helyezése végett csak olyan mértékben lehet elkezdeni az új beruházásokat, hogy ne szenvedjen késedelmet a már megkezdett beruházások előírt ütemű végrehajtása.

Az új beruházásokra fordított összegeken kívül öt év alatt mintegy 40 milliárd forintot kell biztosítani állóalapok rendszeres és tervszerű felújítására. A felújításoknak nemcsak az állóalapok megóvását, üzemképességét, hanem az avult technika fokozottabb korszerűsítését is szolgálniuk kell. Ezért a felújítási munkáknál is fokozottan mérlegelni kell a gazdaságosságot.

A beruházásoknak a második ötéves tervben elő kell segíteniük a termelőerők, ezen belül pedig elsősorban az ipar arányosabb területi elhelyezését. A második ötéves tervben növelni kell a vidéken levő ipar részarányát. Az ipar területi elhelyezésénél célul kell kitűzni, hogy vegyipari, gépipari, könnyűipari és élelmiszeripari üzemek létesítésével növekedjék a tervidőszak alatt az iparban elmaradottabb vidéken, elsősorban az Alföldön foglalkoztatott munkások részaránya. Miskolc, Győr, Pécs, Debrecen és Szeged nagyipari centrummá való fejlesztésén kívül elő kell mozdítani a lakosság növekvő foglalkoztatását a kisebb városok ipari fejlesztése útján is.

A főváros ipari termelésének bővítését nem új üzemek létesítésével, hanem a meglevők olyan korszerűsítésével és átalakításával kell tervezni, hogy az elegendő legyen a főváros természetes szaporodásából eredő, ill. az itt jelentkező munkaerő foglalkoztatására.

Az Erzsébet-híd újjáépítését az eredetileg tervezettnél előbb, már 1964-ben be kell fejezni. A földalatti vasút építését folytatni kell úgy, hogy az a harmadik ötéves terv időszakában üzembe helyezhető legyen.

IV. ÉLETSZÍNVONAL, KULTÚRA, TUDOMÁNY

1. A Központi Bizottság kongresszusi irányelveinek megfelelően az ötéves terv végére, az 1957—1959. év átlagához képest legalább 26—29%-kal kell növelni a munkások és alkalmazottak egy főre eső reáljövedelmét. Ugyanebben a mértékben kell emelni az egy keresőre jutó reálbért, valamint a parasztság egy főre jutó reáljövedelmét. A reáljövedelem növekedését elsősorban béremeléssel és árleszállítással kell biztosítani.

A bérek emelését fel kell használni a bérrendszer további tökéletesítésére

és a fennálló béraránytalanságok fokozatos javítására. Az átlagosnál nagyobb mértékben kell emelni a magasabb szakképzettséget igénylő, a nagyobb felelősséggel járó munkát és a különösen nehéz vagy az egészségre ártalmas munkát végző dolgozók bérét. Ezután is külön figyelmet kell fordítani a nagycsaládos dolgozók és a munkából kiöregedettek anyagi helyzetének javítására. Ezért a tervidőszak folyamán további intézkedéseket kell tenni a családi pótlékok és a nyugdíjak emelésére.

2. A párt a legközelebbi évek egyik legfontosabb feladatának tartja a lakáshelyzet gyökeres megjavítását. A nem termelési célokat szolgáló beruházások közt feltétlen elsőbbséget kell biztosítani a lakásépítésnek. Az iskolák kivételével minimálisra kell csökkenteni a középületek építését. Öt év alatt állami erőből, valamint állami támogatással és a lakosság megtakarításaiból a 15 éves lakásépítési terv részeként mintegy 250 000 lakást kell építeni. Ez idő alatt 5 milliárd forintot kell fordítani a lakóházak tatarozására és karbantartására.

Az új lakások többségét ipari településeken, főleg pedig a városokban kell felépíteni. Meg kell gyorsítani az állami erőből történő lakásépítkezést. A lakások többsége a két- és többgyermekes családok igényeinek megfelelően két és három lakóhelyiségből álljon. Az állami erőből épülő lakásokat általában közművesítéssel, nagyrészt gáz bevezetésével, mintegy 40—45%-ot pedig beépített konyhabútorral s szekrénnyel kell megépíteni.

3. A lakosság fogyasztási alapja hét év alatt legalább 40—45%-kal emelkedjék. Biztosítani kell, hogy a dolgozók növekvő pénzjövedelmükből elegendő mennyiségben, megfelelő minőségben és választékban vásárolhassák meg a kívánt árukat. Ezért tovább kell javítani a lakosságnak élelmiszerekkel és iparcikkekkel való ellátását. A kereskedelem 1965-ben mintegy 45%-kal több árut hozzon forgalomba, mint 1958-ban. A várható kereslet szerint tovább kell növelni az iparcikkek, ezen belül pedig a tartós fogyasztási cikkek arányát.

Lehetővé kell tenni, hogy 1965-re, 1958-hoz képest húsból 44 kg-ról 52-kg-ra, tejből és tejtermékekből (tejre átszámítva) 130 literről 182 literre, tojásból 137 darabról 162 darabra, cukorból 26 kg-ról 31 kg-ra emelkedjék az egy főre eső évi fogyasztás.

Az életszínvonal emelkedésével egyidejűleg biztosítani kell, hogy mind bőségesebben, ízlésesebben, választékosabban elégítsük ki dolgozó népünk ruházkodási igényeit. Számolni kell az egy főre jutó évi fogyasztás növekedésével, pamutszövetekből 36—38, gyapjúszövetekből 34—36, cipőből 42—44 %-kal kell többet termelni.

Lényegesen növelni kell a forgalomba kerülő különböző személyi eszközök mennyiségét. Öt év alatt 800 ezer kerékpárt, 300 ezer különféle motorkerékpárt és 39 ezer személyautót kell a vásárolni kívánó magánszemélyek rendelkezésére bocsátani.

Jelentősen fokozni kell a termelést és a behozatalt a nők háztartási munkáját megkönnyítő műszaki cikkekből. Az ötéves terv folyamán mintegy 100 ezer padlókefélőt, 120 ezer porszívógépet, 150 ezer villamos hűtőszekrényt és 460 ezer mosógépet kell a lakosság rendelkezésére bocsátani.

A kulturális fejlődés előmozdítására az öt év alatt 450 ezer televíziós készüléket kell a lakosság számára biztosítani a televíziós adás hatósugarának az egész országra való kiterjesztése mellett.

Az állami kereskedelem öt év alatt több mint 9,5 milliárd forint értékű bútort hozzon forgalomba, 80%-kal többet, mint az előző öt (1956—1960) évben.

Fejleszteni kell a kereskedelem kulturáltságát. Fokozni kell a kereskedelem gépi ellátottságát, főleg hűtőgéppel. Folytatni kell a gyorsabb, kényelmesebb kiszolgálást nyújtó és egyúttal kevesebb anyagi eszközt és munkaerőt igénylő eladási formák nagyobb ütemű fejlesztését. Megfelelő üzlethálózattal kell ellátni az új lakótelepeket, és fejleszteni kell különösen a nagyobb városok munkáslakta kerületeinek kereskedelmi hálózatát.

Fejleszteni kell a közétkeztetés hálózatát, javítani kell az ételek minőségét, és széles körben el kell terjeszteni az olcsó, egyszerű étkezési formákat. Jobban ki kell használni a közétkeztetés meglevő konyhai és éttermi hálózatát. Fokozni kell a konzervek, a korszerűen csomagolt hidegkonyhai és féligkész készítmények értékesítését.

Jelentős további eredményeket kell elérni a lakosság kényelmét szolgáló, a család életkörülményeit javító szolgáltatások, a mosás, a vegytisztítás, a javítás rendszerének kiszélesítésében.

4. Nagy gondot kell fordítani arra, hogy egyes, egészségre ártalmas munkaterületeken, a hő- és hidegártalmakkal, fertőző és sugárártalmakkal járó munkakörökben a fejlettebb technika és technológia alkalmazásával egészségesebb munkafeltételeket teremtsünk. Ezeken a területeken a bérek csökkentése nélkül tovább kell folytatni a hároméves tervben megkezdett munkaidőcsökkentést, a 36—42 órás munkahétre való áttérést.

5. A második ötéves terv időszakában jelentős beruházásokat kell előirányozni a városok jobb vízellátására. Mintegy 20 város víz- és csatornahálózatát kell bővíteni, ill. megépíteni olyan városokban, ahol eddig semmiféle közműves ivóvízellátás nem volt.

6. A második ötéves tervidőszak végére be kell fejezni a falvak villamosítását; hazánk minden falujába jusson el a villanyfény.

7. Tovább kell javítani a lakosság egészségügyi ellátását. A mezőgazdaság szocialista átszervezésével a társadalombiztosításban részesülők száma a jelenlegi 7,3 millió főről 9,5 millió főre fog emelkedni, azaz országunk majdnem egész lakosságára kiterjed. Több új kórházat kell építeni, és öt év alatt összesen 10 ezerrel kell növelni a gyógyintézeti ágyak számát. A betegellátás jelentős javítása végett a körzeti orvosi állások számát mintegy 10%-kal, a szakorvosi óraszámokat csaknem 25%-kal kell növelni. Növelni kell az ipari munkásság üzemorvosi ellátását. Az egészségügyi személyzet létszámának növelésével, a betegek gyógyszer- és élelmiszerellátásának fokozásával magasabb színvonalra kell emelni a kórházakban és gyógyintézetekben a betegápolást.

Tovább kell fejleszteni az anya- és csecsemővédelmet. A dolgozó anyák helyzetének megkönnyítésére, gyermekeik nevelésének segítésére növelni kell az óvodák számát és befogadóképességét. A bölcsőde- és óvodahálózat ki-

szélesítése céljából az állami erőkön kívül igénybe kell venni társadalmi erőforrásokat is.

Fokozni kell a társadalom gondoskodását az idős, munkaképtelen dolgozókról és a gyermekekről. Mintegy 3 ezer új szociálisotthoni férőhelyet kell létesíteni az egyedülálló, idős emberek elhelyezésére. Nagy gondot kell fordítani az elhagyott, családi nevelésben nem részesülő fiatalkorúak nevelésére. Létesíteni kell mintegy 3,5 ezer új gyermekotthoni férőhelyet, és javítani kell a gyermekotthonokban az ellátást.

8. A dolgozó nép kulturális igényeinek és a gazdasági élet követelményeinek megfelelően tovább kell emelni dolgozó népünk szaktudását és általános műveltségét. A műszaki fejlődés és a mezőgazdasági nagyüzemi termelés szükségessé teszi az ipari, építőipari és a mezőgazdasági tanulóképzés fejlesztését, egyes újabb szakmákban a szakemberképzés megindítását, a lányok szakmatanulási lehetőségeinek kiterjesztését. Különleges jelentősége van a mezőgazdasági szakmunkásképzés fejlesztésének. Szaktanfolyamok, ismeretterjesztő előadások, a szakkönyvkiadás jelentős bővítése útján kell gondoskodni a munkásság szaktudásának állandó emeléséről, ami feltétele a termelés műszaki színvonala emelésének.

Az ötéves terv során jelentősen emelkedik a különböző iskolatípusokban tanulók száma. A növekvő feladatok figyelembevételével öt év alatt mintegy 4,8 ezerrel kell emelni az általános és középiskolai osztálytermek számát. A középiskolákat úgy kell fejleszteni, hogy tanulóik száma a jelenlegi 137 ezerről több mint 170 ezerre emelkedjék. Annyi fiatalt kell különböző technikumokban oktatni, hogy a népgazdaság növekvő szükségletét megfelelő számú és szakmai színvonalú technikussal ki tudjuk elégíteni. A népgazdaság szükségleteinek figyelembevételével mintegy 30—35%-kal kell növelni a Műszaki Egyetemre és csaknem 50%-kal a pedagógus intézményekbe való felvételeket. A gyakorlati oktatás fejlesztése céljából javítani kell az egyetemeknek korszerű gépekkel, műszerekkel való ellátottságát.

A felnőtt dolgozók továbbtanulásának előmozdítására minden iskolatípusban jelentősen növelni kell a levelező, ill. esti tagozatok hallgatóinak létszámát.

Az egyetemi és főiskolai oktatás fejlesztése céljából be kell fejezni a Veszprémi Vegyipari Egyetem, és folytatni kell a Budapesti Műszaki Egyetem, valamint a Miskolci Nehézipari Egyetem építését.

9. A tervidőszakban a szervezetileg erősen tagolt kutatóhálózat munkáját egységesen meghatározott feladatokra kell összpontosítani. A második ötéves terv fő kutatási feladatainak kijelölésénél nagyobb mértékben kell támaszkodni a kutatási munka szocialista táboron belüli nemzetközi szakosításának előnyeire.

A második ötéves terv kutató munkájának fő irányai a következők legyenek:

Az alapkutatások közül mindenekelőtt a fizikai és kémiai alapkutatásokat kell bővíteni és továbbfejleszteni. A fizikai alapkutatás területén különös figyelmet kell fordítani a magenergia békés felhasználására, a szilárd testek fizikájára és a félvezetők szerkezetének és sajátosságainak kutatására.

A kémiai alapkutatás bővítésével kell megteremteni a vegyipar egyes ágai és technológiai folyamatai továbbfejlesztésének elméleti alapjait. A matematikai alapkutatások fejlesztésénél szem előtt kell tartani az elért eredményeknek a termelés irányításában, az automatizálásban, a tervezésben és egyéb gazdasági problémák megoldásában történt felhasználását. A biológiai alapkutatások járuljanak hozzá mind az orvostudományi, mind a mezőgazdaságtudományi kutatás fellendítéséhez.

Az egészségügyi helyzet további javítására folytatni kell a legelterjedtebb népbetegségek, valamint a csecsemő- és újszülötthalandóság megelőzésére vonatkozó kutatásokat. A munkaegészségügy terén az ipari és mezőgazdasági munkák egészségi ártalmának megelőzését kell előtérbe helyezni.

A műszaki tudományos kutatásokat elsősorban olyan kérdések megoldására kell irányítani, amelyek a nemzetközi munkamegosztás alapján Magyarország közeli és távoli termelési feladataival függnek össze.

Fokozni kell a geológiai kutatásokat új szén-, ásvány-, olaj-, földgáz-, érc- és egyéb ásványi nyersanyaglelőhelyek felderítése céljából.

Kutatásokat kell folytatni az energiahordozó anyagokkal való leghatékonyabb gazdálkodásra.

A vegyiparban fokozni kell az értékes nyersanyagbázist jelentő szén-, olaj-, és gázkészletek vegyipari anyagokká történő feldolgozására vonatkozó kutatásokat.

Folytatni kell a gyógyszerek és antibiotikumok kémiájának és ipari előállításának kutatásait.

A műanyagok és műszálak előállításának és a népgazdaság nyersanyagbázisának fejlesztése céljából bővíteni kell a műanyagkutatást. A tudományos kutatás is járuljon hozzá a termelés és feldolgozás technológiájának fejlesztéséhez.

Az ipar műszaki színvonalának emelésére tanulmányozni kell a termelési folyamatok technológiájának modernizálását, s tudományosan fel kell dolgozni az automatizált termelési módszereket és folyamatokat.

Biztosítani kell az építkezések nagyipari módszereinek megvalósításához szükséges új építőanyagok, szerkezeti elemek előállításának és gyártásának kutatását.

A mezőgazdasági termelés hatékonyságának fokozására folytatni kell a talaj termelékenységének növelésére irányuló talajtani, talajbiológiai és agrokémiai kutatásokat. A növényi termékek terén a kenyérgabona-, a zöldség-, szőlő- és gyümölcstermelés tudományos kérdéseinek megoldása egész mezőgazdaságunk továbbfejlődésének igen fontos feltétele. Az állati termékekkel kapcsolatban a hús-, tej- és tojástermeléssel, valamint az élelmiszerek tartósításával összefüggő kutatásokat kell végezni.

Lényegesen fokozni kell a népgazdasági fejlődés elméleti és gyakorlati kérdéseinek marxista közgazdasági kutatását, különös figyelemmel a tervezés tökéletesítésére, a munka termelékenysége növelésére, a szocialista mezőgazdaság fejlesztésére és a szocialista nemzetközi munkamegosztás magasabb színvonalra emelésére.

Hazánk gazdasági fejlődésének üteme a legközelebbi években nagymértékben függ attól, mennyire tudjuk megjavítani a tervezés, irányítás, általában a vezetés színvonalát.

A gazdasági vezetésnek számolnia kell a munkásosztály és a műszaki értelmiség körében egyre terjedő és fejlődő szocialista öntudattal, építeni kell a dolgozó tömegeknek a szocialista haza és a szocializmus ügye iránti szeretetére és lelkesedésére, de ugyanakkor nem szabad szem elől tévesztenie a gazdasági építés egyetlen területén sem a személyes érdekeltség alapvető fontosságát, a társadalom érdekét szolgáló egyéni anyagi ösztönzés folytonos tökéletesítését. Az anyagi érdekeltség elvét a mainál hatékonyabban kell alkalmazni a műszaki fejlesztés hathatósabb segítésére, az újítómozgalom fellendítésére, az építkezések és általában a beruházások kivitelezésének olcsóbbítására és meggyorsítására.

Sikereink csak akkor lehetnek teljesek, ha a ma még gyakorta megtalálható, fegyelmezetlenségből, kényelemszeretetből, hozzá nem értésből és hiányos felkészültségből fakadó pazarlást, veszteséget megszüntetjük, és fegyelmezett munkát biztosítunk a népgazdaság minden területén.

A második ötéves terv megkezdéséig még több mint egy év áll rendelkezésünkre. Minden pártszervezet, minden kommunista, minden magyar dolgozó tekintse hazafias kötelességének a tartalékok lelkiismeretes feltárását, hogy tovább gyorsíthassuk a népgazdaság fejlődését. Dolgozó népünk boldogulása, jólétben való gyarapodása nem csupán a feladatokat kijelölő népgazdasági terven múlik, hanem mindenekelőtt az azt végrehajtó emberen. A párt számít a fejlődésünket előrelendítő hatalmas erők, a kommunisták, a Kommunista Ifjúsági Szövetség és a kétmilliós szakszervezeti tagság odaadó támogatására és arra, hogy dolgozó népünk tudása legjavát nyújtva munkálkodik majd a második ötéves terv céljainak megvalósításán, a szocialista társadalom felépítésén.

Megjelent: Az MSZMP VII. kongresszusának jegyzőkönyve. Kossuth Könyvkiadó 1959. 595—623. old.

46

AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK KÖZLEMÉNYE A TERMELŐSZÖVETKEZETI MOZGALOM FEJLŐDÉSÉRŐL ÉS A TERMELŐSZÖVETKEZETEK MEGSZILÁRDÍTÁSÁRÓL

(1960. FEBRUÁR 12.)

Az MSZMP Központi Bizottsága 1960. február 12-én ülést tartott. Az ülésen Kádár János elvtárs tájékoztatta a Központi Bizottság tagjait az európai szocialista országok kommunista és munkáspártjai képviselőinek mezőgazdaság-fejlesztési értekezletéről és a Varsói Egyezményben részt vevő államok politikai tanácskozó bizottságának legutóbbi moszkvai üléséről. Fehér Lajos elvtárs beszámolt a termelőszövetkezeti mozgalom fejlesztéséről és a termelőszövetkezetek megszilárdításáról szóló 1959. október 22-i határozat végrehajtásáról. A Központi Bizottság Kádár János elvtárs tájékoztatóját és Fehér Lajos elvtárs jelentését egyhangúlag tudomásul vette. A termelőszövetkezetek fejlesztésének eredményeiről és további feladatairól részletes határozatot hozott.

A TERMELŐSZÖVETKEZETI MOZGALOM FEJLŐDÉSÉRŐL ÉS A TERMELŐSZÖVETKEZETEK MEGSZILÁRDÍTÁSÁRÓL

I

1. A Központi Bizottság 1959. október 22-i határozata óta újabb nagy eredmények születtek termelőszövetkezeti mozgalmunk fejlődésében. 1959. november 1-től 1960. február 7-ig több mint 380 ezer dolgozó paraszt lépett a szocialista nagyüzemi gazdálkodás útjára. Ezzel a termelőszövetkezetek taglétszáma 870 ezerre, szántóterületük pedig 5,2 millió kat. holdra növekedett. A termelőszövetkezeti mozgalom újabb fejlődése eredményeképpen a szocialista tulajdon mezőgazdaságunkban is túlsúlyra jutott: az ország szántóterületének ma már 70%-a tartozik az állami gazdaságokhoz és a termelőszövetkezetekhez.

A már 1959-ben termelőszövetkezeti megyévé fejlődött Győr és Szolnok megye után most Fejér, Veszprém, Somogy, Heves megye is termelőszövetkezeti megyévé vált, s jelentős előrehaladás történt az ország többi megyéjében is. Hazánkban ma már 76 termelőszövetkezeti járásunk és több mint 2300 termelőszövetkezeti községünk van, az összes községek több mint 70%-a.

Mindez társadalmi rendszerünknek, a Magyar Szocialista Munkáspárt agrárpolitikájának, munkásosztályunk és dolgozó parasztságunk közös

nagy győzelme, amely tovább erősítette a népi hatalmat, a munkás-paraszt szövetséget. Közelebb jutottunk a VII. kongresszus által megjelölt közvetlen célhoz, ahhoz, hogy befejezzük a szocializmus alapjainak lerakását országunkban.

A Központi Bizottság őszinte elismerését fejezi ki a termelőszövetkezeti gazdálkodás útjára lépett dolgozó parasztoknak helyes elhatározásukért. Egyúttal köszönetet mond mindazoknak a kommunistáknak és pártonkívüli munkásoknak, dolgozó parasztoknak, értelmiségieknek, akik fáradságot nem kímélve, türelmes felvilágosító szóval segítették az új szövetkezeti tagokat fontos döntésükben.

2. A Központi Bizottság megállapította, hogy a termelőszövetkezeti mozgalom fejlődésében elért újabb jelentős előrehaladás egyik legfontosabb előfeltétele volt az 1959-ben elért nagy siker a számszerű fejlesztésben, s ezt követően a szövetkezetek szervezeti, gazdasági és politikai megszilárdításában elért jelentős eredmény. Nagymértékben kifejlődött a szövetkezeti parasztság öntevékenysége, saját eszközeinek mozgósítása a közös gazdaságok fejlesztéséért. Ugyanakkor szocialista államunk 1959-ben mintegy 6,8 milliárd forint értékű anyagi támogatást nyújtott a termelőszövetkezetek fejlesztéséhez.

Népi államunk és a szövetkezeti parasztság közös erőfeszítései eredményeként az új termelőszövetkezetek többsége már az első év termés-eredményeivel újabb kézzelfogható bizonyítékát szolgáltatta annak, hogy a nagyüzemi szocialista gazdálkodás magasabb hozamot biztosít, több árut termel, s a jobb életkörülmények megteremtésének biztos alapját veti meg.

Kedvezően hatottak a falu szocialista átalakulásának sikeres előrehaladására a béke és a szocializmus erőinek nemzetközi méretekben elért új eredményei is s hazánk egészséges politikai, gazdasági és kulturális fejlődése.

A termelőszövetkezeti mozgalom újabb jelentős fejlődése alapvetően az önkéntesség lenini elvének betartásával ment végbe. A fejlesztési munka során a párt féltően vigyázott a termelőszövetkezeti és egyénileg dolgozó parasztokkal való jó viszony, a kölcsönös bizalom fenntartására és továbbfejlesztésére. Éppen ezért a Központi Bizottság elítéli a szórványosan előforduló nyers, durva hang használatát, és nagy fontosságot tulajdonít annak, hogy a pártszervezetek az ilyen helyeken fellépnek a türelmetlenség ellen, és az esetleges túlkapás okozta sérelmet haladéktalanul orvosolják.

3. Biztató, hogy az újonnan alakult és a jelentősen megnövekedett termelőszövetkezetek parasztsága az egész országban úgyszólván mindenütt hozzákezdett közös gazdaságának megalapozásához, ill. továbbfejleszti azt. Örvendetes az is, hogy szövetkezeti vezetőknek köztiszteletben álló dolgozó parasztokat, számos helyen kipróbált, ismert helyi vezetőket, tanácselnököt, párttitkárt, pedagógust, továbbá járási és megyei vezetőket választottak.

Az új szövetkezeteknek a közös munkák elkezdéséhez nagy segítséget nyújtanak az országos, a megyei és a járási szervektől kiküldött szakemberek. Segítik első lépéseiket az ipari üzemek, az állami gazdaságok s más intézmények patronáló csoportjai is. Kialakulóban van a tavalyinál is nagyobb

mértékben az egész társadalom összefogása a szövetkezeti gazdaságok erősítéséért.

A bevitelre kerülő állatok, felszerelések, vetőmagvak és takarmány számbavétele után a termelőszövetkezetekben előkészítik az idei év termelési terveit. Helyesen azt tűzik ki célul, hogy a termelőszövetkezeti község már az első évben több árut termeljen, mint az átszervezést megelőző esztendőben. Megkezdődött — főként a meglevő épületek átalakításával, saját erőből — az építkezés is, a közösbe hozandó jószág elhelyezésére. Az új termelőszövetkezetekben nagy az igény a gépvásárlásra. Számos esetben a tagok a gép teljes vételárát vagy annak nagyobb részét összeadják. Sok helyen jelentkezik az a helyes törekvés is, hogy a közös szövetkezeti alapot a tagok erejével más módokon is gyarapítják: így például kocasüldő és baromfi behozásával, vagy holdanként megállapított készpénzhozzájárulással.

4. Az 1959-es év mezőgazdasági termelésének alakulása igazolta: elérhető az a cél, hogy a szövetkezeti mozgalom nagyarányú számszerű fejlesztésével egy időben a termelés színvonala is emelkedjék. A termelőszövetkezetekbe tömörült parasztság jó munkájának elsőrendű szerepe van abban, hogy a mezőgazdasági termelés és árutermelés a múlt évben számottevően meghaladta az 1958. évi színvonalat. Ennek eredményeként a régi termelőszövetkezetek már a termelés minden területén, az 1959-ben alakultak pedig főleg a növénytermelésben az egyéni gazdaságokat jelentősen meghaladó termelési színvonalat értek el.

A tavalyi országosan jó termelési eredményekben benne van az egyénileg dolgozó parasztok becsületes, szorgalmas munkája is.

II

A termelőszövetkezeti mozgalom továbbhaladásának legfontosabb feltétele az idén is a megszilárdítás feladatainak eredményes elvégzése. Ez az alapvető feltétele annak is, hogy a jelenlegi helyzetben, amikor a mezőgazdaságban túlsúlyra jutott a szocialista nagyüzem, megvalósíthassuk a mezőgazdasági termelés idei 4,9%-os, a felvásárlás 8,9%-os növelésének tervét. Éppen ezért a Központi Bizottság a legfőbb feladatnak most azt tekinti, hogy a tömeges szervező munkát abbahagyva, minden erőt a megszilárdításra fordítsunk. Ebben a munkában nagy előny számunkra az a kedvező körülmény, hogy a tavalyihoz képest az idén több mint egy hónappal előbb tudjuk az erőket erre a döntő feladatra átcsoportosítani és összpontosítani.

1. A termelőszövetkezetek eredményes megszilárdításának egyik fő kérdése: a politikai feladatok jó elvégzése. Meg kell gyorsítani a termelőszövetkezeti pártszervezetek létrehozását és megerősítését. A pártszervezetek végezzenek rendszeres felvilágosító munkát, erősítsék állandóan a szövetkezetbe lépett dolgozó parasztokban azt a meggyőződést, hogy jól döntöttek, mert felemelkedésük egyetlen helyes és járható útja a szocialista nagyüzemi gazdálkodás. Törekedjenek arra, hogy a termelőszövetkezetek tagsága megtartsa

a szövetkezeti életet szabályozó 7-es számú törvényerejű rendeletet,[1] a szövetkezeti alapszabály előírásait, mozgósítsák a szövetkezetek tagjait a soron következő termelési feladatok elvégzésére. Nyújtsanak segítséget a tagok közösségi érzésének fejlesztéséhez, a szövetkezeti élet, a szövetkezeti tudat kiformálásához. Erősítsék a tagság egységét, összeforrottságát, harcoljanak az ellenséges nézetek és megnyilvánulások ellen.

2. A pártszervezetek adjanak kellő segítséget ahhoz, hogy a szövetkezetekben a KISZ-szervezetek mielőbb megalakuljanak. A kommunista ifjúsági szervezetek fokozzák tevékenységüket annak érdekében, hogy a falusi parasztfiatalság elsősorban a termelőszövetkezetekben keresse és találja meg boldogulásának útját. Munkálkodjanak az új, fejlett termelési módszerek elterjesztéséért a magas terméshozamok elérése érdekében. Legyenek a termelőszövetkezetekben a kulturális élet és sporttevékenység fellendítésének kezdeményezői.

3. Párt- és állami szerveink és mindenekelőtt a szövetkezeti tagság összpontosítsa ezekben a hetekben erőfeszítéseit elsősorban a tavaszi munkákra való jó felkészülésre, a vetőmag- és takarmánybevitel meggyorsítására, a szerződéskötésekre, a tervkészítésre, a munkaszervezet kialakítására stb.

Különös gondot kell fordítani a termelőszövetkezeti építkezésekre, főleg a saját erőből végzett, egyszerűbb kivitelezésű, olcsóbb építkezésekre. Lehetőség szerint minden termelőszövetkezetben hozzanak létre építő brigádokat. A meglevő épületek megfelelő átalakításával, helyi építőanyag-előállítással gyorsítsák meg a legsürgősebb építési munkákat, minél több állat, s mindenekelőtt a tenyészállatok elhelyezésére biztosítsanak férőhelyeket. Elő kell segíteni, hogy a termelőszövetkezetek — kellő műszaki ellenőrzés mellett — nagy számban építsenek saját erőből, a helyi lehetőségek felhasználásával, a célnak megfelelő és a típustervek szerintieknél olcsóbb épületeket. Használják fel a közös állattenyésztés fejlesztése érdekében a tagok háztáji szükségletet meghaladó nagyobb istállóit, pajtáit is.

4. Egész népgazdaságunk érdeke, hogy termelőszövetkezeteink tavasszal tovább növeljék a szemes és silókukorica vetésterületét. A föld gondos megművelését a magas terméshozamok elérése érdekében a gépi, fogatos és kézi eszközök együttes használatával biztosítsák. Az ország fő kukoricatermő vidékein párt- és tanácsszerveink nyújtsanak segítséget ahhoz, hogy a „30 mázsás mozgalom" megfelelő eredményeket hozzon. Hasonlóan nagy gondot kell fordítani az ország burgonyatermő vidékein a burgonya vetésterületének és terméshozamának növelésére is. Az egész országban, de különösen az ország sertéstenyésztő vidékein, szorgalmazni kell a közös sertéstenyésztés és hizlalás erőteljes fejlesztését.

5. A termelőszövetkezetek termelésének növelése, a családtagok munkába való bevonása és a jobb minőségű munka végzése céljából az eddigieknél fokozottabban kell érvényesíteni a szövetkezeti tagok közvetlen egyéni

[1] Az 1959. évi 7. sz. tvr.-ről van szó, amely a mezőgazdasági termelőszövetkezetekre és a termelőszövetkezeti csoportokra vonatkozó intézkedéseket tartalmazza. *(Szövegét lásd: Törvények és rendeletek hivatalos gyűjteménye. 1959. Budapest 1960. 95—104. old.)*

anyagi érdekeltségét. A Központi Bizottság ajánlja, hogy a termelőszövetkezetek — helyi adottságaiknak megfelelően — minél szélesebb körben alkalmazzanak a munkaegységrendszert továbbfejlesztő jövedelemelosztási módszereket, amelyek megfelelnek a szocialista jövedelem elosztás elveinek. A tapasztalatok szerint ez fokozza a tagság egyéni érdekeltségét a munka jó elvégzésében, a nagyobb terméshozamok elérésében, és arra ösztönöz, hogy a családtagok is minél nagyobb mértékben vegyék ki részüket a közös munkából. A helyi viszonyoknak leginkább megfelelő formák bevezetéséről minden esetben a szövetkezetek közgyűlésének kell döntenie.

Ajánlatos az is, hogy 1960-ban lehetőleg minden termelőszövetkezetben vezessék be a rendszeres havi előlegfizetést a végzett munkaegységekre.

6. Az árutermelés fejlesztésében a termelőszövetkezeti közös gazdálkodás mellett jelentős szerepe van a tagok háztáji gazdaságainak is. Ezért párt- és állami szerveink tegyenek erőfeszítéseket annak érdekében, hogy a közös gazdaság minden erővel történő művelése és erősítése mellett a háztáji gazdaságokból is minél több árut (főleg sertést, baromfit, burgonyát, zöldséget, gyümölcsöt, tejet, tojást) értékesítsenek felvásárló szerveink útján. Ugyanakkor a termelőszövetkezetek is segítsék hozzá tagjaikat, hogy — a közösben végzett jó munka elsődlegessége mellett — a háztáji gazdaságaik lehetőségeit is minél nagyobb mértékben kihasználják saját és a népgazdaság szükségleteinek kielégítése érdekében.

7. Nagy gondot kell fordítani arra, hogy az egyénileg dolgozó parasztság termelése és árutermelése is megfelelően alakuljon. Államunk mindenekelőtt az árpolitika útján és a szerződéses rendszer révén továbbra is segíti a még egyénileg dolgozó parasztokat abban, hogy biztonságosan termeljenek, és saját szükségleteiket meghaladó mezőgazdasági termékeiket felvásárló szerveink útján értékesítsék és megtalálják számításukat.

8. A mezőgazdaság átszervezése során jelentős számban léptek a termelőszövetkezetekbe olyan idős dolgozó parasztok, akik előrehaladott koruk miatt a nyugdíjjogosultságot megszerezni már nem tudják, és anyagi támogatásra szorulnak. A Központi Bizottság méltányosnak tartja, hogy társadalmunk az ilyen, munkából kiöregedett idős dolgozó parasztok segítségére siessen. A Központi Bizottság ennek érdekében a kormánynak a következő javaslatot tette: azok a 70. évüket elért idős férfiak és 65. életévüket betöltött nők vagy e korhatár alatt levők, de rokkantságuknál fogva munkaképtelenek: városi idő nélkül havi 260 forint öregségi járulékban részesüljenek.[2]

Ennek anyagi alapjait a termelőszövetkezeteknek kell viselniük olyan formán, hogy a termelőszövetkezetekbe bevitt saját földterület minden aranykorona értéke (de kat. holdanként legfeljebb 16 aranykorona) után 2 forintot, a termelőszövetkezet által használt állami tartalékföld minden aranykorona értéke után pedig 3 forintot kell az országos nyugdíjalapba befizetni.

[2] A kormány 6/1960/II. 14. sz. rendelete a termelőszövetkezeti tagok öregségi és munkaképtelenségi járadékáról. *(Lásd: Törvények és rendeletek hivatalos gyűjteménye. 1960. Budapest 1961. 189—190. old.)*

A Központi Bizottság úgy véli, hogy a mostani öregségi járulék a bevitt föld után fizetendő földjáradékkal és a háztáji gazdaságból származó jövedelemmel együtt megfelelő körülményeket teremt életük alkonyán az idős parasztok számára a termelőszövetkezetekben. Emellett könnyebb munka végzésével a férfiak évi 120, a nők pedig évi 80 munkaegységet is teljesíthetnek.

A Központi Bizottság bízik abban is, hogy a termelőszövetkezetek és az idős tagok családtagjai más módon is hozzájárulnak ahhoz, hogy a munkából kiöregedett idős parasztemberek megfelelő viszonyok között éljenek.

9. Munkásosztályunk nagy segítséget nyújtott eddig is a termelőszövetkezeti útra lépett parasztságnak. Szükséges, hogy továbbra is hatékonyan támogassa a termelőszövetkezetek megszilárdítását. A felszabadulásunk 15. évfordulója tiszteletére kibontakozó éves munkaverseny keretein belül állítsanak elő minél több és jó minőségű mezőgazdasági gépet, alkatrészeket, építőanyagot, műtrágyát és egyéb, a mezőgazdasági termeléshez szükséges terméket. A legtapasztaltabb ipari munkások, az üzemek, vállalatok vezetői pedig a régi termelőszövetkezetek mellett az újonnan alakult szövetkezeteket is patronálják, a megyei pártbizottságok útmutatásai alapján. Segítsék elő, hogy az új termelőszövetkezetek már az első évben több árut termeljenek az országnak.

10. A Központi Bizottság felhívja a különböző minisztériumokban, vállalatoknál és a nem mezőgazdasági területen dolgozó mezőgazdasági és pénzügyi szakembereket, továbbá a régi, jól működő termelőszövetkezetekben dolgozó szövetkezeti vezetőket, hogy az eddiginél nagyobb számban vállaljanak az új termelőszövetkezetekben szakmai felkészültségüknek megfelelő munkát. Az ily módon termelőszövetkezetekbe kerülő vezetőket, szakembereket a kormány a múlt évihez hasonlóan kiemelt anyagi és erkölcsi támogatásban részesíti.

*

A Központi Bizottság szilárd meggyőződése, hogy a termelőszövetkezetek túlsúlyra jutása hazánkban, az új termelőszövetkezetek sikeres megszilárdítása a munkáshatalom, a munkás-paraszt szövetség további erősödését, egész népgazdaságunk gyorsabb fejlődését és dolgozó népünk további gyarapodását eredményezi.

Megjelent: Népszabadság, 1960. február 14.

47

AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGA POLITIKAI BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA A TERMELŐSZÖVETKEZETI PÁRTSZERVEZETEK POLITIKAI, GAZDASÁGI ÉS SZERVEZŐ MUNKÁJÁNAK TOVÁBBI JAVÍTÁSÁRA

(1960. ÁPRILIS 12.)

A Központi Bizottság 1958 decemberi határozata óta a mezőgazdaság szocialista átszervezésében jelentős változás következett be. Az elmúlt 15 hónap alatt 2399 termelőszövetkezeti község és város alakult. A szocialista szektor az ország szántóterületének 71,3%-át képezi, amelyből 57,1% a termelőszövetkezeti terület. A termelőszövetkezetekben jelenleg 888 757 tag tömörül. A szocialista termelési viszonyok ilyen gyors növekedése népi demokratikus rendszerünk nagy győzelme. Az elért fejlődés mutatja, hogy a dolgozó parasztok egyetértenek a párt politikájával, s új alapon tovább erősödött a munkás-paraszt szövetség. Mint korábban a fejlesztést, úgy most a megszilárdítást is segíti az a nagyfokú aktivitás, amit a munkásosztály és az egész társadalom tanúsít a falu szocialista átalakításában.

A termelőszövetkezeti mozgalom alakulását a megyék többségében megfelelően követte a pártszervezetek létrehozása és fejlődése. Jelenleg az ország 4393 termelőszövetkezete közül 3477-ben, a szövetkezetek 79,2%-ában van pártszervezet. Az elmúlt 15 hónap alatt 1913 új termelőszövetkezeti pártszervezetet hoztak létre. Ugyanezen idő alatt tagjelöltség nélkül felvettek 2774 tagot és 7304 tagjelöltet. A termelőszövetkezeti pártszervezetekben jelenleg 61 017 tag és tagjelölt van, ezek közül mintegy 42 ezren tagjai a szövetkezeteknek is. Körülbelül 19 ezer tag és tagjelölt — akik ugyan a termelőszövetkezeti szervezetekhez tartoznak — nem tagja a szövetkezetnek, mert élethivatásszerűen nem a termelőszövetkezetben dolgoznak (tanácselnök, pedagógus, alkalmazott stb.). 1958-ban a tsz-tagság 12,6%-a volt párttag. Jelenleg 5%-a tagja a pártnak. Az ilyen irányú változás a termelőszövetkezeti mozgalom fejlődésével függ össze.

A falusi párttagság döntő többsége határozottan kiállt a termelőszövetkezet számszerű fejlesztése és megszilárdítása mellett. A termelőszövetkezeti pártszervezetek egy része — különösen a régebbiek — mind eredményesebben végzik a tagság politikai nevelését, segítik a gazdasági, termelési feladatok megoldását. A megyei, járási, városi pártszervek céltudatosabban irányítják a termelőszövetkezeti pártszervezeteket, mint korábban.

Az elért eredmények mellett a termelőszövetkezeti pártszervezetek egy részében még sok probléma és hiányosság tapasztalható.

A dolgozó parasztság, amikor szakított az egyéni gazdálkodással és rálépett a szövetkezeti útra, egyben állást foglalt a párt politikája, a szocializ-

mus építése, a nagyüzemi gazdálkodás mellett. Ennek ellenére — átmenetileg — a tsz-tagság egy részében a belépés után is megmarad a bizonytalanság, a jövőtől való félelem, az ingadozás — ami nehezíti a közös munka megszervezését, a szövetkezetek megszilárdítását. Ilyen negatív jelenségek különösen ott tapasztalhatók, ahol gyenge a nevelő-, felvilágosító munka.

A termelőszövetkezetekben még nem folyik kielégítő politikai tevékenység az időlegesen meglevő ellentmondások megszüntetése érdekében sem. A középparasztok és szegényparasztok között főként a földjáradék és a vezetés kérdésében fordulnak elő viták. A régi és az új tagok között helyenként meg nem értés tapasztalható. Az egyéni és közösségi érdek helytelen értelmezése, a háztáji földterület törvénytelen növelésére irányuló törekvés, vagy másfelől a háztáji gazdaság szerepének meg nem értése, ill. lebecsülése ellentéteket vált ki, ami gondot okoz a szövetkezetek vezetőségeinek és a pártszervezeteknek.

A pártoktatás az utóbbi időben javult. Az elmúlt évben több helyes kezdeményezés volt a párttitkárok és a tagok továbbképzése érdekében. A termelőszövetkezeti pártvezetőségi tagok és a párttagság azonban még nem vesz részt megfelelően a rendszeres pártoktatásban és tömegpropagandában.

A termelés pártirányítása sok helyen kezdetleges. E téren számos kérdés tisztázatlan, különösen az új, de egyes régi termelőszövetkezetekben is. Nem eléggé értik a szövetkezeti demokrácia lényegét és azt, hogy a termelőszövetkezetekben sok tekintetben más módon kell megvalósítani a termelés pártirányítását, ellenőrzését, mint az állami üzemekben. A termelőszövetkezeti vezetőség és a pártvezetőség kapcsolata nem mindenütt egészséges, gyakran súrlódások és nézeteltérések vannak. Ennek fő oka, hogy a politikai és gazdasági vezetők — különösen a kezdeti időszakban — járatlanok a termelőszövetkezet irányításában.

A termelőszövetkezetek 20,8%-ában nincs pártszervezet, a meglevő pártszervezetek 42,7%-ában pedig tíznél kevesebb a párttagok száma. Több pártszervezetben a titkár és a vezetőségi tagok egy része — mivel nem a termelőszövetkezetben dolgoznak — nem tagja a szövetkezetnek.

A termelőszövetkezeti pártszervezetek egy részében van rendszeres pártélet. Sok helyen — különösen dologidőben — gyakran elmaradnak a taggyűlések és vezetőségi ülések. A pártszervezetek egy része még nem képes megfelelően irányítani a tömegszervezeteket, mozgalmakat.

A falun bekövetkezett változások megkövetelik a termelőszövetkezeti pártszervezetek további erősítését, munkájuk magasabb színvonalra emelését, mert ez fontos feltétele a termelőszövetkezetek politikai és gazdasági megszilárdításának.

Ezért a Politikai Bizottság az alábbi határozatot hozza:

I. A TERMELŐSZÖVETKEZETEKBEN A POLITIKAI NEVELŐ ÉS SZERVEZŐ MUNKA SORÁN MINDENEKELŐTT AZ ALÁBBI FŐ KÉRDÉSEKRE KELL NAGY FIGYELMET FORDÍTANI:

1. *a)* A megyei, járási és városi pártbizottságok biztosítsák, hogy azokban a termelőszövetkezetekben, ahol még nincs, minél előbb létrejöjjön a pártszervezet. Azokban a szövetkezetekben, ahol nincs párttag, helyes meghatározott időre nem függetlenített pártszervezőt küldeni, hogy a pártonkívüliek között megfelelő politikai munkát végezzen s elősegítse a legjobb dolgozók párttaggá nevelését. Azokban a termelőszövetkezetekben, ahol pártszervezetek alakítására még nincsenek meg az előfeltételek, lehetőség szerint minél előbb KISZ-szervezeteket kell létrehozni.

b) A termelőszövetkezeti pártszervezetek mellett pártonkívüli aktívát kell létrehozni. Ez az aktíva a legtekintélyesebb, legszorgalmasabb, a párt politikáját támogató tsz-vezetőkből, brigád- és munkacsapat-vezetőkből és népszerű, jól dolgozó tagokból álljon. Az aktívát rendszeresen tájékoztassák, és vonják be a termelőszövetkezet előtt álló politikai és gazdasági feladatok megoldásába. A legjobb pártonkívülieket esetenként hívják meg taggyűlésekre és pártaktíva-értekezletekre.

c) Párttagokat és tagjelölteket a falun elsősorban a legjobb tsz-tagok közül kell felvenni. Azokban a termelőszövetkezetekben, ahol nincs pártszervezet vagy kevés a párttag, gyorsítsák meg a tag- és tagjelöltfelvételt, és indokolt esetben tagjelöltség nélkül is vegyenek fel tagokat. Ahol a taglétszám biztosítja az egészséges pártéletet, ott általában tagjelöltség nélkül tagot nem kell felvenni.

d) A tsz-tagok párttag feleségei és a nyugdíjas tsz-párttagok lehetőleg tartozzanak a termelőszövetkezet pártszervezetéhez.

e) Azokban a termelőszövetkezeti pártvezetőségekben, ahol kevés a tsztag, fokozatosan növelni kell a tsz-tagok arányát. Ajánlani kell, hogy azok a termelőszövetkezeti pártvezetőségi tagok, akik hivatásszerűen nem földműveléssel foglalkoznak, pártoló tagként lépjenek be a termelőszövetkezetbe.

2. A termelőszövetkezeti pártszervezetek erősítsék a tagságban azt a tudatot, hogy helyesen döntöttek, amikor beléptek a termelőszövetkezetbe, mert felemelkedésük egyetlen helyes és járható útja a szocialista nagyüzemi gazdálkodás. Sokoldalú politikai munkával alakítsanak ki olyan légkört, hogy a tagok sajátjuknak tekintsék a szövetkezetet, jól érezzék ott magukat és biztosítottnak lássák jövőjüket. Türelmes, meggyőző érvekkel küzdjenek a visszahúzó, ingadozó, kistulajdonosi szemlélet ellen. Rendszeresen mutassanak rá a szocialista nagyüzem fölényére, előnyeire és távlataira. Tudatosítsák, hogy a jó nagyüzemi gazdálkodás elengedhetetlen feltétele a szövetkezeti tagok szorgalmas, fegyelmezett munkája, közös összefogása, kezdeményezése, a helyi adottságok maximális kihasználása. Szükséges rámutatni arra is, hogy a szocialista állam, az egész társadalom hatékonyan segíti, támogatja a szövetkezeteket.

3. *a)* Nagy termelőszövetkezetekben — ahol a párttagok létszáma és a helyi viszonyok indokolják — az üzemi viszonyoknak megfelelően, termelési

egységenként — folyamatosan — pártalapszervezeteket kell létrehozni. Az alapszervezetek összefogására — a szervezeti szabályzat előírásának megfelelően — 200 tagnál pártbizottságot, ezen aluli taglétszámnál pártvezetőséget kell választani. Azokban a termelőszövetkezetekben, ahol a párttaglétszám lehetővé teszi, brigádonként pártcsoportokat kell szervezni.

b) Ahol több kis község tömörült egy termelőszövetkezetbe, ott minden községben legyen termelőszövetkezeti pártalapszervezet, ill. pártcsoport.

c) A gépállomásról termelőszövetkezethez tavasztól őszig állandó jelleggel kihelyezett párttagok a termelőszövetkezetek párttaggyűlésein tanácskozási joggal vegyenek részt.

4. A termelőszövetkezetek előtt álló bonyolult politikai, gazdasági, kulturális és szervezési feladatok megoldása érdekében tovább kell fejleszteni a kommunisták kezdeményezését, aktivitását. A pártmunkát mindenekelőtt társadalmi munkában kell ellátni. A párttitkárt csak a nagy termelőszövetkezetekben lehet függetleníteni.

a) A nagy és gazdaságilag erősebb termelőszövetkezetekben — ahol a tagság többsége helyesli — a közgyűlés hozzájárulhat a párttitkár függetlenítéséhez oly módon, hogy az kapja meg az elnök számára megállapított javadalmazás mintegy 70—80%-át. Az így függetlenített párttitkár a munka fő szezonjában köteles évente 80—100 munkaegységet teljesíteni, amit jóváírnak számára. A megyei pártbizottságok — egyetértésben a járási pártbizottságokkal — döntsék el, hogy a titkárok függetlenítésének ezt a módját mely termelőszövetkezeteknek ajánlják.

b) Azokban a termelőszövetkezetekben, ahol nem szükséges a párttitkár függetlenítése, de a titkári teendők ellátása munkából való kieséssel jár, a közgyűlés a titkár számára havonta legfeljebb 10 munkaegység jóváírásához hozzájárulhat. A termelőszövetkezeti KISZ-titkár számára ugyanilyen címen havonta legfeljebb 4 munkaegységet írhatnak jóvá.

c) Ha a tsz gazdasági helyzete miatt a párttitkár függetlenítése nehézségekbe ütközik — de a függetlenítés indokolt —, a megyei pártbizottság saját státusából (szabad státusából) függetlenítheti a titkárt.

d) Az eredményesebb együttműködés érdekében a termelőszövetkezeti pártszervezet titkára lehetőleg legyen tagja a szövetkezet vezetőségének, a termelőszövetkezet elnöke pedig — ha párttag — a pártvezetőségnek. Ha a párttitkár nem tagja a vezetőségnek, meghívottként vegyen részt annak ülésein, a nem párttag elnököt pedig szükség szerint hívják meg a pártvezetőségi ülésekre.

5. A pártszervezetek politikai nevelőmunkával segítsék elő a még meglevő ellentmondások feloldását, hogy minél előbb kialakuljon a tsz-tagok egysége: az egységes tsz-parasztság. E tevékenységük során küzdjenek a párt politikájától eltérő jobboldali és álbaloldali nézetek és jelenségek ellen.

a) Tudatosítsák, hogy a termelőszövetkezetben a dolgozó parasztok alapvető érdekei teljesen azonosak, hogy a szövetkezetben az emberek megítélése mindenekelőtt a végzett munka, a közösség érdekében kifejtett tevékenység alapján történik. Lépjenek fel a pártonkívüliek iránt helyenként megnyilvánuló bizalmatlanság ellen. A földjáradék körüli vitában mutassanak rá,

hogy a jövedelem túlnyomó részét nem a földjáradék, hanem a végzett munka biztosítja. Tartsák szem előtt, hogy a múlt egyenetlenségeit csak fokozatosan és hosszas nevelőmunkával lehet megszüntetni.

b) Politikai felvilágosító munkával küzdjenek a szegény- és középparasztok között helyenként meglevő, egymást lebecsülő nézetek ellen. Szilárdítsák a régi és az új tagok közötti barátságot, neveljék szövetkezeti szellemben a tagságot. Érjék el, hogy a régi szövetkezeti tagok az új tagokkal szemben semmilyen fenntartásokkal ne éljenek, az új tagok pedig ismerjék el azt a nehéz, úttörő munkát, amit a régiek éveken keresztül végeztek a nagyüzemi gazdálkodás kialakítása érdekében.

c) Erősítsék szüntelenül a tagság és a vezetőség közötti kapcsolatot. A szövetkezet csak úgy érhet el jó eredményeket, ha a tagság elfogadja az általa választott vezetőség irányítását, rendelkezéseit, s azokat nem parancsolgatásnak tekinti. Tudatosítsák, hogy a vezetőség nem munkáltató, hanem a tagság soraiból a közös munka irányítására választott testület, hogy a tagok a gazdái a termelőszövetkezetnek, s minden tagnak egyéni érdeke, hogy a szövetkezet ügyei jól álljanak.

6. Figyelembe véve, hogy a termelőszövetkezet összes lényeges kérdéseiben a közgyűlés vagy a választott vezetőség dönt, különösen fontos, hogy a pártszervezet a meggyőzés eszközeivel juttassa érvényre elgondolásait, javaslatait. Ezért a fontosabb kérdéseket (termelési terv, beruházás, jövedelem-elosztás, szerződések megkötése stb.) a közgyűlés előtt a termelőszövetkezet pártvezetősége és a termelőszövetkezet vezetősége közösen tárgyalja meg és foglaljon egységes álláspontot. A fontosabb kérdéseket a pártvezetőség vigye a taggyűlés elé, hogy a párttagok a közgyűlésen egyöntetűen támogassák a vezetőség helyes javaslatait. A közgyűlések, brigádértekezletek politikai és szervezeti előkészítésére, levezetésére minden esetben nagy figyelmet kell fordítani.

7. A pártszervezetek segítsék elő, hogy a szövetkezetek az alapszabályban foglaltak szerint működjenek, betartsák a törvényeket és rendelkezéseket. Ismertessék meg a tagsággal az olyan alapvető rendeleteket és kormányhatározatokat, mint: a 7. sz. törvényerejű rendelet, a Szövetkezeti Alapszabály-minta, a 3004/2. sz. rendelet, a munkaegység-számítás módja stb. Fordítsanak nagy figyelmet a közös vagyon kialakítására, védelmére és gyarapítására. Harcoljanak, hogy a szövetkezetek minden területen pontosan és maradéktalanul teljesítsék az állam iránti kötelezettségeiket. Lépjenek fel a spekulációs, élősdi törekvések ellen.

8. A falu szocialista átszervezésével az osztályharc nem szűnt meg. Az ellenséges, deklasszált elemek egy része helyenként — kihasználva a kezdeti nehézségeket, az ingadozást és maradiságot — késleltetni akarja a megszilárdítást, és bomlasztó tevékenységet fejt ki. A pártszervezetek határozottan leplezzék le azokat az ellenséges elemeket, akik káros tevékenységet folytatnak, de ne zaklassák azokat a volt kizsákmányolókat, akik becsületesen dolgoznak, tiszteletben tartják törvényeinket, s a közgyűlés határozatait. Az ellenséges nézetek elleni küzdelem fő módszere az ideológiai, politikai harc. Az ellenséges, helytelen nézeteket elszigetelni, a félrevezetett, meg-

tévedt dolgozókat meggyőzni csak türelmes felvilágosító munkával lehet.

9. A mezőgazdaság szocialista átalakulásával megnövekedett a falu kulturális felemelkedésének jelentősége és lehetősége. A pártszervezetek segítsék e lehetőségek jobb kihasználását úgy, hogy a tsz-parasztság szocialista tudata, általános műveltsége és szakismerete állandóan növekedjen. Ezért szervezzenek világnézeti és szakmai előadásokat, továbbképző tanfolyamokat, olvasómozgalmat, létesítsenek könyvtárat, működjenek csoportokat, hozzanak létre klubokat, használják fel fokozottabban a rádió és televízió adásait. Érjék el, hogy a falusi értelmiség — különösen a pedagógusok és agronómusok — még aktívabban kapcsolódjanak be a kulturális nevelőmunkába.

10. A termelőszövetkezetek politikai és gazdasági megszilárdítása olyan fontos össztársadalmi ügy, amelyben jelentős szerepük van a falun működő tömegszervezeteknek és mozgalmaknak is. Az új körülmények különösen nagy lehetőséget biztosítanak az ifjúság és a nők nevelésére, a Hazafias Népfront-mozgalom tevékenységének fokozására.

a) A pártszervezetek és a KISZ-szervezetek olyan szellemben neveljék a fiatalokat, hogy azok mind aktívabban dolgozzanak a termelésben és a társadalmi életben. A legjobbakat fokozatosan vonják be a vezetésbe is. Gyorsítsák meg a termelőszövetkezeti KISZ-szervezetek létrehozását és növeljék a KISZ-tagok számát. Érjék el, hogy a termelőszövetkezetek ténylegesen foglalkoztassák a fiatalokat, rendszeresen fizessenek munkaegység-előleget, biztosítsák a szakmai, politikai továbbképzés, a sport, a kulturális élet és szórakozás lehetőségeit. A párt- és KISZ-szervezetek — együtt a termelőszövetkezet vezetőségével és tagságával — fokozzák tevékenységüket annak érdekében, hogy a parasztfiatalság mindenekelőtt a termelőszövetkezetekben keresse és találja meg boldogulásának útját. Egységes, hatékony politikai munkával meg kell változtatni azt az egészségtelen közhangulatot, hogy a falusi fiatalság jelentős része a városokba kívánkozik. Most, amikor a parasztság döntő része a szövetkezeti útra lépett, ténylegesen megvan a lehetősége annak, hogy a fiatalság mind nagyobb tömegei a termelőszövetkezeti utat válasszák. A felnőtt lakosság, különösen a tsz-tagok, neveljék a fiatalokat a falu, a föld, a szövetkezet szeretetére és megbecsülésére.

b) A községi nőtanácsok segítségével vonjanak be mind több parasztasszonyt a termelőmunkába (állattenyésztés, kertészet, növényápolás stb.) és a vezetésbe. A termelőszövetkezeti vezetőségek és pártszervezetek, együtt a községi nőtanácsokkal, foglalkozzanak a szövetkezeti asszonyok szociális és egyéb problémáival. A termelésben és a mozgalmi munkában példamutató nőket vegyék fel a pártba és vonják be őket a pártvezetőségbe is.

Támogassák a Magyar Nők Országos Tanácsa és a Földművelésügyi Minisztérium felhívásában foglaltak megvalósítását a baromfitenyésztés kiterjesztésére a termelőszövetkezetek közös gazdaságaiban és a tagok háztáji gazdaságaiban.

c) A Hazafias Népfrontban dolgozó kommunisták hassanak oda, hogy

a népfrontbizottságok még jobban támogassák a termelőszövetkezetek megszilárdítását, a falu lakosságának politikai, kulturális nevelését és a gyakran új módon jelentkező községpolitikai feladatok megoldását.

11. A termelőszövetkezeti pártszervezetek a még egyénileg dolgozó parasztok között is rendszeresen végezzenek politikai munkát. Tájékoztassák őket a termelőszövetkezetek eredményeiről, vonják be őket a falu társadalmi életébe, küzdjenek az egyénileg dolgozó parasztokat lebecsülő nézetek, elszigetelő törekvések ellen. Úgy foglalkozzanak velük, mint a termelőszövetkezet jövendő tagjaival.

II. A TERMELŐSZÖVETKEZETI PÁRTSZERVEZETEK TEVÉKENYSÉGÉNEK FONTOS TERÜLETE A TERMELÉSSEL, A GAZDASÁGI KÉRDÉSEKKEL VALÓ SOKOLDALÚ FOGLALKOZÁS

1. A termelőszövetkezetek pártszervezeteinek — a pártellenőrzés jogának megfelelően — foglalkozniuk kell a gazdaság vezetésének különböző kérdéseivel. E tevékenységük alapjául a termelőszövetkezet termelési terve szolgál. Bármely termelési kérdést megvitathatnak, meghallgathatják az elnök, az agronómus, a könyvelő, a brigádvezető stb. beszámolóját, és intézkedéseket javasolhatnak, amelyek elősegítik a feladatok megoldását, a hibák, fogyatékosságok felszámolását. Mindezt úgy kell tenniük, hogy ne csorbuljon, ellenkezőleg, erősödjön a választott vezetőség tekintélye.

2. A pártszervezetek tudatosítsák, hogy az ország áruellátásában a termelőszövetkezetekre döntő feladat hárul. A növekvő életszínvonal egyre több gabonát, húst, zöldséget, gyümölcsöt stb.-t követel a mezőgazdaságtól. Alapvető feladatnak kell tekinteni, hogy a szövetkezetek már az első gazdasági évben több mezőgazdasági terméket adjanak a népgazdaságnak. A többtermelés a tsz-tagok jövedelmét növeli.

Elő kell segíteni, hogy a termelőszövetkezetben az állóalapok, közös épületek, az állatállomány stb. gyorsan növekedjen, a növénytermelés fokozódjon. Különösen arra kell ügyelni, hogy az állattenyésztés ne torpanjon meg, hanem állandóan — mind a létszámát, mind a hozamokat tekintve — a népgazdasági tervnek megfelelően fejlődjön. A népgazdasági érdekek szem előtt tartásával segítsék elő, hogy minél előbb kialakuljon a tájjellegnek megfelelő gazdálkodás. A termelés szervezése során fordítsanak nagy figyelmet a gazdaságosságra, a termelékenység növelésére, az önköltség csökkentésére, a szigorú és mindenre kiterjedő takarékosságra.

3. Az egyéni anyagi érdekeltség jelentős hajtóerő a termelőszövetkezet megszilárdításában, az árutermelés növelésében, a tagság jövedelmének emelésében. Ezért a pártszervezetek kezdeményezzék és támogassák a haladó — a szocialista jövedelemelosztás elveinek megfelelő — módszerek bevezetését, amelyek továbbfejlesztik a munkaegységrendszert. A családtagok munkába való bevonásával növeljék a termelést és biztosítsák a mezőgazdasági munkák időben történő elvégzését. A családtagok (fiatalok, nők, öregek) bevonására különösen a növényápolás és a betakarítás idején fordítsanak nagy figyelmet.

4. Politikai nevelőmunkával, a kommunisták példamutatásával szüntelenül erősítsék a munkafegyelmet. A szorgalmas, fegyelmezett tsz-tagokra támaszkodva, küzdjenek a fegyelmezetlenség, a „nyolcórás munkanap" káros jelszava, a dologkerülés, s minden más lazaság ellen. Tudatosítsák: a tsz-tagok érdeke, hogy minden mezőgazdasági munkát időben, jó minőségben, a legkisebb károk keletkezése nélkül végezzenek el.

5. Az ország mezőgazdasági termékekkel való ellátásában jelentős szerepe van a tagok háztáji gazdaságainak. A pártszervezetek — a közös gazdaság növelése és erősítése mellett — tegyenek erőfeszítéseket, hogy a háztáji gazdaságokból minél több árut értékesítsenek felvásárló szerveink útján, s hogy ennek jelentőségét a tagság is megértse. Ismertessék a háztáji gazdaságok árutermelésének ösztönzésére kiadott állami rendelkezéseket, és segítsék elő azok gyakorlati megvalósítását. Tegyék lehetővé, hogy a háztáji gazdaságokban tenyésztett állatok kijárjanak a legelőre stb. Küzdjenek a háztáji gazdaságok szerepét lebecsülő nézetek ellen és ugyanakkor tartassák be a háztáji gazdaságok alapszabályban meghatározott földterületét.

6. A termelőszövetkezeti pártszervezet őrködjön a termelőszövetkezeti demokrácia betartása felett. Segítse elő, hogy rendszeresen megtartsák a termelőszövetkezet közgyűléseit, hogy a vezetőség minden fontos kérdésben tájékoztassa a tagságot és kérje annak véleményét, hogy érdemlegesen megvitassák a brigádok, munkacsapatok életének, munkájának kérdéseit. Nevelje arra a tagságot, hogy egyrészt éljen jogaival, másrészt fegyelmezetten hajtsa végre a vezetőség határozatait. Segítse a demokratikusan megválasztott vezetőség és elnök tevékenységét, lépjen fel a személyeskedés, az intrika, a demagógia ellen, ne tűrje a vezetés egységének megbontását, támogassa és bátorítsa a tagság építő bírálatát, helyes javaslatait, kezdeményezését.

7. A pártszervezet segítse elő, hogy a termelőszövetkezetben minden poszton szakmailag jól képzett, a tagság bizalmát élvező vezetők legyenek. Ezek kiválasztásánál tegye meg észrevételeit, javaslatait, beállításuk után támogassa őket feladataik ellátásában, és segítse elő továbbképzésüket. Lépjen fel az ok nélküli leváltások, cserélgetések ellen.

8. A pártszervezet segítse elő és ellenőrizze a termelőszövetkezet vezetőségét a célszerű és igazságos munkaszervezet kialakításában. A munka elosztásánál vegyék figyelembe a tagság szakképzettségét, tapasztalatát, korát, nemét és egyéb körülményeket.

III. A TERMELŐSZÖVETKEZETI TAGSÁG ÉS PÁRTTAGSÁG NEVELÉSE ÉRDEKÉBEN:

1. A termelőszövetkezetekben folyó propagandamunka tartalma — a legfontosabb nemzetközi és belpolitikai kérdések magyarázása mellett — a megszilárdítást közvetlenül elősegítő kérdésekre irányuljon. A propaganda foglalkozzék: a munkás-paraszt szövetség, a termelőszövetkezeti egység, a termelőszövetkezeti demokrácia, anyagi érdekeltség, jövedelem-elosztás, munkaszervezés, munkafegyelem kérdéseivel, a szövetkezeti és állami, egyéni

és közösségi érdekek összehangolásával, a mezőgazdasági munkaversenynyel, a nemzetközi szövetkezeti mozgalom főbb tapasztalataival, a kapitalista és a szocialista országok közötti gazdasági versenyből — a mezőgazdaságra vonatkozó termelési feladatokkal.

2. Nagy gondot kell fordítani a termelőszövetkezeti pártszervezetek titkárainak, vezetőségi tagjainak ideológiai és szakmai továbbképzésére. Ezért a vidéki öthónapos pártiskolák téli időszakát döntően a termelőszövetkezeti titkárok képzésére kell igénybe venni. Az iskola tematikáját úgy kell összeállítani, hogy az az ideológiai és politikai anyag mellett a legfontosabb mezőgazdasági szakismereteket is nyújtsa.

3. Az egyéves pártiskolára a jövőben nagyobb számban kell termelőszövetkezeti párttitkárokat küldeni. A megyei pártbizottságok a termelőszövetkezeti titkárok és pártvezetőségi tagok részére a téli hónapokban tartsanak 2—3 hetes tanfolyamot, amelyen a legfontosabb politikai, gazdasági és módszerbeli kérdéseket tanítják.

4. El kell érni, hogy már az 1960/1961-es oktatási évben minden termelőszövetkezetben folyjon szervezett propagandamunka. A felsőbb pártszervek segítsék elő a tsz-tagság ideológiai, politikai és szakmai oktatását járási, megyei és központi előadókkal is. A tsz-tagság politikai továbbképzése érdekében — a téli hónapokban — szervezzenek rövid tanfolyamokat, s a szakmai oktatás tematikájában is biztosítsanak megfelelő helyet az ideológiai, politikai témáknak.

5. A termelőszövetkezetekben folyó propagandamunka fő módszere az előadásos propaganda legyen. Az időszerű politikai kérdésekről legalább kéthavonként tartsanak rendszeresen nyilvános pártnapokat. A tagságot foglalkoztató kérdések megválasztására szervezzenek konzultációkat, s a közgyűléseket, brigádértekezleteket is használják fel a tagság politikai nevelésére.

IV. A TERMELŐSZÖVETKEZETI PÁRTSZERVEZETEK MUNKÁJÁNAK TOVÁBBJAVÍTÁSA ÉS MEGERŐSÍTÉSE ÉRDEKÉBEN A FELSŐBB PÁRTSZERVEK (MEGYEI, JÁRÁSI, VÁROSI PÁRTBIZOTTSÁGOK) JAVÍTSÁK TOVÁBB VEZETŐ-IRÁNYÍTÓ MUNKÁJUKAT, S A HELYSZÍNEN NYÚJTSANAK MIND TÖBB SEGÍTSÉGET A TERMELŐSZÖVETKEZETEK PÁRTVEZETŐSÉGEINEK

a) A felsőbb pártszervek tagjai és munkatársai vegyenek részt rendszeresen a termelőszövetkezeti pártvezetőségi üléseken, taggyűléseken, közgyűléseken, és segítsék ezek alapos előkészítését.

b) Biztosítsák, hogy minden termelőszövetkezetben legyen megfelelő elnök, párttitkár, agronómus, könyvelő és legyenek jó brigádvezetők.

c) Fordítsanak megkülönböztetett figyelmet a gyenge termelőszövetkezetek politikai és szervezeti megerősítésére. A patronáló üzemek és intézmények tevékenységét is főként ezek támogatására használják fel. A párt-,

állami, társadalmi és gazdasági szervek, megyei, járási, városi vezetői közvetlenül is patronálják az egyes rászoruló termelőszövetkezeteket.

d) Tartsanak rendszeres, színvonalas megbeszéléseket az időszerű politikai és gazdasági kérdésekről a termelőszövetkezeti párttitkárok és gazdasági vezetők részére. A termelőszövetkezeti párttitkárok számára — az időszerű kérdések megtárgyalása céljából — szükség szerint szervezzenek 2—3 napos tanfolyamokat.

e) Segítsék, bátorítsák és népszerűsítsék azokat a helyes kezdeményezéseket, amelyek a termelőszövetkezetek politikai, gazdasági megszilárdítására irányulnak, hogy azok minél előbb és minél szélesebb körben meghonosodjanak.

f) Ellenőrizzék és koordinálják hatékonyabban a tanácsok és más állami szervek tevékenységét. Lépjenek fel a termelőszövetkezetek megszilárdítását akadályozó bürokratikus megnyilvánulásokkal szemben. Az állami szervekben dolgozó kommunistákon keresztül érjék el, hogy e szervek példamutatóan dolgozzanak a termelőszövetkezetek megszilárdítása érdekében, s hogy minden állami szerv a maga sajátos feladatait maradéktalanul lássa el.

48

AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA A VEGYIPAR FEJLESZTÉSÉRŐL, AZ ÉPÍTŐIPAR FELADATAIRÓL ÉS AZ IPARTELEPÍTÉS HELYZETÉRŐL

(1960. JÚNIUS 29.)

A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága meghallgatta a Politikai Bizottság tájékoztatóját a második ötéves terv kidolgozásának állásáról. A Központi Bizottság megállapította, hogy a munka pártunk VII. kongresszusa határozatainak megfelelően folyik, jóváhagyta a Politikai Bizottság eddig tett intézkedéseit, és a következő határozatokat hozta:

I. A VEGYIPAR FEJLESZTÉSE A MÁSODIK ÖTÉVES TERVBEN

Figyelembe véve, hogy a vegyiparnak hatalmas jelentősége van egész népgazdaságunk műszaki fejlesztésében, hogy olyan hagyományos alapanyagok, mint az acél, a színes fémek, a fa, a bőr, a gyapjú mind szélesebben helyettesíthetők a vegyipar által előállított olcsóbb és előnyösebb tulajdonságú anyagokkal, hogy a vegyipar számos iparág és a mezőgazdaság nyersanyagbázisát jelentősen növeli, a Központi Bizottság megállapítja, hogy a második ötéves terv sikeres teljesítéséhez a vegyipart az ipar átlagos fejlődését jelentősen meghaladó mértékben kell fejleszteni. Ezért elhatározza:

1. Vegyiparunk fejlesztési irányának megszabásánál elsősorban a következőkre kell tekintettel lenni:

a) A műtrágya, a gyomirtó, a növényvédő és az egyéb vegyszerek gyártásának fokozása, a mezőgazdasági terméshozamok növelésére;

b) a műanyag- és műszáltermelés fokozása ipari nyersanyagbázisunk szélesítésére;

c) gyógyszer- és gumiabroncs-gyártásunk, valamint szintetikus mosószer-, lakk- és festékanyagtermelésünk korszerűsítése és fejlesztése.

A második ötéves tervben előreláthatólag ipari beruházásaink mintegy hatodrészét fordítjuk a vegyipar fejlesztésére, és ennek körülbelül felét a műtrágya-, a műanyag- és a műszáltermelés fejlesztésére.

Mivel a számbajövő anyagokat földgázból és kőolajból általában gazdaságosabban lehet előállítani, mint szénből, s a szükséges földgáz és kőolaj részben hazai forrásokból, részben a szocialista tábor országaiból biztosítható, ezért vegyiparunk fejlesztésénél a jövőben elsősorban a földgázra és a kőolajra kell támaszkodni.

2. A vegyipar fejlesztésére rendelkezésre álló anyagi erőforrásaink leggazdaságosabb kihasználására törekedve:

a) a fejlesztést azokon a területeken szorgalmazzuk, ahol vegyipari üzemek már működnek, és a fejlesztést elsősorban a meglevő üzemek bővítésével és rekonstrukciójával oldjuk meg;

b) az üzemek termelésének bővítéséhez a technológia megjavítása útján, ahol csak lehet, felhasználjuk a régi épületeket;

c) a leghaladottabb nemzetközi gyakorlatnak megfelelően a vegyipari berendezéseknek azt a részét, melynél ezt a technológia megengedi, épületen kívül állítjuk fel;

d) meggyorsítjuk a fejlődést azáltal, hogy néhány fontos, a legkorszerűbb új technikát megvalósító üzemet teljes egészében külföldről hozunk be.

3. A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága megállapítja, hogy a vegyipar fejlesztéséhez szükséges alapvető feltételek biztosítva vannak, de számos fontos területen, így a műszaki tervezés, az építési beruházások, a belföldi vegyipari gépgyártás és az importgépek határidőre történő behozatala előkészítésében a munka megjavításával kell biztosítani a jelentkező késések felszámolását, a feladatok időben történő megvalósítását.

A Központi Bizottság felhívja az Országos Tervhivatal és az illetékes minisztériumok vezetőit, hogy a tervezés még hátralevő idejét használják ki további tartalékok feltárására, kezdeményezzék a vegyipar területén a szocialista országok közötti munkamegosztás továbbfejlesztését, a hazai gépgyártásban pedig a gyártmányszerkezet olyan megváltoztatását, amely új gyárak építése nélkül lehetővé teszi mind a hazai, mind a külföldi vegyipari gépigények jobb kielégítését.

4. Az Országos Tervhivatal elnöke és az illetékes miniszterek biztosítsák a második ötéves terv időszakára az összhangot a rendelkezésre álló műanyag- és a műagyag-feldolgozó ipar között. A műanyagok és a műszálak alkalmazását elő kell írni a textil-, ill. a ruházati iparban, a gépgyártásban, a bútor-, a csomagolóanyag-, a tömegcikk-, az építő- és az élelmiszeriparban, időt hagyva arra, hogy a felhasználók az alkalmazásra felkészülhessenek.

5. Mivel a vegyipar fejlődését gátolja, hogy a vegyipari termelés ma több minisztérium hatáskörében folyik, és sem a termelés, sem a kutatás nincs mindig kielégítően összehangolva, javaslatokat kell kidolgozni és intézkedéseket kell tenni ennek a helyzetnek megváltoztatására.

6. A Központi Bizottság felhívja a pártbizottságokat, köztük elsősorban a budapesti, a Borsod, a Komárom, a Hajdú-Bihar, a Szolnok és a Veszprém megyei pártbizottságot, mint amelyeknek területén a legközelebbi években nagyobb arányú vegyipari beruházásokat eszközlünk, hogy a vegyipari építkezéseket kísérjék figyelemmel, és az építkezések zökkenőmentes lebonyolításához, valamint az induló üzemek kezdeti nehézségeinek leküzdéséhez nyújtsanak megfelelő segítséget.

7. A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága felhívja a vegyipar második ötéves tervének feladatain munkálkodó tervezőket, szerkesztőket, vegyészeket, dolgozókat, hogy fokozzák erőfeszítéseiket a vegyiparnak az egész népgazdaság érdekét szolgáló, a népgazdaság minden ágának fejlődését meggyorsító erőteljes fejlesztésére.

A vegyiparral és a vegyipari létesítmények tervezésével foglalkozó szak-

emberek tartsák szem előtt, hogy az új létesítmények gazdaságossága a második ötéves terv időszakán messze túlmenően befolyásolja egész termelésünk gazdaságosságát. Ezért ebből a szempontból vizsgálják újra felül, különösen a tervezett új nagy létesítményeket minden összefüggés gondos mérlegelésével. A vegyipari épületeket és gépeket tervező intézetek dolgozói határidőre készítsék el a beruházások műszaki terveit. Keressék és alkalmazzák a hatékonyabb és gazdaságosabb megoldásokat.

Korszerűsíteni és fokozni kell a földgáz- és kőolajtelepek feltárására irányuló geológiai kutatásokat. Gyorsítani kell a földgáz- és kőolajvezetékek építését.

A vegyipari tudományos kutatók és műszakiak összpontosítsák erőiket a legfontosabb alapkutatásokra és az iparra háruló feladatok megoldására, sürgősen számolják fel a felesleges, az időszerűtlen és párhuzamos kutatásokat, fokozottan támaszkodjanak a nemzetközi kutatási eredményekre, a szocialista táboron belüli munkamegosztásra. Ebben a keretben munkálják ki a műanyagok, a műszálak feldolgozásának korszerű eljárásait, folyamatait, bocsássanak a termelés rendelkezésére egyrészt az új technikán alapuló, másrészt meglevő termelőberendezéseinken előállítható új gyártási eljárásokat és új gyártmányokat.

A vegyipari gépeket gyártó üzemek vezetői és dolgozói kezdeményezzék a rendelkezésükre álló felszerelések teljesebb kihasználását, érjék el, hogy a Magyarországon előállított vegyipari gépek minősége, korszerűsége elérje vagy meghaladja a hasonló külföldi gépekét.

Az építő-, a gépgyártó- és a szerelővállalatok dolgozói biztosítsák a vegyiparnak az épületek és a gépek határidőre való átadását, illetve szerelését.

8. A Központi Bizottság felhívja az Országos Tervhivatalt, hogy az illetékes tényezők bevonásával gondoskodjék a vegyipar kutatási, továbbá szakemberekkel való ellátása tervének kidolgozásáról, és biztosítsa, hogy az ezek megvalósításához szükséges feltételeket az ötéves terv tartalmazza. A szakemberek, elsősorban a mérnökök és a kutatók képzésének tervezésénél figyelembe kell venni a második ötéves terv után következő időszak szükségleteit.

A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága meg van győződve arról, hogy a magyar nép magáévá teszi a vegyipar fejlesztésének ügyét és támogatja a párt és a kormány erre irányuló erőfeszítéseit, felismerve, hogy azok az ország virágzását, a lakosság jólétének emelését, a szocializmus felépítését szolgálják.[1]

[1] 1960—1962 között a termelés a vegyiparban több mint kétszer olyan gyorsan nőtt, mint az állami ipar többi ágában. Az állami ipar növekedése (nettó termelés) 1961-ben 111% 1962-ben 119%, a vegyipar 1961-ben 123% és 1962-ben pedig 146% volt (1960=100%).

Az új gyártmányok termelésének aránya a gyógyszeriparban pl. 1961-ben 2,4% volt. 1961-ben 38, 1962-ben 27 új terméket állított elő a gyógyszeripar. A festékiparban 1960 óta 28 új gyártmány termelését kezdték meg.

II. AZ ÉPÍTŐIPAR FELADATAI A MÁSODIK ÖTÉVES TERVBEN, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A LAKÁSÉPÍTÉSRE

Az építőipar ipari és mezőgazdasági épületek, utak, lakások, iskolák és más állóalapok létrehozásával a felszabadulás óta eltelt időben jelentősen hozzájárult hazánk gyors gazdasági és kulturális felemelkedéséhez. 1950 óta felépült az országban száz gyár, ennél is több üzemet bővítettek, kiépült a mezőgazdaságban a gépállomások hálózata, felépült mintegy 300 ezer lakás.

Eredményes munkát végzett az építőipar a múlt évben a mezőgazdasági termelőszövetkezeti nagyüzemek megteremtéséhez szükséges gazdasági épületek létrehozásában.

Az építőiparban foglalkoztatott munkások száma 1949 óta 100 ezer fővel nőtt, és a múlt évben elérte a 230 ezer főt.

A második ötéves terv időszakában az építőiparra az eddiginél is nagyobb feladatok hárulnak. A VII. kongresszus által elfogadott irányelvek feladatainak teljesítéséhez mintegy 150 milliárd forint értékű építési munkát kell elvégezni. Ez megköveteli, hogy az 1958. évi színvonalhoz képest 1965-re az építőanyagipar termelése mintegy 85%-kal, az építőiparé pedig mintegy 80%-kal emelkedjék. Az Építésügyi Minisztérium által irányított vállalatok termelését még nagyobb mértékben kell növelni.

A második ötéves tervben mintegy 250 ezer lakást kell felépíteni a 15 év alatt megvalósítandó egymillió lakásból. Az új lakások építése mellett az eddigieket lényegesen meghaladó mértékben kell gondoskodni a lakóházak tatarozásáról és karbantartásáról.

A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága megállapítja, hogy a második ötéves terv építőipari feladatait teljes mértékben és kifogástalan minőségben csak úgy lehet megoldani, ha az építőipar vezetését, szervezetét, műszaki felkészültségét magasabb színvonalra emeljük. Ezért a Központi Bizottság elhatározza:

1. AZ ÉPÍTŐIPARI TERMELÉS SZERVEZÉSE, MŰSZAKI SZÍNVONALA ÉS IRÁNYÍTÁSA TERÜLETÉN

a) Az Országos Tervhivatal és az Építésügyi Minisztérium — felhasználva azt a kedvező körülményt, hogy a második ötéves terv és a 15 éves lakásépítési program kidolgozásával az építőipar előtt több éves távlat nyílik meg — a legnagyobb mértékben alkalmazzák az építési beruházásokra fordított anyagi eszközök és az építőipari kivitelezési kapacitások szervezeti, területi és időrendi összpontosításának elvét; tökéletesítsék az építőipari termelés tervezési rendszerét úgy, hogy a kivitelező vállalatok több évre szóló főbb feladataikat megismerjék, felkészülhessenek azok jól szervezett, gyors megvalósítására, és mindezzel érjék el, hogy az építőipar leterhelése az év egyes időszakaiban egyenletesebb legyen.

b) A második ötéves terv időszakában nagy lépésekkel kell előrevinni az építőiparban az ipari módszerek — előregyártott szerkezetek összeszerelése útján való építkezés — alkalmazását. Ennek az építőipar műszaki fejlesz-

tése szempontjából központi kérdésnek megoldására az építkezésben érdekelt szakmák, ágazatok valamennyi dolgozója fogjon össze. Fokozzák az előregyártott fal-, födém- és más épületszerkezetek termelését, alkalmazzák ezeket szélesebb körben, gépesítsék az összeszerelésükkel járó munkafolyamatokat, emeljék e munkafolyamatok szervezettségének színvonalát.

c) A második ötéves terv időszakában az építőipar egymáshoz kapcsolódó különböző munkáinak gépesítését kell előtérbe állítani, különös tekintettel a szerelő- és a befejező munkák gépesítésére. El kell érni, hogy a tervidőszak végére az építőipari géppark teljesítőképessége a jelenlegihez képest mintegy kétszeresére emelkedjék. Ehhez az Országos Tervhivatal, a Kohó- és Gépipari Minisztérium, az Építésügyi Minisztérium, valamint a Külkereskedelmi Minisztérium biztosítsa a szükséges importgépek behozatalát, valamint a hazai gépgyártás által előállítandó építőipari gépek gyártását.

d) A második ötéves terv kidolgozása során az Országos Tervhivatal, az Építésügyi Minisztérium, a Kohó- és Gépipari Minisztérium, valamint a Külkereskedelmi Minisztérium vegye figyelembe, hogy az építőipari géppark jelentős növelése halaszthatatlanná teszi az építőipari géppark javítóhálózatának kiépítését, a hazai alkatrészgyártás és a külföldi eredetű gépekhez rendszeres alkatrészbeszerzés megszervezését.

e) Az Építésügyi Minisztérium mielőbb gondoskodjék az építési időtartam jelentős csökkentése és a termelékenység növelése, valamint az építési költségek csökkentése céljából a szalagszerű építés, komplexbrigádok, egyösszegű munkautalványozás és más korszerű és gazdaságos munkamódszerek széles körű bevezetéséről. Ahol erre lehetőség van, az építőiparban is át kell térni a több műszakos termelésre.

f) A vállalatok párt- és szakszervezeti szervei fordítsanak nagyobb figyelmet a munkahelyeken a rendre, a fegyelemre. Az illetékes pártszervek és a felelős gazdasági vezetők lépjenek fel a kényelemszerető vagy tehetetlen vezetők ellen, akik elmulasztják a munkahelyen a kellő előrelátást, elnézik a laza fegyelmet és ezzel előidézői a szervezetlenségnek, a munkaidő rossz kihasználásának. Ugyanakkor szervezzék meg az élenjáró szervezési, vezetési tapasztalatok cseréjét, elterjesztését.

g) Az ipari módszereknek az építőiparban való szélesebb körű alkalmazását, az építési idő és költségek csökkentését az építőipari vállalatok magasabb színvonalú szervezésével is elő kell mozdítani. E célból az építésügyi miniszter és az Országos Tervhivatal elnöke — az érdekelt szervek bevonásával — dolgozzon ki és terjesszen a kormány elé megfelelő javaslatokat. A kivitelező szervezetet úgy kell kialakítani, hogy az építési feladatok végzésére egy nagy területegységen lehetőleg csak egy építőipari szervezet működjék, amely a szakipari és szerelőipari munkák végzésére is alkalmas. A kiemelkedő jelentőségű vagy nagyságrendű létesítményeket továbbra is néhány országos jellegű szakosított építőipari szervezet kivitelezze.

h) 1961. január 1-től kezdve típustervek felhasználásával készülő létesítmények kivitelezésére fix áron kell szerződést kötni. A szerződésben rögzített minőségi követelmények teljesítése mellett a rögzített építési költségnél alacsonyabb tényleges költség eléréséből származó megtakarítás a kivite-

lező vállalatot illesse, a meghatározott összeg túllépéséből eredő veszteség őt terhelje. Fokozatosan érdekeltté kell tenni a kivitelező vállalatok dolgozóit az építési idő lerövidítésében. A kivitelező vállalatok helyesebb anyagi ösztönzése és reálisabb költségelőirányzatok elérése céljából ezen túlmenően is mind szélesebben kell alkalmazni a fixáras kivitelezési szerződés rendszerét.

i) Az Építésügyi Minisztérium biztosítsa a műszaki tervezés, építőipari kivitelezés és az építőanyaggyártás megfelelő összehangolását, hogy a megtervezett anyagok a kivitelezéshez időben rendelkezésre álljanak. Az összehangolást úgy kell végezni, hogy az ipar műszaki fejlesztése növekvő mértékben jusson érvényre.

2. AZ ÉPÍTŐIPAR TERMELÉSI PROGRAMJÁNAK ÉPÍTŐANYAGOKKAL VALÓ MEGALAPOZÁSA TERÉN

A betonacélban, cementben, egyes épületszerelvényekben, különféle csövekben, vezetékekben és néhány más építőanyagban mutatkozó átmeneti hiány felszámolására a következő intézkedéseket kell tenni:

a) Az Országos Tervhivatal az eddiginél nagyobb gondossággal hangolja össze a népgazdasági tervben az igényeket és a lehetőségeket, biztosítsa a zavartalan termeléshez szükséges készleteket. Az Építésügyi Minisztérium — az érdekelt szervek bevonásával — dolgozzon ki és vezessen be olyan rendszabályokat, amelyek biztosítják a betonacél és a cementféleségek legtakarékosabb felhasználását.

b) Az építőanyagipar dolgozói tárják fel az építőanyagipar további termelési lehetőségeit, kutassák fel a meglevő építőanyagipari üzemek termelésének növelésére a modernizálással, a technológia tökéletesítésével kínálkozó leggazdaságosabb eszközöket.

c) Tekintettel a Váci Cement- és Mészmű rendkívüli fontosságára az építőipar jövendő anyagellátásában, az építőipari, a gépipari és a külkereskedelmi szervek dolgozói hangolják össze munkájukat a Váci Cement- és Mészmű tervszerű, ill. lehetőleg határidő előtti üzembe helyezésére. A Központi Bizottság helyesli a KISZ kezdeményezését a Váci Cementmű építésének támogatására, és ajánlja, hogy ezt a kezdeményezést mások is, és más létesítményeken is kövessék.

d) Az Országos Tervhivatal, a Kohó- és Gépipari Minisztérium, az Építésügyi Minisztérium a második ötéves terv kidolgozása során fordítson több figyelmet az építőipar szerelvényanyagokban jelentkező szükségletének felmérésére, a szerelvényanyag-ellátásért felelős gyártó üzemek kijelölésére, továbbá megfelelő készletek képzésére, hogy az építkezések szerelvényanyag-ellátása gyökeresen megjavuljon. A szerelvényanyagokat gyártó üzemek mérnökei, dolgozói az építőipar szakembereivel karöltve javítsák meg a szerelvényanyagok minőségét.

e) Az ipari módszerekkel való építés kiterjesztésének megalapozására az előregyártott vasbeton- és más szerkezetek termelésének emelését az Országos Tervhivatal és az Építésügyi Minisztérium különös gonddal készítse elő. Az építőipari kutatóintézetek és az építőanyagipar dolgozói fogjanak össze

azért, hogy az építőipar műszaki fejlesztéséhez szükséges födém-, burkoló- és falazóanyagok időben az építőipar rendelkezésére álljanak.

f) A tervezők, a kohászati dolgozók, az építőipari vállalatok dolgozói tartsák fontos feladatuknak, hogy a fajlagos betonacél-felhasználásnak a VII. kongresszus által előírt csökkentése mielőbb megvalósuljon.

g) Az előregyártott épületelemek és szerkezetek gazdaságosságának növelése céljából az Országos Tervhivatal és az Építésügyi Minisztérium növelje a központi előregyártó üzemek szakosítottságát, termelésük tömegszerűségét.

h) Az Építésügyi Minisztérium az előregyártott épületelemek fejlesztését irányítsa a különféle feszített szerkezetek és elemek, tehát a gazdaságosabb és könnyű vasbetonszerkezetek termelésének fokozására.

i) Az építés korszerűsítése és gazdaságosságának fokozása céljából az Országos Tervhivatal és a Nehézipari Minisztérium biztosítson a második ötéves tervben az építőiparnak 1,5 millió négyzetméter műanyagot padló- és falburkolásra. Az Építésügyi Minisztérium és a Nehézipari Minisztérium hangolja össze tevékenységét a műanyagok előállítása és célszerű felhasználása tekintetében.

j) Az építőipar asztalos- és lakatosszerkezetekkel, alkatrészekkel való ellátásának biztosítása céljából az Országos Tervhivatal, az Építésügyi Minisztérium és az érdekelt vállalatok vezetői vizsgálják meg, hogy mely üzemekben van lehetőség második műszak beállításával a termelés emelésére.

k) Az Országos Tervhivatal, az Építésügyi Minisztérium, az Országos Vízügyi Főigazgatóság gondoskodjék a kavicstermelés fokozásához és központi osztályozásához szükséges berendezések beállításáról, hogy a kavicsellátás mennyiségi és minőségi tekintetben megfelelő legyen, és 10—15%-os cementmegtakarítást, továbbá jobb minőségű betont biztosítson.

. A MŰSZAKI TERVEZÉS TERÜLETÉN

a) A második ötéves terv építkezései növekvő feladatokat rónak a műszaki tervező szervek mérnökeire, technikusaira, dolgozóira. Vizsgálják felül munkájuk szervezését, és tárják fel a teljesítmény növelésére alkalmas tartalékokat.

b) Az Országos Tervhivatal és az Építésügyi Minisztérium a második ötéves terv feladatainak ismeretében idejekorán jelölje ki a tervező szervek számára azokat a beruházásokat, amelyekre műszaki terveket kell kidolgozni, és ezzel biztosítsák az év minden időszakában a tervező szervek teljesítőképességének lehetőleg egyenletes és teljes kihasználását.

c) A tervező szerveket kötelezni kell, hogy szélesebb körben alkalmazzák az eddiginél gazdaságosabb típusterveket. 1965-re el kell érni, hogy a lakás- és kommunális építkezések legalább 60—70%-át, az ipari építkezések legalább 15—20%-át típustervek felhasználásával valósítsák meg.

d) Az új üzemeket és a meglevő üzemek rekonstrukcióját a tervező szervek magas műszaki színvonalon tervezzék meg, hogy ezekben az üzemekben

a munka termelékenysége elérje vagy megközelítse a legkorszerűbb nemzetközi színvonalat. Különösen nagy felelősség hárul ebben a munkában a termelés technológiáját tervező szervekre, a Vegyiműveket Tervező Vállalatra, a Kohó- és Gépipari Minisztérium tervező szerveire, a Bányászati Tervező Intézetre és az Erőmű Tervező Irodára.

e) A beruházások hatékonyságának növelése céljából a tervező szervek dolgozói törekedjenek a tervezett létesítmények legtakarékosabb megoldására, az ipari létesítményeken tekintsék fontos feladatnak az építési hányad csökkentését. Ennek megoldására a technológiai és építészeti tervezők működjenek szorosabban együtt, a tudományos műszaki egyesületek és a szakszervezetek mozdítsák elő a jobb együttműködést. A tervezők anyagi ösztönzésének összhangban kell állni ezekkel a célokkal.

f) A tervezők helyezzenek nagyobb súlyt a tervezett létesítmények költségének reális és takarékos előirányzására, harcoljanak a megrendelők részéről vagy maguk között jelentkező túlzó, pazarlásra vezető igények ellen. Az építkezés időszakában — a tervezői művezetés során — szigorúbban ellenőrizzék a kivitelezés terv szerinti végrehajtását és az elvégzett munkák minőségét.

4. A TUDOMÁNYOS KUTATÁS ÉS AZ ÚJÍTÓMOZGALOM FELADATAI AZ ÉPÍTŐIPARBAN

a) Az Építésügyi Minisztérium a VII. kongresszus által előírt kutatási feladatok végrehajtásánál fordítson több figyelmet a tudományos kutatómunka irányítására, segítésére és ellenőrzésére, a tudományos eredmények gyors gyakorlati bevezetésére.

b) A kutatóintézetek dolgozói mérjék fel reális lehetőségeiket, és összpontosítsák erőiket azoknak a kérdéseknek a megoldására, amelyek az építőipari termelésben az ipari módszerek bevezetésével függnek össze. Tartsák szem előtt, hogy munkájuk gyorsasága és eredményessége elengedhetetlen feltétele annak, hogy az építőipar a második ötéves tervben és azt követően a megkívánt technikai színvonalra emelkedjék.

c) A kutatóintézetek szélesítsék kapcsolataikat mindenekelőtt a hazai kivitelező vállalatokkal és a termelő üzemekkel, továbbá a baráti országok kutató szerveivel, és használják ki a műszaki-tudományos együttműködés nagy lehetőségeit.

d) Az újító munkások, műszakiak a második ötéves terv időszakában az építőipar jelentős műszaki fejlesztése által nyújtott nagy alkotási lehetőség keretein belül irányítsák fő figyelmüket az anyagtakarékosságra, különösen a cement-, vas- és famegtakarításra, a gépek jobb kihasználására és a munka jobb szervezésére.

5. AZ ÁLLAMI LAKÁSÉPÍTÉSSEL KAPCSOLATOS FELADATOK

a) Az Országos Tervhivatal, az Építésügyi Minisztérium, a megyei és a városi tanácsok időben gondoskodjanak a lakásépítési program előkészítéséről, megfelelő telephelyek kiválasztásáról, a városrendezési tervek és műszaki tervek kidolgoztatásáról.

b) Az illetékes minisztériumok és üzemek készüljenek fel az épülő lakások

felszereltségének fokozására, több beépített bútor, központi fűtőberendezés és új építőanyag gyártására és alkalmazására.

c) A lakásépítés tervszerű megvalósítása céljából az Országos Tervhivatal és az Építésügyi Minisztérium dolgozzon ki és vezessen be olyan tervezési és ellenőrzési rendszert, amellyel biztosítható a népgazdasági tervben előirányzott lakásszámok, lakásnagyságok és lakásköltségek feltétlen betartása.

d) Az építőipari kapacitás jobb kihasználása és a lakások minőségének javítása céljából az Országos Tervhivatal és az Építésügyi Minisztérium már a népgazdasági tervben biztosítsa a lakások egyenletesebb átadását az év folyamán, s a téli átadás elkerülését.

6. A LAKOSSÁG RÉSZVÉTELE A LAKÁSÉPÍTÉSI PROGRAM MEGVALÓSÍTÁSÁBAN

A lakásépítési program megvalósításában a lakosság részvételének különféle formáit célszerű fenntartani és tovább fejleszteni.

a) Elsősorban a munkások szélesebb körének a lakásprogram megvalósításába való bevonása céljából kell a szövetkezeti lakásakciót szélesíteni, de az állami erőből épülő új lakások egy részét továbbra is a szociális szempontok, ill. az igénylők érdemeinek mérlegelése alapján kell elosztani. Az ipari vállalatok a lakásépítéshez szükséges anyagok termelési tervének túlteljesítésével, elfekvő anyagok feldolgozásával és átadásával, a vállalati dolgozók, különösen szakipari munkások közreműködésükkel nyújtsanak segítséget a szövetkezeti lakóházak felépítésében.

b) A második ötéves terv időszakában az állami építőszervek útján kivitelezésre kerülő öröklakások értékesítését körülbelül a jelenlegi mérték szerint fenn kell tartani.

c) A lakosság kivitelezésében folyó lakásépítkezésekre nagyobb gondot kell fordítani. Ezért a következő intézkedéseket kell tenni:

Az Országos Tervhivatal a második ötéves terv kidolgozása során a lakosság építőanyag-ellátását a lakásépítési program részét képező családi házak építési előirányzatával összhangban biztosítsa, számításba véve a tatarozás anyagszükségletének az eddiginél fokozottabb kielégítését.

A Pénzügyminisztérium, az Építésügyi Minisztérium és a Belkereskedelmi Minisztérium ösztönző és egyéb rendszabályokkal is mozdítsa elő, hogy a családi házak nagyobb részt a lakáshiánnyal küzdő, elsősorban ipari településeken épüljenek. A családi házak építésének és tatarozásának pénzügyi támogatására a szükséges hitelfedezetet a második ötéves tervben biztosítani kell.

A Pénzügyminisztérium, az Építésügyi Minisztérium és a városok tanácsszervei szervezzék meg megfelelő mennyiségű telek forgalomba hozatalát.

A családi házak építési költségének csökkentésére az Építésügyi Minisztérium gondoskodjék olcsón megvalósítható, szép házak típusterveinek kidolgozásáról és forgalomba hozataláról.

A különböző hazai kezdeményezések, valamint a baráti országok tapasztalatainak figyelembevételével ki kell szélesíteni és támogatni kell a saját lakásépítéseknek azokat a formáit, melyek alkalmasak az építtető munkájának vagy anyagi eszközeinek mozgósítására.

A népgazdaság fejlődésének üteme jelentős mértékben az építőiparon múlik. Az építési feladatok határidőre, takarékosan és jó minőségben való megvalósítását biztosítsuk az építőipar nagyarányú műszaki fejlesztésével, a dolgozók szorgalmas munkájával és a vezetés színvonalának javításával!

A Központi Bizottság felhívja a megyei és minisztériumi pártszerveket, az építőipari vállalatok, a tervező- és a kutatóintézetek pártszervezeteit arra, hogy fordítsanak az eddiginél nagyobb figyelmet az építőipar fejlesztésére, szervezzék meg és ellenőrizzék az építőiparnak a második ötéves tervfeladatokra való felkészülését.

A Központi Bizottság meg van győződve arról, hogy az építőipar dolgozói, a tervező és kivitelező szervek mérnökei, technikusai, a kutatóintézetek dolgozói minden erejüket latbavetik az építőipar munkájában meglevő fogyatékosságok kiküszöbölésére, és biztosítják az építőipar előtt álló feladatok végrehajtását.

III. AZ IPARTELEPÍTÉS HELYZETÉRŐL ÉS VÁRHATÓ FEJLŐDÉSÉRŐL A MÁSODIK ÖTÉVES TERVBEN

A magyar dolgozók a kapitalista társadalmi rendszertől nemcsak fejletlen, hanem területileg ésszerűtlenül elhelyezett ipart kaptak örökségül. Meglevő ipari üzemeink többsége, a gyáriparban foglalkoztatott dolgozók 53%-a Budapestre jutott.

A felszabadulás óta végbement fejlődés változást eredményezett a termelőerők, ezen belül az ipar területi elosztásában is. 1960-ban az iparban foglalkoztatottaknak már csak 45%-a dolgozik a fővárosban.

Az ipar területi elhelyezkedésének megváltoztatása, a vidéki területek iparosítása feltétlenül szükséges, mert a vidéki lakosság anyagi-kulturális színvonalát emelnünk, a város és a falu közötti lényeges különbséget csökkentenünk és az ipari termelés szerkezetének gazdaságosságát azzal is növelnünk kell, hogy a termelőüzemeket közelebb visszük a nyersanyaglelőhelyhez és a felhasználókhoz. Emellett iparunk jelenlegi területi elhelyezkedése következtében vidékről tízezrek járnak el rendszeresen Budapestre és iparral rendelkező más városokba dolgozni — magas a lakosság belső vándorlása, igen nagymértékű a lakóhely és a munkahely területi szétválása. Súlyosbítja a helyzetet, hogy az iparosítás szempontjából elmaradt területek egyben az ország legnagyobb természetes szaporodást felmutató vidékei.

Az ipar aránytalan területi elhelyezkedése hátrányos a fővárosra is: nehezíti a lakáshelyzetet, a lakosság jobb ellátását víz-, gáz-, áramszolgáltatással, súlyosan terheli a helyi közlekedést.

A VII. kongresszus határozatai előírták, hogy a második ötéves terv beruházásai segítsék a termelőerők, ezen belül az ipar arányosabb területi elhelyezését, növeljék a vidéken levő ipar részarányát, az Alföldön emelkedjék az iparban foglalkoztatott munkások száma. A főváros ipari termelését a második ötéves tervben nem szabad új üzemek létesítésével növelni, hanem a meglevő üzemek korszerűsítésével kell biztosítani az itt jelentkező,

illetve a lakosság természetes szaporodásából eredő munkaerő foglalkoztatását.

1. A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága helyesli, hogy a Politikai Bizottság és a kormány számos közbenső intézkedést hozott a VII. kongresszus ide vonatkozó határozatainak érvényesítésére. Így felülvizsgálták, és ahol lehetett, módosították a hároméves terv ipari beruházásának területi felosztását. Budapest és a vidék közötti ipari arányokban ez kismértékű eltolódásra vezetett a vidék javára. A vidéki iparban foglalkoztatott dolgozók száma 1957-től 1960-ig kb. 91 ezer fővel, a fővárosban 63 ezer fővel emelkedett.

2. A Központi Bizottság tudomásul veszi:

a) hogy megtörtént iparunk területi elhelyezkedésének elemzése az ipartelepítési adottságok szempontjai alapján. Ez a vizsgálat kiterjedt az egyes országrészek és városok nyers- és fűtőanyag adottságaira, az energiaellátás körülményeire, a munkaerőhelyzetre, az épületadottságokra, a víznyerési lehetőségekre, a közlekedési viszonyokra és más fontos körülményekre, amelyek alapját képezik a telepítés tervezésének;

b) hogy Budapest ipari fejlődésének korlátozása végett a fővárosban működő ipari üzemeket a fejlesztés mértéke szempontjából kategorizálják;

c) hogy a második ötéves tervjavaslat kidolgozása során az Országos Tervhivatal fentiekre alapozva, külön megtervezte az ipari beruházások területi elosztását és ezzel kapcsolatos javaslatainál a VII. kongresszus határozatainak megfelelően járt el. A második ötéves tervjavaslat jelenlegi számításai szerint az ipari beruházások több mint négyötöde vidékre jut, a várható létszámnövekedésből ugyancsak mintegy négyötöd részben a vidéki üzemek részesednek. Számításba vehető, hogy több olyan vidéki beruházás befejezése, termelésbe lépése, melyeket a hároméves terv időszakában kezdtünk építeni, a következő ötéves tervperiódusban történik és ez nyilvánvalóan további létszámnövekedést jelent vidéken. A tervjavaslat szerint teljesen új ipari üzem csak vidéken létesül.

Mindez javulást, fejlődést jelent termelőerőink, iparunk területi elhelyezkedésében. Vidéken az iparban foglalkozást találók száma jelentősen növekszik. De a második ötéves tervidőszak alatt — a terv alapjában rekonstrukciós jellege következtében — szocialista iparunk területi elhelyezkedésében, a Budapest és a vidék közötti arányban jelentős változás még nem várható. A jelenlegi számítások szerint a vidéki iparban foglalkoztatottak aránya 1965 végéig 57—58%-ra nő. Az Alföld részesedése az ipari beruházásokból, az országos létszámnövekedésből az átlagnál valamivel jobban emelkedik. Ennek a fejlődésnek azonban határt szab, hogy a második ötéves tervben ipari beruházásaink közel kétharmada helyhez kötött alapanyag- és energiaellátást növelő beruházás.

3. A Központi Bizottság megállapítja, hogy a minisztériumok állásfoglalása a vidéki ipartelepítést illetően nem egyértelműen következetes, tapasztalható ellenállás is. Gyakran a kényelmesebb megoldásokat előnyben részesítik, az ipartelepítéssel kapcsolatos nehézségeket felnagyítják. Nagy az ellenállás azoknál a budapesti üzemeknél, üzemrészeknél, amelyek valami-

lyen ok miatt vidékre kerülnek. Ez elsősorban a gazdasági-műszaki vezetőkre vonatkozik, de előfordul, hogy az üzemi pártszervezetek is akadályokat gördítenek a vidékre telepítés elé. Ennek, a megszokottságon túl, különböző okai vannak. Így a nagyobb gyermekek felsőfokú iskoláztatása vidéken körülményesebb, a kulturális igények kielégítése nehezebb, a feleség és a családban élő munkaképes gyermekek, főleg leányok munkába állításának lehetősége kisebb. De még súlyosabban esik latba, hogy az üzemek gyakran nem képesek megfelelő lakásokat biztosítani a vidékre költözők számára.

A Központi Bizottság felhívja az iparfejlesztésben, az ipartelepítésben érdekelt összes párt- és állami szerveket, hogy a második ötéves terv hátralevő munkálatai során kutassák és vizsgálják tovább a vidék iparosításának további lehetőségeit. Politikai és felvilágosító munkával oszlassák el a vidék iparosításával szemben helyenként még tapasztalható értetlenséget, ellenállást. A lakásépítés területi elosztásánál is legyenek tekintettel az ipartelepítés szempontjaira. A tervezéssel foglalkozó állami szerveink az évi tervek készítése során javítsák tovább a telepítési arányokat a vidék javára.

A Központi Bizottság felhívja az ipartelepítésben illetékes központi szerveket, hogy az ipari üzemek telephelyének kijelölésénél, az eddigi gyakorlatnak megfelelően, a jövőben is a megyei párt- és tanácsszervekkel folytatott tanácskozás után döntsenek.

4. Az ipari minisztériumok mérjék fel, hogy a már elhatározott vidéki ipartelepítés milyen méretű és természetű szakmunkás- és műszaki szakemberigényt jelent ezeken a vidékeken. Ott, ahol ez lehetséges, szervezzék meg körültekintően és késedelem nélkül a munkaerők helyi kiképzését, továbbképzését, hogy a telepített új vagy kibővített vidéki üzemekben a termelés minél zökkenőmentesebben induljon és folyjék.

Vegyék számba, milyen mértékben elkerülhetetlen a szakmunkások, műszakiak átcsoportosítása a fővárosból és más ipari bázisokból.

A megyei pártbizottságok az illetékes állami szervekkel együtt gondoskodjanak arról, hogy a vidékre kerülő szakmunkások, műszaki vezetők életkörülményei, kulturális viszonyai mind kielégítőbbek legyenek.

5. A Budapesti Pártbizottság határozza meg politikai tennivalóit a Központi Bizottság ipartelepítési politikájának támogatására és a budapesti üzemek, üzemrészek vidékre telepítésénél. Állandó ellenőrzéssel biztosítsák, hogy a budapesti ipari beruházások a termelékenységet, a műszaki színvonal emelését szolgálják, és lépjenek fel a jelentős létszámnövekedéssel járó üzembővítések ellen.

Megjelent: Népszabadság, 1960. július 2.

49

AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA A SZOCIALISTA ORSZÁGOK KOMMUNISTA ÉS MUNKÁSPÁRTJAI KÉPVISELŐINEK BUKARESTI ÁLLÁSFOGLALÁSÁRÓL

(1960. JÚNIUS 29.)

A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága 1960. június 29-i ülésén meghallgatta Kádár János elvtárs tájékoztatóját a szocialista országok kommunista és munkáspártjai képviselőinek bukaresti eszmecseréjéről s az MSZMP küldöttségének ott kifejtett álláspontjáról. A Központi Bizottság a jelentést egyhangúan tudomásul vette, és legteljesebb egyetértését fejezte ki a tanácskozás állásfoglalásaival.

A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága szükségesnek tartja hangsúlyozni, hogy továbbra is töretlenül azoknak az elveknek alapján folytatja politikáját, amelyet a kommunista és munkáspártok 1957 novemberi moszkvai nyilatkozatukban és békekiáltványukban a marxizmus—leninizmus tanításaihoz híven, s azt alkotóan továbbfejlesztve megfogalmaztak. A kommunista és munkáspártok 1957 novemberi moszkvai nyilatkozata és békekiáltványa olyan programot adott a kommunisták és a világ békeszerető emberei számára, amely a dolgozók száz- és százmillióinak kezében hatásos fegyver a háborúra uszító imperialistákkal szemben. Az elmúlt évek eseményei, a szocialista világrendszer, s benne a Magyar Népköztársaság fejlődése, a békéért, a nemzeti függetlenségért, a demokráciáért és a szocializmusért küzdő tömegek harcának sikerei az egész világon a gyakorlatban igazolják ezeknek az elveknek a helyességét. A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága a szocializmus hazai és nemzetközi ügye s az egész emberiség érdeke szem előtt tartásával teljes mértékben támogatja azt az állhatatos harcot, amelyet a Szovjetunió Kommunista Pártja, a Szovjetunió népeinek kormánya s annak vezetője, Hruscsov elvtárs, folytat a vitás nemzetközi kérdések tárgyalások útján való rendezéséért, az általános leszerelésért, az agresszív erők leleplezéséért és elszigeteléséért, a különböző társadalmi rendszerű országok békés egymás mellett élésének biztosításáért. Az imperializmus természete nem változott, különösen az amerikai monopolista agresszív erők törekvései még mindig fenyegetik a békét, s ezért nagy szükség van a népek éberségére, a haladó erők még szorosabb tömörítésére, a béke fő erejének, a szocialista tábor országainak szilárd egységére. Ugyanakkor teljes bizakodással nézünk a jövőbe; a szocializmus és a béke ügye győzedelmeskedik, mert a szocialista világrendszer növekvő társadalmi, gazdasági, kulturális és haditechnikai fölénye az imperializmus és a világháború kirobbantása ellen harcoló néptömegek ma

már olyan erőt képviselnek, hogy éberséggel, összefogással, következetes békeharccal megfékezhetők a háború erői.

A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága a világ kommunista és munkáspártjaival szoros testvéri egységben, rendíthetetlen hűséggel a marxizmus—leninizmus tanításaihoz, arra alapítja politikáját, hogy következetesen részt vesz a népek harcában a békéért, a békés egymás mellett élés megvalósításáért. Ez szolgálja leghelyesebben a szocialista országok békés építőmunkájának előrehaladását, népeink boldogulását. Ez a politika segíti a kapitalizmus legyőzését a gazdasági, a kulturális versenyben, s a demokrácia, a nemzeti felszabadulás és függetlenség, a szocializmus híveinek növekedését. A Magyar Szocialista Munkáspárt tudatában van, hogy e harc sikerének legfőbb feltétele, hogy a kommunista és munkáspártok szüntelenül erősítsék eszmei-politikai és cselekvési egységüket. Ezért továbbra is folytatja kétfrontos harcát, óvja politikája tisztaságát a marxizmus—leninizmust meghamisító revizionizmustól, de visszautasít minden dogmatikus torzítást is, hogy a tömegekkel összeforrva, azok érdekeit helyesen szolgálva vigye győzelemre hazánkban is a szocializmus és a béke ügyét.

Megjelent: Népszabadság, 1960. július 2.

50

A FILOZÓFIA LENINI PÁRTOSSÁGÁÉRT

TÉZISEK

(TÁRSADALMI SZEMLE, 1960 AUGUSZTUS-SZEPTEMBER.)

A nemzetközi osztályharc és a szocializmus hazai építése azt kívánja, hogy a marxista filozófia hatékonyan segítse a párt politikájának tudományos megalapozását, a tudat szocialista átformálását, a polgári-kispolgári ideológia elleni harcot, a tudomány fejlődését. Az MSZMP VII. kongresszusa azt a nagy feladatot állította a filozófusok elé, hogy — a társadalomtudományok más művelőivel karöltve — a „polgári és kispolgári áramlatok elleni harcban védelmezzék, alkalmazzák és fejlesszék a marxizmust, elemezzék és általánosítsák legújabbkori fejlődésünket, szocialista építésünk tapasztalatait"[1].

I

A marxista—leninista elmélet és ezen belül a filozófia mai fejlődésének főbb irányait hazánkban alapvetően három tényező határozza meg:

Először: a két társadalmi rendszer világméretű küzdelme és az ezzel kapcsolatos ideológiai harc. A kapitalizmus és a szocializmus közötti nemzetközi küzdelemben, különösen annak jelenlegi szakaszán, nagy szerephez jut és kiéleződik a marxista világnézet és az imperializmus reakciós ideológiai áramlatai közötti harc. A két rendszer békés egymás mellett élése nem az ideológiai küzdelem megszűnése; ellenkezőleg, a két rendszer békés egymás mellett élésének politikája fokozott harckészséget, eszmei szilárdságot és elvhűséget követel. Az imperializmus ideológusai minden erőfeszítésük összpontosításával támadják, meghamisítják és ócsárolják világnézetünket, a dialektikus és történelmi materializmust. Ennek az ideológiai hadjáratnak egy része a szociáldemokrata reformizmus nyílt szakítása a marxizmussal és a modern revizionizmus fellépése is.

Másodszor: a hazánkban végbemenő történelmi változások, társadalmunk fejlődése. Társadalmunk jelenleg a forradalmi átmenet korszakában él, a szocializmus alapjainak lerakásával a kapitalizmusból a szocializmusba való átmenet befejezéséhez közeledik. Ezzel azonban a fejlődés nem áll meg: a győztes szocializmus teljes kibontakozása megteremti a szocializmusból

[1] Az MSZMP VII. kongresszusának jegyzőkönyve. Kossuth Könyvkiadó 1960. 586. old.

a kommunizmusba való átmenet feltételeit. A marxista filozófusok nem passzív szemlélői és vizsgálói, hanem aktív résztvevői és harcosai ennek a forradalmi átalakulásnak.

Harmadszor: a tudomány és a technika fejlődése. Az emberi megismerés egyre mélyebbre hatol a természet, a társadalom és az emberi gondolkodás törvényszerűségeinek feltárásában, és az ember egyre inkább megvalósítja uralmát a természet erői felett. A tudomány szocialista fejlődésének feltétele, hogy a tudományokat, a tudósokat az egyetlen helyes, tudományos világnézet és módszer — a dialektikus és történelmi materializmus — hassa át. A marxista filozófia viszont csak akkor tud összeforrni a szaktudományokkal, ha művelői szakadatlanul tanulmányozzák a tudományok és a technika fejlődését és megoldják e fejlődés világnézeti-módszertani problémáit.

Felkészült-e a *hazai filozófiatudomány* ezekre a feladatokra? Pártunk már az illegalitásban is rendelkezett olyan teoretikusokkal, akik a párt politikai és ideológiai harcához kapcsolódva foglalkoztak a marxista—leninista filozófia egyes kérdéseivel, megvédték és terjesztették a marxista—leninista filozófia eszméit, s harcoltak az ellenséges burzsoá és revizionista irányzatok ellen (Rudas László, Révai József, Fogarasi Béla, Molnár Erik, Sándor Pál). A magyar marxista filozófusok munkássága a felszabadulás utáni években is szorosan összekapcsolódott a párt ideológiai harcaival, a nacionalizmus, a klerikalizmus, a szociáldemokratizmus, a polgári filozófia különböző divatos irányzatai elleni küzdelemmel. Noha ezt, a marxista filozófiához méltó tradíciót az ötvenes évek elejétől nem követte megfelelő folytatás — pedig a fejlődés akkor a filozófia általános fellendülését követelte volna meg, a hazai filozófia ekkor is ért el eredményeket. Ki kell emelni Rudas László elvtárs („Materialista világnézet", „Elmélet és gyakorlat", „Dialektikus materializmus és kommunizmus") és Fogarasi Béla elvtárs („»Logika«: A »fizikai« idealizmus bírálata") értékes tudományos műveit. Ha nem is a fejlődés által támasztott követelményeknek megfelelő mértékben, de folytatódott az ellenséges ideológiák bírálata is, a magyarországi ideológiai harcok marxista elemzése és a magyar filozófiatörténet felderítése.

Filozófiai életünkben hosszú éveken át súlyos károkat okozott a *filozófiai revizionizmus*, amiben döntő szerepe volt Lukács Györgynek, a nemzetközi filozófiai revizionizmus egyik legbefolyásosabb képviselőjének. Lukács György revizionizmusa: antimarxista nézetek összefüggő rendszere. Ha voltak is bizonyos részeredményei az esztétikában és az irodalomtörténetírásban, egész munkásságát ez a reviziomista felfogás hatotta át. Lukács revizionista koncepciójának lényege: az osztályharc marxi—lenini elvének megtagadása, a proletárforradalom marxi—lenini programjával szemben az általános demokratizmus programja, aminek a filozófiában megfelel a dialektikus materializmust idealista módon eltorzító tendencia, az esztétikában pedig a szocialista realizmus felcserélése az általános-demokratikus „nagy-realizmus" programjával. A párt már az 1949—1951-es vitában jogosan megbírálta Lukács jobboldali nézeteit, főleg politikai, irodalmi és esztétikai kérdésekben. Hiba volt azonban, hogy a vitában megfelelő bírálat nélkül maradtak Lukács revizionista filozófiai nézetei, pedig ezek kri-

tikája elengedhetetlen lett volna ahhoz, hogy munkásságának fő vonalában érvényesülő revizionista nézeteit összefüggő, egységes és rendszeres mivoltukban tárjuk fel és leplezzük le. Ennek elmaradása lehetőséget adott Lukácsnak és tanítványainak arra, hogy revizionista szellemben befolyásolják filozófiai életünket. Ezt a befolyást fejezte ki a párt harcaitól elforduló „objektivizmus", amely a filozófiai kutatásnak valamiféle, a párt harcaitól független, a gyakorlati harcok felett álló „tudományos jelleget" tulajdonított. Jellemző, hogy ez az „objektivizmus" a revizionisták számára kedvező helyzetben aktív pártellenes tevékenységbe ment át.

A revizionizmus nem gyakorolhatott volna olyan hatást a filozófiai életre, ha a vezető filozófusok körében nem kap lábra 1949—1956 között, de különösen 1953 után a Lukács *filozófiai revizionizmusa iránti békülékenység*. Filozófiai munkásságát 1953 után példaként állították az ifjúság elé, támogatták és védelmezték tudománypolitikai elgondolásait.

Lukács politikai magatartása az ellenforradalom alatt végképp lerántotta a leplet egész elméleti koncepciójának revizionista jellegéről. Lukács összefüggő revizionista nézeteinek bírálata a párt útmutatása alapján csak az ellenforradalom után indult meg a „Társadalmi Szemle" (Szigeti József cikkei) és a „Pártélet" (Gedő András cikke) oldalain. Az ellenforradalom szembefordította Lukáccsal azoknak egy részét is, akik korábban őt követték. Szigeti József elvtárs például 1956 előtt a legfontosabb kérdésekben hosszú ideig együtt haladt Lukács Györggyel, az ellenforradalom után azonban szembefordult vele, és azokkal a Lukács-tanítványokkal, akik következetesen végig vitték Lukács revizionizmusát. (Heller Ágnes, Hermann István, Mészáros István stb.) Lukács György politikai, filozófiai és esztétikai felfogásának kritikája része annak az ideológiai küzdelemnek, amelyet a nemzetközi kommunista mozgalom folytatott és folytat ma is a revizionizmus ellen.

A filozófiai revizionizmus iránti békülékenység majd ingadozás nem szűnt meg egy csapásra az ellenforradalom után sem. Ilyen békülékeny magatartást tanúsítottak — sőt részben még ma is tanúsítanak — olyan elvtársak is, akik a politikai alapkérdésekben a párt mellett álltak és állnak. Ezek az elvtársak elég hosszú ideig nem ismerték fel a filozófiai revizionizmusnak — elsősorban Lukács György munkásságának — antimarxista lényegét. A filozófiai revizionizmus iránti békülékenység, amely több marxista tanszéken kisebb-nagyobb mértékben megmutatkozott, a Filozófiai Intézetben jelentkezett koncentrált formában, holott ez az intézet különösen 1957-ben, megalapítása körülményei között arra lett volna hivatva, hogy szilárdan és következetesen képviselje e kérdésekben a marxizmust. A Filozófiai Intézet állásfoglalása ebben a kérdésben nem választható el az Intézet akkori igazgatójának, Fogarasi elvtársnak az állásfoglalásától. Fogarasi elvtárs nagy érdeme, hogy mint a Magyar Tudományos Akadémia kommunista alelnöke, az Akadémián és az egyetemen határozott harcot folytatott az ellenforradalmi és reakciós erők ellen. A párt ezt a harcot nagyra becsüli, és elsősorban ennek alapján ítéli meg Fogarasi elvtárs tevékenységét ebben az időszakban. Ugyanakkor nem hallgathatjuk el, hogy Fogarasi elvtárs az ellenforradalom előtt és egy ideig utána is, azt a helytelen nézetet vallotta, hogy a filozófiá-

ban minden hiba forrása az oktatás dogmatizmusa és a személyi kultusz volt, viszont a filozófiai kutatás mentes maradt a dogmatizmustól és a revizionizmustól is. Ez a felfogás jó ideig elméletileg és gyakorlatilag is menlevelet jelentett a Lukács-féle filozófiai revizionizmus számára, amellyel Fogarasi Béla utólag maga is szembefordult a Tudományos Akadémia 1958. évi nagygyűlésén tartott előadásában, valamint a „Béke és szocializmus" című folyóiratban megjelent cikkében.

Filozófiai életünket károsan befolyásolta — és részben még ma is befolyásolja — a *dogmatizmus*. A szektás-dogmatikus felfogás, amelynek a szubjektivizmus az elméleti gyökere, összeférhetetlen a marxizmus—leninizmussal; a dogmatizmus iránti békülékenység éppoly idegen a marxizmustól, mint a revizionizmussal kötött kompromisszum. A magyar kommunista mozgalom tapasztalatai — különösen az MDP korábbi vezetésének hibáiból levont következtetések — arról tanúskodnak, hogy a szektás politika megbontja a párt és a tömegek egységét, csökkenti a marxizmus vonzóerejét, veszélyezteti a szocializmus ügyét. A szektás gyakorlatnak forrása és velejárója az alkotó elméleti munka lebecsülése és visszaszorítása. A konkrét helyzet marxista—leninista elemzésének elmulasztása, elvont tételek mechanikus ismételgetése, a vulgarizálás, a szektás hibák elméleti „igazolása" nem pártosság, hanem a pártosság szubjektivista eltorzítása. A dogmatikus irányzatok hívei nem veszik számba a társadalmi fejlődés változásait, a valóságos helyzet új mozzanatait és követelményeit, a marxizmust úgy kezelik, mint befejezett, lezárt tanítást. Valójában a marxista elmélet, mondta Engels, nem dogma, hanem a cselekvés vezérfonala. „... Ha ezt figyelmen kívül hagyjuk, a marxizmust egyoldalú, torz, holt tanítássá tesszük, kiöljük eleven lelkét, megingatjuk legmélyebb elméleti alapját — a dialektikát, a mindenoldalú és ellentmondásokkal teli történelmi fejlődés tanát; megbontjuk a korszak meghatározott gyakorlati feladataival való kapcsolatát, melyek minden új történelmi fordulatnál megváltozhatnak."[2]

A dogmatikus-szektás szemlélet a filozófiában elválasztotta a pártosságot az objektív igazság kutatásától, alábecsülte és akadályozta az alkotó marxista gondolkodást, megmerevített sémákba próbálta szorítani a marxista—leninista filozófia gazdagságát. A dogmatizmus kifejeződése volt — a többi között — a társadalmi valóság és a természettudományok fejlődéséből adódó problémák filozófiai elemzésének elhanyagolása, a dialektikus materializmus törvényeinek és kategóriáinak, a dialektikus logika kérdéseinek alábecsülése, a filozófiatörténet nihilista kezelése, a mai polgári filozófia és szociológia magas színvonalú marxista bírálatának elmulasztása. A dogmatizmus maradványainak leküzdése a filozófiában részben még előttünk álló feladat.

Ami igaz az ideológiára általában, érvényes a filozófiára is: dogmatikus, szektás pozíciókból nem lehet leküzdeni a revizionizmust. Az 1954-es filozófiai vita kezdeményezői pl. alapjában helyesen és jogosan követelték az elmélet és a gyakorlat szorosabb kapcsolatát, a filozófia pártosságának következetes érvényrejuttatását, a szocialista építés filozófiai problematikájának kidolgozását, jogosan tették szóvá Lukács filozófiai „objektivizmusát". Fel-

[2] *Lenin* Művei. 17. köt. Szikra 1955. 23. old.

lépésük azonban nem volt mentes dogmatikus hibáktól, s ez alkalmat adott arra, hogy a filozófiai élet akkori vezetői e hibába belekapaszkodva a jogos bírálatot is visszautasítsák és kritikájuk egészét elvessék.

Az elmúlt három-négy év filozófiai termését (a megjelent könyveket, cikkeket, a megvédett disszertációkat) tekintve, a megelőző időkhöz képest örvendetes fejlődés tapasztalható. (1956 után[3] 14 kandidátusi disszertációt védtek meg, amelyek többek között a szocialista fejlődés filozófiai problémáival, a hazai ideológiai harcok történetével, filozófiatörténettel, a természettudományok filozófiai kérdéseivel, logikával stb. foglalkoztak.) A szocialista tábor és a nemzetközi munkásmozgalom sikerei, az MSZMP következetes, kétfrontos harca, az ellenforradalom ideológiájának eszmei leküzdése általában kedvező légkört teremtettek a filozófiai munkához. Elhárultak azok az objektív akadályok, amelyek korábban gátolták a munkát.

Az eddig elért kezdeti eredményekre támaszkodva támogatni és erősíteni kell a filozófiai tudományos munka egészséges tendenciáit. Ilyenek a revizionizmus és a dogmatizmus ellen kibontakozott elméleti harc. Filozófiatudományunk jelenlegi helyzetének fő jellemzője, hogy előretör és győzelmet arat a *lenini pártosság eszméje*, ami egyben a további fejlődésnek is a legfőbb záloga.

II

A filozófia továbbfejlődésének, a feladatok kijelölésének legfontosabb követelménye a pártosság helyes felfogása. Marx és Lenin alapgondolata a dialektikus és történelmi materializmus pártos és tudományos jellegének egysége. A kommunista pártálláspont elfogadása és vállalása, a Kommunista Párt, tehát a munkásosztály, az egész dolgozó nép ügyének tudatos szolgálata: ez az objektív igazság megragadásának feltétele a társadalmi-világnézeti küzdelemben; a szigorú tudományosság, az objektív igazság kutatása viszont a pártosság elsőrendű követelménye. A marxizmus tudomány, és megköveteli, hogy tudományként kezeljék, hangoztatta Engels. Tanulás, tudás, kutatás nélkül nincs tudományosság, pártosság sincs tehát.

A pártosság eszméjének következetes érvényesítése, a szocializmus győzelméért folyó harc ideológiai feladatainak számbavétele lehetővé teszi, hogy kijelöljük a filozófiai tudományos munkában azokat a teendőket, amelyekre a magyar marxista filozófusoknak a jelenlegi helyzetben erejüket összpontosítaniuk kell.

A marxista filozófia pártossága a tematika kérdése is — figyelmünket elsősorban a munkásosztály, a párt harcai szempontjából legfontosabb kérdésekre kell irányítani —, de több annál: a filozófia pártossága az a meggyőződés, elhatározás és magatartás, amely a tudományos munka egészét a szocializmus, a kommunizmus győzelméért vívott küzdelem szolgálatába állítja. A filozófia pártosságának marxista—leninista eszméje magában foglalja

[3] —1959-ig.

a dialektikus és történelmi materializmus tisztaságának követelményét, a marxista filozófia alkotó alkalmazását és fejlesztését, a harcosságot, az állandó reagálási készséget korunk problémáira, az antimarxista ideológia megnyilvánulásaira, a magas eszmei-tudományos színvonal igényét. A pártosság érvényesítésének legfőbb mozzanata, hogy *a filozófiai elméleti-tudományos munka kerüljön szoros kapcsolatba a gyakorlattal*, a párt politikájával, a nemzetközi és a hazai ideológiai küzdelmekkel, a tudományok mai fejlődésével.

A legfontosabb, hogy a filozófia a korábbinál hatékonyabban segítse a pártot a szocialista építés elméleti problémáinak megoldásában. Társadalmunk fejlődése, a szocializmus építésének gyakorlata hazánkban megerősíti a marxizmus—leninizmus eszméjének helyességét, érvényességét, és egyben gazdagítja a marxizmus—leninizmus elméletét. Az MSZMP elméleti munkája — népi demokráciánk helyzetének marxista—leninista elemzése, a marxizmus—leninizmus tanításainak alkotó alkalmazása — arra ösztönzi a filozófusokat is, hogy nagyobb figyelmet fordítsanak a szocialista építés filozófiai kérdéseinek feldolgozására. Ez már az elmúlt években elkezdődött a filozófiai tudományos munkában (az ellentmondások problémája, az ösztönösség-kultusz és a szocialista építés tudományos törvényeinek kérdése stb.). Filozófiai tudományunk egyik legfontosabb és legsürgősebb teendője, hogy *a pártosság szellemében folytassa a szocialista építés filozófiai problémáinak feldolgozását*, vizsgálja a dialektikus és történelmi materializmus törvényeinek és kategóriáinak érvényesülését hazánkban a kapitalizmusból a szocializmusba vezető átmenet idején, e tapasztalatok általánosításával bővítse és gyarapítsa e törvények és kategóriák tartalmát. A valóság konkrét összefüggéseinek filozófiai elemzésére van szükség, nem pedig arra, hogy az élet egyes, kiragadott felszíni jelenségeit — példa gyanánt — alárendeljük a legabsztraktabb fogalmaknak, amelyek ily módon sémává merevednek. Különösen azokat a problémákat kell feldolgozni, amelyek a szocialista építés gyakorlatának kulcskérdései: a társadalmi törvények objektivitása és tudatos alkalmazása; a termelőerők és a termelési viszonyok dialektikája a kapitalizmusból a szocializmusba vezető átmenet idején; a szocializmust építő társadalom ellentmondásai; a szocialista állam jellege és társadalmi-gazdasági szerepe; az osztályviszonyok alakulásának törvényei; a két világrendszer ellentétei, a békés egymás mellett élés problémái; a nemzetközi tartalom és nemzeti sajátosságok viszonya; a szocialista erkölcs problémái, amelyeknek feldolgozása jelentős egész kulturális forradalmunk s a jövő nemzedék szocialista nevelése szempontjából; a kulturális forradalom és a szocialista tudat fejlődésének törvényszerűségei.

Bár nem tekintjük pusztán a filozófusok feladatának, fontos, hogy a filozófusok is aktívan részt vegyenek a jelen társadalmi és kulturális problémáinak konkrét szociológiai kutatásában.

A harcos filozófiai frontnak feladata az is, hogy *befolyásolja az egész ideológiai és tudományos életet*, élessze és segítse a polgári-kispolgári eszmeáramlatok elleni harcot, kezdeményezze és támogassa a különböző tudományágakban, az irodalmi és művészeti életben ható antimarxista felfogások világnézeti-módszertani bírálatát. *Történettudományunk és irodalomtörténet-*

irásunk, közgazdaságtudományunk, az irodalmi és művészeti kritika, neveléstudományunk sok világnézeti-módszertani kérdés feldolgozását igényli, amelyben aktívan részt kell venniük a filozófusoknak is. Ez az aktív és mozgékony szellem a reagálás az ideológiai küzdelmek adta feladatokra: a marxizmusnak elméleti és a párt mai küzdelmeinek gyakorlati követelménye. Természetes, hogy a marxista filozófusok csak akkor segíthetik a jelenkori ideológiai küzdelemben a marxizmus győzelmét, ha a reakciós eszmeáramlatokkal — az anyag alapos ismeretében — a dialektikus és történelmi materializmus konkrét igazságát állítják szembe, a bírálatot az eltorzított, hamisan megválaszolt problémák marxista megoldásával egyesítik.

A jelenlegi ideológiai harcban fel kell használni a korábbi ideológiai küzdelmek eredményeit és tapasztalatait is, tanulmányozni kell ezeknek történetét. A hazai ideológiai küzdelmek történetének filozófiai vizsgálatában születtek már eredmények is (a szellemtörténet, a polgári „radikalizmus" bírálata, a marxista ideológia hazai történetének egyes vonatkozásai), de egészében ezzel a munkával, a Horthy-korszak reakciós világnézetének bírálatával, a marxista filozófia magyarországi történetének kidolgozásával még adós a filozófiatudomány.

Az ideológiai küzdelemben különösen a *nacionalizmus* és a *vallásos világnézet* kritikájában vár sok teendő filozófiai tudományunkra. A nacionalizmus filozófiai kritikájánál fontos szem előtt tartani, hogy a nacionalizmus — amely a jelenlegi időszakban a fő veszedelem az ideológiai harc frontján — nemcsak a nemzeti kérdés reakciós teóriája, hanem a társadalmi fejlődés minden kérdésének megítélésére kiható szemlélet, világnézet és magatartás. A nacionalista ideológia bírálatában az elmúlt években jelentős előrehaladás történt, a nacionalizmus elleni harcban olyan elméleti dokumentumokkal rendelkezünk, mint a burzsoá nacionalizmusról szóló tézisek, a „népi" ideológia bírálata.[4] A filozófusoknak azonban ebben az eszmei harcban az eddiginél aktívabban kell részt venniük, beható marxista bírálat alá kell venni a nacionalizmus világnézeti mozzanatait, ezek összefüggését a nacionalizmus politikai tartalmával. A magyar nacionalista ideológia összefonódott az imperialista szellemi rothadás nyugatról importált filozófiai-szociológiai termékeivel; a magyar reakciós eszmeáramlatok bírálata provinciális marad ezeknek a filozófiai forrásoknak a kritikája nélkül, mint ahogy az utóbbi sem helyettesítheti a hazai áramlatok bírálatát.

A világnézeti harcban számolnunk kell azzal a ténnyel, hogy hazánkban a vallás a legelterjedtebb retrográd ideológia. A dialektikus materializmus harcos és következetes ateizmusának szembefordítása a vallásos ideológia régi és új eszméivel: tudományos feladat, amelyet korábban meglehetősen elhanyagoltunk. Különösen fontos a vallás és a tudomány, a vallás és a társadalmi haladás ellentétének magas színvonalú — vulgarizálástól és a vallás megszépítésétől egyaránt mentes — kidolgozása, a valláserkölcs antihumanizmusának leleplezése, a vallásos ideológia új, a változott körülményekhez alkalmazkodó taktikájának leleplezése.

E feladatok kiemelése nem csökkenti, nem szorítja háttérbe a mai imperi-

[4] Lásd e kötetben a 41. sz., illetve a 31. sz. dokumentumokat.

alista filozófia más áramlatai — a neotomizmus, a neopozitivizmus, a pragmatizmus, a politikai, kulturális és szellemi züllés egzisztencialista filozófiája, a burzsoá szociológia különböző irányzatai — elleni küzdelem fontosságát, amelyet erőnkhöz képest ugyancsak folytatnunk kell.

A dialektikus materializmusnak saját, a többi tudományágban fel nem oldható tárgya és szerepe van, de nem kutathatja tárgyát, nem töltheti be hivatását, ha csak önmagából és önmagának él. A tudományokkal való alkotó kapcsolat, kölcsönhatás nélkül a filozófiatudomány a rossz absztrakciók és meddő spekulációk hínárjába vész.

Erősíteni kell a marxista filozófia és a természettudomány szövetségét. „A materializmus nem lehet harcos materializmus, ha nem tűzi ki s nem oldja meg rendszeres munkával ezt a feladatot"[5] — mondotta Lenin a természettudományok forradalmi fejlődése folyamán felvetődő filozófiai kérdések megoldásáról. A marxista filozófia és a természettudományok fejlődése arról tanúskodik, hogy a dialektikus materializmus és a természettudományok alkotó kölcsönhatása az utóbbiak fejlődésének lényeges forrása, s egyben fontos eleme a dialektikus materializmus elméleti gazdagodásának is „... komoly filozófiai megalapozottság nélkül semmiféle ... materializmus nem állhatja meg a helyét a burzsoá eszmék támadása és a burzsoá világszemlélet visszaállítása ellen folytatott harcban".[6]

A magyar marxista filozófiatudománynak e téren is vannak folytatásra méltó hagyományai: Rudas László majd Fogarasi Béla munkáiban a természettudományba behatolt idealizmus bírálata egybekapcsolódott azzal a törekvéssel, hogy általánosítsák e tudományok eredményeit. Hasznosak voltak Fogarasi elvtárs kezdeményezései a filozófusok és a természettudósok összefogására az idealista filozófia ellen vívott harcban.

Fel kell karolni és terjeszteni kell az egyetemek helyes kezdeményezéseit a filozófusok és a természettudósok alkotó együttműködésére, a filozófusok természettudományi ismereteinek fejlesztésére és a természettudósok filozófiai műveltségének emelésére; ugyanakkor fel kell figyelni arra is, hogy a természettudományok egyetemi oktatásában gyakran helyet kapnak még idealista (különösen pozitivista) felfogások; a marxista filozófusok és a természettudósok közösen szálljanak vitába ezzel az idealizmussal.

A marxista filozófia — elsősorban a Szovjetunióban — jelentős eredményekre jutott a természettudományok filozófiai kérdéseinek megoldásában, a „fizikai" idealizmus, a weismannizmus—morganizmus és más, a természettudományok filozófiai problémáira hamis feleletet adó burzsoá-reakciós áramlat elleni harcban. A magyar marxista filozófusoknak a dialektikus materializmus nemzetközi fejlesztésébe illeszkedő feladata, hogy közreműködjenek a modern természettudomány — különösen a kvantumelmélet, a relativitáselmélet és az „elemi részecskék" fizikája, a biológia és a fiziológia — filozófiai általánosításában. A dialektikus materializmus korszerű művelése és elsajátítása lehetetlen a modern természettudomány lényeges eredményeinek marxista feldolgozása nélkül.

[5] *Lenin* Művei. 33. köt. Szikra 1953. 226. old.
[6] Ugyanott, 225. old.

A természet- és társadalomtudományok anyagára, a társadalmi küzdelmek tapasztalataira támaszkodva, a marxista filozófusok nemzetközi tevékenységébe illeszkedve, *munkálkodni kell a dialektikus és a történelmi materializmus törvényeinek és kategóriáinak további feldolgozásán.* A dialektikus és történelmi materializmus törvényeinek és kategóriáinak kutatása nem másodlagos feladat, de a megoldás csak akkor tudományos értékű, ha e törvények és kategóriák tanulmányozása nem absztrakt spekulációk deduktív láncolata, hanem a társadalmi fejlődésből — elsősorban a hazai társadalmi fejlődésből — és a természettudományok anyagából következő problémák megválaszolása.

Szükség van a filozófiatörténeti kutatásokra is, a filozófiatörténeti kutatásokban azonban el kell kerülni mind az „objektivista", mind pedig a szektás, dogmatikus hibákat. Az „objektivista" felfogás a filozófiatörténetet állítja az egész filozófiai tudomány középpontjába, s a filozófiatörténet problémáit nem a következetes marxizmus—leninizmus álláspontjáról közelíti meg, idealizálja a Marx előtti filozófia történetét. A szektás-dogmatikus felfogás pedig nihilista módon semmibe veszi a Marx előtti filozófia történetét. A marxista filozófia valójában különböző filozófiai tudományágak szervesen egymásba kapcsolódó együttese, amelyek között a centrális szerep a dialektikus és történelmi materializmusé. A marxizmus történelmi szemléletéből, a logikai és történeti egységének felismeréséből következik, hogy a dialektikus és történelmi materializmus műveléséhez nélkülözhetetlen a filozófia történetének tanulmányozása, kutatása is. De a marxizmus lényegével, forradalmi szemléletével kerül szembe, aki az egész filozófiai tudományos munkában első helyre a filozófiatörténetet állítja.

A gyakorlat szükségleteit, az aktualitást nem szabad szektásan, szűkkeblűen értelmezni. Az első pillanatra „absztraktnak" tűnő kérdések a világnézeti harcban aktuálisak és elkerülhetetlenek lehetnek. Változatos, színes és széles filozófiai tematikára van szükség, de a meglevő erőket a nemzetközi kommunista mozgalom, a hazai szocialista építés, a tudományos fejlődés *legfőbb* szükségleteinek megfelelően kell koncentrálni. A filozófiára is vonatkozik Hruscsov elvtárs figyelmeztetése: „Most különösen szükség van a munkában a konkrétságra és a céltudatosságra, a feladat alapos ismeretére. Az általános szólamok, az általános felhívások önmagukban semmit sem érnek."[7]

Ha magától értetődőnek látszik is, a dogmatizmus okozta torzulások után mégis hangoztatni kell, hogy a pártosság eszméje *a megoldott problémákban, magas színvonalú művekben, cikkekben, tanulmányokban, könyvekben* realizálódik, s keveset ér a mégoly aktuális téma felvetése is, ha kidolgozása alacsony színvonalú, sematikus, nem általánosítja a valóság összefüggéseit, ha hiányzik belőle az elméleti bátorság, az alkotó szellem, az offenzív jelleg,

[7] Az SZKP XXI. kongresszusa. Kossuth Könyvkiadó 1959. 136. old.

A filozófiai munka fontos része: *a marxista—leninista világnézet propagandája*, a filozófusok aktív részvétele a dolgozó tömegek tudatának szocialista átformálásában.

Az elmúlt években hazánkban is tízezrek ismerkedtek meg — a párton belül és a párton kívül is — a marxista világnézettel, a dialektikus és történelmi materializmussal. Marx, Engels és Lenin művei, amelyeket a felszabadulás előtt igyekeztek teljesen elzárni a magyar néptől, nagy példányszámban kerültek az emberek kezébe.

Az elmúlt években pártunk és az egész nemzetközi kommunista mozgalom sikerei, a szovjet tudomány nagyszerű eredményei felébresztették és fokozták az érdeklődést a marxista—leninista világnézet iránt is.

A filozófiai propaganda jelentős helyet foglal el a *pártoktatásban*. A marxista—leninista filozófia oktatása a pártpropaganda kereteiben a legszervezettebben a Pártfőiskolán és a marxizmus—leninizmus esti egyetemein folyik, de ezrek tanulmányozzák a filozófiát az iskolán kívüli pártoktatásban is. Az elmúlt esztendőkben nőtt a pártmunkások, állami, gazdasági és műszaki vezetők, a pártértelmiség filozófiai műveltsége, erősödött világnézeti szilárdsága. A pártaktíva jelentős részének azonban még mindig nem sikerült elég mélyen elsajátítani a dialektikus materializmus világnézetét. A következetes materialista szemlélet és a dialektikus módszer hiánya a gyakorlati munkában sok helyen még különféle torzításoknak, a szubjektivizmusnak a forrása. Az a feladat, hogy egyrészt a filozófiai oktatás meglevő formáiban emeljük az oktatás színvonalát, másrészt, hogy a pártoktatás többi, nem filozófiai tanfolyamain is tudatosan érvényre juttassuk a dialektikus materializmus világnézetét és módszerét.

Eredményeket értünk el *az egyetemi és főiskolai filozófiai oktatásban is*. Sikeresen visszavertük az egyetemi marxista oktatás megszüntetésére irányuló revizionista támadásokat, és egyben előrehaladtunk a dogmatizmus leküzdésében is, sőt több egyetemen és főiskolán éppen az ellenforradalom után vezettük be a filozófia rendszeres oktatását. Ma már az egyetemi közvélemény — beleértve a pártonkívüli tudósok jelentős részét is — elismeri és értékeli a magasabb színvonalú filozófiai oktatást. Kezdeményezés történt már arra is, hogy az oktatók a marxista filozófia belső összefüggéseinek és sajátos tartalmának következetes érvényesítése mellett közelebb vigyék a tananyagot az egyes egyetemek és főiskolák profiljához. A világnézeti nevelésben továbbra is felhasználjuk a filozófia történelmi fejlődésének tanulságait, de nem engedjük meg, hogy egyes egyetemeken a dialektikus és történelmi materializmus rovására túlzottan előtérbe állítsák a filozófiatörténet oktatását. A jövőben is arra kell törekednünk, hogy elsősorban a dialektikus és történelmi materializmus oktatását javítsuk meg. Nagyobb súlyt kell helyezni az egyetemeken a szocialista építés gyakorlati kérdéseinek marxista—leninista szellemű magyarázatára, az egyetemi ifjúság világnézeti (ateista stb.) nevelésére, hogy a dialektikus és történelmi materializmus mélyen áthassa az egyetemi hallgatók tudatát. Az egyetemi

filozófiai oktatás és általában a filozófiai propaganda színvonalának emelése érdekében elő kell segíteni a legjobb előadások és vonzóan megírt, színvonalas népszerűsítő anyagok kiadását.

A TIT filozófiai szakosztálya némi ingadozások után 1958-ban és az azt követő években lényegében helyes irányú tevékenységet fejtett ki, elsősorban az ateista propaganda kibontakoztatásában és az aktuális etikai kérdésekkel való foglalkozásban. Azonban a TIT világnézeti ismeretterjesztő munkája még mindig nem elég széles körű, és alig jut el a munkás- és paraszttömegekhez.

Jelenleg: a filozófiai propaganda fő problémája *hatékonyságának, meggyőző erejének növelése.* A filozófiai propaganda értékét nem a formális eredmények (rendezvények, előadások, szemináriumok és azok résztvevőinek száma, a kiadványok mennyisége stb.) határozzák meg, hanem elsősorban az, hogy mennyire nyújt valóságos segítséget az emberek tudatának szocialista átformálásához, a burzsoá nézetek leküzdéséhez, hogyan segíti harcunkat a szocializmus győzelméért. A filozófiai propagandában a tömegeket foglalkoztató, legégetőbb kérdésekre adjunk színvonalas választ, életünk valóságos problémáiból induljunk ki, és azokkal az ellenséges nézetekkel vegyük fel a harcot, amelyek leginkább megzavarják a dolgozó tömegek tisztánlátását, öntudatuk szocialista fejlődését.

A filozófiai propaganda akkor igazán hatékony, ha minél nagyobb tömegekhez juttatjuk el, minél szélesebb körben tesszük uralkodóvá a marxista—leninista világnézetet. Ehhez a világnézeti propaganda formáinak, eszközeinek változatosságára és nagymérvű differenciáltságára van szükség.

A párt a világnézeti kérdésekben is a legmagasabb követelményeket állítja a kommunisták elé. Ezért továbbra is különös figyelmet kell fordítani a párttagság világnézeti nevelésére: elsősorban a *pártaktivisták, a kommunista és a párthoz közelálló értelmiségiek* rendszeres filozófiai oktatását kell biztosítani, hogy megismerjék a klasszikusok műveit, tájékozottak legyenek a marxista—leninista filozófia fejlődésének időszerű kérdéseiben, képesek legyenek alkalmazni munkájukban a dialektikus materializmust. A filozófiai oktatás azonban nem korlátozódhat csak a párttagságra.

Folytatni kell az *értelmiség* szélesebb, világnézetileg még elmaradottabb vagy ingadozó rétegeinek filozófiai oktatását is az eddigi formákban (egyetemi, főiskolai filozófiai oktatás, pedagógusok, orvosok stb. ideológiai továbbképzése, elméleti konferenciák stb.), és ugyanakkor arra kell törekedni, hogy a filozófiai propagandát szorosabban kapcsoljuk az értelmiségi munka szakterületeihez, minden lehetőséget felhasználjunk a tudomány eredményeinek dialektikus materialista általánosítására és megmagyarázására. A filozófiai propaganda járuljon hozzá ahhoz is, hogy ez az értelmiség marxista—leninista módon tájékozódjék a társadalmi fejlődés és a politika kérdéseiben, megtalálja a helyét a munkásosztály vezette szocialista építőmunkában.

A munkások és a parasztok nagy tömegeihez a marxista—leninista világnézetet változatos, közérthető formában kell eljuttatnunk (népszerű előadások, beszélgetések, tudományos ismeretterjesztés, érdekesen megírt

könyvek és brosúrák stb. útján). A világnézeti propaganda eszközeivel is segíteni kell a parasztságot, hogy megszabaduljon a kispolgári individualizmustól és magáévá tegye a közös munka és a szocialista közösségi élet magasabb rendű erkölcsi elveit. A vallásellenes, ateista felvilágosító munkának különösen falun körültekintőnek, rugalmasnak kell lennie. A tömegek általános műveltségének fokozása során a marxista világnézet fényében kell ismertetni a tudomány és a technika fejlődésének legfontosabb eredményeit.

Külön ki kell emelni az *ifjúság* világnézeti nevelésének jelentőségét. Az ifjúság, amely már a népi demokráciában nőtt fel, részben mentes a burzsoá eszmék sok fertőzésétől, részben azonban a megfelelő élettapasztalat híján kevésbé tud ellenállni az áltudományos köntösbe öltöztetett, hangzatos frázisokkal fellépő burzsoá világnézet „vonzóerejének". Ezért az ifjúság körében, figyelembe véve az életkori sajátosságokat, meg kell javítani a világnézeti nevelőmunkát. Meg kell keresni a módját annak is, hogy a világnézeti nevelést már a középiskolában jobban megalapozzuk. Ehhez az szükséges, hogy a pedagógusok jobban ismerjék a marxista—leninista filozófiát. Az ifjúság színes, magával ragadó világnézeti nevelésében nagy szerep vár a Kommunista Ifjúsági Szövetségre.

A filozófiai propaganda sikere nagyrészt azon múlik, hogy kik és hogyan végzik ezt a propagandamunkát. Ezért szükséges, hogy a világnézeti propagandában — beleértve a világnézeti tömegpropagandát is — a legképzettebb filozófusok is részt vegyenek. A dialektikus és történelmi materializmus harcos és formájában változatos propagandája legyen a marxista filozófusok tevékenységének szerves része.

IV

Filozófiai életünk csak akkor fejlődhet egészségesen, *a magyar marxista filozófusok eszmei-politikai egysége* csak akkor lehet szilárd, ha a filozófiai munkát megszabadítjuk a korábbi (és a mai) revizionista és dogmatikus eltévelyedésektől, ha következetesen megóvjuk a marxista filozófia eszmei tisztaságát.

Továbbra is következetesen kell harcolnunk a filozófiai revizionizmus mindenféle megnyilvánulása ellen. Ez a harc nem korlátozódhat Lukács filozófiai nézeteinek bírálatára, bár a Lukács-féle revizionizmus bírálata sem tekinthető befejezettnek. Semmilyen kérdésben sem tehetünk engedményt a revizionizmusnak. A revizionizmus veszélyességére mutat pl., hogy még olyan tekintélyes és tapasztalt marxista tudós, mint Molnár Erik, sem tudott kitérni hatása elől, és a többi között a társadalmi törvények kérdésében szubjektivista-voluntarista módon torzítja el a marxizmus—leninizmus álláspontját. Nyilvánvaló, hogy az ilyen jelenségekkel szemben a marxista filozófusoknak határozottan fel kell lépniük. Támogatjuk a tudományos merészséget az élet új jelenségeinek kutatásában, de harcolunk a marxizmus—leninizmus eltorzítása, a revizionizmus ellen, különbséget téve azonban az egyedi hibák és az elhajlások között. Minden új kérdés bátor tudományos

elemzésének előfeltétele a marxizmus—leninizmus világnézeti alapjaihoz való hűség.

Állandó feladat marad a dogmatizmus elleni harc is. Azokat a mulasztásokat, amelyek nagyrészt a régi dogmatikus hibák következményei, még ma sem pótoltuk mindenben. A marxizmus—leninizmus alkotó jellegét csorbító dogmatikus módszerek alkalmazása veszélyeztetné a hazai filozófiai élet fejlődését, az alkotó filozófiai munka kibontakozását.

Mind a revizionizmust, mind pedig a dogmatizmust leküzdve, eleven és igényes *tudományos vitákban* kell tisztázni a filozófiai életünket foglalkoztató — részben az egyes, megjelent munkákkal kapcsolatos — problémákat (az ellentmondások problémája a szocializmusba vezető átmeneti korszakban és a szocialista társadalomban; a dialektikus logika és a formális logika viszonya; a szabadság dialektikus materialista értelmezése, a társadalmi törvények). Ennek érdekében biztosítani kell a vitatott kérdések felelősségteljes, de bátor és alkotó szellemű tárgyalásához szükséges elvtársias légkört. Megengedhetetlen, hogy a filozófiai életben elvtelen csoportosulások jöjjenek létre, s ezek a pártnak és a tudomány szocialista fejlődésének érdekei fölé helyezzék a személyi ellentéteket.

A marxizmus—leninizmus eszméinek, a párt politikájának szilárd elvi alapjain növelni kell a filozófiai front *szervezettségét*, biztosítani kell az egész filozófiai munka *tervszerűségét és összehangoltságát*. A meglevő és felnövekvő erőket a fontosabb feladatok megoldására összpontosítjuk. Ennek érdekében politikailag és szervezetileg meg kell javítani, egymás között össze kell hangolni a filozófiával foglalkozó intézmények és szervek munkáját. A korábbi hibákat kiküszöbölve a „Magyar Filozófiai Szemle"-t a filozófiai front harcos folyóiratává kell fejleszteni. A Magyar Tudományos Akadémia Filozófiai Intézetében a párt által kitűzött feladatok megvalósításához biztosítani kell a tervszerű tudományos munkát, hogy az Intézet valóban az ideológiai harc egyik bázisa legyen. A filozófiai munka legnépesebb bázisai jelenleg a *pártiskolák, az egyetemek és főiskolák filozófiai tanszékei*, illetve filozófiai szakcsoportjai. Arra kell törekedni, hogy minden tanszék a filozófiai munka egy-egy kollektív bázisa legyen, alakítsa ki — figyelembe véve a tanszék munkatársainak felkészültségét és érdeklődési körét — sajátos profilját a filozófia egy-egy feladatának megoldására.

A filozófiai elméleti munka továbbfejlesztésének legfontosabb feltétele: megfelelő káderek nevelése. Az elmúlt másfél évtized egyik legnagyobb eredménye egy új filozófus nemzedék felnevelése volt. A fiatal filozófusok többsége a párt segítségével gyakran nehéz körülmények között állta meg a helyét és oldotta meg azt a kettős feladatot, hogy oktassa, terjessze, népszerűsítse a marxista filozófiát, s ezzel egy időben maga is mélyebben sajátítsa el és behatóbban tanulmányozza a marxista filozófia elméletét és módszerét. Ebben is nagy segítség volt számunkra a szovjet filozófusok munkássága és példája, a szovjet vendégprofesszorok tevékenysége. Az elért eredmények ellenére azonban a filozófiai káderképzés elmaradt a követelmények és a szükségletek mögött. Ezt az elmaradást az egyetemi filozófiai szakképzés kiszélesítésével és megjavításával, valamint az egyetemeken és főiskolákon

dolgozó filozófiai káderek továbbképzésének megszervezésével meg kell szüntetni.

A marxista filozófia, a világnézeti propaganda fellendítése: szocialista építőmunkánk követelménye. Tudományos munkánk fejlődésének megvan minden előfeltétele: pártunk marxista—leninista politikája, elvi egysége, a nemzetközi kommunista mozgalom előrehaladása. A szocialista állam erkölcsi és anyagi támogatásban részesíti a marxista filozófiai munkásságot.

A marxista filozófusok a párttól, a néptől kapott megbízatásuknak akkor tesznek eleget, ha a párt politikáját követve, felelősséggel és szenvedéllyel munkálkodnak a marxista—leninista filozófia fejlesztésén és propagandáján, tevékenységüket teljes egészében a szocializmus ügyének szolgálatába állítják.

Megjelent: Pártdokumentumok az ideológiai és a kulturális munkáról. Kossuth Könyvkiadó 1962. 199—224. old.

51

AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGA POLITIKAI BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA A VÁLLALATI MUNKANORMÁK HELYZETÉRŐL

(1960. SZEPTEMBER 13.

Az MSZMP VII. kongresszusa hangsúlyozta, hogy szocialista építőmunkánk további sikereinek, a dolgozók életszínvonala rendszeres emelésének legfontosabb feltétele a munka termelékenységének az eddigieknél gyorsabb ütemű növelése. Ennek megfelelően a kongresszus határozata kimondta, hogy a második ötéves terv időszakában a termelés emelkedését legalább kétharmad részben a munka termelékenységének emelésével kell elérni. Halaszthatatlan feladat ezért, hogy számba vegyük azokat az eszközöket és lehetőségeket, amelyek szoros összefüggésben vannak a munka termelékenységének növelésével. Nem tarthatjuk kielégítőnek, hogy 1959-ben az állami iparban a termelés növekedésének csak mintegy 45%-a származott a termelékenység emelkedéséből, 1960 első félévében pedig — a javulás ellenére — a termelésfelfutás felét továbbra is létszámemelkedéssel értük el.

A Munkaügyi Minisztérium és a SZOT, kiindulva a kongresszus irányelveiből, az elmúlt félévben széleskörűen megvizsgálta a termelékenység egyik fontos eszközének, a munkaszervezésnek és a munka normázásának helyzetét. A több mint 120 iparvállalatnál, számos iparigazgatóságnál, minisztériumnál és kutatóintézetnél folytatott vizsgálat általánosítható tapasztalatai a következők voltak:

I. ÁLTALÁNOS HELYZETKÉP

1. *A vállalatok nem ismerik megfelelően termelőerőik kihasználásának helyzetét.*

A tapasztalatok szerint a vállalatok nem rendelkeznek kapacitásgépterhelés kimutatással. Ahol vannak is ilyenek, ezek ott sem tükrözik a valóságos helyzetet.

A KGM Ipargazdasági és Üzemszervezési Intézete 6 nagy gépipari vállalat (Vörös Csillag Traktorgyár, DIMÁVAG, Telefongyár, EMAG, Klement Gottwald Villamossági Gyár, Villamosgép- és Kábelgyár) forgácsoló üzemrésze közül talált olyat, ahol három műszakra vetítve 80—130%-os terhelést, tehát szűk keresztmetszetet mutattak ki, holott a közelebbi vizsgálat csak 60%-os tényleges gépkihasználást mutatott. Kiderült az is, hogy a vállalatok három műszakos forgácsoló üzemrészeiben a teljes géppark csak egy műszakban van kihasználva, a munkára megjelent dolgozók a munka-

idő közel egyharmadában nem tartózkodtak munkahelyükön, illetve nem végeztek produktívnak tekinthető tevékenységet, szervezési hiányosságok és a munkafegyelem lazasága miatt. (A dolgozók teljesítménye mégis 102—121% között mozog.) A termelőerők ilyen alacsony kihasználása ellenére is a vállalatok jelentős gépi és épületberuházásokat eszközöltek.

Ez a tapasztalat — kisebb-nagyobb eltéréssel — általánosítható az ipar egészére. A vállalatok többsége nem vagy csak szórványosan foglalkozik munkanap-fényképezéssel, vagy veszteségidő tanulmányok készítésével és ezek értékelésével. Minimális ráfordítással a termelékenység jelentős tartalékait lehetne a veszteségidők kiküszöbölésével feltárni.

2. *Hiányoznak, illetve elégtelenek a technológiai utasítások.*

A tapasztalatok szerint igen sok vállalatnál — főleg könnyűipari és élelmezésipari üzemekben — nem készítenek technológiai előírásokat, illetve ezeket nem hozzák a dolgozók tudomására. Ahol pedig technológiai utasításokat rendszeresen készítenek — pl. a vasiparban — ott is ezek több helyen hiányosak, ill. felületesek. Például a Mechanikai Mérőműszerek Gyárában, az EKA-ban, a Villamosgép- és Kábelgyárban a technológiai előírások 90%-a mindössze a műveletek felsorolásáig terjed, nélkülözve a szükséges részletességet és módot.

Ezzel kapcsolatos, hogy üzemeinkben még ma is majdnem kizárólag a dolgozók kézi jellegű munkájának megszervezésével foglalkoznak, ugyanakkor a termelőberendezések kihasználásának növelését, az új és korszerű technológiai módozatok alkalmazásának kutatását lényegében elhanyagolják.

3. *Hiányzik és elhanyagolt a gyártási összidőszükséglet kimutatása.*

A gyártmányok technológiai ágazatonkénti részletezett előállítási időszükséglete képezi alapját a termelés, a létszám és a termelékenység műszaki alapon nyugvó tervezésének. Emellett fontos szerepe van a korszerűbb technológia kialakításában is.

A tapasztalatok szerint az iparvállalatok többségének nincs ilyen kimutatása (pl. gyógyszeripar, kerámia- és üvegipar). Ahol rendelkeznek gyártási időszükséglet kimutatással, ott vagy semmire sem használják — pl. Ganz Kapcsolók és Készülékek Gyára — vagy legfeljebb a létszámtervezésnél „figyelembe veszik". (Pl. Gyapjúmosó és Finomposztó Gyár, Angyalföldi Bútorgyár, Fehérneműgyár, Ruggyantaárugyár, az édesipar.) Mivel a legjobb esetben is csak teljesítménybéres munkahelyekre dolgozzák ki, így a munkáslétszámnak legfeljebb csak a felét tervezhetik a gyártási időszükséglet alapján.

Ilyen módon a munkaerőtervezés inkább statisztikai adatokra, ill. szubjektív megítélésre épül, mintsem műszaki számításokra.

Mindez nem teszi lehetővé a megalapozott munkaerőgazdálkodást és a pontos önköltségszámítást.

4. *Alacsony a munkanormák színvonala, hiányos a technológiával való kapcsolatuk.*

Az iparban alkalmazott normák túlnyomó része nélkülözi a műszaki megalapozottságot. A műszakinak nevezett normák aránya vállalatonként igen eltérő, de legjobb esetben sem haladja meg az 50%-ot. De a műsza-

kinak nevezett normák többsége sem felel meg a követelményeknek, mert többségük elmarad a technológiától, elavult. Több iparágban — így többek között a bőr- és ruhaiparban — egyáltalán nem alkalmaznak műszaki normát. A papír- és nyomdaiparban, a gyógyszeriparban, az építőanyagipar több ágában pedig normákkal általában nem is rendelkeznek.

5. *A normák változása elmarad a követelményektől, emiatt a munkanormák egy része fellazult.*

Párt- és kormányhatározat is előírja, hogy a technológia, a munkamódszerek fejlődésével, a speciális munkaeszközök használatának kiterjesztésével a munkanormákat megfelelően meg kell változtatni. Az 1957-ben megjelent idevonatkozó kormányrendelet a teljesítmény-követelményeknek megváltoztatását a vállalatokra bízta, megjelölve a kötelező változtatások eseteit.

A tapasztalatok szerint a normák változtatásának gyakorlata elég eltérő. Általában az a jellemző, hogy a normákat gyakran indokolt esetben sem, ill. csak jóval később módosítják. Például a Lámpagyárban évenként egyszer rendezik a normákat, de csak akkor, ha 10%-ot meghaladó lazulás következett be. A 2. sz. Épületelemgyárban a gyakran változó technológiát az elmúlt években nem mindig követte a normák kiigazítása. Emiatt a teljesítményszázalékok 1960. elejére átlagban 140—150%-ot értek el, és a zömében betanított segédmunkások havi keresete 1700—2100 forint között alakult ki. Ezekben az üzemekben a normák rendezése esetén — még akkor is, ha azt fokozatosan hajtják végre — elkerülhetetlen a több száz forintos keresetcsökkenés.

Az ide vonatkozó, ma is időszerű és helyes kormányhatározat be nem tartása következtében egyre több vállalatnak kell hasonló nehézségekkel szembenéznie.

Nagyon kevés vállalatnál vizsgálják felül a termelékenység tervszerű emelése céljából, ill. új szériák beindítása előtt a technológiát és a normákat. Nem foglalkoznak a felesleges műveletek megszüntetésével, a módosítások átvezetésével.

Megjegyezzük, hogy a normák lazaságát a teljesítményszázalékok alakulásán keresztül megfelelően mérni nem lehet, mivel számos vállalatnál az alacsony plafon és a rosszul megválasztott bérrendszer visszatartásra ösztönzi a munkásokat. Jellemzően mutatja ezt az Aprítógépgyár esete, ahol a mintegy 20%-kal megszigorított normákat már a második hónapban újból átlagosan 18%-kal túlteljesítették.

Emellett a legtöbb iparágban a teljesítmény-százalékokat nem tartják nyilván, nem elemzik. Így nem is vehetik időben észre a normák fellazulását.

A gyakori munkamegszakítások ellenére állásidő-igazolást jó néhány iparágban alig kérnek a dolgozók. Ez nem azt jelenti, hogy a munkaszervezésben és a folyamatos anyag-, valamint munkaellátásban nincsenek problémák, hanem azt, hogy a normák lazasága leplezi a munkaszervezés fogyatékosságait.

A kedvezőtlen kép ellenére kevés olyan vállalat van, ahol a munkaidőkihasználás, ill. a veszteségidők vizsgálatára rendszeres munkatanulmányozásokat végeznének.

A teljesség kedvéért meg kell említeni, hogy az utolsó hónapokban a párt, a SZOT és a Munkaügyi Minisztérium figyelmeztetései nyomán az ipar különböző területein elkezdtek foglalkozni a normával. Viszonylag legtöbb a Kohó- és Gépipari Minisztérium vállalatainál történt. A minisztérium utasítást adott a normahelyzet rendezésére, és néhány vállalatnál már intézkedések is történtek, de legtöbb helyen még csak előkészületek folynak a feladat végrehajtására.

II. A MUNKA- ÉS ÜZEMSZERVEZÉSSEL, EZEN BELÜL A NORMAMUNKÁVAL KAPCSOLATOS HIÁNYOSSÁGOK FŐBB OKAI

a következőkben foglalhatók össze:

1. A normamegállapítástól, sőt általában a munka- és üzemszervezéstől üzemeinkben idegenkednek, főként az 1956 előtt ezen a téren kialakult gyakorlat rossz tapasztalatai alapján. A munkások és a velük közvetlen kapcsolatban álló politikai és gazdasági vezetők a normarendezést mint életszínvonalat csökkentő intézkedést fogják fel. Pedig a mai bérgazdálkodási rendszer alapján a helyes, időbeni normarendezést általában bércsökkentés nélkül lehet végrehajtani. (Ha azonban a technológiai stb. változásokat a normákon nem vezetik át, a későbbi rendezés valóban keresetcsökkenést okoz, amit ilyenkor már indokolni is nehezebb.)

A munkaszervezés is — mivel az általában kimutatja a feleslegesen foglalkoztatott létszámot — népszerűtlen, ezért ha csak lehet, mellőzik.

2. A vállalatok a gyártási időszükséglet kidolgozását és naprakész dokumentálását, a kezelési és létszámnormák kialakítását elhanyagolják. Ez lehetetlenné teszi az érdemi betekintést, az ellenőrzést a létszámhelyzet, a termelékenység, a kapacitás-kihasználás stb. területein. Így vélik elkerülni — többek között — a feszítettebb tervelőírásokat, a fokozottabb felelősségre vonást.

3. Bérgazdálkodási rendszerünk egyesek szerint feleslegessé is teszi, hogy a helyi körülményeknek leginkább megfelelő munkanormákat kidolgozzák, illetve alkalmazzák. Ugyanis a bérezés mai rendszere mellett még a laza normák sem okozhatnak olyan kereseti felfutást, aránytalanságokat, mint régebben. Az iparban levő alacsony (100—120%-os) vállalati normateljesítésekből sokan azt a következtetést vonják le, hogy e téren minden rendben van. Azonban egyrészt a teljesítmény-százalékok elég nagy szóródást mutatnak. Például a Kohó- és Gépipari Minisztérium 109,5%-os átlagos teljesítmény-százaléka ellenére vállalatonként 98—135%-os teljesítések, ezen belül szakmánként még nagyobb eltérések vannak. Másrészt — és ez a súlyosabb probléma — az átlagbérellenőrzés helytelen értelmezéséből több helyütt a nem reálisan megállapított teljesítmény-plafon és bérrendszer megválasztásával nem engedik a teljesítmény-követelményeket lényegesen túlteljesíteni, így fékezik a termelékenység emelkedését és eltakarják a normák lazaságát is.

4. A különböző prémiumrendszerek és a nyereségrészesedés termelékeny-

ség emelésére ösztönző hatása csökkent az 1959-es termelői árrendezés bevezetése óta. Ekkor a bérhányad aránya az iparban 8—20%-ra csökkent, míg az anyaghányad gyártmányonként különböző mértékben emelkedett. A vállalatok vezetőinek figyelme főleg a nagyobb lehetőségeket ígérő anyagráfordítások csökkentésére irányult, és háttérbe szorult a munkaerővel való takarékos gazdálkodás.

5. A központilag jóváhagyott tervmutatók körének általában helyes leszűkítése vállalati szinten sok helyen a termelékenységi mutató tervezésének, ill. tényezőnkénti elemzésének teljes elhanyagolásához és ezzel ugyancsak a normázás háttérbe szorításához vezetett.

6. Következménye, de oka is a kialakult helyzetnek néhány személyi és szervezeti probléma:

a) A normás apparátust aránytalanul nagymértékben — általában a felére, de van ahol egynegyedére — csökkentették. Így legtöbb helyen a munka normázásának személyi feltételei nincsenek biztosítva. Munka- és üzemszervezőket csak elvétve lehet találni a vállalatoknál. Ugyanakkor általában a normások szakmai felkészültsége, gyakorlati tapasztalata sem kielégítő. Ennek ellenére mintegy tíz éve a legtöbb területen nem folyik kielégítő normás- és üzemszervezői képzés.

b) A minisztériumok, a középirányító szervek és a kutatóintézetek többsége normakérdéssel egyáltalán nem foglalkozik. A központi irányítás az utóbbi időben a bérezés egyéb kérdéseire (alapbér, bérrendszer) vonatkozott, és csak alig érvényesült a szervezés a munkanormák megjavításában. A vállalatok tehát e téren felső irányítás nélkül dolgoznak. Nincs gazdája, összefogó koordináló szerve ennek a munkának országos szinten sem. A központi állami szervek egyikében sem foglalkoznak a minisztériumok, intézetek norma szempontjából való elvi és összehangolt irányításával, a tapasztalatok kicserélésével és általánosításával, a szocialista országokkal való ez irányú kapcsolat kiépítésével.

III. HATÁROZAT

A Politikai Bizottság megállapítja, hogy az ipari vállalatoknál — az utóbbi hónapokban mutatkozó kezdeti eredmények ellenére — nem megfelelő az élő munkával való gazdálkodás. Különösen elmaradt a követelményektől a munka- és üzemszervezés és ezen belül a munka normázása és a termelési veszteségidők, tartalékok feltárása. Mindez hozzájárul ahhoz, hogy a meglevő termelőkapacitások kihasználása, a munkatermelékenység emelésének üteme nem kielégítő.

A kialakult helyzetért elsősorban az ipari tárcák miniszterei és az iparigazgatóságok vezetőit terheli felelősség, mert nem fordítottak kellő figyelmet a vállalatoknál a munka- és üzemszervezés, ezen belül a munka normázása terén kialakult lazaságok felszámolására.

Nem kisebb felelősség terheli a vállalatok igazgatóit is, akik messzemenő jogokat és önállóságot kaptak a bérezés kialakítására, de nem éltek a lehetőségekkel és nem tartották be az ide vonatkozó kormányrendeleteket.

A Politikai Bizottság megállapítja, hogy a párt- és különösen a szakszervezeti vezetők sem figyeltek fel időben az e területeken évek óta kialakult lazaságokra, nem tették meg a szükséges intézkedéseket azok felszámolására. A politikai felvilágosító munka gyengeségét mutatja, hogy széles körben érvényesül az a helytelen szemlélet, miszerint a normarendezések a dolgozók felesleges, elkerülendő zaklatását jelentik.

Elősegítette a lazaságok kialakulását bérgazdálkodási rendszerünknek az az elterjedt gyakorlata, mely a bérformák megválasztásánál elhanyagolja a termelékenység gyorsabb ütemű növelésének feladatait, a teljesítménybérben dolgozóknál az indokoltnál nagyobb mértékben alkalmazza a plafonos bért.

A Politikai Bizottság hangsúlyozza, hogy nem új rendelkezésre van szükség, hanem arra, hogy végre-valahára végrehajtsák a normákra vonatkozó, érvényben levő rendelkezéseket. Egész ipari munkánknak a mainál sokkal jobb üzemi szintű megszervezésére van szükség, és ezen belül a munkák mintegy felére kiterjedő teljesítménybérezésnél a munkanormáknak — a jobb megszervezést lehetővé tevő és elősegítő — rendbehozására és rendbentartására, azért, hogy a munka termelékenységét gyorsabb ütemben növelhessük, mert csak ezzel lehet biztosítani a dolgozók életszínvonalának gyorsabb és állandó növelését. Ezért a munkanormák rendbentartását állandó feladatnak kell tekinteni. Ugyanakkor kerülni kell a kifejtettek értelmében nem indokolt, általános keresetcsökkenést okozó normarendezéseket.

Minden esetben, tehát, amikor a munkafeltételekben bárminemű változás állott be, akkor is, ha sok apró változás együttes hatásáról, vagy a begyakorlottság nagyfokú emelkedéséről van szó, a változásokat a munkanormákon is keresztül kell vezetni. Ily módon a normák átlagos teljesítésének nem szabad messze elszakadnia a 100%-tól, és a keresetek emelkedésének általában nem a normák túlteljesítéséből kell fakadnia, hanem a tarifák időnkénti emeléséből. E feladat végrehajtásáért elsősorban a vállalatok igazgatóit kell felelőssé tenni, aláhúzva a vállalati önállóság terén eddig kialakult gyakorlat helyességét. Érvényt kell szerezni a normakészítésre és változtatásra vonatkozó kormányhatározatoknak. Az új normáknak megfelelően olyanoknak kell lenniük, hogy a dolgozók az eddiginél magasabb teljesítménnyel elérhessék a régi norma megállapításakor elért kereseteket.

Intenzívebben kell foglalkozni a minisztériumokban, kutatóintézetekben, valamint a vállalatoknál a munka- és üzemszervezés kérdéseivel, a normák elvi és módszertani kérdéseinek kidolgozásával. Meg kell indítani, illetve fokozni kell az elvi kutató munkát, főleg a normamunkáknak a szervezéssel, a technológiával és a műszaki fejlesztéssel való kapcsolatát illetően. Biztosítani kell, hogy az e téren kifejtett tevékenységet a szakmai propaganda is megfelelően alátámassza.

*

A Politikai Bizottság határozata a továbbiakban megszabja, hogy az ipari tárcák miniszterei, munkaügyi miniszter, Tervhivatal elnöke és más szervek vezetői milyen határidőkre, milyen intézkedéseket tartoznak tenni a hiányosságok kiküszöbölésére.

Megjelent: Pártélet, 1960. 11. sz. 30—37. old.

52

AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA A TERMELŐSZÖVETKEZETI MOZGALOM HELYZETÉRŐL ÉS TOVÁBBFEJLESZTÉSÉRŐL

(1960. OKTÓBER 29.)

A termelőszövetkezeti mozgalom fejlődésének eredményeképpen jelenleg — az állami gazdaságok szántóterületével együtt — az ország szántóterületének 75%-a van a szocialista nagyüzemek kezelésében.

A Központi Bizottság megállapítja: helyes volt, hogy az 1960. február 12-i határozata után az erőket a tömeges, számszerű fejlesztésről a megszilárdításra csoportosították át. A régi termelőszövetkezetek mellett az újak többsége is megfelelően végezte el az időszerű mezőgazdasági munkákat.

I

A termelőszövetkezetek szervezeti, gazdasági és politikai helyzetét az alábbiak jellemzik:

1. A termelőszövetkezetekben általában emelkedett a vezetés színvonala, fejlődött a szövetkezeti demokrácia, javult a munkaszervezés és erősödött a munkafegyelem.

a) A vezetőségekbe választott volt szegény- és középparasztok többsége feladatának megfelel. Segítette a vezetés megszilárdulását a káderátcsoportosítás is, amelynek során 1959. január 1-től mintegy 5000 fő került a termelőszövetkezetekbe.

b) A termelőszövetkezetek — néhány kivételtől eltekintve — kialakították a brigádokat és munkacsapatokat. Ez hozzájárult a munkaerő szervezettebb hasznosításához, és ösztönözte a tagokat és a családtagokat a közös munkában való részvételre.

A megszilárdulást kedvezően befolyásolta a munkaegységrendszert továbbfejlesztő, a tagok közvetlen anyagi érdekeltségét növelő különböző jövedelemelosztási módszerek alkalmazása.

A munkaegységrendszer mellett vagy azzal kombinálva — főként a kapásoknál, szőlőnél, szálastakarmányok betakarításánál — több helyen alkalmaztak részes művelést is.

A munkafegyelem megszilárdulását segítette, hogy a termelőszövetkezeteknek mintegy 80%-ában fizetnek negyedévenként vagy havonként munkaegység-előleget.

c) Az idős, munkaképtelen termelőszövetkezeti tagoknak fizetett havi járadék igen kedvező politikai hatást váltott ki a dolgozó parasztok köré-

ben. Ez év októberéig mintegy 150 ezer termelőszövetkezeti tagnak folyósítanak öregségi, ill. munkaképtelenségi járadékot.

d) A tapasztalatok szerint helyes volt a Politikai Bizottság március 8-i határozata, amely a nagy termelőszövetkezetek létrehozását, kis szövetkezetek megalapozatlan egyesítését korlátozta. A kisebb szövetkezetekben ugyanis — fejlődésük jelenlegi szakaszán — az új szövetkezeti vezetők és tagok jobban át tudják tekinteni a gazdálkodást, könnyebb a munka szervezése, a nyilvántartás, és eredményesebben be lehet vonni a tagságot a közös ügyekbe.

2. A termelőszövetkezeti pártszervezetek ebben az évben tovább erősödtek, és egyre inkább betöltik szerepüket. Javult a tanácsok és a falusi tömegszervezetek munkája is.

a) Ez év eleje óta több mint 1200 szövetkezeti pártszervezet alakult, és jelenleg a termelőszövetkezetek 86,4%-ában van pártszervezet.

A pártszervezetek tagjai az alapvető politikai és gazdasági kérdésekben egységesek, túlnyomó többségük a közös munkában példamutatóan részt vesz. A pártszervezeteknek jelentős szerepük van abban, hogy a termelőszövetkezetekben általában a tagság hangulata bizakodó, és enyhült a volt szegény- és középparasztok, a régi és új tagok közötti ellentét. Elősegítették, hogy a termelőszövetkezetek nagy részében az időszerű mezőgazdasági munkákat időben elvégezték.

b) A termelőszövetkezetekben működő KISZ-szervezetek a pártszervezetek segítségével eredményeket értek el a parasztfiatalok munkára mozgósítása és faluról való elvándorlásának csökkentése terén.

A nők a tavalyinál nagyobb számban vesznek részt a termelőszövetkezetek közös munkájában. A nőtanácsok a felvilágosító munka mellett ezt elősegítették azzal is, hogy napközi otthonok létesítését, a közös étkeztetések megszervezését kezdeményezték.

A termelőszövetkezetek megszilárdításában figyelemre méltó segítséget nyújtanak a Hazafias Népfront-bizottságok és a földművesszövetkezetek.

c) Állami szerveink, különösen a tanácsok, főként a számszerű fejlesztés és az új termelőszövetkezetek közös gazdálkodásának megszervezése időszakában jó munkát végeztek.

3. A patronáló ipari és mezőgazdasági üzemek és intézmények — különösen az állami, kísérleti és tangazdaságok, a régebbi megerősödött termelőszövetkezetek és földművesszövetkezetek — sokoldalú támogatást nyújtanak a termelőszövetkezeteknek az üzemtervek készítésében, a munkaszervezet kialakításában és a korszerű gazdálkodás módszereinek megismertetésében.

4. Az ellenség nyílt termelőszövetkezetellenes fellépése csak szórványosan tapasztalható. Gyakoribb, hogy ellenséges elemek különböző rémhírek terjesztésével zavart keltenek. Erre a leginkább a nemzetközi élet egyes fontosabb eseményeit és a termelőszövetkezetek kezdeti nehézségeit használják fel.

Párt- és állami szerveink általában eredményes munkát végeznek az ellenséges próbálkozások leleplezése és visszaszorítása terén.

5. Az állam ez évben is sokoldalú — a tervezettnél nagyobb arányú — anyagi támogatást nyújtott a termelőszövetkezeteknek. Ez hozzájárult ahhoz, hogy a termelőszövetkezeti mozgalom fejlődésével egy időben emelkedett a szövetkezeti gazdaságok termelése és árutermelése, elsősorban a növénytermesztési ágakban.

a) Tovább javult a szövetkezeti gazdaságok vetésszerkezete. Növekedett a kukorica-, a burgonya- és a zöldségtermő-területek aránya. A jól gazdálkodó termelőszövetkezetek termésátlagai elérik az állami gazdaságokét, de a többieké is meghaladja az egyéni gazdaságokét.

b) A termelőszövetkezetek közös állatállománya is fejlődött. Számosállatban 88%-kal magasabb az előző évinél, a 100 kat. hold szántóra számított állatsűrűség azonban 8%-kal alacsonyabb. A közös szarvasmarha- és kocaállomány év végére előreláthatólag eléri a tervezett létszámot.

c) A termelőszövetkezetek közös termésük egyre nagyobb részét értékesítik az állami felvásárló szervek útján. Ebben az évben egy kat. hold kenyérgabona vetésterületről 371,5 kg gabonát adtak az országnak. Ugyanakkor az egyéni termelők csak 135,4 kg-ot. A termelőszövetkezetek részesedése a növénytermelési szerződésekből a múlt évi 40,5%-ról 81%-ra növekedett.

6. A termelőszövetkezetek többségének gazdasági és pénzügyi helyzete kielégítő. Egyre jobban kihasználják a nagyüzemi lehetőségeket. Ennek és az állami segítség felhasználásának eredményeként — a korábbi évekhez képest — gyorsabb ütemű a megszilárdítás.

Az 1960. évre tervezett beruházások megvalósításához a termelőszövetkezetek rendelkezésére áll 2860,6 millió forint. Örvendetes, hogy az építkezéseknél túlsúlyba került az egyszerűbb, olcsóbb, házilagos építkezés. Az egyszerűbb építkezéseknél egy-egy állatférőhely átlagos építési költsége a tavalyihoz viszonyítva 25—30%-kal csökkent.

A gépállomások a termelőszövetkezeti mozgalom nagyobb arányú számszerű fejlődésének időszakában különösen a kezdő termelőszövetkezeteknek nyújtanak jelentékeny segítséget. Ebben az évben jelentősen növekedett a termelőszövetkezetek gépvásárlása is.

7. A termelőszövetkezetek megszilárdításában elért eredmények mellett több olyan hiányosság is tapasztalható, amely fékezi az egészséges fejlődést. Minden megyében vannak olyan termelőszövetkezetek, amelyekben a gazdasági helyzet, a politikai hangulat, a szervezeti élet és a munkafegyelem nem kielégítő, helyenként pedig rossz.

a) A megszilárdulást sok helyen a termelőszövetkezetek vezetésében és szervezeti életében meglevő gyengeségek nehezítik. Előfordul — különösen a nagy termelőszövetkezetekben — a szövetkezeti demokrácia megsértése. Egyes szövetkezetekben a törvények betartása nem kielégítő, nem tesznek eleget az állam iránti kötelezettségüknek. Az alapszabályt nem közgyűlésen tárgyalják meg és fogadják el. A háztáji föld nagyságát sok helyen túlméretezik.

A tanácsok és szakigazgatósági szerveink sok esetben elnézőek, és maguk sem tartják be a rendelkezéseket, megsértik a szövetkezeti demokráciát.

b) A termelőszövetkezetek egy része munkaerőhiánnyal küzd, mert a családtagok beléptetésére nem fordítottak kellő figyelmet, és a falusi fiatalság többsége nem tagja a termelőszövetkezeteknek. A munkaerőhiány és a rossz munkaszervezés miatt — különösen a nagy munkák idején — a termelőszövetkezetek egy részében az időszerű teendőket rosszul vagy egyáltalán nem végzik el.

A tagok közvetlen anyagi érdekeltségét növelő különböző jövedelemelosztási módszereket nem mindig a termelés növelése érdekében alkalmazták. Több helyen lazán állapították meg a terveket, és a megengedettnél magasabban szabták meg a prémium mértékét. A helyi szervek értetlenségből nem mindenütt segítik, esetenként akadályozzák az anyagi ösztönzés helyes formáinak térhódítását.

c) Nehezíti a megszilárdítást, hogy még nincs minden termelőszövetkezetben pártszervezet és az, hogy mintegy 1300 pártszervezetben a tagok száma 10-nél kevesebb. Több helyen, főleg az új kislétszámú pártszervezetekben — a párttagság állásfoglalása fontos kérdésekben, mivel nem kellően tájékozott, nem elég szilárd.

d) Állami szerveink, különösen a tanácsok gazdasági szervező munkájának színvonala alacsony, elmarad a követelményektől. Változatlanul gyenge a járási tanácsok mezőgazdasági szakapparátusának irányító és szervező munkája.

e) A termelőszövetkezetek egy része a rossz tervezés, a szervezetlenség, a fegyelmezetlenség és részben az időjárás (fagy, aszály és jégkár) okozta terméskiesés következtében komoly gazdasági nehézségekkel küzd.

f) A közös állattenyésztés kialakítása, termelésének és árutermelésének növekedése lassú, elmarad a követelményektől. A termelőszövetkezetek részesedése a szerződéses állat- és állati termék felvásárlásból — nem kielégítő mértékben — a múlt évi 13%-ról csak 21%-ra növekedett.

g) Párt- és állami szerveink számos helyen még mindig nem tesznek megfelelő erőfeszítéseket a háztáji gazdaságok árutermelési lehetőségeinek kihasználására. A termelőszövetkezetek vezetői sem adnak ehhez mindenütt kellő segítséget. Mindez arra mutat: sokan nem értik, hogy a népgazdaságnak a közös gazdaság árutermelésének fejlesztése mellett nélkülözhetetlen szüksége van a háztáji gazdaságok árutermelésére is.

II

A mezőgazdaság fejlődése, a termelés és árutermelés színvonalának növekedése elsősorban a termelőszövetkezetek további politikai, szervezeti és gazdasági megszilárdításától függ. A megszilárdítás változatlanul a fő feladat a termelőszövetkezeti mozgalom továbbfejlődésében. A megszilárdítás érdekében végzett munka során továbbra is a Központi Bizottság 1960. február 12-i határozatában foglalt útmutatásokat kell irányadónak tekinteni.

1. A termelőszövetkezetek megerősítése érdekében tovább kell javítani a politikai munka színvonalát. Ebben a fő feladat a pártszervezetekre hárul. A megyei és járási pártbizottságok és termelőszövetkezeti pártszervezetek

munkájukat a Politikai Bizottság április 12-i határozatában foglaltak szerint végezzék:

a) Erősítsék állandóan a tsz-tagok egységét, értessék meg velük, hogy alapvető érdekeik azonosak, küzdjenek a volt szegény- és középparasztok, továbbá a régi és új tagok között még meglevő ellentétek megszüntetéséért. Tudatosítsák, hogy a termelőszövetkezetekben a megbecsülés alapja a közös gazdaságban végzett fegyelmezett munka. Szilárdítsák a tagok és a vezetőség együttműködését. Harcoljanak a helytelen nézetek és az ellenséges megnyilvánulások ellen.

b) Tekintsék alapvető feladatuknak a szövetkezeti tagság mozgósítását a termelési, árutermelési tervek megvalósítására. Terjesszék a termelési színvonal emelését elősegítő korszerű, fejlettebb módszereket, eljárásokat. Küzdjenek a munkafegyelem megszilárdításáért, a közös vagyon növeléséért, védelméért. Értessék meg a tagsággal a közösben és háztájiban szükségessé vált különféle átmeneti intézkedések lényegét, célját, és mozgósítsák a szövetkezeti parasztságot azok eredményes alkalmazására.

c) A megyei, járási és városi pártbizottságok, továbbá a patronáló üzemek pártszervezetei elsősorban a kis taglétszámú gyenge pártszervezeteket segítsék. Gondoskodjanak a párttitkárok, vezetőségi tagok és a párttagok rendszeres politikai képzéséről és tájékoztatásáról. A termelőszövetkezetekben folyó pártoktatás jól bevált formáját, a tanfolyamos oktatást szélesíteni kell.

d) A termelőszövetkezetek megszilárdítását tegyék valójában közüggyé, konkrét feladatokkal bízzák meg a KISZ-t, a nőtanácsot és a Hazafias Népfrontot, valamint a földművesszövetkezeteket.

2. A megszilárdítás érdekében emelni kell a gazdasági vezetés színvonalát. Ezt elsősorban a vezetők állandósításával, szakmai képzettségük fokozásával, valamint további káderátcsoportosítással kell elérni. Meg kell akadályozni a termelőszövetkezeti vezetők indokolatlan leváltását.

Az eddigi tapasztalatok felhasználásával a tél folyamán valamennyi tszelnök és szakvezető továbbképzése céljából 2—3 hetes — esetleg hosszabb időtartamú — tanfolyamokat kell szervezni. A tsz-tagok szakmai tudásának, általános műveltségének és politikai ismereteinek növelésére a téli hónapokat kell kihasználni. Az ezüstkalászos és szakmunkásképző tanfolyamokon kívül minden termelőszövetkezetben ismeretterjesztő előadásokat, lehetőleg esti előadássorozatokat kell tartani.

3. A közös gazdaság megszilárdítása és fejlesztése érdekében a szövetkezeti tagság politikai öntudata fokozásának mindennapos feladata mellett gondot kell fordítani az anyagi érdekeltség helyes érvényesítésére. A jelenleginél is szélesebb körben szükséges alkalmazni a prémiummal kiegészített munkaegységrendszert. A Központi Bizottság továbbra is helyesnek tartja a munka szerinti elosztás szocialista elvének megfelelő egyéb jövedelemelosztási formák alkalmazását is. (Például a termelés eredményének mértékétől függő munkadíjazást, a végzett munka pénzbeli leszámolását.)

A különböző jövedelemelosztási módszerek alkalmazásánál küzdeni kell az elvtelenség és a lazaságok ellen. Olyan törekvések ellen, amelyek nem a

termelés növeléséből, hanem csupán az osztásból indulnak ki. Biztosítani kell, hogy a premizálás alapja a reális terv legyen. A premizálás a termelés előbbrehaladását, mindenekelőtt a közös erősödését szolgálja, amellett segítse elő a családtagok nagyobb mérvű bekapcsolódását a közös munkába, s ösztönözzön a jobb minőségű munkára. Ugyanakkor fel kell lépni a merevség és értetlenség ellen, amely a munkaegységrendszert továbbfejlesztő helyes módszerekkel szemben több helyen megmutatkozik. Minden esetben a közgyűlés döntsön abban, hogy a jövedelemelosztás melyik formáját alkalmazzák.

Arra kell törekedni, hogy lehetőleg minden egyes termelőszövetkezet rendszeresen, havonta fizessen előleget. Ennek feltételeit a gazdálkodás jó megszervezésével, az áruértékesítés fokozásával, a termelési szerződések rendszerének kiszélesítésével kell megteremteni. Ugyanakkor biztosítani kell, hogy a termelőszövetkezetek bevételeikből elsősorban kötelezettségeiket rendezzék, és csak a fennmaradó jövedelmet osszák ki részesedésként.

Azokban a termelőszövetkezetekben, ahol kevés a rendelkezésre álló munkaerő és a gép, az időszerű munkák elvégzése másként nem biztosítható, egyes kultúráknál — kapások, szőlő, szálastakarmányok betakarítása — a munkaegységrendszer kiegészítéseként átmenetileg és szükségmegoldásként alkalmazni lehet a részesművelést is. Ügyelni kell azonban a részarány megfelelő mértékére.

4. A termelőszövetkezetekben tovább kell erősíteni a szövetkezeti demokráciát, fokozni a tagok tevékeny közreműködését a szövetkezeti élet és gazdálkodás kialakításában. Az eddigieknél gondosabban kell előkészíteni és rendszeresen megtartani a közgyűléseket és a vezetőségi üléseket. Elő kell segíteni, hogy a választott bizottságok — ellenőrző, fegyelmi, szociális bizottságok — hatáskörüknek megfelelően működjenek.

Párt- és állami szerveink tartsák tiszteletben a szövetkezeti demokráciát, ugyanakkor gondoskodjanak arról, hogy a termelőszövetkezet működését szabályozó törvényeket és rendeleteket a szövetkezetek is betartsák.

A tanácsszervek e tekintetben az eddiginél hatékonyabb szakfelügyeletet gyakoroljanak. Szüntessék meg az engedélyezési eljárásoknál, a föld- és tagnyilvántartásoknál, a háztáji föld körül és egyéb téren előforduló lazaságokat. Hatósági szerveink a törvény érvényesítésével sokkal határozottabban lépjenek fel a rendkívül elszaporodott feketevágások elkövetőivel szemben.

5. A járási tanácsok mezőgazdasági osztályait meg kell erősíteni. Ennek érdekében az állami szervektől egy évre kiküldött szakemberek közül járásonként legalább két főt a járási tanácsok mezőgazdasági osztályaira kell helyezni. Emellett az is célravezető megoldás, ha járásonként néhány tapasztalt, a nagyüzemi gazdálkodáshoz jól értő, tehetséges, szervezőképes állami gazdasági igazgatót, agronómust, termelőszövetkezeti elnököt bevisznek az irányító szervekbe, a munka színvonalának megjavítására.

6. A termelőszövetkezeti mozgalom fejlődésének jelenlegi szakaszában továbbra sincsenek meg a feltételei a nagy, 3 ezer kat. holdon felüli termelőszövetkezetek tömeges létrehozásának. Ezért ilyen termelőszövetkezeteket továbbra is csak a földművelésügyi miniszter engedélyével lehet létrehozni.

Ugyanakkor a meglevő nagy termelőszövetkezetek megszilárdítására különös gondot kell fordítani.

Párt- és állami szerveink gondoskodjanak arról, hogy e szövetkezetekben rövid időn belül mindenütt nagyüzemi gyakorlattal rendelkező, főiskolai végzettségű mezőgazdasági szakemberek, kettős könyvviteli képzettséggel rendelkező könyvelők dolgozzanak.

Az egész szövetkezeti tagságot érintő alapvető kérdésekben (alapszabály megállapítása, módosítása, terv és zárszámadás jóváhagyása, hitelfelvétel, egyesülés) a küldöttközgyűlések előtt munkaszervezeti egységenként, brigádonként vagy üzemegységenként az egész tagság véleményét kérjék ki. A küldöttgyűlések minden határozatáról az egész tagságot tájékoztatni kell.

A gazdálkodás színvonalának további emelése érdekében az adott viszonyoknak legmegfelelőbb munkaszervezeti formákat (önálló brigád, üzemegység) alakítsák ki, és az előfeltételek megteremtésével fokozatosan térjenek rá az önálló elszámolásra.

7. A szervezetileg és gazdaságilag gyenge termelőszövetkezetek megerősítése érdekében megyei párt- és állami szerveink egyedi felülvizsgálások alapján dolgozzanak ki konkrét intézkedési terveket. A káder-átcsoportosítás során elsősorban ezekbe a termelőszövetkezetekbe küldjenek politikai munkásokat és szakembereket. Az egyéves időtartamra kihelyezett szakemberek közül mintegy 600 főt a gyenge termelőszövetkezetekbe kell irányítani. Ahol a lehetőség megvan, törekedni kell, hogy — körültekintő előkészítés és a tagság egyetértése alapján — a gyenge termelőszövetkezetek a jobbakkal egyesüljenek. A patronáló üzemek — különösen az állami, kísérleti és tangazdaságok — segítségét elsősorban ezekben a termelőszövetkezetekben kell igénybe venni.

8. Minden termelőszövetkezetben nagy figyelmet kell fordítani a zárszámadás elkészítésére. A gazdálkodás eredményességét leginkább meghatározó főbb tényezők gondos elemzése alapján készítsék elő a következő évi terveket.

a) Az 1961-es termelési terveket a népgazdasági tervekkel összhangban — az egyes szövetkezetek és községek termelési tapasztalatait és lehetőségeit figyelembe véve — úgy készítsék el, hogy a közös és háztáji árutermelés együttesen biztosítsa a felvásárlási tervek teljesítését. A növénytermesztésben a fő figyelmet a kenyérgabona, kukorica, burgonya, cukorrépa, napraforgó, korai és késői zöldségfélék termelésére, az állattenyésztésben pedig a közös sertés- és baromfiállomány gyorsabb és nagyobb arányú növelésére kell fordítani. Fontos feladat a szarvasmarha-állomány állandó növelése és minőségi javítása.

A takarmánytermesztést úgy tervezzék meg, hogy az a közös állatállomány szükséglete mellett biztosítsa a háztáji állomány és szaporulata felnevelését és hizlalását is, mert ez egyik fontos forrása a közös állomány növelésének és a felvásárlási tervek teljesítésének.

b) A pénzügyi terveket úgy készítsék el, hogy a munkaegységek száma és értéke a termelési tervvel összhangban legyen. Fokozatosan rá kell térni a tartalékok képzésére is.

c) Az állam a meglevő termelőszövetkezetek beruházásaihoz a következő évben is jelentős anyagi támogatást nyújt. A közös gazdaság fejlesztésénél azonban az eddigieknél fokozottabban kell támaszkodni a tagság saját erőforrásaira, és az állam anyagi támogatása csak kiegészítése legyen annak.

A rendelkezésre álló saját és állami erőforrásokat olyan célokra kell összpontosítani, amelyek elsősorban új termelői kapacitásokat jelentenek, és azok üzembehelyezése után azonnal a termelés növekedését eredményezik. Az eddiginél is nagyobb arányban kell elterjeszteni az egyszerű és olcsó, főleg házi kivitelezésű építkezéseket. Továbbra sem szabad elhanyagolni a szarvasmarha-, elsősorban a növendékmarha-férőhelyek építését, de különös figyelmet kell fordítani a gyorsan hasznot hozó sertés- és baromfi-férőhelyek, valamint az öntözőtelepek létesítésére. Mindenütt hasznosítani kell az átalakítható kisüzemi épületeket is.

Illetékes állami szerveink az 1961. évi termelőszövetkezeti építkezéseket úgy készítsék elő, hogy a szükséges építőanyagok elszállítása már a tél folyamán megkezdődjék, s az építkezéseket a tavaszi munkák beindulása előtt megkezdhessék.

9. Az eddigieknél szélesebb körben kell lehetővé tenni, hogy a termelőszövetkezetek helyi adottságaik jobb kihasználása érdekében segéd- és feldolgozó üzemeket létesítsenek. Elsősorban termelői tevékenységükkel összefüggő — tej-, gyümölcs-, zöldség- stb. feldolgozó és építőanyagokat — téglát, cserepet stb. — előállító üzemek létesítésére törekedjenek. A tejfeldolgozás mértéke azonban nem veszélyeztetheti az ország nyerstejjel való ellátásának növekvő szükségleteit.

Támogatni kell azokat a kezdeményezéseket, amelyek arra irányulnak, hogy több szövetkezet közös összefogással olyan feladatot oldjon meg, amelyhez az egyes szövetkezetek erőforrásai külön-külön nem elegendők. Így pl. belvízrendezés, baromfikeltető és -nevelő üzemek létesítése, közös építő brigádok szervezése, építőanyag előállítása, hőforrások közös hasznosítása stb. Lehetővé kell tenni, hogy ilyen vállalkozásokat a termelőszövetkezetek a földművesszövetkezetekkel közösen is megvalósíthassanak.

III

1. A Központi Bizottság, figyelembe véve az ország politikai és gazdasági helyzetét, a termelőszövetkezeti mozgalom eddigi eredményeit — számolva az átmeneti nehézségekkel is —, lehetségesnek és szükségesnek tartja, hogy a tél folyamán a mezőgazdaság szocialista átszervezése terén olyan jelentős lépést tegyünk előre, amellyel a tömeges számszerű fejlesztést, a mezőgazdaság szocialista átszervezését lényegében befejezzük. Ezt a lépést azért határozta el a Központi Bizottság, mert ez érdeke a munkásosztálynak, a dolgozó parasztság többségét képező termelőszövetkezeti parasztságnak, dolgozó népünknek. De azért is határoz így, mert a még egyénileg dolgozó parasztok — számolva a termelőszövetkezetbe való belépéssel — ma már nem fektetnek be gazdaságukba, s egyre kevesebb árut termelnek. Az ebből származó nehézségek is csak a mezőgazdaság szocialista átszervezésével szün-

tethetők meg. Az átszervezés befejezését lehetővé teszi, hogy mezőgazdaságunk háromnegyed részén szocialista nagyüzemek gazdálkodnak, s termelőszövetkezeteink az elmúlt két évben jelentősen megszilárdultak. A mezőgazdaság szocialista átszervezésének befejezése alapvető feltétele a munkás-paraszt szövetség erősödésének, népi demokráciánk gyorsabb ütemű politikai, gazdasági fejlődésének.

A termelőszövetkezeti fejlesztést továbbra is a Központi Bizottság 1958 decemberi és 1959 októberi határozatai alapján kell végezni. Figyelembe kell venni azonban, hogy a soron következő számszerű fejlesztés körülményei a korábbi évektől bizonyos tekintetben eltérőek.

A termelőszövetkezeti mozgalom fejlődése következtében a mezőgazdaságban is kiszélesedtek a szocialista termelési viszonyok, s ennek alapján magasabb szinten továbberősödött a munkás-paraszt szövetség.

Az elmúlt években alakult termelőszövetkezetek gazdasági megszilárdítása további anyagi támogatást igényel. Bár az anyagi támogatás mértéke a jövő évben is jelentős lesz, az új termelőszövetkezeteknek az állam csak kisebb mértékű segítséget tud nyújtani.

E körülmények figyelembevételével az ország növénytermesztésre alkalmas szántóföldi vidékein mezőgazdasági termelőszövetkezeteket kell szervezni.

Azokon a területeken viszont, ahol a legfejlettebb termelőszövetkezeti forma számára még nincsenek meg az adottságok — így a gyenge termelőképességű talajokon, a hegyvidékek nagyüzemi művelésre kevésbé alkalmas területein —, elsősorban termelőszövetkezeti csoportokat kell alakítani.

A történelmi borvidékeken s azokon a helyeken, ahol a dolgozó parasztok jövedelmének nagyobb része a szőlőtermelésből ered, elsősorban szakcsoportokat vagy hegyközségeket kell létrehozni.

Ezeket az alacsonyabb típusú formákat úgy kell kezelni, mint a jövő termelőszövetkezeteit. Ezért az egyszerűbb szövetkezeteket is a mezőgazdaság szocialista szektorához tartozónak kell tekinteni, s ennek szellemében kell szervezésükkel és megszilárdításukkal foglalkozni.

2. Az állami terhek csökkentése, a tsz-tagok arányos hozzájárulása, valamint a közös állatállomány minőségi javítása érdekében az eddigieknél jóval szélesebb mértékben kell elősegíteni és elterjeszteni azt a bevált módszert, hogy a dolgozó parasztok saját földjük arányában — kat. holdanként legalább 200 forinttal — járuljanak hozzá a közös alap megteremtéséhez. A hozzájárulást a belépéstől számított hat hónapon belül kell befizetni. Ez esetben a termelőszövetkezet az állatokat és a felszereléseket forgalmi áron vásárolja meg a tagoktól.

Törekedni kell arra, hogy az új termelőszövetkezetek is fokozatosan kialakítsák a közös állattenyésztést. Amíg azonban ennek előfeltételeit — férőhelyet, takarmányt — nem tudják megteremteni, az állatállományt átmenetileg a háztáji gazdaságokban kell tartani.

3. A termelőszövetkezetek előtt álló gazdasági feladatok sikeres megoldása érdekében nagy gondot kell fordítani a munkaerő biztosítására. Ezért a számszerű fejlesztés során politikai meggyőző munkával arra kell törekedni,

hogy a családfők mellett minél nagyobb számban lépjenek be a termelőszövetkezetbe a családtagok is. A családtagok, különösen a fiatalok meggyőzésére irányuló politikai munkát a korábban alakult termelőszövetkezeti községekben is fokozni kell.

A tél folyamán alakuló mezőgazdasági termelőszövetkezetek a közös gazdálkodást lehetőleg azonnal kezdjék meg. A megyei szervek azonban, ahol ezt szükségesnek tartják, engedélyezhetik, hogy az új termelőszövetkezetekben a közös gazdálkodásra teljes egészében csak ősszel térjenek át.

Ebben az esetben is a megalakulás után el kell kezdeni a közös tevékenységet. Meg kell választani a szövetkezetek vezetőségét, végre kell hajtani a földrendezést, és hozzákezdeni a közös gazdálkodás alapjainak (vetőmagbehozatal, takarmányalap) megteremtéséhez. Létre kell hozni a pártszervezeteket és rendszeressé kell tenni a politikai munkát.

5. A szőlőterületek szövetkezetesítését úgy kell végezni, hogy az a legkevesebb anyagi hozzájárulást igényelje az állam részéről, biztosítsa a szőlők gondos megművelését, ennek alapján emelkedjen a termelés, lehetővé tegye a rendszeres felújítást és a nagyüzemi termelés kialakítását elősegítő rekonstrukciós tervek megvalósítását.

a) A szakcsoportok és hegyközségek is biztosítsák a felújításokat, szőlőtelepítéseket, a közös szőlőfeldolgozást, tárolást és értékesítést. A nagyüzemi szőlőtelepítésre alkalmas állami tartalékterületeket, ha azokra az állami gazdaságok vagy termelőszövetkezetek nem tartanak igényt, a szakcsoportok és hegyközségek rendelkezésére kell bocsátani. A szakcsoportok, hegyközségek gazdálkodásában a törvényerejű rendelet szellemében elkészített alapszabály előírásainak következetes végrehajtásával kell a közös elemeket erősíteni, gyarapítani.

b) A mezőgazdasági termelőszövetkezetekben a szőlők jó megművelésének biztosítása érdekében ajánlani kell az alábbi megoldásokat:

Azokban a termelőszövetkezetekben, ahol annak feltételei megvannak, célszerű a bevitt szőlők nagyüzemi művelésére állandó brigádot szervezni. A brigád tagjai a végzett munkájuk arányában munkaegység-jóváírásban részesülnek, s a terven felül termelt termék 20—25%-át prémiumként pénzben vagy természetben megkapják. A szőlőtermelés költségeit a szövetkezet viseli, a tagok földjáradékot kapnak.

A szórvány vagy rossz minőségű szőlőkkel rendelkező községekben lehetséges olyan megoldás is, hogy a szántóföldeket mezőgazdasági termelőszövetkezetekben művelik, a szórvány szőlőket pedig átmenetileg egyéni művelésben, kívül hagyják.

6. Az egyszerűbb szövetkezetek szervezését általában célszerű azután megkezdeni, miután az adott megyén belül a mezőgazdasági termelőszövetkezetek szervezését befejezték. Ügyelni kell azonban arra, hogy az egyszerűbb szövetkezetek szervezésére, ill. a szervezés előkészítésére elegendő idő álljon rendelkezésre. Az egyszerűbb szövetkezetek esetében is törekedni kell arra, hogy azok egy község vagy határrész egész dolgozó parasztságát egyesítsék.

7. A termelőszövetkezeti mozgalom számszerű fejlesztésének befejező

szakaszában is úgy kell dolgozni, hogy tovább erősödjék a párt és a dolgozó tömegek kapcsolata, fokozódjék a párt politikája iránti bizalom, erősödjék a munkásosztály és a dolgozó parasztság szövetsége. Az önkéntesség érvényesítése újabb dolgozó paraszti tömegek megnyerésében a párt politikájának továbbra is sarkalatos tétele. Következetesen fel kell lépni minden felelőtlen ígérgetéssel szemben. Minderre azért kell ezúttal is nyomatékosan felhívni a figyelmet, mert most, a munka befejező részében különösen fennáll a veszélye az elbizakodottságnak, a türelmetlenségnek, a káros „hurrá"-hangulatnak.

8. Az őszi betakarítás és szántás-vetés befejezése után legkorábban december 1-től a határozatnak megfelelően a Központi Bizottság Titkárságával konzultált megyei tervek alapján a termelőszövetkezetek számszerű fejlesztését meg lehet kezdeni.

A számszerű fejlesztést a tavaszi mezőgazdasági munkák megindulása előtt, legkésőbb március 1-ig be kell fejezni.

*

A Központi Bizottság meg van győződve arról, hogy a határozatban foglalt feladatok sikeres végrehajtásának eredményeként kedvező feltételeit teremtjük meg a párt VII. kongresszusán meghatározott célkitűzések végrehajtásának.

53

AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA A KOMMUNISTA ÉS MUNKÁSPÁRTOK KÉPVISELŐINEK 1960 NOVEMBERI ÉRTEKEZLETÉN ELFOGADOTT NYILATKOZATRÓL ÉS A VILÁG NÉPEIHEZ INTÉZETT KIÁLTVÁNYRÓL

(1960. DECEMBER 21.)

Az MSZMP Központi Bizottsága 1960. december 21-i ülésén meghallgatta a pártküldöttség beszámolóját a kommunista és munkáspártok képviselőinek 1960 novemberi moszkvai értekezletéről, egyhangúlag jóváhagyta az MSZMP küldöttségének tevékenységét, és leszögezi: teljes mértékben egyetért az értekezleten elfogadott nyilatkozattal és a világ népeihez intézett kiáltvánnyal.

A Központi Bizottság megállapítja, hogy a tanácskozás — amelyen a világ 81 kommunista pártjának képviselői vettek részt — a kommunista világmozgalom eddigi legszélesebb körű nemzetközi értekezlete volt, és hűen kifejezte azt a nagy jelentőségű tényt, hogy a kommunista világmozgalom korunk legbefolyásosabb politikai erejévé, a társadalmi haladás legfontosabb tényezőjévé vált.

A Központi Bizottság megállapítja, hogy az értekezlet által elfogadott mostani nyilatkozat az 1957-es moszkvai értekezleten elfogadott nyilatkozat alapelveit erősíti meg és fejleszti tovább. Az 1960-as nyilatkozat, az utóbbi hároméves fejlődés tapasztalatainak általánosításával, a jelenkor gyors ütemű változásainak elemzésével gazdagította az 1957-es nyilatkozatot, amelynek minden tételét és irányvonalának helyességét az események menete, az élet, a gyakorlat igazolta. A nyilatkozat alapelvei, így a két világrendszer békés egymás mellett élésének és békés versenyének elve, a háborúknak a nemzetek életéből való kiküszöbölését hirdető elv, a szocialista világrendszer fejlődéséről szóló tételek, a szocializmus világméretű győzelmének elkerülhetetlenségéről szóló tétel — minden kommunista párt, így az MSZMP tevékenységének rendíthetetlen alapelvei.

A Központi Bizottság megállapítja, hogy a világ népeihez intézett új kiáltvány a békéért és szabadságért, a gyarmati rendszer teljes felszámolásáért, a háborúmentes világ megteremtéséért folyó eddigi sikeres küzdelem további erősítését szolgálja és ehhez nyújt új harci fegyvert.

A nyilatkozatnak 81 párt képviselői által, sokoldalú és mélyreható alkotó vita eredményeként történt egyhangú elfogadása a kommunista világmozgalom eszmei egységének szilárdságát és ama eltökéltségét fejezi ki, hogy teljes egységben folytatja a küzdelmet az imperializmus ellen, a békéért, a népek szabadságáért, a demokráciáért, a szocializmusért.

A Központi Bizottság örömmel állapítja meg, hogy a nyilatkozat igazolja

annak a politikának a helyességét, amelyet a Magyar Szocialista Munkáspárt 1956. november 4. óta az SZKP XX. kongresszusa és az 57-es nyilatkozat szellemében folytat, amely alapvető politikai feltétele volt minden sikernek, amit pártunk és a magyar nép az utóbbi négy év folyamán elért. Az MSZMP ugyanezt a politikát folytatja tovább ezután is, s ehhez nyújt nagy értékű eszmei segítséget a mostani nyilatkozat.

A Központi Bizottság felhívja pártunk valamennyi szervezetét és minden tagját, hogy a nyilatkozatot és a kiáltványt behatóan tanulmányozzák, hasznosítsák a pártmunkában, és tegyenek meg mindent azért, hogy a dolgozók különböző rétegei a nyilatkozattal és a kiáltvánnyal megismerkedjenek.

A Központi Bizottság felhívja a dolgozó magyar népet, hogy tevékenységével, munkájával segítse a nyilatkozatban s a kiáltványban foglalt magasztos célok megvalósítását: a szocializmus felépítését és a béke védelmét.

Megjelent: Népszabadság, 1960. december 22.

54

AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK KÖZLEMÉNYE: A MEZŐGAZDASÁGBAN IS URALKODÓVÁ VÁLTAK A SZOCIALISTA TERMELÉSI VISZONYOK

1961. FEBRUÁR 17.)

A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága tavaly októberében hozott határozatában megállapította, hogy lehetséges és szükséges a tél folyamán a mezőgazdaság szocialista átszervezésében a tömeges számszerű fejlesztés befejezése. A határozat végrehajtása eredményeként újabb 340 ezer dolgozó paraszt lépett a szövetkezeti gazdálkodás útjára. A közös gazdaságokba most behozott összes földterület meghaladja az 1,7 millió kat. holdat.

Ezzel a VII. pártkongresszus határozatát megvalósítva, mérföldkőhöz érkeztünk a magyar mezőgazdaság átalakításában: az *ipar után a mezőgazdaságban is uralkodóvá váltak a szocialista termelési viszonyok.*

A mezőgazdasági termelőszövetkezetekben és egyszerűbb szövetkezetekben 1,2 millió dolgozó paraszt kereken 9 millió kat. hold földön gazdálkodik. Az ország szántóterületének kereken 90%-a a szocialista szektorhoz tartozik. Ebből az állami gazdaságok részesedése 14, a mezőgazdasági termelőszövetkezeteké 72%, az egyszerűbb szövetkezetekre mintegy 3% jut. Az ország 3273 városából és községéből 3055 termelőszövetkezeti város és község.

I

A termelőszövetkezeti mozgalom győzelemre jutásával létrejöttek annak feltételei, hogy a magyar mezőgazdaságot viszonylagos elmaradottságából kiemeljük, az ország fejlődését meggyorsítsuk. E győzelem következtében fejlődésének új szakaszába lép az egész magyar nép és maga a dolgozó parasztság.

A falun végbement sikeres forradalmi átalakulás a marxista—leninista elmélet, a népet szolgáló kommunista politika gyakorlati eredménye. Bizonysága annak, hogy a munkásosztály forradalmi pártja, a Magyar Szocialista Munkáspárt helyesen irányította és vezette a mozgalmat.

Az elért eredményekért elismerés illeti mindenekelőtt a munkásosztályt, amely nagy áldozatkészséggel, politikai és anyagi segítséget nyújtott szövetséges társának, a dolgozó parasztságnak a szövetkezeti gazdálkodásra való áttérésben. A tisztelet hangján kell szólni arról a sok ezer üzemi munkásról, aki szocialista lelkesedéstől hajtva, hóban-sárban, jó és rossz időben

hosszú éveken át részt vett a falu szocialista átalakításának nagy munkájában, segített a dolgozó parasztoknak kételyeik leküzdésében, bátorította őket elhatározásuk meghozatalában.

Megbecsüléssel adózunk a termelőszövetkezeti mozgalom úttörőinek, a szövetkezeti parasztság legjobbjainak, állami gazdasági, gépállomási dolgozóknak, a falusi értelmiségieknek, pedagógusoknak, agronómusoknak és más falusi dolgozóknak, a társadalmi munkásoknak, akik nagy érdemeket szereztek áldozatos, türelmes felvilágosító munkájukkal.

A termelőszövetkezeti mozgalom győzelmében döntő szerepe volt a kisés középparasztok elhatározásának, akik a munkásosztály s a legöntudatosabb falusi dolgozók segítségével — sokszor nehéz töprengés és belső vívódás árán — szakítani tudtak a kistulajdonosi múlttal, és a párt tanácsát követve ráléptek a boldogabb életet, biztosabb jövőt hozó új életforma, a szövetkezeti gazdálkodás, a szocializmus útjára.

A dolgozó parasztok szövetkezetekbe tömörítése biztosítja az új, egységes szocialista parasztosztály kialakulását. De már most megerősödött és magasabb szintre emelkedett a munkás-paraszt szövetség, amelynek tartalma és célja a néphatalom védelmén túlmenően a szocializmus felépítése. *Nagy lépés ez előre a szilárd, egységes szocialista társadalom megteremtésében.*

II

A Magyar Népköztársaság az elmúlt két évben nagy erőfeszítések árán biztosította azokat a legfontosabb anyagi eszközöket, amelyeket a mezőgazdaság szocialista átalakításában bekövetkezett gyorsabb fejlődés megkövetelt. Erőteljesen növekszik a termelőszövetkezetek beruházása saját eszközeikből is. Ezzel együtt a hároméves tervben mezőgazdasági beruházásokra mintegy 16 milliárd forintot fordítottunk, 75%-kal többet az eredeti előirányzatnál.

A termelőszövetkezetek a rendelkezésre álló anyagi eszközökkel nagyarányú új építkezéseket valósítottak meg, s több ezer kisüzemi épületet alakítottak át a közös állatállomány számára. Ennek eredményeként a hároméves terv ideje alatt — a terveket túlszárnyalva — felépítettek mintegy félmillió sertés és 350 ezer szarvasmarha elhelyezésére szolgáló férőhelyet. A nagyarányú építkezések ellenére a termelőszövetkezetek jelentős része még férőhelyhiánnyal küzd, s számos helyen az alapszabály szerint közösbe viendő jószágok egy része az előfeltételek megteremtéséig a háztáji gazdaságban marad.

Mezőgazdaságunk jelenlegi állapotában még korántsem érte el a gépesítettségnek, a műtrágyaellátásnak azt a fokát, amely szükséges és kívánatos lenne. Mégsem becsülhető le az az eredmény — sőt, büszkék lehetünk rá —, amelyet e tekintetben az elmúlt években elértünk. A hároméves terv időszakában a mezőgazdaság 19 ezer traktort, 2100 gabonakombájnt kapott. A traktorok száma 50%-kal, a kombájnoké 66%-kal nőtt 1957-hez képest. A hároméves terv időszakában a mezőgazdaság mintegy kétmillió tonna műtrágyát használt fel, több mint kétszeresét az 1955—1957. évinek. Ennek

következtében az 1 kat. hold szántó-, kert-, szőlőterületre jutó műtrágyamennyiség tavaly meghaladta a 75 kilogrammot, az 1957. évi 35,7 kilogrammal szemben. A műtrágyaellátás az idén országosan 30%-kal növekszik.

Olyan mély társadalmi átalakulásnak, mint amilyen a magyar faluban az elmúlt években végbement, elkerülhetetlen velejárója, hogy a termelés és az áruellátás bizonyos területein zökkenők, átmeneti nehézségek keletkezzenek. Három év alatt az időjárás következtében egy közepes, egy jó és egy gyenge esztendőnk volt. Mindezek ellenére a mezőgazdaság össztermelése a hároméves terv időszakában több mint 11%-kal haladta meg az 1955—1957. évi átlagot, a felvásárlás pedig mintegy 15%-kal növekedett az 1957. évi szinthez mérten.

III

A tömeges számszerű fejlesztés befejezése után kialakult új helyzet azt a követelményt állítja elénk, hogy *minden erőfeszítésünket az elért eredmények megszilárdítására összpontosítsuk.* Ez most a fő feladat. A termelőszövetkezetek szervezeti, politikai megerősítésére, az eredményes belterjes gazdálkodás kialakítására, a mezőgazdaság nagyüzemi rendszerének felépítésére kell törekednünk, hogy teljessé tegyük a mezőgazdaság szocialista átalakítását.

Pártszervezeteink, tanácsaink, társadalmi szervezeteink fokozottan figyeljenek arra, hogy jól vezetett és jól működő termelőszövetkezetek alakuljanak ki mindenütt. Azok érjenek el mielőbb nagy hozamokat és adjanak több árut az országnak!

Az idei népgazdasági terv a mezőgazdaság számára a termelés 7,9, a felvásárlás 9,1%-os növelését írja elő a tavalyi ténylegesen elért szinthez képest. E terv teljesítése az eddigieknél is nagyobb erőfeszítéseket, jobb munkát, jobb vezetést követel.

A legközvetlenebb tennivaló: *a helyes tervkészítés, a jó üzemterv elkészítése.* Termelőszövetkezeteink idei üzemtervüket a népgazdasági tervvel összhangban készítsék el, hogy magasabb terméshozamok elérésével, a közös és háztáji termelés együttesen biztosítsa a felvásárlási tervek teljesítését, s így a szövetkezeti tagság nagyobb jövedelmét, magasabb életszínvonalát.

A soron következő termelési feladatok: az őszi gabonavetések gondos kora tavaszi ápolása, a fagyok által elcsigázott vetések fejtrágyázása, hengerezése, simítózása, majd ezt követően, a lehetőségekhez mérten, a vetések gyomtalanítása.

Nagyon fontos népgazdasági érdek fűződik ahhoz, hogy termelőszövetkezeteink legfőbb takarmánynövényünkből, a kukoricából legalább olyan arányban vessenek, mint tavaly. Az őszi rendkívüli esős időjárás miatt a tervezettnél némileg kisebb a kenyérgabonából elvetett terület. Ezen a területen elsősorban napraforgót, továbbá kukoricát és konzervipari növényeket vessenek. Az összes növénykultúráknál jobb minőségű munkát kell végezni, mint tavaly! A kukoricatermesztésben, csakúgy, mint a termelés egyéb fontos területein, igen nagy segítséget nyújthatnak a termelőszövetke-

zetek ifjúsági munkacsapatai, a KISZ által szervezett termelési versenymozgalomban.

Több húst, tejet és tojást kell adni az országnak. Jobban kell szorgalmazni a sertéshizlalási szerződéskötéseket, mind a közösben, mind a háztáji gazdaságokban. Az állomány növelése végett meg kell javítani a tenyésztői munkát, a tartási körülményeket és a gondozói munka színvonalát. A szarvasmarha-tenyésztésben az eddigieknél jóval nagyobb erőfeszítéseket kell tenni a tenyésztői munka megjavítására, a borjak, különösen a tehénnek szánt üszőborjak felnevelésére. Nagy figyelmet kell szentelni a baromfitenyésztésre és tojástermelésre. A közös gazdaságokban kisebb befektetéssel, egyszerű megoldásokkal gyorsan komoly eredményeket lehet elérni a baromfinevelésben, a tojástermelésben. A tavalyi koca- és az idei sertéshizlalási akcióhoz hasonlóan, a baromfitenyésztés és nevelés fellendítésére is végezzünk széles körű gazdasági szervező munkát. Ebben sokat tudnak segíteni a termelőszövetkezeti asszonyok és a falusi nőtanácsok.

Az eddigieknél is jobban kell felhasználni a háztáji gazdaságok kihasználatlan épületeit. Meg kell szervezni, hogy a szövetkezeti tagok a közös gazdaságok számára végezzenek szerződéses baromfi-, sertés- és szarvasmarha-nevelést és -hizlalást.

A termelőszövetkezetek rendelkezésére álló saját és állami anyagi erőforrásokat továbbra is olyan feladatokra kell összpontosítani, amelyek a legjobban szolgálják a termelőszövetkezetek gazdasági megalapozását, gazdálkodásuk gyors fejlesztését, a tagok jövedelmének növelését és összhangban állnak a népgazdaság érdekeivel.

IV

Tovább kell erősíteni a termelőszövetkezeti demokráciát, hogy a tagság jobban magáénak érezze szövetkezetét. Rendszeresen meg kell tartani a közgyűléseket, és tájékoztatni a tagságot a szövetkezeti gazdálkodás fontos kérdéseiről, és megtárgyalni vele a tennivalókat.

A politikai öntudat fejlesztése, a szövetkezeti parasztság szocialista nevelése mellett az eddigieknél is nagyobb gondot kell fordítani a munka szerinti elosztás elvén alapuló, a munkaegységrendszert kiegészítő, hatékonyabb anyagi ösztönzést megvalósító jövedelem-elosztási díjazási formák és módszerek, továbbá a rendszeres előlegezés elterjesztésére. Ez a termelőszövetkezetek egy részében meglevő munkaerőhiányt is csökkenti.

Minden termelőszövetkezetben tovább kell folytatni a rendszeres, szervezett politikai felvilágosító munkát. Gondoskodni kell arról, hogy a tsztagok az őket foglalkoztató kérdésekre megfelelő felvilágosítást kapjanak. Valamennyi termelőszövetkezetben létre kell hozni a párt- és a KISZ-szervezeteket, és emelni munkájuk színvonalát.

A szocialista termelési viszonyok uralkodóvá válása megteremtette annak a lehetőségét, hogy a párt VII. kongresszusa határozatának szellemében meggyorsítsuk a mezőgazdasági termelés fejlesztését és jobban kielégítsük

az ország lakosságának élelmiszerigényeit, ellássuk az ipart nyersanyaggal, növeljük exportunkat.

Most nyílt meg a lehetősége, hogy megvalósítsuk a parasztság régi álmát és jobb, műveltebb életmódot biztosítsunk a falu népének. S most válik lehetővé az is, hogy a tudomány vívmányait a nagyüzemi szocialista gazdálkodásban a tudósok, szakemberek segítségével a legszélesebb körben a gyakorlatba ültessük át.

A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága szilárdan meg van győződve arról, hogy pár jó munkás év alatt, elsősorban tehetséges, szorgalmas parasztságunk erőfeszítései nyomán nagy eredményeket érhetünk el céljaink valóra váltásában.

Szövetkezeti parasztságunk s mindazok, akik kivették részüket a mezőgazdaság szocialista átalakításáért folytatott harcból, a továbbiakban is fordítsák minden erejüket e célok elérésére, saját boldogulásuk és egész társadalmunk javára.

Megjelent: Népszabadság, 1961. február 19.

55

IRODALOMKRITIKÁNK NÉHÁNY FOGYATÉKOSSÁGÁRÓL

TÉZISEK

(TÁRSADALMI SZEMLE, 1961 FEBRUÁR)

I

Irodalmunk eszmei és művészi fejlődésében, népünk műveltségének gyarapításában fontos szerepe van az irodalomkritikának. Szocialista fejlődésünk utat nyitott korunk leghaladóbb, egyedül következetesen tudományos esztétikai szemléletének és módszerének, a marxista—leninista esztétikának. A műalkotások megítélésénél ma már egyre inkább az eszmei tartalom és a megformálás igényessége, a társadalmi haladás objektív érdeke, a valóság realista ábrázolása a döntő mérce.

A marxista irodalomkritika — kezdeti botladozásai és az egyes időszakok tévedései ellenére is — nagyot fejlődött hazánkban. 1945 után a haladó irodalmi teoretikusok mellé hamarosan felnőtt egy új, fiatal kritikusi gárda. A marxista igényű irodalomkritika jelentős mértékben segítette a szocialista irodalom új hajtásait, a realizmus térhódítását, a l'art pour l'art burzsoá elvének és gyakorlatának visszaszorítását.

Ennek az ígéretes munkának a kibontakozását azonban károsan akadályozta a személyi kultusz légköre és az irodalmi, valamint a kritikai életben is megnyilvánuló dogmatizmus. 1953 után az irodalomkritikában is egyre erősebben jelentkeztek nemcsak a revizionista, hanem a nyíltan burzsoá nézetek is. Ez az ideológiai-esztétikai támadás a szocializmus ellen, amely fontos frontszakasza volt az általános antimarxista rohamnak, gyengítette a szocialista irodalom pozícióit, és eszmei zűrzavart, ingadozást okozott kritikusaink egy részénél: többen közülük szembefordultak a marxizmussal.

Az 1956-os ellenforradalmat megelőző hónapokban, de egy ideig még az ellenforradalom után is kulturális életünkben a polgári, kispolgári nézetek hagyományos és revizionista kiadásban egyaránt hemzsegtek. Az utóbbi években azonban — részt vállalva a párt, a szocializmus erőinek általános politikai és ideológiai ellentámadásában — irodalomkritikánk marxista törzse nemcsak magára talált, hanem eszmeisége, színvonala jelentékenyen továbbfejlődött. Eredményeiben számos olyan új vonás jelentkezik, amely segít megalapozni egy új irodalmi és irodalomelméleti fellendülést.

Számos kritikusunk, irodalomtörténészünk — híven a szocialista irodalom eszméihez — bátran fellépett a kulturális életünkben jelentkező revizionista és dogmatikus tendenciák, a különböző polgári, kispolgári irányzatok ellen. Számottevő eredmények születtek többek között Lukács György és

követői revizionista esztétikai koncepcióinak bírálatában, a „népi írók" harmadikutas, nacionalista nézetei s egyéb polgári, kispolgári irodalmi irányzatok értékelésében, a „modernség" cégére alatt felbukkanó irracionalista, dekadens tendenciák leleplezésében.

Határozott fejlődés mutatkozik a sematizmus elleni harcban, az árnyaltabb valóságábrázolás, a művészi igényesség számonkérésében, a szocialista realizmus differenciáltabb értelmezésében, a kísérletezések elvszerű támogatásában. Marxista igényű kritikánk jó része összetettebben, dialektikusabban vizsgálja a múlt irodalmában, a mai nyugati polgári irodalomban s a hazai nem marxista szemléletű írók műveiben fellelhető értékeket. Igyekszik ezekkel is gazdagítani műveltségünk tárházát, erősíteni és szélesíteni a szocialista irodalom és minden haladó szándékú, realista törekvésű irodalom szövetségét.

Az elmúlt években jelentős lépést tettek irodalomkritikusaink, irodalomtörténészeink a felszabadulás előtti szocialista irodalmunk méltó értékelésének megalapozásában és publikálásában. Élénkült a vita — habár nem kielégítő mértékben — a szocialista irodalomelmélet elvi problémáiról, s biztató kísérletek történtek egyes kiemelkedő mai hazai és külföldi írók munkásságának átfogó elemzésére. Számos értékes bírálat jelent meg az ellenforradalom óta született alkotásokról, a külföldi irodalom figyelemre méltó új eredményeiről, antológiákról, a fiatal írók novella- és versgyűjteményeiről.

Örvendetes ténye kritikai életünknek, hogy az elmúlt években több új — ígéretes, pártos és tehetséges — esztéta tűnt fel irodalmi életünk fórumain. Az irodalmunk fejlődésére jellemző egységesedési folyamat a kritika terén is érezhető. Erősödik a marxista esztétikai elvek hatása még azoknak a kritikusoknak a tevékenységében is, akik polgári esztétikai iskolákon nevelkedtek, és a legutóbbi időkig fenntartással éltek a marxista irodalomfelfogással szemben. Több olyan kritikus, aki 1956-ban megingott, ma már a valóság tényeinek hatására egyre határozottabban vall marxista nézeteket.

Eredményeink biztatóak. Ugyanakkor azonban számos fogyatékosság akadályozza kritikai életünk továbbfejlődését. A különféle reakciós, burzsoá nézetek ma már nem vagy csak elvétve jelentkeznek nyíltan és agresszívan kritikai életünkben, de megtévesztő formákban, nemegyszer marxista színezetű lepelben, még élnek. A marxista igényű kritikusok nem oldották meg azt a feladatot, hogy megfelelő átütőerővel kiszorítsák irodalmi életünkből a polgári és kispolgári, revizionista és dogmatikus nézeteket, és magas eszmei s tudományos színvonalon elemezzék és segítsék megvalósulni a szocialista művészet nagy eszményeit. Gyakori még a békülékenység és a liberalizmus a helytelen nézetek maradványaival szemben. Sok a se hideg, se meleg bírálat, a középszerű vagy éppen gyenge és a határozott elvi álláspontot kerülő írás. Mindez összefügg az elveket elnyomó klikkszempontok, „baráti kapcsolatok" meglehetősen széles körű érvényesülésével.

A jobb- és „bal"-oldali nézetek gyakran összefonódva jelentkeznek, és akadályozzák az alkotó marxizmus érvényesülését az irodalomkritikában.

Gyakran előfordul, hogy egyazon alkotó vagy irodalomkritikus munkásságában a különféle jobb- és „bal"-oldali torzító felfogások keverednek. A jobb- és „bal"-oldali elhajlásoknak közös a forrása: a kispolgári szemlélet, a munkásosztály, a dolgozó nép érdekeinek, a tudományos materialista álláspontnak szem elől tévesztése, amely hol szektás, ultraradikális türelmetlenségben, szubjektivizmusban, hol pedig jobboldali engedékenységben nyilvánul meg. A polgári dekadenciát igazoló nézetek, s a mű-„bal"-oldali állásfoglalások látszólag távol esnek egymástól, de a valóságban mindkettő akadályozza a szocialista irodalom fejlődését.

Századunk az emberiség legnagyobb történelmi fordulója: a szocializmus és a kommunizmus megvalósításának kora. Népünk — élve a szocializmus által nyújtott nagy lehetőségekkel — az építésben nap mint nap új, nagy eredményeket ér el. Művek mutatják, hogy mind több azoknak az íróknak a száma, akik részt kérnek a szocializmus építésének munkájából. Még azokban az írókban is, akik eddig távol tartották magukat a dolgozók érdekeitől, vagy akik az ellenforradalmi események során kerültek messze tőle: jelentkezik a közeledésnek, a szocialista építésben való feladatvállalásnak a vágya. Megvan tehát a lehetősége a magyar szocialista realista irodalom nagyarányú kibontakozásának. Ennek a lehetőségnek a maradéktalan valóra váltásában nagy feladat hárul a magas eszmei és művészi igényeket támasztó irodalomkritikára.

II

Irodalmi közéletünk és mai irodalmunk fejlődését az akadályozza leginkább, hogy nem folyik kellő ideológiai-esztétikai harc az irodalmi életünkben jelentkező polgári, kispolgári áramlatokkal szemben. Az irodalomkritika számos esetben békülékenyen kitér az eszmei harc elől, sőt nemegyszer támogatója, elvi igazolója a helytelen tendenciáknak.

Nem véletlen, hogy a közelmúltban, kritikátlanul felidézve a polgári esztétizmus magyarországi zászlóvivőit, egyesek a polgári objektivizmust, mint magasabb rendűt vagy legalábbis mint egyenértékűt állították szembe a pártos, elvi alapon elemző bírálattal. Az élet által megcáfolt szubjektív impresszionista bírálói magatartást próbálta igazolni pl. az a felfogás, amely szerint: „minek szóljunk bele egy alkat és egy mű változhatatlan öntörvényű sorsába". (Utószó Kosztolányi Dezső „Írók, festők, tudósok" című kötetéhez. II. köt. 353. old.) Tovább él kritikai életünkben az őszinteségnek, mint központi esztétikai elvnek elvont, öncélú alkalmazása. Számos kritikus az eszmei-tartalmi elemzés követelményeiről azzal az indokolással mond le, hogy a tárgyalt műben „sok őszinteség" van, felesleges hát szembesíteni vele a haladó világszemléletet, az élet tényeit. („Kortárs", 1959. 9. sz. 434. old.; „A Könyvtáros", 1959. 11. sz. 868. old.)

Sok kritikusunk — helytelenül — azzal véli igazolhatónak az elvtelenséget és a behódolást a polgári, kispolgári nézetek előtt, hogy határozott, egyértelmű bírálat esetleg visszariasztja az írót és megakasztja fejlődését. Úgy véli, hogy a nem szocialista írókkal való együttműködést

nem a következetes elviség, hanem az elviség mellőzése teremtheti meg. A nemes, okos írópedagógia érvényesítése érdekében ez a kritika el akarja hallgattatni a marxista álláspontot a joggal bírálható művekkel szemben is. („Kortárs", 1959. 12. sz.; „Élet és Irodalom", 1959. július 10.)

Ezzel az irodalmi álpedagógiával szoros összefüggésben alakult ki az elvi igényességet elsekélyesítő, állítólag „komplex", „differenciált" bírálat kívánalma. A kritikának valóban komplexnek, körültekintőnek, differenciáltnak kell lennie, figyelembe kell venni az egyes írók egyéni útját, fejlődését és a konkrét irodalmi helyzetet. Ez azonban nem jelenthet udvarló, taktikázó, elvtelen bírálatot. A marxista kritikusnak mindenekelőtt az irodalmi, művészi folyamat egészéért, az irodalom jövőjéért kell felelősséget éreznie, s az egyes írói alkotások megítélését is ennek kell alárendelnie.

A kritika számos esetben az „írópedagógia", a „komplex kritikai módszer" ürügyén akarva-akaratlanul formalista, impresszionista, szubjektív bírálói módszerrel cseréli fel az objektív, tudományosan elemző, elvi kritikát. A felelősséggel mérlegelő, elemző kritika helyét gyakran a puszta tartalmi ismertetés foglalja el, ismét feltűntek a dekadens polgári kritika torz válfajai: a meddő, esztétizáló lelkendezés, ismét elburjánzott az üres, semmitmondó kritikai „halandzsa"-nyelv. Ez a stílus jellemzi igen gyakran a Rádió, a „Magyar Nemzet", a „Nők Lapja", „A Könyvtáros", az „Irodalomtörténet" és a „Népművelés" számos kritikáját.

A polgári esztétizmus mai megnyilvánulási formája az a kritikai eljárás, amikor a bírálat eszmei problémák felvetése helyett marxista terminológiával kíván igazolni nem marxista, néha kifejezetten antimarxista mondanivalójú műveket. Az ilyen bírálói módszerrel kritikai realistáknak nevezik pl. az európai dekadencia olyan ellentmondásos képviselőit, mint Franz Kafka, Hermann Broch, Albert Camus és másokat. (Lásd „Élet és Irodalom", 1959. április 18.; „Nagyvilág", 1958 január és 1960 március.) Az ilyen típusú kritikában már-már szocialista mondanivalójú alkotásnak látszik az olyan vitatható mű, mint Rónay György „Képek és képzelgések" című írása, harcos és pártos írásokká válnak az „Ébredés" és az „Előjáték" című antológiák problematikus novellái.

A kritikai elvtelenség egy másik sajátos megnyilvánulása a kettős értékelés, a Janus arcú bírálói módszer, amely fennakad ugyan az eszmei-tartalmi, politikai hibákon, de megriad saját merészségétől, és a művészi érdem felnagyításával ellensúlyozza tartalmi kifogásait. Az egyrészt-másrészt dzsungeljében ilyenkor rendszerint elsikkad a lényeg: az érdemi állásfoglalás. Így születnek meg a kritikában — de csak ott — a „hibás remekművek". Az olyan alkotások, amelyek „a megformálás tökélyével", „nagy szuggesztivitásukkal", „hiteles levegőjükkel" „mesterművek" ugyan, csak éppen egy bajuk van: eszmeiségük problematikus, sőt olykor „abszolút dekadencia" jellemző rájuk. (Lásd pl. a „Magyar Nemzet" bírálata Pilinszky verseskötetéről, 1959. szeptember 15., az „Élet és Irodalom" kritikáját Illés Endre „Türelmetlen szeretők" című drámájáról, s Hernádi Gyula írásáról, valamint Bóka László „Karoling trón" című regényéről, 1959. november 6., 1959. április 10., 1960. július 8.) Az eszmei tartalomnak

és az esztétikai értéknek ilyen elválasztása összeegyeztethetetlen a valóban tudományos bírálattal, hiszen a tartalom problematikussága még nagy tehetségű szerzőnél is ellentmondásossá teszi a művészi megformálást is.

A POLGÁRI DEKADENCIA IGAZOLÁSA

Irodalmi életünkben az elmúlt években teret nyert, és még ma is sok vonatkozásban „védelmet" élvez a polgári dekadencia, nem utolsósorban a „modernség", a „korszerűség" eltorzítva értelmezett jelszavai mögé bújva. Nem sajátosan magyar, hanem nemzetközi jelenség ez. A polgári dekadencia előtt behódoló revizionista esztétika nemzetközi méretekben is a „modernség"-re hivatkozva indult harcba a haladó és a szocialista kultúra elvei ellen.

Kritikánk egy része helyesen figyelt fel erre a jelenségre, és többek között a fiatal költők és prózaírók műveit elemezve, több ízben rámutatott a dekadencia kísértő veszélyére. Egyes bírálók azonban gúnyosan emlegetik azokat az „irodalmárokat", akik „mumusként" idézik „különféle, régen lejárt izmusok" veszedelmét. (Lásd „Népszava", 1960. február 7.) Megfeledkeznek arról, hogy az izmusok nemcsak „régen lejárt dolgok", hanem a mai nyugati dekadencia fő vonalát, táptalaját jelentik. Újra divattá vált „konzervativizmussal", „provincializmussal" megvádolni azokat, akik szót emelnek a polgári dekadenciának a „modernség" jelszava alatt fellépő térhódítása ellen.

A korszerűség, a modernség kívánalma szerves része a szocialista esztétikának. A korszerűség igénye nem utolsósorban helyes visszahatás mindenféle sematikus ábrázolás, konzervativizmus ellen. Kifejeződik benne az új életanyag elmélyült, művészi meghódításának, a művészi sokrétűségnek a vágya; a szocialista írókban is mélyen élő törekvés, hogy az új tartalomhoz megtalálják az azt legteljesebben kifejező formát. Minden ilyen formakereső törekvést megértéssel köteles támogatni a marxista kritika. De a leghatározottabban fel kell vennie a harcot azokkal a nézetekkel szemben, amelyek a „modernség" emlegetésével a burzsoá és a szocialista ideológia ellentétét kívánják elmosni, és a „korszerűség" ürügyén a polgári dekadencia igazolását kísérlik meg.

A burzsoá dekadencia szószólóinak egyik gyakori és jó szándékú írókat és kritikusokat is megtévesztő érve, hogy a XX. század új valóságára, „az újkor alapjaiban változó tartalmára" hivatkoznak (Lásd „Élet és Irodalom", 1958. március 28., 1959. május 8., „Világirodalmi Figyelő", 1958. 1. sz. 81. old., „Kortárs", 1958. 1. sz., 1959. 9. sz. 447. old.) Ez az érvelés önmagában tetszetős. Századunk számos új vívmánya, a technika fejlődése, valóban sok új témával, új eszközzel gazdagította és gazdagítja az irodalmat. A magyar irodalomban elsősorban József Attila példázza ezt. A marxista igényű kritika azonban sohasem tévesztheti szem elől ennek a kérdésnek — a XX. század új művészi vívmányainak — vizsgálatában a leglényegesebbet: az osztályszempontot. Hiszen a társadalom osztályokból áll, a szocialista világrendszer mellett fennáll a kapitalista világrendszer is. De ezeken a tényeken szeretnek átsiklani a dekadens „modernség" hazai

támogatói. Nálunk a XX. század szellemtörténeti kategóriaként, mint egységes, azonos szellemiségű kor jelenik meg.

A burzsoá dekadencia támogatói érvelésükben a XIX. század nagy haladó írói örökségét, a kritikai realizmust és annak továbbfejlesztőjét, századunk leghaladóbb művészi vívmányát, a szocialista realizmust akarják diszkreditálni és a burzsoá dekadenciát a művészi fejlődés fő irányaként feltüntetni. A XX. században megszületett a realizmus eddigi legmagasabb formája, a szocialista realizmus. Olyan, ma már klasszikussá vált írók, mint Gorkij, Majakovszkij, Solohov, Alekszej Tolsztoj, Éluard, Aragon, Pablo Neruda, József Attila tanúskodnak erről. Nem utolsósorban a szocialista forradalom következtében és a szocialista realizmus létrejötte folytán, új lendületet vett századunkban a kritikai realizmus is. Elég ennek igazolására idézni Romain Rolland, Henry Barbusse, Heinrich Mann és Thomas Mann, B. Shaw, Martin du Gard, Laxness, Hemingway és mások nevét, de hivatkozhatnánk a gyarmati és volt gyarmati népek sok ma élő írójának példájára is. A XX. századnak ezt a nagysúlyú realista irodalmát a dekadencia elvi szószólói mellékes, elhanyagolható tényezőnek tekintik. Ebből a szemléletből születhetnek az olyan torzító és a tényeket semmibevevő állítások, amelyek szerint „Tíz-tizenöt évi késéssel (ha nem többel) jutott el hozzájuk a világirodalom". (Lásd „Kortárs", 1959. 12. sz. 917. old.)

Az ilyen felfogás szerint a „modernség" kapcsán emlegetett leggyakoribb nevek: Joyce, Kafka, Camus, Jiménez, Eliot, Michaux. Olyan állítások látnak napvilágot, amelyek szerint — az ún. izmusok századunk legnagyobb erőfeszítései a művészet terén —, Traklhoz hasonló írók úgy szerepelnek, mint a „XX. század új valóságának kifejezéséért folytatott küzdelem reprezentánsai". Jiménez egyes kritikákban a „magányba szorult modern ember" mintaképe. (Lásd „Jelenkor", 1958. 12. sz. 22. old.) Anouilh az „utat kereső modern költészet" nagy alakjává nőtt. (Lásd „Nagyvilág", 1959. 12. sz. 1781. old.) Ennek a kritikai törekvésnek engedelmesen statisztál a különböző bírálatokban térhódító sznobizmus.

Kritikai életünkre ma már nem az a jellemző, hogy túlzott vulgarizálódással s nem eléggé összetetten, árnyaltan szemléli a mai polgári irodalom egyes jelenségeit. Ugyanakkor gyakran előfordul, hogy nem veszi gondos marxista elemzés alá még a XX. század jellegzetesen polgári dekadens íróinak műveit sem, nem vizsgálja meg: mi bennük a dekadencia és mi a fellelhető érték, hanem egyoldalúan, fenntartás nélkül, mint „modernet" és „korszerűt" eszményíti őket.

Kritikánk egy része a „modernség" címszavával a dekadencia alkotói módszerét és filozófiáját népszerűsíti. A valóság hű ábrázolása az ember és a világ, a társadalom és az egyén kapcsolatának előtérbe állítását kívánja meg. A dekadencia ezzel szemben az embert a társadalomból kiszakítva ábrázolja. A tapasztalattal, a megfigyeléssel, a fejlődés szükségszerűségeinek felismerésével ellentétben a „látomást" igényli, a misztikus és az irracionális felé tereli az irodalmat. Ennek a dekadens esztétikának az elvei szerint az igazán „modern" író csak a saját belső érzéseinek, ösztöneinek az elemeiből, „a belső világ tájainak felmérése" alapján „építheti fel költői

világát". („Mai francia költők". Budapest 1958.) A „puszta belső vízió", a „belső látvány" szinte szuverén kivetítése, a „logikai szféra kioltása", a „nem logikai szférák tartalmassá tétele" válik a művészi ábrázolás fő céljává. (Lásd „Élet és Irodalom", 1958. szeptember 19., október 31., 1959. december 11.)

Ez a szubjektív idealizmus ismeretelméletén alapuló művészetbölcselet igazolni próbálja azt a misztikus, dekadens irodalmat, amely „arra képesít", hogy az ember szemét a „valóságról a sorsra emelje", a „földről a kiismerhetetlen csillagboltozatra", és az író valami olyat mondjon ki, amit a „dísztelen valóságábrázolás" nem tud elmondani, ami létrehozza a „kozmikus kitárulkozás", a „kozmoszba táruló világborzongás" irodalmát, és megszólaltatja a „modern, örök kozmikusság időtlen pátoszát". (Lásd „Irodalomtörténet", 1958. 2. sz. 288. old., 1959. 2. sz. 300. old.)

Ennek a társadalomtól, a valóságtól és minden emberi kapcsolattól elszigetelődő embertelen költészetnek alapvető élménye: a félelem, a rettegés. A dekadencia esztétikája ünnepli Camust, mint az élet értelmetlenségének íróját, ünnepli azért, mert a maga pesszimizmusával „a modern ember tehetetlenségének és kiszolgáltatottságának modern mítoszát" teremtette meg. (Lásd „Világirodalmi Figyelő", 1958. 100. old.) Ez az esztétika az, amely bírálat nélkül veszi tudomásul az olyan műveket, amelyek a „halállal" szembenéző, „az élet súlypontját a halálban meglelő" költőnek az alkotásai. (Lásd „Nagyvilág", 1960 január, 22. old.)

Nem valamiféle művészi konzervativizmusnak és az új formakeresésnek, hanem az életigenlő, realista művészetnek és a dekadenciának az ellentétéről van itt szó. Az értelmiségnek az a része fordul szembe az ilyesfajta esztétikai nézetekben a realizmussal, amely nem vállalja az elnyomott osztályok és elnyomott népek harcait és győztes forradalmait. Ez a szemlélet a művészet segítségével közömbössé akarja tenni az egyént a valósággal, a társadalmi érdekekkel szemben, ezért láttatja értelmetlen és megismerhetetlen káosznak az életet. Ahogy napjainkban már „forradalomnak" nevezi magát az ellenforradalom, éppúgy „modernségnek", „új realizmusnak" kénytelen átkeresztelkedni a burzsoá dekadencia is.

A „modernség"-nek álcázott dekadencia nemcsak elvontan hirdeti a maga esztétikai elveit, nemcsak a nyugati polgári irodalom egyes jelenségeinek kritikátlan dicsőítésével kíván irányt adni irodalmi fejlődésünknek, hanem művészetszemléletét érvényesíti a mai magyar irodalmi jelenségek és művek értékelésében is. Ez a szemlélet idézi fel bírálat nélkül — mintegy követendő példaként fejlődő irodalmunk számára — az „Új Hold műhelyét". (Lásd „Irodalomtörténet", 1958. 3—4. sz. 305. old.) Ennek a torz esztétikai szemléletnek szívósságára mi sem jellemző jobban, minthogy kiszorulva a fővárosi lapokból és folyóiratokból, a vidéki lapok hasábjain próbál jelentkezni.

A polgári dekadencia térhódítását egyengetik azok a bírálók, akik elvtelenül, legfelsőbb fokon magasztalnak egyes, az utóbbi időkben megjelent, dekadens nézetekkel többé-kevésbé átitatott műveket. Így lesz például Julien Sorel történetének s Gorkij „Gyermekéveim"-nek színvonalán álló „remekmű" a kezdő Tóth Sándor „Gerinctörés" című kisregénye. (Lásd

„Kortárs", 1959. 12. sz. 947. old.) Szabó Magda „Őz"-éről szólva a „Magyar Nemzet" kritikusa szintén nem tudja, hogy „a világirodalomban van-e ehhez fogható alapos, tiszta és szenvedélyes vizsgálata" bizonyos lelki problémáknak. (Lásd „Magyar Nemzet", 1959. április 18.) A felsőfoknak az ilyen aránytalan s indokolatlan használata, az olykor nagyon is közepes s problematikus műveknek ilyen mérvű kiemelése már akarva-akaratlanul is irodalompolitikai vonal.

Revízió alá kívánja venni a „modernség" címkéjével ellátott, „korszerűnek" nevezett dekadencia irodalmi múltunk kialakult marxista értékrendjét is. Amennyire helyes kiadói politikánknak az a törekvése, hogy pótolni akarja az elmúlt évek mulasztásait és minél teljesebben igyekszik megismertetni az olvasókkal a „Nyugat" korának és a két háború közti időszaknak az irodalmát, annyira nem helyes az a kritikai törekvés, amely az új kiadások kapcsán a polgári dekadencia mentegetőjévé válik. Szükség volt Babits, Kosztolányi műveinek új kiadására. De nem lehet egyetérteni azzal a törekvéssel, amely nem tesz különséget a „Nyugat"-nak Adyhoz, Móriczhoz hasonló plebejus-demokratikus írói és a „Nyugat" ún. esztéta szárnya között, és egyszerűen csak a „Nyugat" első nemzedékének különböző szemléletű és mégis egy táborba tartozó nagyjairól beszél. (Utószó Kosztolányi „Írók, festők, tudósok" című művéhez. II. köt. 345. old.) A polgári irodalom és a valóban haladó, valóban forradalmi irodalom különbségét nem veszi számba az a szemlélet, amely mint halhatatlan művészetet, mint „egyszeri csodát" Ady és Móricz nívójára állítja Szép Ernőt, Szomory Dezsőt, és Molnár Ferencet is. (Lásd pl. „Élet és Irodalom", 1959. július 3.) Helyes, hogy kiadói politikánk újra felfedezi a két háború közötti irodalmunknak olyan ellentmondásos, de értékes íróit, kritikusait, mint pl. Fenyő László, Papp Károly, Sárközi György, Dsida Jenő, Szerb Antal, Halász Gábor. De káros az a kritika, amely ezeket az írókat bírálat nélküli hozsannázással fogadja, nem mutat rá egyes dekadens vonásaikra, és szinte József Attilával és Móricz Zsigmonddal egy sorba helyezi őket. (Lásd „Élet és Irodalom", 1959. szeptember 11., 1960. február 25; „Kortárs", 1959. 10. sz. 644. old.)

A „NÉPI-URBÁNUS" ELLENTÉT FELÚJÍTÁSA

A két háború közti polgári, kispolgári irodalom képviselőinek túlértékelői közül sokan arra hivatkoznak, hogy irodalmunk valóságos értékrendjét kívánják helyreállítani azzal a torzulással szemben, amelyet a „népi" írók irodalmi hegemóniája okozott. Arra hivatkoznak, hogy nem tudnak belenyugodni „a népi-nemzeti leszűkített és elvarázsolt értelmezésbe, amely az intellektuális igényű, európai látókörű, városi bölcsőjű irodalmat, mint idegent szívesen kirekeszti a magyar irodalomból". („Élet és Irodalom", 1958. június 27.) Hamis és félrevivő ez az érvelés, mert a két háború közötti polgári, kispolgári irodalom ellenforradalmi talajon létrejött torz ellentétét, a „népi-urbánus" ellentétet lopja be ismét irodalomkritikánkba.

Kritikánk mind az „urbánus", mind a „népi" álláspontnak csakis az egyedül helyes, következetesen haladó álláspontot állíthatja szembe. Mind az „urbánus", mind a „népi" irodalom komoly, haladó mozzanatokat is

tartalmazó irányzatként született, de nyilvánvaló, hogy nem helyezkedhetünk egyik álláspontjára sem. Érdemeikről és tévedéseikről szólva, a ma számára nem az azokat elválasztó ellentét a lényeges, hanem azonos vonásaik. Mindkét irányzat képviselői a maguk sajátos módján többé-kevésbé erős irodalmi ellenzéket jelentettek a Horthy-fasizmus társadalmi rendszerével szemben. Kisebb-nagyobb mértékben ugyan, de a kritikai realizmus egykori reprezentánsai voltak. Ugyanakkor azonban egyik irányzat sem ismerte fel a munkásosztály történelmi szerepét és jelentőségét, így lényegében ellenzékiségük sem mehetett túl egy más-más fajta, de végső soron egyaránt „harmadikutas" polgári-kispolgári álláspontón. Nem véletlen, hogy a felszabadulás után azok, akik megmaradtak az „urbánus" vagy a „népies" álláspontón, szembekerültek a néptömegek érdekeivel, a szocializmus ügyével.

A marxista kritika szembefordult és szembefordul a jövőben is minden olyan kísérlettel, amely a „népi" ideológia felélesztésére, kritikátlan igazolására törekszik, de ugyanakkor nem nyugodhat bele az „urbánus" színezetű torzításokba sem. Szót kell emelnie az ellen, hogy egyesek a népies nacionalizmus és provincializmus elleni harc ürügyén a polgári dekadencia más megnyilatkozási formáit igazolják és eszményítsék.

Ahogy a nacionalista színezetű harmadikutas ideológia bírálata nem az „urbánusok" igazolását jelentette a „népi"-ekkel szemben, ugyanúgy a polgári dekadencia elleni küzdelmet sem lehet az „urbánusok" és a „népiek" szembenállása alapján megítélni. Bírálni kell minden olyan szemléletet, amely a polgári dekadencia elleni harcot csak az ún. „urbánusok" bírálataként fogja fel, s megfeledkezik arról, hogy mint kispolgári irányzat a „népi"-éké sem volt mentes a dekadenciától.

Kritikai életünkben — főleg fiatal írók és kritikusok között — érezhető egy olyan szemlélet, amely — mintegy továbbfolytatva az ellenforradalom előtti „Új Hang" vonalát —, a „népiek" kendőzött dekadenciájával szemben elnézőbb, sőt gyakran elméleti igazolást is keres számára. Egyes kritikusok a „népi élmények" és a „modern európai életérzésnek" elkeresztelt dekadencia, a „népi hang" és a „XX. század nagy művészi vívmányának" nevezett szürrealizmus eggyéolvasztásától várják irodalmunk megújhodását. Ez a szemlélet, amely egyes népi származású fiatal írók világnézeti-eszmei válságát hajlandó kizárólag az 1956 előtt elkövetett politikai hibák számlájára írni, elválasztja egymástól a pártosság és a népiség eszméjét, egyoldalúan értelmezi a népiség fogalmát. („Kortárs", 1960. 9. sz. 458. old.) Ez a szemlélet az, amely felmentettnek érzi magát az alól, hogy egyértelműen és határozottan elítélje a válságba jutott írók műveiben fellelhető polgári-kispolgári eszmei hatást, elvtelenül magasztalja s iránymutatónak tekinti olyan valóban komoly tehetségű, de pályájuk egy jelentős szakaszán a dekadencia befolyása alá került íróknak a műveit, mint például Juhász Ferenc vagy Nagy László. (Lásd „Élet és Irodalom", 1960. április 1.; „Kortárs", 1960. 7. sz.)

Különösen veszélyes a „népi-urbánus" szemlélet felújítása, ha ez az egyes írói nemzedékek szembeállításával párosul. Még marxista igényű

kritikusoknál is fel-feltűnik az a tendencia, amely az egyre jelentősebb erőt képviselő plebejus származású fiatal művészeket tekinti a jövő magyar irodalmi fejlődés szinte egyetlen lehetséges bázisának, s szembeállítja őket az idősebb és fiatalabb nem népi származású írókkal, kivételezett helyet kíván biztosítani számukra az irodalmi életben. (Lásd „Népszabadság", 1958. december 14., 1959. október 4.) Nem arról van szó, hogy az osztályélménynek nincs jelentős szerepe az írói egyéniség alakulásában. De világosan kell látni azt is, hogy a haladó irodalmi alkotás elsősorban a haladó osztályok, a társadalmi fejlődés érdekeit kifejező világnézet eredménye.

Nem szolgálja jól irodalmi életünk, a velünk szövetségre lépő nem marxista világnézetű alkotók eszmei és művészi fejlődését az a kritikai magatartás, amely elmossa a határokat, az elvi polémiát a tudományos-forradalmi ideológia és a kispolgári reformizmus eszméi között. Feltétlenül üdvözlendő, hogy a marxista igényű kritika számba veszi és méltányolja azokat az előnyös változásokat, amelyek a kispolgári ideológia és irodalomszemlélet teoretikusainak munkásságában a múlthoz képest tapasztalhatók. Nem segít azonban sem ezeknek az alkotóknak, sem a helyes irodalmi értékítélet kialakításának az olyan következtetés, amely pl. a kispolgári „szocializmus" egyik reprezentáns teoretikusának elmúlt évtizedes munkásságát úgy tünteti fel, mintha abban a régi harmadikutasság már lényegében „felszámolódott" volna, s sokban még idealista eszmei pozíciói „a mienkkel mindinkább *párhuzamossá*" válnának.

REVIZIONISTA TENDENCIÁK IRODALOMKRITIKÁNKBAN

Irodalmi előrehaladásunk legveszedelmesebb kórokozói azok az esztétikai koncepciók, amelyek marxista burokba csomagolják, s „alkotó", „haladó" marxista gondolatként tüntetik fel különféle, lényegében antimarxista, revizionista nézeteiket. A revizionista nézetek hirdetői nyíltan ma már nemigen fordulnak szembe a szocialista realizmussal és a pártosság eszméjével, de valójában a polgári esztétika elveihez igazodnak a szocialista művészet alkotásainak megítélésében.

Egyes kritikusok ismét felélesztik az 1956 előtti irodalmi életnek a hibák, a negatív jelenségek ábrázolását előtérbe állító rosszemlékű „ellensematizmusát". Nem a pozitív ember ábrázolásától, a művészi távlat és az életigenlő jelleg megvalósításától, hanem elsősorban a művek kritikai jellegének elmélyülésétől várják művészetünk megújhodását.

Az írói pártosság gondolatához természetesen hozzátartozik a múlt maradványainak, az erkölcsi és emberi gyengeségeknek, a múlt és a jelen hibáinak felfedése és bírálata is. De a pártosság lenini elve elsősorban és főképp nem tagadást jelent, hanem a szocialista fejlődés új pozitív jelenségeinek támogatására kötelez. Az elmúlt években a szocialista művészet és kritika a realizmus tényleges követelményeinek megfelelően sokkal összetettebben értelmezi a pozitív hős ábrázolását, s az alkotó munkában is születtek ennek figyelemre méltó eredményei. A revizionizmus hatása alatt élő „negativista" teóriák hívei szerint azonban elkerülhetetlenül sematizmushoz, szürkeséghez vezet az előremutató jelenségek ábrázolása. Ez a felfogás

a harmonikus, kiegyensúlyozott, az újat képviselő embert a naívval, a primitívvel azonosítja, és nem a cselekvő, a harcoló, hanem a „zaklatott indulatú", „önmagával mindig elégedetlen", „kétkedő lelkiismeretű" ember jelenti a kizárólagos eszményt számára. (Lásd „Élet és Irodalom", 1959. június 12., „Magyar Nemzet", 1959. május 16. és június 6.)

Ahol a bírálói magatartást, az esztétikai eszményt nem következetesen a szocialista realizmus elvei adják, ott szinte elkerülhetetlenül kicsúsznak a kritikusi tollból olyan gúnyos, fölényeskedő megjegyzések, amelyek nemcsak a szocialista irodalom gyengeségei, hanem a szocialista realizmus központi tételei ellen is irányulnak. A társadalomábrázolás, a történelmi konkrétság igényét is támadja pl. az a bírálat, amely Kolozsvári Grandpierre Emil túlzottan „elmélyült" társadalomábrázolással egyáltalán nem „vádolható" művéről írva indokolatlan gúnnyal beszél az irodalmi művekben „Feszty-körképet kereső" bírálói magatartásról. (Lásd „Nők Lapja", 1959. május 14.)

Csurka István „Hamis tanú" című művéről lehet elismeréssel írni, csak éppen az nem mondható el róla, hogy megközelítően is pártosan ábrázolja mai valóságunkat. És ebben az összefüggésben nagyon is kétes értékű az ilyen dicséret: „Az írót fegyelme, mértéktartása megóvta a mai téma konjunkturális szolgálatától". Önkéntelenül is felvetődik a kérdés: nem a pártos valóságábrázolást azonosítja-e a kritika szerzője „a mai téma konjunkturális szolgálatával". (Lásd „Kortárs", 1959. 9. sz. 449. old.)

Köztudott dolog, hogy Lukács György, a kritikai realizmus túlzott eszményesítésével párhuzamosan lebecsüli a szocialista realizmus eredményeit. Lukácsnak ezt a hibás felfogását félreérthetetlenül tükrözi az elmúlt években Nyugat-Németországban megjelent könyve, a „Wider den missverstandenen Realismus" is. Ez a téves elmélet él az olyan kritikai megnyilvánulásokban, amelyek kétes értékű igényességgel, a polgári irodalom klasszikusaihoz mérve marasztalják el, kicsinyítik le a szocialista művészet alkotásait. A polgári realizmus klasszikusait eszménynek tekintve lekicsinylően mint naturalizmust, „biedermeier érzést" vagy üres romantikát vetik el a szocialista irodalom friss hajtásait. (Lásd „Élet és Irodalom", 1960. január 1.; „Kortárs," 1960. 1. sz. 113. old.)

Irodalmi életünk, kiadói politikánk gyökeresen szakított az XX. század kritikai realizmusának megítélésében kísértő szektás, dogmatikus nézetekkel. Nemcsak a múlt század kritikai realista irodalmát tartjuk a szocialista irodalom közvetlen elődjének, hanem fegyvertársnak tekintjük a kapitalista országok XX. századi kritikai realizmusát is. Könyvkiadóink sorra-rendre jelentetik meg Romain Rolland, Heinrich Mann, Thomas Mann, Feuchtwanger, Martin du Gard, Sartre, Steinbeck, Hemingway, Remarque, Moravia, Graham Greene, Vercors, Heinrich Böll, Koeppen stb. műveit. Színházaink állandóan játsszák Miller, Osborne, Dürrenmatt stb. darabjait. Filmszínházaink műsorán ott vannak a nyugati filmművészet legjobb realista alkotásai. Az egyes művek értékelésénél kritikánk — nagyon helyesen — számbaveszi azokat a bonyolult, ellentmondásos körülményeket, amelyek között ezek a művek megszülettek, és sokra becsüli a bennük megnyilvánuló

írói bátorságot. Tudja, hogy ezek a művek az imperializmus háborút és új fasizmust előkészítő erői ellen és azok ellenére íródtak meg. Semmi esetre sem lehet egyetérteni az olyan merev, egyoldalú felfogással, amely szerint hiba volt például előadni Dürrenmatt „Az öreg hölgy látogatása" című színművét. Az ilyen dogmatikus, merev, elutasító vélemény nem egyezik a párt irodalompolitikájával.

A modern kritikai realizmus értékének elismerése azonban nem jelenthet bírálat nélküli eszményesítést. Azt a helyes tételt, amely szerint a kritikai realizmus szövetségese a szocialista irodalomnak, nem lehet úgy értelmezni, hogy már-már azonos vele. Bírálatunk nem feledkezhet meg arról, hogy a kritikai realizmus jelenlegi képviselőinek, a polgári társadalom e lázadóinak jó részénél kisebb-nagyobb mértékben ugyan, de valamifajta „harmadikutas" illúziók is élnek, hat rájuk a dekadencia, a nihilisztikus pesszimizmus is. Hemingway írásainak nagy értékeit lehet becsülni anélkül is, hogy művészetét a „XX. századi új realizmus" számára iránymutatónak tekintjük és anélkül, hogy műveit már-már szocialista irodalommá avatnánk. (Lásd Hemingway „A folyón át a fák közé" utószavát, „Nagyvilág", 1960. 9. sz.) Arthur Millernek az ibseni hagyományokat folytató „Az ügynök halála" című darabja valóban egyik legértékesebb terméke a modern kritikai realizmusnak. Néhány túlzottan lelkendező kritika azonban a szocialista drámairodalmunk elé is szinte követendő példaként állítja, minden bíráló megjegyzés nélkül Shakespeare és Moliére szintjére emeli, korunk „klasszikus remekműveként" értékeli, és így kiált fel: „Örül az ember, ha színházban is irodalmat lát, mert elég ritkán láthat ilyesmit." (Lásd „Kortárs", 1960. 1. sz.; „Élet és Irodalom", 1959. december 24.) Helytelenül értékeli a mai kritikai realizmust az a bírálat, amely a problematikus szemléletű Dürrenmattról írva megjegyzi, hogy „szocialista író sem bélyegezte meg eddig ilyen végérvényesen a polgári kultúrát". (Lásd „Nagyvilág", 1958. 12. sz. 1854. old.) Ez a kritikátlanság jellemzi egyes művek elő- és utószavát, amelyek nagyon gyakran nem elmélyült elemzések, hanem elvtelen dicshimnuszok (pl. Moravia, Dürrenmatt, Frisch stb. műveinek utószava). E kritikátlanságtól olykor nem mentes a „Népszabadság" sem, amelynek egyik cikkírója Frisch darabjának értékelése kapcsán, ha burkoltan is, de szembeszállt azokkal a kritikákkal, amelyek a mű korlátait, belső ellentmondásait joggal feszegették. (Lásd „Népszabadság", 1960. március 31.)

A marxista bírálat nem mondhat le az önálló álláspontról. Ha kritikai realista művekről ír, akkor ezeknek a műveknek nemcsak az értékeit, hanem belső ellentmondásait is kötelessége számbavenni és elemezni. Az a bírálói magatartás, amely ezt az igazságot szem elől téveszti, feladja a szocialista realizmus művészi távlatait, és téves irányban befolyásolja irodalmunk fejlődését.

Revizionista nézetet tükröznek az olyan kritikák, amelyek csak úgy „általában" beszélnek felszabadulás utáni irodalmunk kapcsán a „naturalizmus, a primitivizmus, a sematizmus áramlatairól", és csak mint a „sematizmus időszakát" emlegetik az egész akkori irodalmi fejlődést, elhallgatva,

hogy irodalmunk egésze ebben az időben tett döntő fordulatot a szocialista realizmus irányába. (Lásd „Élet és Irodalom", 1959. március 20., 1960. január 6.)

A bírálatok olykor nem bátorítják a szocialista feladatokat vállaló írókat, ellenkezőleg: valósággal eltanácsolják őket az ilyen vállalkozásoktól. Egy bíráló pl. Aragon és Neruda politikai verseinek egyik sikeres fordítójáról állapítja meg, hogy a „szerelem, a halál, általában a lét kérdései izgatják elsősorban", s felrója a fordítónak, amiért „költői egyéniségétől távolabb álló" politikai versek fordítására is vállalkozott. (Lásd „Élet és Irodalom", 1959. július 17.) A „Kortárs" egyik bírálata szintén a szemére veti a fiatal kommunista íróknak, hogy világnézeti és politikai problémák jelentik költészetük fő tartalmát, és minden elemzés, minden indokolás nélkül megbélyegzi ezeknek a költőknek „világnézeti közhelyes laposságát", és — állítását mivel sem igazolva — „riasztó példaként" utal egy önmagában helytálló, a pártról szóló politikai versre. (Lásd „Kortárs", 1960. 1. sz. 114. old.)

III

A polgári-kispolgári esztétikai szemlélet, amely irodalmi életünkben a fő veszély, ma már nemigen jelentkezik nyílt, támadó élű irányzatként. Nem véletlen, hogy az elemzett téves állásfoglalásokat tartalmazó bírálatok nagy része nem a legutóbbi időben íródott, s jórészt olyan kritikusok tollából ered, akiktől szép számban lehetne idézni helyesen értékelő, marxista szellemű bírálatokat is. A helytelen nézetek ma már többnyire nem egységes, kiérlelt kritikai koncepciókban, kiforrott áramlatként, hanem inkább csak eklektikusan, marxista megállapításokkal elvegyülve, azokkal egyezkedve jelentkeznek a kritikákban. A helyzetnek ez a sajátsága azonban nem jelenti azt, hogy e nézetek és tendenciák nem képviselnek továbbra is komoly ideológiai veszélyt. Hatásuk nem szűnt meg, csak megjelenési formájuk változott. Nem szabad megfeledkezni arról, hogy e helytelen nézeteket, ha nyílt formáikban vissza is szorultak, eszmeileg még nem semmisítettük meg, még nyomást gyakorolnak irodalmi életünkre.

Kritikai életünk leginkább szembeötlő betegsége, az elvtelenség, nem utolsósorban e nézetek hatásából fakad. Az elvi békülékenység, a kispolgári, revizionista, polgári dekadens tendenciákkal szemben engedékeny kritika nemegyszer még vezető marxista kritikusoknál, felelős irodalomirányítók gyakorlatában is tapasztalható. Különösen káros az a gyakori liberalizmus, mely irodalmi lapjaink, az „Élet és Irodalom", a „Kortárs", a „Nagyilág", s az Irodalomtörténeti Intézet gondjaira bízott folyóiratok szerkesztésében tapasztalható, amikor ezek helytelen tekintélytiszteletből helyet adnak eszmeileg és művészileg nemcsak sekélyes, de egyenesen hibás írásoknak, s ha már leközlik, nem gondoskodnak megfelelő elvi kritikájukról. Ez a liberális szerkesztési gyakorlat időnként fellelhető a „Népszabadság" kulturális rovatában is.

Marxista kritikánk fejlődését nemcsak a jobboldali tendenciák iránti

engedékenység akadályozza, hanem az is, hogy nem folyik következetes harc a szintén kispolgári eredetű *dogmatikus, szektás szemlélet és módszer maradványainak leküzdéséért.* Az elmúlt évek politikai harcainak tapasztalatai és irodalmunk fejlődése is azt bizonyítja, hogy a különböző jobboldali nézetek ellen dogmatikus-szektás álláspontról nem lehet eredményesen harcolni. A szocializmus, így a szocialista irodalom győzelme is csak a kétfrontos harc következetes érvényesítésével valósulhat meg. Sokan nem értik, hogy a szektás dogmatikus hibákra és torzulásokra nem tekinthetünk úgy, mint „családon belüli" bocsánatos vétkekre, amelyek ellen nem kell teljes határozottsággal küzdenünk. Helytelen és hibás az az elképzelés, amely pusztán az elvhűség, a következetes, pártos kritikusi magatartás apró botlásának minősíti az ítélkező szektás merevséget. A kritika területén jelentkező szektás-dogmatikus hibákra is csak úgy tekinthetünk, mint a szocialista irodalom fejlődését akadályozó, a helyes eszmeiség és a magas művészi színvonal kialakulását gátló, a szocializmus elvi alapjain létrejövő irodalmi egység megerősödését veszélyeztető, lényegileg kispolgári eredetű nézetekre.

A szektás-dogmatikus nézetek egyik megnyilvánulása, hogy marxista szándékú kritikusaink között olykor bizonyos fokú engedékenység nyilvánul meg a művészi színvonal tekintetében. A művészi színvonal követelménye a szocialista irodalom fejlődése szempontjából nem elhanyagolható. „Baloldali" álradikalizmus az a nézet, hogy a szocialista rendszer szilárdsága felmenti a szocialista művészetet a magasabb rendű mondanivaló fejlett színvonalú megformálásának követelménye alól, és nem tudja megérteni, mennyire fontos szocialista irodalmunk további fejlődése szempontjából a művészi megformálás tökéletessége. Az ilyesfajta nézeteknek következménye az a bírálói magatartás, amely pl. egy fiatal költőnek még nagyon is nehézkes, darabos verseit bevezető előszóban szinte eleve elutasított minden, a művészi színvonal kérdéseit felvető kritikát.

Nem lehet egyetérteni azzal, hogy a szocialista irodalom támogatásának ürügyén a kritika egyes tiszteletre méltó munkákat világirodalmi remekművek rangjára emelve magasztaljon, elhallgatva eszmei vagy művészi fogyatékosságaikat. (Lásd „Élet és Irodalom", 1958. június 27.) Ez nem szolgálhatja marxista kritikánk hitelének és tekintélyének erősödését, csak árt a szocialista irodalomnak.

A színvonal lebecsülése és helytelen értelmezése mellett bizonyos fokú szűkítő törekvésekben is megmutatkozik a szektás nézetek fennmaradása. A marxista kritika feladata, hogy a múlt és a jelen egész magyar irodalmának felelős gazdája legyen, nem mondhat le egykönnyen egyetlen értékről sem. Nem lehet egyetérteni azzal az „Esti Hírlap"-ban megjelent nyilatkozattal, amelynek szelleme akarva-akaratlanul azt a gondolatot kelti az olvasóban, mintha a fiatal írók közül csak a kommunisták fejlődése lenne lényeges, és a többi mind elhanyagolható. Káros az az esztétikai szempont, amely ezzel kapcsolatban így hangzik: „Szép az, ami érdekeinknek megfelel". („Esti Hírlap", 1960. február 14.) Az ilyesfajta leszűkítő tendenciák eltorzítják a pártnak azt a helyes vonalát, amely az irodalomban

elsősorban a kommunista eszmeiségű írókra és azok műveire támaszkodva minden becsületes, haladó szellemű írót meg akar nyerni.

Vannak, akik pl. a „Tűztánc" című antológiában feltűnt és jogos szeretetnek, megbecsülésnek örvendő tehetséges, rendszerünkhöz hű fiatal írók egy csoportját érzik a magyar irodalmi fejlődés egyetlen lehetséges bázisának. Nem használ sem irodalmunk ügyének, sem pedig a fiatal írók fejlődésének az a dicsőítés, amely szerint „e költőgeneráció jelentkezésével oly gazdaggá vált a magyar költészet, amilyenre nem volt példa az utolsó évtizedekben", s amely úgy véli, hogy „e költők feltűnése: fordulat az új magyar irodalomban, olyan fordulat, amely nagy eredménye és egyben útjelzője is kultúrforradalmunknak". („Esti Hírlap", 1959. június 9.)

Vannak kritikusok, akik a szocializmus ügye mellett 1956-ban kiállt írók megkülönböztetett szerepét hangsúlyozzák, s a szocialista irodalomért vívott harcban szinte egyedül rájuk kívánnak támaszkodni. A párt természetesen megbecsüli a nehéz időkben helytálló fiatalabb és idősebb írók munkásságát, és rájuk különösképpen támaszkodik irodalmunk szocialista fejlesztéséért vívott harcában. De fellép minden olyan törekvés ellen, amely előjogokat, irodalmi tőkét kíván kovácsolni a múltban tanúsított helyes politikai magatartásból.

A szektás, leszűkítő tendenciák megnyilvánulnak a tehetség, az írói érték sokszor túlzottan könnyelmű kezelésében is. Rosszul értelmezi az elviséget az a bírálat, amelyen nem érződik az írói tehetség tisztelete, akkor is, ha problematikus írói egyéniségről van szó. Elhibázott az a kritika, amely például Babitsról írva meggondolatlanul használ olyan kifejezéseket, hogy „nagy epigon", „költői képességei nem voltak elegendők" stb. (Lásd „Élet és Irodalom", 1958. november 28.)

Kritikai életünkből végképp száműzni kell azt a magatartást, amely a hang élességével, gyanúsítgató kitételekkel helyettesíti a meggyőző érvelést. A marxista kritika az emberek igazságérzetére, józan eszére hivatkozzék, kerüljön minden fölényeskedést, de ne tételezze fel eleve, hogy ellenséggel áll szemben. Legyen határozott és elvi a bírálat, de érződjék rajta az őszinte, segítő szándék, az író munkája iránti figyelem és megbecsülés. A kritikusnak abból a vitathatatlan tényből kell kiindulnia, hogy íróink nagy részének a készsége megnőtt a szocialista valóság tényeinek számbavételére és művekben való ábrázolására. A körültekintő, árnyalt, az egyes írók fejlődését és lehetőségeit gondosan számbavevő bírálat nincs ellentétben az elvi szilárdsággal.

A különböző helytelen kritikai állásfoglalásokat gyakran befolyásolják a klikkérdekek, az elvtelen személyi összefonódások és az ezekből fakadó szubjektivizmus is. Ahogy irodalmi sajtónknak és könyvkiadásunknak egyes-egyedül a mű alapján kell döntenie egy-egy irodalmi alkotás megjelentetéséről, ugyanúgy a kritikai munkában is az értékelés alapja egyedül a mű legyen, és sohasem szerzőjének személyes befolyása, írói rangja vagy irodalmi kapcsolata. Vissza kell utasítani egyes tekintélyes vagy kevésbé tekintélyes íróknak azt az igényét, hogy írásaikat kritika nélkül fogadják el. A klikkérdekek, a személyi összefonódások és az elvtelen tekintély-

tisztelet káros jelenségei ellen mindenekelőtt a kommunista íróknak és kritikusoknak kell példamutatóan és határozottan fellépniük.

Az irodalomkritikákban gyakran tapasztalható politikai „óvatoskodás" és ideológiai felületesség. Napilapjainkban és irodalmi folyóiratainkban számos olyan kritikai írás jelenik meg (ideértve a színházi és filmkritikákat is), amelyekből riasztó unalom árad, s amelyekből hiányzik a határozott állásfoglalás, az önálló marxista gondolkodás. Több lapunk szerkesztősége gyakran megelégszik azzal, hogy valamely műről bírálatot jelentet meg, de azzal már nem törődik, hogy a bírálat megfelelő gondolati és formai igénnyel készüljön, alkalmas legyen a közönség helyes véleményének formálására. Kritikánk jó részének jellegtelensége a szakmai felkészültség hiányaira, a szerkesztői munka elégtelenségére, a rutinmunka kórtüneteire mutat. De a gyakran tapasztalható kritikai jellegtelenség leginkább a politikai állásfoglalás elkerülésének szándékából fakad. Vannak, akik marxista köntösben is kispolgárok módjára így gondolkoznak: előnyösebb a szürke, színtelen, exkluzívan szakmai műbírálat, az állásfoglalás megkerülése, mert ez „megóv a nagyobb tévedések elkövetésétől".

A marxista kritikusok nem alkudhatnak meg, nem fogadhatják el az elvtelenséget. *Kritikánk központi feladata a két fronton következetesen harcoló, tudományos igényű, elvi bírálói magatartás kialakítása.* A fő veszélyt, a polgári-kispolgári-revizionista nézeteket s a komoly károkat okozó szektásságot, dogmatizmust a marxista kritika csak úgy győzheti le maradéktalanul, ha saját soraiban felszámol mindenfajta elvtelenséget és eklekticizmust.

Irodalmi kritikánkra nagy feladatok várnak társadalmunk ízlésének, irodalmi érdeklődésének fejlesztésében. A kritikának kalauzul kell szegődnie az új társadalom új embere mellé, hogy felébreszthesse érdeklődését az egészséges, pozitív alkotások iránt, s képessé tegye az eszmei, művészi hibák felismerésére. A kritikának oda kell hatnia, hogy épülő szocialista társadalmunk növekvő kulturális szomja a valóban tiszta forrásoknál találjon kielégülést, közelebb hozza az olvasókhoz a szocialista realizmus s a haladó irodalom alkotásait, megismertesse ezek igazságát és szépségét, eszmei és művészi pozitívumait. A mai magyar kritika fontos küldetése, hogy segítse irodalmunk új fejlődési szakaszának kibontakozását, értékes szocialista realista alkotások megszületését, irodalmunk eszmei és művészi gazdagodását.

A marxista kritikus nem tud megfelelni ennek a feladatnak, ha nem ismeri mélyen az épülő szocialista társadalom életének fő kérdéseit, a szocializmust építő embert. Enélkül nem képes helyesen számon kérni az írótól a valóság ábrázolását, és nem lehet az irodalmi alkotások avatott mérlegelője. Nem lehet jó marxista kritikus az, aki nem figyel fel az irodalom biztató új jelenségeire, s nincs érzéke és érdeklődése minden iránt, amiben a szocializmus valóságának gazdagabb bemutatása, a szocializmus céljainak eredményesebb irodalmi támogatása jelentkezik.

Ahhoz, hogy kritikánk eszmeiségében és színvonalában jelentékenyen fejlődjön és elősegítse a szocialista realizmus további térhódítását a magyar

irodalomban, elviségének megerősítésén túl az is nélkülözhetetlenül szükséges, hogy saját fegyverzetét korszerűvé tegye. A harcnak nemcsak azt az oldalát kell hangsúlyoznunk, amely a polgári-kispolgári tendenciák leküzdésére irányul, hanem azt a küzdelmet is, amelyet a szocialista irodalom támogatása, színvonalának emelése érdekében folytat. A marxista kritika csakis úgy képes elvégezni feladatát, ha elmélyülten foglalkozik a műalkotások esztétikai sajátosságaival, az eszmei mondanivalót és annak megformálását — a kompozíciót, a stílust — a maga egységében vizsgálja, segíti a művészi kifejezés tökéletesítését. Sokszor még vezető marxista kritikusaink is elmulasztják, hogy behatóan foglalkozzanak a magyar szocialista irodalom új hajtásaival. Gyakran a legjelentősebb új kísérletekkel kapcsolatban elmarad a mély elemzés, a tényleges kritikát üres magasztalás helyettesíti. Éppen ezeknél a műveknél nem elégedhetünk meg felületes, úgynevezett protokoll-kritikákkal, hanem törekedni kell a mű eszmeiségének, művészi megformálásának mélyére hatolni, segítséget nyújtani az írónak és az olvasónak egyaránt.

A szocialista szellemű művek elmélyültebb elemzése nélkülözhetetlenné teszi, hogy a kritika többet foglalkozzék a szocialista irodalom fejlődése kapcsán általánosított esztétikai kérdésekkel. Számos olyan részletprobléma merül fel, amelynek megoldása további vitát kíván. Különös gonddal kell foglalkozni az irodalmi alkotó munka új jelenségeinek vizsgálatával, hazai és nemzetközi eredményeivel. Ismertetnünk kell a külföldön folyó esztétikai vitákat. Ez eddig csak nagyon hézagosan történt, ami hozzájárult ahhoz, hogy irodalmunk — elsősorban a kritika mulasztása miatt — a világirodalom főáramától, a nemzetközi szocialista irodalom fejlődésétől elmarad.

Nagyobb gondot kell fordítanunk irodalmi kritikánk elméleti megalapozására, hiszen enélkül a kritikai és alkotói gyakorlat csak sekélyes, ötletszerű és provinciális lehet. Ezen a téren igen nagy mulasztásai vannak az Irodalomtörténeti és a Filozófiai Intézetnek, a budapesti bölcsészkar esztétikai tanszékének, amelyeknek elsőrendű feladata lenne fellendíteni hazánkban a marxista irodalomelméleti-esztétikai tevékenységet.

A kritikai tevékenység fejlesztésében a legfontosabb teendőnk, hogy magasabb színvonalra emeljük a különböző irodalomkritikai műhelyek (szerkesztőségek, irodalmi lapok: az „Élet és Irodalom", a „Kortárs", a „Nagyvilág", az Irodalomtörténeti Intézet lapjai és a vidéki folyóiratok, a kiadók, a tudományos intézetek, az egyetemi tanszékek, az Írószövetség és az Újságírószövetség kritikai szakosztályai stb.) munkáját, és határozottabb, következetesebb legyen e munka elvi irányítása. Különösen fontos, hogy megjavuljon, eszmei tisztaságban s a művészi igényességben színvonalasabbá váljon a szélesebb körhöz szóló kultúrát terjesztő szervek: a „Népszabadság" és a többi napilap kulturális rovata, a Rádió, a Televízió stb. kritikai tevékenysége.

Irodalmunk fejlődésének jelenlegi szakaszában a marxista kritikának a szocialista realista alkotások elsődleges segítése mellett nagy figyelmet kell fordítania arra, hogy a még nem következetesen szocialista világnézetű alkotók is közelebb kerüljenek a szocializmus eszméinek elfogadásához. E

téren figyeljen fel a kritika minden előrehaladásra, és segítse a további tisztulást, előrejutást. Ugyanakkor polemizáljon az eszmei és művészi elmaradottsággal. Kritikánknak is hozzá kell járulnia ahhoz, hogy a szocializmus építésének igenlésében, a békeharcnak és az emberiség haladásáért vívott nemzetközi küzdelemnek a jegyében tovább izmosodjon irodalmunk egysége. Kritikánk ügyeljen arra, hogy olyan irodalmi törekvések, melyek a szocializmus ügyével szemben ellenségesek vagy közömbösek, ne mérgezzék közéletünket.

A kritikusok különös gonddal foglalkozzanak a fiatal írók alkotó munkájával. Egész irodalmunk fejlődése szempontjából döntő, hogy a fiatal írók eszmei és művészi szempontból helyes irányba fejlődjenek. Szakítani kell az ajnározó ismertetésekkel és méltatásokkal, melyek semmit sem használnak, s — a szeretetteljes gondoskodás jegyében — nyíltan fel kell tárni azokat az eszmei bizonytalanságokat és művészeti zsákutcákat, amelyek egyes fiatalok alkotásait jellemzik.

A marxista kritikának együtt kell dolgoznia a még nem marxista szemléletű kritikával is, mégpedig oly módon, hogy azok jó szolgálatokat tegyenek szocialista kultúránknak. Sokat tanulhatnak marxista kritikusaink az idősebb, tapasztalt kritikus nemzedékektől — de ez nem jelenti azt, hogy kritikai életünkben a polgári esztétizmusnak, mint irányzatnak is helyet kívánunk adni. A nem marxista világnézetű kritikusokkal való együttműködésünk alapja: népünk szocialista célkitűzéseinek hűséges szolgálata, a realista szándékú haladó irodalom segítése, a tudományos alapokon álló, kulturált kritikai tevékenység.

Következetesebben kell törekednie kritikánknak arra, hogy eredményesen szolgálja a dolgozó tömegek irodalmi ízlésének nevelését, közérthető legyen, stílusában kerülje el azokat az arisztokratikus vonásokat, amelyek akadályozzák az egyre növekvő olvasó tömegek irodalmi műveltségének hatékony formálását.

Irodalmi kritikánk szóvá tett fogyatékosságai nem elszigeteltek, hasonló problémák jelentkeznek a művészeti kritika más ágazataiban is. Kritikai életünk tisztulása, felvirágzása nemcsak irodalmi és művészeti életünk, kulturális forradalmunk továbbvitelét segítheti elő, hanem hozzájárul az általános ideológiai feladatok megoldásához is. Segít, hogy gyorsabban és eredményesebben küzdjük le azokat a káros polgári-kispolgári hatásokat, amelyeknek nincs helyük a szocialista társadalom köztudatában. Kritikusaink munkáját a jövőben még inkább át kell hatnia annak a felelősségérzetnek, amely egész társadalmunkra hárul az elkövetkező fontos időszakban, midőn a szocializmus alapjainak lerakását befejezzük, s népünk minden erejét, tehetségét a szocializmus felépítésének nagy történelmi feladatára összpontosítjuk.

Megjelent: Pártdokumentumok az ideológiai és kulturális munkáról. Kossuth Könyvkiadó 1962. 224—257. old.

56

AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGA POLITIKAI BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA A CIGÁNYLAKOSSÁG HELYZETÉNEK MEGJAVÍTÁSÁVAL KAPCSOLATOS EGYES FELADATOKRÓL

(1961. JÚNIUS 20.)

I

1. Hazánkban mintegy 200 ezer cigány él az egész ország területén szétszórtan. Életmódjuk és a társadalomba való beilleszkedésük szerint három csoportot alkotnak:

a) A beilleszkedett cigányok elérték a lakosság átlagos gazdasági és kulturális színvonalát, felhagytak a cigány életformával, jobbára szétszórtan élnek. Ide tartozik a cigánylakosságnak kb. 30%-a.

b) A beilleszkedésben levő cigányok (további 30%) külön telepeken, a falu vagy város határában, putrikban élnek, többnyire csak alkalmi munkát végeznek; kulturális színvonaluk igen alacsony.

c) A be nem illeszkedett (félig letelepedett és vándor) cigányok jelentős többsége egyáltalán nincs munkaviszonyban, kerüli a tisztességes munkát, máról holnapra él, ill. a társadalom terhére élősködik. Lakóhelyüket gyakran változtatják, a legalacsonyabb kulturális színvonalon élnek; túlnyomó többségük írástudatlan. — Ebbe a csoportba tartozik a cigánylakosság mintegy 40 %-a. (Egyes megyékben, pl. Bács-Kiskun és Zala megyében 60—70%-a).

2. A kapitalista társadalomban a cigányokat kiközösítették, kölcsönös bizalmatlanság és az előítéletek mély szakadéka keletkezett a cigányok és a nem cigány lakosság között. Hazánk felszabadulásával a cigányok a társadalom teljes jogú tagjai lettek, s a kedvező fejlődési feltételek pozitív hatással voltak a cigánylakosság leghaladottabb elemeire. Ezek száma azonban még igen kicsi, és csak lassan növekszik. Többségük még máig sem tudott megszabadulni a múlt terhes örökségétől.

Jogszabályaink ugyan nem tartalmaznak olyan rendelkezést, amely a cigánylakosság hátrányos megkülönböztetésére alapot adhatna, mégis — különösen falun — még mindig előítéletek falába ütköznek, s helyenként sok önkényeskedésnek vannak kitéve. A közhiedelem pl. azt tartja, hogy a cigányok többsége bűnöző, holott a bűnügyi statisztika tanúsága szerint csak alig valamivel nagyobb közöttük a bűnözők aránya, mint a nem cigány állampolgárok között. Az emberek nagy része ma még szinte babonás idegenkedést érez a cigányokkal szemben. Sok szülő tiltakozik, ha gyermeke mellé cigánygyermeket ültetnek az iskolában.

A cigánylakosság helyzetének alakulásában a munkának és a letelepedés-

nek meghatározó szerepe van. E két előfeltétel megteremtése azonban ma még igen sok akadályba ütközik.

A munkaképes cigánylakosságnak jelenleg kb. 33%-a van állandó, 32%-a alkalmi jellegű munkaviszonyban. 35%-a pedig egyáltalán nem dolgozik. Többségüknek nincs szakképzettsége. A fiatalok nagy része csak két-három osztályt végzett, sok esetben még ennyit sem — így nincs is lehetőségük szakma tanulására. A vállalatok és a szövetkezetek többsége elzárkózik felvételük elől még akkor is, ha munkaerőhiánnyal küzd. A tervteljesítésre és arra hivatkoznak, hogy a többi dolgozó elutasítja a cigányokkal való együttes munkát. Előfordul, hogy egyes vállalatoknál, szövetkezeteknél a munka elosztása és bérezése, valamint más jogok gyakorlása terén is hátrányos megkülönböztetésben részesülnek.

A cigánytelepek száma 2100. Ezek rendszerint egészségtelen, ősztől tavaszig szinte megközelíthetetlen területen (erdők, mocsarak mentén) vannak, s lakóik emberi lakásra alkalmatlan építményekben, helyenként földbevájt kunyhókban élnek. A cigánytelepek kommunális ellátottsága rendkívül alacsony szintű, egészségügyi viszonyaik ijesztőek. A hiányos és rossz vízellátás, árnyékszékek hiánya s az elhanyagolt környezet különféle fertőző betegségeknek melegágya. Egyre több azoknak a cigányoknak a száma, akik emberibb életkörülmények, jobb viszonyok után vágyódnak, azonban — különösen vidéken — még gyakori a lakosság idegenkedése, sőt kifejezett tiltakozása a cigányoknak a község belső területére való költözése ellen.

Nagyon nehezíti a beilleszkedést a kulturális elmaradottság is. Az írástudatlanok száma mintegy 60 ezerre tehető. A most folyó tanévben kb. hatezer cigánygyermek maradt távol az iskolától. A beiratkozott gyermekek közül csak mintegy 13% jutott el az általános iskola felső tagozatába. Igen nagy a túlkoros cigánytanulók száma, a hiányzási átlag magas, tanulmányi eredményük rendkívül alacsony. A szülők általában nem fordítanak gondot a gyermekek tanulására, otthonukban pedig a tanulás elemi feltételei is hiányoznak. Ez annál is súlyosabb, mivel a fő figyelmet éppen a cigányfiatalok nevelésére kell fordítani, őket kell mielőbb kivonni a cigány életmódból. A fiatalok könnyebben megértik társadalmunk lényegét és helyzetük megváltoztatásának szükségességét.

3. A probléma megoldása iránt a társadalmi érdeklődés növekszik. Az utóbbi években a tanácsi végrehajtó bizottságok tanulmányozták és megtárgyalták a területükön élő cigánylakosság helyzetét, foglalkoztak átnevelésük lehetőségeivel, terveket készítettek, amelyek számos konstruktív javaslatot és intézkedést tartalmaznak. Ugyanakkor — esetenként — helytelen, erőszakos intézkedések is előfordulnak. (Például Veszprém megyében.)

A cigánykérdés megoldásával kapcsolatban még számos helytelen nézet érvényesül. Sokan nemzetiségi kérdésként fogják fel, és javasolják a „cigány nyelv" fejlesztését, cigány nyelvű iskolák, kollégiumok, cigány termelőszövetkezetek stb. létesítését. Ezek a nézetek nemcsak tévesek, de károsak is, mivel konzerválják a cigányok különállását és lassítják a társadalomba való beilleszkedésüket.

A Magyarországi Cigányok Kulturális Szövetsége — bár ért el bizonyos

eredményeket azzal, hogy segített a tanácsok és egyes társadalmi szervek figyelmét a problémákra irányítani — nem alkalmas arra, hogy a cigánylakosság átnevelésében jelentős szerepet töltsön be.

II

A Politikai Bizottság a jelentést tudomásul vette, és az alábbi határozatot hozta:

1. A Politikai Bizottság megállapítja, hogy a cigánylakosság elkülönülésének megszüntetése és beilleszkedése társadalmunkba — már csak e réteg nagy száma és súlyos elmaradottsága miatt is — fontos társadalmi ügy. E folyamat meggyorsításához megvannak a feltételek, azonban ez a feladat ma még a párt-, az állami és az érdekelt társadalmi szervek munkájában nem kapja meg a szükséges figyelmet.

A cigánylakosság felé irányuló politikánkban abból az elvből kell kiindulni, hogy bizonyos néprajzi sajátossága ellenére sem alkot nemzetiségi csoportot. Problémáik megoldásánál sajátos társadalmi helyzetüket kell figyelembe venni, és biztosítani kell számukra a teljes állampolgári jogok és kötelességek érvényesülését, az ezek gyakorlásához szükséges politikai, gazdasági és kulturális feltételek megteremtését.

Fokozatosan el kell érni, hogy a cigányok a lakosság többi részétől nem elkülönítetten állandó lakóhelyeken településenek, állandó munkához jussanak, egészségügyi körülményeik javuljanak és emelkedjék kulturális színvonaluk.

Fel kell venni a harcot a lakosság körében még ma is élő helytelen nézetek ellen, amelyek megnehezítik a cigányok beilleszkedését, társadalmi, gazdasági és kulturális felemelkedését.

Intenzív felvilágosító munkát kell folytatni mind a cigányok, mind a lakosság más rétegei között. Ebben, valamint a cigányok politikai és kulturális nevelésében a Hazafias Népfront mellett vegyen részt a Magyar Nők Országos Tanácsa, a Vöröskereszt, a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat, valamint a sajtó, Rádió, Televízió is.[1]

[1] A határozat többi (2—8) pontja a cigánykérdés megoldására vonatkozó intézkedéseket sorolja fel: pl. a munkalehetőségek biztosítása, az állami, a párt- és a társadalmi szervek feladatai e probléma megoldásában, az egészségügyi ellátás javítása, a kulturális és nevelőmunka fokozása, iskoláztatás. A határozat kimondja, hogy a nevelőmunka koordinálására a Művelődésügyi Minisztérium hozzon létre társadalmi bizottságot, a Magyarországi Cigányok Kulturális Szövetségének működését pedig be kell szüntetni.

57

AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA A MAGYAR NÉPGAZDASÁG FEJLESZTÉSÉNEK MÁSODIK ÖTÉVES TERVÉRŐL

(1961. SZEPTEMBER 12.)

A Központi Bizottság megvitatta és egyhangúlag elfogadta az 1961—1965. évekre terjedő második ötéves terv főbb előirányzatait. A tervidőszakban a Magyar Szocialista Munkáspárt VII. kongresszusa határozatainak megfelelően befejezzük a szocializmus alapjainak lerakását. Meggyorsítjuk a szocializmus építését, tovább emeljük népünk anyagi ellátottságát és kulturális színvonalát, hazánk erősebbé, gazdagabbá válik.

Tervező szerveink figyelembe vették az ország gazdasági életében a VII. kongresszus óta végbement, a tervezettnél gyorsabb fejlődést. Az ország dolgozói a hároméves tervünkben magunk elé tűzött termelési és fejlesztési célok többségét jelentősen túlszárnyalták, és a kongresszus óta eltelt időben több százezer parasztcsalád választotta az egyéni gazdálkodás helyett az egész társadalom gyorsabb, szocialista fejlődését biztosító társasgazdálkodást. Népgazdaságunk minden ágában a szocialista termelési viszonyok váltak uralkodókká.

A Központi Bizottság helyesli az ipar, az építőipar, a szállítás és a hírközlés tervezett előirányzatait, amelyek figyelembe veszik iparunknak az utolsó években kialakult szerkezetét, és célul tűzik ki ennek a szerkezetnek további javítását. A terv végrehajtása megköveteli, hogy összpontosítsuk erőnket az ország nyersanyagellátását javító, a viszonylag kevéssé anyagigényes és magas képesítésű munkát megkövetelő termékek gyártására. A nemzetközi munkamegosztásba beilleszkedve, modern eljárásokkal, gazdaságosan előállított, kiváló minőségű, korszerű és keresett árucikkeket kell termelnünk.

Az ipari termelés 1958-hoz viszonyított növekedését 1965-re a terv a kongresszusi irányelvekben megszabott 65—70% helyett — tekintettel a hároméves terv túlteljesítésére—83—87%-ban irányozza elő. Ezt a nagyobb növekedést is elsősorban a meglevő kapacitás jobb kihasználásával, a termelési folyamatok korszerűsítésével, a gyártmányok műszaki-gazdasági jellemzőinek jelentős javításával, takarékosabb anyagfelhasználással és gazdálkodással kell elérnünk. Emelnünk kell a termelés irányításának és a tervezésnek a tudományos színvonalát. A terv által megkövetelt mértékben kell növelnünk a szakemberképzést.

A Központi Bizottság szükségesnek tartja hangsúlyozni, hogy a tervnek megfelelően az ipari termelés növekedésének legalább 70%-át a munka ter-

melékenysége növekedésének kell adnia, szemben a hároméves terv időszakával, amelyben a munka termelékenysége a termelés növekedésének csak mintegy felét biztosította.

A Központi Bizottság jóváhagyta a mezőgazdaság termelési előirányzatait. Megállapította, hogy ezekben figyelembe vették a termelési viszonyokban, valamint a mezőgazdaság szerkezetében bekövetkezett változásokat. A mezőgazdasági termelés növekedésének az irányelvekben lefektetett mértékét fenntartva, a tervben az állattenyésztés termelési előirányzatát kismértékben csökkentették, a növénytermesztési előirányzatokat pedig növelték. Népgazdaságunk jelenlegi körülményei között a Központi Bizottság szükségesnek tartja, hogy a tervidőszakban a növénytermesztés gyorsabban növekedjék, mint az állattenyésztés. Egyrészt az állatállomány a korábban tervezettnél alacsonyabb, másrészt a növénytermesztésbe fektetett anyagi eszközök gyorsabban térülnek meg. Ennek megfelelően a terv a korszerű gazdálkodás gyorsabb megvalósítására az irányelvekben előírtnál több műtrágyát, magasabb gépesítési színvonalat, nagyobb öntözési területet irányoz elő. Mindez lehetővé teszi, hogy a tudomány legújabb eredményeire támaszkodva, kihasználva a nagyüzemi gazdálkodás előnyeit, a mezőgazdaságban a termelés emelkedését a munka termelékenységének növekedése útján érjük el.

A Központi Bizottság hangsúlyozza annak fontosságát, hogy a terv a nemzetközi munkamegosztásra és elsősorban a testvéri szocialista országokkal való szoros együttműködésre épül, és lehetővé teszi kereskedelmi kapcsolataink további szélesítését az egyenjogúság és kölcsönös előnyök alapján minden országgal. A tervidőszakban segítjük a nemzeti függetlenségük megszilárdításáért küzdő országok iparosodását, előirányozzuk nemzetközi fizetési és áruszállítási kötelezettségeink pontos teljesítését.

A Központi Bizottság reálisnak és célszerűnek tartja a második ötéves terv időszakára tervezett beruházásokat, amelyek lehetővé teszik a termelési előirányzatok teljesítését. A beruházási előirányzatok jelentős túlteljesítése az elmúlt két évben, a beruházások tervezett koncentrálása és a kivitelezéseknél elérhetőnek mutatkozó megtakarítások lehetővé, ugyanakkor a honvédelem erősítésével összefüggő és más kiadásainknak a kongresszuson feltételezettnél gyorsabb növekedése szükségessé is tették, hogy a terv a beruházások teljes összegét némileg alacsonyabban irányozza elő, mint a kongresszusi irányelvek.

Pártunk, híven a marxizmus—leninizmus elveihez, mint ahogy a múltban, úgy ma is szilárdan vallja: támogat minden olyan kezdeményezést, amely a béke megvédését és a népek közötti barátság fejlődését szolgálja. Súlyos bűnt követnénk el népünkkel, szocialista hazánkkal szemben, ha a nagy és legyőzhetetlen szocialista táboron belül, erőnkhöz mérten, nem tennénk meg mindent szocialista vívmányaink védelmének, népünk békés alkotó munkájának biztosítására. Ezért a Központi Bizottság helyesli, hogy második ötéves tervünk figyelembe veszi honvédelmünk megerősítésének szükségességét.

A kongresszusi irányelvekkel egyező mértékben fog emelkedni a munkások és alkalmazottak, valamint a parasztság egy főre jutó reáljövedelme, és a népi állam öt év alatt állami erőből, valamint állami támogatásból és a lakosság megtakarításaiból mintegy 250 ezer lakás felépítéséről gondoskodik. A reáljövedelem növekedésével összhangban irányozza elő a terv a lakosság fogyasztási alapjának növekedését. Az eredetinél nagyobb mértékű fejlődést irányoz elő a középiskolai tanulók számának növekedésében és az egyetemek és főiskolák fejlesztésében, lehetőséget teremt ahhoz, hogy a dolgozó emberek minél nagyobb számban gyarapítsák szaktudásukat, esti vagy levelező oktatásban megszerezzék a fejlődés által megkövetelt szakismereteket.

Mindezek figyelembevételével, a második ötéves tervet jellemző legfontosabb előirányzatokat a Központi Bizottság a következőképpen határozza meg:

	Kongresszusi irányelvek	Második ötéves terv
A szocialista ipar termelésének növekedése 1965-re 1958-hoz viszonyítva, százalékban	65—70	83—87
A mezőgazdasági termelés növekedése százalékban 1961—1965. években 1954—1958-hoz viszonyítva	30—32	30—32
A munka termelékenységének növekedése a szocialista iparban hét év alatt, százalékban	37—40	40—45
Beruházások öt év alatt, milliárd forint	200—205	180
Nemzeti jövedelem növekedése hét év alatt, százalékban	50	55—60
A dolgozók egy főre jutó reáljövedelmének növekedése hét év alatt, százalékban	26—29	26—29
A lakosság fogyasztási alapjának növekedése hét év alatt, százalékban	40—45	40—42

A Központi Bizottság utasítja tervező szerveinket, hogy a második ötéves tervről szóló törvényjavaslatot egy hónapon belül terjesszék az országgyűlés elé. A közérthetőség kedvéért a továbbiakban minden előirányzatot az ötéves terv időtartamára, tehát 1960-hoz viszonyítva kell meghatározni. Gyorsítsák meg 1962. évi népgazdasági tervünk kidolgozását, hogy az idejében az üzemek rendelkezésére álljon. A tervezés módszereinek állandó tökéletesítésével dolgozzák ki az átmenetet a második ötéves tervről a harmadikra. Folytassák, a szocialista nemzetközi munkamegosztás követelményeinek számbavételével, 20 éves távlatra szóló népgazdaságfejlesztési tervünk kidolgozását, munkálkodjanak annak tökéletesítésén és gondoskodjanak róla, hogy annak fő elgondolásai fokozatosan testet öltsenek a közbeeső tervekben.

A Központi Bizottság időszerűnek tartja, hogy emlékeztessen a kongresszusi irányelvek következő, változatlanul érvényes megállapításaira: „Hazánk gazdasági fejlődésének üteme a legközelebbi években nagymértékben függ attól, mennyire tudjuk megjavítani a tervezés, irányítás, általában

a vezetés színvonalát.'' A Központi Bizottság meg van győződve arról, hogy második ötéves tervünk az ország anyagi erőforrásaiban és lehetőségeiben kellően megalapozott, megvalósítása gyorsítja a szocializmus teljes győzelmét. Megfelelő vezetés mellett a dolgozók — munkások, parasztok, értelmiségiek — jó munkával, a takarékosság és gazdaságosság elveinek állandó szem előtt tartásával, a tervet túlteljesítik, még kedvezőbben alakítják sorsukat, jövőjüket.

Megjelent: Népszabadság, 1961. szeptember 14.

58

AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA AZ SZKP XXII. KONGRESSZUSÁNAK JELENTŐSÉGÉRŐL

(1961. NOVEMBER 17.)

A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága 1961. november 17-én kibővített ülést tartott. Kádár János elvtárs beszámolt a Szovjetunió Kommunista Pártjának XXII. kongresszusáról, a kongresszuson részt vett küldöttség munkájáról, és ismertette a Politikai Bizottság állásfoglalását a kongresszus tanulságainak hasznosításáról a Magyar Szocialista Munkáspárt tevékenységében, népünk szocialista építő munkájában. A Központi Bizottság egyhangúlag jóváhagyta a Szovjetunió Kommunista Pártja XXII. kongresszusán részt vett küldöttség munkáját, a beszámolót, és a kommunizmus építőinek történelmi jelentőségű tanácskozásával kapcsolatban a következő határozatot hozta:

I

A Szovjetunió Kommunista Pártjának XXII. kongresszusa olyan történelmi helyzetben ült össze, amikor a Szovjetunióban, a világ első és leghatalmasabb szocialista államában már szélesen kibontakozik a kommunizmus építése, az emberiség egyharmadát felölelő szocialista tábor országainak többségében a szocialista társadalom építése befejezéséhez közeledik, a nemzetközi kommunista mozgalom lendületesen fejlődik. A szabadságukért küzdő népek csapásai alatt a gyarmati rendszer széthullása végső szakaszába jutott, az imperializmus befolyási övezete gyorsan szűkül, a kapitalista rendszer általános válsága mélyül. Az imperializmus e helyzetben elszántan védi állásait, harcol a történelem kikerülhetetlen fejlődése ellen, eszeveszett fegyverkezést folytat, fékezni akarja a társadalmi haladást és veszélyezteti a békét. A világ fejlődésének fő irányát azonban már nem az imperializmus, hanem a szocializmus erői határozzák meg.

A történelmi fejlődés jelen szakaszában, amikor már az imperialista, kapitalista iga alatt nyögő országok dolgozó népeit is mindjobban áthatja és vonzza a szocialista eszme, a szabadságra, a nemzeti függetlenségre törekvés, a béke megvédésének akarata, a Szovjetunió Kommunista Pártjának XXII. kongresszusa a marxizmus—leninizmus eszméi alapján, a halhatatlan Lenin szellemében válaszolt korunknak az emberiséget ma foglalkoztató minden nagy kérdésére.

A történelmi tanácskozás, számba véve a XX. kongresszus óta eltelt

esztendők eredményeit, tanulságait, megalkotta a kommunista társadalom építésének nagyszerű programját, megerősítette a két világrendszer békés egymás mellett élésének és békés versenyének elvét, bebizonyította, hogy a kommunizmus, és a béke ügye elválaszthatatlanul összeforrott. E kongresszustól új eszmei fegyvereket kaptak a kommunista és munkáspártok, új lendületet a szocializmust építő népek, új reményt és biztatást a föld minden országának békét akaró népei és az egész haladó emberiség.

A Szovjetunió Kommunista Pártjának XXII. kongresszusa nagyra értékelte és teljes egységben helyeselte mindazt, amit a központi bizottság, Hruscsov elvtárs vezetésével, 1953 óta a kollektív vezetés érvényesítéséért, a pártélet lenini szabályainak helyreállításáért, a szocialista törvényesség biztosításáért, a szovjet demokrácia továbbfejlesztéséért tett, a provokátor Berijával és az 1957-ben lelepleződött pártellenes csoporttal szemben kemény harcban kivívott. A XXII. kongresszus megerősítette és továbbfejlesztette a XX. kongresszus eszmei-politikai irányvonalát.

A Szovjetunió Kommunista Pártjának 1956 februári XX. kongresszusa, amint azt a kommunista és munkáspártok 1957-es és 1960-as moszkvai értekezletének okmányai is hangsúlyozzák, hatalmas eszmei fegyvert adott, új fejezetet nyitott, nagy győzelmeket eredményezett az egész nemzetközi kommunista mozgalomban. A XX. kongresszus harcolt a marxizmus—leninizmustól idegen személyi kultusz ellen, feltárta, milyen károkat okozott a Sztálin személyi kultuszából fakadó önkény a kommunizmus ügyének, megvédte a marxizmus—leninizmus eszméinek tisztaságát a dogmatikusok s a burzsoá eszmék előtt behódoló revizionisták torzításaival szemben.

A marxista—leninista eszmék fényében megmutatta korunk új, jellemző vonását: a szocializmus világrendszerré vált, az emberiség sorsáról már nem egyedül az imperializmus dönt. Bár az imperializmus ragadozó jellege nem változott, de a világban kialakult új erőviszonyok között a háború többé nem végzetszerűen elkerülhetetlen. A XX. kongresszus megsokszorozta a társadalmi haladásért, a békéért küzdő milliók sorait; megerősödött a nemzetközi forradalmi munkásmozgalom minden osztaga, a gyarmati népek szabadságharca, sikerült megfékezni a háborús kalandorokat.

A személyi kultusz szétzúzása, a lenini eszmék hatalmas ereje lendületet adott a Szovjetunió fejlődésének. A szovjet nép, amely lenini pártja vezetésével megdöntötte a tőkés-földesúri hatalmat, létrehozta a földön az első munkás-paraszt államot, majd felépítette a szocialista társadalmat, az utóbbi években ugrásszerűen tört előre az emberi alkotás minden területén.

A szovjet nép abban az országban, amely alig több mint négy évtizede a faeke, a tömeges írástudatlanság, az elmaradottság és a nyomor országa volt, a szocialista rendszer erejével a világ legerősebb hatalmát teremtette meg, amely magas fejlettségű iparral rendelkezik, a világ legfejlettebb közoktatását hozta létre, magas szocialista kultúrát alkotott. A Szovjetunió a tudományok egész sorában a világ ranglistáján az első helyre került; elsőnek szovjet emberek repültek a világűrbe. A Szovjetunió népe elsőnek kezd hozzá kommunista pártjának új programja alapján — utat mutatva

minden népnek — a szabadság igazi országa, a kommunista társadalom felépítéséhez.

A Szovjetunió Kommunista Pártjának programja megmondja, hogy milyen a kommunista társadalom:

„A kommunizmus osztály nélküli társadalmi rendszer, amelyben a termelési eszközök egységes köztulajdonban vannak, ahol megvalósul a társadalom valamennyi tagjának teljes társadalmi egyenlősége, ahol az emberek sokoldalú fejlődésével együtt az állandóan fejlődő tudomány és technika alapján nőnek a termelőerők, ahol a társadalmi gazdagság minden forrása teljes bőségében buzog, és megvalósul a nagyszerű elv: „Mindenki képességei szerint, mindenkinek szükségletei szerint".

A kommunizmus a dolgozó emberek osztály nélküli társadalma, amelyben megszűnnek a város és falu közötti, a fizikai és szellemi munka közötti lényeges különbségek. A kommunizmus olyan társadalom, ahol minden polgár részt vesz a közügyek intézésében és megvalósul a teljes társadalmi önkormányzat. A kommunizmus a teljes szabadság, az emberek és népek igazi egyenlősége, az örök béke, az öröm és boldogság világa.

Az a viharos ütemű fejlődés, amelyet a Szovjetunió népe a hétéves terv első éveiben elért, és az az egység, lelkesedés, amellyel a XXII. kongresszus határozatait fogadta, mutatja a szovjet nép eltökéltségét: nekilát és megvalósítja ezt a történelmi feladatot is.

A Szovjetunió Kommunista Pártjának programja célul tűzi ki a kommunizmus anyag-műszaki alapjainak megteremtését 1980-ig. Néhány év múlva a Szovjetunió elhagyja az Egyesült Államokat nemcsak a mezőgazdasági, hanem az ipari termelés összmennyiségében is. A kommunizmus építésének 20 éves programja szerint a Szovjetunió ipari termelése 1980-ban az 1960. évinek hatszorosa lesz, vagyis lényegesen több mint ma az egész világ ipari termelése; húsz év múlva a Szovjetunió mezőgazdasági termelése a jelenleginek három és félszeresére növekszik, ami a népélelmezés soha nem látott bőségét fogja biztosítani. Ugyanakkor a Szovjetunióban lesz a legrövidebb munkaidő és a legpezsgőbb tudományos és kulturális élet a világon. A Szovjetunió Kommunista Pártjának XXII. kongresszusa megmutatta azt az utat, amelyen a szovjet nép már ma élő nemzedéke eljut a kommunizmusba. Ez nagy öröm minden dolgozó embernek, az egész világon — keserűség, ijedtség a kommunizmus ellenségeinek. Az imperialisták félnek a program megvalósításától, tudják, érzik: a békés versenyben alulmaradnak; a kommunizmus gondolata megállíthatatlanul utat tör és győzedelmeskedik az egész világon.

A kommunizmus a béke világa. A kommunizmusért folyó harc elválaszthatatlanul összeforr a béke védelméért folyó küzdelemmel. Az emberiség létérdeke megköveteli, hogy a ma létező két ellentétes világrendszer békében éljen egymás mellett. A békés egymás mellett élés megvalósításáért folyó harcban a szocialista tábor országai együtt haladnak a nemzetközi munkásosztállyal, az imperialisták ellen küzdő felszabadult vagy önállóságukért küzdő gyarmati népekkel, minden haladó emberrel. Száz- és százmilliók gondolkodásában gyökerezett meg az a felismerés, hogy az imperializmus

háborút, a kommunizmus békét jelent. Hatalmas erő ez, amely ha tevékeny és tovább növekszik, meg tudja akadályozni egy új világháború kirobbantását, és kivívja az ellenőrzött általános és teljes leszerelést, a fegyverek és a háború nélküli világot.

A XXII. kongresszus ugyanakkor felhívja a népek figyelmét, hogy amíg létezik az imperializmus, addig fennáll a háború veszélye is. Az imperializmus hatalma kisebb és egyre gyöngül; az imperialista államok mégis szövögetik háborús terveiket, veszélyes katonai kalandokkal szeretnék feltartóztatni hatalmuk további csökkenését és visszahódítani elvesztett területeiket. Mind nagyobb arányú fegyverkezési hajszát folytatnak. A nyugati hatalmak megszegtek minden szerződést, amit a német militarizmus teljes megsemmisítésére a második világháború alatt és után kötöttek, felélesztették és erősítik a nyugatnémet revansista erőket.

A szocialista országok saját népük és az egész emberiség iránti szent kötelességüket teljesítik, amikor következetesen síkraszállnak a háborús erők visszaszorításáért, és minden szükséges rendszabályt foganatosítanak az imperialista hatalmak veszélyes háborús terveinek meghiúsítására. Következetesen folytatják harcukat a német békeszerződés megkötéséért, Nyugat-Berlin helyzetének rendezéséért.

A népeknek megnyugvásul szolgál, az egész emberiség számára jó, hogy a Szovjetunió, a szocialista tábor, a béke védelmének legerősebb támasza, hatalmas véderővel rendelkezik, erősebb az imperialistáknál, és rakétafegyvereivel megsemmisít minden agresszort, amely népére vagy a vele szövetséges népekre támad, új háborút kezd.

II

A Szovjetunió Kommunista Pártjának új programja, amelyet a kongresszus egyhangúlag hagyott jóvá — a szocialista állam fejlődésének és a kommunizmus építésének elméletét több új, nemzetközi érvényű tétellel gazdagította. Megállapította, hogy az osztályok kibékíthetetlen ellentéte teljesen megszűnt, s a munkásosztály vezetésével, a munkásosztály új társadalmat formáló eszméi alapján a Szovjetunió népe erkölcsi-politikai egységbe forrt; ennek megfelelően a Szovjetunióban a proletárdiktatúra állama történelmi funkcióját betöltötte már, és a szovjet állam össznépi állammá fejlődött.

Az új program szerint a kommunizmus anyagi-műszaki alapjainak megteremtése folyamán mindvégig alapvető elv marad a munka szerinti elosztás szocialista elve. A szükségletek szerinti elosztás kommunista elve fokozatosan szélesedik, és a javak bőségének megteremtése után válik uralkodóvá. Az anyagi ösztönzők fontossága mellett a program hangsúlyozza az erkölcsi ösztönzők jelentőségét. A nemzetközi tapasztalatok azt bizonyítják, hogy az ösztönzők bármelyikének elhanyagolása a szocializmus építésének nagy erkölcsi és politikai kárt okoz.

A kommunizmus anyagi-műszaki alapjait csak a kommunista erkölcsi normák szerint élő, magas műszaki és általános kultúrájú nép teremtheti

meg. A kommunizmusban a kommunista erkölcs, az ember közösségi jellemvonásai általánossá válnak.

A Szovjetunió Kommunista Pártjának új programja — a szocializmusért és a békéért harcoló népek hatalmas eszmei fegyvere világszerte. A szocialista országok népei, amelyek ma a szocialista társadalom felépítésén dolgoznak, a kommunizmus építésének e nagyszerű programjából további ösztönzést kapnak alkotó munkájukhoz. Ez a program bizonyossá teszi számukra, hogy követve a szovjet népet, viszonylag rövid idő múlva ők is áttérhetnek a kommunizmus építésére. Azok a népek pedig, amelyek ma még a tőkés uralom elnyomatásában élnek, a kommunizmus programja és az építőmunka új, nagy sikerei által lelkesítve, elszántabban fognak küzdeni felszabadulásukért, a népi hatalomért.

A magyar nép ma a szocialista társadalmat építi. Ez az út a kommunista társadalom felé vezet. Ha töretlenül, következetesen valósítjuk meg a jövőben is pártunk lenini politikáját, akkor biztosíthatjuk, hogy a kommunista társadalom Magyarországon is történelmileg azonos időszakban épül fel, mint a Szovjetunióban.

A Szovjetunió Kommunista Pártjának XXII. kongresszusa jellemzi e nagy párt igazi lenini szellemét és munkastílusát. Az új pártprogram nagyszerűen példázza az elmélet és a gyakorlat egységét. A kommunizmus felépítésének ez a programja egyrészt döntő elméleti kérdéseket tisztáz, másrészt a pártmunka, a társadalmi tevékenység, az államelmélet, a népgazdaság úgyszólván minden területén konkrétan megjelöli azokat a gyakorlati tennivalókat, amelyeknek megvalósítása együttesen eredményezi a kommunista társadalom tényleges felépítését.

A személyi kultusz gyökereinek és következményeinek eddiginél is mélyrehatóbb, bátor feltárása, a munka még meglevő hiányosságainak nyílt felvetése megmutatja a nagy Lenin alkotta párt elvi kérdésekben meg nem alkuvó szellemét. Ez a párt nem fél az igazságtól, a tömegektől, hanem harcában mindig ezekre támaszkodik. A Szovjetunió Kommunista Pártja a személyi kultusz gyökereinek őszinte és nyílt feltárásával példát mutat mindazoknak, akiknek számára a nép ügye, a kommunizmus ügye valóban mindenekfelett áll.

A XXII. kongresszus egyaránt elítélte a szociáldemokrata pártok jobboldali nézeteit, a Jugoszláv Kommunisták Szövetsége programjában megtestesülő revizionista nézeteket, valamint a marxi—lenini tanításokat eltorzító, dogmatikus nézeteket.

Sajnálattal állapítjuk meg, hogy az Albán Munkapárt vezetői nem hasznosították a Szovjetunió Kommunista Pártja XX. és XXII. kongresszusának eszméit, mind mostanáig nem számolták fel a Sztálin-kultuszt és saját személyük kultuszát, nem szakítottak a mérhetetlenül káros módszerekkel és az álbaloldali kalandorkodással. Ezzel nemcsak saját népüknek okoznak hatalmas kárt, hanem a szocialista tábor, a nemzetközi kommunista mozgalom egységének és a béke ügyének is. Tevékenységükkel az imperialisták malmára hajtják a vizet.

Vitánkat, amely az albán vezetőkkel már egy ideje folyik, korábban azért

nem vittük a nyilvánosság elé, hogy könnyebb legyen számukra a hibák kijavítása, és időben kijózanodva, visszatérhessenek a végzetes, káros útról. Enver Hodzsa és Mehmet Shehu azonban a türelmes, meggyőző szavakat és elvtársi bírálatot semmibe véve, az albán elvtársak és dolgozók legszélesebb körében rágalmazó kampányt indítottak a Szovjetunió Kommunista Pártja, pártunk és más testvérpártok központi bizottsága ellen.

A Szovjetunió Kommunista Pártja helyesen járt el, az egész nemzetközi kommunista mozgalom s egyben az albán nép iránti internacionalista kötelességének tett eleget, amikor nyíltan feltárta az albán vezetők jelenlegi politikájának veszélyes és káros voltát. Csak az segíthet az albán testvérpártnak, az albán népnek, s ha tanulnak belőle, az albán vezetőknek is. Elfogadhatatlannak tartjuk azt az álláspontot, amely további türelmet igényel az albán vezetők provokatív, egységbontó tevékenységével szemben. A történelem tapasztalatai azt bizonyítják, hogy az elvekből engedni nem szabad: a helyes elvekért harcolni kell, mert nem a megalkuvás, hanem csak a szilárd elvi harc biztosítja a marxizmus—leninizmus, a kommunizmus győzelmét.

A Szovjetunió Kommunista Pártja véglegesen leszámolt a személyi kultusszal. Az új pártprogram és a most elfogadott szervezeti szabályzat intézményes biztosítékokat is nyújt arra, hogy az vissza ne térhessen. A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága üdvözli azokat a fontos elveket és szabályokat, amelyek a vezető párt- és állami szervek állandó felfrissítését, egyben a vezetés folyamatosságát is biztosítják. A vezető tisztségek viselésének meghatározott időszakra való korlátozása, a vezető szervek tagjai meghatározott részének választási időszakonként kötelező cseréje megszünteti az „örökös tag"-ságot, és biztosítja a folyamatosság mellett a vezetés állandó megújhodását.

A szovjet nép magas fokú politikai-erkölcsi egysége, a Kommunista Párt lenini vezetése, a párt lenini szervezeti szabályzata és a kommunizmus felépítésének világos, nagyszerű, lelkesítő programja valóban biztosíték arra, hogy már a ma élő szovjet nemzedék felépíti a kommunista társadalmat és élvezni fogja kommunizmus örömeit.

Mi, magyar kommunisták, magyar dolgozók szívből sok sikert kívánunk a testvéri szovjet népnek, amely ezen az úton, az úttörők nehéz feladatára vállalkozva, oly sok áldozatot hozott már az emberiség boldogabb jövendőjéért, a mi népünkért is.

III

A Magyar Szocialista Munkáspárt fenntartás nélkül, teljes mértékben egyetért a Szovjetunió Kommunista Pártja történelmi jelentőségű XXII. kongresszusának irányvonalával. A kongresszus egész anyaga, a Szovjetunió Kommunista Pártjának új programja hosszú időre nagy értékű eszmei-politikai segítséget nyújt az egész nemzetközi kommunista mozgalomnak s a testvérpártok sorában pártunknak, a Magyar Szocialista Munkáspártnak is.

A Központi Bizottság saját feladataként napirenden tartja és egész

párttagságunkat, a tömegszervezeteket, a közfunkcionáriusokat, a szocializmus, a béke ügyével szolidáris minden honfitársunkat felhívja a XXII. kongresszus anyagának tanulmányozására azzal a céllal, hogy annak hatalmas eszmei fegyverzetét, viszonyaink figyelembevételével, szocialista építőmunkánk, népünk boldogulásának előremozdítására hasznosítsuk.

A magyar dolgozók átérzik a Szovjetunió Kommunista Pártja kongresszusának történelmi jelentőségét. Erről tanúskodik a kongresszus iránt országszerte megmutatkozott nagy érdeklődés, a kongresszushoz küldött, s az emberek igazi érzéseit és tettrekészségét kifejező üdvözletek, a kongresszus tiszteletére vállalt számos munkafelajánlás. A Központi Bizottság üdvözli az öntudatos dolgozók e szép kezdeményezéseit, amelyek fontos szerepet töltenek be népünk eszmei-politikai fejlődésében, szocialista építőmunkánk újabb fellendítésében.

A Magyar Szocialista Munkáspárt immár több mint öt esztendeje, 1956 november eleje óta a marxizmus—leninizmusnak a XX. kongresszus által továbbfejlesztett eszmei fegyverzetével vívja harcát, végzi munkáját. E politika helyességét nálunk maga az élet, a magyar népnek az ellenforradalom felett aratott győzelme, az azóta elért hatalmas szocialista eredmények bizonyítják. A Szovjetunió Kommunista Pártja XXII. kongresszusának eszmei-politikai irányvonala igazolja és megerősíti pártunk irányvonalát. A XXII. kongresszus eszmei tanulságai a gyakorlat által igazolt politikánk folytatására adnak új erőt, a pártunk VII. kongresszusán jóváhagyott eszmei-politikai irányvonal még következetesebb folytatására lelkesítenek.

A Magyar Szocialista Munkáspárt harci tapasztalatai bizonyítják, hogy csak a minden torzítástól mentes marxizmus—leninizmus alapján lehet a helyes bel- és külpolitikát, a megfelelő gazdasági és kultúrpolitikai irányvonalat kidolgozni és az életben megvalósítani. Mi harcunkat a revizionizmus és dogmatizmus ellen egy időben vívott, kétfrontos harcnak nevezzük. E harccal tudtuk kijavítani a régebbi hibákat, leküzdeni a revizionista irányzatot, elsöpörni az útból a személyi kultusz maradványait. Ezt az irányvonalat követve erősítettük a párt és a nép kapcsolatát; népünk odaadó munkájával létrehozta a szocialista építés új alkotásait. Ezen az úton járva született a magyar nép új, történelmi győzelme: a falu szocialista átszervezése.

Pártunkban a személyi kultusszal leszámoltunk, a kollektív vezetés elve, a pártélet lenini szabályai érvényesülnek, a párt és a tömegek kapcsolata erős, a szocialista törvényesség biztosított. Hazánkban a népköztársaság alkotmányán és törvényein nyugvó rend van. Ez nagy győzelme pártunknak és nagy érdeme kormányzatunknak, amit egész közvéleményünk elismer.

A Szovjetunió Kommunista Pártja XXII. kongresszusának tanulságait fel kell használnunk arra, hogy az elért nagy vívmányokat e téren is tovább szilárdítsuk, a régi hibáknak még a nyomait is eltöröljük, és visszatérésük elé áthághatatlan sorompókat állítsunk. Mindazoknak, akik régebben a szektás szemlélet rabjai voltak, s e szemlélettel és az abból fakadó mód-

szerekkel még nem tudtak teljes mértékben leszámolni, a XXII. kongresszus fényénél meg kell szabadulniuk e hibáiknak még az árnyékától is. A pártnak lankadatlan, soha nem szűnő harcot kell folytatnia az önteltség, a gondolkozás konzervativizmusa, a szellemi tunyaság, a hatalomvágy, a bírálat elfojtása és minden olyan jelenség ellen, amelyből a személyi kultusz időszakából ismert hibák újra sarjadhatnának. Fel kell számolni azt a még meglevő szemléletet, amely a mérhetetlenül káros baloldaliaskodást valami bocsánatos, elnézhető hibának tartja.

Pártunk egysége felett az egész tagságnak őrködnie kell, s mint eddig is tettük, minden egységbontó csoportosulással még idejében le kell számolni. Ha akadnának olyan jobboldali, revizionista elemek, akik azt hinnék, hogy mostanában, amikor a „baloldali" elhajlásról több szó esik, nekik talán szabadabb a vásár, tapasztalni fogják, hogy súlyos tévedésbe estek. A jobb- és „baloldali" hibákért pártunknak drága árat kellett fizetnie. Egységünk harcban született, s arra pártunk jól vigyáz ezután is.

Pártunk eszmei tisztasága, politikai egysége, vezető és irányító, szervező és mozgósító feladatának jó megoldása egész népünk érdeke: szocialista építőmunkánk eredményességének elengedhetetlen feltétele. Szocialista építőmunkánk általános közvetlen feladata most az ötéves terv végrehajtása. A Szovjetunió Kommunista Pártjának XXII. kongresszusa nyomán megnövekedett politikai érdeklődést, alkotási vágyat és munkalelkesedést ötéves tervünk teljesítésére és túlszárnyalására, a terv gazdasági mutatóinak javítására kell összpontosítani.

Az országgyűlés ez év októberében elfogadta az új ötéves tervet, mely nagy célokat tűz népünk elé, ipari termelésünk 48—50%-os növekedését írja elő. Jó irányítással, jól szervezett, odaadó munkával ez túlszárnyalható, s túlszárnyalása üdvös olyan termékek termelésével, amelyeknek gyártása a leggazdaságosabb, és értékesítése a nemzetközi és hazai piacon biztosított. Mezőgazdasági termelésünk ötévi átlaga a tervidőszakban az előző öt év átlagát a terv szerint 23%-kal fogja felülmúlni. E feladat a mezőgazdasági dolgozók szorgalmas munkájával, egész társadalmunk hathatós segítségével, a mezőgazdaságban rejlő nagy tartalékok mozgósításával nemcsak teljesíthető, hanem ugyancsak túlszárnyalható.

Termelési terveink helyes irányú, gazdaságos túlteljesítése gyorsítja egész fejlődésünket, s egyben lehetővé teszi, hogy a lakosság fogyasztási alapjának tervezett 22—23%-os emelkedését és az egy főre jutó reáljövedelem 16—17%-os növekedését is túlhaladjuk.

Ötéves tervünk teljesítése az ipar dolgozóitól megkívánja, hogy a munka termelékenységét az előirányzott 32—33%-kal, a mezőgazdaság dolgozói ennél is nagyobb mértékben emeljék. A munkatermelékenység emelése döntő tényező termelőerőink továbbfejlődésében s a két világrendszer gazdasági versenyében. Ennek eszközei: a műszaki fejlesztés, a gépek, a meglevő termelőkapacitások gazdaságosabb kihasználása, a munkaszervezés tökéletesítése, a technológiai folyamatok és a gyártmányok korszerűsítése, a mezőgazdasági hozamok növelése, a munkaidő teljes kihasználása s a munka minőségének állandó javítása.

Iparunk további erősödésének alapvető fontosságú feladata a gyártási költségek csökkentése, az anyag-, energia- és munkaerőtakarékosság, a beruházási feladatok leggazdaságosabb megvalósítása. El kell érni mind az exportgyártmányoknál, mind a hazai fogyasztásra kerülő termékeknél a világpiacon megkövetelt minőségi színvonalat, s olyan költségszintet, amely megfelelő nyereséget biztosít a népgazdaságnak.

Népgazdaságunk és társadalmunk továbbfejlesztésének kulcskérdése jelenleg a mezőgazdasági termelés gyorsütemű fejlesztése, a termelőszövetkezetek megszilárdítása. Segíteni kell, hogy a szövetkezetek tagsága jól összeforrott kollektívákká, gazdaságaik pedig korszerű szocialista nagyüzemekké fejlődjenek.

A Központi Bizottság felhívja egész társadalmunkat, elsősorban a mezőgazdaság dolgozóit, hogy a mezőgazdasági termelés fellendítéséért folyó munkában a második ötéves terv alatt a következő legfontosabb feladatok megoldására összpontosítsa erőfeszítéseit:

— teljes mértékben fedezzük az ország megnövekedett kenyérgabona-szükségletét;

— fejlesszük állattenyésztésünket, növelve főleg sertés-, szarvasmarha- és baromfiállományunkat, és teremtsünk szilárd takarmánybázist állattenyésztésünk fejlesztéséhez.

Szocialista fejlődésünk megvalósítása nagyrészt attól függ, hogy a termelőszövetkezetek gazdálkodásában állandóan erősödjenek a szocialista vonások. A tagság rendszeresen vegye ki részét a közös munkából, szilárduljon a munkafegyelem. Rendkívül fontos feladat a közös vagyon jobb megbecsülése: a szövetkezeti tagság a közös gazdaság gyorsabb megerősödéséért tegyen az eddiginél nagyobb erőfeszítéseket a közös vagyon növelésére; emelje a szövetkezeti alapokhoz való hozzájárulást, növelje a saját erőforrásokból történő beruházásokat. A mezőgazdaság fellendítéséért és a termelőszövetkezetek megszilárdításáért folyó munka és harc során el kell érnünk, hogy a különböző rétegekből összetevődő termelőszövetkezeti tagság mielőbb szocialista szellemű, egységes szövetkezeti parasztsággá forrjon össze.

Növekvő feladatok hárulnak a tudomány művelőire az anyagi javak nagyobb bőségéért, a szebb és jobb életért folyó harcban. Gyorsabb fejlődésünk igen fontos követelménye, hogy a magyar tudomány művelői, a szovjet tudomány fejlődésének tapasztalatait is jobban hasznosítva, erősítsék kapcsolatukat a gyakorlattal, és jobban összpontosítsák erőiket azoknak a tudományos feladatoknak a megoldására, amelyek népgazdaságunk és egész társadalmunk gyorsabb fejlődését segítik. Nagyok a tennivalók mind a hazai kutatómunka, különösen a műszaki tudományok továbbfejlesztésében, mind pedig a tudományos kutatás eredményeinek kölcsönös cseréjében, a tudomány nemzetközi eredményeinek, különösen a testvéri országok eredményeinek átvételében és értékesítésében, saját fejlődésünk gyorsítására.

Népünk kulturális és politikai fejlődésében igen fontos szerepet tölt be a művészet, az irodalom fejlődése, a sajtó, a rádió és a televízió munkája.

A művészek, írók, újságírók a kommunizmus építésének nagy programját megismerve és tanulmányozva, merítsenek új ihletet az új társadalom felépítéséért folyó küzdelemhez. Elmélyültebben és lankadatlanul tanulmányozzák népünk építőmunkáját, országunk fejlődését, az újért, a magasabbrendűért folyó mindennapi szívós küzdelmet: a hétköznapok munkáját, mely a nagy győzelmeket megérleli és kivívja. Az új, magasabbrendű társadalom nagy ügyéhez méltóan emeljék munkájuk eszmei és művészeti színvonalát, segítsék meggyorsítani a szocializmus felépítését hazánkban.

Országunknak van reális és szép feladatokat megszabó népgazdasági terve, harcedzett kommunista pártja, pártunknak és kormányunknak kipróbált, jó politikája. Kiváló, élenjáró dolgozók százezrei támogatják e politikát az iparban, a mezőgazdaságban, a magyar tudomány, a kultúra, az alkotó munka minden területén. A gyorsabb előrehaladásnak megvan minden alapvető feltétele.

A Központi Bizottság felhívja az ipar, a mezőgazdaság és egész népgazdaságunk összes dolgozóit — munkásokat, parasztokat, alkalmazottakat, műszaki és gazdasági vezetőket —, hogy a munkaverseny továbbfejlesztésében, különösen a szocialista brigád, s magasabb fokon a szocialista munka műhelye, a szocialista munka gyára, a szocialista munka gazdasága címért is vetélkedjenek. Érjenek el új sikereket az ország szocialista építésében. A második ötéves terv teljesítéséért és túlszárnyalásáért folyó harcban fő figyelmüket most az 1961-es ipari tervek befejezésére és a folyó mezőgazdasági munkák jó elvégzésére kell összpontosítaniuk.

A Központi Bizottság felhívja a tudomány és a kultúra művelőit, a közoktatás, közegészségügyünk munkásait és mindazokat, akik bárhol tevékenykednek társadalmi életünkben, még jobb munkával járuljanak hozzá ötéves tervünk teljesítéséhez és népünk gyorsabb fejlődéséhez.

*

Pártunk és népünk, új erővel gyarapodva, a szocializmus és a béke zászlaja alatt halad tovább a szocializmus teljes felépítése s majd a kommunista társadalom, az emberiség nagyszerű jövendője felé. Pártunk Központi Bizottsága e nagy feladatok végrehajtásában számít a kommunisták, a pártmunkások példamutatására, áldozatkész munkájára.

Ezen az úton járva, a közös munkában és harcban, a közös gondban és örömben forr össze még jobban pártunk és munkásosztályunk, egész népünk, új, szocialista nemzetünk. Együtt megyünk a szocialista országok népeivel, mindenekelőtt a kommunizmust építő, élen haladó nagy szovjet néppel, a forradalmi munkásmozgalommal, a béke egész világot átfogó, mindjobban növekvő frontjával. Megoldjuk a belső és a nemzetközi élet síkján adódó feladatainkat. Nemzedékünk kivívja és élvezni fogja a munka szabad, minden elnyomástól és fenyegetéstől mentes világát. Ezt hirdeti, ennek az útját mutatja meg a Szovjetunió Kommunista Pártjának történelmi jelentőségű XXII. kongresszusa, ennek megvalósításában segít a szovjet népnek, minden népnek — a magyar népnek is.

Megjelent: Társadalmi Szemle, 1961. 12. sz. 1—12. old.

59

PÁRTUNK KÁDERMUNKÁJÁNAK TAPASZTALATAI ÉS IRÁNYELVEI

TÉZISEK

(TÁRSADALMI SZEMLE, 1962 FEBRUÁR)

I. A PÁRT KÁDERPOLITIKÁJÁNAK TAPASZTALATAI A FELSZABADULÁSTÓL AZ MSZMP MEGALAKULÁSÁIG

A káderpolitika mindenkor szorosan összefügg a párt politikai irányvonalával. A helyes politikai vonal megteremti a jó kádermunka elvi alapjait is és viszont: csak helyes káderpolitikával lehet a gyakorlatban megvalósítani a párt politikáját. A párt politikájának eredményei és fogyatékosságai mindig tükröződnek a kádermunkában is.

*

A felszabadulás után a párt legális tömegpárttá, a népi demokratikus forradalom vezető erejévé, a hatalom részesévé vált. Ebben a helyzetben a pártnak olyan káderekre volt szüksége, akik egyszerre tudtak építeni és harcolni, pártot szervezni és kormányozni, akik képesek voltak arra, hogy bátor, meggyőző szóval, példamutató munkával megnyerjék a tömegeket a párt politikájának támogatására. A pártnak a felszabadulás idején volt egy számszerűleg nem nagy, de szilárd, forradalmi törzse: a 19-es harcosok, azok a kommunisták, akik a Horthy-fasizmus idején itthon illegalitásban dolgoztak, a spanyol polgárháborúban részt vett elvtársak, és végül azok, akik politikai okokból a fasizmus üldözése elől a Szovjetunióba vagy más országokba menekültek és ott harcoltak a munkásosztály ügyéért. E régi harcosok mellett a párt építhetett azokra a volt baloldali szociáldemokratákra, szakszervezeti harcosokra is, akik a háború és a felszabadulás tapasztalatain okulva találták meg az utat a kommunista párthoz.

Az ország előtt álló nagy feladatok azonban azt követelték a párttól, hogy rövid időn belül a káderek tízezreit nevelje fel és állítsa csatasorba. A párt ezért arra törekedett, hogy az elnyomatás éveiben megedzett régi káderek mellett új erőket is vonjon be: a munkások, parasztok, értelmiségiek legjobbjait. Bátran állított vezető posztokra régi és új harcosokat, akiknek — többnyire számukra ismeretlen területen — munka közben kellett elsajátítaniuk a vezetés tudományát és a szükséges szakmai ismereteket.

Az újjáépítés, a demokratikus feladatok megoldása, a koalíciós helyzet, a szövetségi politika megkövetelte, hogy a párt ne csak a kommunista káderek kiválasztásával és nevelésével törődjön, hanem a más pártokhoz, tömegszervezetekhez tartozó, vagy pártonkívüli, de haladó gondolkodású

és vezetésre alkalmas emberekkel is: segítse elő politikai fejlődésüket, közeledésüket a szocializmus eszméjéhez.

A párt nagy gondot fordított a kommunisták képzésére. Pártiskolák, politikai tanfolyamok egész sorát indította meg azzal a céllal, hogy a tagság megismerkedjen a marxizmus—leninizmus alapvető tanításaival.

E káderpolitikának volt köszönhető, hogy a felszabadulás utáni évek küzdelmeiben a káderek tízezrei nőttek fel, akik mindenkor ott voltak az osztályharc élvonalában, hogy a munka és harc során a régi és az új káderek összekovácsolódtak és együtt fejlődtek a növekvő feladatokkal. Ők alkották a győztes proletárhatalom káderállományának magvát, gerincét is.

Már akkor hiba volt azonban a párt kádermunkájában, hogy nem támaszkodott eléggé a Tanácsköztársaság veteránjaira. Indokolt volt, hogy a párt fellépett a 19-es elvtársak egy részénél és más elvtársaknál megnyilvánuló szektás nézetek és módszerek ellen. De a vezetés nemegyszer olyan 19-es kommunistákat is mellőzött, akik lépést tudtak tartani a fejlődéssel, a hibákat elkövető elvtársakkal pedig nemegyszer türelmetlenül bánt.

A proletárdiktatúra kivívása után a párt a kommunisták újabb tízezreit küldte az államhatalom és az államigazgatás vezető posztjaira, az üzemek élére stb. A kádermunka fő feladata ebben az időszakban az volt, hogy az új emberek munkába állítása mellett *gondoskodjék a különböző szintű vezető posztokra állított káderek nagyarányú és színvonalas szakmai-politikai képzéséről.* 1949-ben a gazdasági vezető posztokra került munkások és parasztok tömeges kiképzésére a párt Gazdasági és Műszaki Akadémiát létesített. Megszervezte az esti és levelező oktatást az egyetemeken és főiskolákon, a dolgozók iskoláját a közép- és általános iskolákban stb. Több alsó fokú pártiskola mellett létrehozta az egyéves iskolát és a pártfőiskolát. Az a tény, hogy az egyetemeken és főiskolákon bevezették a marxizmus—leninizmus kötelező oktatását, önmagában egyszerre több mint 30 ezer leendő értelmiségi ideológiai képzését segítette elő.

A kultúrforradalom kibontakozása, a munkás- és parasztkáderek kiképzése, továbbá az értelmiség egy részének átnevelése azzal az eredménnyel járt, hogy kialakult a kommunista szakembereknek az a gárdája, amely a néphez hű, hazafias pártonkívüli szakemberekkel vállvetve általában megállta helyét a szocializmus építésében.

E nagy eredmények mellett azonban a párt politikájában megmutatkozó súlyos szektás és revizionista hibák mindinkább rányomták bélyegüket a káderek kiválasztására, nevelésére és fejlődésére is.

1. *A személyi kultusz,* párosulva azzal a hibás elmélettel, hogy a szocializmus építésének időszakában az osztályharc állandóan és szükségszerűen élesződik — mint ismeretes — *általános méretű bizalmatlansághoz és súlyos törvénytelenségekhez vezetett,* s ezt elsősorban a pártban dolgozó káderek sínylették meg. Súlyos károkat okozott az MDP Központi Vezetőségének 1951. május 22-i határozata „A kádermunka feladatairól", amely a kádermunka vezérgondolatává azt a feltételezést tette, hogy az osztályellenség mélyen beépült a pártba, a vezető szervektől egészen az alapszervezetekig, a fő feladat tehát: megkeresni az ellenséget a pártban. Ez a koncepció

— a személyi kultusz és a pártdemokrácia rendszeres elfojtásának légkörében — oda vezetett, hogy igazságtalan, káros hajsza indult meg becsületes, jó elvtársak ellen, hogy az emberek egyre kevésbé merték kifejezésre juttatni véleményüket. A határozat nem a káderek magatartásának és munkájának tanulmányozását tekintette fő feladatának, hanem származásuk kutatását és múltjuk nemegyszer politikailag érdektelen mozzanatainak is bürokratikus számbavételét. Az embereket nem lényeges tulajdonságaik és munkájuk, hanem mindinkább ellenőrizhetetlen feltételezések, esetleg általuk soha sem ismert külföldi rokonaik stb. alapján ítélték meg. A kádermunka, célját tévesztve, sokszor szinte nyomozó munkává vált, és felesleges titokzatosságot teremtett maga körül. A káderekkel szembeni bizalmatlanság különösen az illegális párttagokkal és a volt szociáldemokrata elvtársakkal szemben nyilvánult meg. Súlyosbította a helyzetet, hogy a politikai és gazdasági szervek vezetői, a káder- és személyzeti osztályok a végrehajtás során fokozták a határozat hibáit.

2. A régi káderekkel szembeni bizalmatlanság következményeként *helytelen tendenciák kezdtek érvényesülni a káderek kiválasztásában.* Az a nézet, hogy az új, fiatal káderek megbízhatóbbak a régieknél — mivel múltjukban nem lehet semmilyen folt —, találkozott azzal a revizionista felfogással, amely az egyetemről éppenhogy kikerült fiatalokat általában alkalmasabbnak tartotta még a pártapparátusban való munkára is, mint a nagy tapasztalattal rendelkező, idősebb munkás- és parasztkádereket. Így állt elő olyan helyzet, hogy pl. a Központi Vezetőség apparátusában, ebben a kulcsfontosságú központban, 1954-ben a politikai munkások 53,1 százaléka 30 éven aluli fiatalokból került ki. 1956 januárjában az egész függetlenített apparátus 74,7 százaléka 18 és 35 év közötti elvtársakból állott. A hibás kiválasztás megnyilvánult abban is, hogy sok kipróbált kádert mellőztek, miközben fontos posztokba kerültek politikai, szakmai és nemegyszer morális tekintetben sem megfelelő emberek.

3. *A káderek megítélésében általánossá vált a szubjektivizmus,* azaz a kádereket gyakran nem a tények, nem politikai állásfoglalásuk, magatartásuk, munkájuk, hanem egyes emberek egyéni, sokszor elfogult véleménye alapján értékelték. Ez kedvező talajul szolgált az intrikának és jellemtelenségre nevelt.

4. Általános jelenség volt a kádermunkában *az őszinteség hiánya.* Emberek százait váltották le anélkül, hogy valaha is közölték volna velük ennek okát. A leváltott káderek erkölcsi, politikai szempontból súlyos helyzetbe kerültek.

5. A személyi kultusszal együtt *háttérbe szorult az a fontos elv, hogy a kommunista vezetőnek szoros kapcsolatban kell állnia a tömegekkel.* A párt politikájában és gyakorlatában megnyilvánuló súlyos hibák amúgy is megnehezítették ezt a káderek számára. A tömegekkel való szoros kapcsolat hiányának a következményei az ellenforradalom idején mutatkoztak meg a legsúlyosabban.

6. A személyi kultusz egyik következménye az volt, hogy *a káderek nem voltak elég önállóak* sem a politikai, sem az ideológiai munkában, mindent

„felülről", a vezetéstől vártak. Ennek káros hatása is különösen az ellenforradalom idején nyilvánult meg.

A káderekkel szembeni bizalmatlanságnak, a szubjektivizmusnak egyik következménye volt *a káderek állandó cserélgetése.* Volt olyan év, amikor a gépállomások igazgatóinak 40%-át cserélték ki. A szénbányászatban a főmérnökök átlag mindössze $^3/_4$—1 évig dolgoztak ugyanazon a munkahelyen. A káderek túl gyakori cserélgetése mind a pártnak, mind a káderekneknek súlyos károkat okozott. Hiba volt végül, hogy a pártszervek káderpolitikájának elveit és stílusát az állami és gazdasági szervek sokszor mechanikusan átvették. Minthogy ez utóbbi szervek személyzeti munkája széles rétegeket érintett, e munka hibái is jelentősen hozzájárultak a párt és a tömegek kapcsolatának megromlásához.

Mindez együttesen odahatott, hogy egyrészt szűkült a párt káderállománya, másrészt minőségileg nem fejlődött a szükségleteknek megfelelően.

A Politikai Bizottság határozata 1952-ben megszüntette a káderosztályokat. A határozat célja az volt, hogy azok foglalkozzanak az emberekkel, akik a mindennapi munkában irányítják őket. A határozat végrehajtása során azonban hiányzott a kellő körültekintés. A decentralizálás lényegében csak szervezetileg történt meg. Azok a szervek, amelyeknek az addiginál lényegesen szélesebb alapokra kellett volna helyezniük a kádermunkát, nem voltak megfelelően felkészítve e feladat elvégzésére. A határozat azonban így is javított valamit a helyzeten: a vezetők ettől kezdve némileg jobban megismerték kádereiket. Mivel azonban a kádermunka hibáinak mélyebben fekvő okai voltak, lényeges változás ezután sem történt.

Az MDP Központi Vezetőségének 1953 júniusi határozata, mint ismeretes, feltárta a pártvezetés hibáit. Ennek alapján történtek bizonyos, a kádermunkát is érintő intézkedések. De ahogyan a párt egész tevékenységében, úgy a kádermunkában sem következett be döntő fordulat. Továbbra is megmaradt a párt vezetésén belül a szektás ellenállás, másrészt felütötte fejét és támadásba lendült a revizionizmus, a párt- és az állami apparátusban egyre inkább előtérbe kerültek az ingadozó karrierista elemek. Nem egy esetben a rendszerrel szemben kifejezetten ellenséges beállítottságú emberek is vezető funkciókba kerülhettek. *A pártvezetés következetlensége, a revizionisták és a szektások közötti elvtelen harc és kompromisszum szükségképpen kihatott a káderpolitikára is:* a káderek funkcióba állítását is gyakran e harc határozta meg. A politikai irányvonal gyakori változása, a kispolgári befolyás elterjedése a pártban, a pártvezetés bizonytalansága nemcsak a tagságot zavarta meg, hanem a kádereket is, s éppen a legkritikusabb időszakban tette bizonytalanná őket. A vezetők egy része az ellenforradalom idején teljesen csődöt mondott. Olyan emberek, akik a sikerek idején álradikális frázisokat hangoztattak, álforradalmi magatartást tanúsítottak, már az első nehézségek idején pánikba estek, és elárulták a szocializmus ügyét.

E súlyos hibák ellenére a káderek túlnyomó többsége nagy gyakorlatot szerzett a vezetésben, és legjobb meggyőződése szerint dolgozott. A proletárdiktatúra kivívásában, a szocializmus építésében szerzett érdemeik elévülhetetlenek.

II. AZ MSZMP KÁDERPOLITIKÁJÁNAK TAPASZTALATAI

Pártunk az ellenforradalom után *a kádermunkában is kijavította az előző évek hibáit, érvényre juttatta a lenini elveket. A párt helyes politikai vonala alapján a kádermunka is jó irányban fejlődött.* Ez is hozzájárult ahhoz, hogy a párt sikeresen tudta vezetni a politikai és gazdasági konszolidációt, a szocializmus további építését, a mezőgazdaságnak a vártnál gyorsabb átszervezését, a dolgozók életszínvonalának további emelését.

1956. november 4-e után az MSZMP hívó szavára mind nagyobb tömegek mozdultak meg és harcoltak a legnehezebb körülmények között a hatalom megvédéséért és megszilárdításáért. Azok álltak a hatalom védelméért folyó harc élére és azok harcoltak, mint közkatonák is, akiket mély eszmei meggyőződés, elvhűség, a szocializmus győzelmébe vetett hit jellemzett. Ezek az elvtársak öntudatosan és céltudatosan küzdöttek a párt irányvonalának megvalósításáért. De voltak olyanok is, akik meginogtak, sőt egyesek az árulásig jutottak el. Az ellenforradalom előtti káderpolitika hibái ebben az időben váltak még szembetűnőbbekké. Sokan azok közül, akiket a régi vezetés magasra emelt, tehetetleneknek vagy éppen árulóknak bizonyultak. Ezzel szemben igen sokan azok közül, akiket korábban félreállítottak vagy akiben nem bíztak meg, az első sorokban harcoltak. Az embereket ekkor különös erővel minősítették tetteik. Ez megkönnyítette a kádermunka hibáinak kijavítását.

A kádermunka fő feladata ebben az időszakban az volt, hogy *a politikailag szilárd káderek mellé sorakoztassa fel a korábban megtévedt, megzavarodott, de a szocializmus ügyéhez hű, becsületes kádereket.* Felül kellett vizsgálni a funkcionáriusok ezreinek az ellenforradalom alatti magatartását, a megfelelőket meg kellett erősíteni, az alkalmatlanná váltakat ki kellett cserélni. Tömeges kádermozgatásra volt szükség. Ezért a Központi Bizottság átmenetileg újból létrehozta a pártban a káderosztályokat, ezek 1957 végéig működtek.

Az ellenforradalom után, a párt *a megtévedtekkel szemben a megbocsátás, a rendszer ellenségeivel szemben a büntetés politikáját alkalmazta.*

Az MSZMP 1957-ben megtartott konferenciája, majd VII. kongresszusa leszögezte a kádermunka legfontosabb elveit. Ezeknek végrehajtása során az elmúlt években a kádermunka fontos eszköze volt a pártegység helyreállításának és megerősítésének, a munkásosztály vezette nemzeti egység formálásának. Az MSZMP ragaszkodott és ragaszkodik a lenini elvekhez, s ezért a kádermunkában is — éppúgy, mint a párt egész munkastílusában — sok pozitív vonás fejlődött ki és erősödött meg.

Már a pártkonferencia is, de különösen a VII. kongresszus erőteljesen hangsúlyozta *a nemzeti egység további erősítésének* jelentőségét. Kifejezésre kell ennek jutnia a kádermunkában is. Ebből a szempontból fontos volt a pártkonferencia határozata, amely szerint *„hazánkban — párttisztség kivételével — minden közfunkciót, legyen az társadalmi vagy állami, legyen az a legalacsonyabb vagy a legmagasabb — pártonkívüli is betölthet"*. Ennek a kongresszus által is jóváhagyott alapelvnek következetes alkalmazása rendkívül fontos dolog. Sajnos, ma is gyakran találkozunk értetlenséggel ebben a kérdésben. Sokan nem értik meg, hogy egyre több ember válik a szocializmus őszinte hívévé,

s mind több az olyan pártonkívüli munkás, paraszt, értelmiségi, aki szívvel-lélekkel, becsülettel harcol és dolgozik a párt politikájának érvényesítéséért. Nélkülük, a becsületes, tehetséges pártonkívülieknek a vezetésbe való bevonása nélkül, lehetetlen felépíteni a szocializmust.

A pártonkívüliek háttérbe szorítása a közfunkciókból azért is helytelen, mert ez automatikusan a párthoz vonzza a karrierista elemeket. *A pártonkívüliek funkcióba állítása ezzel szemben szélesíti a proletárdiktatúra tömegbázisát.* E határozat végrehajtása nem csorbítja a munkásosztály és a párt vezető szerepét, mert ahol a párt szellemében, a párt politikája és határozatai alapján dolgoznak, ott érvényesül a párt, a munkásosztály vezető szerepe.

Közvetlenül az ellenforradalom után gyakran találkoztunk *a munkásosztály vezető szerepét tagadó nézetekkel,* amelyek hol az értelmiséget, hol — ritkábban — a parasztságot jelölték meg a társadalom vezető erejének. Ma már azonban ennél nagyobb veszély a munkásosztály vezető szerepének mechanikus értelmezése, amely szerint a vezető szerep legfőbb biztosítéka az, ha minden lényeges funkciót munkások töltenek be, akik egyben párttagok is. A Központi Bizottság Titkárságának 1960 februári határozata megállapítja:„... *a munkásosztály vezető szerepe nem közvetlenül és mechanikusan, hanem a proletárdiktatúra államán keresztül, a párt vezető szerepe által, a párt politikájának érvényre vitelével valósul meg ... Egy adott közhivatal tevékenységében a munkásosztály vezetése nem elsősorban a hivatalvezető vagy a beosztottak eredeti foglalkozását, illetve származását feltüntető statisztikán múlik.*" A dogmatikusok nem veszik figyelembe, hogy hazánkban az utóbbi években nagy társadalmi változások mentek végbe, és az osztályviszonyok tekintetében egy korábbi időszakra érvényes elvet a megváltozott helyzetben is változatlanul kívánnak alkalmazni. A munkásosztály vezető szerepének mechanikus felfogása gátolja a szocializmus építését, mert akadályozza azt, hogy a többi dolgozó osztály tagjai is képességeik, tudásuk, tehetségük legjavát adhassák, hogy olyan poszton dolgozhassanak, ahol a legtöbbet használnak a társadalomnak.

Az MSZMP káderpolitikáját is kezdettől fogva a kétfrontos harc jellemezte. A jobboldali nézetek lényege az volt, hogy a káderekkel szemben támasztott *politikai követelmények rovására a „szakértelmet" helyezték előtérbe.* Ez lényegében a munkásosztály és a párt vezető szerepének tagadása volt. Sok kárt okozott a helyenként jelentkező békülékenység is azokkal szemben, akik nemcsak az ellenforradalom előtt és alatt hibáztak, de helytelen nézeteiktől később sem szabadultak meg. Nehézségeket okozott az is, hogy egyes vezetők a maguk munkaterületén nem léptek fel határozottan a párt határozatainak eredményesebb megvalósításáért, hanem „fentről" vagy az általános helyzet javulásától várták a megoldást, nyíltan nem vallottak színt, s állásfoglalásuk ingadozó volt.

Nagy erőfeszítéseket igényelt kádermunkánkban *a szektás nézetek és módszerek* elleni harc: az emberekkel szembeni bizalmatlanságnak, az őszinteség hiányának, a szűk körben történő káderkiválasztásnak, a kiskirályoskodásnak, az elbizakodottságnak a leküzdése. Voltak, akik a kiválasztás mércéjének egyedül az ellenforradalom alatti helytállást tekintették, nem vették

viszont figyelembe vagy lebecsülték a szakértelem szempontjait az emberek megítélésében. Még gyakoribb jelenség volt az, hogy figyelmen kívül hagyták a párt szövetségi politikáját, hogy egyesek pl. az egész értelmiséget reakciósnak nyilvánították.

A párt következetesen és nagy türelemmel harcolt a helytelen nézetek, nem pedig az ezeket valló emberek ellen. Ennek eredményeként elérte, hogy amikor a Központi Bizottság egy-egy kérdést beható vita alapján eldöntött, a káderek túlnyomó többsége — közöttük olyanok is, akik korábban helytelen álláspontot foglaltak el — becsülettel kivette részét a határozat megvalósításából.

A helyes lenini politika eredményeként a kádermunkában is egyre inkább meghonosodnak a helyes elvek és az ennek megfelelő gyakorlat. A párt ma már nem papírok, kijelentéseik vagy fogadkozásaik alapján ítéli meg az embereket, hanem elsősorban végzett munkájuk, tetteik alapján. Számos helyen azonban még mindig nem szűntek meg a régi, rossz módszerek, s helyenként újak is keletkeztek. Ezek azonban nem a párt politikájából következnek, hanem egyes vezetők hibás szemléletéből, a párt politikájának meg nem értéséből, a régi, rossz módszerek megszokásából.

A kádermunkának fontos elve az emberek iránti bizalom, az őszinteség és a nyíltság. Ma már megszűnőben van a kádermunka titokzatossága. Állami, gazdasági területen törvény biztosítja, hogy az emberek megismerhetik jellemzésüket, a róluk alkotott véleményt, sőt ellenvéleményt is nyilváníthatnak, ha nem értenek vele egyet. Ez elősegítette a korábbi években kialakult bizalmatlanság és ellenszenv felszámolását a kádermunkával, a személyzeti munkával szemben.

A párt kádermunkájának alapelve a kommunista emberiesség. A párt a jól dolgozó embereket megbecsüli, akik pedig hibát követnek el, azokat nem taszítja el, hanem bírálja és neveli őket, képességeiknek megfelelő munkát ad nekik. Nem kell, hogy egy életen át bélyeget hordjanak magukon, lehetőséget ad a hibájuk kijavítására, jóvátételére. Ez azonban nem jelenti, hogy a párt liberális a hibákkal és bűnökkel szemben.

Pártunk arra törekszik, hogy a különböző posztokat lehetőleg olyan elvtársak töltsék be, *akik helyi ismeretekkel rendelkeznek*, akik ismerik területük adottságait, problémáit és az ott dolgozó embereket. Az ilyen elvtársakat a dolgozók saját tapasztalataik alapján ismerik el vezetőiknek és ez nagyrészt megkönnyíti az adott területen a feladatok megoldását. Jelenleg megyei és járási funkcionáriusaink többsége megfelel ennek a követelménynek. A meggondoltabb káderkiválasztás eredményeképpen egyre ritkábban fordul elő a vezetők felesleges cserélgetése.

Az elmúlt években jelentős eredményeket értünk el a helyi káderek munkába állítása terén. A mezőgazdaság gyors átszervezésében, valamint a termelőszövetkezetek megszilárdításában elért eredmények nagymértékben a megfelelő helyi vezetők kiválasztásának köszönhetők.

Az MSZMP kádereinek összetételében megvalósul *az idősebb és fiatalabb generációk egysége.* Az idősebb és fiatalabb káderek helyes arányának megtartása fontos politikai kérdés.

A párt nagy megbecsülésben részesíti azokat a kádereket, akik már a felszabadulás előtt is dolgoztak a mozgalomban. Ma figyelnek szavukra, ott vannak minden szinten a párt vezető szerveiben, az állami és társadalmi szervekben. Az idősek tapasztalatára, higgadtságára pártszerű magatartására és nevelő tevékenységére igen nagy szükség van. Egyes területeken — pl. a falun — az emberek szívesebben veszik, ha idősebb ember a vezető, az ad tanácsot. Ma már, 16 évvel a felszabadulás után, bőven van lehetőség arra, hogy érett, tapasztalt elvtársakat állítsunk vezető beosztásba. Ugyanakkor pártunk messzemenően igényt tart a fiatal káderek kezdeményező készségére, lendületére, lelkesedésére is. Fiatal kádereink számára is egyre nagyobb lehetőség nyílik az élet minden területén.

Az alapvetően pozitív tapasztalatok mellett ma is találkozhatunk még *negatív jelenségekkel a kádermunkában*. Ezek részben a régebbi, rossz gyakorlat maradványai, részben pedig újonnan keletkező hibák, amelyek legtöbbször abból fakadnak, hogy elkövetőik elmaradnak a társadalmi élet fejlődésétől és változásaitól, nem ismerik fel az új követelményeket, s politikailag, eszmeileg nem fejlődnek megfelelően.

A párt helyes káderpolitikája nem egyformán érvényesül a párt-, az állami és a gazdasági életben, valamint a központi szervek és az alsóbb szervek munkájában. Az emberek megítélésének mércéje nem mindenütt egyforma, helyenként túlságosan alacsony, másutt túl magas. A helyes elveket egyes helyeken csak szavakban ismerik el, a gyakorlatban azonban eltérnek tőlük.

A káderekkel való bánásmódban nem érvényesül mindig a bizalom, az őszinteség, nem mindenütt mondják meg az embereknek szemtől szembe hibájukat, leváltás helyett néha iskolára küldenek embereket, sőt előfordul úgynevezett „felfelé buktatás" is.

Elég gyakori még a szubjektivizmus a káderekkel szemben. A vezetők egy része többnyire csak az általa ismert és kedvelt embereket állítja funkcióba, s csak „kész" káderekre mer támaszkodni. Előfordul az is, hogy tehetséges, rátermett, bátran véleményt nyilvánító emberek helyett — féltékenységből, karrierizmusból — kevésbé tehetséges, alkalmazkodó, ellenvéleményt soha nem nyilvánító embereket emelnek köztisztségekbe.

Egyes vezetők személyes érdekeiket helyezik előtérbe, a párt tekintélyét összetévesztik személyes tekintélyükkel, visszaélnek funkcióikkal, vétenek a szocialista erkölcsi normák ellen. Megtörténik az is, hogy a stabilitásra való hivatkozással olyan elvtársakat sem váltanak le, akikről többszörösen bebizonyosodott, hogy képtelenek megfelelően elvégezni munkájukat. A munka kollektív jellege nem jelentheti, hogy háttérbe szorul az egyéni felelősség. Indokolt esetben a hibát vétőket személy szerint is felelősségre kell vonni.

Csaknem általános és komoly gyengesége még a kádermunkának a tervszerűtlenség, a kapkodás, a felületesség. A káderekkel még ma sem foglalkoznak folyamatosan, a velük való rendszeres foglalkozás még nem vált mindenütt a vezetés módszerévé, rendszerint csak akkor figyelnek fel az emberekre, ha valami baj van velük, vagy ha előléptetik őket.

A kádermunkát a párt politikájának szellemében és ennek megfelelő módszerekkel kell végezni. Éberen kell ügyelnünk, hogy a régi hibás elvek és módszerek ne térhessenek vissza, ne éledhessenek újjá.

III. A KÁDERMUNKA SORÁN KÖVETKEZŐ FELADATAI

Az MSZMP káderpolitikájának elveit, követelményeit a VII. kongresszus határozta meg. A szocializmus alapjainak lerakása, valamint a fejlett szocialista társadalom építése új követelményeket állít a káderek elé. A párt és az állam előtt álló új feladatok megoldását kell segítenie a kádermunkának is. Következetesen kell megvalósítani a VII. kongresszusnak erre vonatkozó határozatait, figyelembe véve azt, hogy az SZKP XXII. kongresszusa a kádermunkában is nagy segítséget nyújt számunkra.

Hazánkban lényegében megszűnt a kizsákmányolás, s nincsenek ellentétes érdekű osztályok sem. Az új követelményeket figyelembe véve világosan kell látnunk, hogy a szocializmus építésének jelenlegi időszakában mik a káderekkel szemben támasztott politikai, szakmai és morális követelmények, és mennyire fontos a vezetés színvonalának emelése. A szocializmus építésének lendülete, üteme, sikere nagymértékben attól függ, hogy a párt alkalmas vezetőket válasszon ki az állami és gazdasági munka számára és nevelje őket.

A vezetők előtt — elsősorban a kommunisták előtt — kettős feladat áll: *egyrészt* az, hogy saját munkájukat minél jobban végezzék el, *másrészt* az, hogy segítsék beosztottjaikat is legjobb képességeik kifejlesztésében.

1. A káderek politikai, szakmai felkészültségének és vezető készségének követelményei.

A VII. kongresszus egyik alapvető feladatként jelölte meg a vezetés színvonalának emelését minden szinten. Az eredményes vezetés döntő eleme a káderek helyes kiválasztása, nevelése, irányítása, ellenőrzése.

Az előttünk álló nagy feladatok megkívánják, hogy fokozzuk a követelményeket a káderekkel szemben. Természetes, hogy ezek a követelmények nem minden szinten egyformák, s magától értetődik, hogy a kommunistákkal szemben magasabb igényeket támaszthatunk, mint a pártonkívüliekkel szemben. Minthogy a pártonkívüli vezetők beállítását a pártszervek is megvitatják, szükséges, hogy a pártbizottságok, a pártalapszervezetek is tisztában legyenek a pártonkívüli vezetőkkel szemben támasztott követelményekkel és elsajátítsák a velük való foglalkozás helyes módszereit. A pártonkívüli vezetők kiválasztásánál is fontos követelmény a Magyar Népköztársaság törvényeinek betartása, az odaadó munka és harc a szocializmus építéséért, az állami törvények és rendeletek végrehajtásáért, a szakmai rátermettség, az erkölcsös magatartás. A pártonkívüli vezetők is csak akkor oldhatják meg jól feladataikat, ha ismerik a párt politikáját, elfogadják a párt vezetését.

A káderek kiválasztása során lényeges, hogy — a munka jellegének és színvonalának megfelelően — *kellő elméleti és szakmai felkészültséggel rendelkező, szervezőképes, a dolgozók ügyeinek intézésében lelkiismeretes emberek ke-*

rüljenek vezető tisztségekbe, olyan káderek, akik életcéljuknak tekintik, hogy tetteikkel, munkájukkal előrevigyék a szocializmus ügyét. A káderek kiválasztása nehéz, bonyolult, nagy körültekintést és felelősséget igénylő munka. Akár mozgalmi, akár állami, gazdasági funkciók betöltéséről van szó, olyan emberekkel kell betölteni ezeket, akiknek politikai felkészültsége megfelelő szakismerettel és jellembeli adottságokkal párosul.

A vezetők kiválasztásánál, a káderek elbírálásánál az irányításuk alatt álló munkaterület tényleges eredményeit, a párt politikájának érvényesítéséért kifejtett tevékenységet kell alapul venni. Alapvetően az biztosítja a párt, a munkásosztály vezető szerepének érvényesülését, ha a káderek — bárhova állítja is őket a párt — képesek arra, hogy a maguk területén a gyakorlatban érvényre juttassák a párt általános politikáját.

Színvonalasan és eredményesen vezetni csak az képes, akinek eleven és mély kapcsolatai vannak a tömegekkel, aki a tömegek életét, gondjait és örömeit éli, aki szereti az embereket, bízik bennük, aki figyelembe veszi bírálatukat, véleményüket és harcol a hibák kijavításáért. *A káderkiválasztásnál tehát egyik döntő követelmény a dolgozókkal való jó kapcsolat.*

A kommunista vezetőknek ismerniük kell a marxizmus—leninizmus elméletét, és azt alkotó módon, az élet változó körülményeit figyelembe véve kell a gyakorlatban alkalmazniuk. Óvjuk a kádereket az élettől elvonatkoztatott betűrágástól, a dogmatikus szemlélettől, amely a múltban oly sok kárt okozott.

Proletárdiktatúránkban előtérbe kerültek a gazdasági, szervező és kulturális, nevelő funkciók, s ezzel mind nagyobb jelentőségűvé válik a vezetők magas színvonalú szakmai felkészültsége. A fordulat éve után sok, a rendszer és a párt iránt hűséges, lelkes, odaadó vezető úgy került felelős beosztásba, hogy nem rendelkezett a szükséges szakmai ismeretekkel, az ismereteket munka közben kellett elsajátítania. Közvetlenül a proletárdiktatúra kivívása után e tekintetben engedményekre kényszerültünk, ma azonban az általános politikai fejlődés megköveteli a hatékonyabb, színvonalasabb, konkrétabb és operatívabb gazdasági és kulturális építőmunkát.

A színvonalas irányító munka megköveteli, hogy *a vezetők fogékonyan reagáljanak az új kezdeményezésekre, ösztönözzék, segítsék ezek kibontakozását.* Az új iránti érzék segíti az elavult, rossz módszerek felszámolását, a jobb, a hatékonyabb munkamódszerek alkalmazását. Fontos követelmény, hogy a káderek önállóan és bátor alkotó szellemben végezzék munkájukat.

A vezetőknek megfelelő szervezőkészséggel is kell rendelkezniük. A határozatokat csak akkor lehet végrehajtani, a terveket csak akkor lehet megvalósítani, ha a vezetők értenek a munka megszervezéséhez. Ennek lényege: megteremteni a legjobb feltételeket a munka eredményes viteléhez, és ellenőrizni az embereket, a feladatok végrehajtását.

A vezetés színvonalának emelésében fontos feltétel *az általános műveltség növelése* is. A szűklátókörűségnek, a szakmai vagy tárcasovinizmusnak az oka gyakran éppen az, hogy egyesekből hiányzik a széles látókör, a bonyolult összefüggések áttekintése. A vezetők nem elégedhetnek meg korábban szerzett ismereteikkel, hanem törekedniük kell ezek állandó bővítésére és felfrissítésére. Egyik-másik vezető munkájában azért jelentkeznek problémák,

mert csak régi ismereteire támaszkodva akarja az új helyzetben, új módon felvetődő feladatokat megoldani, s ez hol dogmatizmushoz, hol liberalizmushoz vezet.

2. A vezetők erkölcsével, magatartásával kapcsolatos követelmények.

A szocialista társadalom magasabb rendű, új típusú erkölcsi és magatartásbeli követelményeket támaszt általában az emberekkel, de különösen a kommunista vezetőkkel szemben. A szocialista embertípus kialakulása történelmi folyamat, amely harc közben megy végbe. Bár mi még nem állunk a társadalmi fejlődésnek azon a fokán, mint a Szovjetunió, mégis a mi számunkra is iránymutató az SZKP XXII. kongresszusa által elfogadott erkölcsi kódex, amely következőket foglalja magában:

— „Odaadás a kommunizmus ügye iránt, a szocialista haza, a szocialista országok szeretete;

— a társadalom javára végzett lelkiismeretes munka; aki nem dolgozik ne is egyék;

— a társadalmi tulajdon védelméről és gyarapításáról való gondoskodás;

— magas fokú társadalmi kötelességtudat, kérlelhetetlenség a társadalmi érdekek megsértésével szemben;

— kollektív szellem és elvtársi kölcsönös segítség: egy mindenkiért, mindenki egyért;

— humánus kapcsolatok és kölcsönös megbecsülés az emberek között: az ember az embernek barátja, elvtársa és testvére;

— becsületesség és igazságosság, erkölcsi tisztaság, egyszerűség és szerénység a társadalmi és a magánéletben;

— kölcsönös megbecsülés a családban, gondoskodás a gyermekek neveléséről;

— kérlelhetetlenség az igazságtalansággal, a naplopással, a becstelenséggel, a karrierizmussal, a nyerészkedéssel szemben;

— ... kérlelhetetlenség a nemzeti és faji ellenségeskedéssel szemben;

— kérlelhetetlenség a kommunizmus ellenségeivel, a népek békéjének és szabadságának ellenségeivel szemben;

— testvéri szolidaritás minden ország dolgozóival, minden néppel."[1]

Az emberek formálásában és nevelésében különösen nagy szerepe van a vezetők példamutatásának. A legkiválóbb szakember, a legmagasabb politikai képzettségű vezető sem tudja jól megoldani feladatát, ha emberi magatartásával nem vívja ki környezetének megbecsülését.

Bár minden vezető személyében felelős a rábízott feladatokért, munkáját csak akkor végezheti jól, ha a tömegekre támaszkodik, ha tehát nemcsak egyéni elgondolásainak megvalósítására törekszik, hanem munkatársainak, beosztottjainak a véleményét is meghallgatja. Hruscsov elvtárs szavai szerint *„a pártvezetés ereje kollektív jellegében rejlik. Éppen ez segít abban, hogy sok ember tehetségét, tudását és tapasztalatait nagy tettek végrehajtására képes, szinte egyetlen tehetségben forrasszuk össze."*[2]

[1] Az SZKP XXII. kongresszusa. Kossuth Könyvkiadó 1962. 853—854. old.
[2] Ugyanott, 118. old.

A beosztás nem ad jogot előnyökre, hanem több felelősséget, fokozottabb követelményeket jelent. Csak akkor szállhat valaki eredményesen szembe a lazaságokkal, ha megvan erre a megfelelő erkölcsi alapja. Az MSZMP Központi Bizottságának 1961. november 17-i határozata leszögezi: „A pártnak lankadatlan, soha nem szűnő harcot kell folytatnia az önteltség, a gondolkozás konzervativizmusa, a szellemi tunyaság, a hatalomvágy, a bírálat elfojtása és minden olyan jelenség ellen, amelyből a személyi kultusz időszakából ismert hibák újra sarjadhatnának."[3]

Igen fontos követelmény a párt és a tömegek iránti őszinteség. Ez az alapja a párt és a tömegek közötti helyes viszonynak és szoros kapcsolatnak is. Fontos, hogy a vezetők a valóságnak megfelelően tájékoztassák a pártot, ne csak az eredményekről, hanem a problémákról, a fogyatékosságokról is.

Lényeges követelmény az is, hogy *a kommunisták és különösen a vezetők szerények legyenek.* A határozottság és a szerénység teljesen összeegyeztethető egymással. Nem a nép van a vezetőért, hanem a vezető a népért. A funkció fokozottan kötelezi a vezetőt arra, hogy egyéni érdekeit mindenkor rendelje alá a társadalmi érdekeknek. A leghatározottabban küzdeni kell a bizalmatlanság, az emberek szubjektív elbírálása, a felületesség, az emberek ügyei, sorsa iránti közöny, az elvtelen összefonódás, a kritikátlanság, az elbizakodottság, a kiskirályoskodás, a durvaság ellen. Nem szabad tűrni a bírálat elfojtásának, a közömbösségnek, a pazarlásnak semmilyen formáját. A pártszervek ne elégedjenek meg azzal, hogy igazságot szolgáltatnak a jogos bírálat miatt hátrányt szenvedőknek, hanem a szervezeti szabályzat alapján vonják felelősségre azt, aki a bírálatot elfojtja.

3. A vezetők felelőssége a területükön dolgozókért.

A vezetőknek ismerniük kell nemcsak — mondjuk — a termelési kapacitást, a béralapot, a munkáslétszámot, hanem azokat az embereket is, akikkel együtt meg kell oldaniuk a feladatokat. A jó vezető mellett a beosztottak is eredményesen dolgoznak. *A káderek fejlődése a vezetés színvonalától is függ.* A vezetőnek ismernie kell munkatársainak jó tulajdonságait éppúgy, mint hiányosságait, fogyatékosságait, hogy képességeiknek megfelelő munkát adhasson és segítséget nyújthasson nekik. Az embereket a munka során kell megismerni, teljesítményük alapján kell foglalkozni velük és véleményt alkotni róluk. A vezetőnek elsőrendű kötelessége, hogy jól ismerje a káderhelyzetet munkaterületén, és gondoskodjon az ott dolgozók fejlődéséről. Ehhez igénybe kell vennie a pártszervezet, a szakszervezet, a személyzeti osztály segítségét. Ma kádereink többsége — a párt helyes politikájának, munkastílusának eredményeként — helyesen él a lehetőségekkel.

Helyenként még tapasztalható, hogy egy-egy terület káderhelyzetét csupán statisztikai kimutatások alapján értékelik. Előfordul, hogy ha magas a párttagok arányszáma vagy sok az egyetemet végzett dolgozó, akkor kielégítőnek minősítik a helyzetet, más fontos szempontokat viszont szem elől tévesztenek.

Ma már, ha nem is egyenletesen, de törődnek a dolgozók szakmai és poli-

[3] A kommunizmus építőinek kongresszusa. Kossuth Könyvkiadó 1961. 492. old.

tikai fejlődésével. Emberi magatartásukkal, jellembeli problémáikkal kapcsolatban azonban már nem lehet ugyanezt elmondani. A vezetők nagy része nem tartja kötelességének, hogy fellépjen a tapasztalt jellembeli, magatartásbeli fogyatékosságokkal szemben, azt tartja ugyanis, hogy ezek „magánügyek". *Nem magánügy, ha valaki nagyképű vagy goromba, ha fegyelmezetlen, anyagias, iszik, vagy nem tiszta a családi élete.* Különösen vezetőknél nem magánügy ez. A pártszervezeteknek törődniük kell ezekkel a kérdésekkel, napirendre kell tűzniük a kommunista erkölcs, a párttagok jogainak és kötelességeinek kérdéseit. A kommunista szakembereknél a fejlett politikai öntudat, a magas szakképzettség mellett az eddiginél jobban kell hangsúlyozni a kommunista jellemvonások iránti követelményeket. Az őszinteség, a bátor véleménynyilvánítás, az áldozatkészség, a szerénység, a határozottság stb. nem magától alakul ki, hanem munka közben kell ezeket a jellemvonásokat kifejleszteni az emberekben.

*

A káderek stabilizálására való törekvés nem azt jelenti, hogy már nincs szükség tervszerű áthelyezésekre és cserékre. Az indokolt változtatásokat nem szabad halogatni. Türelmesnek kell lenni az emberek iránt, alkalmat kell adni nekik fogyatékosságaik és hibáik leküzdésére, de ha valakiről bebizonyosodott, hogy képessége vagy felkészültsége, esetleg emberi magatartása miatt nem alkalmas funkciójának betöltésére, akkor a közösség érdeke azt követeli, hogy váltsák le ebből a funkcióból.

Az új munkakört körültekintően, az illető képességeinek és érdemeinek legmesszebbmenő figyelembevételével kell kiválasztani. A leváltandó vezetőnek érdeke, hogy ne maradjon abban a munkakörben, amelyben nem felelt meg, hanem olyan feladatot kapjon, amelyet meg tud oldani. Ez érdeke a társadalomnak is. Ma még gyakran nem érvényesül ez az egyébként magától értetődő elv, mert sok esetben álhumanizmus vagy opportunizmus gátolja érvényesülését. Közvéleményünkben is el kell terjeszteni azt a magatartást, hogy ne funkciójuk, hanem végzett munkájuk alapján ítéljék meg az embereket.

Kádermozgatásra nemcsak azért van szükség, hogy a nem megfelelőket pótoljuk. Kívánatos volna az is, hogy a különböző jellegű munkát végző vezetők időközönként cserélődjenek. Így pl. helyes volna, ha az államapparátust időközönként pártfunkcionáriusokkal erősítenénk meg, a kommunista állami vezetők számára pedig hasznos volna, ha bizonyos ideig mozgalmi területen dolgoznának. Ezt természetesen nem könnyű megoldani, de tekintettel arra, hogy bizonyos fluktuáció mindenhol természetszerűleg adódik, ezt tervszerűen kellene ilyen irányban befolyásolni.

A vezetés színvonalának emelése érdekében *fontos, hogy az eddiginél hatékonyabb együttműködés alakuljon ki a párt, az állami és a szakterületek káderei között.* Szakmai kérdésekben bizonyos területeken már kialakult és igen gyümölcsöző ez az együttműködés, de nem mindenhol és nem minden szinten megfelelő (pl. kerület, járás). Általában hiányzik az együttműködés a kádermunkában, ill. a kádermunka egységes irányelveinek végrehajtásában.

Szükséges, hogy az egy szinten dolgozó párt-, állami és gazdasági vezetők összehangolják a területüket érintő káderkérdéseket, s a végrehajtás során egységesen cselekedjenek.

A kádermunka nem reszortmunka, hanem szerves része a vezetésnek; ezért *az összes vezetőknek, a helyi pártszervezeteknek, a felsőbb pártszerveknek feladatuk, hogy foglalkozzanak a kádermunkával, elsősorban a káderek nevelésével.* Elsőrendű jelentősége van annak, hogy minden területen magas szakképzettségű, politikailag szilárd, a népi demokráciához hű vezetők álljanak, mert csak így oldhatjuk meg azokat a gazdaság-szervező és kulturális feladatokat, amelyek a szocialista forradalom jelenlegi szakaszában pártunk előtt állnak.

Megjelent: Társadalmi Szemle, 1962. 2. sz. 32—48. old.

60

AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA A MEZŐGAZDASÁG HELYZETÉRŐL ÉS A TOVÁBBI FELADATOKRÓL

(1962. MÁRCIUS 28—30.)

I

Hazánk mezőgazdaságában döntően új és jellemző, hogy az ország szántóterületének 95,5%-án állami gazdaságok és termelőszövetkezetek gazdálkodnak. Termelőszövetkezeteink idei zárszámadó közgyűlése 1961-nek, annak az évnek eredményeit vette számba, amelyben már egész dolgozó parasztságunk új termelési viszonyok között, szövetkezetbe tömörülve dolgozott — ezzel lezártuk a fejlődés egy nehéz, dicsőséges korszakát.

Alig több mint három esztendeje: 1958 decemberében a Központi Bizottság közvetlen feladatként határozta meg a mezőgazdaság szocialista átszervezését és a mezőgazdasági termelés ezzel egyidejű emelését. Ez a bátor elhatározás osztályellenségeinkből gúnyolódást és dühöt váltott ki, de nem kevés becsületes ember is kételkedett realitásában. Most Központi Bizottságunk, pártunk jelentheti az egész magyar dolgozó népnek, hogy az 1958 decemberében kitűzött célt a tervezettnél jóval hamarább elértük.

Hazánkban befejeződött a mezőgazdaság szocialista átszervezése, egész népgazdaságunkban osztatlanul uralkodóvá váltak a szocialista termelési viszonyok, és az átszervezés három esztendejében egyidejűleg emelkedett a magyar mezőgazdaság termelése is. A munkáshatalom megvédése és megszilárdulása az ellenforradalmi támadással szemben, a szocialista népgazdaság fejlesztésében elért gazdasági eredmények általában és a mezőgazdaság szocialista átszervezése: ez a magyar nép 1956 novembere óta elért kiemelkedő, egymással összefüggő történelmi jelentőségű három győzelme.

A mezőgazdaság szocialista átszervezése befejezésének különleges jelentősége abban van, hogy ezzel megerősödött népi demokratikus államunk legfőbb politikai alapja, a munkásosztály és a parasztság szövetsége. Dolgozó népünk még szorosabb egységbe forrt össze, társadalmunk hatalmas lépést tett afelé, hogy a munkásosztály, a termelőszövetkezeti parasztság és az értelmiség egységes szocialista társadalmává váljék.

II

A mezőgazdaság szocialista átszervezése lendületes kibontakozásának és eredményes végigvitelének első és elengedhetetlen feltétele a Magyar Szo-

cialista Munkáspárt marxista—leninista elveken nyugvó politikája volt. A termelőszövetkezetek szervezése az önkéntesség lenini elveinek érvényesítésével, a fokozatosság figyelembevételével, céltudatos, ugyanakkor türelmes politikai felvilágosító munkával folyt. Hatékonyan segítették az átszervezést a tsz-tagok személyes anyagi érdekeltségét biztosító intézkedések, a földjáradék fizetése, a betegségi és baleseti biztosítás bevezetése, és nem utolsósorban az öregekről való gondoskodás. Ugyanilyen irányban hatott az, hogy messzemenően érvényesült a szövetkezeti demokrácia a vezetők megválasztásában és a gazdálkodás irányításában. Mindez együttesen eredményezte, hogy pártunknak a termelőszövetkezetek megszervezésére irányuló agrárpolitikája dolgozó parasztságunk egyetértésével és támogatásával találkozott.

A mezőgazdaság szocialista átszervezésének feladatát sikerült egész társadalmunk közügyévé tenni, s az a dolgozó tömegek hathatós támogatásával ment végbe. Kiemelkedő szerepet töltött be munkásosztályunk, amely az átszervezés éveiben a mezőgazdaságnak gépi erővel, műtrágyával, vegyszerekkel, hitellel és más módon támogatást biztosított a nagy szocialista cél eléréséért, s a testvéri paraszti osztálynak nyújtott segítségként.

A termelőszövetkezetek szervezésében és megszilárdításában nagy érdemeket szereztek a szocialista eszme állhatatos falusi képviselői, s azok a városi munkások, értelmiségiek, alkalmazottak, kommunisták és pártonkívüliek, akik fáradságot nem ismerve, éveken át áldozatos munkával és türelmes felvilágosító szóval segítették a dolgozó parasztokat a szövetkezeti gazdálkodás útjára.

A szocialista átszervezés sikerében nem kis szerepet töltöttek be a béke, a szocializmus szakadatlan növekvő erőinek nagy nemzetközi sikerei is. Hathatós gyakorlati segítséget kaptunk az átszervezés menetében a testvéri szocialista országoktól, mindenekelőtt a Szovjetuniótól, soron kívüli gépszállításokkal, kiváló minőségű vetőmagvak szállításával és sok más formában.

A szocializmus ellenségeinek áskálódása és hollókárogása hiábavaló volt. Nem veszett kárba pártunk, munkásosztályunk, parasztságunk, népünk munkája, barátaink segítsége: az éppen megszerveződött termelőszövetkezetek, a még fiatal szocialista magyar mezőgazdaság meggyőzően bizonyítják a termelőszövetkezeti rendszer fölényét, máris megmutatkoznak a szocialista nagyüzemi mezőgazdaságban rejlő nagy erők.

Jó eredményeket értünk el, a viszonylag kedvezőtlen feltételek ellenére, már 1961-ben. A mezőgazdasági termelés, a súlyos aszály ellenére összértékben az előző átlagos időjárású év szintjén volt, a kenyérgabona országos termésátlaga az eddigi legmagasabb szintet érte el. A felvásárlás több mint 6%-kal meghaladta az előző évit. Az 1961-ben elvégzett őszi mélyszántás több mint egymillió holddal haladta meg az előző évit. Ugyanez évben termelőszövetkezeteink és állami gazdaságaink mintegy 25 ezer hold nagyüzemi szőlőt és gyümölcsöst telepítettek.

Mezőgazdasági termelésünk az átszervezés három esztendeje alatt számottevően emelkedett és a belterjesség irányába fejlődött. Az 1959—1961.

években az előző három évhez képest a termelés 8,5%-kal nőtt, a felvásárlás pedig 1961-ben 13,3%-kal haladta meg az 1958. évit.

Az elmúlt három esztendő alatt kereken 19 milliárd forintot fordítottunk mezőgazdasági beruházásra. Ennek eredményeként az egy traktoregységre jutó szántóterület 351 holdról 172 holdra csökkent. Egy hold szántóra az 1958-as 49 kg műtrágyával szemben 1961-ben 111 kg-ra nőtt a holdanként felhasznált műtrágya mennyisége. Az átszervezés három éve alatt a termelőszövetkezetek a közös állomány elhelyezésére felépítettek 550 ezer szarvasmarha-, 1,5 millió sertés- és 6,5 millió baromfiférőhelyet.

A mezőgazdaság szocialista átszervezése egészséges voltának egyik döntő bizonyítéka, hogy az ország állatállománya ma nagyobb, mint az átszervezés megkezdése előtt volt.

A Központi Bizottság mindezek alapján megállapítja, hogy a mezőgazdaság szocialista átszervezésével létrejött az a szilárd alap, amelyre építve a legközelebbi években megvalósíthatjuk a belső piacon a folyamatos, zavartalan ellátást, és a népgazdaságilag szükséges mértékben növelhetjük a mezőgazdasági kivitelt. Mezőgazdaságunk még mindig magán viseli az ország felszabadulás előtti elmaradottságának nyomait. Ezt gyorsan le kell küzdenünk, fejlődési ütemében mezőgazdaságunknak jobban fel kell zárkóznia a szocialista iparunkhoz, el kell érnie a korszerű mezőgazdasági termelés világszínvonalát, hatékonyan hozzá kell járulnia népünk életszínvonalának emelkedéséhez, szocialista hazánk általános fejlődéséhez.

III

Mezőgazdaságunk fejlődésében most új fejezet nyílik; az átszervezés befejeztével erőinket most már a mezőgazdaságban egyetlen fő feladatra, a termelés gyors ütemű fejlesztésére fordíthatjuk. A terméshozamok, a termelékenység növelésével kell végérvényesen bebizonyítanunk a szocialista nagyüzemi mezőgazdaság fölényét a kapitalista és a kisárutermelő mezőgazdaság fölött.

A szocialista mezőgazdaság alapjainak létrejöttével és megszilárdulásával a fejlődést akadályozó néhány lényeges ellentmondás feloldódott és megszűnőben van. Új a jelenlegi helyzetben, hogy a szocializmus általános érdeke, a munkásosztály és a parasztság érdeke, az egyéni és a csoportérdek a mezőgazdaságban is egy irányba, a termelés fellendítésének irányába hat. A termelés általános fellendítése, az árutermelés gyors növelése az egyes termelőszövetkezeti tagnak, a termelőszövetkezeti tagság közösségének és az országnak egyaránt érdeke.

A termelőszövetkezetek további megerősödése és fejlődése szempontjából a politikai munka változatlanul elsődleges és döntő jelentőségű. Valamennyi politikai lépés célja és hatása a termelőszövetkezet gazdálkodása eredményességének előmozdítása kell hogy legyen. Ugyanakkor a termelőszövetkezetek gazdasági fejlődése, eredményessége az, ami politikai céljaink megvalósulását a leghatásosabban mozdítja elő. A politikai és a termelőmunka a legszorosabban összefügg egymással.

Mezőgazdasági termelésünk növeléséhez még sohasem voltak a jelenlegihez hasonló kedvező feltételek, de az előttünk álló feladatok is nagyok:

Az ötéves terv részeként, 1962-ben a mezőgazdasági termelést az előző évihez képest 9,2%-kal, a felvásárlást 11,5%-kal kell növelni. Az egész ötéves terv időszaka alatt, a megelőző öt év átlagához képest, a mezőgazdasági termelést 22—23%-kal kell növelni, a felvásárlást pedig olyképpen, hogy az 1965-ben 55%-kal legyen nagyobb, mint 1960-ban volt. A terv célkitűzései csak a hozamok, a munka termelékenységének állandó növelésével, a termelési költségek csökkentésével valósíthatók meg.

1. A mezőgazdasági termelés növelésének alapja a növénytermesztés fejlesztése, amelynek mértéke a mezőgazdaság általános fejlődését valamelyest meg kell haladja.

A kenyérgabona-szükséglet hazai termésből való biztosítása szükségessé teszi az előirányzott vetésterület pontos betartását, s azt, hogy 1965-re elérjük búzából országos átlagban legalább 13,5 mázsa betakarítását holdanként.

Takarmánynövényeink termésátlagát jelentősen növelve, a növényi fehérjeszükségletet hazai termésből fokozottabban kielégítve, szilárd takarmányalapot kell teremteni a fejlődő állatállomány számára. Legfontosabb takarmánynövényünk, a kukorica átlagtermése a tervidőszak végére országosan érje el a holdankénti 18 mázsát, s már ebben az évben legalább a holdankénti 14 és fél mázsát.

Ennek egyik legfontosabb feltétele már most megvan: első ízben értünk el odáig, hogy az idei tavaszon a kukorica zömét őszi mélyszántásba vethetjük. Ha hibridvetőmagot vetünk, biztosítjuk — a talaj táperejétől függően — a 16—18 ezres tőszámot, a hagyományos paraszti mintegy tízezerrel szemben, időben és gondosan végezzük el a háromszori kapálást — akkor elérjük a megkívánt hozamot.

A növényi fehérjeellátás megoldásának egyik alapvető módja az évelő pillangós növények, elsősorban a lucerna termesztésének nagyarányú fejlesztése oly módon, hogy növekedjék az átlagtermés, és széles körben elterjedjenek a korszerű betakarítási módszerek. Érjünk el gyökeres fordulatot takarmánytermesztésünk legelhanyagoltabb ágában, a rét- és legelőgazdálkodásban. Szüntessük meg a napraforgó-termesztés elmaradottságát, és megnövekedett területen mielőbb érjük el országos átlagban a 9 mázsás holdankénti termést.

A második ötéves tervben előirányzott mintegy 200 ezer hold nagyüzemi szőlő- és gyümölcstelepítés fontos és nagy feladatunk. Egyidejűleg gondoskodnunk kell a meglevő szőlők rendszeres pótlásáról, ápolásáról, hozamaik növeléséről is. A nagyüzemekben levő régi telepítésű szőlőket is fokozatosan alkalmassá kell tenni a nagyüzemi művelésre.

A lakosság jobb és zökkenőmentes zöldségellátása, valamint növekvő exportlehetőségeink kihasználása megköveteli, hogy elsősorban hagyományos zöldségtermelő tájainkon gyorsabban fejlesszük főleg az öntözéses, a korai és kései szántóföldi zöldségtermesztést. A korai zöldségtermesztés fellendítését nagyban elősegíti az olcsóbb műanyagfóliás palánta- és növénynevelés elterjesztése.

2. Az állattenyésztés hozamainak a második ötéves tervben előirányzott, 20%-os növelése megköveteli az állomány minőségének, takarmányozási, tartási és állategészségügyi viszonyainak megjavítását. A szükségleteknek megfelelően a sertés-, a baromfi-, a hús- és a tojástermelést növeljük legnagyobb mértékben. A szarvasmarha-tenyésztésben a tehénállomány növelése a legfontosabb. Az egy tehénre jutó évi tejhozam 1965-ben országosan haladja meg a 2500 litert. Az erőtakarmánygyárak és a keverőüzemek az állatok termelő képességének növelése érdekében kifogástalan minőségű abrakkeveréket adjanak az állattenyésztés számára. A jelenlegi magas termelési költségek csökkentése céljából több figyelmet kell fordítani az állattenyésztés gépesítésére, mindenekelőtt a majorok belső gépesítésére.

Mindenekelőtt az állami gazdaságok és a termelőszövetkezetek közös állatállományát és állattenyésztését kell fejleszteni. A szükséges feltételek — a takarmány, a legelő, az apaállat, a szerződéses akció — biztosításával gondoskodni kell arról is, hogy a háztáji gazdaságok saját szükségleteik kielégítése mellett az állam részére is termeljenek árut.

3. A mezőgazdasági termelés növelésének legnagyobb tartalékát tárja fel a gyakorlatban már bevált alapvető termelési, tenyésztési, állategészségügyi és üzemszervezési eljárások általános alkalmazása, továbbá a tudomány és a technika legújabb vívmányainak elterjesztése. A mezőgazdasági üzemek törekedjenek a talajtermékenység állandó fokozására, vezessék be széles körben a nemesített vetőmagvakat, a nagy hozamú fajtákat. A feltételek megteremtésével fokozatosan térjenek rá a talajok mélyművelésére. Az állattenyésztésben fokozottabban alkalmazzák a korszerű takarmányozási módszereket, a mesterséges megtermékenyítést, a borjak itatásos nevelését, a növendékmarhák szabadtartását, a baromfitenyésztésben pedig az egyszerű nagyüzemi tartási módokat. Mindezek megkövetelik, hogy javítsuk a szakpropagandát és tegyük rendszeressé a gyakorlati bemutatókat. A szakpropaganda egyik nagyon fontos feladata legyen a termelőszövetkezetek egymás közötti tapasztalatcseréjének szervezése, az élenjáró szövetkezetek és dolgozók jó tapasztalatainak, kezdeményezéseinek elterjesztése.

4. A mezőgazdasági tudományok művelőinek fő feladata az ötéves, ill. a távlati fejlesztési tervek tudományos megalapozása. A tudományos kutató- és oktatómunkát közelebb kell vinni a gyakorlathoz. Kutatóintézeteink tekintsék fontos feladatuknak saját eredményeik gyakorlati bevezetésén kívül a legjobb külföldi fajták és termelési tapasztalatok hazai kipróbálását és elterjesztését is.

Nagy figyelmet kell fordítanunk a mezőgazdasági szakoktatás erőteljes fejlesztésére; ez előrehaladásunk nélkülözhetetlen feltétele. Az egyetemi, főiskolai, kutatóintézeti szakembernevelés mellett tömegméretűvé kell tenni a most szervezés alatt álló mezőgazdasági felsőfokú technikumokban, a mezőgazdasági szakmunkásképző intézményekben folyó szakoktatást.

5. Az állami gazdaságok az ország szántóterületének mintegy 14%-án gazdálkodnak. A mezőgazdasági termelési eszközök — különösen gépek — ennél nagyobb százalékával rendelkeznek, műszaki színvonaluk magasabb,

sok jó szakemberük és nagy termelési tapasztalatuk van. Ennek megfelelően az átlagosnál lényegesen jobb eredményeket, magasabb termelékenységet és a termelési költségek lényeges csökkentését várja el tőlük az ország.

Az állami gazdaságok és vállalatok munkáját oly mértékben kell fejleszteni, hogy 1965-ben már az ország mezőgazdasági áruszükségletének legalább 24%-át adják.

Évről évre több jó minőségű vetőmagot, szaporítóanyagot és tenyészállatot kell adniuk az egész mezőgazdaság szükségleteinek kielégítésére. Növeljék a hozamokat úgy, hogy az ötéves terv végére előirányzott holdankénti 19 mázsás búza-, 27 mázsás kukorica-, 90 mázsás burgonya-, 12 mázsás napraforgó-átlagtermés, a tehenenkénti 3500 literes tej-, valamint tyúkonként 170 darabos tojáshozam mielőbb megvalósuljon.

Az állami gazdaságoknak úttörő szerepük van a mezőgazdasági termelés korszerűsítésében is. Tanítsák a kipróbált új módszerekre a környékükön levő termelőszövetkezeteket, a gyengébbeket pedig lássák el rendszeresen szaktanácsokkal. Neveljenek a szocialista mezőgazdaságnak jó gyakorlati szakembereket.

6. Mezőgazdasági terveink végrehajtása elsősorban attól függ, hogy termelőszövetkezeteink tovább erősödjenek, s korszerű, eredményesen gazdálkodó szocialista nagyüzemekké fejlődjenek.

A gazdálkodás eredményességének javulása — a tagok szorgalmas, fegyelmezett munkája mellett — főként a közös vagyon saját erőforrásokból való állandó gyarapításától és védelmétől függ. A jövedelmező gazdálkodás a legfontosabb feltétele annak, hogy növekedjék a termelőszövetkezeti tagok jóléte, fejlődjék a szövetkezet belső élete és kikovácsolódjék a szövetkezeti parasztság egysége.

Az egyszerűbb szövetkezetek is az alapszabály szerint gyarapítsák közös vagyonukat, és a feltételek megteremtése útján fokozatosan haladjanak előre.

A közös gazdaságok erőteljes fejlesztése mellett a tagság és az ország ellátása szempontjából is jelentős marad a háztáji gazdaságok szerepe. Jelentőségüket mutatja, hogy pl. a felvásárlásra kerülő tej mintegy negyedrészét, a tojás mintegy felét és a hízott sertés egyhatodát az 1962-es évben is a háztáji gazdaságoknak kell adniuk.

7. Az ország szántóterületének 4,5%-a a kisárutermelők, az iparban dolgozók, alkalmazottak, nyugdíjasok s más kisemberek birtokában van. Erre a területre is érvényes az az általános követelmény, hogy hazánkban egyetlen talpalatnyi föld sem maradhat műveletlenül. Tulajdonosaik tehát tartoznak az országnak azzal, hogy a birtokukban levő földet jól megművelve, családi szükségleteiket meghaladó termékeikkel járuljanak hozzá az ország lakosságának ellátásához. A tanácsok, a mezőgazdasági termeltető és felvásárló szervek kötelesek az ilyen szórványföldek tulajdonosait is támogatni termelő tevékenységükben, ugyanakkor fölös termékeikre szerződés kötésére kell törekedni.

8. Szocialista nagyüzemeinkben, az állami gazdaságokban és elsősorban a területileg kialakult, megszilárdult termelőszövetkezetekben tovább kell

folytatni a termelés célszerű területi kialakítására és fokozatos szakosítására irányuló munkát. Ennek során figyelembe kell venni a népgazdasági szükségleteket, valamint az egyes területek, járások, községek eddig kialakult termelési irányát, a már hagyományos, ill. kialakulóban levő termelési tájegységeket. Mindenekelőtt az eddig sok üzemben, elaprózottan termelt ipari növények és gazdasági magvak termesztését kell az arra alkalmas gazdaságokban nagyüzemi méretűvé fejleszteni. A gazdaságosabb állattenyésztés érdekében, ha az üzem vagy az üzemrész nagysága lehetővé teszi, a telepek egy-két állatfajra, állattartási ágra történő fokozatos szakosítására kell törekedni.

9. A mezőgazdasági termelés fejlesztésében mind nagyobb szerepe van az iparnak. A korszerű szocialista mezőgazdaság kialakítása, a termelési színvonal növelése az eddigieknél lényegesen több és többféle nagy teljesítőképességű mezőgazdasági gép és berendezés, valamint vegyi- és építőanyag felhasználását igényli. Biztosítani kell, hogy a mezőgazdaság időben, hiánytalanul és kifogástalan minőségben kapja meg a műtrágyát, a növényvédő- és a gyomirtószereket, a fehérjepótlókat, az antibiotikumokat, a vitaminokat, a fóliát, a mezőgazdasági erő- és munkagépeket, az alkatrészeket, az öntözőberendezéseket, kapjon olcsó és könnyű épületvázakat és építőanyagokat.

A Központi Bizottság szükségesnek tartja, hogy a gyártó üzemek vezetői és dolgozói, tervük határidő előtti teljesítésével és a mezőgazdaság számára gyártott gépek, berendezések korszerűsítésének meggyorsításával, a gépek minőségének javításával is segítsék elő a mezőgazdasági feladatok végrehajtását.

10. A mezőgazdaság dolgozói használják fel gazdaságosan a rendelkezésükre bocsátott műszaki és anyagi eszközöket. Jól szervezzék meg a gépek munkáját, karbantartását és javítását. Az építkezéseknél elsősorban a már meglevő és véglegesnek tekinthető állattenyésztő telepeket fejlesszék tovább, mégpedig úgy, hogy azok lehetőleg a távolabbi célkitűzéseknek is megfeleljenek, és hogy az üzem esetleges bővítése gazdaságosan megoldható legyen. A mezőgazdasági építkezések fő formája továbbra is az egyszerűbb, olcsóbb, nagyrészt szövetkezeti, ill. szövetkezetközi építő brigádokkal kivitelezhető, ún. szerfás vagy más olcsó megoldás legyen.

A szövetkezeti gazdaságok korszerű termelési eszközökkel való ellátása a gyors fejlődés ellenére is hosszabb időt vesz igénybe. Ezért a nagyüzemekben továbbra is hasznosítani kell a paraszti gazdaságokból visszamaradt gépeket, fogatokat, berendezéseket és épületeket.

11. A szocialista mezőgazdaság fejlődésében, a termelés, a termelékenység fokozásában döntő szerepe van a munka gépesítésének, a mezőgazdasági géppark növelésének, a gépek jobb kihasználásának, a gépek karbantartásának, javításának, gazdaságos üzemeltetésének. Az ilyen jellegű feladatok megoldásában, az egész szocialista mezőgazdaság minden irányú fejlesztésében az állam egyik legfontosabb eszköze a gépállomások hálózata, amelyet a legközelebbi években még tovább kell erősíteni.

A termelőszövetkezeteknek máris 11 000 traktor van saját tulajdonukban.

Kívánatos, hogy tovább folytatódjék a termelőszövetkezetek saját gépparkjának növelése is. Ezért úgy kell az illetékes állami szerveknek intézkedniük, hogy a legközelebbi években az új beszerzésű traktorok és más mezőgazdasági gépek egy részét az állami gépállomások gépparkjának, nagyobb részét a termelőszövetkezetek saját gépparkjának növelésére kell felhasználni.

12. A Központi Bizottság szükségesnek és lehetségesnek tartja, hogy az öntözés fejlesztését a második ötéves tervben előirányzott 460 ezer holdon túlmenően további 150—180 ezer holddal túlteljesítsük. E felemelt öntözési program sikeres megvalósítása szükségessé teszi a társadalmi erők nagyobb mértékű igénybevételét, elsősorban a termelőszövetkezetek közötti vállalkozások, vízgazdálkodási társulatok útján. Az öntözés erőteljes kiterjesztése céljából meg kell gyorsítani a belvízrendezés ütemét. Hasonlóképpen kívánatos a gyümölcsös-telepítésre előirányzott 110 ezer kat. hold túlteljesítése is mintegy 15—20 000 kat. holddal. Gondoskodnunk kell az e feladatok megvalósításához szükséges feltételek megteremtéséről, továbbá a növényvédőszerek, a műtrágya és egyéb vegyianyagok gyártásának, a mezőgazdasági termékeket feldolgozó, tároló, a hűtőiparnak és a szállításnak a tervezettnél gyorsabb ütemű fejlesztéséről.

13. Egész mezőgazdaságunk belterjesítésében, a termelés gyorsabb fejlesztésében igen nagy jelentőségű már a legközelebbi években, különösen pedig a távlati időkben, a baráti szocialista országok közötti nemzetközi munkamegosztás kiépítése.

IV

A tsz-tagság, valamint a párt- és tanácsi szervek közös munkájának eredményeként a termelőszövetkezetek túlnyomó többsége politikailag és gazdaságilag megszilárdult, szervezetileg megerősödött. A tsz-parasztság nagy többsége magáénak tekinti a közös gazdaságot. Biztatóan fejlődik a termelőszövetkezetek belső közösségi élete, kialakulóban van a szilárd politikai és gazdasági vezetés, gyorsan kibontakoznak a további fejlődés előfeltételei.

A falusi pártszervezetek az átszervezés és a megszilárdítás munkájának közepette politikailag és szervezetileg megerősödtek. 1961 végén a termelőszövetkezetek 97,5%-ában működött pártszervezet.

A szocializmusnak falun aratott győzelme után a párt- és tanácsi szervek, a tömegszervezetek politikai, gazdasági és kulturális tevékenységének mindenekelőtt a termelés tervszerű és gyors fejlesztésére, a nagyüzemi lehetőségek kihasználására kell irányulnia.

1. A falun dolgozó kommunisták fordítsanak nagy figyelmet a fokozódó követelményeknek megfelelő vezetés kialakítására, a vezetés színvonalának állandó emelésére. Harcoljanak azért, hogy mindenütt a tagság megbecsülését, bizalmát élvező, irányításra alkalmas, hozzáértő emberek dolgozzanak a termelőszövetkezetek élén. Törekedjenek a megfelelő vezetők megerősítésére, tehetséges új erők nevelésére. Ne engedjék, hogy alkalmatlan emberek baráti, rokoni kapcsolatok révén a vezetésbe kerüljenek. A pártszerve-

zetek és a termelőszövetkezetek vezetőinek legyen szívügyük a termelőszövetkezeti tagok mindennapi problémáival való rendszeres foglalkozás.

Párt- és tanácsi szerveink az eddigieknél is nagyobb figyelemmel foglalkozzanak azokkal a termelőszövetkezetekkel, amelyekben a politikai és szakmai vezetés nem megfelelő, gazdálkodási színvonaluk alacsony. Segítsék elő, hogy az elmaradottak mielőbb az átlagosan gazdálkodó termelőszövetkezetek színvonalára emelkedjenek. Az állami gazdaságok és az erősebb termelőszövetkezetek segítsék hathatósabban a környékükön levő, gazdaságilag meg nem erősödött szövetkezeti gazdaságokat.

Párt-, tanácsi és egyéb állami szerveink őrködjenek a szövetkezeti demokrácia megtartása felett, akadályozzák meg a törvénysértéseket, tartsák szem előtt, hogy a termelőszövetkezetek irányításának fő módszere a helyes gazdaságpolitikai intézkedésekkel párosuló meggyőzés.

2. A dolgozó parasztok politikai öntudata a termelőszövetkezetbe való belépéssel jelentősen emelkedett. Szocialista tudatuk kialakítása azonban még hosszú folyamat. A politikai munka feladata e folyamat meggyorsítása, az egységes szocialista, szövetkezeti parasztság kialakítása. Ennek elősegítésére a szövetkezés ügyéhez hű falusi dolgozók képviseljék következetesen azt az álláspontot, hogy a termelőszövetkezetben az embereket a közösség érdekeiért végzett munka, az emberi magatartás és nem a korábbi vagyoni helyzet alapján kell megítélni.

3. A szocialista mezőgazdaság fejlődésében az erkölcsi ösztönzés mellett döntő szerepe van az anyagi érdekeltség érvényesítésének. A termelőszövetkezetekben úgy kell érvényesülnie az anyagi érdekeltség elvének, hogy az a közösségi vagyon gyarapítására, minőségi munkára ösztönözzön, megfeleljen a tag egyéni érdekeinek és elősegítse a családtagoknak a munkába való bevonását. Ezért alkalmazzák bátrabban a szocialista elveken alapuló, a munkaegységrendszert továbbfejlesztő és kiegészítő — az adott üzem fejlettségi fokához igazodó — munkadíjazási formákat.

4. A párt-, tanácsi, társadalmi szervek a megnövekedett kulturális lehetőségek kihasználásával segítsék a szövetkezeti parasztság szocialista tudatának, általános műveltségének és szakismeretének állandó növelését. Legyenek azon, hogy az értelmiség még tevékenyebben kapcsolódjék be a kulturális nevelőmunkába, a falu felemelkedéséért folytatott harcba.

5. A mezőgazdasági termelés növelése azt is megkívánja, hogy a termelőszövetkezetekben is törekedjenek a munkaverseny kiszélesítésére. Nagy figyelmet kell szentelni a brigádok közötti versenynek és a szocialista brigádmozgalom kiterjesztésének.

6. A pártbizottságok javítsák tovább vezető, irányító tevékenységüket, a helyszínen nyújtsanak minél több segítséget a termelőszövetkezetek pártszervezeteinek.

A kommunisták járjanak az élen a termelésben, legyenek fáradhatatlanok a közösségért végzett politikai nevelő- és szervező munkában.

A KISZ-szervezetek a párt hathatós segítségével fokozzák tevékenységüket azért, hogy a parasztfiatalok elsősorban a termelőszövetkezetekben

keressék és találják meg boldogulásukat. A fiatalok legyenek az élenjáró technika előharcosai, és munkálkodjanak az új, fejlett termelési módszerek elterjesztéséért, a magas terméshozamok eléréséért, legyenek a termelőszövetkezetekben a kulturális élet fellendítésének szervezői, kezdeményezői.

7. A termelőszövetkezetek politikai és gazdasági megszilárdítása az egész társadalom ügye. Jelentős szerepük van ebben a falun működő tömegszervezeteknek és mozgalmaknak. A Központi Bizottság felhívja a szakszervezeteket, a Hazafias Népfront falusi szervezeteit, a földművesszövetkezeteket, a nőtanácsokat, a termelőszövetkezeti nőbizottságokat és a többi társadalmi szervet, hogy ezután is vegyék ki tevékenyen részüket a mezőgazdasági termelés fellendítésének nagy feladataiból.

*

A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága kifejezi azt a mély meggyőződését, hogy egész párttagságunk, az ifjúkommunisták, párton kívüli szövetségeseink és barátaink, munkásosztályunk, szövetkezeti parasztságunk, az értelmiségiek és az alkalmazottak, a központi és helyi, állami és tanácsfunkcionáriusok, egész társadalmunk megérti és magáévá teszi szocialista mezőgazdaságunk fellendítésének nagy ügyét, s ez meghozza a sikert. Most mezőgazdaságunk fejlődésének új szakaszához értünk, a helyzet sok tekintetben könnyebb, a munka feltételei jobbak, rajtunk, mindnyájunkon múlik, hogy az eredmények az eddig elérteknél is sokkal nagyobbak legyenek.

Megjelent: Népszabadság, 1962. április 1.

61

AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK ÁLLÁSFOGLALÁSA IDŐSZERŰ KÜLPOLITIKAI KÉRDÉSEKBEN

(1962. MÁRCIUS 28—30.)

A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága 1962. március 28—30-i ülésén megtárgyalta a legfontosabb időszerű külpolitikai kérdéseket. Külpolitikánk alapelveinek megfelelően — melyek az 1957-es és az 1960-as moszkvai nyilatkozatban lefektetett elvekkel azonosak — a magyar nép, a többi szocialista ország népeivel vállvetve s a világ más népeivel együtt, sikeresen küzd a béke védelméért, az Egyesült Államok, valamint a nyugatnémet és egyéb háborús körök agresszív terveinek meghiúsításáért. Pártunk és egész népünk követi ezt a politikát, ennek győzelméért harcol a nemzetközi életben, s ez a politika vezérli kormányzatunk hivatalos külpolitikáját is.

Az új világháború veszélyének csökkentéséért és végleges legyőzéséért folyó küzdelemnek elengedhetetlen része az általános és teljes leszerelésért való szívós harc. A szocialista országok és más békeszerető államok együttes ereje és a világ népeinek békeakarata növekvő erővel szorítja az imperialista hatalmakat és keresztezi agresszív terveiket. Jelenleg folyik a tizenhéthatalmi leszerelési értekezlet. További lankadatlan küzdelemre van azonban szükség ahhoz, hogy a tárgyalások tényleges gyakorlati eredményhez vezessenek.

A Szovjetunió kormánya által előterjesztett és az ENSZ-közgyűlésén már 1960 őszén tárgyalásra elfogadott általános és teljes leszerelési javaslat[1] megvalósításáért küzdve támogatunk minden olyan részleges javaslatot is, amely előbbre viszi a leszerelés ügyét. Támogatjuk a szovjet kormány javaslatait a fegyverzet és a fegyveres erők fokozatos csökkentésére a szigorú nemzetközi ellenőrzés mellett. Támogatjuk az NDK kormányának javaslatát, amely a két német állam hagyományos fegyveres erőinek korlátozását és az atomfegyverekről való kölcsönös lemondását ajánlja. Támogatjuk mindazokat a javaslatokat, amelyek atomfegyvermentes övezetek létesítését javasolják Közép-Európában és a föld más körzeteiben.

A nukleáris háború veszélye különösen megnövelte a leszerelésért való küzdelem fontosságát az egész emberiség számára. E veszély elhárításának egyetlen gyökeres módja: a népek határozott fellépése a nukleáris fegyverek betiltásáért és megsemmisítéséért, megfelelő nemzetközi egyezmények alap-

[1] Az ENSZ-közgyűlés 15. ülésszakán, N. Sz. Hruscsov, a szovjet küldöttség vezetője által 1960. szeptember 23-án beterjesztett javaslatról van szó. *(Lásd Népszabadság, 1960. szeptember 25. Az általános és teljes leszerelésről szóló szerződés alaptételei.)*

ján és szigorú nemzetközi ellenőrzéssel. A nukleáris leszerelésért folyó harcban is támogatunk minden részleges lépést, amely közelebb vihet a végső célhoz. Az atomfegyvermentes övezetek létesítésén kívül mindenekelőtt a nukleáris bombákkal kapcsolatos kísérletek felfüggesztése és betiltása a legfontosabb. Az atomhatalmak mindegyike saját műszereivel észlelheti az esetleges atomrobbantást, beleértve a föld alatti atomrobbantásokat is. Az atomrobbantási tilalom megtartásának pontos ellenőrzése nemzeti keretek között megoldható, ezért ehhez semmiféle nemzetközi szervezetre nincs szükség, mellőzhető az atomleszerelési egyezmények nemzetközi ellenőrzésével kapcsolatos minden vitás kérdés.

A béke biztosításáért és a nemzetközi légkör enyhítéséért folyó harc egyik központi kérdése a német béke megkötése — ha lehet, mindkét német állammal —, és egyben a nyugat-berlini abnormális helyzet rendezése. Az NDK államhatárának kellő biztosítása Nyugat-Berlin körül, vagyis a bonni militaristák és a NATO nyugat-berlini „frontváros" támaszpontjának elszigetelése, jelentős lépés az NDK állami szuverenitásának védelmében, de a békeszerződés megkötése mielőbbi megoldásra vár. A Szovjetunió kormányának és az NDK kormányának minden javaslata a békés megegyezés útját keresi, természetesen az NDK állami szuverenitásának teljes biztosítása alapján. A békés megegyezés elősegítését célozza az a javaslat is, amely felajánlja, hogy a Nyugat-Berlinbe vezető szárazföldi, vízi vagy légi utaknak az NDK ellenőrzésével történő használatát nemzetközi garancia is biztosítsa. A nyugat-berlini hidegháborús támaszpontot azonban fel kell számolni, a megszállási rendszerrel együtt, amelyre épül. Ezt követeli az NDK és egész Európa biztonsága.

A gyarmatrendszer széthullásának folyamata tovább tart, a felszabadulásukért küzdő népek eredményes harca új győzelmeket arat. Az általános felszabadulási küzdelem, különösen pedig az afrikai kontinens legjelentősebb eseménye napjainkban az, hogy több mint hétévi véres háború után megkötötték az algériai tűzszüneti egyezményt, amely elismeri Algéria nemzeti önrendelkezését. Az egyezmény szabaddá teszi az utat a függetlenség kivívásához, s egyszersmind Algéria arab többsége és francia kisebbsége közötti viszony rendezéséhez is, az állampolgári egyenlőség alapján. Az imperializmus lényegéből következik, hogy a francia uralom nem tűrte Algéria arab lakosságának egyenjogúságát, hanem kegyetlenül elnyomta azt. Viszont a nemzeti felszabadító harc lényegéből következik, hogy a független Algéria kész biztosítani az egyenjogúságot mindazoknak a franciáknak, akik Algéria hű polgárai akarnak lenni. A tűzszüneti megállapodás valóra váltása természetesen további harci feladat, amely a fasiszta OAS-erők letörését követeli. Ezt csak a francia és algériai nép közös harca biztosíthatja. Küzdelmüket támogatják világszerte a haladó erők, melyek az OAS-szal való egyezkedési kísérletek helyett a plasztikbombás fasiszták teljes ártalmatlanná tevését követelik. Mind az algériai, mind a francia nép haladó erőivel együtt érez a szocialista Magyarország, és mielőbb teljes sikert kíván hősi küzdelmükhöz.

Az utóbbi hónapokban Dél-Vietnam elnyomott népe az ország legkülön-

bözőbb részein fegyvert ragadott és önvédelmi harcot indított a Diem-féle kegyetlen uralom ellen. A bábrendszer által teremtett kibírhatatlan állapotok késztették a dél-vietnami népet a harcra a szabadságért, az emberibb létért és a nemzeti egyesülésért észak-vietnami szabad hazájukkal, a Vietnami Demokratikus Köztársasággal. Az Egyesült Államok kormányának katonai segítsége nélkül a Diem-uralmat már rég elsöpörte volna a nép. Az észak-amerikai beavatkozás most már odáig megy, hogy nemcsak amerikai fegyvereket és felszerelést szállítanak a Diem-féle hadseregnek, hanem egyre nyíltabban vetnek be amerikai katonai egységeket is a dél-vietnami hazafiak ellen.

A Magyar Népköztársaság országgyűlése ez év február 16-án elfogadott határozatában az egész magyar nép nevében fejezte ki mély együttérzését Dél-Vietnam szabadságáért küzdő népével, megbélyegezte az Egyesült Államok katonai beavatkozását, és követelte, hogy az amerikai kormány hagyjon fel a délkelet-ázsiai országok ellen irányuló agresszív cselekedeteivel. A szocialista Magyarország, a többi szocialista országgal együtt, ott áll a nemzeti szabadságukért küzdő népek oldalán, s erejéhez és lehetőségeihez mérten támogatja küzdelmüket, mely csak győzelemmel végződhet.

Az imperializmus elleni harc frontja tovább szélesedik. A gyarmatrendszer széthullása a békéért, a két világrendszer békés egymás mellett élésének a biztosításáért folyó történelmi küzdelem közepette megy végbe. Fejlődik a neokolonializmus elleni harc és erősödik a nemzetközi proletariátus forradalmi mozgalma a társadalmi haladásért, a szocializmusért.

Az imperializmus elleni általános küzdelem sikere, lassúbb vagy gyorsabb fejlődése döntően függ a nemzetközi békefront egységétől és cselekvőképességétől, a gyarmatrendszer teljes felszámolásáért, és a neokolonializmus meghiúsításáért küzdő erők összefogásától. E harc továbbfejlődése mindenekelőtt a szocialista országok testvéri együttműködésétől és a nemzetközi kommunista mozgalom összeforrottságától, imperialistaellenes harcuk egységétől függ. Kuba hős népének küzdelmét az amerikai imperializmus ellen Latin-Amerika népei és az egész haladó emberiség támogatja, de elsősorban a szocialista országok egyöntetű segítsége tudta és tudja ezután is hatékonyan segíteni. Az algériai, a dél-vietnami, a laoszi nép és a szabadságukért küzdő többi nép is a szocialista országok egységes támogatását igényli. A harci egység növeli a szocialista országok vonzóerejét, és döntő jelentőségű az imperialistaellenes front szélesítésében.

Pártunk, a Magyar Szocialista Munkáspárt, az 1957-es és az 1960-as moszkvai nyilatkozat elveit követve, ezt az egységet védelmezte és védelmezi ezután is, teljesítve kötelességünket mind a magyar nép, mind pedig a világ népei iránt. Az ország népe támogatja az MSZMP nemzetközi politikáját, s pártunk az egész népre támaszkodik e politika végrehajtásában. A népek közötti barátság és testvéri összefogás internacionalista eszméi jegyében küzdünk a béke és a haladás erőinek új győzelmeiért, a szocialista világ, s benne a mi országunk új sikereiért a nemzetközi életben. Ez a harc pártunk mindennapi munkájának szerves része.

Külpolitikánk alapvető céljait követve, a szocialista Magyarország kép-

viselői a béke és a haladás ügyét védelmezik és támogatják a nemzetközi, államközi vagy társadalmi szervezetekben. A tőkésállamokkal való viszonyban, a békés egymás mellett élés elvét követve, a gyümölcsöző gazdasági és kulturális együttműködés fejlesztésére törekszünk, változatlanul visszautasítva minden kísérletet, amely belügyeinkbe való beavatkozásra irányul. A béke ügyét védelmezve biztosítjuk a szocialista országok erőfölényének további növekedését, amely a legfontosabb támasza a társadalmi haladásért küzdő erőknek világszerte.

Megjelent: Népszabadság, 1962. április 1.

62

AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA A KONGRESSZUSI MUNKAVERSENYRŐL

(1962. MÁRCIUS 28—30.)

I

Azt követően, hogy a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága nyilvánosságra hozta a párt soron következő kongresszusának összehívását 1962 őszére, az iparban, a mezőgazdaságban és a szellemi munka különböző területein dolgozók a VIII. kongresszus tiszteletére szocialista felajánlásokat tettek. A verseny céljának az iparban és a mezőgazdaságban a munka termelékenységének fokozását, a műszaki színvonal fejlesztését, a termékek önköltségének csökkentését, az anyagtakarékosságot és az exporttervek maradéktalan teljesítését tűzték ki.

II

A Központi Bizottság szívből üdvözli ezt a nagyszerű kezdeményezést, helyesli a verseny célkitűzéseit. Úgy véli, hogy ez a kezdeményezés a magyar munkásosztály, a szocialista útra lépett parasztság, a műszaki és adminisztratív dolgozók együttes fellépése a magyar nép szocializmusba vetett hitét, egyre szilárduló erkölcsi és politikai egységét tükrözi.

A Központi Bizottság felhívja a párt-, szakszervezeti és ifjúsági szervezeteket, hogy támogassák és karolják fel a kongresszusi munkaversenyt, valamint felkéri a gazdasági és a műszaki vezetőket, hogy a termelés feltételeinek biztosításával, a termelés magasabb szintű irányításával és szervezésével segítsék elő a kongresszusi munkaversenyben kitűzött célok elérését.

A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága elhatározza, hogy a VIII. kongresszus tiszteletére megindult szocialista munkaversenyben legjobb eredményt elért üzemeket, állami gazdaságokat, gépállomásokat, termelőszövetkezeteket, kutató- és tervezőintézeteket kongresszusi zászlóval, ill. oklevéllel tünteti ki. E célra a Központi Bizottság 12 zászlót és 39 oklevelet adományoz.

Megjelent: Népszabadság, 1962. április 1.

63

AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA A KÖLCSÖNÖS GAZDASÁGI SEGÍTSÉG TANÁCSÁBAN RÉSZT VEVŐ ORSZÁGOK KOMMUNISTA ÉS MUNKÁSPÁRTJAI KÉPVISELŐINEK MOSZKVAI TANÁCSKOZÁSÁRÓL

(1962. JÚNIUS 28—29.)

A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága meghallgatta a Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsában részt vevő országok kommunista és munkáspártjai képviselőinek június 6-án és 7-én Moszkvában megtartott tanácskozásáról szóló beszámolót. Egyetért a magyar pártküldöttségnek az értekezleten kifejtett tevékenységével és a tanácskozáson hozott határozatokkal.

A magyar népgazdaság fejlődésében elért sikerek meggyőzően bizonyítják, hogy milyen nagy jelentőségű a testvéri szocialista országok között kialakult gazdasági együttműködés, amely ma már mélyen áthatja gazdasági életünk minden ágát. Szocialista építőmunkánk eredményei úgyszólván minden területen összefonódnak azokkal a sikerekkel, amelyeket a testvéri szocialista országok kölcsönös segítsége révén értünk el. Országaink népgazdasága fejlődésének eddigi eredményei alapján tovább erősödött a szocialista világrendszer, és új időszak kezdődik a szocialista nemzetközi gazdasági együttműködésben. Ezt az időszakot az jellemzi, hogy a KGST-ben részt vevő országok szorosabban tömörülnek közös gazdasági és társadalmi céljaik elérése végett. A Központi Bizottság ezért egyhangúlag helyesli és üdvözli a moszkvai tanácskozás határozatait: a Mongol Népköztársaság felvételét a KGST tagjai közé; „a szocialista nemzetközi munkamegosztás alapelvei"-ről szóló dokumentumot és azokat a határozatokat, amelyek a KGST szervezetének továbbfejlesztését célozzák. A szocialista nemzetközi együttműködés további elmélyítésében hatalmas tartalék rejlik, amelyet országaink gazdasági erejének növelésére, népeink életszínvonalának további emelésére használhatunk fel. A KGST-tagországok sikerei a kapitalizmussal folyó gazdasági versenyben jelentős mértékben attól függnek, milyen előrehaladást érünk el a szocialista országok szorosabb gazdasági együttműködésének útján.

A tanácskozás határozatainak népgazdaságunkban való hasznosítása végett a Központi Bizottság a következő határozatot hozza:

1. Ahhoz, hogy megvalósítsuk a második ötéves népgazdasági tervünk lelkesítő céljait, hogy nagyobb távlatban, biztonsággal tűzhessük ki célul a termelőerők gyors fejlesztését, az életszínvonal állandó növelését, a fejlett szocialista társadalom felépítését, valamint ahhoz, hogy mindezek eléréséhez jelentősen növekedjék a műszaki színvonal és a munka termelékenysége, az eddiginél szorosabb együttműködést szükséges megvalósítanunk a KGST-ben résztvevő országokkal, a tanácskozáson jóváhagyott, a „szocialista nemzetközi munkamegosztás alapelveinek" következetes érvényesítése alapján.

2. A szocialista nemzetközi együttműködés fő módszerének a távlati népgazdasági tervek egyeztetését kell tekinteni. A tervek egyeztetése foglalja magában a legfontosabb beruházások összehangolását és a termelés széles körű szakosítását. Előre kell haladnunk a tudományok fejlesztésének összehangolásában, mivel ez feltétele az élenjáró műszaki színvonal elérésének is. Helyeseljük, hogy a KGST-ben résztvevő országok gazdasági tömörülésének előmozdítására Magyarország is részt vegyen különböző közös intézmények, közös vállalatok megalakításában. Tevékenyen részt vállalunk a KGST munkája további fellendítésében, a KGST szerepének és felelősségének fokozásában, hogy a KGST a jövőben még jobban betölthesse a szocialista nemzetközi munkamegosztás szervezésében reá háruló, kiemelkedő feladatot.

3. Az MSZMP Központi Bizottsága szükségesnek tartja, hogy állami és gazdasági szerveink tekintsék kötelességüknek a szocialista nemzetközi együttműködésből következő feladatok internacionalista szellemben való megoldását. Nem lehet megbékülni a helyenként még megnyilvánuló szűklátókörűséggel és autarchikus törekvésekkel. Az ilyen felfogás érvényesülése árt a szocialista országok közös érdekeinek, és kihatásaiban ártalmas saját népgazdaságunk fejlődésére is. Gazdasági vezetőink lépjenek fel határozottan a szűken értelmezett helyi, ágazati érdekek érvényesülésével szemben, keressék és következetesen igyekezzenek úgy megoldani a szocialista gazdasági együttműködés problémáit, hogy az legjobban egyesítse érdekeinket a szocialista tábor közös érdekeivel. Mindent el kell követnünk azért, hogy növeljük nemzetközi vonatkozásban is a termelési és a kooperációs fegyelmet, hogy minden erővel biztosítsuk a nemzetközileg vállalt kötelezettségek teljesítését.

4. A szocialista országokkal való együttműködés szélesítése mellett, a békés egymás mellett élés elvének megfelelően, továbbra is törekszünk gazdasági kapcsolataink fejlesztésére a szocialista táboron kívüli országokkal is. Ezért a Központi Bizottság támogatja azt a tanácskozáson kifejtett törekvést, amely a kölcsönös előnyökön nyugvó világkereskedelem fejlesztését célozza, és helyesli, hogy e kérdés megvitatására hívjanak össze nemzetközi értekezletet.

5. A Központi Bizottság felhívja a gazdasági vezetőket és mindazokat a műszakiakat, közgazdászokat, tudósokat, akiknek munkaterületükön sze-

repük lehet a szocialista nemzetközi együttműködés előmozdításában, hogy kezdeményezzenek bátran, és kutassák fel a szocialista nemzetközi munkamegosztás további lehetőségeit. Legyenek tudatában annak, hogy ezzel nemzeti céljaink gyorsabb megvalósítását, hazánk szocialista fejlődését szolgálják, és munkájukkal hozzájárulnak a szocializmus világméretű győzelméhez.

A Központi Bizottság pártunk fontos kötelezettségének tartja a tanácskozás határozatainak következetes végrehajtását. Meg van győződve arról, hogy pártszervezeteink tevékenyen részt vesznek ebben a munkában, amely a KGST-országok szorosabb együttműködését, az egész szocialista tábor egységét és felvirágozását, a béke megőrzését szolgálja.

Megjelent: Népszabadság, 1962. július 1.

64

AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA A GÉPIPAR HELYZETÉRŐL ÉS TOVÁBBI FELADATAIRÓL

(1962. JÚNIUS 28—29.)

A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának 1962. június 28—29-i kibővített ülése megtárgyalta a kohó- és gépipari miniszter jelentését gépiparunk jelenlegi helyzetéről, és meghatározta a gépipar fejlesztésének további feladatait.

I

A gépipar dolgozói a legutóbbi években teljesítették a népgazdasági tervekben előírt számszerű feladataikat.

A második hároméves terv időszakában a kohó- és gépipari tárcához tartozó gépipari vállalatok termelésük értékét kereken 62%-kal, termékeik exportját pedig 71%-kal növelték. A gépipar adta 1960-ban a nemzeti jövedelemnek 14,5%-át.

Az 1958—1960. években összesen csaknem 6,4 milliárd forintot fordítottunk a gépipar fejlesztését szolgáló beruházásokra. Ez az összeg a népgazdaság összes beruházásainak 6,9, az ipari beruházásoknak pedig 17,2%-a. Ez alatt az idő alatt a gépiparban — más, jelentősebb fejlesztési feladatok végrehajtásán kívül — öt új üzemet állítottak termelésbe, több gépipari vállalatot korszerűsítettek és termelőképességüket bővítették.

A gépipar a párt határozatai alapján már a második hároméves terv időszakában hozzákezdett a termelés ágazati szerkezetének, vagyis a gépiparon belül az egyes ágazatok termelési arányainak javításához és fejlesztéséhez. A gépipar termelésén belül a híradástechnikai ipar termelése 78,7%-kal, a műszeriparé 73,4%-kal növekedett. Ezzel a híradástechnikai ágazatnak a gépipari termelésben való részaránya 8,7%-ról 9,9%-ra, a műszeriparé 4,6%-ról 5,2%-ra növekedett. A termelési szerkezet megváltoztatásának ez az iránya helyesnek bizonyult.

A második ötéves terv első évében, 1961-ben a tárca gépipara 1960-hoz képest további 16%-kal növelte termelését és 28%-kal exportját. Tovább nőtt az ún. kiemelt ágazatok termelésének az egész gépipari termeléshez való részaránya. (Például a híradástechnikáé 10,4%-ra, a műszeriparé 5,6%-ra emelkedett.)

A gépipar termelésének értéke a legutóbbi négy évben is gyorsabban növekedett, mint átlagosan az egész iparé. A gépipar a szocialista ipar termelésének 1961-ben 26,6%-át adta.

1961-ben a népgazdaság teljes exportjának 45%-át tette ki a tárca gépiparának részesedése. Az iparilag fejlett tőkésországokba irányuló kivitelben azonban nagyon alacsony a gépipari termékek aránya.

Az ötéves tervben — a terv előirányzata szerint — a kohó- és gépipari tárca a gépipar termelésének értékét 68%-kal és exportját 76%-kal növeli. Az ötéves tervidőszak végén a gépipari termékeknek csaknem 47%-a exportcélokat fog szolgálni.

A gépipar elé kitűzött célok eléréséhez államunk további jelentékeny beruházásokkal járul hozzá. Az ipar fejlesztésére előirányzott beruházásokból a kohó- és gépipari tárca gépipara az ötéves időszakban átlagosan 10—11%-kal részesül. Befejezi néhány gépipari üzem felújítását, bővítését (pl. a Beloianniszét, a Ganz-MÁVAG-ét, a Telefongyárét, az Elektronikus Mérőkészülékek Gyáráét és másokét). A műszeripar fejlesztése céljából néhány új üzemet is épít. A vidéki ipartelepítésről szóló párthatározat értelmében ezeket az üzemeket elsősorban nagyobb vidéki városokban (Debrecenben, Szentesen, Szekszárdon és másutt) hozza létre.

A második ötéves terv a gépipari termelés ágazati szerkezetének további javítását irányozza elő. Így a gépipari termelésen belül a híradástechnika részesedése öt év alatt 9,9%-ról 13%-ra, a műszeriparé 5,2%-ról 7,3%-ra, a szerszámgépiparé 7%-ról 8%-ra növekszik.

Népgazdaságunk hosszabb távlatú fejlesztésében még tovább nő a gépipar súlya. Az előzetes elképzelés az, hogy húsz év alatt a gépipar mintegy 7—9-szeresére növelje a termelését, és az egész ipar termelésének mintegy 40%-át adja. A növekedés pontosabb mértékét és az egyes gépipari ágazatoknak ebben való szerepét a baráti országokkal lefolytatott tárgyalások és az együttműködés módozatainak kialakítása után határozzuk meg.

II

A Központi Bizottság megállapítja, hogy a Kohó- és Gépipari Minisztérium gépipara az utóbbi években jelentékenyen fejlődött, de nem használta ki teljesen a lehetőségeit arra, hogy a kívánatos mértékben járuljon hozzá a nemzeti jövedelem növeléséhez, a népgazdaság tervszerű és állandó fejlesztését szolgáló feladatok végrehajtásához. A munka termelékenysége a gépiparban alacsony, és ez gátolja, hogy a népgazdaság számára szükséges behozatalnak a mostaninál nagyobb részét fedezzük a gazdaságosan előállított gépipari termékek kivitelével.

Ennek okai elsősorban a következők:

1. A gépipar vezetői a termelés ágazati szerkezetét nem kielégítő ütemben alakítják át abban az irányban, hogy főleg olyan gépipari termékeket termeljünk — mégpedig gazdaságosan, versenyképes árakon —, amelyek lépést tartanak a technika gyors fejlődése által támasztott, egyre sokoldalúbb követelményekkel;

— amelyeknek megalkotása, gyártása és fejlesztése — az említett, egyre növekvő követelmények miatt — sok szellemi munkát és magas szakképzettséget igényel, tehát értéküknek viszonylag csekély részét alkotja az anyag értéke, nagy részét pedig a társadalmilag szükséges munka;

— amelyek iránt a szocialista táborban is van igény, és amelyekből a tőkésországok szükséglete is növekszik, amelyek tehát előreláthatóan a jövőben is keresett és gazdaságosan értékesíthető gyártmányok lesznek;
— amelyeket olyan sorozatokban gyárthatunk, amely termelékeny technológiák alkalmazását teszi lehetővé.

2. A gépipari munkatermelékenység alacsony szintje és növekedésének lassú üteme csökkenti a gépipari termelés gazdaságosságát és lassítja egész népgazdaságunk fejlődését.

A munka termelékenysége a gépiparban elsősorban azért alacsony és azért növekszik lassan, mert a gépipar vezetői nem használták ki eléggé lehetőségeiket arra, hogy korszerűsítsék a gyártás technikáját, széleskörűen alkalmazzák a termelékeny gyártási módszereket, s olyan gyártmányokat fejlesszenek ki és kezdjenek termeltetni, amelyeknek gyártása összhangban van a termelés szerkezetének kívánatos fejlődésével.

A gépipar gyártmányainak nagy részénél és ágazatai többségében az alkatrészek, a tartozékok, az alapanyagok korszerű típusainak és választékának hiánya akadályozza azt, hogy olyan műszaki szintet érjünk el és olyan konstrukciókat alakítsunk ki, amelyek a világszínvonalon állnak.

Gépipari üzemeink legnagyobb része egymaga végzi a gyártmányalkatrészek túlnyomó többségének termelését és a termékek összeállítását, szerelését is. Ez fékezi termelékenységük növekedését, mert arra kényszeríti őket, hogy kis darabszámban gyártsanak olyan alkatrészeket, amelyeket országosan összefogva, nagy sorozatban, gazdaságosabb technológiával, szabványosítva lehetne termelni.

Dieselesítési programunk helyesbítésre szorul. A megvalósítás folyamán kiderült, hogy erőnket meghaladó célokat tűztünk ki, a gyártást gondatlanul készítettük elő — mindez anyagi károkat is okozott.

A gépipar vezetői még nem eléggé használják fel az anyagi ösztönzésben rejlő lehetőségeket, pedig az anyagi ösztönzők alkalmazása a technika fejlesztésének, a műszaki haladás meggyorsításának is fontos eszköze.

A gépipari üzemek nem használják ki kellőképpen állóeszközeiket, különösen a korszerű technikát képviselő gépeket és berendezéseket. Az 1961. évi felmérések is azt mutatják, hogy ebben a tekintetben még nagyok a kihasználatlan tartalékok. (A gépiparban alkalmazott automata esztergák 1,63, a félautomata esztergák 1,42, a korszerű másolómarógépek pedig csak 1,03 műszak erejéig voltak kihasználva.)

A kohó- és gépipar vezetői — gyakran szűken értelmezett szakmai érdekből — keveset tettek a szocialista tábor országai közötti együttműködés fejlesztéséért, nem léptek fel elég kezdeményezően a nemzetközi szakosítás megvalósításáért.

III

A Központi Bizottság felhívja a gépipari dolgozókat: járuljanak nagyobb mértékben hozzá a szocializmus építésének meggyorsításához azzal, hogy gazdaságosan gyártsanak korszerű gépeket és berendezéseket. Gépiparunk fejlődésének meggyorsítására, munkájának hatékonyabbá tételére, a tény-

leges és a szükséges fejlődés közötti különbség megszüntetésére a Központi Bizottság a következő tennivalókat jelöli meg:

1. A gépiparnak és az egész népgazdaságnak elsőrendű érdeke, hogy folytassuk tovább és gyorsítsuk meg a gépipar ágazatai közötti arányok helyes irányú megváltoztatására és a gépipari termelés belső (technológiai) szerkezetének fejlesztésére irányuló már megkezdett munkát.

a) Az Országos Tervhivatal, az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság és a Kohó- és Gépipari Minisztérium dolgozzon ki az egész gépipar jövőbeli szerkezetéről olyan javaslatokat, amelyek figyelembe veszik a műszaki fejlődés nemzetközi irányait, népgazdaságunk adottságait, hazánk és az egész szocialista tábor szükségleteinek alakulását.

b) Létre kell hoznunk olyan üzemeket, amelyek központosítva gyártanak gépelemeket, alkatrészeket, szerelési részegységeket. A gépipari termelés belső szerkezetének ez az átalakítása általában is növeli a termelékenységet, és lehetővé teszi a viszonylag kis sorozatú készgyártmányok gazdaságosabb termelését is.

Az Országos Tervhivatal a Kohó- és Gépipari Minisztériummal együtt dolgozza ki azokat az intézkedéseket, amelyeket e célból még ebben az ötéves tervidőszakban végre tudnak hajtani, majd alakítsák ki a termelés belső szerkezete ilyen átalakításának hosszabb időre szóló tervét.

c) A gépipar termelési szerkezetének átalakításában elsősorban a híradástechnika, a műszeripar és a szerszámgépgyártás fejlődését kell meggyorsítanunk. E célból a következő feladatokat kell megoldani:

A híradástechnikai ipar, jobban csoportosítva meglevő anyagi eszközeit, a második ötéves terv előirányzatánál nagyobb mértékben növelje a vákuumtechnikai és híradástechnikai termelőberendezések gyártását. Folyamatosan gondoskodjanak a berendezések további korszerűsítéséről.

Létesítsenek vidéken olyan üzemeket, amelyek korszerű híradástechnikai alkatrészeket gyártanak, alapozzák meg a félvezetők nagyüzemi termelését.

Úgy alakítsák át a termelés belső szerkezetét, hogy növekedjék a híradástechnikai berendezések (távbeszélő-központok, átviteltechnikai és mikrohullámú, elektroakusztikai, adóvevő berendezések) termelésének részaránya.

A lakosság számára készülő híradástechnikai cikkek (pl. televízió, rádió, magnetofon) gyártását — a nemzetközi munkamegosztás alapján — korlátozzák néhány termékre. Budapesten azoknak a híradástechnikai termékeknek a gyártását tartsák meg és fejlesszék tovább, amelyek termelése nagy műszaki felkészültséget és tapasztalatot kíván. Szüntessék meg a termékek több helyütt párhuzamosan folyó fejlesztését és gyártását.

A műszeriparban jóval kevesebb fajta gyártmányt termeljenek. Elsősorban az automatika, a távvezérlés és a gyógyászat műszereit és a híradástechnikában használatos elektronikus műszereket — beleértve ezek nukleáris elven működő változatait — fejlesszék és gyártsák. Oldják meg a hazánkban is gyártott és alkalmazott technológiai berendezések automatizálását ott, ahol ez gazdaságilag indokolt és adottságaink megengedik ezt.

A szerszámgépipar bővítse termelőképességét, széleskörűbben használva

fel a gépiparban meglevő lehetőségeket. Meglevő üzemeink technológiájának fejlesztésével és más gépipari üzemek átállításával is biztosítsák, hogy a szerszámgépipar termelése az automatizált, nagy pontosságú gépek, gépcsaládok, célgépek és aggregátok előállításának irányában fejlődjék.

A szerszámgépipari termelés fejlesztésével arányosan biztosítsák a korszerű szerszámgyártást, a szerszámgéptartozékok, készülékelemek és szerszámgépautomatikák gyártását.

d) Figyelembe kell venni a műszaki fejlesztés újabb irányait és arányait, a népgazdaság más ágainak a műszaki haladás következtében változó szükségletét. Elsősorban az ennek megfelelő termékek megalkotására kell — a KGST-országok közötti munkamegosztás alapján — összpontosítanunk a teljesítőképesség fokozásához rendelkezésünkre álló anyagi lehetőségeket, és ha szükséges, új gépgyártási ágak kifejlesztését is meg kell indítani.

Szűkíteni kell a gyártmányok választékát, főleg azzal, hogy megszüntetjük az elavult típusú és a jövőt tekintve, csökkenő jelentőségű gépek és berendezések gyártását. Ha a népgazdaság érdeke úgy kívánja, egyes gépgyártási ágak részlegesen vagy teljesen térjenek át más gyártmányok termelésére.

e) Új dieselesítési programot kell kidolgozni. Ez vegye tekintetbe, hogy időközben egyes szocialista országok előrehaladtak a Diesel-járművek gyártásában. A Diesel-gyártmányok fejlesztését és gyártását összpontosítsák azokra a termékekre, amelyekben versenyképesek vagyunk és már ma is elérjük a világszínvonalat.

f) A fejlődés megköveteli, hogy a gépipar ne csak a kiemelt ágazatokban, hanem más gyártmányok területén is tegyen eleget a műszaki haladásból adódó követelményeknek. Fokozatosan térjen át bonyolultabb, sokrétű munkára képes, részben vagy teljesen automatizált gépek és berendezések gyártására.

g) A gépiparban gyártandó értékesebb fogyasztási cikkek körét (motorkerékpár, varrógép, háztartási gépek stb.) úgy határozzák meg, hogy ezeket olyan nagy sorozatban lehessen gyártani, amely előmozdítja a termelési költség és ezzel a fogyasztói ár csökkentését, a kifogástalan minőséget és a teljes üzembiztonságot.

A lakosság választékigényének kielégítése végett az értékesebb fogyasztási cikkek gyártásában is meg kell teremtenünk, ill. ki kell szélesítenünk a KGST-országokkal való termelési együttműködést.

h) A gépipar a határidőket pontosan betartva, lássa el a véderőt a tervekben előírt haditechnikai gyártmányokkal, biztosítsa a Varsói Szerződés keretében vállalt kötelezettségeink hiánytalan végrehajtását.

2. Tovább kell javítani a kutatók, fejlesztők, szerkesztők és technológusok munkáját. El kell érnünk, hogy a gyártmányok korszerűsítése alapján teljesebben és gazdaságosabban elégítsük ki a szükségleteket.

a) Erősíteni és a jelenleginél több anyagi támogatásban kell részesíteni a meglevő központi és üzemi kutató- és gyártmányfejlesztő intézményeket és részlegeket. Gondoskodni kell arról, hogy a gépipari termelés fejlesztésével összhangban szélesítsék az ipar tudományos és műszaki kutatási bázisát.

A gépipari kutató- és fejlesztőintézetek vezetői a kutatók és a fejlesztők elé olyan időszerű és magas követelményeket állítsanak, amelyeknek megvalósításával a legfontosabb (elsősorban a kiemelt) ágazatokban és gyártmányokban elérjük az élenjáró szinteket s a világpiacon is versenyképesek leszünk.

b) A technológia fejlesztésével növeljük gépiparunk termelékenységét. Több erőt kell fordítani az alapmegmunkálások, a félgyártmányok (pl. öntvények, kovácsolt darabok), kötőelemek és végtermékek termelési eljárásainak tökéletesítésére.

Mérnökökkel és magasabb felkészültségű műszaki dolgozókkal erősítsék meg azokat a központi és üzemi szervezeteket, amelyek a technológiai fejlesztést irányítják.

Arra kell kötelezni és ösztönözni a gyártmánytervezőket, hogy konstrukcióikon nagyobb mértékben alkalmazzanak tipizált és szabványosított alkatrészeket és részegységeket.

3. A kohó- és gépipari miniszter a rendelkezésére álló anyagi eszközök jobb hasznosításával fokozatosan szüntesse meg az alkatrészek, tartozékok, alapanyagok korszerű típusainak és ezek kielégítő választékának hiányát.

4. A gépipari gyártmányok műszaki fejlesztéséhez a többi erre hivatott iparág is adja meg a szükséges támogatást.

A kohászat a mainál jobban és rugalmasabban kövesse a gépipar minőségi szükségleteinek fejlődését. Bővítse a különleges ötvözésű speciális vas- és színesfém-kohászati termékek termelését és választékát, a magasabb szilárdságú és a speciális igénybevételnek ellenálló, korszerűbben kikészített hengerelt termékek gyártását.

A vegyipar a szükséges mennyiségben és minőségben termelje az elektromosipar műszaki fejlesztéséhez nélkülözhetetlen germániumot, szilíciumot, szigetelőanyagokat és ezek alapanyagait, továbbá a gépek, gépelemek és alkatrészek gyártásának korszerűsítéséhez szükséges műanyagokat, műszaki gumiárukat és korszerű festékanyagokat.

Az építőanyag-ipar fokozza a termelékeny megmunkáláshoz szükséges csiszolóanyagok, az elektromosiparban alkalmazott porcelán- és kerámiatermékek fejlesztését és termelését.

5. A műszaki szakemberek helyesebb csoportosításával és jobb felhasználásával együtt fokozatosan el kell érni, hogy a műszaki szakemberek egyetemi képzése előzze meg az ipar tervezett fejlesztését, és — mind a létszámuk, mind az iparágak közötti megoszlásuk arányait tekintve — összhangban legyen a műszaki fejlesztés fő céljaival.

Változtatni kell az egyetemi és technikumi oktatás tananyagán, meg kell javítani ezen intézményeknek korszerű oktatóberendezésekkel, laboratóriumokkal és műszerekkel való ellátását, hogy magasabb műszaki színvonalra emelhessük a mérnökök és technikusok elméleti képzését és gyakorlati oktatását. A képzésben érdekelt ipari tárcák járuljanak hozzá ehhez a maguk erőforrásaiból.

6. Gondoskodni kell a korszerű termelőberendezések jobb kihasználásáról,

több műszakban való üzemeltetéséről, s ugyanakkor a korszerűtlen, gazdaságtalanul dolgozó gépek fokozatos kiselejtezéséről.

A gépipar dolgozói az üzem- és munkaszervezést tekintsék olyan fontos és időszerű feladatnak, amely nélkülözhetetlen tényezője a műszaki haladásnak és a termelékenység növelésének.

7. A népgazdasági érdekek helyesebb érvényesítése céljából tökéletesíteni kell a tudományos kutató- és fejlesztőintézetekre és a vállalatokra háruló műszaki fejlesztés anyagi ösztönzésének rendszerét. A vállalatok legyenek érdekelve abban, hogy korszerűbb termékeket versenyképes áron termeljenek, s hogy megszüntessék a korszerűtlen és nem gazdaságos termékek gyártását. Növelni kell a vállalatok anyagi érdekeltségét a kutatási eredmények gyorsabb hasznosításában is.

8. A Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsához tartozó országok vezetőinek legutóbbi tanácskozása a többi között megállapította, hogy javítani kell a szocialista tábor országai közötti munkamegosztást. Az ott hozott határozatok alapján a gépipar vezetői keressék meg a műszaki fejlesztés együttes meggyorsításának legalkalmasabb módszereit, különösen azokban az ágazatokban, amelyek közvetlenül vagy közvetve leginkább befolyásolják minden országban az egész népgazdaság fejlődését. (Ilyen pl. az automatizálás eszközeinek, a nyersanyagtermelő berendezéseknek, a félvezető elemeknek a gyártása.)

Növeljék a termelési kapcsolatokat a KGST-országokkal, elsősorban azokban a gyártmányokban, amelyeket csak a termelés összpontosításával lehet világviszonylatban is gazdaságos nagyságú sorozatban gyártani, továbbá azokat a bonyolult és összetett gépipari termékeket illetően, amelyeket csak a munka nemzetközi megosztásával lehet korszerűen gyártani és állandóan fejleszteni.

A gépipar termelőegységeinek kiépítésében törekedjenek a szocialista országokkal való összhangra, nehogy indokolatlanul kifejlődjenek párhuzamos és ki nem használt teljesítőképességű üzemek. A beruházások ott létesüljenek, ahol legjobban szolgálják az egész szocialista tábor érdekét.

IV

1. Ezt a határozatot tárgyalják meg a Központi Bizottság osztályai, a területi pártbizottságok, a határozat megvalósításában illetékes egyetemek, tudományos intézetek, főhatóságok pártszervezetei, a gépipari üzemi pártszervezetek, s végrehajtását mindegyikük tevékenyen segítse elő a maga sajátos eszközeivel.

A határozat végrehajtásában kiemelkedő szerepük van az érdekelt tudományos kutató- és fejlesztőintézetek pártszervezeteinek. Ezek segítsék elő, hogy intézetük tevékenyen járuljon hozzá a műszaki fejlesztés meggyorsításához, a gépipari termékek korszerűségének és gazdaságosságának fokozásához.

2. A gépipari üzemek pártszervezetei tegyék a vállalat összes dolgozóinak ügyévé a műszaki színvonal emelését, a technológia fejlesztését, a korszerűbb és gazdaságosabb termékek előállítását.

a) Tárják fel és hasznosítsák a műszaki fejlesztés helyi lehetőségeit, törekedjenek arra, hogy az újítómozgalom és a szocialista brigádmozgalom feladatait jobban összehangolják a vállalati, műszaki fejlesztési célokkal.

b) Rendszeresen kísérjék figyelemmel, hogy üzemük hatékonyan használja-e fel műszaki fejlesztésre az e célra szánt vállalati eszközöket és az anyagi ösztönzés más lehetőségeit.

c) Fordítsanak nagy figyelmet a műszaki dolgozók és elsősorban a szerkesztők és tervezők közötti politikai felvilágosító és nevelőmunkára, a bátor, kezdeményező közszellem kialakítására.

3. A Központi Bizottság felhívja a Szakszervezetek Országos Tanácsát és az illetékes szakszervezeti központokat, hogy tárgyalják meg ezt a határozatot és hasznosítsák útmutatásait.

4. A Kohó- és Gépipari Minisztérium vezetői a feladatok jellegének megfelelő csoportosításban — ahol ez indokolt gépipari ágazatonként — tárgyalják meg műszaki és gazdasági szakértőkkel a határozatból adódó tennivalókat.

A minisztérium az érdekelt tárcák bevonásával készítse el a határozat végrehajtására vonatkozó javaslatait, és terjessze azokat jóváhagyásra a kormány elé.

A határozatból következő feladatok megvalósítását a lehetőségekhez mérten már az 1963. évi népgazdasági tervekben érvényesíteni kell.

Megjelent: Népszabadság, 1962. július 1.

65

AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA A SZEMÉLYI KULTUSZ ÉVEIBEN A MUNKÁSMOZGALMI EMBEREK ELLEN INDÍTOTT TÖRVÉNYSÉRTÉSI PEREK LEZÁRÁSÁRÓL

(1962. AUGUSZTUS 14—16.)

A VII. kongresszus három évvel ezelőtt joggal állapította meg: a Magyar Szocialista Munkáspárt 1956-ban az ellenforradalom leveréséért, a munkáshatalom megvédéséért indított harccal egyidejűleg teljes határozottsággal szakított a személyi kultusszal, felszámolta annak alapjait és valamennyi megnyilvánulását pártunkban. A magyar dolgozó nép helyeselte, hogy a Központi Bizottság a vezetés és a hatalom szerveiből — az ellenforradalom burzsoá és revizionista elemein kívül — eltávolította a Rákosi-klikk tagjait is, akik meghonosították a személyi kultuszt és az azzal kapcsolatos önkényt.

A párt csak a személyi kultusz felszámolásával, a marxista—leninista elmélet erejével, a pártdemokrácia, a kollektív vezetés helyreállításával, a tömegekkel összeforrva tudta győzelemre vezetni az ellenforradalom elleni harcot. Csak így tudta helyreállítani és megszilárdítani a Magyar Népköztársaság törvényes, szocialista rendjét, megnyitni az utat, amelyen népünk a szocialista építőmunka fellendülésének, az általános és gyors fejlődésnek új, nagyszerű korszakába jutott.

A Központi Bizottság a párt soron következő VIII. kongresszusára készülve kötelességszerűen átvizsgálta tevékenységét a párt munkájának minden fő területén. A Központi Bizottság egyik legfontosabb feladatának tekinti a személyi kultusz tapasztalatainak számontartását, hogy ezek az eszméinktől, politikánktól idegen torzulások soha meg ne ismétlődhessenek. Ezért 1961-ben bizottságot küldött ki a személyi kultusz éveiben, 1949 és 1953 között, koholt vádak alapján lefolytatott politikai perek, törvénysértő eljárások teljes összefüggésben való felülvizsgálatára és lezárására. A Központi Bizottság a kiküldött bizottság jelentését meghallgatva és megtárgyalva megállapította:

Az annak idején lefolytatott nagyobb koncepciós perek ügyében 1953 óta volt ugyan több vizsgálat, azonban minden összefüggésre, valamennyi lényeges részletre kiterjedő és a teljes igazságot feltáró eljárás korábban nem volt és nem lehetett. 1953 és 1956 között a felülvizsgálati rehabilitációs eljárásra a perek keletkezéséért felelős személyeknek döntő befolyásuk volt, s hogy saját felelősségüket csökkentsék, megakadályozták a tények teljes feltárását, az igazság kiderítését.

Az ellenforradalommal folytatott harc időszakában és azt követően a Központi Bizottságot elsősorban a munkáshatalom újjászervezése, a tör-

vényes rend helyreállítása, a termelőmunka szervezése kötötte le. Jelentős és hosszan tartó munkát igényelt az elsüllyesztett és szétszóródott anyagok, bizonyítékok felkutatása is.

A Központi Bizottság, a kormány igazságot szolgáltatott ugyan a személyi kultusz éveiben ártatlanul elítéltek és meghurcoltak túlnyomó többségének, de a legutóbbi időkig ezt nem nyújthatta mindenkinek.

A Központi Bizottság és az illetékes állami szervek ugyan felkutatták, a vezetés és a hatalom szerveiből eltávolították és felelősségre vonták a koholt vádak alapján lefolytatott perek kezdeményezőit, és a végrehajtásban felelősöket, azonban a politikai felelősségre vonás a legutóbbi időkig nem történt meg mindenkivel szemben.

A Központi Bizottság a most lefolytatott vizsgálat anyagának ismeretében hiánytalanul eleget tud tenni történelmi kötelességének, s végleg lezárhatja a koholt vádakra épített ügyeket. A Központi Bizottság minden szükséges intézkedést megtett a személyi kultusz áldozatainak számbavételére, az áldozatok emlékének megörökítésére, a korábbi években elmaradt rehabilitálások végrehajtására. Eszközli az eddig elmaradt politikai felelősségre vonást, rögzíti az elvi jelentőségű tapasztalatokat, további intézményes biztosítékait teremti meg annak, hogy bűn nélkül senkit el ne marasztaljanak.

I

A személyi kultusz éveiben koholt vádak alapján keletkezett, a szocialista törvényességet sértő perek alapvető okai és körülményei:

1. A személyi kultusz, annak káros megnyilvánulásai, következményei a munkásosztály forradalmi pártjának elméletében és gyakorlatában:

a) letérés a marxizmus—leninizmus alapjairól, dogmatizmus az elméletben, szektariamizmus a politikai gyakorlatban;

b) egy személyiség kultusza, istenítése, a tömegek történelemalakító szerepének lebecsülése;

c) a két sztálini dogma, amely szerint a szocializmus építésének előrehaladásával állandóan éleződik az osztályharc, továbbá, hogy az osztályellenség csak a párt sorain belül tud hatékony bomlasztó munkát végezni, ezért elsősorban ott kell keresni;

d) a lenini normák háttérbe szorítása a pártéletben, a kollektív vezetés felszámolása, a párton belüli nézeteltérések adminisztratív eszközökkel való megoldása;

e) a szocialista törvényesség megsértése az állami életben.

2. A törvénysértések konkrét magyarországi okai, körülményei, következményei:

a) A Rákosi-klikk tagjai már a felszabadulás előtt elhatározták, hogy a párt vezetését kisajátítják. A proletárdiktatúra győzelme után személyi hatalmuk kiépítése volt a céljuk, majd ahhoz elvtelenül, görcsösen ragaszkodtak; a politikai kalandorság útjára léptek, elszakadtak a párttagságtól, a néptömegektől.

b) A hatalom birtokában önkényük leplezésére hirdették a hibás sztálini

tételt az osztályharc állandó éleződéséről, valamint azt, hogy az ellenséget elsősorban a pártban kell keresni. Ezt kiegészítették azzal, hogy a hibák mögött mindig az ellenséget kell keresni.

Rákosi személyi hatalma biztosítására agyalta ki azt a rágalmat, hogy a munkásmozgalom azon vezetői és tagjai, akik a felszabadulás előtt itthon éltek és harcoltak, a horthysta politikai rendőrség ügynökei voltak, akik pedig a kapitalista országok testvérpártjaiban, ill. a spanyol polgárháborúban harcoltak, az imperialista hírszerző szervek ügynökei lettek. Ezzel megrágalmazta az egész magyar forradalmi munkásmozgalmat, és az általános gyanakvás légkörét teremtette meg a pártban.

c) A klikk mindezzel megbontotta a párt sorait, szétrombolta a párt tömegkapcsolatát, aláásta a proletárdiktatúra alapjait, kedvező talajt teremtett a nemzetközi imperializmus, a népi demokratikns rendszer belső ellenségei és revizionista támogatóik ellenforradalmi tevékenysége számára.

d) A koholt vádak alapján lefolytatott törvénysértő eljárásokról és perekről a Rákosi-klikk a Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetőségének tagjait hamisan tájékoztatta, a megengedhetetlen eljárási módszereket előttük eltitkolta, ezért a törvénysértésekért az akkori Központi Vezetőség tagjait felelősség nem terheli.

Ezzel szemben felelősek a Központi Vezetőség akkori tagjai azért, mert — Rákosi iránti vakhitből, a visszaélések ismeretének hiányában, s részben a gyanúsítástól és megtorlástól félve — nem léptek fel a pártélet lenini normáinak megsértése ellen.

e) Meg kell állapítani a Központi Ellenőrző Bizottság akkori tagjainak felelősségét azért, mert tűrték, hogy megsértsék és a fegyelmi eljárások során maguk is megsértették a párttagok elemi jogait, vizsgálat nélkül zártak ki a pártból olyan elvtársakat, akik ellen törvénytelen büntető eljárás indult, sőt ezek hozzátartozóit, barátait, ismerőseit, munkatársait is.

II

A Rákosi-klikk tagjait különleges politikai felelősség terheli a személyi kultusz meghonosításáért, a népnek, a pártnak, a szocializmus ügyének okozott mérhetetlen károkért és a koncepciós perekért is.

A koholt vádakon alapuló ügyek 1949 májusában Rajk László elvtárs és társai elleni eljárással kezdődtek. A Rajk-perben kialakított koncepciót a Rákosi-klikk láncreakciószerűen kiterjesztette Pálffy György, Sólyom László elvtársakra és társaikra, Szakasits Árpád, Marosán György, valamint Kisházi Ödön és más volt szociáldemokrata elvtársakra, szakszervezeti funkcionáriusokra; Kádár János, Kállai Gyula elvtársakra és társaikra s más kommunistákra.

Már az 1954-ben megindult per újrafelvételi eljárások során megállapítást nyert, hogy az e perekben felhozott vádak teljesen alaptalanok. A most lefolytatott vizsgálat felderítette, hogy a Rákosi-klikk saját felelőssége leplezése céljából a koholt vádak egy részét ennek ellenére fenntartotta, ezért felelősség terheli a rehabilitációs eljárások szabotálásáért is.

A Központi Bizottság a rendelkezésre álló dokumentumok alapján meg-

állapította, hogy a személyi kultusz éveiben lefolytatott perek koncepcióit, és a koholmányok közül nem keveset Rákosi maga agyalt ki. A Rajk-üggyel kapcsolatban 1949-ben a sportcsarnoki aktíván nyilvánosan maga dicsekedett: „Nem is volt könnyű a felgöngyölítés kidolgozása, és megvallom, hogy sok álmatlan éjszakámba került, amíg a végrehajtás terve alakot öltött."

Rákosi politikai felelősségét az 1953 júniusi központi vezetőségi ülésen maga elismerte:

„Én vezettem az Államvédelmi Hatóságot. Ezzel kapcsolatban beavatkoztam az ügyek vitelébe, beleszóltam abba, hogy kit tartóztassanak le . . ."

Súlyosbítja Rákosi felelősségét, hogy alaptalan gyanúsításait más testvérpártok tagjaira és vezetőire is kiterjesztette, s ezzel nemzetközi méretekben is mérhetetlen károkat okozott.

A legutóbbi pártvizsgálat során is megállapítást nyert, hogy Rákosi felelősségét felmérni nem akarja, megbánást nem mutat, szemben áll a párt irányvonalával és frakciós tevékenységet folytat.

Súlyos felelősség terheli Gerő Ernőt, aki Rákosi Mátyással és Farkas Mihállyal együtt irányította a koholt vádak alapján indított eljárásokat. Gerő, aki 1953 júniusa után belügyminiszter volt, nagymértékben felelős azért, hogy az ártatlanul börtönbe zárt emberek kiengedése és rehabilitálása elhúzódott, több száz vétlen internált ember rehabilitálása sok éven át nem történt meg.

Felelősség terheli a volt Államvédelmi Hatóság vezetőit és sok beosztottját.

Bár a Rákosi-klikk erős nyomást gyakorolt rájuk, felelősség terheli a koholt vádak alapján megindított peres eljárások lefolytatásáért az igazságügyi szervek, az ügyészség és a bíróság akkori vezetőit is.

III

A Központi Bizottság a személyi kultusz idején koholt vádak alapján lefolytatott perek felülvizsgálatának anyagát figyelembe véve, a következő intézkedéseket tette, ill. határozta el:

1. A személyi kultusz idején az önkény áldozataiként ártatlanul elítélt és meghurcolt személyek teljes rehabilitálását:

a) intézkedett, hogy az önkény áldozatául esett elvtársaink emlékét a párt mindenkor kegyelettel őrizze, a munkásmozgalom történeti dokumentumaiban forradalmi tetteiket megfelelően méltassák, hátramaradottaik a szükséges és lehetséges erkölcsi és anyagi támogatást mindenkor megkapják;

b) a koncepciós perekben ártatlanul börtönbe zárt, ill. internált emberek közül 190-et a Központi Bizottság intézkedésére most rehabilitáltak, mert ez — mint a vizsgálat felszínre hozta — a szabadon bocsátásuk idején nem történt meg. A koncepciós perekben meghurcoltak rehabilitációja ezzel megtörtént;

c) A Központi Bizottság felhívja a pártszervezetek, társadalmi szervezetek és közületek vezetőit, gondoskodjanak arról, hogy az alaptalanul vádolt és rehabilitált emberek mindenkor kellő figyelemben részesüljenek;

segítsék, hogy végleg feledésbe merüljenek azok a sérelmek, amelyeket a rendszerünktől idegen, gyűlöletes személyi kultusz következtében el kellett szenvedniük.

2. A koholt vádak alapján létrejött törvénysértő perekért a legnagyobb mérvű politikai felelősség — az 1956. november 4-e óta pártjogaik gyakorlásában felfüggesztett — Rákosi Mátyást és Gerő Ernőt terheli. Ezért a Központi Bizottság Rákosi Mátyást és Gerő Ernőt kizárja a Magyar Szocialista Munkáspárt tagjai sorából.

3. A Központi Bizottság jóváhagyta 17 olyan személy kizárását a párt tagjai sorából, akik részben politikailag, részben mint volt ügyészek, bírók, államvédelmi beosztottak felelősek a törvénysértő eljárások végrehajtásáért, továbbá 6 olyan személy kizárását, akik Rákosival vagy Gerővel frakcióztak.

4. A Központi Bizottság megállapította, hogy azokat, akiknek a törvénysértő perekben szerepük volt, kevés kivételtől eltekintve, az elmúlt évek során már elbocsátották a rendfenntartó és igazságügyi szervektől. A legutóbbi időkig nem nagy számban és általában csak olyanok maradtak közülük e területeken, akik annak idején megtévesztve és jóhiszeműen jártak el, s hibájukat becsületes munkával igyekeztek jóvátenni.

A Központi Bizottság elvi okokból mégis úgy döntött — és ennek megfelelően intézkedett —, hogy aki a törvénytelen eljárások végrehajtásában részt vett, a jövőben a belügy, az ügyészség, a bíróság területén ne dolgozzék.

5. A Központi Bizottság intézkedett, hogy haladéktalanul vonjanak vissza minden állami kitüntetést, amelyet törvénysértő eljárás során kifejtett ténykedésért adtak.

6. A Központi Bizottság úgy dönt, hogy a Központi Ellenőrző Bizottság volt tagjai és apparátusának azon dolgozói, akik a személyi kultusz idején törvénysértő perekkel kapcsolatos, azokat kiegészítő pártfegyelmi eljárásokat folytattak, a jövőben nem dolgozhatnak a pártfegyelmi munkán, belügyi, ügyészi és bírói munkakörben.

*

A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának ez a határozata legyen fegyver a kommunisták kezében a párt politikai és erkölcsi egységének védelmére, a párt és a nép összeforrottságának, szocialista rendszerünknek az erősítésére.

A Magyar Szocialista Munkáspártnak a magyar nép által elismert történelmi érdeme, hogy véglegesen leszámolt a személyi kultusszal. Jóvátett minden jóvátehető jogos sérelmet, megtisztította a pártot a Rákosi-klikk tagjaitól, akik a nép, a kommunista mozgalom kárára visszaéltek a hatalommal. Felszámolta a klikk által bevezetett káros módszereket — megerősítette a belügyi és az igazságügyi szolgálatot. Megszilárdult a törvényesség, a szocialista rend. A Magyar Népköztársaság minden törvénytisztelő polgára nyugodtan élhet és dolgozhat szocialista hazánkban.

Megjelent: Népszabadság, 1962. augusztus 19.

66

AZ MSZMP VIII. KONGRESSZUSÁNAK HATÁROZATA A SZOCIALIZMUS ÉPÍTÉSÉBEN ELÉRT EREDMÉNYEKRŐL ÉS A PÁRT ELŐTT ÁLLÓ FELADATOKRÓL

(1962. NOVEMBER 20—24.)

I. A NEMZETKÖZI HELYZET ÉS KÜLPOLITIKÁNK ALAPELVEI

1. A Magyar Szocialista Munkáspárt helyesli és tevékenységében érvényre juttatja azokat az elveket, amelyeket a Szovjetunió Kommunista Pártja XX. kongresszusa meghirdetett, a kommunista és munkáspártok 1957-es és 1960-as moszkvai értekezletein elfogadott dokumentumok megerősítettek, a XXII. kongresszus, a Szovjetunió Kommunista Pártja új programja tovább fejlesztett.

Korunk fő tartalma a kapitalizmusból a kommunizmusba való átmenet. A társadalmi harcok fő frontja: a kapitalizmus és a szocializmus küzdelme, amely elsősorban a két világrendszer harcában, békés versenyében fejeződik ki. A jelen és a jövő történelmi folyamatait, a nemzetközi helyzetet ma már mindenekelőtt a szocialista világrendszer léte és fejlődése határozza meg. Világszerte hódítanak a marxizmus—leninizmus eszméi, megállíthatatlanul növekednek a szocializmus szervezett erői. A szocialista világrendszer ereje, a nemzetközi proletariátus, a néptömegek forradalmi harcai, a nemzeti demokratikus erők, a nemzeti felszabadító küzdelmek, a népek harcos békemozgalma egyetlen hatalmas áradatban egyesül az imperializmus ellen, a társadalmi haladásért, a békéért.

A tőkés rendszer a fejlett kapitalista országok egy részére kiterjedő átmeneti és részleges konjunktúra ellenére hanyatlik, a kapitalizmus általános válsága új szakaszába jutott, gyengülnek gazdasági és politikai pozíciói. A nagy monopóliumok a kapitalista integráció — különösen az Európai Közös Piac — révén kísérletet tesznek a szocializmus elleni agresszív „Szent Szövetség" gazdasági és politikai megerősítésére. A nemzetközi monopóliumok a Közös Piac keretében fokozzák a dolgozók kizsákmányolását, a nemzeti érdekeket alárendelik az imperializmus érdekeinek. A monopóliumok nemzetközi összefogásának új formái a neokolonializmus céljait is szolgálják. Az integrációs kísérletek nem oldják meg a kapitalizmus belső ellentmondásait, kiélezik a munka és a tőke harcát, a nagy monopóliumok és a néptömegek (munkások, parasztok, városi kispolgárok és középrétegek) közötti ellentéteket; az imperialista hatalmak közti ellentétek az új formák között is fennmaradnak és elmélyülnek. A nemzetközi monopoltőke semmilyen erőfeszítése sem képes arra, hogy feltartóztassa a kapitalizmus hanyatlását, a szocializmus előretörését.

Az imperializmus gyarmati rendszere szétesett. A volt gyarmati országok nagy többsége már kivívta politikai függetlenségét és jelentős erővé vált az imperializmus elleni küzdelemben. A nemzetközi monopoltőke a gyarmatosítás hagyományos módszerei mellett a neokolonialista politika minden eszközét latba veti, hogy megőrizze gyarmati hadállásait, semmitől sem riad vissza, hogy torlaszt emeljen a felszabadult népek önálló fejlődése, társadalmi haladása elé. A nemzeti felszabadító mozgalmak, a függetlenségüket kivívott népek, a békéért és a demokráciáért küzdő tömegek támaszt találnak a szocialista világrendszer országaiban. A Szovjetunió, a szocialista országok, a kommunista és demokratikus mozgalmak egyesült ereje útját állja az ellenforradalom imperialista exportjának. Valljuk, hogy minden népnek magának kell eldöntenie, hogy milyen társadalmi rendszerben akar élni. Meggyőződésünk, hogy mind több gyarmati sorból felszabadult nép fogja a nem kapitalista utat választani.

2. A nemzetközi — elsősorban az amerikai — monopoltőke folytatja a fegyverkezési hajszát, amely súlyos háborús veszéllyel terhes. Az Egyesült Államok uralkodó körei az emberiségre szabadították az atomháború veszélyét. Elutasítják a Szovjetuniónak az atomfegyverek eltiltására, az általános és teljes leszerelés végrehajtására irányuló javaslatait, kiterjesztették a nukleáris kísérleteket a világűrre is, helyi háborús provokációkat szerveznek, feltámasztották a nyugatnémet imperializmus katonai erejét, és ezzel Európa szívében az egész világ békéjét fenyegető tűzfészket teremtettek. Az Egyesült Államok kormányának Kuba elleni agressziója felidézte a harmadik világháború közvetlen veszélyét. A Szovjetuniót a népek sorsa iránt érzett felelősségtudat vezérelte, amikor higgadt bölcsességet és erélyt tanúsítva elhárította a fenyegető katasztrófát. Népünk és kormányunk a Szovjetunióval, a szocialista országokkal, minden haladó erővel együtt segíti és védelmezi a függetlenségéért, szuverenitásáért harcoló, szocialista hazáját építő kubai népet. A Szovjetunió és a szocialista országok kötelessége, hogy állandóan korszerűsítsék fegyveres erőiket, és megakadályozzák, hogy az imperialisták katonai fölényre tegyenek szert. Olyan helyzet alakult ki, amikor a béke megőrzése, a háborús veszély elhárítása az emberi haladás nemzetközi erőinek legfőbb feladatává vált.

Az imperialisták háborús előkészületei ellen küzdő erők első vonalában szerte a világon a kommunisták állnak. *A békés egymás mellett élésért vívott harc a szocialista tábor külpolitikájának alapja.* A béke fenntartása a szocialista országok még gyorsabb fejlődésének feltétele, a magyar nép legsajátabb érdeke is. A jelen történelmi helyzetben megvan a lehetősége annak, hogy a népek valamennyi békeszerető erő tömörítésével és összefogásával megakadályozzák a világháború kirobbantását.

A nemzetközi osztályharc új, sajátos formája a békés egymás mellett élés, a két világrendszer gazdasági versenye, amely kedvezőbb körülményeket teremt a kapitalista országok proletárforradalmai és demokratikus mozgalmai, az antiimperialista nemzeti felszabadító forradalmak számára is. Világháború nélkül könnyebben és kevesebb áldozattal győz a szocializmus a kapitalizmus felett.

A magyar nép cselekvő részese a békéért folyó harcnak, a terebélyesedő béke-világmozgalomnak, amelynek szerepe és hatása állandóan növekszik. Ebben a mozgalomban összefog minden erő, amely a háború és a fegyverek nélküli világot óhajtja és ennek megteremtésén fáradozik.

Békét akarunk, de amíg az imperialisták háborúval fenyegetnek, fokozzák a fegyverkezési versenyt, kötelességünk, hogy a Varsói Szerződés keretében a Magyar Népköztársaság is megtegyen minden szükséges intézkedést a szocialista tábor véderejének, s egyben hazánk biztonságának erősítésére, kivegye részét a közös védelmi feladatokból. Pártunk és kormányunk jelentős anyagi áldozattal a korszerű haditechnika magaslatára emelt, ütőképes hadsereget szervezett, amelyet állandóan fejleszt; népünk el van szánva függetlenségünk, békés építőmunkánk, szocialista rendszerünk védelmére.

3. *Minden erőnkkel támogatjuk az általános és teljes leszerelésért folyó harcot.* Csak az általános és teljes leszerelés mentesítené az egész emberiséget egyszer s mindenkorra a háború fenyegetésétől; e cél elérése azonban még hosszú és állhatatos küzdelmet kíván a népektől.

Pártunk, kormányunk és népünk a vitás nemzetközi kérdések békés tárgyalások útján való megoldásának a híve. A béke biztosításáért, az általános és teljes leszerelés kiharcolásáért együttműködünk minden társadalmi erővel, szövetséget kötünk minden mozgalommal. Támogatunk minden józan, akár csak részmegoldáshoz is hozzásegítő egyezményt, amely a nemzetközi feszültség enyhüléséhez vezet. Helyeseljük a Szovjetunió álláspontját a német békeszerződésről, Nyugat-Berlin kérdésének rendezéséről. Támogatjuk az első német munkás-paraszt államot, a Német Demokratikus Köztársaságot. Aggodalommal és éberen figyeljük a militarizmus újraéledését, agresszív törekvéseit. Helyeseljük azokat a javaslatokat, amelyek az Európa és a világ különböző térségeiben létesítendő atommentes övezetek felállítására, a külföldi támaszpontok megszüntetésére, a különböző hadseregeknek a nemzeti határok mögé való visszavonására irányulnak. A leszerelés megvalósulása kiverné az imperialisták kezéből azt a fegyvert is, amelyet a nemzeti felszabadító mozgalmak erőszakos elnyomására használnak.

4. *Külpolitikánk gerince: barátságunk és szövetségünk a Szovjetunióval, a szocialista tábor egységének erősítése, hűségünk a Varsói Szerződéshez.*

A magyar—szovjet barátság ápolása és fejlesztése függetlenségünk, szabadságunk megőrzésének záloga, országunk gazdasági és kulturális fejlődésének rendkívül fontos tényezője. A moszkvai nyilatkozat szellemében valljuk, hogy a béke, az emberi haladás biztosítéka, kulcskérdése: a szocialista tábor egysége, összeforrottsága. A Varsói Szerződés védelmi szövetség a NATO-hatalmak háborús tervei és fenyegetései ellen. A Magyar Népköztársaság hű tagja a Varsói Szerződésnek.

5. A magyar nép külpolitikáját a békés egymás mellett élés elve vezérli. Még bensőségesebb viszonyra törekszünk azokkal az országokkal, amelyekkel kapcsolataink barátiak, barátivá akarjuk fejleszteni azokkal az országokkal, amelyekkel kapcsolatunk normális és korrekt, amelyekkel

pedig még nem kielégítő vagy rossz a viszonyunk, normális kapcsolatokra törekszünk.

A magyar nép barátságot érez a pozitív semlegesség elvét követő népek és államok iránt, támogatja a függetlenségükért harcoló ázsiai, afrikai és latin-amerikai népeket, s fejleszteni kívánja országaikkal a kereskedelmi és kulturális kapcsolatokat. Pártunk és kormányunk a nemzetközi élet fórumain kiveszi részét a gyarmati rendszer teljes és végleges felszámolásáért vívott harcból. Erőnkhöz képest segítjük a függetlenség útjára lépett országok népeit, hogy politikai függetlenségüket megvédjék, gazdasági függetlenségüket kivívják és biztosítsák.

Népünk helyesli, hogy kormányunk normális diplomáciai és kereskedelmi kapcsolatokat kíván fenntartani a NATO katonai tömbjéhez tartozó országokkal, köztük az Egyesült Államokkal is. Az Egyesült Államok kormányával való kapcsolat rendezésének feltétele, hogy az amerikai vezető körök egyszer s mindenkorra tegyenek le arról, hogy beavatkozzanak a Magyar Népköztársaság belügyeibe.

6. A szocialista tábornak hazánkkal határos államaival, szövetségeseinkkel kapcsolataink testvériek, egészségesen fejlődnek.

Fejleszteni kívánjuk jószomszédi kapcsolatainkat a Jugoszláv Szövetségi Népköztársasággal. Jószomszédi viszonyra törekszünk a semleges Ausztriával, a békeszerető osztrák néppel. Azt várjuk, hogy következetesen érvényesítse a semlegesség elvét.

Hazánk nemzetközi tekintélye megnőtt. Népünk képviselői a nemzetközi fórumokon: az Egyesült Nemzetek Szervezetében, az UNESCÓ-ban, az Európai Gazdasági Bizottságban, a Nemzetközi Munkaügyi Szervezetben, a Nemzetközi Atomenergia Ügynökségben és más nemzetközi szervezetekben állhatatos harcot folytatnak a béke megszilárdításáért, a teljes leszerelésért, a békés egymás mellett élés elvének megvalósításáért, a gyarmati rendszer teljes felszámolásáért, a társadalmi haladásért.

A Magyar Népköztársaság a nemzetközi szervezetek egyetemességéért küzd. Az Egyesült Nemzetek Szervezete egyetemességének mond ellent, hogy a csaknem 700 milliós kínai nép, a Kínai Népköztársaság nem gyakorolhatja szabadon az ENSZ-ben és más nemzetközi fórumokon jogait. A Kínai Népköztársaságnak meg kell adni a teljes nemzetközi elismerést.

II. A SZOCIALISTA FORRADALOM ÚJ GYŐZELME HAZÁNKBAN

7. Népünk legnagyobb történelmi vívmánya a munkáshatalom. A magyar munkásosztály, szövetségben a dolgozó parasztsággal, összefogva a társadalom más haladó erőivel, politikai harcban legyőzte a burzsoáziát, kivívta a hatalmat, megalkotta államát, a Magyar Népköztársaságot. Az 1956-os ellenforradalmi lázadás fő célja a proletárdiktatúra megsemmisítése volt. Az ellenforradalmat a Szovjetunió testvéri segítségével levertük, a magyar proletárdiktatúrát megvédelmeztük és megszilárdítottuk.

A társadalmi-gazdasági viszonyok forradalmi átalakításának alapja és feltétele: a politikai hatalom kivívása, megvédése és megerősítése volt.

A munkáshatalom uralkodóvá tette a népet a gazdaságban is. Köztulajdonba vette a fő termelési eszközöket: államosította a bányákat, a gyárakat, a bankokat, a közlekedést. Szocialista ipart teremtett. Hazánk másfél évtized alatt elmaradott agrár-ipari országból fejlett nehéziparral rendelkező ipari-agrár országgá lett. Szocialista forradalmi átalakulás ment végbe a kulturális életben.

A szocialista forradalom győzött a társadalmi-gazdasági életben, mivel a népgazdaság minden ágában uralkodóvá váltak a szocialista termelési viszonyok. Pártunk VII. kongresszusa azt a feladatot tűzte ki, hogy gyorsítsuk meg a szocializmus építését hazánkban, vezessük a dolgozó parasztságot a második ötéves terv időszakában a szocializmus útjára, fejezzük be a szocializmus alapjainak lerakását. Hála a magyar nép alkotó lendületének, erőfeszítéseinek, a parasztság elhatározásának, a kijelölt célt elértük és jelenthetjük:

A mezőgazdaság szocialista átszervezésével egész népgazdaságunkban osztatlanul uralkodóvá váltak a szocialista termelési viszonyok, befejeztük a szocializmus alapjainak lerakását. A magyar nép új történelmi jelentőségű győzelmet aratott, a szocializmus teljes felépítésének korszakába lépett.

8. Hazánkban a mezőgazdaság szocialista átalakítása 1948—1949-ben kezdődött, de két ízben is törést szenvedett. A termelőszövetkezetek tömeges szervezését 1959 elején kezdtük el. 1959—1961-ben több mint 900 ezer parasztcsalád lépett be a termelőszövetkezetekbe. Ma már az ország szántóterületének 95,5%-án termelőszövetkezetek és állami gazdaságok dolgoznak. Parasztságunk túlnyomó része, több mint 1,1 millió család, termelőszövetkezetben dolgozik. A szövetkezetek túlnyomó része, több mint 90%-a legfejlettebb típusú mezőgazdasági termelőszövetkezet.

A mezőgazdaság szocialista átszervezését több kedvező tényező együttes hatása segítette. Döntő feltétele a Magyar Szocialista Munkáspárt marxista—leninista politikája volt, amely találkozott dolgozó parasztságunk egyetértésével és támogatásával.

Tapasztalataink igazolták azt a marxista tanítást, hogy a mezőgazdaság szocialista nagyüzemi átalakítása nem lehet spontán folyamat. A parasztságot a szocializmus útjára — az önkéntesség lenini elvének tiszteletben tartásával — a munkásosztálynak kell vezetnie, amelynek politikáját és akaratát a párt testesíti meg.

Pártunk legfőbb feladata és kötelessége az 1956-os ellenforradalom után a munkáshatalom megvédése és megszilárdítása volt; ennek rendeltük alá agrárpolitikánkat is. Mindenekelőtt azokat a korábbi hibás intézkedéseket javítottuk ki, amelyek aláásták a parasztság bizalmát, gyengítették a munkás-paraszt szövetséget. Eltöröltük a kötelező beadást, új felvásárlási és árpolitikát dolgoztunk ki, fejlesztettük a mezőgazdasági tervezés rendszerét, orvosoltuk a tagosítás idején okozott sérelmeket. A párt agrárpolitikája előmozdította a dolgozó parasztság anyagi helyzetének javulását, többtermelésre ösztönözte az egyéni gazdákat is. Ez a politika megnyerte a parasztság bizalmát, helyreállította és megerősítette a munkás-paraszt szövetséget, jelentős mértékben növelte a párt befolyását, tekintélyét a falun.

Pártunk 1957—1958-ban kialakított agrárpolitikájának fontos jellemzője volt a szocialista nagyüzemek, különösen a termelőszövetkezetek megerősítése. Termelőszövetkezeteink rövid idő alatt megerősödtek, ez növelte a szövetkezetek vonzó hatását, kedvezően befolyásolta a dolgozó parasztság véleményét a nagyüzemi gazdálkodásról.

1958 végére megérlelődtek a termelőszövetkezetek tömeges szervezésének gazdasági és politikai feltételei. A párt idejében és sikeresen fellépett a mezőgazdaság szocialista átszervezését gátló jobb- és „baloldali" nézetek ellen. Határozottan elutasította a „baloldali" elgondolásokat, amelyek szerint a dolgozó parasztságot gazdasági nyomással, adóemeléssel kell szövetkezetbe kényszeríteni. Leszámolt a jobboldali megalkuvással, amely nem bízott a parasztság politikai érettségében és beláthatatlan időre akarta elhalasztani a mezőgazdaság szocialista átalakítását. Elvetette az ökonomista felfogást, amely a szövetkezetek szervezését a nagyüzemi építkezések és más gazdasági tényezők puszta függvényévé akarta tenni. A párt — a lenini elveknek és gyakorlatnak megfelelően — a politika elsőségét állította szembe ezzel a szemlélettel: abból indult ki, hogy ha a politikai feltételek megértek, s a parasztságban megvan a készség a szövetkezésre, akkor minden erővel — az állam és a parasztság anyagi eszközeinek mozgósításával — a párt, a munkásosztály, az egész társadalom támogatásával elő kell mozdítani a mezőgazdaság szocialista átszervezését. A szövetkezetek tömeges szervezése idején a párt valamennyi fontos kérdésben egységesen lépett fel. A termelőszövetkezetek szervezésében a párt szigorúan betartotta az önkéntesség lenini elvét. Egyes vidékeken egyszerű társulásokat, termelőcsoportokat is szerveztünk, a tömeges szervezés fő formája azonban a mezőgazdasági termelőszövetkezet volt. Hatékonyan segítették az átszervezést a termelőszövetkezetbe lépők személyes anyagi érdekeltségét biztosító intézkedések is: a földjáradék fizetése, a betegségi és a balesetbiztosítás, a nyugdíj és az öregségi járadék bevezetése. Bátorítólag hatott, hogy érvényesült a szövetkezeti demokrácia a vezetők megválasztásában és a gazdálkodás irányításában.

Az eredményes átszervezést hatékony gazdasági intézkedések is támogatták. A szocialista mezőgazdaság anyagi-termelési bázisának megerősítésére módosítottuk terveinket. 1959—1961-ben az eredetileg előirányzottnál lényegesen többet, összesen csaknem 19 milliárd forintot ruháztunk be a mezőgazdaságba. Három év alatt több mint kétszeresére nőtt az 1 kat. hold szántóra jutó gépi munka és műtrágya. 1959—1961-ben a termelőszövetkezetek 550 000 szarvasmarha, 1,5 millió sertés és 6,5 millió baromfi számára építettek elsősorban egyszerű, gyorsan létrehozható épületeket.

A Szovjetunió szocialista mezőgazdaságának gazdag tapasztalatai, a testvéri szocialista országok mezőgazdaságának példája megkönnyítette dolgozó parasztságunk elhatározását. A mezőgazdaság gyors átszervezését nagymértékben előmozdította a béke és a szocializmus világméretekben növekvő ereje, a nemzetközi helyzet kedvező alakulása.

9. A mezőgazdaság szocialista átalakításának nagy eredménye, a párt

politikájának fényes igazolása, hogy az átszervezés éveiben sikerült emelnünk a mezőgazdaság termelését és árutermelését, annak ellenére, hogy meg kellett küzdeni a kedvezőtlen időjárással is.

Az átszervezés éveiben is tovább folytatódott mezőgazdaságunk belterjes fejlődése. Sikerült fejlesztenünk a munkaigényes, nagy befektetéssel járó kultúrákat, a szőlő- és gyümölcstermesztést is.

A tömeges átszervezés időszakában 1959—1961 átlagában a mezőgazdaság teljes termelése a megelőző három évhez képest 8,5%-kal, az állam részére felvásárolt árumennyiség pedig az 1958. évihez viszonyítva 13,3%-kal nőtt. Növekedett az állatállomány is.

Mindez annak a bizonyítéka, hogy a mezőgazdaság szocialista átszervezése a parasztság egyetértésével, helyes módszerekkel, egészségesen ment végbe.

A termelőszövetkezeti rendszer győzelmével nagy lehetőségek nyíltak a mezőgazdasági termelés fellendítése és dolgozó parasztságunk felemelkedése előtt. A magyar mezőgazdaság történetében új fejezet kezdődik: erőnket most már a termelőszövetkezetek korszerű, nagyüzemi gazdálkodásának fejlesztésére és szocialista jellegének erősítésére, a szövetkezeti parasztság szocialista nevelésére, egységének kovácsolására összpontosíthatjuk.

10. A mezőgazdaság szocialista átszervezésével egyszer s mindenkorra megszűnt annak a lehetősége, hogy egyik ember a másikat kizsákmányolja. Megszűnt a kapitalizmus *visszaállításának társadalmi és gazdasági lehetősége. Ha a Magyar Népköztársaság a Szovjetunióval, a szocialista tábor országaival vállvetve halad, akkor népünk szocialista vívmányai véglegesek.* A társadalmi haladás és a béke erőinek nemzetközi túlsúlya, a magyar népnek az épülő szocialista rendhez való hűsége megdönthetetlenné és végérvényessé teszi hazánkban a szocializmus győzelmét.

A mezőgazdaság szocialista átszervezése dolgozó népünk történelmi jelentőségű győzelme, amely kihat egész társadalmi-gazdasági életünkre, kedvezően befolyásolja jövő fejlődésünket. A szocialista forradalom fő folyamatai — a politikai, a gazdasági, a társadalmi és a kulturális-ideológiai átalakulás — egységet alkotnak, összefonódnak. A szocialista termelési viszonyok általános győzelme lehetővé teszi, hogy gyorsabban fejlesszük a termelőerőket a népgazdaság minden ágában, növeljük a munka termelékenységét, megteremtsük az anyagi javak bőségét, gazdagítsuk a dolgozó emberek életét. A szocializmus alapjainak lerakása után az a feladat, hogy tegyük teljessé a szocializmus győzelmét, építsük fel hazánkban teljesen a szocialista társadalmat.

Tovább fejlődik társadalmi és politikai rendszerünk. Megerősödött népi demokratikus államunk legfőbb politikai alapja, a munkás-paraszt szövetség. Társadalmunk közelebb került ahhoz, hogy a munkásosztály, a termelőszövetkezeti parasztság és az értelmiség, a dolgozó nép egységes szocialista társadalmává váljék. A céljaiban, szemléletében és erőfeszítéseiben mindinkább egységessé váló magyar nép küzd a szocializmus teljes győzelméért.

III. TÁRSADALMI ÉS POLITIKAI RENDÜNK FEJLŐDÉSE

A munkáshatalom megvédése és megszilárdítása, a mezőgazdaság szocialista átszervezése, a társadalom osztályszerkezetében végbement gyökeres változások megerősítették népünk politikai egységét. A további fejlődés most elsősorban azon múlik, hogy a szocializmus teljes felépítésén munkálkodva, valamennyi dolgozó osztály és réteg politikailag és erkölcsileg még jobban összeforrjon.

11. A szocializmus építésének vezetője a munkásosztály, amely társadalmi céljait forradalmi pártja vezetésével valósítja meg. Az 1919-es Tanácsköztársaság vérbefojtása után a negyedszázados ellenforradalmi rendszer terrorja, a féktelen nacionalista, antikommunista uszítás sem tudta kiölni a magyar munkásosztály forradalmi hitét. A felszabadulás után a munkásosztály elsőként állt talpra, és megszüntetve sorainak megosztottságát, példamutatóan harcolt és dolgozott az ország újjáépítéséért, a népi Magyarország megteremtéséért, a szocialista átalakulásért.

A szocializmus építésében betöltött élenjáró szerepével, áldozatkészségével, lelkesedésével a munkásosztály kivívta valamennyi dolgozó osztály és réteg tiszteletét és elismerését. A mezőgazdaság szocialista átszervezésében a munkásosztály szilárd szövetségese és következetes támogatója volt a parasztság leghaladóbb erőinek, a szövetkezeti gazdálkodás falusi úttörőinek.

Pártunk továbbra is elsősorban a munkásosztály aktivitására, lelkesedésére és öntudatára támaszkodik. A párt és a munkásosztály megbonthatatlan egysége fejlődésünk legfontosabb záloga. A munkásosztály vezető szerepe fennmarad a szocialista társadalomban és a kommunizmus építése idején is. A munkásosztálynak élen kell járnia és példát kell mutatnia a szocialista munkában, a szocialista erkölcs érvényre juttatásában. A szocialista brigádok mozgalma, amelyet a munkásosztály kezdeményezett, több mint egyszerű termelési mozgalom: kifejezi a munkásosztály szocialista tudatosságát, vezető szerepét a szocialista munka, a szocialista életforma és erkölcs kialakításában. Ahhoz, hogy a munkásosztály eleget tehessen megnövekedett feladatainak, a saját soraiban is harcolnia kell a polgári és kispolgári szemlélet maradványai ellen.

12. A termelőszövetkezeti mozgalom győzelme a legfontosabb lépés az egységes szocialista szövetkezeti parasztság kialakulásának útján. Lerombolta azokat az osztálykorlátokat, amelyeket a magántulajdon és a kisárutermelés emelt a múltban a parasztság különböző rétegei közé, megszüntette a parasztság belső osztálytagozódását. Az egységes szövetkezeti szocialista parasztság kialakulása azonban csak hosszabb fejlődés eredménye lehet.

Az egységes paraszti osztály kialakulását sok türelemmel, a lenini politika helyes alkalmazásával kell segíteni. A termelőszövetkezeti mozgalom győzelme után a szövetkezeti tagok megítélésének fő mércéje a közösség javára végzett munka. A termelőszövetkezeti tagságnak a korábbi rétegeződés szerint való megosztása csak kárt okoz, mert táplálja a volt szegényparasztok, középparasztok és kulákok, a „régi" és „új" tagok közötti bizalmatlanság maradványait, akadályozza a szövetkezeti parasztság egy-

ségbe kovácsolódását. De ugyanolyan helytelen és veszélyes a türelmetlenség, az előreszaladás, a ma még meglevő valóságos különbségek semmibevétele is. Nem engedhetjük meg a háztáji gazdaságok felszámolását, a földjáradék fizetésének önkényes megszüntetését, az álradikális intézkedések semmiféle fajtáját sem, mert ezek megnehezítik a gazdasági, politikai és eszmei egység kialakulását.

Az egység kialakulásában és az átmeneti ellentmondások leküzdésében két, egymással kölcsönhatásban érvényesülő társadalmi tényezőnek van döntő szerepe. A termelőszövetkezetek gazdasági és szervezeti megerősödése, a szövetkezeti tagok gazdasági biztonsága növeli a szövetkezeti parasztok szocialista öntudatát, erősíti közösségi szemléletét. A szövetkezeti tagok szocialista öntudata, közösségi szemlélete viszont segíti a szocialista termelési viszonyok fejlődését, a szövetkezeti vagyon gyarapodását, erősíti a közös gazdaságot.

A mezőgazdaság szocialista átszervezése nemcsak a tsz-tagok egyéni életformájában hozott fordulatot, hanem megteremtette a szocialista falu kialakulásának, a város és a falu közötti lényeges különbségek fokozatos csökkentésének legfontosabb előfeltételeit is.

13. A szocializmus teljes felépítésének időszakában tovább növekszik az értelmiség szerepe a szocialista tervgazdálkodásban, a tudomány, a szocialista kultúra fejlesztésében, eredményeinek hasznosításában. Ezt tükrözi a szellemi dolgozók számának gyors növekedése is. A szocialista értelmiség kialakulásában nagy szerepet játszik, hogy megváltozott az értelmiség szociális összetétele. Az iskolákból kikerülő fiatal értelmiségiek nagy része munkás- és parasztszármazású. Sok tehetséges munkás és paraszt került értelmiségi munkakörbe, sok munkásember termelőmunkája mellett, hősies erőfeszítéssel, egyetemi és főiskolai diplomát szerzett.

A VII. kongresszus óta meggyorsult és jelentősen előrehaladt a szocialista értelmiség kialakulása. A műszaki és agrárértelmiségieknek, a tudósoknak a közgazdászoknak, a pedagógusoknak, az orvosoknak, az alkotó művészeknek és az értelmiség más rétegeinek nagy többsége támogatja a szocialista társadalmi rendet, a munkásosztállyal és a parasztsággal vállvetve munkálkodik a szocializmus építésén. Mind több az olyan párton kívüli értelmiségi is, aki politikai meggyőződésében, világnézetében szocialista. Az értelmiség számottevő részének gondolkodásában azonban még hatnak a régi világ eszméi. Az a célunk, hogy az egész értelmiség szocialista legyen, hogy elsajátítsa a marxizmus—leninizmust, ezért fáradhatatlanul harcolunk az értelmiség világnézeti fejlődését akadályozó polgári és kispolgári eszmék ellen.

14. Megváltozott a városi kispolgári dolgozó rétegek helyzete is. Az egykori kisiparosoknak mintegy fele a kisipari termelőszövetkezetekbe lépett. A szövetkezeti kisipar jelentős szerepet tölt be a lakosság szükségleteinek kielégítésében, arra hivatott, hogy hozzásegítse a még egyénileg dolgozó kisiparosokat is a szocialista útra téréshez, őrizze és tovább fejlessze a magyar kisipar gyártmányainak jó hírnevét, járuljon hozzá, hogy a lakosság szükségleteinek kielégítését ne használhassák ki spekulációs nyerészkedésre.

15. Társadalmunk fejlődésében a lakosság érdeke még jó ideig megköveteli, hogy a törvények által megszabott keretek között működési lehetőséget biztosítsunk a tisztességes munkát végző magánkisiparnak. A magánkisipar és a magánkiskereskedelem mindaddig megmarad, amíg az állami és szövetkezeti ipar és kereskedelem nem elégíti ki a lakosság növekvő igényeit minden tekintetben jobban, mint a magánszektor. A magánkisiparosok és kiskereskedők becsületes munkája is segíti társadalmunk fejlődését. A körükben jelentkező kapitalista tendenciákat azonban korlátozni kell. A párt arra törekszik, hogy a magánkisiparosok és kiskereskedők is aktív részesei legyenek a dolgozó nép szocialista összefogásának, fokozatosan — saját elhatározásukból — szocialista útra térjenek.

16. Szocialista fejlődésünk fontos vonása, hogy az egykori kizsákmányoló osztályok tagjainak, még inkább leszármazottainak a zöme beleilleszkedett társadalmunk új rendjébe. Szocialista államunk és jogrendünk biztosítja az állampolgári jogok gyakorlását mindazoknak az állampolgároknak, akik törvényeinket betartják, függetlenül attól, hogy korábban a kizsákmányoló osztályokhoz tartoztak-e. A volt kizsákmányoló osztályok tagjainak többsége dolgozik, megtalálja helyét társadalmunkban. Egy részükre azonban még erősen hat a kapitalista világ politikai és ideológiai befolyása, és ennek következtében politikailag ingadozik. Kisebb részük tevékenyen rendszerellenes.

Az ellenséges erők elszigetelése és az aktív ellenséges tevékenység kíméletlen elnyomása továbbra is az osztályharc fontos feladata; ez a feltétele annak is, hogy zavartalanul folyjék és meggyorsuljon a volt kizsákmányoló osztályok lojálisan viselkedő és becsületesen dolgozó tagjainak végleges beilleszkedése a szocialista társadalomba.

17. A nemzetközi munkásmozgalom tapasztalatai megerősítik a marxizmus—leninizmusnak azt a tanítását, hogy a munkásosztály csak a dolgozó nép élén, széles osztályszövetségben viheti győzelemre a békéért, a demokráciáért és a szocializmusért vívott harcot. Az osztályszövetség tartalma, terjedelme és formája a konkrét történelmi helyzet kívánta feladatoktól, valamennyi társadalmi osztály és réteg politikai magatartásától függően változik. A Magyar Szocialista Munkáspárt sikereinek döntő tényezője volt, hogy vezetésével megvalósult a munkásosztály, a parasztság, az értelmiség és a városi kispolgárság tartós szövetsége. A dolgozó nép összefogott erejére támaszkodva vertük le az ellenforradalmat, erősítettük meg a munkáshatalmat, valósítottuk meg a szocialista konszolidációt, raktuk le a szocializmus alapjait.

A mezőgazdaság szocialista átszervezésével megerősödött és új tartalmat nyert a munkás-paraszt szövetség. Ez a szövetség ma már két szocialista jellegű osztály testvéri összefogásává fejlődött, amelyeket az alapvető politikai érdekeken túl a szocialista gazdaság és kultúra fejlesztésében is érvényesülő érdekközösség tesz megbonthatatlanná. Ebben a szövetségben az ellentmondások a termelőerők és a szocialista termelési viszonyoknak, valamint a társadalmi tudatnak az eltérő fejlettségéből adódnak. Ezek az ellentmondások a szocialista társadalom fejlődésével fokozatosan csökken-

nek. A munkás-paraszt szövetség az alapja a társadalom valamennyi osztályát és rétegét felölelő nemzeti egységnek.

A régi kizsákmányoló osztályokat felszámoltuk. Nincsenek olyan osztályok vagy számottevő társadalmi rétegek, amelyeknek az érdekei ellentétesek lennének a szocializmussal. A szocializmus teljes felépítésének napirenden levő feladatai összhangban vannak az egész nép érdekeivel, érthetők, vonzók és lelkesítők számára. A szocialista nemzeti egység kialakulása és megerősödése is harcban megy végbe. Tevékenykednek, még ha elszigetelten és szétszórtan is, reakciós erők, amelyeket a nyugati imperializmus népellenes aknamunkára ösztönöz. Még vannak a régi társadalomnak maradványai, még hatnak a kapitalizmus eszméi az emberek tudatában.

A szocializmus alapjainak lerakása után az osztályharc jellege változik, formái és eszközei módosulnak. Az osztályharc fő területei jelenleg: a szocialista gazdaság megerősítése, fejlesztése és a szocialista tudat kialakítása. Ezért az osztályharcban a szervezés, a meggyőzés és az ideológiai harc került előtérbe. Ebben a harcban a munkásosztály a társadalom valamennyi osztályának és rétegének összefogására támaszkodhat és velük együtt munkálkodhat a szocialista nemzeti egység megteremtésén. *A szocialista nemzeti egység politikai tartalma: harc a szocialista rendszer védelméért és fejlesztéséért, a szocializmus teljes győzelméért, a békéért, a nemzeti függetlenség védelméért, küzdelem a nemzetközi imperializmus és a még meglevő belső ellenséges erők és tendenciák ellen.*

A szocialista nemzeti egység vezető ereje a munkásosztály, annak forradalmi pártja, a Magyar Szocialista Munkáspárt, az egész magyar nép elismert vezetője. Társadalmunk valamennyi dolgozó osztályának és rétegének szocialista összefogása a Hazafias Népfront-mozgalom alapja. A Hazafias Népfront-mozgalom segítségével, a párt vezetésével a nemzet összes alkotóerőit mozgósítjuk a szocializmus felépítésére.

18. A szocialista forradalom korábbi szakaszában a társadalmi és politikai élet különböző területein szükséges és helyes volt a szociális származás figyelembevétele. A történelmi igazságszolgáltatás is megkövetelte, hogy a volt kizsákmányolt osztályok tagjai, munkások és dolgozó parasztok, előjogot nyerjenek a hatalom gyakorlásában és a művelődésben.

a) Az állami és közélet, a gazdasági és a kulturális munka különböző területein politikailag és szervezetileg is megszilárdult a munkásosztálynak és pártjának a vezető szerepe, a munkásvezetők gazdag vezetési tapasztalatokat és szakmai ismereteket szereztek, a néphez hű kommunista és párton kívüli vezetők nőttek fel a munkásosztály soraiból és a társadalom más rétegeiből is, az értelmiség zöme őszinte híve a szocialista építésnek. Ilyen körülmények között az emberek megítélésében ma minden tisztség és funkció betöltésénél a szocialista rendszerhez való hűség mellett a hozzáértés és a rátermettség a döntő.

b) Egységes szocialista társadalmunk kialakulása és közoktatásunk szocialista fejlődése lehetővé teszi és egyben megköveteli, hogy az iskolai felvételeknél is a jelöltek felkészültsége, rátermettsége, politikai és erkölcsi magatartása legyen a mérce. Nincs szükség többé tanulóifjúságunk származa-

zás szerinti kategorizálására. A tehetséges munkás- és parasztfiatalok továbbtanulását — ami művelődési politikánknak változatlanul fontos része — nem a szociális korlátozások mechanikus alkalmazásával, hanem a szükséges politikai, anyagi, szociális és nevelési feltételek biztosításával, az alkotó és nevelőmunka fejlesztésével kell elérni.

19. Az elmúlt években tovább erősödött állami rendünk. A munkáshatalom szilárd, élvezi a tömegek bizalmát és támogatását, éberen védelmezi a dolgozó nép vívmányait. Országunkban törvényes rend van. Államunk a szocialista törvényesség alapján fejlődik. A személyi kultusszal együtt járó önkény és törvénytelenség súlyosan sértette szocialista államunk demokratizmusát, és felbecsülhetetlen károkat okozott a szocializmus ügyének. 1956 után helyreállítottuk a szocialista törvényességet, igazságot szolgáltattunk a személyi kultusz áldozatainak, éberen őriztük a szocialista törvényességet, hogy az önkény okozta törvénytelenségek soha meg ne ismétlődjenek. Népünk tudja és nagyra értékeli, hogy országunkban szabadon, nyugodtan és biztonságban élhet, dolgozhat mindenki, aki nem emel kezet a nép hatalmára.

A szocializmus felépítésének nélkülözhetetlen feltétele a szilárd néphatalom — a proletárdiktatúra állama. A szocialista állam az egész dolgozó nép érdekeit védelmezi, minden dolgozó osztályt és társadalmi réteget bevon a hatalom gyakorlásába. A világ első szocialista államának, a Szovjetunió-nak a példája azt mutatja, hogy ha teljesen felépült a szocialista társadalom és kialakult a szocialista társadalom erkölcsi és politikai egysége, akkor a szocialista állam fejlődésében új szakasz kezdődik: a proletárdiktatúra egyetemes népi állammá alakul át.

A szocializmus építésének előttünk álló időszakában népi demokratikus államunk teljesíti a proletárdiktatúra történelmi hivatását, miközben fokozatosan kifejlődnek benne az egyetemes népi államra jellemző vonások.

Változások mennek végbe államunk funkcióiban. Az állam védelmi funkciója — amíg van imperializmus — megmarad, elnyomó funkciója fokozatosan csökken, a gazdasági-szervező és kulturális-nevelő tevékenysége pedig tovább növekszik.

Szocialista államunk továbbfejlesztésének, az egyetemes népi állam kialakulásának kulcskérdése a szocialista demokratizmus mind szélesebb körű kibontakozása. Tovább javítjuk a népképviseleti elv szerint választott államhatalmi szervek munkáját az országgyűléstől a községi tanácsokig. A törvényalkotás folyamatában támogatni kell a népi kezdeményezéseket, és gyakrabban kell széles körű tanácskozásokat szervezni a néppel. Növeljük a tanácsok, különösen az alsóbb tanácsok hatáskörét. A szocialista demokrácia fejlődésének fontos követelménye, hogy a lakosság minél szélesebb rétegei kapcsolódjanak be közvetlenül is a közügyek intézésébe. Erre alkalmasak a helyi tanácsok, amelyek államhatalmi szervek és egyben a nép legátfogóbb tömegszervezetei is. A tanácsok a lakosságot közvetlenül érintő kérdéseket — a társadalmi érdekek és a szakszerűség betartásával — a lakosság közvetlen részvételével döntsék el. Küzdeni kell a szocialista demokrácia fejlődését akadályozó, a lakosság öntevékenységét korlátozó bürokratikus szem-

lélet és ügyintézés ellen. Időszerű a népi ellenőrzés rendszerének és a társadalmi bíráskodásnak a továbbfejlesztése.

Az állami szervek hatásköréből mind több feladat közvetlenül a társadalmi szervek és a tömegszervezetek hatáskörébe kerül. A szocialista demokratizmus fejlődését jelzi, hogy a társadalmi szervezetek mindinkább részt vesznek az állami szervek tevékenységének támogatásában és az állami munka ellenőrzésében.

A proletárdiktatúra és az egyetemes népi állam között nincs merev válaszfal. Amilyen mértékben a proletárdiktatúra betöltötte történelmi hivatását, olyan mértékben alakul át egyetemes népi állammá. Az egyetemes népi államban a proletárdiktatúra demokratikus vonásai fejlődnek tovább, a proletárdiktatúra államának új tartalma teljesedik ki. Fejlődésünk jelenlegi szakaszában azzal segítjük ezt a folyamatot, hogy a társadalom és az állam erejét a gazdasági és a kulturális építőmunka fellendítésére összpontosítjuk.

IV. GAZDASÁGI ÉPÍTŐMUNKÁNK FELADATAI

20. A VII. kongresszus óta jelentős gazdasági eredményeket értünk el. A nemzeti jövedelem a hároméves tervben előirányzott 13%-kal szemben 25%-kal nőtt, s az ötéves terv első két évében további 14%-kal nő. Szocialista iparunk a három évre tervezett 22%-kal szemben 40%-kal növelte termelését. A második ötéves terv első évében, 1961-ben az ipari termelés 12%-kal növekedett, amit kétharmad részben a termelékenység emelésével értünk el. 1962-ben a szocialista ipar termelése legalább további 8—9 %-kal nő és 3—5%-kal több lesz, mint amit az ötéves tervben 1962-re előirányoztunk. 1958 óta iparfejlődésünk üteme elérte a többi szocialista országét.

Az ipar hozzájárulása a nemzeti jövedelemhez az 1958. évi 55%-ról 1961-re 60%-ra növekedett. Az állami iparban megnőtt a nehézipar részaránya, ezen belül a gépiparé és a vegyiparé emelkedett jelentősen. A gépiparon belül az utóbbi években leggyorsabban az erősáramú gépgyártás, a híradástechnika és a műszeripar, a vegyiparban a gyógyszeripar termelése nőtt.

Fejlődtek a mezőgazdaság termelőerői is. A hároméves tervben 12%-kal emelkedett a termelés, 1961-ben a súlyos aszály ellenére a mezőgazdaság termelése összértékben az előző átlagos időjárású év szintjén volt, a felvásárlás pedig több mint 6%-kal meghaladta az előző évit.

1959 és 1961 között hozzávetőleg megkétszereztük a mezőgazdaság traktorállományát. Ugyanebben az időben kétszeresére növeltük az egy hold szántóföldön felhasznált műtrágyamennyiséget.

Jelentősen emelkedett a foglalkoztatottak száma, nőtt a dolgozók szakképzettsége, javult népgazdaságunk szakemberellátottsága. A dolgozók reáljövedelme a hároméves tervidőszakban több mint 16%-kal, a fogyasztás 19%-kal nőtt. Nagy mennyiségben vásárolt a lakosság tartós műszaki árukat, televíziót, mosógépet, hűtőszekrényt, motorkerékpárt, autót.

A hároméves lakásépítési tervet is túlteljesítettük. 1961-ben 68 000 lakás

épült, 21%-kal több mint 1958-ban. 1957-ben a lakosság 62%-a, jelenleg 94%-a részesül társadalombiztosításban. Növekedett a nyugdíjban és a családi pótlékban részesülők száma, többet költünk iskoláztatásra, művelődésre és egészségvédelemre.

A mezőgazdaság szocialista átszervezésének beruházási terhei a vártnál hamarabb és nagyobb mértékben jelentkeztek. Növekedtek az ország védelmi kiadásai is. Mindehhez még kedvezőtlen időjárás és aszálykár járult. Népgazdaságunk erejének és helyes vezetésének bizonyítéka, hogy népgazdaságunk egyensúlya ennek ellenére fennmaradt.

Az ötéves terv első két évében az 1957—1960 között megemelkedett életszínvonal megalapozása volt a feladat. Célunkat elértük: a mezőgazdaság átszervezésével korábban jelentkező beruházások és a honvédelem költségei, valamint az aszálykár ellenére a második ötéves terv első két évében még valamelyest emelkedett is az életszínvonal.

21. Gazdaságunk egészségesen fejlődik, népgazdasági terveink reálisak. *A következő években az ország gazdasági tevékenységének középpontjában a második ötéves terv teljesítése és gazdasági céljainkkal összhangban álló túlteljesítése áll. Ez egész népünktől jelentős erőfeszítéseket követel.* Küzdenünk kell a szocialista építés sikereivel jelentkező önhittség és önelégültség ellen, mert ezek a fejlődés kerékkötői.

Terveink megfelelő ütemben irányozzák elő az ipar és a mezőgazdaság fejlődését, számba veszik az alapanyagipar és a feldolgozó ipar, a vásárlóerő és az árualap, a külkereskedelem és a devizagazdálkodás egyensúlyát, a beruházások anyagi-műszaki fedezetét.

A termelés fejlesztésében, arányaiban, szerkezetének alakításában szem előtt tartjuk hazánk belső adottságait, a szükségleteket, valamint a nemzetközi szocialista munkamegosztásból fakadó előnyöket és kötelezettségeket, a külkereskedelmi igényeket.

Gazdasági tevékenységünk vezérlő elve: a gazdaságosság fokozása, a termelékenység emelése, az önköltség csökkentése. Az a célunk, hogy tovább javítsuk a népgazdaság szerkezetét; magas műszaki színvonalon korszerű gyártmányokat állítsunk elő, és növeljük a termelés, az export, a beruházások gazdaságosságát; terveinket az anyagi, pénzügyi és munkaerőforrások takarékos felhasználásával hajtsuk végre, hogy minimális ráfordításokkal maximális eredményeket érjünk el. Jó munkával el kell érnünk, hogy a második ötéves tervben az ipari termelést legalább kétharmad részben a munkatermelékenység fokozása útján növeljük. A jövőben a szabad munkaerőtartalék viszonylagos csökkentésével ezt az arányt tovább kell emelni.

Arra törekszünk, hogy maximálisan növeljük a nemzeti jövedelmet, a felhalmozás és a fogyasztás arányait pedig — az ország mindenkori belső és külső helyzetét figyelembe véve — úgy alakítjuk, hogy rendszeresen emelkedjen az életszínvonal, és megvalósítsuk a termelés bővítéséhez szükséges beruházásokat is.

A következő három évben fokozatosan elérjük az ötéves tervben meghatározott célt, a reáljövedelmek 16—17%-os emelését, teljesítjük a népjólét emelésének tervét.

22. Az ipar, az építőipar, a mezőgazdaság, a közlekedés, a szállítás és a kereskedelem fellendítésére nagy figyelmet szentelünk.

Népgazdaságunk fő ágazatában, az iparban úgy kell dolgoznunk, hogy a termelés továbbra is viszonylag gyorsan, az ötéves tervnek megfelelően, évente 8—9%-kal emelkedjék, és megfelelő arányban bővíthessük az ipari cikkek exportját is. Ily módon tovább növeljük az ipar hozzájárulását a nemzeti jövedelem termeléséhez. A termelési eszközök termelésének elsődlegessége a következő években is érvényesül. A második ötéves terv céljainak megfelelően úgy javítjuk iparunk szerkezetét, hogy növeljük a korszerű műszaki kultúrát képviselő, modern technikán alapuló, hazánk adottságainak és a szocialista nemzetközi munkamegosztás követelményeinek megfelelő iparágak részarányát. A gépiparban különösen a híradástechnika, a műszeripar és a szerszámgépgyártás fejlesztését és műszaki színvonalának emelését kell meggyorsítani.

A vegyiparban elsősorban a műanyagok, a műszálak és a nagyhatású gyógyszerek gyártását fejlesztjük. A tervezettnél gyorsabban növeljük a mezőgazdaságot szolgáló vegyipari ágazatokat.

Javítjuk iparunk nyersanyagellátását, fokozzuk az anyagtakarékosságot minden területen. Mindent elkövetünk az olyan hazai nyersanyagok kitermelésének meggyorsítására, amelyeknek kiaknázása országunkban gazdaságos, és beillik a szocialista nemzetközi munkamegosztásba. Ezért jelentősen megnöveljük a bauxitkitermelést. Elsőrendű fontosságú, hogy a szén-, a kőolaj- és a földgáztermelés növelése mellett emeljük a villamos energiát termelő, elosztó és átalakító berendezések műszaki színvonalát, javítsuk működésük hatásfokát. Acélgyártásunk meglevő vagy még épülőben levő kapacitásait fokozottabban a minőségi gyártmányok előállítására használjuk fel.

Az iparfejlesztésben kitűzött célokat csak a munkatermelékenység nagyfokú emelésével érhetjük el, ezért meggyorsítjuk a műszaki fejlesztést, amelynek fő irányát és céljait továbbra is központilag határozzuk meg, figyelembe véve országunk adottságait, a technikai és a tudományos fejlődés eredményeit.

A központi és az üzemi ipari kutató- és gyártmányfejlesztő intézetek kapjanak az eddiginél több anyagi támogatást. A kutatóknak és fejlesztőknek az a fő feladatuk, hogy elősegítsék a legfontosabb ágazatokban a termelésnek és a gyártmányoknak az élenjáró országok színvonalára való felemelését.

23. Gazdasági előrehaladásunk sarkalatos kérdése a mezőgazdasági termelés gyors ütemű fejlesztése. Különösen fontos a mezőgazdasági tervek teljesítése és túlteljesítése. Legfontosabb tennivalónk: az ország kenyérgabona szükségletének teljesen hazai termésből való fedezése; a takarmánynövények, a rétek és a legelők hozamainak erőteljes növelése, a fehérjetakarmány-termelés fokozása, a takarmánygazdálkodás fejlesztése; a területegységről nagyobb hozamot adó kultúrák arányának növelésével a termelés szerkezetének még belterjesebbé tétele; az öntözési és a talajjavítási munkálatok és a gyümölcstelepítés meggyorsítása; az állattenyésztés fej-

lesztése, főként a takarmányozási, tartási és állategészségügyi viszonyok javítása útján.

Azon kell fáradoznunk, hogy a mezőgazdaságban kiépítsük a nagyüzemi termelés korszerű anyagi-technikai bázisát. A terven felüli megtakarításokból jelentős összegeket fordítunk erre. A termelőszövetkezetek gépállományát tovább növeljük, és a gépállomásokat fokozatosan gépjavító állomásokká szervezzük át, de a második ötéves terv éveiben még a gépállomások végzik a gépi munkák zömét a termelőszövetkezetekben. Az eddiginél nagyobb figyelmet szentelünk a mezőgazdasági mérnök-, technikus- és szakmunkásképzésnek, a szakvezetés erősítésének, a szövetkezeti dolgozók szakmai műveltsége emelésének.

A mezőgazdaság fellendítésében nagy szerepe van annak, hogy az alapvető termelési eljárásokat valamennyi üzemben alkalmazzák, ott pedig, ahol a feltételeket megteremtették, bevezessék a legfejlettebb termelési és üzemszervezési megoldásokat.

Mezőgazdaságunk szocialista nagyüzemi rendszerének kiépítésében a szántóterület mintegy 14%-át művelő állami gazdaságok haladnak az élen. Már a közeli években az ország mezőgazdasági áruszükségletének legalább 24%-át adják, és mind több anyagi és szakmai segítséget nyújtanak a termelőszövetkezeteknek.

Terveink megvalósításában döntő szerepük van a szántóterület nagyobb részén gazdálkodó termelőszövetkezeteknek. A szövetkezetek megszilárdításában legfontosabb a közös nagyüzem kiépítése, a közös alapok gyors ütemű fejlesztése. Szövetkezeteinkben megfelelő vezetési, szervezési, díjazási módszereket alkalmazzanak, és a feltételek megérlelésével lépjenek fokozatosan előbbre a fejlettebb szocialista mezőgazdaságra jellemző nagyüzemi munkaszervezés, a haladottabb elosztási formák széles körű alkalmazása útján. A közös gazdaság erőteljes fejlesztésével egy időben továbbra is használjuk ki a háztáji gazdaság lehetőségeit, de küzdjünk a háztájinak a közös rovására történő fejlesztése ellen.

A következő néhány évben a gyengén gazdálkodó termelőszövetkezeteket az átlagosan gazdálkodók színvonalára kell emelnünk. A termelőszövetkezetek támogatására szánt anyagi és egyéb eszközök jelentős részét erre fordítjuk.

Termelőszövetkezeti mozgalmunk figyelemre méltó új hajtása: a termelőszövetkezetek közös vállalkozásai. Ezeknek nemcsak a termelőerők fejlesztésében, a termelés növelésében és a szövetkezeti tagok jövedelmének fokozásában van nagy jelentősége, hanem a szocialista termelési viszonyok fejlesztésében és a szövetkezeti tagok szocialista tudatának formálásában is.

24. *A következő években tovább kell fejleszteni a közlekedést, a kül- és belkereskedelmet.*

Fejleszteni kell a közlekedés minden ágát, hogy teljesíteni tudja szállítási feladatait. Korszerű szállítási módszereket kell alkalmazni. Folytatni kell a vasút korszerűsítését, dieselesítését, villamosítását. Szükség van a közúti hálózat bővítésére és a hajópark modernizálására.

A külkereskedelem tervszerűen és gazdaságosan, a szerződésekben megállapított határidőn belül lássa el a népgazdaságot a szükséges nyersanyagokkal, korszerű termelési eszközökkel. Juttassa el termékeinket új meg új piacokra. Ösztönözze a termelő vállalatokat arra, hogy kielégítsék a külföldi megrendelők igényeit, gyártmányaik legyenek minőség és ár tekintetében versenyképesek a világpiacokon.

A belkereskedelem úgy befolyásolja a termelést, hogy a lakosság ellátása mennyiségben, minőségben és választékban javuljon. A közétkeztetést a kiskereskedelmi áruforgalom növekedését meghaladó ütemben kell fejleszteni. Az üzlethálózat bővítése és korszerűsítése mindenekelőtt az új lakótelepeken és a nagyvárosok munkáslakta kerületeiben szükséges.

25. A hároméves terv időszakában mintegy 40—45%-kal túlteljesítettük, az ötéves terv első két évében is teljesítjük a beruházási előirányzatokat. Többet használunk fel arra, hogy meggyorsítsuk a folyamatban levő, a népgazdaság számára nagy fontosságú beruházások kivitelezését és fejlesszük az ország véderejét.

Népgazdaságunk fejlődése jelentős mértékben attól is függ, hogy milyen hatékonyan használjuk fel a népgazdaság fejlesztéséhez rendelkezésre álló eszközöket. Ezért csak akkor és ott növeljük beruházások révén a termelést, ahol az a régi berendezések jobb kihasználásával, korszerűsítésével gazdaságosan nem lehetséges.

A beruházási eszközöket a népgazdaság fejlődését legjobban szolgáló célok gyors megvalósítására összpontosítjuk. A beruházások fontos követelménye: a kapacitások optimális nagysága, amely lehetővé teszi a legkorszerűbb technológia alkalmazását, a nemzetközi műszaki színvonal elérését.

Az ipartelepítésnél jobban figyelembe vesszük az iparilag elmaradott alföldi és más területek népességének jogos igényeit.

Az építőiparban az építkezések költségeinek és kivitelezési időtartamának csökkentése a legfontosabb. Mindjobban elterjesztjük az építkezés korszerű módszereit, előmozdítjuk az előre gyártott elemek szélesebb körű alkalmazását, fokozottan gépesítjük az építkezéseket.

26. *A munka termelékenységének emelése, a gazdaságosság fokozása, a termelés növelése ma a fő front, amelyen a küzdelem a szocializmus teljes felépítéséért hazánkban folyik.* Világméretekben is e fronton dől el — a békés egymás mellett élés viszonyai között — a szocializmus csatája a kapitalizmussal. A két világrendszer gazdasági versenyének alakulása a döntő tényező a békéért és a társadalmi haladásért vívott harcban.

Hazánkban a gazdaságos termelés megszervezéséhez, a termelékenység emeléséhez különösen fontos a nemzetközi munkamegosztás, a szakosítás és a kooperáció, a sokoldalú technikai és tudományos együttműködés fejlesztése.

A termelékenység és a termelés emelésének, a gazdaságosság fokozásának fő eszközei a technika és a technológia fejlesztése, a gyártmányok korszerűsítése, az ipar ágazati arányainak további javítása, a szakosítás, a kooperáció továbbfejlesztése, az üzemi berendezések jobb kihasználása, a kutatási eredmények gyorsabb alkalmazása. A gazdaságtalan, elavult termékek

előállítása helyett arra kell berendezkedni, hogy korszerű, gazdaságos, a rohamosan fejlődő technika követelményeit kielégítő, a belső és a nemzetközi igényeknek megfelelő árukat termeljünk. A gazdasági munkában az eredményeket a legfejlettebb országok színvonalához kell mérni.

Az anyagi érdekeltség következetes megvalósítása a szocialista gazdaságfejlesztés nagy lendítő ereje. Nagy jelentősége van annak, hogy az anyagi ösztönzést a munka szerinti elosztás elvének megfelelően a munka jellege és az elérendő célok szerint alkalmazzák. Az anyagi ösztönzés rendszerét úgy fejlesztjük, hogy csak a népgazdasági érdekek szolgálata lehessen a vállalati jövedelmezőség növelésének útja. Az anyagi ösztönzés kezdeményezésre, műszaki fejlesztésre, gazdaságos termelésre és korszerű termelésszervezésre serkentsen.

A termelésben és a vezetésben kapjon nagyobb teret a dolgozók alkotó kezdeményezése; a gazdasági irányítás rendszere, és a vezetők munkamódszere segítse a tömegek alkotóerejének kibontakozását. Ápolni és segíteni kell a dolgozók munkaversenyét, a szocialista munka új, nagyszerű formájának, a szocialista brigádmozgalomnak a fejlődését. A vezetők és az öntudatos dolgozók erősítsék a munkafegyelmet, fokozzák a szervezettséget, következetesen valósítsák meg a munka ellenőrzését és az anyagi felelősség elvét a népgazdaság minden területén.

További előrehaladásunk feltétele a gazdasági vezetés megjavítása. A VII. pártkongresszus óta a vezetés színvonala emelkedett, de elmarad a növekvő követelményektől s a tömegek kezdeményezésétől. A gazdasági vezetés legyen tudományosan megalapozott, előrelátó, döntései vegyék figyelembe a technika és a tudomány állandóan sokasodó vívmányait, és épüljenek gondos számvetésre.

Tegyük a tervezést tudományosabbá. Javítsuk a távlati és folyó tervezés kapcsolatát, hangoljuk össze a tervezést és a gazdálkodást, fejlesszük a minisztériumok és az Országos Tervhivatal közös tervezőmunkáját. Javítsuk a tervszámítások módszerét, a fontosabb fejlesztési elgondolások kidolgozásában fokozottabban vonjuk be a tudományos intézményeket, a tudósokat és a szakértőket. Népgazdaságfejlesztési terveink kidolgozásánál törekedjünk a termelőerők ésszerű területi elhelyezésére.

Az ipar és az építőipar termelőerőinek jobb kihasználása, a gazdaságosság és a munkatermelékenység emelése végett a vállalatokat, ahol célszerű, össze kell vonni. Az összevonást gondosan előkészítve úgy hajtsuk végre, hogy a gazdaságosság és a termelékenység fokozását, a termelés koncentrálását eredményezze. A vállalatok összevonásával kialakított nagyobb termelőegységek önállóságát növelni kell. Fokozni kell a vállalatok felelősségét szállítási kötelezettségeik teljesítéséért.

A termelőszövetkezeti mozgalom győzelmével új helyzet alakult ki mezőgazdaságunkban. Lehetővé és szükségessé vált, hogy a VIII. kongresszus után, a következő években a szocialista nagyüzemi gazdálkodás követelményeivel összhangban tovább fejlesszük a mezőgazdasági termelés irányítását, tervezési rendszerét, vezetési módszereit.

27. Második ötéves tervünk időszakában tovább javulnak dolgozó né-

pünk életkörülményei. Ötéves tervünk előírja, hogy a lakosság fogyasztási alapja 1965-ig 22%-kal növekedjék. Ezt a feladatot teljesítjük.

Ötéves tervünk hátralevő három esztendejében a társadalmi termelés növekedése lehetővé teszi, hogy jelentősebb legyen a reálbérek, a reáljövedelmek emelése. A rendelkezésre álló eszközöket részben arra fogjuk felhasználni, hogy az átlagbérek növelése mellett tovább javítsuk a bérarányokat, könnyítsük a kisjövedelmű családok helyzetét. Elsősorban a gyermekek és idősek ellátására költünk majd többet: az elkövetkezendő két-három évben emeljük a családi pótlékot és az alacsony nyugdíjakat.

Az életszínvonal emelkedik, s ezért a lakosság több nagy tápértékű élelmiszert fogyaszt, jobban és szebben ruházkodik, kényelmesebben rendezi be otthonát. Öt év alatt a kiskereskedelmi áruforgalom 23%-kal növekszik. A közétkeztetés forgalma 30%-kal növekedik, minősége pedig javul. A ruházati cikkek forgalma 15%-kal nő. Öt év alatt 1 millió új kerékpárt, 215 ezer porszívót, 128 ezer hűtőszekrényt, 600 ezer mosógépet, 610 ezer televíziókészüléket, 240 ezer motorkerékpárt, 43 ezer személygépkocsit hozunk belföldön forgalomba.

Szükségessé válik a lakosságnak nyújtott különféle szolgáltatások körének és mértékének további bővítése is, mert mind többen akarják igénybe venni a háztartási munkát könnyítő kölcsönző, tisztító és javító szolgálatot.

A lakosság jólétének emelésében mind nagyobb szerepet játszik a szociális, kulturális, egészségügyi szükségletek kielégítése, a mindennapi élet megkönnyítése, a jó munkakörülmények biztosítása. A nemzeti jövedelem tekintélyes részét lakásépítésre, egészségügyi, szociális, kulturális és kommunális intézményeink bővítésére fordítjuk. A mezőgazdaság szocialista átszervezésével a társadalombiztosítási rendszer átfogja csaknem az egész lakosságot. A társadalombiztosítási rendszer kiterjedése, az életviszonyok javulása, az átlagos élettartam növekedése megköveteli az egészségügyi hálózat fokozott, tervszerű fejlesztését.

A lakáshelyzet megjavítását pártunk nagy fontosságú szociális feladatnak tekinti. El kell érnünk, hogy az ötéves tervben előírt 250 ezer helyett legalább 300 ezer lakás épüljön.

Második ötéves tervünk előírásainak megfelelően, folytatjuk a munkaidő csökkentését az egészségre ártalmas munkakörökben. A munkavédelem javításával további lényeges eredményeket kell elérni az üzemi balesetek és foglalkozási megbetegedések csökkentésében.

28. A szocialista világrendszer fejlődésének új szakaszában a szocialista országok ipari termelésének növekedési üteme majdnem háromszorosa a kapitalista országokénak. Részesedésük a világ ipari termeléséből az 1955. évi 27%-kal szemben jelenleg 38%. A szocialista országok között a nemzetközi kapcsolatok új típusa alakult ki. A Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsában tömörült országok gazdasági, tudományos és műszaki együttműködése az utóbbi években jelentősen, de nem a kívánatos mértékben szélesedett. A szocialista országok egységének és internacionalista együttműködésének fejlesztése minden szocialista országnak létérdeke. *A szocialista tábor felemelkedéséhez minden egyes ország gazdasági erőforrásának teljesebb*

kihasználásán és fejlődésük összehangolásán keresztül vezet az út. Minél sokoldalúbb és hatékonyabb a szocialista országok gazdasági együttműködése, annál gyorsabban építjük fel a szocializmust és a kommunizmust, annál gyorsabban nyeri meg a szocialista világrendszer a kapitalizmussal folyó gazdasági versenyt.

A magyar népgazdaság fejlődésében nagy szerepet játszik szoros együttműködésünk a Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsában tömörült szocialista országokkal. A magyar nép a felszabadulás napjaitól kezdve élvezi a Szovjetunió önzetlen, testvéri, sokoldalú támogatását.

Helyeseljük és üdvözöljük a Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsában részt vevő országok kommunista és munkáspártjai 1962-es moszkvai tanácskozásának határozatait és *A Szocialista Nemzetközi Munkamegosztás Alapelvei* című dokumentumot. Hazánk és az egész szocialista világrendszer érdekében áll a Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsa munkájának további fellendítése, szerepének és felelősségének növelése.

Mindazok a szervek, amelyeknek szerepük van a nemzetközi szocialista együttműködésben, tartsák szem előtt az internacionalizmus elveit. Arra van szükség, hogy végleg felszámoljuk a gazdaságvezetés nacionalista vonásait és az autarchiára való törekvést, növeljük a termelési és kooperációs fegyelmet, teljesítsük vállalt kötelezettségeinket.

A szocialista nemzetközi együttműködés fő formája a népgazdasági tervek összeegyeztetése. Az eddiginél gondosabban hangoljuk össze a beruházásokat, hogy elkerüljük párhuzamos kapacitások építését. Különösen fontos a fejlesztési elgondolások összehangolása az anyag- és energiatermelésben, a széles körű szakosítás a vegyiparban, a gépgyártásban és a mezőgazdaságban. Üdvözöljük a Szovjetunió segítőkészségének újabb megnyilvánulásait; a Barátság kőolajvezeték megépítését, az energiarendszerek összekapcsolását, amelyek a nemzetközi együttműködés magasabb fokát jelentik. A jövőben fokozottan vegyünk részt különféle közös intézmények, közös vállalatok alapításában.

Magasabb fokra kell emelni és hatékonyabbá kell tenni a szocialista országok közötti tudományos és műszaki együttműködést.

29. Az egyenjogúság és a kölcsönös előnyök elve alapján fejlesztjük a gazdasági, műszaki és kulturális együttműködést a gyarmati sorból felszabadult és a nemzeti függetlenségük megszilárdításáért küzdő országokkal. Ezeknek az országoknak erőnkhöz mérten minden támogatást megadunk ahhoz, hogy hazai iparunkat felépítsék és gazdaságukat fejlesszék.

A békés egymás mellett élés elvének megfelelően továbbra is készek vagyunk fejleszteni gazdasági kapcsolatainkat a fejlett tőkésországokkal. Támogatjuk a Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsa 1962-es moszkvai tanácskozásának a kölcsönösen előnyös világkereskedelem kifejlesztésére irányuló javaslatait, és helyeseljük, hogy e kérdést nemzetközi értekezlet vitassa meg.

30. A Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsa keretében együttműködő szocialista országok, köztük a Magyar Népköztársaság is kidolgozza húszéves gazdaságfejlesztési tervét.

Az 1960—1980-as időszakban a nemzeti jövedelmet négyszeresére emeljük. Népgazdaságunk szerkezetét — benne az ipari és mezőgazdasági termelés összetételét — úgy alakítjuk, hogy a termelés növekedési üteme gyors legyen. A termelés minden ágában biztosítjuk a legfejlettebb technika széles körű alkalmazását.

Az ipari termelést legalább ötszörösére emeljük. Az ipar termékeiben jussanak túlsúlyra a magas technikai kultúrát képviselő ágazatok, a gyártási technológiában pedig kövessük és a hazai körülményeknek megfelelően alkalmazzuk a világszerte tapasztalható fejlődési irányvonalat.

A mezőgazdasági termelést országunk kedvező adottságainak maximális kihasználásával húsz év alatt két-, két és félszeresére növeljük. A társadalmi termelés gyors növelése lehetővé teszi az életszínvonal nagyfokú emelését. Az egy főre jutó fogyasztás 1980-ban magasabb lesz, mint a fejlett tőkésországokban.

Tizenötéves lakásépítési tervünket jelentősen túlteljesítve, a következő évtizedben elérjük, hogy minden önálló családnak lesz lakása. Az egész lakosságra kiterjesztjük a minden vonatkozásban ingyenes egészségügyi ellátást. Az egészségügyi intézmények hálózatát úgy fejlesztjük, hogy a lakosság magas színvonalú egészségügyi ellátásban részesüljön.

A munka magas termelékenysége révén a következő két évtizedben a munkaidőt jelentősen csökkentjük. Létrejönnek a szellemi és a fizikai munka, valamint a város és a falu közötti lényeges különbségek megszüntetésének feltételei.

V. KULTURÁLIS FEJLŐDÉSÜNK EREDMÉNYEI ÉS FELADATAI

Hazánk társadalmi-gazdasági átalakulásával kölcsönhatásban fejlődött a szocialista kultúra, a tudomány, a köznevelés. Népünk világképét bővítette és szocialista meggyőződését erősítette a szocializmus világméretű előretörése, a kommunista társadalom tudományos programjának kidolgozása, a kommunizmus építése a Szovjetunióban, az űrkutatásban elért nagyszerű eredmények, a kibontakozó tudományos-technikai forradalom.

A szocializmus teljes felépítése új, magasabb igényeket támaszt: a fejlett szocialista népgazdaság művelt, műszakilag képzett, öntudatos dolgozókat követel, akik a termelőmunka mellett társadalmunk irányításának is cselekvő részvevői. A kultúra területén legfontosabb feladataink: a nép műveltségi színvonalának további emelése, az egyre növekvő szakemberszükséglet kielégítése, az emberek szocialista gondolkodásának, tudatának formálása, a szocialista erkölcs normáinak érvényesítése a közéletben és a magánéletben, következetes eszmei harc a polgári, kispolgári ideológia megnyilvánulásai ellen. A következő években is a VII. kongresszuson megfogalmazott feladat teljesítéséért kell küzdenünk: *tanítsuk meg az embereket szocialista módon élni, dolgozni és gondolkodni.*

31. Kulturális fejlődésünkben kiemelkedő szerepe van a köznevelésnek. A VII. kongresszus óta tovább nőtt népünk művelődési igénye, a tanulás

kezd népmozgalommá válni hazánkban. Az 1962—1963-as tanévben az általános iskolákban csaknem másfél millió, a középiskolák nappali tagozatán több mint 200 000 diák fog tanulni, azaz 47%-kal több mint 1958—1959-ben. 1958 óta megháromszorozódott a dolgozók általános és középiskoláiba járók száma.

A VII. kongresszus óta lényeges változások történtek közoktatásunk szervezetében és tartalmában. Széles körű társadalmi vita után törvényerőre emelkedett az új oktatási reform, amelynek fő gondolatai: az iskola és az élet szorosabb kapcsolata, a tanulás és a munka egysége, korszerű tananyagok kidolgozása, a túlterhelés enyhítése, a marxizmus—leninizmus elveinek hatékonyabb érvényesítése. A tankötelezettség korhatárát 16 évre emeltük. Növeltük a gyakorlati foglalkozásban részt vevő általános és középiskolás tanulók számát. Az 1961—1962-es tanévben a gimnáziumi tanulók 67%-a, az első osztályosoknak pedig már 92,5%-a részesült ipari vagy mezőgazdasági jellegű szakmai előképzésben. Megkezdtük az új típusú középiskolák, a szakközépiskolák kiépítését. A felsőoktatási intézményekben jelentősen meghosszabbítottuk és célirányosabbá tettük a szakmai gyakorlatot. Szélesítettük azokat az oktatási formákat (levelező oktatás, esti iskolák), amelyek lehetővé teszik a dolgozó fiatalok és felnőttek továbbtanulását.

Az oktatási reform egyik legjelentősebb eredménye, hogy a népgazdaság szakemberszükségletének kielégítése és a technikusképzés színvonalának emelése céljából megkezdtük a felsőfokú technikumok rendszerének kiépítését. Emelkedett a pedagógnsképzés színvonala: a tanító- és az óvónőképzést középfokról felsőfokra emeltük.

Az oktatási reform megvalósítása azonban jórészt ezután következik, ehhez meg kell teremteni a szükséges anyagi feltételeket.

Kidolgozzuk az oktatási reformnak megfelelő új tananyagokat, tankönyveket; a még meglevő, nem szakosított falusi iskolákat a szakosított általános iskolák szintjére emeljük. Megkezdjük a tanyai iskolások számára a bentlakásos körzeti nevelőintézmények hálózatának kiépítését. Jelentősen növeljük a középiskolások számát. Már ebben a tanévben az általános iskolát végzett tanulók közül 66 ezret, az összes általános iskolát végzettek csaknem felét felvettük középiskolába. A középiskolákba kerülők száma évről évre jelentősen emelkedni fog, és messze túlhaladja az ötéves terv előirányzatait. A következő évtizedben általánossá tesszük a középfokú iskolai tanulást. Tovább fejlesztjük a szakközépiskolákat: új iskolák létesítése mellett a gimnáziumok, a technikumok, valamint a szakmunkástanuló iskolák egy részét fokozatosan szakközépiskolává alakítjuk át.

A dolgozók mind szélesebb körének tesszük lehetővé a továbbtanulást: a szakképzettség emelésére és az általános művelődési igények kielégítésére még tovább kell szélesíteni az esti és levelező oktatást. Bővítjük a dolgozók iskoláinak üzemi tagozatait. Az esti és levelező oktatásban eltöröljük az életkori és munkaköri megkötöttségeket.

Tovább fokozzuk a pedagógusok munkájának társadalmi-erkölcsi elismerését és lehetőségeink arányában anyagi megbecsülését is.

32. Az egyetemi és főiskolai hallgatók száma három év alatt csaknem megduplázódott, elértük az ötéves terv végére előirányzott 53 ezres létszámot. A hallgatók számát 1965-re legalább 70 ezerre emeljük. A következő években tovább szélesítjük azt a rendszert, hogy a főiskolákra kerülő hallgatók előzőleg egy-két évet dolgozzanak. A felsőoktatásban a legfontosabb feladat az oktatás tartamának és módszerének korszerűsítése, az új programok és tantervek kidolgozása.

Fejlődésünk megköveteli, hogy megszüntessük a szakemberképzésben meglevő elmaradást, célszerűbben foglalkoztassuk szakembereinket. Oktatási intézményeinket úgy fejlesszük, hogy elegendő számban legyenek mérnökeink, szakembereink, kutatóink a technikai és a kulturális haladás igényeinek kielégítésére. Ezért a jelenleginél lényegesen többet áldozunk a szakemberképzésre, a felsőoktatás fejlesztésére, főiskolai intézményeink bővítésére és a főiskolai hálózat kiterjesztésére. Tovább épül a budapesti, a miskolci és a veszprémi műszaki egyetem. Új műegyetem építése kezdődik meg Győrött. Növeljük a pécsi és a budapesti orvostudományi egyetem és a gödöllői agrártudományi egyetem befogadóképességét, tovább fejlesztjük a tudományegyetemeket. 1962 végéig 43 felsőfokú technikum létesül, s így felsőoktatási intézményeink száma 86-ra emelkedik. Nagy erőfeszítéseket teszünk a kollégiumi ellátottság megjavítására. Fokozatosan rátérünk az ingyenes oktatásra, és tovább fejlesztjük a társadalmi ösztöndíjrendszert. Egyetemeinket és főiskoláinkat — a fővárosban és a vidéken egyaránt — korszerű laboratóriumokkal, gépekkel, műszerekkel és egyéb eszközökkel szereljük fel. Szervezettebbé tesszük a végzett szakemberek továbbképzését. Gondoskodunk arról, hogy az oktatói kar létszáma és képzettsége megfeleljen azoknak az igényeknek, amelyeket a felsőoktatás fejlesztése támaszt.

A felsőfokú képzésben alkosson egységet az oktató-, a tudományos és a nevelőmunka, az egyetemek és főiskolák neveljenek kommunista szakembereket.

33. A szocialista építőmunka előrehaladásával megnő a tudomány szerepe: a tudomány közvetlen termelőerővé válik. Szükséges, hogy évről évre emeljük a nemzeti jövedelemnek a tudományok és a technika műszaki fejlesztésére fordított hányadát.

A tudomány tervszerű fejlesztésében, eredményeinek felhasználásában még csak a kezdeti lépéseket tettük meg. A gyorsabb előrehaladást gátolja a szellemi és anyagi erők szétaprózottsága, gyakran célszerűtlen felhasználása, a konzervativizmus, a szubjektivizmus, a tudomány irányításának hibái és az elavult szervezeti formák. A marxista világnézet tért hódított, de még nem vált minden területen a tudományok művelésének általánosan elfogadott világnézeti és módszertani alapjává.

a) Az országos távlati tudományos kutatási tervben kitűzött kutatási feladatok megjelölik a tudományos munka fő irányait. A legközelebbi feladat most azoknak a legfontosabb kutatási céloknak a kijelölése, amelyeknek elérésére — a hazai feltételeket és szükségleteket, valamint a nemzetközi kooperáció és munkamegosztás lehetőségeit figyelembe véve — tudo-

mányos erőinket elsősorban összpontosítjuk. Tudományos életünk nagy fontosságú irányító szerveinek, a Magyar Tudományos Akadémiának, a Tudományos és Felsőoktatási Tanácsnak és a Műszaki Fejlesztési Bizottságnak az a feladata, hogy jobban segítsék a magyar tudomány összehangolt, tervszerű fejlődését, ösztönözzék különösen a matematikai, fizikai, kémiai, műszaki és biológiai kutatásokat, szervezzék meg a kutatási témák összehangolt kijelölését és kidolgozását, gyorsítsák meg a tudományos kutatás eredményeinek hasznosítását a népgazdaságban és a felsőoktatásban.

b) Az emberek tudatának, gondolkodásának átalakításában, a szocialista társadalom kidolgozásában mind nagyobb feladatok hárulnak a társadalomtudományokra. A társadalomtudományok művelői segítsék a szocialista építés tapasztalatainak elméleti általánosítását, a fejlődés távlatainak tudományos megvilágítását, az antimarxista ideológiák elleni harcot, a pártosság lenini eszméinek védelmét és érvényesítését. A társadalomtudományi kutatómunka szervezete segítse elő az elmélet és a gyakorlat egységét, az erők ésszerű összpontosítását és a társadalmi fejlődés időszerű alapkérdéseinek vizsgálatát.

c) A fiatal kutatók képzését és tudományos előrehaladását tervszerűbbé kell tenni és össze kell hangolni a szocialista építés igényeivel. Az idős, tekintélyes tudósok megtisztelő feladata, hogy minél több tehetséges fiatal kutatónak adják át gazdag tapasztalataikat, minél több kiváló tudóst neveljenek a magyar tudomány, a magyar nép számára.

34. A szocializmus építésében elért nagy eredmények kedvező hatással voltak az irodalom és a művészetek fejlődésére. Az alkotók körében is nőtt a bizalom a párt politikája iránt, tovább szélesedett a szocializmus eszméit igenlő, értük meggyőződéssel küzdő írók és művészek tábora, fejlődött a fiatal író- és művésznemzedék alkotó tevékenysége.

1959-ben újjáalakultak művészeti szövetségeink, új lapok és folyóiratok indultak, megnőtt a kiadók, a színházak, a filmgyárak önállósága és felelőssége.

Tartalmi gazdagodás és színvonalemelkedés tapasztalható az alkotók munkásságában. Előtérbe kerültek mai életünk problémái. Sok olyan mű — regény, novella, vers, dráma, film, képzőművészeti, zenei alkotás — készült, amely igyekezett szocialista választ adni változó életünk kérdéseire, és segített a nép erkölcsi, világnézeti nevelésében. Figyelemre méltó a régi és az új erkölcs összeütközéseinek pártos ábrázolására való törekvés. Különösen örvendetes, hogy felnövőben van egy fiatal, a szocialista rendszerben nevelkedett, tehetséges művésznemzedék, amely ígéretes művekkel gazdagította már eddig is irodalmunkat és művészetünket. Még mindig kevés azonban a társadalmi életünk fő folyamatait igényesen ábrázoló színvonalas alkotás, sok a periférikus témájú, középszerű, szürke munka.

A marxista kritika fő feladata, hogy segítse a szocialista eszmeiségű művészi alkotást, ezért fokozza erőfeszítéseit a kritikában kísértő revizionista, polgári nézetek, a sematizmus, a hozzá nem értés, az elvtelenség, a kispolgári tömegízléshez való alkalmazkodás ellen.

Irodalmi-művészeti közéletünk ma még különféle eszmei arculatú csopor-

tokból áll. Minden erővel és eszközzel segítjük, támogatjuk a marxista világnézetű, szocialista-realista irodalmat és művészetet, de teret adunk minden más jó szándékú, nem ellenséges művészi tevékenységnek is. Az a feladatunk, hogy megteremtsük irodalmunknak és művészetünknek a szocialista eszmeiségen alapuló egységét. Következetesebben érvényesítjük a párt eszmei irányítását. A jövőben sem döntünk el rendeletileg, adminisztratív eszközökkel olyan vitákat, amelyek a művészi megformálás, a stílus kérdéseiről folynak; a párt irányító munkájában továbbra is az eszmei meggyőzés módszerét alkalmazzuk, bátorítjuk az alkotó vitákat és következetesen harcolunk az idegen, káros nézetek, eszmék ellen.

A valóságot tükröző, az emberek tudatát formáló szocialista irodalomtól és művészettől idegen a sematizmus, az élet bonyolult problémáinak megkerülése vagy leegyszerűsítése.

A szocialista realizmus magában foglalja a kísérletezés szabadságát, a különböző stílusirányzatok létjogosultságát, a témák és a formák változatosságát. Elutasítjuk azonban a dekadenciát, a formalizmust, a valóságtól elforduló, öncélú modernkedést.

35. Társadalmi nevelésünk rendszerében nagy szerepe van az iskolán kívüli népművelésnek.

Az elmúlt években megnövekedett az érdeklődés a világnézeti, a természettudományos és a művészeti ismereteket bővítő, valamint a szakismereteket gyarapító műszaki és gazdasági előadások iránt. Mind a világnézeti nevelésben, mind az általános és szakműveltség fejlesztésében nagy haladást hoztak az összefüggő tematikával, meghatározott nevelési céllal, állandó hallgatósággal működő munkás- és termelőszövetkezeti akadémiák. Erősödött, s a közönség ízlésének fejlesztésében jelentős eredményt ért el a műkedvelő művészeti mozgalom.

Többet költöttünk a népművelésre. Bővítjük a népművelési intézmények: a könyvtárak, a mozik, a művelődési otthonok, a múzeumok hálózatát.

A népművelés fontos feladata, hogy az idősebb generációnak az a része, amelynek nincs teljes általános iskolai végzettsége, az iskolán kívüli népművelés segítségével is hozzájuthasson a nyolc osztályos iskola ismeretanyagához. A népművelés is terjessze a szocialista hazafiság és a proletár internacionalizmus eszméit, segítse elő a szocialista együttélés szabályainak meghonosítását, a tömegek ízlésének formálását, a polgári, a kispolgári ideológia, életfelfogás és erkölcs elleni harcot.

36. A VII. kongresszus óta fejlődött a sajtó, a rádió, a televízió, vonzóbb, érdekesebb formában látják el tájékoztató és nevelő feladataikat. A központi és a helyi lapok ma már szinte minden családhoz eljutnak. Csaknem minden családnak van rádiókészüléke, s a televízió műsorát is több mint egymillió ember nézi. 1965-re minden negyedik család otthonában lesz televíziókészülék, és az egész országban vehető lesz a budapesti televízió műsora.

Az egész lakosság politikai-kulturális nevelésében, a nép műveltségének, ízlésének fejlesztésében nagy szerepe van a sajtónak, a televíziónak és a rádiónak. Azt várjuk, hogy a sajtó, a rádió és a televízió dolgozói igényesebben,

vonzóbb formában hirdessék a szocializmus igazságait. Legyenek a szocialista ember nevelésének, az egységes szocialista társadalom formálásának élenjáró munkásai, terjesszék a szocialista kultúrát.

VI. A PÁRT FEJLŐDÉSE

A szocialista forradalom minden győzelme elsősorban annak köszönhető, hogy a magyar munkásosztálynak, a dolgozó népnek egységes, marxista–leninista, internacionalista pártja van, amely megoldotta és megoldja történelmi feladatait.

A Magyar Szocialista Munkáspárt tagjait — munkásokat, parasztokat, értelmiségieket — a kommunizmus eszméje, a közös cél és akarat egyesíti. A párt, amely a munkásosztály forradalmi élcsapata, megnyerte a nép túlnyomó többségének cselekvő támogatását. A szocializmus teljes felépítése, a társadalom szocialista egységének kialakulása s a marxizmus—leninizmus térhódítása azt eredményezi, hogy a munkásosztály élcsapata az egész nép pártjává válik.

37. A Magyar Szocialista Munkáspárt politikai célt és irányt ad a nép egész tevékenységének; tudományos ideológiája az országépítésnek, a társadalmi átalakulásnak, a tudományos és kulturális fejlődésnek az éltető eszméje; szervezete épülő szocialista társadalmunk egységének és szervezettségének magja. A párt egész tevékenységét a marxizmus—leninizmus elméletére alapozza, politikája a magyar nép érdekeit fejezi ki. A való helyzetből indul ki, és mindig szem előtt tartja a kommunista végcélt. A párt egész munkája: a munkásosztálynak, a népnek a szolgálata. A Magyar Szocialista Munkáspárt történelmi hivatásának tekinti, hogy — összhangban a nemzetközi forradalmi munkásmozgalom harcával és az egész haladó emberiség érdekeivel — a magyar munkásosztályt, az egész népet elvezesse a szocialista forradalom teljes győzelméhez, majd a kommunizmushoz.

A Központi Bizottság döntéseit gondos tanulmányozás és vita előzi meg; a Központi Bizottság a fontosabb párthatározatok meghozatala előtt a párttagok és pártonkívüliek széles rétegeivel tanácskozik. A párt vezető tevékenysége mind tudományosabb és konkrétabb: a párthatározatok a szocialista építés gyakorlati munkáját irányító elveknek és intézkedéseknek a foglalatai. A párt irányítja az állami, a gazdasági és kulturális munkát, de nem az állami és társadalmi szervekre hozott kötelező határozatok útján. A párt határozatai az e szervekben dolgozó kommunistákat kötelezik.

A párt vezető szerepe társadalmunk fejlődésében törvényszerűen növekszik. A mind bonyolultabbá váló gazdasági és kulturális építőmunka mind nagyobb tervszerűséget, tudatosságot és szervezettséget követel. Az elkövetkező időszakban a párt arra törekszik, hogy elősegítse a termelőerők fejlődését, győzelemre vigye a szocializmust az emberek gondolkodásában és érzésvilágában, erősítse a nép szocialista nemzeti egységét, teljessé tegye a szocializmus győzelmét. E feladatok megoldásának feltétele és eszköze: a személyi kultusz terhétől megszabadult párt politikai-eszmei és szervezeti egységének megőrzése és erősítése, az ideológiai munka fejlesztése. Védelmezzük a pártélet lenini normáit, a kollektív vezetést, következetesen érvé-

nyesítjük a demokratikus centralizmus elvét, fejlesztjük a pártdemokráciát és erősítjük a centralizmust, ápoljuk a párt és a tömegek egészséges, a kölcsönös bizalomra épülő kapcsolatait, hűek maradunk a nemzetközi kommunista mozgalom marxista—leninista alapelveihez.

38. A párt az ellenforradalommal vívott harc idején, a szocialista építés menetében leszámolt a személyi kultusszal. A személyi kultusz idegen a marxizmus—leninizmustól, idegen a munkásosztálytól és a szocialista társadalomtól. Nem a szocialista rendszerből vagy annak intézményeiből eredt, és nem is másította meg e rendszer társadalmi jellegét. A szocialista társadalom, a kommunista mozgalom tárta fel és vetette el a személyi kultuszt. A marxizmus történelemfelfogása szemben áll a személyiség történelmi szerepének idealista felfogásával, a párt és a tömegek szerepének lekicsinylésével; a szocialista társadalom lényegével összeegyeztethetetlen egy vezető istenítése, a párt és a tömegek fölé emelése, az önkény, a hatalommal való visszaélés. A Szovjetunió Kommunista Pártja nagy történelmi tette és érdeme, hogy nyíltan elítélte és leküzdötte a személyi kultuszt. E súlyos politikai, ideológiai és morális ballaszt elvetése a kommunista világmozgalom életbevágó érdeke, a Szovjetunió, a szocialista világrendszer gyors és egészséges fejlődésének nélkülözhetetlen feltétele volt.

Pártunkban a Sztálin-kultusz az ennek mintájára meghonosodott Rákosi-kultusszal párosult. 1949-től Rákosi és személyi támogatóinak szűk csoportja a kollektív vezetés fokozatos megszüntetésével a Központi Vezetőség, a párt és a nép fölé helyezte magát, szektás álradikalizmusa eltorzította a párt politikáját, önkényesen semmibe vette a szocialista törvényességet. A személyi kultusz aláásta a párt tekintélyét, a párt és a tömegek közötti bizalmat, törést okozott a szocializmus építésében, gátolta a marxista gondolkodást, a bátor kommunista cselekvést, a nép alkotó tevékenységét, kedvezett a karrierizmusnak, az elvtelenségnek, a szolgalelkűségnek és a maradiságnak.

A Magyar Szocialista Munkáspárt 1956. november 4. után eltávolította a vezetésből, a politikai életből a Rákosi-klikket, amely a hatalommal visszaélve mérhetetlen károkat okozott a magyar népnek, a nemzetközi kommunista mozgalomnak. A párt visszaállította az országban a pártélet lenini normáit, a szocialista törvényességet. A Központi Bizottság 1962. augusztus 14—16-i ülésén teljes összefüggésében és mélységében feltárta a koncepciós perek, a törvénysértések okait; igazságot szolgáltatott azoknak a kommunista harcosoknak, ártatlan embereknek, akik áldozatul estek a Rákosi-klikk önkényének, meghurcoltatást, oktalan büntetést szenvedtek. A Magyar Szocialista Munkáspárt jóvátett minden orvosolható törvénysértést, eljárt a törvénysértésekben vétkes személyek ellen. A Központi Bizottság kizárta a párt soraiból azokat, akik a fő politikai felelősséget viselik a személyi kultusz éveiben elkövetett bűnökért. Határozott intézkedésekkel megteremtette a törvényes, intézményes és személyi garanciáit annak, hogy a törvénysértések többé meg ne ismétlődhessenek.

A Magyar Szocialista Munkáspárt életét a lenini normák szabályozzák. Megvalósult a kollektív vezetés. Minden lényeges elvi, politikai kérdésben

a Központi Bizottság dönt. Az egész pártban érvényesül a kollektív vezetés elve; a légkör nyílt, őszinte és elvtársias. A párt leszámolt a személyi kultusszal, újjászületett, visszanyerte a nép bizalmát és támogatását, leleplezte a revizionista árulást, megszilárdította marxista—leninista egységét.

39. A magyar nép megismerte a végső kifejlődésig jutott szektás dogmatizmust és revizionizmust. A dogmatizmus és a revizionizmus csődbe jutott, lelepleződött, a marxista—leninista politikát igazolta az élet. A magyar kommunisták hosszú és nehéz harcban alakították ki a helyes marxista—leninista politikát. A Tanácsköztársaság és a huszonöt éves Horthy-reakcióval folytatott harc tapasztalatai, a munkáshatalom kivívásának és a szocialista építésnek a tanulságai, országunk és pártunk története — cáfolhatatlan bizonyíték az alkotó marxizmus igaza mellett. A revizionizmussal és a szektarianizmussal, a személyi kultusszal vívott harc eredménye, hogy pártunk politikájában érvényesülnek a marxizmus—leninizmus elvei; ebben a harcban született pártunk egysége, ebben a harcban forrt össze pártunk a tömegekkel, a magyar néppel, a kommunista világmozgalom testvérpártjaival, a szocialista országok népeivel.

A párt egysége a VII. kongresszus óta eltelt időszakban tovább erősödött. A marxista—leninista politika kidolgozásának és végrehajtásának folyamatában a párt sikerrel küzdött meg a jobb- és „baloldali" nézetekkel. Az eleven, a gyakorlati tevékenységgel összefüggő viták erősítették a pártot. A párttagság a vitákban helyesen foglalt állást, és a vitát követő határozatoknak megfelelően, egységesen cselekedett. A párt eszmei küzdelmet vívott a marxizmustól eltérő irányzatok ellen, de erélyes szervezeti intézkedéseket is foganatosított azokkal szemben, akik frakciós kísérletekkel le akarták téríteni a pártot a marxista—leninista politika útjáról.

A VII. kongresszus joggal állapította meg, hogy a kétfrontos harcban megerősödött párttagság túlnyomó többsége megszabadult a szektarianizmus és a revizionizmus káros befolyásától. Az utóbbi három évben ez a folyamat előrehaladt, de még ma is élnek szektás és revizionista nézetek. Most is érvényes Lenin figyelmeztetése: a társadalmi élet fordulói, nagyobb változásai idején növekedhet az elhajlások, a marxizmustól eltérő irányzatok veszélye.

A párt a VII. kongresszus után is következetes eszmei-politikai harcot folytatott a szektarianizmus és a revizionizmus maradványai és az elhajlások iránti békülékenység ellen. A marxizmustól eltérő irányzatok kölcsönhatásban vannak, táplálják, erősítik egymást, sőt közös platformon találkozhatnak is. *Tapasztalataink megerősítik a kétfrontos harc nemzetközi érvényű leninii elvét.* A revizionizmusnak és a szektás dogmatizmusnak is kispolgári a gyökere és a jellege. A revizionizmus és a szektás dogmatizmus is ellentétes a marxizmus elméletével és gyakorlatával, a munkásosztály, a szocializmus érdekeivel.

40. A párt elméleti tevékenységében a legfontosabb a marxizmus alkotó alkalmazása, a szocialista építés kérdéseinek megoldása. A párt a lenini eszmék alkalmazásával választ adott olyan bonyolult problémákra, mint az osztályharc és az osztályszövetség összefüggése; az ellenforradalommal vívott

harc a szocialista konszolidáció, a szocializmus felépítésének időszakában; a gazdasági és a politikai tényezők kölcsönhatása a mezőgazdaság szocialista átszervezésében; a falu társadalmi viszonyainak átalakítása és egyidejűleg a mezőgazdasági termelés emelése; a középparasztság szerepe és a kulákkérdés megoldása; az egységes szocialista paraszti osztály kialakításának útja. Tapasztalataink alapján indokolt az az elméleti következtetés, hogy a proletárdiktatúra korszakában — helyes politika és kedvező nemzetközi viszonyok mellett — a szocialista forradalom nagyobb fordulatai sem váltják ki okvetlenül és mindig az osztályharc éleződését és a termelés esését. A mezőgazdaság szocialista átszervezése a kispolgári ideológia veresége is; a paraszti tömegek szemében hitelét vesztette az „örök egyéni kisvállalkozó" eszménye. A kispolgári ideológia elvesztette legfőbb hazai társadalmi-gazdasági alapját; a szocialista tudatosság győz a kispolgári ösztönösség felett.

Előbbre jutottunk a párt ideológiai fejlődésében, a tömegek politikai nevelésében. Mindinkább megvalósul az a törekvés, hogy vonzó formában, az élettel szerves kapcsolatban ismertessük pártunk politikáját, terjesszük a marxizmus—leninizmus eszméit. A párt VII. kongresszusán kitűzött feladat megoldása — hogy „társadalmi és kulturális életünk minden területén uralkodóvá tegyük a marxizmus—leninizmus világnézetét" — még hosszú időt igényel. Az ideológiai munka gyakori hibája: a meggyőző erőre támaszkodó offenzív jelleg elégtelensége, az új problémák vizsgálatától és a megoldásuktól való húzódozás, a dogmatizmustól örökölt gondolati bátortalanság.

A marxizmus eszmei offenzívája egész szocialista építőmunkánk szükséglete és követelménye. Fejlődésünk jelenlegi időszakának egyik jellemzője, hogy a politikai harc is gyakran ideológiai formában jelentkezik. A kapitalista múlt eszmei öröksége — az ellenséges erők utolsó mentsvára — fékezi a szocialista építést.

A párt szembefordul az osztályharc állandó és abszolút éleződésének hamis tételével; azokat a rétegeket is a szocialista építés támogatására hívja, amelyek korábban nem rokonszenveztek céljainkkal, részben szemben álltak azokkal.

Nőttön-nő a marxizmus nemzetközi tekintélye és vonzóereje. A szocialista világrendszer előrehaladása, különösen a Szovjetunió fejlődése, cáfolhatatlan tanúságtétel a marxi—lenini elmélet igazsága mellett. Az alkotó marxista gondolat korunk uralkodó eszmei áramlata. A marxizmus hazánkban való térhódításának kedvez az ország társadalmi-politikai helyzete. Az elmúlt évek nemzetközi és hazai eseményeinek, a párt politikájának hatására polgári és kispolgári gondolkodású rétegek és emberek közeledtek a népi demokratikus rendszerhez. A párt elősegíti és gyorsítja ezt a közeledést, de vitába száll azzal az elképzeléssel, amely a szocialista nemzeti egység politikájában a polgári és kispolgári ideológia megtartására és igazolására vél lehetőséget felfedezni.

A politikai rugalmassággal párosulnia kell az elvi következetességnek; a politikai szövetség és az ideológiai vita egységet alkot. Az antimarxista eszmeáramlatokkal sem a nemzetközi ideológiai küzdőtéren, sem az országon

belül nincs békés együttélés. Eszmei harcot kell folytatni a mai polgári filozófia, szociológia és esztétika hazánkban is ható áramlatai ellen, szembeállítva velük az alkotó marxizmus—leninizmus tudományos eszméit. A hazai polgári, kispolgári ideológia elleni harcban a fő feladat a nacionalista maradványok leküzdése.

További előrehaladásunk elsőrendű követelménye, hogy megszüntessük az ideológiai munka viszonylagos elmaradását a társadalmi viszonyok fejlődése mögött, fokozzuk az eszmei harcot a tudományos, kulturális élet minden területén a szocialista módon élő, dolgozó, gondolkodó és érző ember neveléséért.

41. A párt fontos feladatának tekinti, hogy általánossá tegye az emberek közötti kapcsolatok új szabályait, a szocializmus erkölcsi normáit. A kommunista erkölcs szemben áll a kizsákmányolók osztályerkölcsével, és magába foglalja azokat a főbb általános emberi erkölcsi szabályokat is, amelyeket a néptömegek évezredek alatt a társadalmi elnyomással és az erkölcsi fogyatékosságokkal vívott harcban kialakítottak. A kommunistákat jellemző erkölcsi tulajdonságok: a kizsákmányolás elleni harc; mindenféle elnyomás és társadalmi igazságtalanság szenvedélyes gyűlölete; odaadás a szocializmus ügye iránt, a szocialista haza szeretete; a nép önzetlen szolgálata; testvéri szolidaritás minden ország dolgozóival, minden néppel; harcos internacionalizmus; a társadalom javára végzett lelkiismeretes munka; a közügyek iránti szenvedélyes érdeklődés; kérlelhetetlenség a társadalom és az egyes emberek kárára elkövetett visszaélésekkel, az önzéssel, a becstelenséggel, a karrierizmussal, a hatalommal való visszaéléssel, az önteltséggel és kritikátlansággal szemben; erkölcsi tisztaság, egyszerűség és szerénység a társadalmi és magánéletben. A munka szerinti elosztás a szocialista társadalomnak erkölcsi elve is. Nem tűrhetjük a köztulajdon dézsmálását, a pazarlást, a közösség megkárosítását, nem békülhetünk meg a társadalomellenes individualizmussal. Küzdenünk kell ezeknek az elveknek következetes érvényesítéséért.

42. Pártunk szervezeti élete a VII. kongresszus óta egészségesen fejlődött.

a) A párt taglétszáma ugyan lényegesen kisebb, mint az ellenforradalom előtt volt, de a párt erősebb, mert a harcban megedzett kommunistákat tömöríti, mert marxista—leninista egysége szilárd. Az ipari üzemekben nőtt a párt szervezeti ereje, befolyása, a mezőgazdaság szocialista átszervezése közben új termelőszövetkezeti pártszervezetek alakultak; sok termelőszövetkezeti paraszt kérte és nyerte el felvételét pártunkba. Több az értelmiségi és az alkalmazott is, ami kifejezi a tudományok és a technika növekvő szerepét társadalmunk fejlődésében. Pártunknak nem célja a párttagság létszámának nagymérvű növelése. A párttagság egészséges utánpótlását elsősorban az új, felnövekvő kommunista nemzedék legjobbjaiból szervezzük meg. Pártépítő munkánkat az a törekvés vezeti, hogy ne legyen olyan párttagunk, aki nem való a pártba, viszont sokasodjék, százezrekkel növekedjék a politikánkat értő és támogató olyan párton kívüli emberek száma, akiket a párt tagjaiként is becsülnének és tisztelnének.

b) A párt szervezeti életének alapelve: a demokratikus centralizmus. A párt egészséges fejlődésében a demokratizmus kibontakozása együtt jár a köz-

ponti irányítás, a centralizmus erősödésével. A demokratikusan hozott határozatokat, a vezető szervek utasításait fegyelmezetten végre kell hajtani. A párt nem tűr semmiféle kispolgári, liberális vagy anarchikus felfogást és módszert. Az országos jellegű problémákról a párt központi szervei határoznak. A közép- és alsó pártszervek az általános irányelveket és a központi határozatokat követve, helyi jellegű kérdésekben önállóan és felelősséggel döntenek, intézkednek. A mezőgazdaság szocialista átszervezésének tapasztalatai, a megyék, a járások kezdeményezései, a pártmunkások megnövekedett tekintélye arról tanúskodnak, hogy a megyei, a járási és a városi pártbizottságok, a községi pártszervezetek helyesen élnek a nagyobb önállósággal.

c) A párttagság növekvő aktivitása lehetőséget ad arra is, hogy mind több társadalmi dolgozó (nem függetlenített) pártmunkás vegyen részt a választott pártszervek és pártapparátusok mindennapi munkájában. Növeljük a Központi Bizottság, a pártbizottságok, ill. ezek osztályai, valamint a pártvezetőségek mellett működő állandó jellegű munkabizottságok szerepét és jelentőségét; erősítsük a pártmunka társadalmi jellegét.

d) A VII. kongresszus óta eltelt időszakban a káderpolitikában jobban érvényesültek a lenini elvek. A káderek kiválasztásának elve: a népi demokráciához hű, kellő politikai és szakmai felkészültségű, művelt, tehetséges, szervezőképes és irányítani tudó embereket kell vezető tisztségekbe helyezni. Érvényt szerzünk annak az elvnek is, hogy arra érdemes és rátermett pártonkívüliek betölthessenek minden közfunkciót. Ez az elv és gyakorlat erősíti a párt és a tömegek közti kapcsolatot, egyszersmind védi a párt politikai és erkölcsi tisztaságát. A pártonkívüliek vezető funkcióba helyezésénél is elsőrendű politikai követelmény, hogy elfogadják a párt irányítását, odaadóan dolgozzanak a szocializmus felépítésén.

A régi, tapasztalt káderek mellett tervszerűen és bátran léptessünk elő felelős beosztásba fiatal, friss erőket. Az eddiginél nagyobb számban helyezzünk vezető posztokra nőket.

43. A tömegszervezetek és tömegmozgalmak — a szakszervezetek, a Kommunista Ifjúsági Szövetség, a népfrontmozgalom, a másfél millió tagot egyesítő Szövetkezetek Országos Szövetsége, a Magyar Nők Országos Tanácsa, a Magyar Úttörők Szövetsége, a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat, a Műszaki és Természettudományi Egyesületek Szövetsége, az Országos Béketanács, a Magyar—Szovjet Baráti Társaság, a testnevelési és sportmozgalom, a Magyar Honvédelmi Sportszövetség, a Magyar Vöröskereszt és más tömegszervezetek és mozgalmak — az utóbbi három évben hatékony munkát végeztek a dolgozók nevelésében és mozgósításában. A szocialista demokrácia továbbfejlesztésével nő a tömegszervezetek és mozgalmak szerepe, hatásköre. A tömegszervezeteknek és mozgalmaknak továbbra is az a fő feladatuk, hogy segítsék és közvetítsék a párt politikáját a tömegekhez, s a tömegek véleményét, javaslatait, kívánságait a párthoz.

A szakszervezetek tevékenyen közreműködnek a népgazdaság fejlesztésében, ösztönzik és szervezik a szocialista munkaversenyt, különösen a szocialista brigádmozgalmat. Növelni kell a szakszervezetek szerepét a gazdasági feladatok megoldásában. Szükséges, hogy — elsősorban a termelési

tanácskozásokon — a dolgozók hatékonyabban vegyenek részt a vállalati tervek kidolgozásában és ellenőrzésében, a helyi kérdések eldöntésében.

A szakszervezetek hatáskörébe kell utalni olyan munkajogi, társadalombiztosítási, szociális és kulturális ügyeket is, amelyekkel eddig állami szervek foglalkoztak.

A Kommunista Ifjúsági Szövetségnek jelentős szerepe van abban, hogy a fiatalok többsége a szocializmus eszméit vallja, s megérti, hogy a szocializmus tárja szélesre a nemzeti és az egyéni felemelkedés útját. A Kommunista Ifjúsági Szövetség tagjai legyenek az iparban és a mezőgazdaságban a termelékenység emelésének, az új technika alkalmazásának élharcosai, a kulturális élet fellendítésének tevékeny részesei. A Kommunista Ifjúsági Szövetség terjessze a kommunista eszméket, mozgósítsa tagjait és az egész magyar ifjúságot a szocializmus építésére, legyen a fiatalság életkori sajátosságainak megfelelő vonzó, színes, eleven mozgalom.

Társadalmunkban mindinkább megvalósul a nőknek nemcsak jogi, hanem igazi társadalmi egyenlősége is. A nők kiveszik részüket a politikai, közéleti munkából. Helytállnak a termelésben, a közoktatásban, az egészségvédelemben, kiemelkedő szerepet játszanak az új nemzedék nevelésében. A Nőtanács és helyi bizottságai eredményes nevelő- és szervező munkát végeznek: segítik az asszonyok és lányok fokozottabb részvételét a közéletben, képviselik és hirdetik nagy társadalmi-politikai céljainkat, küzdenek azért, hogy a nők méltó társadalmi megbecsülésben és gondoskodásban részesüljenek.

A párt és a tömegek jó kapcsolatainak alapja a kölcsönös bizalom. A párt állandó felvilágosító munkát végez a tömegek között, nyíltan és őszintén szól a párt politikájáról, a nehézségekről és ezek leküzdésének módjáról, a megoldásra váró problémákról. A dolgozó emberek tapasztalják, hogy a párttal, a kommunistákkal megoszthatják mindennapi örömeiket és gondjaikat, tudják, hogy a párt egész tevékenységét a szocialista humanizmus hatja át, amely az elvhűség, a forradalmi következetesség és erély mellett a szocializmus építésén munkálkodó emberek iránti megbecsülést és figyelmességet, türelmet és gondoskodást is jelent. A párt- és az állami funkcionáriusok tanácskozzanak a tömegekkel, éljenek a tömegek között. Küzdjük le a személyi kultusz hatására kialakult hibás módszerek, a párt tömegkapcsolatait lazító munkastílus maradványait, amelyek akadályozzák a párt politikájának végrehajtását, rontják a párt és a tömegek közötti jó viszonyt.

VII. A MAGYAR SZOCIALISTA MUNKÁSPÁRT ÉS A NEMZETKÖZI KOMMUNISTA MOZGALOM

44. A Magyar Szocialista Munkáspárt a nemzetközi kommunista mozgalom része, a proletár internacionalizmus eszméje vezérli. A Szovjetunió Kommunista Pártja a nemzetközi kommunista mozgalom legtapasztaltabb pártja, élenjáró osztaga. A Szovjetunió Kommunista Pártjának ez a szerepe történelmileg alakult ki a kommunista mozgalomban: a Szovjetunió Kommunista Pártja a történelemben elsőnek vezette győzelemre a szocialista forradalmat, és építette fel a szocializmust; kidolgozta a kommunista építés

programját, és irányítja gyakorlati megvalósulását. A Szovjetunió Kommunista Pártjának ideológiai és politikai munkássága általános orientációt ad a kommunista pártoknak sajátos helyzetük megítélésében is. A Szovjetunióhoz és kommunista pártjához való viszony ma is az internacionalizmus próbaköve.

A Szovjetunió Kommunista Pártja XX. kongresszusán kidolgozott lenini irányvonalat a kommunista és munkáspártok 1957-es és 1960-as nyilatkozatai a nemzetközi kommunista mozgalom irányvonalává emelték. *A XX. kongresszuson kimunkált lenini politikát igazolták a Magyar Szocialista Munkáspárt tapasztalatai is.* A XX. kongresszus elveinek magyarországi alkalmazása tette lehetővé, hogy a párt a néppel összeforrva gyorsan legyőzze a dogmatizmus és a revizionizmus okozta zűrzavart, úrrá legyen az ellenforradalom okozta nehézségeken, irányt adjon a további építőmunkának s a korábbinál jóval eredményesebben folytassa a szocialista építést. A Szovjetunió Kommunista Pártjának a XXII. kongresszuson elfogadott programja: korunk kommunista kiáltványa, a marxizmus—leninizmus nemzetközi érvényű továbbfejlesztése. Ez a program alkotó, tudományos választ ad korunk fő kérdéseire, összegezi a Szovjetunió fejlődésének, a kommunizmus építésének útját, a két világrendszer békés egymás mellett éléséért, a kolonializmus teljes megsemmisítéséért és a szocializmus világméretű győzelméért vívott harc feladatait.

A Magyar Szocialista Munkáspárt meggyőződése szerint, ha következetesen megvalósítjuk a lenini politikát, akkor a Szovjetuniót követve hazánk is történelmileg rövid idő múlva a kommunista társadalom építésére tér át.

45. A Magyar Szocialista Munkáspárt internacionalista kötelességének tartja, hogy minden tőle telhetőt megtegyen a nemzetközi kommunista mozgalom egységének erősítéséért, és a marxi—lenini egység védelmében állhatatosan harcol a marxizmus—leninizmus revizionista és dogmatikus eltorzítása ellen.

A revizionizmus szervesen kapcsolódik az imperializmus terveihez, a nemzetközi reakció stratégiai elképzeléseihez: fő törekvése a szocialista tábor egységének fellazítása, a szocialista országok, a kommunista pártok, a haladó erők szembefordítása a Szovjetunióval. A revizionisták nacionalista értelmezést adnak a nemzeti sajátosságoknak, a nemzeti „külön út" eszméjét hirdetik. A revizionizmus a társadalmi-politikai helyzet változásával új arcot ölt, gondosabban álcázza magát. Meghamisítja a nemzetközi kommunista mozgalom dokumentumait, a Szovjetunió Kommunista Pártja XXII. kongresszusának eszméit. Elavultnak nyilvánítja a munkásosztály és a párt vezető szerepét, az osztályharcot. Kiterjeszti a békés egymás mellett élés elvét az ideológiai életre, békét és „megegyezést" szorgalmaz a polgári, kispolgári eszmeáramlatokkal; elmossa a marxista és a polgári ideológia ellentétét, a dogmatizmus elleni harc ürügyén kérdésessé teszi a marxizmus—leninizmus általános érvényű tételeit.

A szektások, az álbaloldali nézetek és módszerek képviselői értetlenül fogadják a társadalmunkban végbement változásokat és az új helyzetből fakadó következtetéseket. A szocialista forradalom kezdeti szakaszán szük-

séges rendszabályokat örökérvényűeknek tekintik, a történelmileg elavult intézkedéseket a jelenlegi új viszonyok között is alkalmazni akarják.

A dogmatikusok nem értik meg, hogy a személyi kultusz elvetése és következményeinek gyakorlati felszámolása szükséges és helyes volt; nem fogadják el a kommunista és munkáspártok 1957-es, 1960-as határozatainak új tételeit, tagadják a Szovjetunió Kommunista Pártja XX. és XXII. kongresszusának jelentőségét a nemzetközi kommunista mozgalom fellendítésében, kétségbevonják az új világháború elkerülhetőségének nagy fontosságú tételét, a két világrendszer békés egymás mellett élésének elvét.

46. A magyar munkásosztály történelmi útja is bizonyítja, hogy a munkásosztály politikai egységének megvalósítása elengedhetetlen feltétele annak, hogy hatalmát kivívja, megvédje, nemzetét a szocialista fejlődés útjára vezesse. A magyar munkásmozgalom történelmi tapasztalatai, a hatalomért vívott harc és a szocializmus építésének tanulságai azt bizonyítják, hogy a munkásosztály csak a dolgozó nép élén, széles osztályszövetségben győzhet a kapitalizmus felett. A kommunista pártnak a munkásosztály egységét megvalósító, a szociáldemokrata párttal való együttműködésre irányuló politikája helyes volt. Hazánkban a két munkáspárt akcióegységétől a két párt marxista—leninista alapon való összeforrásáig terjed az út, s most a két munkáspárt volt tagjai harmonikusan dolgoznak együtt a munkásosztály marxista—leninista pártjában.

47. Az 1956-os ellenforradalom után a szocializmus magyarországi sorsa nagy gondot és sok aggodalmat okozott barátainknak, az imperialisták pedig mesterségesen, provokációs célzattal összetákolták és napirenden tartják az úgynevezett „magyar ügyet". A szocializmus nagy győzelmei, gyarapodó sikerei hazánkban eloszlatták barátaink aggodalmát, az imperialisták mesterkedései pedig visszaütöttek: a felénk irányuló nemzetközi figyelem a marxizmus igazát, a szocializmus fölényét bizonyító fejlődést tapasztal hazánkban.

48. A kommunista pártok együttműködése, kapcsolatai a proletár nemzetköziség elvein alapulnak. A nemzetközi kommunista mozgalom egységet alkot: minden párt a marxizmus—leninizmusból, az egész nemzetközi kommunista mozgalom által elfogadott elméleti és stratégiai programból indul ki, de önállóan alkalmazza azt országa konkrét politikai, társadalmi, gazdasági viszonyaira, önállóan dolgozza ki politikai irányvonalát. A nemzetközi kommunista mozgalomban nincsenek „vezérpártok", minden párt egyenrangú. Az együttműködés formái a kommunista mozgalom fejlődése során változnak. A Magyar Szocialista Munkáspárt egyetért azzal, hogy a kommunista pártok között két- és többoldalú tárgyalások, eszmecserék folyjanak és szükség esetén nemzetközi tanácskozásokon, minden párt részvételével alakítsák ki a kommunista világmozgalom egységes álláspontját.

Megjelent: Az MSZMP VIII. kongresszusának jegyzőkönyve.
Kossuth Könyvkiadó 1963. 425—471. old.

67

AZ MSZMP VIII. KONGRESSZUSÁN ELFOGADOTT SZERVEZETI SZABÁLYZAT

(1962. NOVEMBER 20—24.)

A Magyar Szocialista Munkáspárt kommunista párt, a munkásosztály élcsapata, a dolgozó nép pártja. Egyesíti soraiban a munkásosztály, a parasztság és az értelmiség legjobbjait, a magyar nép leghaladóbb erőit. Ápolja a magyar történelem haladó eszméit, a magyar nép dicső szabadságharcainak emlékét, őrzi és tovább fejleszti a magyar munkásmozgalom, az 1919-es Tanácsköztársaság forradalmi hagyományait. A magyar munkásosztály a kommunisták vezetésével, a nép és a nemzetközi munkásosztály segítségével kivívta és megvédte a nép hatalmát, győzelemre vitte a szocialista forradalmat, lerakta a szocialista társadalom alapjait.

Az MSZMP része a nemzetközi kommunista és munkásmozgalomnak. Küzd a nemzetközi kommunista mozgalom egységéért, erősíti kapcsolatait a testvérpártokkal. A párt a szocialista hazafiság és a proletár nemzetköziség, a Szovjetunió, a szocialista tábor országai és a világ dolgozói iránt testvéri barátság szellemében neveli a magyar népet, harcol a burzsoá nacionalista nézetek ellen.

A Magyar Szocialista Munkáspárt önkéntes harci szövetség, tevékenységét a marxizmus—leninizmus tudományos világnézete vezérli. A párt meg nem alkuvó harcot folytat a marxizmus—leninizmustól idegen eszmei áramlatok, a revizionizmus és a dogmatizmus ellen. A párt életének sérthetetlen törvénye: az eszmei-politikai, szervezeti egység, a párttagok öntudatos fegyelme. A párt nem tűri meg soraiban a csoportosulást, a frakciós tevékenységet.

A párt tevékenységében következetesen érvényesíti a pártélet lenini normáit, a kollektív vezetés elvét, fejleszti a párton belüli demokráciát, a bírálatot és önbírálatot, a kommunisták öntevékenységét és aktivitását. A párt a marxizmus—leninizmus tanításait a hazai viszonyokra alkalmazza, feltárja a társadalmi fejlődés objektív törvényeit, tudományosan megalapozza, szervezi és vezeti a magyar nép küzdelmét a szocialista társadalom teljes felépítéséért, azért, hogy a társadalmi viszonyok forradalmi átalakítása után fellendítse a szocialista gazdaságot és a gondolkodásban, az emberi magatartásban is győzelemre juttassa a szocialista eszmét és erkölcsöt.

A Magyar Szocialista Munkáspárt végső célja a kommunista társadalom felépítése. E nagy cél eléréséért szüntelenül erősíti a munkásosztály vezető szerepét, egységét, a munkásosztály és az egységes szocialista osztállyá alakuló szövetkezeti parasztság testvéri szövetségét, a magyar nép szocialista összefogását, társadalmunk erkölcsi-politikai egységét.

I. A PÁRT TAGJAI. A PÁRTTAGOK KÖTELESSÉGEI ÉS JOGAI

1. A Magyar Szocialista Munkáspárt tagja általában az lehet, aki 21. életévét betöltötte:

a) magáévá teszi a marxista—leninista eszméket, elfogadja a párt céljait, politikai irányvonalát, szervezeti szabályzatát és odaadóan küzd ezek valóraváltásáért;

b) lelkiismeretesen dolgozik a szocialista társadalom építésén;

c) részt vesz a párt valamelyik alapszervezetének munkájában, vállalja a pártfegyelmet és végrehajtja a párt határozatait;

d) rendszeresen fizeti a tagsági díjat.

2. A párttag kötelessége, hogy:

a) fejlessze politikai tudását, sajátítsa el a marxizmus—leninizmust, gazdagítsa műveltségét. Őrködjék a párt eszmei-politikai, szervezeti egységén, küzdjön a frakciós törekvés ellen;

b) következetesen hajtsa végre a párt határozatait, öntudatosan teljesítse pártkötelezettségeit. Tartsa be a minden párttagra egyformán kötelező párt- és állami fegyelmet, őrködjön a szocialista állam törvényeinek betartásán. A párttag legyen éber, minden körülmények között őrizze meg a párt- és állami titkot;

c) harcoljon a szocialista társadalom felépítéséért, mutasson példát a munkában. Legyen élharcosa mindannak, ami új és haladó, tökéletesítse szaktudását, védje és gyarapítsa a szocialista tulajdont;

d) erősítse és szélesítse a pártnak a tömegekhez fűződő kapcsolatait. Nevelje szocialista szellemben dolgozótársait, szívós felvilágosító munkával küzdjön a burzsoá ideológia és erkölcs maradványai ellen. Példamutatóan tartsa be a szocialista erkölcs szabályait, harcoljon az önzés ellen és szolgálja a társadalom érdekeit. Legyen a dolgozók vezetője, tanácsadója és tanuljon tőlük. Legyen figyelmes, tapintatos és emberséges dolgozótársaihoz, nyújtson segítséget ügyeik intézésében. Legyen szerény és áldozatkész, mindig legyen annak tudatában, hogy a párttagság nem jár előjogokkal vagy kedvezményekkel;

e) fejlessze a bírálatot és önbírálatot. Legyen őszinte és becsületes a párthoz, ne titkolja és ne ferdítse el az igazságot. Személyre való tekintet nélkül tárja fel a párt szervei előtt a munkában észlelt fogyatékosságokat, és küzdjön megszüntetésükért. Harcoljon a bírálat elfojtására irányuló kísérletek, a látszatsikerekre való törekvés, az önelégültség ellen. Aki a bírálatot elfojtja és a bírálót hátrányban részesíti, azt felelősségre kell vonni.

3. A párttag joga, hogy:

a) részt vegyen a párt elméleti, politikai és szervezeti kérdéseinek taggyűléseken, a pártsajtóban — valamint küldöttek révén pártértekezleteken, kongresszuson — való megvitatásában és a határozatok meghozatalában. A határozatot akkor is köteles pártszerűen végrehajtani, ha azzal nem ért egyet, de ellentétes véleményét kifejtheti a taggyűlés vagy a felsőbb pártszerv előtt;

b) a pártszervezet taggyűlésein, értekezletein személyre való tekintet

nélkül pártszerűen bírálja a párt bármely tagjának vagy szervének munkáját;

c) részt vegyen a párt vezető szerveinek megválasztásában, mint választó és választható;

d) kéréssel, javaslattal, beadvánnyal forduljon a felsőbb pártszervekhez, egészen a kongresszusig, és ezekre érdemi választ kapjon.

II. A PÁRTTAGOK FELVÉTELE. A PÁRTTAGSÁG MEGSZŰNÉSE. A PÁRTTAGOK ÁTIGAZOLÁSA. A PÁRTFEGYELMI ELJÁRÁS

4. A pártba a felvétel egyéni elbírálás alapján történik. Új párttagot általában csak a tagjelöltek közül lehet felvenni, ha a jelölt a tagjelöltség ideje alatt munkájával és magatartásával méltónak bizonyul a párttagságra. A budapesti, ill. a megyei pártbizottságok jogosultak kivételes esetekben tagjelöltség nélkül vagy a tagjelöltségi idő eltelte előtt is felvenni a párttagokat. A tagjelöltnek írásban kell kérnie felvételét az alapszervezet vezetőségétől. Kérelméhez mellékelni kell két olyan párttag írásbeli ajánlását, aki legalább 2 éve tagja a pártnak és közös tevékenység alapján legalább 1 éve ismeri őt. Ha KISZ-tagot vesznek fel a pártba, akkor az illetékes (kerületi, járási, városi, nagyüzemi) KISZ-bizottság ajánlása egy párttag ajánlásával egyenlő. Új párttagok felvételéről az alapszervezet vezetőségének előterjesztésére a taggyűlés határoz. A határozat akkor érvényes, ha a jelenlevő párttagok legalább kétharmada azt megszavazta. Ez a határozat a járási, városi, kerületi, illetve a Központi Bizottság által ezzel a joggal felruházott pártbizottság jóváhagyása után lép életbe. A belépő párttag tagsága az alapszervezet taggyűlésén történt felvételének napjától számít.

5. Az ajánlók teljes felelősséggel tartoznak az ajánlott politikai és emberi magatartásáról adott véleményükért.

6. Minden párttag és tagjelölt annak a pártszervezetnek a tagja, ahol dolgozik. Ha a felvételre jelentkező munkahelyén pártszervezet nincs, vagy az, aki nincs alkalmazva, a lakóterületileg illetékes pártszervezetbe kérheti felvételét.

7. A munkahelyét vagy lakóhelyét változtató párttagot és tagjelöltet át kell igazolni az új munkahelyén vagy lakóhelyén működő pártszervezetbe. Az átigazolás a Központi Bizottság által megállapított szabályok szerint történik.

8. A pártba mindenki önként, saját elhatározásából lép be. A párttagnak joga van a pártból kilépni, ha ellene az adott időpontban fegyelmi eljárás nem folyik. A párttag kilépési szándékát tudomásulvétel végett az alapszervezet taggyűlésén be kell jelenteni.

9. Azokat a párttagokat és tagjelölteket, akik elfogadható ok nélkül 3 hónapig nem fizettek tagsági díjat, az alapszervezet taggyűlése szólítsa fel tagdíjuk rendezésére. Ha ez nem jár eredménnyel és kiderül, hogy kapcsolatukat a párttal elvesztették, akkor a taggyűlés határozata és a felsőbb szerv jóváhagyása alapján törölni kell őket a párt tagjai közül.

10. A pártszervezet a felsőbb pártszerv, valamint a Központi Ellenőrző

Bizottság által folytatott vizsgálat alapján pártbüntetést szabhat ki a szervezeti szabályzatban előírt kötelességüket nem teljesítő, a párt politikájával szembehelyezkedő, a párt fegyelmét megsértő és a kommunista erkölcs normái ellen vétő tag ellen. *Ha egy párttag ellen pártvizsgálat indul, az illetőt erről értesíteni kell, közölve vele a vizsgálat megindításának okait, valamint a fegyelmi tárgyalás előtt a vizsgálattal kapcsolatos javaslatot.*

A pártbüntetés — az eset súlyosságának megfelelően — dorgálás, megrovás, szigorú megrovás, szigorú megrovás végső figyelmeztetéssel és a pártból való kizárás lehet. A párttisztségtől meghatározott időre való eltiltást önállóan vagy más fegyelmi büntetés kiegészítéseként lehet alkalmazni. Pártfegyelmi eljárást csak a párttag jelenlétében lehet lefolytatni és a határozatot írásban közölni kell vele. Ha a párttag saját hibájából a fegyelmi tárgyaláson nem jelenik meg, ügyében döntést lehet hozni.

A párttag fegyelmi ügyéről vagy a pártból való kizárásáról az alapszervezet taggyűlése dönt.

A kizárási határozatot jóváhagyás végett a felsőbb pártszervhez kell felterjeszteni. Az illetékes párt-végrehajtóbizottság döntéséig az alapszervezet által kizárt párttag megtarthatja tagsági könyvét és részt vehet az alapszervezet taggyűlésén. A kiszabott pártbüntetés ellen a felsőbb szervekhez három hónapon belül lehet fellebbezni. A pártbüntetés mindaddig érvényes, amíg a határozatot hozó pártszerv nem változtatja meg döntését.

11. A felsőbb választott pártszerv azon tagja ellen, aki a szervezeti szabályzatot megsérti, fegyelmi eljárást javasolhat annak az alapszervezetnek a taggyűlése, amelyben dolgozik, de ügyében fegyelmi vagy kizárási határozatot csak az a vezető testület vagy annak felettes szerve hozhat, amelynek tagja. A fegyelmi és kizárási határozatról a jóváhagyás után tájékoztatást kell adni az illetékes alapszervezet taggyűlésén.

12. A budapesti, a megyei, a kerületi, a járási és más pártbizottságok 3 hónapon belül kötelesek felülvizsgálni a kizárásról szóló határozatot, illetve a pártbüntetésben részesítettek fellebbezését.

13. A taggyűlésen hozott kizárási vagy más fegyelmi büntetésről szóló határozatot csak a budapesti, illetve a megyei pártbizottság vagy a Központi Ellenőrző Bizottság jóváhagyásával szabad nyilvánosságra hozni.

14. A KB fegyelmi eljárást indíthat, rendszabályokat foganatosíthat bármely párttag ellen, aki megsérti a párt érdekeit vagy fegyelmét.

15. A pártbüntetésben részesített párttag fegyelmi ügyében az illetékes pártszervezet — amelyhez a párttag tartozik — egy év elteltével, az illető párttag maga két év elteltével kérheti a fegyelmi büntetés eltörlését. A fegyelmi határozatot hozó szerv a döntést követő három év múlva köteles megvizsgálni indokolt-e még a pártbüntetés fenntartása avagy az törölhető.

16. A budapesti, a megyei, a járási, a budapesti-kerületi és a városi pártbizottság, továbbá a Központi Bizottság által felhatalmazott pártbizottságok fegyelmi bizottságot választanak. Az elnök személyén kívül a fegyelmi bizottság tagjai lehetnek olyanok is, akik nem tagjai a pártbizottságnak. A fegyelmi bizottság megvizsgálja a fegyelmi ügyeket, a fellebbezéseket, és javaslatot tesz a párt-végrehajtóbizottságnak.

III. A TAGJELÖLTEK

17. A tagjelöltség rendeltetése, hogy a tagjelölt megismerje a párt eszméit, céljait, politikáját, szervezeti szabályzatát és hogy a pártszervezet meggyőződjön a jelölt alkalmasságáról. A tagjelöltség ideje 1 év. A pártszervezet köteles segítséget nyújtani a tagjelöltnek, hogy felkészülhessen a párttagságra.

18. A tagjelöltek részt vesznek a pártszervezet tevékenységében, és kötelesek aktívan dolgozni a párt politikájának végrehajtásáért. A tagjelöltek a taggyűléseken tanácskozási joggal vesznek részt. Nem választók és nem választhatók.

19. A tagjelöltek tagdíjfizetési kötelezettsége a párttagokéval azonos.

20. A tagjelöltek felvételének rendje ugyanaz, mint a tagfelvételnél.

21. A tagjelöltségi idő elteltével az alapszervezet köteles megvizsgálni és eldönteni, hogy a jelölt alkalmas-e a tagfelvételre. Ha a tagjelölt még nem alkalmas a párttagságra, a taggyűlés egy esetben 6 hónappal meghosszabbíthatja a tagjelöltséget. A hosszabbítás letelte után ügyét újra meg kell vitatni az alapszervezet taggyűlésén. Ha a tagjelölt nem felel meg a követelményeknek, akkor a taggyűlés elutasítja felvételét, majd a felsőbb pártszerv jóváhagyása után az illető tagjelöltsége megszűnik, és törölni kell őt a jelöltek sorából.

A tagfelvételt megerősítő pártbizottságok (budapesti-kerületi, járási, városi, üzemi) döntése ellen fellebbezésnek helye nincs.

IV. A PÁRT SZERVEZETI FELÉPÍTÉSE. A PÁRTDEMOKRÁCIA

22. A Magyar Szocialista Munkáspárt a demokratikus centralizmus szervezeti elvén épül fel:

a) a párt minden szervét demokratikusan, taggyűlésen, pártértekezleten, pártkongresszuson választják;

b) a vezető szervek kötelesek rendszeresen beszámolni a pártszervezeteknek tevékenységükről;

c) a párttaggyűlés és a vezető testületek akkor határozatképesek, ha tagjaiknak legalább kétharmada jelen van; a határozathozatal minden kérdésben szótöbbséggel történik. Kivételt képez a párttagok felvétele vagy kizárása feletti döntés, amelyhez a párttagság kétharmadának szavazata szükséges. A többség határozatát köteles minden párttag és tagjelölt végrehajtani;

d) a felsőbb szervek határozatai kötelező érvényűek az alsóbbakra. A Központi Bizottság feloszlathatja a párt céljaival, irányvonalával vagy szervezeti szabályzatával ellentétesen működő pártszervezetet.

23. A párt területi, üzemi elv szerint épül fel. Alapszervezetek létesülnek munkahely és lakóterület szerint, s ezek községi, üzemi, kerületi, városi szervezetekbe egyesülnek, amelyeket pártvezetőség vagy pártbizottság irányít. A budapesti, a megyei, a kerületi, a járási, a városi és más pártbizottság a területén levő valamennyi pártbizottság és alapszervezet felettes szerve. Az ettől való eltérést a Központi Bizottság külön szabályozza.

24. Minden pártszervezet önállóan dönt helyi kérdésekben, de határozata nem lehet ellentétes a párt politikájával és a felsőbb pártszervek határozatával.

25. Az alapszervezet legfelsőbb szerve a taggyűlés, az üzemi, a városi, a városi-kerületi, a járási, a megyei, a budapesti pártszervezeteké pedig a pártértekezlet.

26. A párt választott szerveit titkosan választják.

27. Ha a választott vezető a párttagság bizalmára méltatlanná vált vagy alkalmatlannak bizonyult, a vezető szervből visszahívható, ha azt az illetékes pártszerv tagjainak legalább kétharmada megszavazza.

28. A kollektív vezetés a pártdemokrácia érvényesülésének, a választott pártszervek és a pártszervezetek normális tevékenységének, a káderek nevelésének, a párttagok és a tagjelöltek kezdeményezőkészségének és öntevékenységének, valamint az állami és társadalmi élet további demokratizálásának nélkülözhetetlen feltétele.

V. A PÁRT LEGFELSŐBB SZERVEI

29. A Magyar Szocialista Munkáspárt legfelsőbb szerve a pártkongresszus, amelyet legalább négyévenként egybehívnak.

A pártkongresszus összehívásának idejét és napirendjét a Központi Bizottság legalább másfél hónappal a kongresszus előtt közzéteszi.

A Központi Bizottság saját kezdeményezésére egybehívhat, a párttagok egyharmadának kívánságára pedig köteles egybehívni rendkívüli pártkongresszust.

A pártkongresszus küldötteit a budapesti és megyei pártértekezleteken választják meg. A Központi Bizottság a tagság létszámának megfelelően állapítja meg, hány szavazati és hány tanácskozási jogú küldött képviseli a kongresszuson a pártszervezeteket.

A kongresszus:

a) megvitatja és elbírálja a Központi Bizottság, a Központi Revíziós Bizottság és a Központi Ellenőrző Bizottság beszámolóját;

b) módosítja, ill. jóváhagyja a párt programját, Szervezeti Szabályzatát;

c) meghatározza a párt általános irányvonalát, a szocialista építés és a nemzetközi kapcsolatok terén kijelöli az adott időszak legfontosabb feladatait;

d) megválasztja a Központi Bizottság tagjait és póttagjait, a Központi Revíziós Bizottságot és a Központi Ellenőrző Bizottságot;

e) dönt az eléje terjesztett javaslatok, beadványok és fellebbezések tárgyában.

30. A Központi Bizottság irányítja a pártot két pártkongresszus között, képviseli a pártot a testvérpártok, a tömegszervezetek és az állami intézmények előtt.

A Központi Bizottság tagjai egyenjogúak, és minden fontos kérdésben tájékoztatást kell kapniuk. A Központi Bizottság szükség szerint, de

legalább háromhavonként ülést tart. A póttagok tanácskozási joggal vesznek részt a Központi Bizottság ülésein.

A Központi Bizottság nagyobb jelentőségű politikai, szervezeti és személyi kérdésekben kezdeményezheti a kongresszus által választott három vezető pártszerv (Központi Bizottság, Központi Revíziós Bizottság és a Központi Ellenőrző Bizottság) együttes ülésének összehívását, tanácskozás és határozathozatal céljából. Az együttes ülésen a három pártszerv tagjainak szavazata egyenértékű.

31. A Központi Bizottság saját tagjai közül megválasztja a Politikai Bizottságot, amely a Központi Bizottság teljes ülései között irányítja és vezeti a pártot;

megválasztja a Titkárságot, amelynek tagjai a Központi Bizottság titkárai. A Titkárság biztosítja és ellenőrzi a vezető pártszervek határozatának végrehajtását, irányítja a Központi Bizottság osztályait, valamint elosztja a hatáskörébe tartozó kádereket;

megválasztja a Központi Bizottság első titkárát.

32. A Központi Bizottság irányítja a párt központi lapját és központi folyóiratait, kijelöli a szerkesztő bizottságok felelős vezetőit.

33. A Központi Bizottság a két pártkongresszus között indokolt esetekben behívhat (kooptálhat) tagokat a Központi Bizottságba. A behívott tagok aránya a választott tagokéhoz képest nem lehet több mint 10%.

A Központi Bizottság a szocialista építés fontos területein a pártmunka megerősítése végett politikai osztályokat szervezhet, pártszervezőket küldhet ki. A politikai osztályok és a pártszervezők a Központi Bizottság utasításai szerint működnek.

34. A Központi Ellenőrző Bizottság:

a) őrködik a párttagság politikai magatartása, párthűsége és erkölcsi tisztasága felett; következetesen harcol a pártellenes frakciós tevékenység minden fajtája ellen; tevékenységével segíti a párt eszmei, politikai és szervezeti egységének erősödését;

b) felelősségre vonja azokat a párttagokat, tagjelölteket, akik megsértik a párt szervezeti szabályzatát, a párt- és az állami fegyelmet és a kommunista erkölcsöt;

c) felülvizsgálja és eldönti a budapesti és megyei pártbizottságoknak a pártból való kizárásokról és a pártbüntetésekről szóló határozatai ellen benyújtott fellebbezéseket.

35. A Központi Revíziós Bizottság ellenőrzi:

a) a párt központi szerveiben az ügyvitelt, a munkarendet;

b) a párt Központi Bizottságának általános gazdálkodását, pénztárát és a párt központi vállalatait.

VI. A PÁRTBIZOTTSÁGOK

36. A budapesti, a megyei, a járási, a budapesti-kerületi, a városi, az üzemi és hivatali pártszervezetek felsőbb szerve a pártértekezlet, amelyet az illető terület pártbizottsága legalább négyévenként összehív.

A pártértekezlet elbírálja a pártbizottság és a revíziós bizottság beszámolóját, megválasztja a pártbizottság tagjait és póttagjait, valamint a revíziós bizottságot. A pártbizottság tagjai egyenjogúak. A póttagok tanácskozási joggal vesznek részt a pártbizottság ülésein. A pártbizottság szükség szerint, de legalább háromhavonként teljes ülést tart.

37. A pártbizottság a mindennapi gyakorlati munka irányítására, a pártbizottság tagjai közül végrehajtó bizottságot választ, megválasztja a pártbizottság első titkárát és titkárait — valamint a fegyelmi bizottságot. Az első titkár és a titkárok tagjai a párt-végrehajtóbizottságnak. A budapesti és a megyei pártbizottságok titkárait, a budapesti-kerületi, a járási, egyes városi, üzemi, minisztériumi és egyes országos főhatósági pártbizottságok első titkárait a Központi Bizottság erősíti meg tisztségükben.

38. A pártbizottság a két pártértekezlet között a területéhez tartozó pártszervezetek vezető szerve; végrehajtja a párt politikáját, a Központi Bizottság határozatait. Ezeket alkalmazva a helyi viszonyokra, mozgósítja a dolgozókat a népgazdasági tervek teljesítésére, segíti az állami, gazdasági és kulturális szerveket feladataik elvégzésében. Őrködik azon, hogy az illetékes szervek tiszteletben tartsák az állampolgárok törvényes jogait, és a lehetőségeknek megfelelően kielégítsék a dolgozók anyagi, szociális és kulturális igényeit.

Irányítja a párttagság és pártonkívüliek marxista—leninista oktatását, a dolgozók kommunista szellemű nevelését és a helyi pártsajtót.

Különös gonddal őrködik a párt káderpolitikájának betartása felett, elosztja a hatáskörébe tartozó kádereket, és biztosítja a növekvő követelményeknek megfelelő nevelésüket.

39. A pártbizottság széles körben bevonja a kommunistákat a pártmunkába, és erősíti a pártmunka társadalmi jellegét. A pártbizottságok egyes határozataik kidolgozásába és megvitatásába bevonhatnak pártonkívülieket is. Legfontosabb határozataik tervezetét nyilvános vitára bocsátják.

40. Az olyan városi kerületben, községben, üzemben, hivatalban, intézményben, ahol a párttagok és a tagjelöltek száma meghaladja a 200-at, de nem éri el a 300-at, háromévenként összevont taggyűlést hívnak egybe, pártbizottságot választanak. A pártbizottság tagjai közül végrehajtó bizottságot választ. Kivételes esetekben a budapesti és a megyei pártbizottságok engedélyével olyan helyen is lehet pártbizottságot választani, ahol a párttagok és tagjelöltek száma nem éri el a 200-at.

41. A pártbizottság két pártértekezlet között behívhat (kooptálhat) a pártbizottságba tagokat, de ezek száma nem haladhatja meg a választott tagok számának 15%-át.

42. A pártbizottságok tagjait a felettes pártszervek erősítik meg. A felsőbb szervek indokolt esetben semmisnek nyilváníthatják egyes pártbizottságok vagy egyes pártbizottsági tagok megválasztását, rendkívüli körülmények között pedig ideiglenes pártbizottságot jelölhetnek ki. A Központi Bizottság bármely pártszerv és annak egyes tagjainak megválasztását felülbírálhatja és semmisnek nyilváníthatja.

43. A párt alapszervezeteken épül fel. Alapszervezeteket létesítenek olyan üzemekben (műhelyekben), vállalatoknál, termelőszövetkezetekben, állami gazdaságokban, hivatalokban, tanintézetekben, lakókörzetekben, a fegyveres erőknél stb., ahol legalább 3 párttag van. Alapszervezet csak a felsőbb pártszerv jóváhagyásával hozható létre. Az alapszervezet legmagasabb fórumát, a taggyűlést, legalább kéthavonként egyszer kell összehívni.

44. Az alapszervezet a pártmunka irányítására, az ügyek intézésére kétévenként vezetőséget választ. Az olyan alapszervezetekben, ahol a tagság száma nem éri el a 10 főt, a taggyűlés csak titkárt és titkárhelyettest választ.

A vezetőség tagjai egyenjogúak. A vezetőség munkamegosztással dolgozik, egyes tagjai felelősséggel irányítják a rájuk bízott pártmunkát.

45. Azokban az üzemekben, hivatalokban, intézményekben, amelyekben több alapszervezet, de 200-nál kevesebb párttag van, továbbá azokban a községekben, ahol 2 alapszervezetnél több van, de a párttagság száma nem éri el a 200-at, összevont párttaggyűlésen vezetőséget választanak a pártszervezetek munkájának irányítására és összehangolására. A pártvezetőség köteles évenként legalább egyszer beszámolni az összevont taggyűlésen.

46. Az alapszervezet vezetőségét a felsőbb pártszerv erősíti meg tisztségében.

47. Az alapszervezet:

a) felveszi az új tagokat és tagjelölteket a pártba;

b) a nép és a párt ügye iránti odaadás, az eszmei meggyőződés, a kommunista erkölcs szellemében neveli a párttagokat és tagjelölteket;

c) megszervezi és irányítja a párttagság között a marxista—leninista oktatást;

d) politikai felvilágosító munkával mozgósítja a dolgozókat a szocialista építés feladatainak végrehajtására, a tervek teljesítéséért indított szocialista munkaversenyre, a termelékenység fokozására, az önköltség csökkentésére, az anyagtakarékosságra, a tudomány és a technika eredményeinek elsajátítására és alkalmazására, a társadalmi és közös tulajdon megóvására és gyarapítására, a mezőgazdaságban a terméshozamok és az árutermelés növelésére;

e) a bírálat és az önbírálat széles körű kibontakoztatásával küzd a bürokratizmus ellen, az állami érdekek védelméért, az állami fegyelem és a szocialista törvényesség betartásáért, harcol a felelőtlenség, a lazaság, a pazarlás ellen;

f) terjeszti a pártirodalmat és a pártsajtót;

g) beszedi a tagsági díjat.

48. Az alapszervezetekben a feladatok végrehajtásának elősegítése, a párttagok nevelése és a pártmunkába való bevonása érdekében pártcsoportokat létesítenek. A pártcsoportok munkáját a pártcsoportgyűlésen választott bizalmiak irányítják.

49. Az ipari, mezőgazdasági és más jellegű állami és tanácsi termelővállalatok, közlekedési vállalatok, tudományos intézetek és tervezőirodák pártszervezetei jogosultak ellenőrizni az igazgatóság, a vezetőség tevékenységét.

A minisztériumi, főhatósági és más hivatali pártszervezetek ilyen irányú tevékenységét a Központi Bizottság külön határozattal szabályozza.

50. Városokban a különböző területeken dolgozó, de egy házban vagy háztömbben (választási körzetben) lakó kommunisták a környezetükben végzendő felvilágosító munka, a lakosok közös problémáinak megoldása, a szocialista együttélés elősegítése végett lakóterületi pártcsoportokat hoznak létre, amelyek a körzeti alapszervezetek irányítása mellett tevékenykednek.

VIII. A MAGYAR KOMMUNISTA IFJÚSÁGI SZÖVETSÉG

51. A KISZ a párt öntevékeny tömegszervezete, a párt segítője és tartaléka. Részt vesz az ifjúság szocialista nevelésében, a párt számára utánpótlást nevel az ifjúság soraiból. Segíti bevonni az ifjúságot a szocialista társadalom építésébe. Köteles hathatósan támogatni a pártot a termelékenység növeléséért, az önköltség csökkentéséért, a munkafegyelem erősítéséért, a takarékosságért vívott harcában.

52. A párt határozatai kötelező érvényűek a Kommunista Ifjúsági Szövetségre. A KISZ-szervek és szervezetek a megfelelő pártszervek és pártszervezetek irányításával végzik munkájukat. A helyi pártszervek az ifjúságra, a KISZ-re vonatkozó határozataik meghozatalánál vegyék figyelembe és támogassák a KISZ felső szerveinek határozatait.

53. A párt minden szervének és szervezetének kötelessége, hogy támogassa a KISZ egész tevékenységét, ideológiai és szervező munkáját, kezdeményezéseit. Mozdítsák elő, hogy a társadalmi, állami és gazdasági szervek adjanak meg minden segítséget a KISZ szervezeteinek az ifjúság neveléséhez.

IX. A PÁRT IRÁNYÍTÓ MUNKÁJA AZ ÁLLAMI ÉS A TÁRSADALMI SZERVEZETEKBEN

54. Azon állami és társadalmi szervezetekben, tömegmozgalmakban, amelyekben a Központi Bizottság elhatározza, kommunista csoportot kell létrehozni. A kommunista csoport és a társadalmi szervezetekben tevékenykedő egyes kommunisták feladata a párt politikájának érvényesítése a meggyőzés útján.

A kommunista csoportok kötelesek a párt politikájának megfelelően tevékenykedni és betartani az illetékes pártszervek határozatait. A párt ajánlására a képviselő- és tanácsválasztási listán megválasztott párttagok visszahívását az illetékes pártszervek kezdeményezhetik.

X. A PÁRT SZERVEZETEI A FEGYVERES ERŐKNÉL

55. A fegyveres erőknél működő pártszervezetek a párt szervezeti szabályzata alapján tevékenykednek. A pártszervezetek munkáját a pártdemokrácia elveinek megfelelően, minden fokon választott pártszervek, az alapszervezeti vezetőségek és a pártbizottságok irányítják. A néphadsereg, a határőrség, a karhatalom pártbizottságait közvetlenül a Központi Bizottság irányítja.

A fegyveres erőknél levő politikai szervek munkájukat a Központi Bizottság határozatai szerint végzik.

A Munkásőrség munkáját a területileg illetékes pártbizottságok közvetlenül irányítják, biztosítják a munkásőrség fegyelmét, harckészségét, erkölcsi-politikai egységét.

A fegyveres erők pártszervezetei mozgósítják a személyi állományt a harci és politikai kiképzési feladatok végrehajtására, a parancsok és katonai szabályzatok maradéktalan teljesítésére.

A fegyveres erők pártszervezetei szoros kapcsolatot tartanak fenn a helyi pártbizottságokkal, rendszeresen tájékoztatják őket az egységeiknél folyó politikai munkáról. A helyi pártbizottságok figyelemmel kísérik és segítik a fegyveres alakulatoknál folyó politikai munkát. Közös tevékenységükkel gondoskodnak a fegyveres erők és a nép egységének állandó szilárdításáról.

XI. A PÁRT ANYAGI ESZKÖZEI

56. A párt és szervezetei a párttagsági díjból, valamint a pártvállalatok jövedelméből biztosítják a szükséges anyagi eszközöket.

57. A párttagok és a tagjelöltek az alábbiak szerint fizetik tagsági díjukat:

800,—	forint keresetig havonta	2,— Ft,
801—1200,—	forint keresetig havonta	3,— Ft,
1201—1500,—	forint keresetig havonta	10,— Ft,
1501—1800,—	forint keresetig havonta	20,— Ft,
1801—2100,—	forint keresetig havonta	30,— Ft,
2101—2500,—	forint keresetig havonta	45,— Ft,
2501—3000,—	forint keresetig havonta	60,— Ft,
3001—4000,—	forint keresetig havonta	90,— Ft,
4001—5000,—	forint keresetig havonta	120,— Ft,
5001,—	forint kereseten felül havonta	200,— Ft.

A tsz-tagok a fenti kereseti arányban fizetik a párttagsági díjukat az előző év jövedelmének alapján. A munkaképtelenek és a nem kereső családtagok tagsági díja havi 2,— Ft.

A Magyar Szocialista Munkáspárt Szervezeti Szabályzata a párt alkotmánya, minden párttag és pártszervezet törvénye.

Megjelent: Az MSZMP VIII. kongresszusának jegyzőkönyve. Kossuth Könyvkiadó 1963. 471—486. old.

TARTALOM

ELŐSZÓ 5

1. AZ MSZMP IDEIGLENES KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK 1956 DECEMBERI HATÁROZATA (1956. december 5.) 13

I. A hazánkban 1956. október 23-án kezdődött események okai és előzményei 13

II. Az október 23-án kezdődött események 16

III. A jelenlegi helyzet 17

IV. A párt egyes kérdései 19

1. A párt tevékenységének elméleti és politikai alapjai — 20;
2. A párt szervezeti és vezetési módszerei — 20

V. A párt előtt álló legfontosabb feladatok 21

2. AZ MSZMP IDEIGLENES KÖZPONTI BIZOTTSÁGA INTÉZŐ BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA A MUNKÁSŐRSÉG FELÁLLÍTÁSÁRÓL (1957. február 12.) 25

3. AZ MSZMP IDEIGLENES KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK 1957 FEBRUÁRI HATÁROZATA AZ IDŐSZERŰ KÉRDÉSEKRŐL ÉS FELADATOKRÓL (1957. február 26.) 27

I. A párt építése 27

II. A szocializmus erőinek összefogása 29

III. Az államigazgatás és az államhatalmi szervek munkája 31

IV. A gazdasági munka területén 34

V. A tömegszervezeti munka területén 36

VI. A párt nemzetközi kapcsolatai 38

4. AZ MSZMP IDEIGLENES KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA AZ IFJÚSÁG NEVELÉSÉNEK NÉHÁNY KÉRDÉSÉRŐL ÉS A MAGYAR KOMMUNISTA IFJÚSÁGI SZÖVETSÉG MEGALAKÍTÁSÁRÓL (1957. március 11.) 40

I. Az októberi események és az ifjúság 40

II. Az ifjúság helyzetéről 42

III. A Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség megalakítása és feladataink a fiatalok szocialista nevelésében 44

5. AZ MSZMP IDEIGLENES KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA AZ MDP VOLT TAGJAINAK AZ MSZMP-BE VALÓ ÁTIGAZOLÁSÁRÓL (1957. április 9.) 48

6. AZ MSZMP IDEIGLENES KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA A NŐMOZGALOMRÓL (1957. április 13.) 49

7. AZ MSZMP IDEIGLENES KÖZPONTI BIZOTTSÁGA INTÉZŐ BIZOTTSÁGÁNAK TÁJÉKOZTATÓJA AZ EGYETEMI ÉS FŐISKOLAI ISKOLÁZTATÁSSAL KAPCSOLATOS HATÁROZATRÓL (1957. május 28.) 51

8. AZ MSZMP IDEIGLENES KÖZPONTI BIZOTTSÁGA INTÉZŐ BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA AZ 1957—1958-AS PÁRTOKTATÁSI ÉV FELADATAIRÓL (1957. június 5.) 53

I. Pártiskolák 55

II. Iskolán kívüli pártoktatás 55

1. Szervezési elvek — 55; 2. Előadásos propaganda — 56; 3. Az iskolán kívüli pártoktatás formái — 56

III. Egyéb kérdések 57

9. AZ MSZMP ORSZÁGOS ÉRTEKEZLETÉNEK HATÁROZATA (1957. június 27—29.) 59

I. A népi demokratikus rend további erősítése és az ellenforradalom elleni következetes harc 59

II. A párt fejlődése és a további feladatok 63

III. A párt és a tömegek kapcsolatai 68

IV. Az államhatalom további erősítése 71

V. A párt gazdaságpolitikájának legfontosabb kérdései 73

VI. Feladatok a kulturális munka területén 76

VII. A párt nemzetközi kapcsolatai 77

10. AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA A TAGJELÖLTFELVÉTELRŐL (1957. június 27—29.) 79

11. AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK ÁLLÁSFOGLALÁSA A MALENKOV—KAGANOVICS—MOLOTOV PÁRTELLENES CSOPORT ÜGYÉBEN (1957. július 3.) 80

12. AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGA POLITIKAI BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA A TANÁCSOK PÁRTIRÁNYÍTÁSÁRÓL (1957. július 9.) 81

13. AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGA POLITIKAI BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA A NÉPI ELLENŐRZÉSI SZERV LÉTREHOZÁSÁRÓL (1957. július 16.) 85

14. AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGA POLITIKAI BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA A PÁRTSZERVEZETEK FELADATAIRÓL A GAZDASÁGI SZERVEZŐ MUNKÁBAN (1957. július 30.) 88

15. AZ MSZMP AGRÁRPOLITIKÁJÁNAK TÉZISEI (1957 július.) 94

I. A párt politikája a parasztság egyes rétegeivel kapcsolatban 98

1. A termelőszövetkezeti parasztság — 98; 2. Mezőgazdasági munkások, félproletárok — 98; 3. Kisparasztok — 99; 4. Középparasztok — 99; 5. A falusi kizsákmányolók — 100

II. A mezőgazdasági termelés fejlesztésének főbb irányelvei 102

III. A mezőgazdaság szocialista átépítésének irányelvei 106

IV. A falusi pártmunkáról 113

16. AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGA TITKÁRSÁGÁNAK HATÁROZATA A TERMELŐSZÖVETKEZETEK POLITIKAI, GAZDASÁGI ÉS SZERVEZETI MEGSZILÁRDÍTÁSÁRÓL (1957. augusztus 13.) 117

1. A szövetkezeti nagyüzemi gazdálkodás legmagasabb formája hazánkban a mezőgazdasági termelőszövetkezet — 118; 2. Alacsonyabb fokú szövetkezeti formák és működésük alapelvei: termelőszövetkezeti csoport — 124; termelői szakcsoport — 124; mezőgazdasági társulás — 125; 3. A falusi pártmunka feladatai — 127

17. AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGA POLITIKAI BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA A FÖLDMŰVESSZÖVETKEZETI MOZGALOM TOVÁBBFEJLESZTÉSÉRŐL (1957. augusztus 27.) 129

1. A földművesszövetkezetek szerepe a párt agrárpolitikai célkitűzéseinek megvalósításában — 129; 2. A szövetkezeti mozgalomban dolgozó kommunisták feladatai a földművesszövetkezeti mozgalom fejlesztésében, a szövetkezetek demokratizmusának kibontakoztatásában — 130; a felvásárló-értékesítő tevékenység fejlesztésében — 130; a termelés szervezése terén — 131; az alacsonyabb fokú szövetkezés elterjesztése érdekében — 133; 3. Egyéb intézkedések — 133

18. AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGA POLITIKAI BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA AZ IRODALOMMAL KAPCSOLATOS EGYES INTÉZKEDÉSEKRŐL (1957. szeptember 12.) 136

19. AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGA TITKÁRSÁGÁNAK HATÁROZATA A RÉGI MUNKÁSMOZGALMI ELVTÁRSAK ELHELYEZKEDÉSÉRŐL A TÁRSADALMI ÉS ÁLLAMI ÉLETBEN (1957. október 18.) 139

20. AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA A NEMZETKÖZI ÉS BELPOLITIKAI HELYZETRŐL ÉS A PÁRT ELŐTT ÁLLÓ FELADATOKRÓL (1957. november 1.) 142

21. AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGA POLITIKAI BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA A HAZAFIAS NÉPFRONT-MOZGALOM MEGERŐSÍTÉSÉRŐL (1957. november 2.) 145

I. A Hazafias Népfront politikai tartalmáról 146

II. A Hazafias Népfront szervezete és működése 147

III. A Hazafias Népfront-mozgalom legfontosabb feladatairól 148

IV. A Hazafias Népfront pártirányításáról 150

22. AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGA POLITIKAI BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA A KÖNYVKIADÁSRÓL (1957. november 21.) 153

23. AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA A NAGY OKTÓBERI SZOCIALISTA FORRADALOM 40. ÉVFORDULÓJÁRA MOSZKVÁBA KÜLDÖTT PÁRT- ÉS KORMÁNYKÜLDÖTTSÉG MUNKÁJÁRÓL (1957. november 29.) 155

24. AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGA POLITIKAI BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA A MEZŐGAZDASÁGI FELVÁSÁRLÁSI RENDSZER TOVÁBBI MEGJAVÍTÁSÁRÓL (1957. december 17.) 157

25. AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGA POLITIKAI BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA A MAGÁNKISIPAR ÉS SZÖVETKEZETI IPAR HELYZETÉRŐL ÉS FELADATAIRÓL (1957. december 17.) 160

26. AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGA POLITIKAI BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA A SAJTÓ HELYZETÉRŐL, FELADATAIRÓL (1958. január 21.) 163

I. Sajtónk helyzetének néhány jellegzetessége 163

II. Feladatok a sajtó területén 165

1. A sajtó irányítása — 165; 2. Sajtónk jelenlegi tennivalói — 167; 3. A káderpolitika feladatai — 168

27. AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGA POLITIKAI BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA AZ ÁLLAMI GAZDASÁGOK HELYZETÉRŐL ÉS TOVÁBBI FELADATAIRÓL (1958. március 18.) 170

28. KÖZÖS NYILATKOZAT A MAGYAR NÉPKÖZTÁRSASÁG ÉS A SZOVJETUNIÓ PÁRT- ÉS KORMÁNYKÜLDÖTTSÉGEINEK TÁRGYALÁSAIRÓL (1958. április 9.) 172

29. AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA A FALUSI HELYZETRŐL ÉS A FALUSI POLITIKAI MUNKA MEGJAVÍTÁSÁRÓL (1958. április 25.) 181

I. A falu jelenlegi politikai és gazdasági helyzetéről 181

II. A falusi politikai munka megjavításáról 183

30. AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGA POLITIKAI BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA AZ 1958—1959. ÉVI PÁRTPROPAGANDA MUNKÁRÓL (1958. május 13.) 191

1. Az elmúlt évi pártoktatás tapasztalatai — 191; 2. Az 1958—1959. évi propagandamunka fő feladatai — 192; 3. A pártoktatás rendszere az új oktatási évben — 193; 4. A pártoktatás javításának fő feltételei — 194

31. AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGA KULTURÁLIS ELMÉLETI MUNKAKÖZÖSSÉGÉNEK ÁLLÁSFOGLALÁSA A „NÉPI" ÍRÓKRÓL (1958 június.) 196

1. A „népi" írók mozgalmának értelmezése körüli vita és marxista értékelése — 196; 2. A „népiek" mozgalmának történelmi alapja — 199; 3. A mozgalom szervezeti előzményeinek történelmi áttekintése és ideológiai arculatának alakulása — 201; 4. A „népiek" szerepe és magatartása a népi demokratikus fejlődés különböző szakaszaiban — 210; 5. A „népi"-mozgalom ellentmondásos útja — 221

32. AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGA POLITIKAI BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA A VALLÁSOS VILÁGNÉZET ELLENI ESZMEI HARCRÓL, A VALLÁSOS TÖMEGEK KÖZÖTTI FELVILÁGOSÍTÓ ÉS NEVELŐMUNKA FELADATAIRÓL (1958. július 22.) 224

33. AZ MSZMP MŰVELŐDÉSI POLITIKÁJÁNAK IRÁNYELVEI (1958. július 25.) 231

I. A kulturális forradalomról 232

II. A magyar művelődés helyzete a felszabadulás előtt 233

1. A volt uralkodó osztályok kultúrpolitikája — 233; 2. Demokratikus törekvések a Horthy-rendszer idején — 234; 3. A munkásosztály és pártjának harca a haladó kultúráért — 235

III. Kulturális fejlődésünk a felszabadulástól napjainkig 236

1. A kulturális forradalom eredményei — 237; 2. A kulturális életben elkövetett hibák — 239; 3. A revizionizmus és az ellenforradalom kártevése — 241; 4. A kulturális élet alakulása az ellenforradalom után — 242

IV. Mai kulturális életünk főbb kérdései 243

V. A kulturális munka fő feladatai 247

1. Világnézeti nevelés — 247; 2. A tudomány fejlesztése és a műveltségi színvonal emelése — 252; 3. A művészetekről — 256

VI. A kulturális élet párt- és állami irányításáról 259

34. AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA A MUNKÁSOSZTÁLLYAL KAPCSOLATOS EGYES FELADATOKRÓL (1958. október 16.) 261

I. Politikai kérdések 261

II. Gazdasági kérdések 263

III. Kulturális kérdések 265

IV. Általános intézkedések 266

35. KÖZLEMÉNY AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGA 1958 DECEMBERI ÜLÉSÉNEK HATÁROZATÁRÓL A PÁRT AGRÁRPOLITIKÁJÁVAL KAPCSOLATOS EGYES KÉRDÉSEKRŐL ÉS A TERMELŐSZÖVETKEZETI MOZGALOM TOVÁBBFEJLESZTÉSÉRŐL (1958. december 7.) 267

1. A termelőszövetkezeti mozgalom helyzete 1956. november 4-e után — 267; 2. Megértek a lehetőségek a termelőszövetkezeti mozgalom eddiginél gyorsabb fejlődésére — 269; 3. A KB utasításai az állami és más szervekben dolgozó kommunista vezetőkhöz — 275

36. AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGA POLITIKAI BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA A DOLGOZÓK TÁRSADALOMBIZTOSÍTÁSI, EGÉSZSÉGÜGYI ELLÁTÁSÁRÓL (1959. január 13.) 278

1. Az egészségügy fejlődése a felszabadulás óta — 278; 2. Határozat az egészségügyi ellátás megjavítására — 283.

37. AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGA TITKÁRSÁGÁNAK HATÁROZATA AZ 1959. ÉVI KÁDER-ÁTCSOPORTOSÍTÁSRÓL (1959. február 13.) 287

38. AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGA TITKÁRSÁGÁNAK HATÁROZATA A KÖZÉPISKOLAI, A FŐISKOLAI ÉS AZ EGYETEMI FELVÉTELI RENDSZER MEGJAVÍTÁSÁRÓL (1959. február 27.) 290

39. A FELSZABADULÁS UTÁNI MAGYAR IRODALOM NÉHÁNY KÉRDÉSÉRŐL. TÉZISEK (1959 február.) 294

I. Történeti áttekintés 294

1. 1945—1948-ig — 294; 2. 1948—1953-ig — 296; 3. 1953—1956-ig — 302

II. Az Írószövetség szerepe az ellenforradalomban 306

III. Az irodalmi élet újra-indulása 307

IV. Feladatok 310

1. Pártosság és pártirányítás — 310; 2. A szocialista realizmus néhány kérdése — 313; 3. Az irodalmi irányzatok kérdése — 314; 4. Az irodalmi élet szervezeti kérdései — 315

40. AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA AZ SZKP XXI. KONGRESSZUSÁRÓL ÉS BELSŐ HELYZETÜNK IDŐSZERŰ KÉRDÉSEIRŐL (1959. március 6.) 317

1. A fejlődés igazolta a XX. kongresszus határozatait — 317; 2. A XXI. kongresszus elméleti következtetéseinek jelentősége — 319; 3. A XXI. kongresszus tapasztalatainak hasznosításáról — 321; 4. Sikereink legfőbb forrása: az egész dolgozó nép munkája — 321; 5. A termelőszövetkezeti mozgalom fejlődésének eredményei 1959. első negyedében és az időszerű feladatok — 322; 6. A gyorsabb előrehaladás feladatai az ipar területén — 323; 7. A vezetés színvonala

és a műszaki színvonal emelésének szükségessége. A beruházások gazdaságosabb felhasználása — 324; 8. Az újjászerveződő szocialista munkaverseny szerepe. Feladatok — 325

41. A BURZSOÁ NACIONALIZMUSRÓL ÉS A SZOCIALISTA HAZAFISÁGRÓL. TÉZISEK (1959 augusztus—szeptember.) 328

I. A magyar nacionalizmus történelmi és ideológiai gyökereiről 329

II. A nacionalizmus szerepe az 1956. évi magyarországi ellenforradalomban 339

III. A szocialista hazafiságról 343

1. Szocialista hazafiság — proletárnemzetköziség — 343; 2. A népi-nemzeti egység a proletárdiktatúrában — 347; 3. A nemzeti hagyományok és a társadalom szocialista átalakítása — 348

IV. A nacionalizmus elleni harc feladatai 350

42. AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA A TERMELŐSZÖVETKEZETI MOZGALOM HELYZETÉRŐL ÉS TOVÁBBFEJLESZTÉSÉRŐL (1959. október 22.) 353

1. A termelőszövetkezeti mozgalom fejlődésének legfontosabb általános tapasztalatai — 353; 2. A termelőszövetkezeti mozgalom fejlesztésének feladatai az új gazdasági évben — 360

43. AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA A LAKÓTERÜLETI PÁRTCSOPORTOKRÓL (1959. október 22.) 366

44. AZ MSZMP VII. KONGRESSZUSÁNAK HATÁROZATA A SZOCIALIZMUSÉRT FOLYÓ HARC TÖRTÉNELMI TAPASZTALATAIRÓL ÉS A TOVÁBBI FELADATOKRÓL (1959. november 30—december 5.) 368

I. A párt történelmi útja 369

II. Történelmi tapasztalatok és a párt tevékenységének néhány kérdése 374

III. Gazdasági építőmunkánk főbb kérdései 381

IV. Kulturális fejlődésünk egyes kérdései 384

V. Társadalmi és állami rendünk további erősítése és fejlesztése 386

VI. A szocialista építés nemzetközi feltételei 389

45. AZ MSZMP VII. KONGRESSZUSÁNAK HATÁROZATA GAZDASÁGI FELADATAINKRÓL ÉS A MÁSODIK ÖTÉVES TERV ELŐKÉSZÍTÉSÉRŐL (1959. november 30—december 5.) 392

I. Az ipar és a közlekedés fejlesztése 394

1. Nehézipar — 395; 2. Könnyű- és élelmiszeripar — 399; 3. Szállítás és hírközlés — 401

II. A mezőgazdaság fejlesztése 401

III. Beruházás, területi fejlesztés 404

IV. Életszínvonal, kultúra, tudomány 405

46. AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK KÖZLEMÉNYE A TERMELŐSZÖVETKEZETI MOZGALOM FEJLŐDÉSÉRŐL ÉS A TERMELŐSZÖVETKEZETEK MEGSZILÁRDÍTÁSÁRÓL (1960. február 12.) 411

1. Az 1959. október 22-i határozat végrehajtásának eredményei — 411; 2. A továbbfejlődés legfontosabb feltétele a megszilárdítás, és ennek fő feladatai — 413

47. AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGA POLITIKAI BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA A TERMELŐSZÖVETKEZETI PÁRTSZERVEZETEK POLITIKAI, GAZDASÁGI ÉS SZERVEZŐ MUNKÁJÁNAK TOVÁBBI JAVÍTÁSÁRA (1960. április 12.) 417

I. A politikai nevelő- és szervezőmunka fő kérdései a termelőszövetkezetekben 419

II. A pártszervezetek feladatai a gazdasági munka területén 423

III. A termelőszövetkezetekben folyó propagandamunka tartalma 424

IV. A felsőbb pártszervek feladatai a termelőszövetkezeti pártszervezetek munkájának továbbjavítása és megerősítése érdekében 425

48. AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA A VEGYIPAR FEJLESZTÉSÉRŐL, AZ ÉPÍTŐIPAR FELADATAIRÓL ÉS AZ IPARTELEPÍTÉS HELYZETÉRŐL (1960. június 29.) 427

I. A vegyipar fejlesztése a második ötéves tervben 427

II. Az építőipar feladatai a második ötéves tervben, különös tekintettel a lakásépítésre 430

1. Az építőipari termelés szervezése, műszaki színvonala és irányítása területén — 430; 2. Az építőipar termelési programjának építőanyagokkal való megalapozása terén — 432; 3. A műszaki tervezés területén — 433; 4. A tudományos kutatás és az újítómozgalom feladatai az építőiparban — 434; 5. Az állami lakásépítéssel kapcsolatos feladatok — 434; 6. A lakosság részvétele a lakásépítési program megvalósításában — 435

III. Az iparteleplítés helyzetéről és várható fejlődéséről a második ötéves tervben 436

49. AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA A SZOCIALISTA ORSZÁGOK KOMMUNISTA ÉS MUNKÁSPÁRTJAI KÉPVISELŐINEK BUKARESTI ÁLLÁSFOGLALÁSÁRÓL (1960. június 29.) 439

50. A FILOZÓFIA LENINI PÁRTOSSÁGÁÉRT. TÉZISEK (1960 augusztus—szeptember.) 441

1. A filozófia mai fejlődését meghatározó tényezők — 441; 2. A pártosság marxista értelmezése — 445; 3. A filozófiai munka fontos része: a marxista—leninista világnézet propagandája — 450; 4. A marxista filozófusok eszmei, politikai egységének jelentősége — 452

51. AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGA POLITIKAI BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA A VÁLLALATI MUNKANORMÁK HELYZETÉRŐL (1960. szeptember 13.) 455

I. Általános helyzetkép 455

II. A munka- és üzemszervezéssel, ezen belül a normamunkával kapcsolatos hiányosságok főbb okai 458

III. Határozat 459

52. AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA A TERMELŐSZÖVETKEZETI MOZGALOM HELYZETÉRŐL ÉS TOVÁBBFEJLESZTÉSÉRŐL (1960. október 29.) 461

1. A termelőszövetkezetek szervezeti, gazdasági és politikai helyzete — 461; 2. A további fejlődés feltétele a termelőszövetkezetek megszilárdítása — 464; 3. Megteremtődtek a feltételei, hogy lényegében befejezzük a mezőgazdaság szocialista átszervezését — 468

53. AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA A KOMMUNISTA ÉS MUNKÁSPÁRTOK KÉPVISELŐINEK 1960 NOVEMBERI ÉRTEKEZLETÉN ELFOGADOTT NYILATKOZATRÓL ÉS A VILÁG NÉPEIHEZ INTÉZETT KIÁLTVÁNYRÓL (1960. december 21.) 472

54. AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK KÖZLEMÉNYE: A MEZŐGAZDASÁGBAN IS URALKODÓVÁ VÁLTAK A SZOCIALISTA TERMELÉSI VISZONYOK (1961. február 17.) 474

55. IRODALOMKRITIKÁNK NÉHÁNY FOGYATÉKOSSÁGÁRÓL. TÉZISEK (1961 február.) 479

1. A marxista irodalomkritika eredményei és a fejlődését gátló tényezők — 479; 2. A polgári dekadencia igazolása — 483; 3. A „népi-urbánus" ellentét felújítása — 486; 4. Revizionista tendenciák irodalomkritikánkban — 488; 5. A szektás-dogmatikus szemlélet és módszer maradványai — 492; 6. A marxista kritika feladatai társadalmunk ízlésének, irodalmi érdeklődésének fejlesztésében — 493

56. AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGA POLITIKAI BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA A CIGÁNYLAKOSSÁG HELYZETÉNEK MEGJAVÍTÁSÁVAL KAPCSOLATOS EGYES FELADATOKRÓL (1961. június 20.) 497

57. AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA A MAGYAR NÉPGAZDASÁG FEJLESZTÉSÉNEK MÁSODIK ÖTÉVES TERVÉRŐL (1961. szeptember 12.) 500

58. AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA AZ SZKP XXII. KONGRESSZUSÁNAK JELENTŐSÉGÉRŐL (1961. november 17.) 504

1. A kongresszus történelmi jelentősége — 504; 2. Az SZKP új programja a szocializmusért és a békéért harcoló népek hatalmas eszmei fegyvere — 507; 3. A XXII. kongresszus tanulságainak felhasználásáról — 509

59. PÁRTUNK KÁDERMUNKÁJÁNAK TAPASZTALATAI ÉS IRÁNYELVEI. TÉZISEK (1962 február.) 514

I. A párt káderpolitikájának tapasztalatai a felszabadulástól az MSZMP megalakulásáig 514

II. Az MSZMP káderpolitikájának tapasztalatai 518

III. A kádermunka soronkövetkező feladatai 522

1. A káderek politikai, szakmai felkészültségének és vezetőkészségének követelményei — 522; 2. A vezetők erkölcsével, magatartásával kapcsolatos követelmények — 524

60. AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA A MEZŐGAZDASÁG HELYZETÉRŐL ÉS A TOVÁBBI FELADATOKRÓL (1962. március 28—30.) 528

1. A mezőgazdaság szocialista átszervezése befejezésének jelentősége — 528; 2. Az átszervezés sikerének forrásai — 529; 3. Új fejezet nyílt a mezőgazdaság fejlődésében — 530; 4. A párt- és tanácsi szervek, a tömegszervezetek feladatai — 535

61. AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK ÁLLÁSFOGLALÁSA IDŐSZERŰ KÜLPOLITIKAI KÉRDÉSEKBEN (1962. március 28—30.) 538

62. AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA A KONGRESSZUSI MUNKAVERSENYRŐL (1962. március 28—30.) 542

63. AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA A KÖLCSÖNÖS GAZDASÁGI SEGÍTSÉG TANÁCSÁBAN RÉSZTVEVŐ ORSZÁGOK KOMMUNISTA ÉS MUNKÁSPÁRTJAI KÉPVISELŐINEK MOSZKVAI TANÁCSKOZÁSÁRÓL (1962. június 28—29.) 543

1. A szocialista nemzetközi gazdasági együttműködés új időszaka — 543; 2. A tanácskozás határozatainak hasznosítása népgazdaságunkban — 544

64. AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA A GÉPIPAR HELYZETÉRŐL ÉS TOVÁBBI FELADATAIRÓL (1962. június 28—29.) 546

1. A gépipar tervteljesítésének mennyiségi eredményei — 546; 2. A munka termelékenységének növelését gátló tényezők — 547; 3. Tennivalók a gépipar fejlődésének meggyorsítására — 548; 4. A pártszervezetek és az állami vezetők feladatai a határozat végrehajtásában — 552

65. AZ MSZMP KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK HATÁROZATA A SZEMÉLYI KULTUSZ ÉVEIBEN A MUNKÁSMOZGALMI EMBEREK ELLEN INDÍTOTT TÖRVÉNYSÉRTŐ PEREK LEZÁRÁSÁRÓL (1962. augusztus 14—16.) 554

1. A szocialista törvényességet sértő perek okai és körülményei — 555; 2. A Rákosi-klikk felelőssége a koncepciós perekben — 556; 3. A Központi Bizottság intézkedései — 557

66. AZ MSZMP VIII. KONGRESSZUSÁNAK HATÁROZATA A SZOCIALIZMUS ÉPÍTÉSÉBEN ELÉRT EREDMÉNYEKRŐL ÉS A PÁRT ELŐTT ÁLLÓ FELADATOKRÓL (1962. november 20—24.) 559

I. A nemzetközi helyzet és külpolitikánk alapelvei 559

II. A szocialista forradalom új győzelme hazánkban 562

III. Társadalmi és politikai rendünk fejlődése 566

IV. Gazdasági építőmunkánk feladatai 571

V. Kulturális fejlődésünk eredményei és feladatai 579

VI. A párt fejlődése 584

VII. A Magyar Szocialista Munkáspárt és a nemzetközi kommunista mozgalom 590

67. AZ MSZMP VIII. KONGRESSZUSÁN ELFOGADOTT SZERVEZETI SZABÁLYZAT (1962. november 20—24.) 593

I. A párt tagjai. A párttagok kötelességei és jogai 594

II. A párttagok felvétele. A párttagság megszűnése. A párttagok átigazolása. A pártfegyelmi eljárás 595

III. A tagjelöltek 597

IV. A párt szervezeti felépítése. A pártdemokrácia 597

V. A párt legfelsőbb szervei 598

VI. A pártbizottságok 599

VII. A párt alapszervezetei 601

VIII. A Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség 602

IX. A párt irányító munkája az állami és a társadalmi szervezetekben 602

X. A párt szervezetei a fegyveres erőknél 603

XI. A párt anyagi eszközei 603

СОДЕРЖАНИЕ

ПРЕДИСЛОВИЕ 5

1. РЕШЕНИЕ ВРЕМЕННОГО ЦЕНТРАЛЬНОГО КОМИТЕТА ВЕНГЕРСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РАБОЧЕЙ ПАРТИИ ОТ ДЕКАБРЯ 1956 ГОДА (5 декабря 1956 г.) 13

2. РЕШЕНИЕ ИСПОЛНИТЕЛЬНОГО КОМИТЕТА ВРЕМЕННОГО ЦК ВЕНГЕРСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РАБОЧЕЙ ПАРТИИ О СОЗДАНИИ РАБОЧЕЙ МИЛИЦИИ (12 февраля 1957 г.)..... 25

3. РЕШЕНИЕ ВРЕМЕННОГО ЦК ВЕНГЕРСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РАБОЧЕЙ ПАРТИИ ОБ АКТУАЛЬНЫХ ВОПРОСАХ И ЗАДАЧАХ (26 февраля 1957 г.) 27

4. РЕШЕНИЕ ВРЕМЕННОГО ЦК ВЕНГЕРСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РАБОЧЕЙ ПАРТИИ О НЕКОТОРЫХ ВОПРОСАХ ВОСПИТАНИЯ МОЛОДЕЖИ И ОБ ОРГАНИЗАЦИИ КОММУНИСТИЧЕСКОГО СОЮЗА МОЛОДЕЖИ (11 марта 1957 г.) 40

5. РЕШЕНИЕ ВРЕМЕННОГО ЦК ВЕНГЕРСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РАБОЧЕЙ ПАРТИИ О ПРИНЯТИИ БЫВШИХ ЧЛЕНОВ ВЕНГЕРСКОЙ ПАРТИИ ТРУДЯЩИХСЯ В ВЕНГЕРСКУЮ СОЦИАЛИСТИЧЕСКУЮ РАБОЧУЮ ПАРТИЮ (9 апреля 1957 г.) .. 48

6. РЕШЕНИЕ ВРЕМЕННОГО ЦК ВЕНГЕРСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РАБОЧЕЙ ПАРТИИ О ЖЕНСКОМ ДВИЖЕНИИ (13 апреля 1957 г.) 49

7. ИНФОРМАЦИОННОЕ СООБЩЕНИЕ ИСПОЛНИТЕЛЬНОГО КОМИТЕТА ВРЕМЕННОГО ЦК ВЕНГЕРСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РАБОЧЕЙ ПАРТИИ О ПОСТАНОВЛЕНИИ В СВЯЗИ С ОБУЧЕНИЕМ В УНИВЕРСИТЕТАХ И ВУЗАХ (28 мая 1957 г.).. 51

8. РЕШЕНИЕ ИСПОЛНИТЕЛЬНОГО КОМИТЕТА ВРЕМЕННОГО ЦК ВЕНГЕРСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РАБОЧЕЙ ПАРТИИ О ЗАДАЧАХ ПАРТИЙНОГО ПРОСВЕЩЕНИЯ В 1957/58 УЧЕБНОМ ГОДУ (5 июня 1957 г.)..... 53

9. РЕШЕНИЕ ОБЩЕПАРТИЙНОГО СОВЕЩАНИЯ ВЕНГЕРСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РАБОЧЕЙ ПАРТИИ (27—29 июня 1957 г.) 59

10. РЕШЕНИЕ ЦК ВЕНГЕРСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РАБОЧЕЙ ПАРТИИ О ПРИЕМЕ КАНДИДАТОВ В ЧЛЕНЫ ПАРТИИ (27—29 июня 1957 г.) 79

11. ПОЗИЦИЯ ЦК ВЕНГЕРСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РАБОЧЕЙ ПАРТИИ ПО ДЕЛУ ФРАКЦИОННОЙ ГРУППЫ МАЛЕНКОВА—КАГАНОВИЧА—МОЛОТОВА (3 июля 1957 г.) 80

12. РЕШЕНИЕ ПОЛИТБЮРО ЦК ВЕНГЕРСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РАБОЧЕЙ ПАРТИИ О ПАРТИЙНОМ РУКОВОДСТВЕ СОВЕТАМИ (9 июля 1957 г.) 81

13. РЕШЕНИЕ ПОЛИТБЮРО ЦК ВЕНГЕРСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РАБОЧЕЙ ПАРТИИ О СОЗДАНИИ ОРГАНА НАРОДНОГО КОНТРОЛЯ (16 июля 1957 г.) 85

14. РЕШЕНИЕ ПОЛИТБЮРО ЦК ВЕНГЕРСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РАБОЧЕЙ ПАРТИИ О ЗАДАЧАХ ПАРТИЙНЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ В ХОЗЯЙСТВЕННО-ОРГАНИЗАЦИОННОЙ РАБОТЕ (30 июля 1957 г.) 88

15. ТЕЗИСЫ АГРАРНОЙ ПОЛИТИКИ ВЕНГЕРСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РАБОЧЕЙ ПАРТИИ (июль 1957. г.) 94

16. РЕШЕНИЕ СЕКРЕТАРИАТА ЦК ВЕНГЕРСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РАБОЧЕЙ ПАРТИИ О ПОЛИТИЧЕСКОМ, ХОЗЯЙСТВЕННОМ И ОРГАНИЗАЦИОННОМ УКРЕПЛЕНИИ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРОИЗВОДСТВЕННЫХ КООПЕРАТИВОВ (13 августа 1957 г.) 117

17. РЕШЕНИЕ ПОЛИТБЮРО ЦК ВЕНГЕРСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РАБОЧЕЙ ПАРТИИ О ДАЛЬНЕЙШЕМ РАЗВИТИИ ДВИЖЕНИЯ ПОТРЕБИТЕЛЬСКИХ ЗЕМЛЕДЕЛЬЧЕСКИХ КООПЕРАТИВОВ (27 августа 1957 г.) 129

18. РЕШЕНИЕ ПОЛИТБЮРО ЦК ВЕНГЕРСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РАБОЧЕЙ ПАРТИИ ОБ ОТДЕЛЬНЫХ МЕРОПРИЯТИЯХ В СВЯЗИ С ЛИТЕРАТУРОЙ (12 сентября 1957 г.) 136

19. РЕШЕНИЕ СЕКРЕТАРИАТА ЦК ВЕНГЕРСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РАБОЧЕЙ ПАРТИИ О ЗАБОТЕ О ВЕТЕРАНАХ РАБОЧЕГО ДВИЖЕНИЯ И ВОВЛЕЧЕНИЯ ИХ В ОБЩЕСТВЕННУЮ И ГОСУДАРСТВЕННУЮ ЖИЗНЬ СТРАНЫ (18 октября 1957 г.) 139

20. РЕШЕНИЕ ЦК ВЕНГЕРСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РАБОЧЕЙ ПАРТИИ О МЕЖДУНАРОДНОМ И ВНУТРЕННЕМ ПОЛОЖЕНИИ И О ЗАДАЧАХ, СТОЯЩИХ ПЕРЕД ПАРТИЕЙ (1 ноября 1957 г.) 142

21. РЕШЕНИЕ ПОЛИТБЮРО ЦК ВЕНГЕРСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РАБОЧЕЙ ПАРТИИ ОБ УКРЕПЛЕНИИ ДВИЖЕНИЯ ОТЕЧЕСТВЕННОГО НАРОДНОГО ФРОНТА (2 ноября 1957 г.) 145

22. РЕШЕНИЕ ПОЛИТБЮРО ЦК ВЕНГЕРСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РАБОЧЕЙ ПАРТИИ О КНИГОИЗДАТЕЛЬСТВЕ (21 ноября 1957 г.) 153

23. РЕШЕНИЕ ЦК ВЕНГЕРСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РАБОЧЕЙ ПАРТИИ О РАБОТЕ ПАРТИЙНО-ПРАВИТЕЛЬСТВЕННОЙ ДЕЛЕГАЦИИ, НАХОДИВШЕЙСЯ В МОСКВЕ ПО СЛУЧАЮ 40-й ГОДОВЩИНЫ ВЕЛИКОЙ ОКТЯБРЬСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РЕВОЛЮЦИИ (29 ноября 1957 г.) 155

24. РЕШЕНИЕ ПОЛИТБЮРО ЦК ВЕНГЕРСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РАБОЧЕЙ ПАРТИИ О ДАЛЬНЕЙШЕМ УЛУЧШЕНИИ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОЙ ЗАКУПОЧНОЙ СИСТЕМЫ (17 декабря 1957 г.) 157

25. РЕШЕНИЕ ПОЛИТБЮРО ЦК ВЕНГЕРСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РАБОЧЕЙ ПАРТИИ О ПОЛОЖЕНИИ И ЗАДАЧАХ ЧАСТНОЙ МЕЛКОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ И ПРОМЫСЛОВОЙ КООПЕРАЦИИ (17 декабря 1957 г.) 160

26. РЕШЕНИЕ ПОЛИТБЮРО ЦК ВЕНГЕРСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РАБОЧЕЙ ПАРТИИ О ПОЛОЖЕНИИ И ЗАДАЧАХ ПРЕССЫ (21 января 1958 г.) 163

27. РЕШЕНИЕ ПОЛИТБЮРО ЦК ВЕНГЕРСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РАБОЧЕЙ ПАРТИИ О ПОЛОЖЕНИИ И ДАЛЬНЕЙШИХ ЗАДАЧАХ ГОСХОЗОВ (18 марта 1958 г.) 170

28. СОВМЕСТНОЕ ЗАЯВЛЕНИЕ О ПЕРЕГОВОРАХ ПАРТИЙНО-ПРАВИТЕЛЬСТВЕННЫХ ДЕЛЕГАЦИЙ ВЕНГЕРСКОЙ НАРОДНОЙ РЕСПУБЛИКИ И СОВЕТСКОГО СОЮЗА (9 апреля 1958 г.) 172

29. РЕШЕНИЕ ЦК ВЕНГЕРСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РАБОЧЕЙ ПАРТИИ О ПОЛОЖЕНИИ НА СЕЛЕ И ОБ УЛУЧШЕНИИ ПОЛИТИЧЕСКОЙ РАБОТЫ В ДЕРЕВНЕ (25 апреля 1958 г.) .. 181

30. РЕШЕНИЕ ПОЛИТБЮРО ЦК ВЕНГЕРСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РАБОЧЕЙ ПАРТИИ О ПАРТИЙНО-ПРОПАГАНДИСТСКОЙ РАБОТЕ (13 мая 1958 г.) 191

31. ПОЗИЦИЯ КУЛЬТУРНО-ТЕОРЕТИЧЕСКОГО КОЛЛЕКТИВА ПРИ ЦК ВЕНГЕРСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РАБОЧЕЙ ПАРТИИ О «НАРОДНЫХ» ПИСАТЕЛЯХ (июнь 1958 г.) 196

32. РЕШЕНИЕ ПОЛИТБЮРО ЦК ВЕНГЕРСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РАБОЧЕЙ ПАРТИИ ОБ ИДЕЙНОЙ БОРЬБЕ ПРОТИВ РЕЛИГИОЗНОГО МИРОВОЗЗРЕНИЯ, О ЗАДАЧАХ КУЛЬТУРНО-ПРОСВЕТИТЕЛЬНОЙ И ВОСПИТАТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ СРЕДИ РЕЛИГИОЗНЫХ МАСС (22 июля 1958 г.) 224

33. ДИРЕКТИВЫ ВЕНГЕРСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РАБОЧЕЙ ПАРТИИ ПО ВОПРОСАМ КУЛЬТУРЫ (25 июля 1958 г.) .. 231

34. РЕШЕНИЕ ЦК ВЕНГЕРСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РАБОЧЕЙ ПАРТИИ О НЕКОТОРЫХ ЗАДАЧАХ В СВЯЗИ С РАБОЧИМ КЛАССОМ (16 октября 1958 г.) 261

35. СООБЩЕНИЕ О ПОСТАНОВЛЕНИИ ДЕКАБРЬСКОГО ПЛЕНУМА ЦК ВЕНГЕРСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РАБОЧЕЙ ПАРТИИ О НЕКОТОРЫХ ВОПРОСАХ В СВЯЗИ С АГРАРНОЙ ПОЛИТИКОЙ ПАРТИИ И О ДАЛЬНЕЙШЕМ РОСТЕ ДВИЖЕНИЯ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРОИЗВОДСТВЕННЫХ КООПЕРАТИВОВ (7 декабря 1958 г.) 267

36. РЕШЕНИЕ ПОЛИТБЮРО ЦК ВЕНГЕРСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РАБОЧЕЙ ПАРТИИ О СОЦИАЛЬНОМ СТРАХОВАНИИ И ЗДРАВООХРАНЕНИИ ТРУДЯЩИХСЯ (13 января 1959 г.) .. 278

37. РЕШЕНИЕ СЕКРЕТАРИАТА ЦК ВЕНГЕРСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РАБОЧЕЙ ПАРТИИ О ПЕРЕГРУППИРОВКЕ КАДРОВ В 1959 ГОДУ (13 февраля 1959 г.) 287

38. РЕШЕНИЕ СЕКРЕТАРИАТА ЦК ВЕНГЕРСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РАБОЧЕЙ ПАРТИИ ОБ УЛУЧШЕНИИ СИСТЕМЫ ПРИЕМА В СРЕДНИЕ ШКОЛЫ, ВУЗЫ И ИНСТИТУТЫ (27 февраля 1959 г.) 290

39. О НЕКОТОРЫХ ВОПРОСАХ ВЕНГЕРСКОЙ ЛИТЕРАТУРЫ ПОСЛЕ ОСВОБОЖДЕНИЯ. ТЕЗИСЫ (февраль 1959 г.) 294

40. РЕШЕНИЕ ЦК ВЕНГЕРСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РАБОЧЕЙ ПАРТИИ О XXI СЪЕЗДЕ КПСС И ОБ АКТУАЛЬНЫХ ВОПРОСАХ ВНУТРЕННЕГО ПОЛОЖЕНИЯ ВЕНГРИИ (6 марта 1959 г.) 317

41. О БУРЖУАЗНОМ НАЦИОНАЛИЗМЕ И СОЦИАЛИСТИЧЕСКОМ ПАТРИОТИЗМЕ. ТЕЗИСЫ (август—сентябрь 1959 г.) 328

42. РЕШЕНИЕ ЦК ВЕНГЕРСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РАБОЧЕЙ ПАРТИИ О ПОЛОЖЕНИИ И ДАЛЬНЕЙШЕМ РАЗВИТИИ ДВИЖЕНИЯ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРОИЗВОДСТВЕННЫХ КООПЕРАТИВОВ (22 октября 1959 г.) 353

43. РЕШЕНИЕ ЦК ВЕНГЕРСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РАБОЧЕЙ ПАРТИИ О ПАРТИЙНЫХ ГРУППАХ ПО МЕСТУ ЖИТЕЛЬСТВА (22 октября 1959 г.) 366

44. РЕШЕНИЕ VII СЪЕЗДА ВЕНГЕРСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РАБОЧЕЙ ПАРТИИ ОБ ИСТОРИЧЕСКОМ ОПЫТЕ И ДАЛЬНЕЙШИХ ЗАДАЧАХ БОРЬБЫ ЗА СОЦИАЛИЗМ (30 ноября—5 декабря 1959 г.) 368

45. РЕШЕНИЕ VII СЪЕЗДА ВЕНГЕРСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РАБОЧЕЙ ПАРТИИ О ХОЗЯЙСТВЕННЫХ ЗАДАЧАХ И ПОДГОТОВКЕ ВТОРОГО ПЯТИЛЕТНЕГО ПЛАНА ВЕНГРИИ (30 ноября—5 декабря 1959 г.) 392

46. СООБЩЕНИЕ ЦК ВЕНГЕРСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РАБОЧЕЙ ПАРТИИ О РАЗВИТИИ ДВИЖЕНИЯ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРОИЗВОДСТВЕННЫХ КООПЕРАТИВОВ И ОБ ИХ УКРЕПЛЕНИИ (12 февраля 1960 г.) 411

47. РЕШЕНИЕ ПОЛИТБЮРО ЦК ВЕНГЕРСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РАБОЧЕЙ ПАРТИИ О ДАЛЬНЕЙШЕМ УЛУЧШЕНИИ ПОЛИТИЧЕСКОЙ И ОРГАНИЗАЦИОННОЙ РАБОТЫ ПАРТИЙНЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРОИЗВОДСТВЕННЫХ КООПЕРАТИВОВ (12 апреля 1960 г.)..... 417

48. РЕШЕНИЕ ЦК ВЕНГЕРСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РАБОЧЕЙ ПАРТИИ О РАЗВИТИИ ХИМИЧЕСКОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ, О ЗАДАЧАХ СТРОИТЕЛЬНОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ И О ЧАСТИЧНОМ ПЕРЕМЕЩЕНИИ И РАСПОЛОЖЕНИИ НОВЫХ ПРОМЫШЛЕННЫХ ОБЪЕКТОВ (29 июня 1960 г.) 427

49. РЕШЕНИЕ ЦК ВЕНГЕРСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РАБОЧЕЙ ПАРТИИ О ПОЗИЦИЯХ, ЗАНЯТЫХ ПРЕДСТАВИТЕЛЯМИ КОММУНИСТИЧЕСКИХ И РАБОЧИХ ПАРТИЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ СТРАН НА СОВЕЩАНИИ В БУХАРЕСТЕ (29 июня 1960 г.) 439

50. ЗА ЛЕНИНСКУЮ ПАРТИЙНОСТЬ ФИЛОСОФИИ. ТЕЗИСЫ (август—сентябрь 1960 г.) 441

51. РЕШЕНИЕ ПОЛИТБЮРО ЦК ВЕНГЕРСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РАБОЧЕЙ ПАРТИИ В СВЯЗИ С НОРМАМИ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ (13 сентября 1960 г.) 455

52. РЕШЕНИЕ ЦК ВЕНГЕРСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РАБОЧЕЙ ПАРТИИ О ПОЛОЖЕНИИ И ДАЛЬНЕЙШЕМ РАЗВИТИИ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРОИЗВОДСТВЕННЫХ КООПЕРАТИВОВ (29 октября 1960 г.) 461

53. РЕШЕНИЕ ЦК ВЕНГЕРСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РАБОЧЕЙ ПАРТИИ В СВЯЗИ С ЗАЯВЛЕНИЕМ ПРЕДСТАВИТЕЛЕЙ КОММУНИСТИЧЕСКИХ И РАБОЧИХ ПАРТИЙ И ОБРАЩЕНИЕМ КО ВСЕМ НАРОДАМ МИРА, ПРИНЯТЫМ НА СОВЕЩАНИИ В НОЯБРЕ 1960 ГОДА (21 декабря 1960 г.) 472

54. СООБЩЕНИЕ ЦК ВЕНГЕРСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РАБОЧЕЙ ПАРТИИ: СОЦИАЛИСТИЧЕСКИЕ ПРОИЗВОДСТВЕННЫЕ ОТНОШЕНИЯ СТАЛИ ГОСПОДСТВУЮЩИМИ И В СЕЛЬСКОМ ХОЗЯЙСТВЕ (28 февраля 1961 г.) 474

55. О НЕКОТОРЫХ НЕДОСТАТКАХ НАШЕЙ ЛИТЕРАТУРНОЙ КРИТИКИ. ТЕЗИСЫ (февраль 1961 г.) 479

56. РЕШЕНИЕ ПОЛИТБЮРО ЦК ВЕНГЕРСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РАБОЧЕЙ ПАРТИИ О НЕКОТОРЫХ ЗАДАЧАХ В СВЯЗИ С УЛУЧШЕНИЕМ ПОЛОЖЕНИЯ ЦЫГАНСКОГО НАСЕЛЕНИЯ (20 июня 1961 г.) 497

57. РЕШЕНИЕ ЦК ВЕНГЕРСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РАБОЧЕЙ ПАРТИИ О ВТОРОМ ПЯТИЛЕТНЕМ ПЛАНЕ РАЗВИТИЯ НАРОДНОГО ХОЗЯЙСТВА ВЕНГРИИ (12 сентября 1961 г.) 500

58. РЕШЕНИЕ ЦК ВЕНГЕРСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РАБОЧЕЙ ПАРТИИ О ЗНАЧЕНИИ XXII СЪЕЗДА КПСС (17 ноября 1961 г.) 504

59. ОПЫТ РАБОТЫ ПАРТИИ С КАДРАМИ И ДИРЕКТИВЫ ПО ЭТОМУ ВОПРОСУ. ТЕЗИСЫ (февраль 1961 г.) 514

60. РЕШЕНИЕ ЦК ВЕНГЕРСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РАБОЧЕЙ ПАРТИИ О ПОЛОЖЕНИИ И ДАЛЬНЕЙШИХ ЗАДАЧАХ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА 528

61. ПОЗИЦИЯ ЦК ВЕНГЕРСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РАБОЧЕЙ ПАРТИИ ПО АКТУАЛЬНЫМ ВОПРОСАМ ВНЕШНЕЙ ПОЛИТИКИ (28—30 марта 1962 г.) 538

62. РЕШЕНИЕ ЦК ВЕНГЕРСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РАБОЧЕЙ ПАРТИИ О ПРЕДСЪЕЗДОВСКОМ СОРЕВНОВАНИИ (28—30 марта 1962 г.) 542

63. РЕШЕНИЕ ЦК ВЕНГЕРСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РАБОЧЕЙ ПАРТИИ В СВЯЗИ С МОСКОВСКИМ СОВЕЩАНИЕМ ПРЕДСТАВИТЕЛЕЙ КОММУНИСТИЧЕСКИХ И РАБОЧИХ ПАРТИЙ СТРАН—УЧАСТНИЦ СЭВ (28—29 июня 1962 г.) 543

64. РЕШЕНИЕ ЦК ВЕНГЕРСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РАБОЧЕЙ ПАРТИИ О ПОЛОЖЕНИИ И ДАЛЬНЕЙШИХ ЗАДАЧАХ МАШИНОСТРОИТЕЛЬНОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ (28—29 июня 1962 г.) 546

65. РЕШЕНИЕ ЦК ВЕНГЕРСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РАБОЧЕЙ ПАРТИИ О ЗАКРЫТИИ ПРОТИВОЗАКОННЫХ ДЕЛ, НАЧАТЫХ ПРОТИВ ДЕЯТЕЛЕЙ РАБОЧЕГО ДВИЖЕНИЯ В ГОДЫ КУЛЬТА ЛИЧНОСТИ (14—16 августа 1962 г.) 554

66. РЕШЕНИЕ VIII СЪЕЗДА ВЕНГЕРСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РАБОЧЕЙ ПАРТИИ О РЕЗУЛЬТАТАХ, ДОСТИГНУТЫХ В СТРОИТЕЛЬСТВЕ СОЦИАЛИЗМА И О ЗАДАЧАХ, СТОЯЩИХ ПЕРЕД ПАРТИЕЙ (20—24 ноября 1962 г.) 559

67. УСТАВ, ПРИНЯТЫЙ НА VIII СЪЕЗДЕ ВЕНГЕРСКОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РАБОЧЕЙ ПАРТИИ (20—24 ноября 1962 г.) 593

Felelős kiadó a Kossuth Könyvkiadó igazgatója. Szerkesztette: Feles Györgyné. A kötésterv Szántó Tibor munkája. Műszaki vezető: Szécsi Andor. Műszaki szerkesztő: Lengyel József. A szedést 1963. XI. 15-én kezdték meg. Megjelent 1964. V. 30-án, 8000 példányban. Terjedelme 54,6 (A/5) ív.

*

63.5226 Athenaeum Nyomda, Budapest. Felelős vezető: Soproni Béla igazgató